

वितरक

मोतीलाल बनारसीदास

मेरठ की कसब,
रोड कलस में

२

THE
AṄGUTTARA NIKĀYA
CHAKKANIPĀTA, SATTAKANIPĀTA
&
AṬṬHAKANIPĀTA

General Editor
BHIKKHU J KASHYAP

PĀLI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

Sole Agents:
MOTI LAL BANARASI DAS,
Nepali Khapara,
Post Box No. 73,
Varanasi,
(India)

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hīnayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life? Why should I live? Why should I do anything? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death?" Nijmzky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote: "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of *trṣṇā* or *tanhā*. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffer-

ing. When the Upaniṣads declare, "That thou art", *tat tvam asi*, it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen it is because few choose to be chosen. The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him. The ten veramaṇis or prohibitions or abstinences called *dasasīla* or *dasasikkhāpada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words. I take upon myself the abstinence (1) from destroying life, (2) from taking what is not given (3) from leading an unchaste life (4) from speaking untruth (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations (9) from using high couches and seats (10) from accepting gifts of gold and silver. The first five are the Buddhist *pañcasiḷa*.

Pāṇāpātā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Adinnādānā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Kāmesu micchācārā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Musāvādā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Surā-merayamajja pamādaṭṭhānā

veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practising the *Pañcasiḷa* we will develop patience, courage, love

and unselfishness The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance

Nirvāṇam paramam sukham : Nirvāṇa is the highest bliss It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being, the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *saṃsāra* and *nirvāṇa* are one In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows

“When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation And I came to know : “Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled What had to be done has been accomplished After this present life there is no further for this or that This last insight did I attain to in the last watch of the night Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself” Thus ended the struggle of six long years

The Buddha is said to be a physician Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish

standard versions in Devanāgarī script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools Southern and Northern in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S Radhakrishnan

General Editor's Preface

IN this Volume we are publishing the *Chakka-nipāta*, *Sattaka-nipāta* and *Atthaka-nipāta* of the Aṅguttara Nikāya. As we have already given an introduction to it in the first Volume of the book, it is not necessary to write any thing more at this place.

The present edition has been prepared co-ordinating the following versions of the text.—Burmese—Chattha-Sangāyana publication, 1955, Siamese—Mahāmakuta Government publication, 1926, Sinhalese—edited by Siri Devamutta Mahānāyaka Thera, 1915, Roman edited by Prof E Hardy (P T S 1896, 1899)

* *

* *

* *

The press copy has been finally revised and seen through the press by our learned Editor, Shri Birbal Sharma, M A and his assistants

Varanasi
25 6 60

Bhikkhu J. Kashyap

सम्पादकीय

इस भाग में अङ्गुत्तरनिकाय के छक्क निपात, सत्तक निपात तथा अट्ठक निपात प्रकाशित किये जा रहे हैं। क्योंकि इनका परिचय पहले भाग की भूमिका में ही आ गया है, उनके विषय में यहाँ कुछ लिखना आवश्यक नहीं समझा।

यह संस्करण निम्नलिखित ग्रन्थों के आधार पर तैयार किया गया है — बर्मी-संस्करण, छट्ठ-सङ्गायन प्रकाशन (१९५५), स्याभी-संस्करण, महामकुट राजकीय प्रकाशन (१९२६), सिंहली-संस्करण, सिरि देवमिच्च महानायक थेर द्वारा सम्पादित (१९१५), रोमन-संस्करण, प्रो० इ० हार्डी द्वारा सम्पादित (पालि टेक्स्ट सोसाइटी १८९६, १८९९)।

हमारे विद्वान् सम्पादक, श्री वीरबल शर्मा, एम० ए० ने अपने योग्य सहयोगियों के साथ ग्रन्थ की पाण्डुलिपि का अन्तिम रूप तैयार कर मुद्रण का कार्य सम्पन्न किया।

वाराणसी
२५-६-६०

भिक्षु जगदीश काश्यप

THE PĀLI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū ए e ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL A

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
च ca	छ cha	ज ja	झ jha	ञ ña
ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	श ṣa
		ह ha	ळ ḷa	ष् ṣṭh

VOWELS IN COMBINATION

क ka का kā कि ki की kī कु ku कू kū के ke को ko
ख kha खा khā खि khī खी khī खु khu खू khū खे khe खो kho

CONJUNCT-CONSONANTS

क्क kka	ञ्च ñca	द्व dva	म्ब mba
क्ख kkha	ञ्छ ñcha	ध्व dhya	म्भ mbha
क्य kya	ञ्ज ñja	ध्व dhva	म्म nma
क्रि kri	ञ्झ, ञ्झ ñjha	न्त nta	म्य mya
क्ल kla	ट्ट, ट्ट tta	न्त्व ntva	म्ह mha
क्व kva	ट्ठ, ट्ठ ttha	न्य nthā	य्य yya
ख्य khya	ड्ड, ड्ड dda	न्द nda	य्ह yha
ख्व khva	ड्ढ, ड्ढ ddha	न्द्र ndra	ल्ल lla
ग्ग gga	ण्ट nta	न्व ndha	ल्य lya
ग्घ gggha	ण्ठ nthā	न्न, न्न nna	ल्ह lha
ग्य gya	ण्ड nda	न्य nya	व्ह vha
ग्र gra	ण्ण nna	न्ह nha	स्त sta
ङ्क nka	ण्ह nha	प्प ppa	स्त्र stra
ङ्ख ñkha	त्त tta	प्फ ppha	स्न sna
ङ्ग, ङ्ग ñga	त्थ ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्घ, ङ्घ ñgha	त्व tva	प्ल pla	स्स ssa
च्च cca	त्य त्या	ब्व bba	स्म sma
च्छ ccha	त्र tra	बभ्भ bbha	स्व sva
ज्ज jja	द्द, द्द dda	ब्य bya	ह्य hma
ज्झ, ञ्झ jjha	द्ध ddha	ब्र bra	ह्व hva
ञ्ज ñña	द्य dya	म्प mpa	ळ्ह lha
ञ्ह ñha	द्र dra	म्फ mpha	

१=ā,	२=i,	३=ī,	४=u,	५=ū,	६=e,	७=ō			
१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

अङ्गुत्तरनिकायपालि

(छक्क-सत्तक-अट्ठकनिपाता)

सूची

६. छक्कनिपातो	पिट्ठङ्का	१०. दुतियमरणस्सतिसुत्तं	पिट्ठङ्का
१. आहुनेय्यवग्गो	३	तस्सुद्धानं	२६
१ पठमआहुनेय्यसुत्तं	३	३. अनुत्तरियवग्गो	२८
२. दुतियआहुनेय्यसुत्तं	३	१ सामकसुत्तं	२८
३. इन्द्रियसुत्तं	५	२ अपरिहानियसुत्तं	३०
४. बलसुत्तं	५	३. भयसुत्तं	३०
५. पठमआजानीयसुत्तं	५	४ हिमवन्तसुत्तं	३१
६. दुतियआजानीयसुत्तं	६	५ अनुस्सतिट्ठानसुत्तं	३१
७. ततियआजानीयसुत्तं	६	६ महाकच्चानसुत्तं	३३
८. अनुत्तरियसुत्तं	७	७ पठमसमयसुत्तं	३६
९. अनुस्सतिट्ठानसुत्तं	७	८. दुतियसमयसुत्तं	३८
१०. महानामसुत्तं	७	९. उदायीसुत्तं	४०
तस्सुद्धानं	११	१०. अनुत्तरियसुत्तं	४२
२. सारणीयवग्गो	११	तस्सुद्धानं	४६
१. पठमसारणीयसुत्तं	११	४. देवतावग्गो	४६
२. दुतियसारणीयसुत्तं	१२	१. सेखसुत्तं	४६
३. निस्सारणीयसुत्तं	१३	२ पठमअपरिहानसुत्तं	४६
४. भद्दकसुत्तं	१५	३. दुतियअपरिहानसुत्तं	४७
५. अनुतप्पियसुत्तं	१६	४. महामोग्गल्लानसुत्तं	४७
६. नकुलपितुसुत्तं	१७	५. विज्जाभागियसुत्तं	५०
७. सोप्पसुत्तं	२०	६. विवादमूलसुत्तं	५०
८. मच्छवन्धसुत्तं	२२	७. दानसुत्तं	५१
९. पठममरणस्सतिसुत्तं	२४	८. अत्तकारीसुत्तं	५३

६ निदानमुत्त	५४	७ देवतायगो	१२५
१० किमिलसुत्त	५५	१ अनागामिफलसुत्त	१२५
११ दारुक्कन्धसुत्त	५५	२ अरहत्तसुत्त	१२५
१२ नागित्तमुत्त	५६	३ मित्तसुत्त	१२५
तस्सुदान	५६	४ सङ्गणिकारामसुत्त	१२६
५ धम्मिकवगो	५६	५ देवतासुत्त	१२७
१ नागमुत्त	५६	६ सभाधिसुत्त	१२८
२ मिगसालामुत्त	६२	७ सक्खिभन्वसुत्त	१२९
३ इणमुत्तं	६५	८ बलसुत्त	१३०
४ महाबुल्लमुत्त	६८	९ पठमत्तज्ज्ञानसुत्त	१३०
५ पठममन्दिद्वियसुत्त	७०	१० पुत्तिपत्तज्ज्ञानसुत्त	१३१
६ दुत्तियसन्दिद्वियसुत्त	७१	तस्सुदान	१३१
७ गेममुत्त	७२	८ अरहत्तवगो	१३१
८ इन्द्रियसवरमुत्त	७३	१ पुक्खसुत्त	१३१
९ आनन्धमुत्त	७४	२ अरहत्तसुत्त	१३१
१० रत्तिपमुत्त	७५	३ उत्तरिमनुस्सघम्मसुत्त	१३२
११ मणमाग्गुत्त	७७	४ सुत्तसोमनस्ससुत्त	१३३
१२ धम्ममग्गुत्त	७८	५ अधिगमसुत्त	१३३
तस्सुदान	८५	६ महत्तसुत्त	१३४
६ महायगो	८५	७ पठमनिरयसुत्त	१३४
१ सोणमुत्त	८५	८ पुत्तिपत्तिनिरयसुत्त	१३४
२ पागुनगुत्त	८०	९ अगगधम्ममुत्त	१३६
३ छट्ठभिक्खातिगुत्त	८३	१० रत्तिपियसमुत्त	१३६
४ पागवगुत्त	८६	तस्सुदान	१३६
५ पागवधम्मगुत्त	८६	६ सोत्तिपगो	१३६
६ तप्पिगात्तिगुत्त	१०१	१ गीतिभायमुत्तं	१३६
७ गजगुत्त	१०६	२ धायरणगुत्त	१३७
८ पुत्तिगिप्पिज्जागुत्त	१०८	३ बागपित्तगुत्त	१३७
९ निम्पधियगुत्तं	११५	४ गुग्गुत्तगुत्त	१
१० गीतनागुत्तं	१२१	५ धायहायगुत्त	१३७
तस्सुदान	१२४		

६ पहीनसुत्तं	पिट्ठङ्का १३६
७. अभब्बसुत्तं	१३६
८ पठमअभब्बट्ठानसुत्तं	१३६
९. दुतियअभब्बट्ठानसुत्तं	१३६
१० ततियअभब्बट्ठानसुत्तं	१४०
११ चतुत्थअभब्बट्ठानसुत्तं	१४०
तस्सुद्धानं	१४०
१. आनिसंसवग्गो	१४१
१. पातुभावसुत्तं	१४१
२. आनिसससुत्तं	१४१
३. अनिच्चसुत्तं	१४१
४ दुक्खसुत्तं	१४२
५ अनत्तसुत्तं	१४२
६ निब्बानसुत्तं	१४२
७ अनवत्थितसुत्तं	१४२
८ उक्खित्तासिकसुत्तं	१४३
९ अतम्मयसुत्तं	१४३
१०. भवसुत्तं	१४३
११ तण्हासुत्तं	१४४
तस्सुद्धानं	१४४
१. तिकवग्गो	१४४
१. रागसुत्तं	१४४
२ दुच्चरितसुत्तं	१४५
३ वितक्कसुत्तं	१४५
४ सञ्जासुत्तं	१४५
५ धानुसुत्तं	१४६
६ अस्सादसुत्तं	१४६
७ अरतिसुत्तं	१४६
८ सन्तुट्ठितासुत्तं	१४६
९ दोवचस्सतासुत्तं	१४७

१० उद्धच्चसुत्तं	पिट्ठङ्का १४७
तस्सुद्धानं	१४७
१२. सामञ्जसवग्गो	१४८
१ कायानुपस्सीसुत्तं	१४८
२. धम्मानुपस्सीसुत्तं	१४८
३. तपुस्ससुत्तं	१४८
४-२३. भल्लिकादिसुत्तानि	१४९
१३. रागपेय्यालं	१४९

७. सत्तकनिपातो

१. धनवग्गो	१५१
१ पठमपियसुत्तं	१५१
२ दुतियपियसुत्तं	१५१
३ सङ्खित्तबलसुत्तं	१५२
४ वित्थितबलसुत्तं	१५२
५. सङ्खित्तधनसुत्तं	१५३
६ वित्थितधनसुत्तं	१५४
७ उगगसुत्तं	१५५
८ सयोजनसुत्तं	१५६
९ पहानसुत्तं	१५६
१० मच्छरियसुत्तं	१५७
तस्सुद्धानं	१५७

२. अनुसयवग्गो	१५७
१ पठमअनुसयसुत्तं	१५७
२ दुतियअनुसयसुत्तं	१५७
३ कुलसुत्तं	१५८
४ पुगलसुत्तं	१५८
५ उदकूपमासुत्तं	१५९
६ अनिच्चानुपस्सीसुत्तं	१६१
७ दुक्खानुपस्सीसुत्तं	१६१

= अनन्तानुपस्सीमुत्त	पिठुका	५ महायज्जयगो	पिठुका
६ नित्रानमुत्त	१६२	१ सत्तविज्जआणट्टितिसुत्त	१६३
१० निदसवत्युमुत्त	१६२	२ समाधिपरिक्खारसुत्त	१६४
तस्सुदान	१६३	३ पठमअग्गिसुत्त	१६४
५ वग्गिसत्तपयगो	१६३	४ दुतियअग्गिसुत्त	१६४
१ सारन्ददमुत्त	१६३	५ पठमसज्जआसुत्त	१६५
२ बस्सकारसुत्त	१६४	६ दुतियसज्जआसुत्त	१६५
३ पठमसत्तकसुत्त	१६५	७ मेणुनसुत्त	१६४
४ दुतियसत्तकमुत्त	१६६	८ सयोगसुत्त	१६६
५ ततियसत्तकसुत्त	१६६	९ दानमहप्फलसुत्त	१६७
६ योगमज्जसुत्त	१७०	१० नन्दमातासुत्त	२००
७ मज्जआमुत्त	१७०	तस्सुदान	२०४
८ पठमपरिहानिमुत्त	१७१	६ अय्याकतयगो	२०४
९ दुतियपरिहानिमुत्त	१७१	१ अय्याकतसुत्त	२०४
१० विपत्तिमुत्त	१७३	२ पुरिसगत्तिसुत्त	२०६
११ पद्यमयगुत्त	१७३	३ तिस्सब्रह्मासुत्त	२०६
तस्सुदान	१७४	४ सीहसेनापत्तिसुत्त	२११
४ देयतायगो	१७४	५ अरक्खेय्यसुत्त	२१६
१ अणमागारवमुत्त	१७४	६ विमिलसुत्त	२१७
२ द्विगीगारवमुत्त	१७५	७ मत्तपम्मसुत्त	२१८
३ पठमगोपारगतामुत्त	१७५	८ पचताममानमुत्त	२१८
४ दुतियगोपारगतामुत्त	१७६	९ मेत्तगुत्त	२२१
५ पठममिग्गमुत्त	१७७	१० भरियामुत्त	२२१
६ दुतियमिग्गमुत्त	१७७	११ मोघनमुत्त	२२५
७ पठममिग्गिम्मिग्गमुत्त	१७८	तस्सुदान	२२६
८ दुतियमिग्गिम्मिग्गमुत्त	१७८	७ महायगो	२२६
९ पठममिग्गमुत्त	१७९	१ द्विगीघोत्तणमुत्त	२२६
१० दुतियमिग्गमुत्त	१७९	२ मत्तमुग्गिग्गमुत्त	२३०
११ पठमनिदगमुत्त	१७९	३ तगगाममुत्त	२३४
१२ दुतियनिदगमुत्त	१८१	४ पम्मम्यमुत्त	२३६
तस्सुदान	१८१		

	पिटृङ्का		पिटृङ्का
५. पारिछत्तकसुत्तं	२४२	१०. आहुनेय्यवगो	२६६
६ सक्कच्चसुत्तं	२४५	तस्सुद्धानं	२६८
७ भावनासुत्तं	२४६	११. रागपेय्यालं	२६८
८ अग्गिक्खन्धोपमसुत्त	२५१		
९ सुनेत्तसुत्त	२५६	८. अट्ठकनिपातो	
१० अरकसुत्तं	२५७	१. मेत्तावगो	२७०
तस्सुद्धानं	२६०	१ मेत्तासुत्तं	२७०
८. विनयवगो	२६०	२ पञ्जासुत्तं	२७१
१ पठमविनयधरसुत्त	२६०	३ पठमअप्पियसुत्तं	२७४
२ दुतियविनयधरसुत्त	२६१	४ दुतियअप्पियसुत्त	२७५
३. ततियविनयधरसुत्तं	२६१	५ पठमलोकधम्मसुत्तं	२७५
४ चतुत्थविनयधरसुत्त	२६१	६ दुतियलोकधम्मसुत्त	२७६
५ पठमविनयधरसोभनसुत्त	२६२	७ देवदत्तविपत्तिसुत्त	२७८
६ दुतियविनयधरसोभनसुत्त	२६२	८ उत्तरविपत्तिसुत्त	२७९
७. ततियविनयधरसोभनसुत्तं	२६२	९ नन्दसुत्त	२८३
८ चतुत्थविनयधरसोभनसुत्त	२६२	१०. कारण्डवसुत्तं	२८४
९ सत्थुसासनसुत्तं	२६३	तस्सुद्धानं	२८७
१०. अधिकरणसमथसुत्तं	२६३	२. महावगो	२८७
तस्सुद्धानं	२६४	१ वेरञ्जसुत्तं	२८७
९. समणवगो	२६४	२ सीहसुत्त	२९३
१ भिक्खुसुत्त	२६४	३ अस्साजानीयसुत्तं	३००
२ समणसुत्तं	२६४	४ अस्सखळुङ्कसुत्त	३०१
३ ब्राह्मणसुत्त	२६४	५ मलसुत्त	३०५
४ सोत्तियसुत्त	२६४	६ दूतेय्यसुत्त	३०५
५. न्हातकसुत्तं	२६४	७ पठमवन्धनसुत्त	३०६
६ वेदगूसुत्तं	२६५	८ दुतियवन्धनसुत्त	३०६
७. अरियसुत्त	२६५	९. पहारादसुत्त	३०६
८ अरहामुत्त	२६५	१० उपोसथसुत्त	३१२
९. असद्धम्मसुत्तं	२६५	तस्सुद्धानं	३१५
१०. सद्धम्मसुत्त	२६५	३. गहपतिवगो	३१५
तस्सुद्धानं	२६५	१ पठमजगामुत्त	३१५

२	दुतियउगसुत्त	३१८
३	पठमहृत्यकसुत्त	३२१
४	दुतियहृत्यकसुत्त	३२३
५	महानामसुत्त	३२४
६	जीवकसुत्त	३२५
७	पठमवलसुत्त	३२६
८	दुतियवलसुत्त	३२६
९	अक्खणसुत्त	३२८
१०	अनुवदमहावित्तकसुत्त	३३०
	तस्सुदान	३३६
४	दानवग्गो	३३६
१	पठमदानसुत्त	३३६
२	दुतियदानसुत्त	३३७
३	दानवत्थुसुत्त	३३७
४	सैत्तमुत्त	३३७
५	दानूपपत्तिमुत्त	३३९
६	पुच्छाविरियवत्थुसुत्त	३४०
७	गप्पुग्गिसदानसुत्त	३४२
८	गप्पुग्गिसमुत्त	३४३
९	अभिसन्दमुत्त	३४४
१०	दुच्चरितविपायसुत्त	३४५
	तस्सुदान	३४६
५	उपोत्तमयग्गो	३४७
१	सद्धितूपानयमुत्त	३४७
२	विरयतूपोगयमुत्त	३४९
३	विगागागुत्त	३५२
४	वागट्ठगुत्त	३५५
५	योगगुत्त	३५६
६	धम्मगुत्त	३५८
७	अग्निपविगागागुत्त	३६२

८	नकुलमात्तासुत्त	३६२
९	पठमइधलोकिकसुत्त	३६४
१०	दुतियइधलोकिकसुत्त	३६६
	तस्सुदान	३६८
६	गोत्तमीयग्गो	३६८
१	गोत्तमीसुत्त	३६८
२	ओवादसुत्त	३७३
३	सङ्खित्तसुत्त	३७४
४	दीघजाणुसुत्त	३७५
५	उज्जयसुत्त	३७८
६	मयसुत्त	३८१
७	पठमआहुनेम्यसुत्त	३८२
८	दुतियआहुनेम्यसुत्त	३८२
९	पठमपुग्गलसुत्त	३८३
१०	दुतियपुग्गलसुत्त	३८३
	तस्सुदान	३८४
७	भूमिवासवग्गो	३८४
१	इच्छासुत्त	३८४
२	अससुत्त	३८६
३	सङ्खित्तमुत्त	३८८
४	गयासीससुत्त	३९१
५	अभिभायतनसुत्त	३९३
६	विमोक्कसुत्त	३९४
७	अनग्गियवाहारसुत्त	३९५
८	अग्गियवाहारसुत्त	३९५
९	पग्गिसासुत्त	३९५
१०	भूमिवाससुत्त	३९६
	तस्सुदान	४०१
८	यमययग्गो	४०१
१	पठमययसुत्त	४०१

	पिठुङ्का		पिठुङ्का
२ दुतियसद्धासुत्त	४०२	२ पुण्णियसुत्तं	४१६
३ पठममरणस्सतिसुत्त	४०३	३ मूलकसुत्तं	४२०
४. दुतियमरणस्सतिसुत्त	४०६	४ चोरसुत्त	४२१
५ पठमसम्पदासुत्त	४०८	५ समणसुत्त	४२२
६. दुतियसम्पदासुत्तं	४०९	६ यससुत्तं	४२२
७. इच्छासुत्त	४११	७ पत्तनिकुज्जनसुत्त	४२६
८. अलसुत्तं	४१३	८ अप्पसादपवेदनीयसुत्तं	४२६
९. परिहानसुत्तं	४१५	९ पटिसारणीयसुत्तं	४२७
१० कुसीतारम्भवत्थुसुत्त	४१५	१० सम्मावत्तनसुत्त	४२८
तस्सुद्धानं	४१८	तस्सुद्धान	४२८
६. सतिवग्गो	४१८	१०. सामञ्जावग्गो	४२८
१. सतिसम्पजञ्जासुत्त	४१८	११. रागपेय्यालं	४२९

सुत्तपिटके
अङ्गुत्तरनिकायो
(छक्क-सत्तक-अट्ठकनिपाता)

अङ्गुत्तरनिकायपालि

६. छक्कनिपातो

१. आहुनेय्यवग्गो

१ पठमआहुनेय्यसुत्तं

१. एव मे सुत । एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोमु । भगवा एतदवोच —

B vol II, 247
R vol III, 279

२ “छहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो^१ 5
होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तर पुञ्जकखेत्तं लोकस्स । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा नेव सुमनो होति न दुम्मनो, उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानो । सोतेन सद् सुत्वा घानेन गन्ध घायित्वा . जिह्वाय रसं सायित्वा . कायेन फोढुब्ब फुसित्वा . मनसा धम्म विञ्जाय नेव सुमनो 10
होति न दुम्मनो, उपेक्खको^२ विहरति सतो सम्पजानो । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तर पुञ्जकखेत्तं लोकस्सा” ति ।

३ इदमवोच भगवा । अत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासित अभिनन्दु ति ।

15

२ दुतियआहुनेय्यसुत्तं

१ “छहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ॥ पे० अनुत्तर पुञ्जकखेत्तं लोकस्स । कतमेहि छहि ? इध,

B 248,
R 280

मिक्त्ववे, मिक्खु अनेकविहित इद्विविध पञ्चनुभोति — एको पि हुत्वा बहुधा होति, बहुधा पि हुत्वा एको होति, आविभाव तिरोभाव, तिरोकुहु^१ तिरोपाकार तिरोपव्वत असज्जमानो गच्छति, सेम्यथापि आकासे पथविया पि उम्मुज्जनिमुज्ज करोति, सेम्यथापि उदके, उदके पि अभिज्जमाने^२ गच्छति, सेम्यथापि पथविय^३, आकासे पि पल्लङ्गेन कमति, सेम्यथापि पक्खी सकुणो, इमे पि चन्दिमसुरिये एव मर्हिद्विके एवमहानुभावे पाणिना परिमसति^४ परिमज्जति, याव बहू लोका पि कायेन वस वत्तेति ।

२ “विब्बाय सोतघातुया विसुद्धाय अतिक्कन्तमानुसिकाय

१० उभो सहे सुणाति — दिब्बे च मानुसे च, ये दूरे सन्तिके च ।

३ “परसत्तान परपुग्गसान चेतसा चेतो परिच्च पजानाति ।

सराग वा चित्त सराग चित्त ति पजानाति, वीतराग वा चित्त ... सदोस वा चित्त वीतदोस वा चित्त समोह वा चित्त वीतमोह वा चित्त सद्दित्त वा चित्त विक्खित्त वा चित्त ... महग्गत वा चित्त

१५ अमहग्गत वा चित्त सउत्तर वा चित्त अनुत्तर वा चित्त ... समाहित वा चित्त असमाहित वा चित्त विमुत्त वा चित्त ... अविमुत्त वा चित्त अविमुत्त चित्त ति पजानाति ।

४ “अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरति, सेम्यथीदं” — एक

पि जाति द्वे पि जातियो पे० । इति साकार सउद्देस अनेकविहित

२० पुब्बेनिवास अनुस्सरति ।

५ “दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति

चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथा-

कम्मपणे सत्ते पजानाति — ‘इमे वत भोग्गो सत्ता कायदुच्चरितेन समप्रा-

गता यधीदुच्चरितेन समप्रागता मनोदुच्चरितेन समप्रागता अरियाव

२५ उपवादका मिच्छादिद्विका मिच्छान्द्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भवा

पर मरणा अपायं दुग्गति विनिपात निरय उपपन्ना । इमे वा प

भोन्ता सत्ता कायसुचरितेन समप्रागता यधीसुचरितेन समप्रागता

मनोसुचरितेन समप्रागता अरियान अमुपवादका सम्मादिद्विका सम्मा-

दिद्विकम्मसमादाना, त कायस्स भेवा पर मरणा सुगति सम्मा सोम

१ तिरोकुहुं — म । २ चयेज्जमानो — नी । ३ पठविधं — ती स्था० टी

४ परमसति — क्या टी । ५ ऐव्यविधं — म ।

उपपन्ना' ति । इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिवकन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति ।

६ “आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, 5 भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पे०.. अनुत्तर पुञ्ञक्खेत्त लोकस्सा” ति ।

३ इन्द्रियसुत्तं

१ “छहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पे०. अनुत्तर पुञ्ञक्खेत्त लोकस्स । कतमेहि छहि ? सद्धिन्द्रियेन, विरियिन्द्रियेन, सतिन्द्रियेन, समाधिन्द्रियेन, पञ्ञान्द्रियेन, आसवान^१ खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिण्येय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तर पुञ्ञक्खेत्त लोकस्सा” ति । 10 R 282

४ बलसुत्तं

१ “छहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पे० अनुत्तर पुञ्ञक्खेत्त लोकस्स । कतमेहि छहि ? सद्धाबलेन, विरियबलेन, सतिबलेन, समाधिबलेन, पञ्ञाबलेन, आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पे० अनुत्तर पुञ्ञक्खेत्त लोकस्सा” ति । 20

५ पठमआजानीयसुत्तं

१ “छहि, भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागतो रञ्ञो भद्रो अस्सा-जानीयो^२ राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्ञो अज्ज त्वेव सज्ज गच्छति ।

कृतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, रब्भो भद्रो अस्साजानीयो खमो
 होति रूपान, खमो सदान, खमो गघान, खमो रसान, खमो फोट्टब्बान,
 घण्णसम्पन्नो च होति । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि अज्जेहि समभागतो
 रब्भो भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रब्भो
 ५ अज्ज त्वेव सद्ध गच्छति ।

२ "एवमेव खो भिक्खवे, छहि धम्मोहि समभागतो भिक्खु
 आहुनेय्यो होति पे० अनुत्तर पुब्बजक्खेत लोकस्स । कृतमेहि
 छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति रूपान, खमो सदान, खमो
 गघान, खमो रसान, खमो फोट्टब्बान, खमो धम्माम । इमेहि खो,
 १० भिक्खवे, छहि धम्मोहि समभागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति .. पे०
 अनुत्तर पुब्बजक्खेत लोकस्सा ति ।

६ कुतियग्गाजानीयसुत्त

१ "छहि, भिक्खवे अज्जेहि' समभागतो रब्भो भद्रो अस्सा
 जानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रब्भो अज्ज त्वेव सद्ध गच्छति ।
 कृतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे रब्भो भद्रो अस्साजानीयो खमो
 १५ होति रूपान, खमो सदान, खमो गघान, खमो रसान खमो फोट्टब्बान,
 घलसम्पन्नो च होति । इमहि खो भिक्खवे, छहि अज्जेहि समभागतो
 रब्भो भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रब्भो अज्ज
 त्वेव सद्ध गच्छति ।

२ "एवमेव खो, भिक्खवे, छहि धम्मोहि समभागतो भिक्खु
 २० आहुनेय्यो .. पे० अनुत्तर पुब्बजक्खेत लोकस्स । कृतमेहि छहि ?
 इध भिक्खवे भिक्खु खमो होति रूपान पे० .. खमो धम्माम । इमेहि
 खो भिक्खवे, छहि धम्मोहि समभागतो भिक्खु आहुनेय्यो हाति .. पे०
 अनुत्तर पुब्बजक्खेत लोकस्सा ति ।

७ सतिथग्गाजानीयसुत्त

१ "छहि भिक्खव अज्जहि समभागतो रब्भो भद्रो अस्सा
 २५ जानीयो राजारहा हाति राजभोग्गो रब्भो अज्ज त्वेव सद्ध गच्छति ।

कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, रञ्जो भद्रो अस्साजानीयो खमो होति रूपानं, खमो सदानं, खमो गन्धानं, खमो रसानं, खमो फोढुब्बानं, जवसम्पन्नो च होति । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्गं त्वेव सङ्गं गच्छति ।

R 284

5

२ “एवमेव खो, भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पे० अनुत्तर पुञ्ञवखेत्तं लोकस्स । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति रूपानं पे० खमो धम्मानं । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे० अनुत्तर पुञ्ञवखेत्तं लोकस्सा” ति ।

10'

८ अनुत्तरियसुत्तं

१ “छयिमानि, भिक्खवे, अनुत्तरियानि । कतमानि छ ? दस्सनानुत्तरिय, सवनानुत्तरिय, लाभानुत्तरिय, सिक्खानुत्तरिय, पारिचरियानुत्तरिय, अनुस्सतानुत्तरिय — इमानि खो, भिक्खवे, छ अनुत्तरियानी” ति ।

९ अनुस्सतिट्ठानसुत्तं

१ “छयिमानि, भिक्खवे, अनुस्सतिट्ठानानि । कतमानि छ ? 15 बुद्धानुस्सति, धम्मानुस्सति, सङ्घानुस्सति, सीलानुस्सति, चागानुस्सति, देवतानुस्सति — इमानि खो, भिक्खवे, छ अनुस्सतिट्ठानानी” ति

१० महानामसुत्तं

१ एक समय भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्युस्मिं निग्रोधा-
। राम । अथ खो महानामो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्क-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो, 20
खो महानामो सक्को भगवन्तं एतदवोच —

२ “यो सो, भन्ते, अरियसावको आगतफलो विञ्ञातसासनो,
सो कतमेन विहारेन बहुलं विहरती” ति ?

३ 'यो मो, महानाम, अरियमावको आगतफला विञ्जात
नामना मा इमिना विहारेन बहस विहरति । इध महानाम, अरिय
त्तारा तयागत अनुस्मरति - 'इति पि सा भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो
विग्गामग्गमग्गो मुग्गो सोवधिदू अनुत्तरो पुरिमदम्मसारथि सत्या
नेयमनुस्मा बुद्धा भगवा ति । यस्मि, महानाम, समये अरियसायको
तयागत अनुस्मरति नवस्म तस्मि ममये रागपरियुद्धित चित्त होति, न
मोहपरियुद्धित चित्त हाति, न मोहपरियुद्धित चित्त होति, उजुगत
मेवस्म तस्मि ममये चित्त हाति तयागत आरम्भ । उजुगतचित्तो खो
पन महानाम अरियमावको भवति अत्यवत्त भवति धम्मवेद भवति
गम्भूपगन्धि पामाज्ज' । पमुत्तिस्स पीति जायति, पीतिमनस्स पायो
पम्मम्भति पम्मद्वाराया गुग्ग येदियति', गुग्गिनो चित्त समाधियति ।
अय बुद्ध्यणि महानाम - 'अरियमावको विग्गमग्गताय पजाय समप्पत्तो'
विहरति गम्मापग्गताय पजाय अम्मपग्गताय विहरति धम्ममात समापद्दो
बुद्धानुग्गति भावति ।

[illegible]

१. 'पुर' च 'न' लोपः दृष्टिमात्रः। मत्तु दन्तुमात्रि -
'मत्तु' च 'न' लोपः दृष्टिमात्रः। 'मत्तु' च 'न' लोपः दृष्टिमात्रः।
'मत्तु' च 'न' लोपः दृष्टिमात्रः। 'मत्तु' च 'न' लोपः दृष्टिमात्रः।
'मत्तु' च 'न' लोपः दृष्टिमात्रः। 'मत्तु' च 'न' लोपः दृष्टिमात्रः।
'मत्तु' च 'न' लोपः दृष्टिमात्रः। 'मत्तु' च 'न' लोपः दृष्टिमात्रः।
'मत्तु' च 'न' लोपः दृष्टिमात्रः। 'मत्तु' च 'न' लोपः दृष्टिमात्रः।

सावकसङ्घो ग्राहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तर
 पुञ्जक्खेत्त लोकस्सा' ति । यस्मिं, महानाम, समये अरियसावको सङ्घ
 अनुस्सरति नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धित चित्तं होति, न दोसपरि-
 युद्धित चित्तं होति, न मोहपरियुद्धित चित्तं होति, उजुगतमेवस्स तस्मिं
 समये चित्तं होति सङ्घ आरब्भ । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, 5
 अरियसावको लभति अत्थवेद, लभति धम्मवेद, लभति धम्मूपसहित
 पामोज्ज । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति,
 पस्सद्धकायो सुख वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति । अयं वुच्चति,
 महानाम — 'अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो विहरति,
 सब्यापज्झाय पजाय अब्यापज्झो विहरति, धम्मसोत्तं समापन्नो सङ्घा- 10
 नुस्सति भावेति' ।

६ "पुन च पर, महानाम, अरियसावको अत्तनो सीलानि
 अनुस्सरति अखण्डानि अच्छिद्धानि असवलानि अकम्मासानि भुजि-
 स्सानि विञ्जुप्पसत्थानि' अपरामद्धानि समाधिसवत्तनिकानि । यस्मिं,
 महानाम, समये अरियसावको सील^१ अनुस्सरति नेवस्स तस्मिं समये 15
 रागपरियुद्धित चित्तं होति, न दोसपरियुद्धित चित्तं होति, न मोहपरि-
 युद्धित चित्तं होति, उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति सील आरब्भ ।
 उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्थवेद, लभति
 धम्मवेद, लभति धम्मूपसहित पामोज्ज । पमुदितस्स पीति जायति,
 पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुख वेदियति, सुखिनो चित्तं 20
 समाधियति । अयं वुच्चति, महानाम — 'अरियसावको विसमगताय
 पजाय समप्पत्तो विहरति, सब्यापज्झाय पजाय अब्यापज्झो विहरति,
 धम्मसोत्तं समापन्नो सीलानुस्सति भावेति' ।

R 287

७ "पुन च पर, महानाम, अरियसावको अत्तनो चाग अनु-
 स्सरति — 'लाभा वत्त मे, सुलद्ध वत्त मे । योह मच्छेरेमलपरियुद्धिताय 25
 पजाय विगतमलमच्छेरेण चेतसा अगार अज्झावसाभि मुत्तचागो पयत्त-
 पाणि वोस्सग्गरतो याचयोगो दानसविभागरतो' ति । यस्मिं, महानाम,
 समये अरियसावको चाग अनुस्सरति नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धित
 चित्तं होति, न दोसपरियुद्धित चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं

B 254

१ विञ्जुप्पसद्धानि — स्या०, रो० । २. अत्तनो सीलानि — स्या०, अत्तनो सील
 — रो० ।

६ “यो सो, महानाम, अरियसावको आगतफलो विञ्जात-
सासनो सो इमिना विहारेन बहुल विहरती” ति ।

आहुनेय्यवग्गो पठमो ।

तस्सुद्धानं

द्वे आहुनेय्या इन्द्रिय, बलानि तयो आजानीया^१ ।

अनुत्तरिय^२ अनुस्सती^३, महानामेन ते दसा ति ॥

—०—

२. सारणीयवग्गो

१ पठमसारणीयसुत्तं

१ “छयिमे, भिक्खवे, धम्मा सारणीया^३ । कतमे छ ? इध, 5
भिक्खवे, भिक्खुनो मेत्त कायकम्म पच्चुपट्ठित होति सन्नह्यचारीसु आवि
चेव रहो च, अय पि धम्मो सारणीयो ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खुनो मेत्त वचीकम्म पच्चुपट्ठित
होति सन्नह्यचारीसु आवि चेव रहो च, अय पि धम्मो सारणीयो ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खुनो मेत्त मनोकम्म पच्चुपट्ठित 10
होति सन्नह्यचारीसु आवि चेव रहो च, अय पि धम्मो सारणीयो ।

४ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु ये ते लाभा धम्मिका धम्म-
लद्धा अन्तमसो पत्तपरियापन्नमत्त पि तथारूपेहि लाभेहि अप्पटिविभत्त-
भोगी होति सीलवन्तेहि सन्नह्यचारीहि साधारणभोगी, अय पि धम्मो
सारणीयो ।

५ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सीलानि 15
अखण्डानि अच्छिद्धानि असबलानि अकम्मासानि भुजिस्सानि विञ्जु-
प्पसत्थानि^४ अपरामट्टानि समाधिसवत्तनिकानि तथारूपेहि सीलेहि
सीलसामञ्जागतो विहरति सन्नह्यचारीहि” आवि चेव रहो च, अय पि
धम्मो सारणीयो ।

६ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु याय दिट्ठि अरिया निय्यानिका^५ 20
निय्याति तक्करस्स सम्मा दुक्खक्खयाय तथारूपाय दिट्ठिया दिट्ठि-

१ आजानीया - स्या०, रो० । २-२ अनुत्तरिय अनुस्सता - सी०, अनुत्तरिय अनु-
स्सता - स्या०, रो० । ३ सारणीया - सी०, स्या०, रो० । ४ विञ्जूपसट्ठानि - स्या०,
रो० । ५ सन्नह्यचारीसु - सी० । ६ नीयानिका - रो० ।

सामञ्जसगतो विहरति सप्रह्लाचारीहि आवि चेव रहो च अय पि धम्मो सारणीयो । इमे स्तो, भिक्खवे, छ धम्मा सारणीया' ति ।

२ कुतियसारणीयसुत्त

१ "छयिमे, भिक्खवे, धम्मा सारणीया पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय अविवादाय सामगिया एकीभावाय सवत्तन्ति । कतमे छ ?
इव, भिक्खवे, भिक्खुनो मेत्त कायकम्म पञ्चुपट्ठितं होति सप्रह्लाचारीसु
आवि चेव रहो च, अय पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय
अविवादाय सामगिया एकीभावाय सवत्तन्ति ।

२ "पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खुनो मेत्त वचीकम्म पञ्चुपट्ठितं
होति पे० मेत्त मनोकम्म पञ्चुपट्ठितं होति सप्रह्लाचारीसु आवि
चेव रहो च, अय पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय
अविवादाय सामगिया एकीभावाय सवत्तन्ति ।

३ "पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु ये ते लामा धम्मिका धम्म
लद्धा अन्तमसो पत्तपरियापन्नमत्त पि तथारूपेहि लामेहि अप्पटिविभत्त-
भोगी होति सीलवन्तेहि सप्रह्लाचारीहि साधारणभोगी अय पि धम्मो
सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय अविवादाय सामगिया एकी
भावाय सवत्तन्ति ।

४ "पुन च पर भिक्खवे भिक्खु याणि तानि सीलानि अस्सण्डानि
अच्छिद्धानि असवणानि अकम्मासानि भुजिस्सानि विष्कुप्पसत्थानि
अपरामट्टानि समाधिसवत्तनिकानि तथारूपेहि सीलेहि सीलसामञ्जसगतां
विहरति सप्रह्लाचारीहि आवि चेव रहो च, अय पि धम्मो सारणीयो
पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय अविवादाय सामगिया एकीभावाय
सवत्तन्ति ।

५ "पुन च पर भिक्खवे भिक्खु याय दिट्ठि अरिया निम्मा
निपा' निम्माति सववरस्स सम्मा दुक्खकसयाय तथारूपाय दिट्ठिया
निट्ठिमासामञ्जसगतो विहरति सप्रह्लाचारीहि आवि चेव रहो च, अय पि
धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय अविवादाय सामगिया

एकीभावाय संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, छ वम्मा सारणीया पिय-
करणा गरुकरणा सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय
संवत्तन्ती” ति ।

३ निस्सारणीयमुत्तं

१ “छयिमा^१, भिक्खवे, निस्सारणीया धातुयो । कतमा छ ?

इध, भिक्खवे, भिक्खु एव वदेय्य — ‘मेत्ता हि खो मे चेतोविमुत्ति भाविता 5
बहुलीकता यानीकता वत्थुकता अनुट्ठिता परिचिता सुसमारद्धा, अथ
च पन मे व्यापादो चित्त परियादाय तिट्ठती’ ति । सो ‘मा हेव,’ तिस्स
वचनीयो — ‘मायस्मा, एव अवच, मा भगवन्त अब्भाचिक्खि, न हि
साधु भगवतो अब्भक्खान, न हि भगवा एव वदेय्य । अट्टानमेत, आवुसो,
अनवकासो य मेत्ताय चेतोविमुत्तिया भाविताय बहुलीकताय यानी- 10
कताय वत्थुकताय अनुट्ठिताय परिचिताय सुसमारद्धाय, अथ च पनस्स
व्यापादो चित्त परियादाय ठस्सति^२, नेत ठानं विज्जति । निस्सरणं
हेत, आवुसो, व्यापादस्स यदिद मेत्ताचेतोविमुत्ती’ ति ।

R 29

२ “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एव वदेय्य — ‘करुणा हि खो
मे चेतोविमुत्ति भाविता बहुलीकता यानीकता वत्थुकता अनुट्ठिता 15
परिचिता सुसमारद्धा, अथ च पन मे विहेसा चित्त परियादाय तिट्ठती’
ति । सो ‘मा हेव,’ तिस्स वचनीयो — ‘मायस्मा, एव अवच, मा भगवन्त
अब्भाचिक्खि, न हि साधु भगवतो अब्भक्खान, न हि भगवा एव वदेय्य ।
अट्टानमेत, आवुसो, अनवकासो य करुणाय चेतोविमुत्तिया भाविताय
बहुलीकताय यानीकताय वत्थुकताय अनुट्ठिताय परिचिताय सुसमारद्धाय, 20
अथ च पनस्स विहेसा चित्त परियादाय ठस्सति, नेत ठानं विज्जति ।
निस्सरणं हेत, आवुसो, विहेसाय यदिद करुणाचेतोविमुत्ती’ ति ।

३ “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एव वदेय्य — ‘मुदिता हि खो
मे चेतोविमुत्ति भाविता बहुलीकता यानीकता वत्थुकता अनुट्ठिता परि-
चिता सुसमारद्धा, अथ च पन मे अरति चित्त परियादाय तिट्ठती’ ति । 25
सो ‘मा हेव,’ तिस्स वचनीयो — ‘मायस्मा, एव अवच, मा भगवन्त
अब्भाचिक्खि, न हि साधु भगवतो अब्भक्खान, न हि भगवा एव वदेय्य ।
अट्टानमेत, आवुसो, अनवकासो य मुदिताय चेतोविमुत्तिया भाविताय

B 25

बहुलीकृताय यानीकृताय वत्पुक्ताय अनुद्धिताय परिचिताय सुसमा
रद्धाय अथ च पनस्स अरति चित्त परियादाय ठस्सति, नेत ठान विज्जति ।
निस्सरण हेत, आवुसो, अरतिया यदिव मुदिताचेतोविमुत्ती' ति ।

४ "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एव वदेय्य — 'उपेक्खा हि सो
मे चेतोविमुत्ति भाविता बहुलीकृता यानीकृता वत्पुक्ता अनुद्धिता परि
चिता सुसमारद्धा अथ च पन मे रागो चित्त परियादाय सिद्धती' ति ।
सो 'मा हेव, तिस्स वचनीयो — 'मायस्मा, एव अवच, मा भगवन्त
अब्भाचिक्खि न हि सायु भगवतो अब्भक्खान न हि भगवा एव वदेय्य ।
अट्टानमेत, आवुसो, अनवकासो य उपेक्खाय चेतोविमुत्तिया भाविताय
बहुलीकृताय यानीकृताय वत्पुक्ताय अनुद्धिताय परिचिताय सुसमा
रद्धाय अथ च पनस्स रागो चित्त परियादाय ठस्सति, नेत ठान विज्जति ।
निस्सरण हेत आवुसो रागस्स यदिद उपेक्खाचेतोविमुत्ती' ति ।

५ "इध पन भिक्खवे, भिक्खु एव वदेय्य — 'अनिमित्ता हि
सो मे चेतोविमुत्ति भाविता बहुलीकृता यानीकृता वत्पुक्ता अनुद्धिता
परिचिता सुसमारद्धा अथ च पन मे निमित्तानुसारि विज्जाण होती'
ति । सो 'मा हेव तिस्स वचनीयो — 'मायस्मा, एव अवच मा भगवन्त
अब्भाचिक्खि न हि सायु भगवतो अब्भक्खान न हि भगवा एव वदेय्य ।
अट्टानमत आवुसो, अनवकासा य अनिमित्ताय चेतोविमुत्तिया भाविताय
बहुलीकृताय यानीकृताय वत्पुक्ताय अनुद्धिताय परिचिताय सुसमा
रद्धाय अथ च पनस्स निमित्तानुसारि विज्जाण भविस्सति नेत ठान
विज्जति । निस्सरण हेत आवुसो, मच्चनिमित्तान यदिद अनिमित्ता
चेतोविमुत्ती' ति ।

६ "इध पन भिक्खवे, भिक्खु एव वदेय्य — 'अस्मी' ति सो मे
विगत' अयमहमस्मी ति च न समनुपस्सामि अथ च पन मे
विचिचिच्छावयययामत्तं चित्त परियादाय सिद्धती' ति । सो 'मा हेव,
तिस्स वचनीयो — 'मायस्मा एव अवच मा भगवन्त अब्भाचिक्खि,
न हि सायु भगवतो अब्भक्खान, न हि भगवा एव वदेय्य । अट्टानमेत,
आयुगो अनयवागा य अस्मी ति विगते अयमहमस्मी ति च न समनु-
पस्सामा अथ च पनस्स विचिचिच्छावयययामत्तं चित्त परियादाय

ठस्सति, नेत ठान विज्जति । निस्सरण हेत, आवुसो, विचिकिच्छाकथ-
कथासल्लस्स यदिद अस्मी ति मानसमुग्धातो' ति । इमा खो,
भिक्षवे, छ निस्सारणीया धातुयो" ति ।

४ भट्टकसुत्तं

१ तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो,
भिक्षवो” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स
पच्चस्सोसु । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

२ “तथा तथा, आवुसो, भिक्खु विहार कप्पेति यथा यथास्स
विहार कप्पयतो न भट्टक मरण होति न भट्टिका कालङ्किरिया^१ ।
कथञ्चावुसो, भिक्खु तथा तथा विहार कप्पेति यथा यथास्स विहार
कप्पयतो न भट्टक मरण होति न भट्टिका कालङ्किरिया ?

३ “इधावुसो, भिक्खु कम्मरामो होति कम्मरतो कम्मरामत
अनुयुत्तो, भस्सारामो होति भस्सरतो भस्सारामत अनुयुत्तो, निद्वारामो
होति निद्वारतो निद्वारामत अनुयुत्तो, सङ्गणिकारामो होति सङ्गणिक-
रतो^२ सङ्गणिकारामत अनुयुत्तो, ससंगारामो होति ससंगरतो ससंगा-
रामत अनुयुत्तो, पपञ्चारामो होति पपञ्चरतो पपञ्चारामत
अनुयुत्तो । एव खो, आवुसो, भिक्खु तथा तथा विहार कप्पेति यथा
यथास्स विहार कप्पयतो न भट्टक मरण होति न भट्टिका कालङ्किरिया ।
अय वुच्चतावुसो — “भिक्खु सक्कायाभिरतो नप्पजहासि^३ सक्काय सम्मा
दुक्खस्स अन्तकिरियाय’ ।

४ “तथा तथावुसो, भिक्खु विहार कप्पेति यथा यथास्स
विहार कप्पयतो भट्टक मरण होति भट्टिका कालङ्किरिया । कथञ्चावुसो,
भिक्खु तथा तथा विहार कप्पेति यथा यथास्स विहार कप्पयतो भट्टक
मरण होति भट्टिका कालङ्किरिया ?

५ “इधावुसो, भिक्खु न कम्मरामो होति न कम्मरतो न
कम्मरामत अनुयुत्तो, न भस्सारामो होति न भस्सरतो न भस्सारामत
अनुयुत्तो, न निद्वारामो होति न निद्वारतो न निद्वारामत अनुयुत्तो, न

१ कालकिरिया — मी०, स्या०, रो० । २ सङ्गणिकारतो — स्या०, रो० । ३ न
पहासि — सी०, स्या०, रो० ।

सङ्गणिकारामो होति न सङ्गणिकरतो न सङ्गणिकारामत अनुयुत्तो न
 ससंगारामो होति न ससंगरतो न ससंगारामत अनुयुत्तो, न पपञ्चा
 रामो होति न पपञ्चरतो न पपञ्चारामत अनुयुत्तो । एष लो, आबुसो,
 भिक्षु तथा तथा विहार कप्पति यथा यथास्स विहार कप्पयतो भदक
 5 मरण होति भदिका कालङ्कुरिया । अय बुच्चताबुसो — 'भिक्षु
 निब्बानाभिरतो पजहासि सक्काय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया' ति ।

“यो पपञ्चमनुयुत्तो, पपञ्चाभिरतो मगो ।

विराधयी सो निब्बान, योगक्खेम अनुत्तर ॥

“यो च पपञ्च हित्थान, निप्पपञ्चपदे रतो ।

आराधयी सो निब्बान योगक्खेम अनुत्तर' ति ॥

५ अनुत्तप्पिमसुत्त

१ तत्र लो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्षु आमन्तेसि — “तथा
 तथाबुसो भिक्षु विहार कप्पेति यथा यथास्स विहार कप्पयतो काल
 ङ्कुरिया अनुत्तप्पा होति । कयञ्चाबुसो, भिक्षु तथा तथा विहार
 कप्पेति यथा यथास्स विहार कप्पयतो कालङ्कुरिया अनुत्तप्पा होति ?

२ “इथाबुसो, भिक्षु कम्मारागमो होति कम्मरतो कम्मारामत
 अनुयुत्तो, भत्सारामो होति निद्वारामो होति सङ्गणिकारामो
 होति समंगारामो होति पपञ्चारामो होति पपञ्चरतो पपञ्चा
 रामत अनुयुत्तो । एव लो आबुसो भिक्षु तथा तथा विहार कप्पेति
 यथा यथास्स विहार कप्पयतो कालङ्कुरिया अनुत्तप्पा होति । अय
 20 बुच्चताबुसो — ‘भिक्षु सक्कायाभिरतो नप्पजहासि सक्काय सम्मा
 दुक्खस्स अन्तकिरियाया’ ।

३ “तथा तथाबुसो भिक्षु विहार कप्पेति यथा यथास्स विहार
 कप्पयतो कालङ्कुरिया अननुत्तप्पा होति । कयञ्चाबुसो, भिक्षु तथा
 तथा विहार कप्पति यथा यथास्स विहार कप्पयतो कालङ्कुरिया अननु
 25 तप्पा होति ?

४ “इथाबुसा भिक्षु न कम्मारागमो होति न कम्मरतो न
 कम्मारागतं अनुयुत्तो, न भत्सारामो होति न निद्वारामो होति -
 न सङ्गणिकारागमा हासि न ससंगारामो होति न पपञ्चारामो

होति न पपञ्चरतो न पपञ्चारामत अनुयुत्तो । एव खो, आवुसो,
भिक्षु तथा तथा विहार कप्पेति यथा यथास्स विहार कप्पयतो काल-
ङ्किरिया अननुत्पप्पा होति । अय वुच्चतावुसो - 'भिक्षु निब्बाना-
भिरतो पजहासि सक्काय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया' ति ।

“यो पपञ्चमनुयुत्तो, पपञ्चाभिरतो मगो ।

5

विराधयी सो निब्बान, योगक्खेम अनुत्तर ॥

“यो च पपञ्च हित्वान, निप्पपञ्चपदे रतो ।

आराधयी सो निब्बान, योगक्खेम अनुत्तर” ति ॥

६ नकुलपितुसुत्तं

१. एकं समयं भगवा भग्गेषु विहरति सुसुमारगिरे^१ भेसकळावने^२
मिगदाये । तेन खो पन समयेन नकुलपिता गहपति आबाधिको होति 10
क्खतो बाब्हगिलानो । अथ खो नकुलमाता गहपतानी नकुलपितर
हपति एतदवोच -

२. “मा खो त्वं, गहपति, सापेक्खो^३ कालमकासि । दुक्खा,
गहपति, सापेक्खस्स कालङ्किरिया, गरहिता च भगवता सापेक्खस्स
कालङ्किरिया । सिया खो पन ते, गहपति, एवमस्स - ‘न नकुलमाता 15
गहपतानी ममच्चयेन सक्खिस्सति’^४ दारके पोसेतु, घरावास सन्धरितु”
ति । न खो पनेतं, गहपति, एव दट्ठब्ब । कुसलाह, गहपति, कप्पास
कन्तितु वेणि ओलिखितु । सक्कोमह, गहपति, तवच्चयेन दारके पोसेतु,
घरावास सन्धरितु । तस्मातिह त्व, गहपति, मा सापेक्खो कालम-
कासि । दुक्खा, गहपति, सापेक्खस्स कालङ्किरिया, गरहिता च भगवता 20
सापेक्खस्स कालङ्किरिया ।

३ “सिया खो पन ते, गहपति, एवमस्स - ‘नकुलमाता गह-
पतानी ममच्चयेन अञ्ज घर’^५ गमिस्सती’ ति । न खो पनेत, गहपति,
एव दट्ठब्ब । त्व चेव खो, गहपति, जानासि अह च, य’ नो’ सोळस-
वस्सानि गहट्ठक’^६ ब्रह्मचरिय’ समाचिण्ण’ । तस्मातिह त्व, गहपति, मा 25

१ सुसुमारगिरे - म० । २ भेसकलावने - सी० । ३ सापेक्खो - रो० ।

४ सक्कोति - रो० । ५ सन्धरितु - सी०, रो०, सण्ठरितु - स्या० । ६ भत्तार -
स्या०, वीर - सी० । ७-७ यदा ते - सी०, यथा - स्या०, यथा नो - रो० ।

८-८ गहट्ठब्रह्मचरिय - स्या० । ९ समादिन्न - सी० ।

सापेक्षो बालमवाप्ति । दुष्का, गृहपति, सापेक्षस्तु बालश्चिरिया,
गरहिता च भगवता सापेक्षस्तु बालश्चिरिया ।

४ "सिया या पन ते, गृहपति, एवमस्तु - 'न कुलमाता गृह
पतानी ममचयेन न दस्तनवामा भविस्सति भगवतो न दस्तनवामा
भिरुगुहस्तुमा' ति । न गो पनेत, गृहपति, एव घट्टम्ब । अह हि,
गृहपति, दस्तनवामा' दस्तनवामतरा च' भविस्सामि भगवतो दस्तन
वामतरा च भिरुगुहस्तुमा । तस्मात्तिह त्व, गृहपति, मा सापेक्षो
बालमवाप्ति । दुष्का, गृहपति, सापेक्षस्तु बालश्चिरिया, गरहिता
च भगवता सापेक्षस्तु बालश्चिरिया ।

५ "सिया या पन त, गृहपति, एवमस्तु - 'न कुलमाता
गृहपतानी ममचयेन सोसेगु परिपूरवाग्निनी' ति । न गो पनेत, गृहपति,
एव घट्टम्ब । सायता या, गृहपति तस्म भगवता साविता गिही ओदात
वगता गीनगु परिपूरवाग्निन्या अह सास अज्जतरा । यस्तु गो
पाग्य वट्टा या विमति या - अय मा भगवा अरह गम्मासम्बुद्धा भग्वेगु
गिहगि गृगुमारगिर भेसवज्जावने मिगणाय - त भगवन्त उपसद्धमित्वा
गुहगु । तस्मात्तिह त्व, गृहपति मा सापेक्षो बालमवाप्ति । दुष्का
गृहपति गृहगगग बालश्चिरिया गरहिता च भगवता सापेक्षस्तु
बालश्चिरिया ।

६ 'सिया या पन त गृहपति एवमस्तु - 'न कुलमाता
गृहपतानी साविनी अगता चनागमपग्गा ति । न गो पनेत, गृहपति,
एव घट्टम्ब । सायता या गृहपति तस्म भगवता साविता गिही ओदात
वगता विभिनिदा अगता चनागमपग्गा अह सास अज्जतरा ।
यस्तु मा अगता वट्टा या विमति या - अय मा भगवा अरह गम्मा
सम्बुद्धा भग्वेगु विभिनि गृगुमारगिर भग्वेगयन मिगणाय - त भगवन्त
उपसद्धमित्वा गुहगु । तस्मात्तिह त्व गृहपति मा सापेक्षो बालम
वाप्ति । दुष्का गृहपति गृहगगग बालश्चिरिया गरहिता च
भगवता सापेक्षस्तु बालश्चिरिया ।

७ 'सिया या पन त गृहपति एवमस्तु - 'न कुलमाता गृह
पतानी दस्तनवामा भविस्सति भगवतो न दस्तनवामा भिरुगुहस्तुमा
ति । न गो पनेत, गृहपति, एव घट्टम्ब । सायता या, गृहपति तस्म भगवता
साविता गिही ओदात वगता गीनगु परिपूरवाग्निन्या अह सास अज्जतरा ।
यस्तु गो पाग्य वट्टा या विमति या - अय मा भगवा अरह गम्मासम्बुद्धा
भग्वेगु गिहगि गृगुमारगिर भेसवज्जावने मिगणाय - त भगवन्त उपसद्धमित्वा
गुहगु । तस्मात्तिह त्व, गृहपति मा सापेक्षो बालमवाप्ति । दुष्का
गृहपति गृहगगग बालश्चिरिया गरहिता च भगवता सापेक्षस्तु
बालश्चिरिया ।

सासने विहरती' ति । न खो पनेत, गहपति, एवं ददुब्बं । यावता खो, गहपति, तस्स भगवतो साविका गिही ओदातवसना इमस्मिं धम्मविनये ओगाधप्पत्ता पतिगाधप्पत्ता अस्सासप्पत्ता तिण्णविचिकिच्छा विगत-
कथङ्कथा वसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने विहरन्ति^१, अह तास अञ्जतरा । यस्स खो पनस्स कङ्खा वा विमति वा — अयं सो 5
भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो भग्गेसु विहरति सुसुमारगिरे भेसकळावने मिगदाये — त भगवन्त उपसङ्कमित्वा पुच्छतु । तस्मातिह त्व, गहपति, मा सापेक्खो कालमकासि । दुक्खा गहपति सापेक्खस्स कालङ्किरिया, गरहिता च भगवता सापेक्खस्स कालङ्किरिया' ति ।

८ अथ खो नकुलपितुनो गहपतिस्स नकुलमातरा' गहपता- 10 R 298
निया इमिना ओवादेन ओवदियमानस्स सो आबाधो ठानसो पटिप्प-
स्सम्भि । वुट्ठाहि च नकुलपिता गहपति तम्हा आबाधा, तथा पहीनो च पन नकुलपितुनो गहपतिस्स सो आबाधो अहोसि । अथ खो नकुलपिता गहपति गिलाना वुट्ठितो' अचिरवुट्ठितो गेलञ्जा दण्डमोलुब्भ येन
भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्तं 15
निसीदि । एकमन्तं निसिन्न खो नकुलपितर गहपतिं भगवा एतदवोच —

B. 264

९ “लाभा ते, गहपति, सुलद्ध ते, गहपति । यस्स ते नकुल-
माता गहपतानी अनुकम्पिका अत्थकामा ओवादिका अनुसासिका । यावता खो, गहपति, मम साविका गिही ओदातवसना सीलेसु परिपूर-
कारिनियो, नकुलमाता गहपतानी तास अञ्जतरा । यावता खो, 20
गहपति, मम साविका गिही ओदातवसना लाभिनियो अञ्जत्तं चेतो-
समथस्स, नकुलमाता गहपतानी तास अञ्जतरा । यावता खो, गहपति, मम साविका गिही ओदातवसना इमस्मिं धम्मविनये ओगाधप्पत्ता पतिगाधप्पत्ता अस्सासप्पत्ता तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसा-
रज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने विहरन्ति, नकुलमाता गहपतानी 25
तास अञ्जतरा । लाभा ते, गहपति, सुलद्ध ते, गहपति ! यस्स ते नकुलमाता गहपतानी अनुकम्पिका अत्थकामा ओवादिका अनु-
सासिका' ति ।

१ विहरन्तियो — स्या०, रो० । २. नकुलमाताय — मी०, म्या० । ३. वुट्ठितोव — स्या० ।

७ सोप्यसुप्त

१ एक समय भगवा सायत्थिय विहरति जेतवने अनाम
पिण्डिकस्स आरामे । अथ खो भगवा सायन्हसमय पटिसल्लाना धुट्ठितो
येनुपट्ठानसाला तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा पञ्चसं आसने निसीदि ।
आयस्मा पि खो सारिपुत्तो सायन्हसमय पटिसल्लाना धुट्ठितो येनुपट्ठान
५ साला तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त
निसीदि । आयस्मा पि खो महामोग्गल्लानो आयस्मा पि खो महा
कत्तसपो आयस्मा पि खो महाकच्चायनो आयस्मा पि खो महा
फोट्ठिवो आयस्मा पि खो महाबुन्दो आयस्मा पि खो महाकप्पिनो

आयस्मा पि खो अनुरुद्धो आयस्मा पि खो रेवतो आयस्मा पि
१० गो आनन्दो सायन्हसमय पटिसल्लाना धुट्ठितो येनुपट्ठानसाला
तनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि ।
अथ गा भगवा बहुदेव रत्ति निसज्जाय वीतिनामेत्वा उट्ठायासना विहार
पाविमि । ते पि गो आयस्मन्तो अचिरपक्कन्तस्स भगवतो उट्ठायासना
यथाविहार अगममु । ये पन तत्थ भिक्षू नवा अचिरपञ्चजिता अधुना
१३ गता इम धम्मविनय ते याव सुरिपुग्गमना वाक्कच्चमाना सुप्पिसु ।
अहं गा भगवा दिव्यन चक्खुना विमुद्धेन अतिक्कन्तमानुसवेन ते
भिक्षू याव सुरिपुग्गमना वाक्कच्चमाने मुपन्ते । दिस्वा येनुपट्ठानसाला
तनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा पञ्चसं आसने निसीदि । निसज्ज खो
भगवा भिक्षू आमन्नसि -

२ 'वह नु गो भिक्षवे, गाग्गिपुत्ता ? वहं महामोग्गल्लानो ?
वहं महक्कम्मपा ? वहं महाकच्चायनो ? वहं महाफोट्ठिवो ? वहं
महाबुन्दा ? वहं महाकप्पिना ? वहं अनुरुद्धा ? वहं रेवतो ? वहं
आनन्दा ? वहं नु गा त भिक्षव परा गावया गता ति ?

त पि गा भन्त आयस्मन्ना अचिरपक्कन्ताग्ग भगवतो उट्ठा
१५ यासना यथाविहार अगममु ति ।

३ वत ना सुग्ग भिक्षव परा भिक्षू मागता ति याव
गुग्गिपुग्गमना वाक्कच्चमाना गुग्ग ? त पि मज्झिम भिक्षव, अपि नु
गुग्गिपुग्गि वा गुग्ग वा - गता गतिया मुग्गामिग्गि यावत्तथ सम्म

१. अनाम - अना १० । २. महामोग्गल्लानो - मो १० । ३. महक्कम्मपा - मा १० । ४. महक्कम्मपा - मा १० । ५. महक्कम्मपा - मा १० । ६. महक्कम्मपा - मा १० । ७. महक्कम्मपा - मा १० । ८. महक्कम्मपा - मा १० । ९. महक्कम्मपा - मा १० । १०. महक्कम्मपा - मा १० । ११. महक्कम्मपा - मा १० । १२. महक्कम्मपा - मा १० । १३. महक्कम्मपा - मा १० । १४. महक्कम्मपा - मा १० । १५. महक्कम्मपा - मा १० । १६. महक्कम्मपा - मा १० । १७. महक्कम्मपा - मा १० । १८. महक्कम्मपा - मा १० । १९. महक्कम्मपा - मा १० । २०. महक्कम्मपा - मा १० । २१. महक्कम्मपा - मा १० । २२. महक्कम्मपा - मा १० । २३. महक्कम्मपा - मा १० । २४. महक्कम्मपा - मा १० । २५. महक्कम्मपा - मा १० । २६. महक्कम्मपा - मा १० । २७. महक्कम्मपा - मा १० । २८. महक्कम्मपा - मा १० । २९. महक्कम्मपा - मा १० । ३०. महक्कम्मपा - मा १० । ३१. महक्कम्मपा - मा १० । ३२. महक्कम्मपा - मा १० । ३३. महक्कम्मपा - मा १० । ३४. महक्कम्मपा - मा १० । ३५. महक्कम्मपा - मा १० । ३६. महक्कम्मपा - मा १० । ३७. महक्कम्मपा - मा १० । ३८. महक्कम्मपा - मा १० । ३९. महक्कम्मपा - मा १० । ४०. महक्कम्मपा - मा १० । ४१. महक्कम्मपा - मा १० । ४२. महक्कम्मपा - मा १० । ४३. महक्कम्मपा - मा १० । ४४. महक्कम्मपा - मा १० । ४५. महक्कम्मपा - मा १० । ४६. महक्कम्मपा - मा १० । ४७. महक्कम्मपा - मा १० । ४८. महक्कम्मपा - मा १० । ४९. महक्कम्मपा - मा १० । ५०. महक्कम्मपा - मा १० । ५१. महक्कम्मपा - मा १० । ५२. महक्कम्मपा - मा १० । ५३. महक्कम्मपा - मा १० । ५४. महक्कम्मपा - मा १० । ५५. महक्कम्मपा - मा १० । ५६. महक्कम्मपा - मा १० । ५७. महक्कम्मपा - मा १० । ५८. महक्कम्मपा - मा १० । ५९. महक्कम्मपा - मा १० । ६०. महक्कम्मपा - मा १० । ६१. महक्कम्मपा - मा १० । ६२. महक्कम्मपा - मा १० । ६३. महक्कम्मपा - मा १० । ६४. महक्कम्मपा - मा १० । ६५. महक्कम्मपा - मा १० । ६६. महक्कम्मपा - मा १० । ६७. महक्कम्मपा - मा १० । ६८. महक्कम्मपा - मा १० । ६९. महक्कम्मपा - मा १० । ७०. महक्कम्मपा - मा १० । ७१. महक्कम्मपा - मा १० । ७२. महक्कम्मपा - मा १० । ७३. महक्कम्मपा - मा १० । ७४. महक्कम्मपा - मा १० । ७५. महक्कम्मपा - मा १० । ७६. महक्कम्मपा - मा १० । ७७. महक्कम्मपा - मा १० । ७८. महक्कम्मपा - मा १० । ७९. महक्कम्मपा - मा १० । ८०. महक्कम्मपा - मा १० । ८१. महक्कम्मपा - मा १० । ८२. महक्कम्मपा - मा १० । ८३. महक्कम्मपा - मा १० । ८४. महक्कम्मपा - मा १० । ८५. महक्कम्मपा - मा १० । ८६. महक्कम्मपा - मा १० । ८७. महक्कम्मपा - मा १० । ८८. महक्कम्मपा - मा १० । ८९. महक्कम्मपा - मा १० । ९०. महक्कम्मपा - मा १० । ९१. महक्कम्मपा - मा १० । ९२. महक्कम्मपा - मा १० । ९३. महक्कम्मपा - मा १० । ९४. महक्कम्मपा - मा १० । ९५. महक्कम्मपा - मा १० । ९६. महक्कम्मपा - मा १० । ९७. महक्कम्मपा - मा १० । ९८. महक्कम्मपा - मा १० । ९९. महक्कम्मपा - मा १० । १००. महक्कम्मपा - मा १० ।

सुख पस्ससुख मिद्धसुख अनुयुत्तो विहरन्तो यावजीवं रज्जं कारेन्तो जनपदस्स वा पियो मनापो” ति ?

“नो हेत, भन्ते” ।

“साधु, भिक्खवे । मया पि खो एत, भिक्खवे, नेव दिट्ठ न सुत — ‘राजा खत्तियो मुद्धाभिसित्तो यावदत्थ सेय्यसुख पस्ससुख मिद्ध- 5 सुख अनुयुत्तो विहरन्तो यावजीव रज्ज कारेन्तो जनपदस्स वा पियो मनापो’ ति ।

४ “त किं मञ्जथ, भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठ वा सुत वा — ‘रट्ठिको पे० पेत्टणिको’ सेनापतिको’ गामगामणिको’ .. 10 पूगगामणिको यावदत्थं सेय्यसुखं पस्ससुखं’ मिद्धसुख अनुयुत्तो विहरन्तो यावजीव पूगगामणिकत्त कारेन्तो पूगस्स वा पियो मनापो” ति ?

“नो हेत, भन्ते” ।

“साधु, भिक्खवे । मया पि खो एत, भिक्खवे, नेव दिट्ठ न सुतं — ‘पूगगामणिको यावदत्थ सेय्यसुख पस्ससुख मिद्धसुख अनुयुत्तो विहरन्तो 15 यावजीव पूगगामणिकत्त वा कारेन्तो पूगस्स वा पियो मनापो’ ति ।

५ “त किं मञ्जथ, भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठ वा सुत वा — ‘समणो वा ब्राह्मणो वा यावदत्थ सेय्यसुख पस्ससुख मिद्धसुख अनुयुत्तो 20 इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारो भोजने अमत्तञ्जू जागरिय अननुयुत्तो अविपस्सको कुसलान धम्मान पुब्बरत्तापररत्त बोधिपक्खियान” धम्मान भावनानुयोग अननुयुत्तो आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरन्तो” ति ?

“नो हेत, भन्ते” ।

“साधु, भिक्खवे । मया पि खो एत, भिक्खवे, नेव दिट्ठ न सुत — ‘समणो वा ब्राह्मणो वा यावदत्थ सेय्यसुख पस्ससुख 25 मिद्धसुख अनुयुत्तो इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारो भोजने अमत्तञ्जू जागरिय अननुयुत्तो अविपस्सको कुसलान धम्मान पुब्बरत्तापररत्त बोधिपक्खियान धम्मान भावनानुयोग अननुयुत्तो आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे समय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरन्तो’ ति ।

१ पेत्टनिको — स्या०, रो० । २ सेनाय सेना० — रो० । ३ गामगामिको — सी०, रो० । ४ फम्मसुख — सी० । ५ बोधिपक्खियान — सी०, बोधिपक्खियान — रो० ।

६ “तस्मात्तिह, भिक्षवे, एव सिक्खित्तब्बं — ‘इन्द्रियेषु गुत्त
द्वारा भविस्साम, भोजने मत्तञ्चुनो, जागरिय अनुमुत्ता, विपस्सका
कुसलानं धम्मान, पुब्बरत्तापररत्त वोधिपन्निस्सयान धम्मान, भावनानु
योगमनुमुत्ता विहरिस्सामा’ ति । एवं हि वो, भिक्षवे, सिक्खि
५ तब्ब” ति ।

८ मच्छवन्धसुत्त

१ एक समय भगवा कोसलेसु चारिक चरति महता भिक्षु
सङ्घेन सङ्घि । अहसा खो भगवा अज्झानममाप्पटिपन्नो’ अञ्जतरस्मि
पदेसे मच्छिक मच्छवन्ध मच्छे वधित्वा वधित्वा विक्किणमानं । दित्वा
मग्गा भोक्कम्म अञ्जतरस्मि रुक्खमूले पञ्जात्ते आसने निसीदि ।
१० निसज्ज खो भगवा भिक्षू आमन्तेसि —

२ “पस्सथ नो तुम्हे भिक्षवे, धमु’ मच्छिक मच्छवन्ध मच्छे
वधित्वा वधित्वा विक्किणमान’ ति ?

“एव भन्ते ।

३ “त किं मञ्जय, भिक्षवे अपि नु तुम्हेहि दिट्ठ वा सुत
१५ वा — ‘मच्छिको मच्छवन्धो मच्छे वधित्वा वधित्वा विक्किणमानो तेन
कम्मेन तेन आजीवेन हत्थियायी वा अस्सयायी वा रथयायी वा यानयायी
वा भोगभोगी वा महन्त वा भोगस्सय अज्झावसन्तो’ ति ?

“नो हेत भन्ते ।

“साधु भिक्षवे ! मया पि खो एत, भिक्षवे, नेव दिट्ठ न सुत —
२० ‘मच्छिको मच्छवन्धो मच्छे वधित्वा वधित्वा विक्किणमानो तेन
कम्मेन तेन आजीवेन हत्थियायी वा अस्सयायी वा रथयायी वा यान-
यायी वा भोगभोगी वा महन्त वा भोगस्सय अज्झावसन्तो’ ति ।
त विस्स हेतु ? से हि सो, भिक्षवे, मच्छे वज्जे वधायुपनीते’ पापवेन
मनसानुपेक्कति तस्मा सो मेव हत्थियायी होति न अस्सयायी न रथयायी
२५ न यानयायी न भोगभोगी न महन्त भोगस्सय अज्झावसति ।

४ “त किं मञ्जय भियगये अपि नु तुम्हेहि दिट्ठ वा सुत
वा — ‘गोपातवा गावो वधित्वा वधित्वा विक्किणमानो तेन कम्मेन तेन

आजीवेन हत्थियायी वा अस्सयायी वा रथयायी वा यानयायी वा भोग-
भोगी वा महन्तं वा भोगक्खन्धं अज्झावसन्तो” ति ?

“नो हेतं, भन्ते” ।

“साधु, भिक्खवे । मया पि खो एत, भिक्खवे, नेव दिट्ठं न
सुत — ‘गोघातको गावो वधित्वा वधित्वा विक्किणमानो तेन कम्मेन 5
तेन आजीवेन हत्थियायी वा अस्सयायी वा रथयायी वा यानयायी वा
भोगभोगी वा महन्तं वा भोगक्खन्धं अज्झावसन्तो’ ति । त किस्स हेतु ?
तेहि सो, भिक्खवे, गावो वज्झे वधायुपनीते पापकेन मनसानुपेक्खति,
तस्मा सो नेव हत्थियायी होति न अस्सयायी न रथयायी न यानयायी
न भोगभोगी, न महन्तं भोगक्खन्धं अज्झावसति । 10

५ “त कि मज्जथ, भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठं वा सुत
वा — ‘ओरब्भिको पे० सूकरिको’ पे० साकुणिको . पे० .
मागविको मगे’ वधित्वा वधित्वा विक्किणमानो तेन कम्मेन तेन
आजीवेन हत्थियायी वा अस्सयायी वा रथयायी वा यानयायी वा भोग-
भोगी वा महन्तं वा भोगक्खन्धं अज्झावसन्तो” ति ? 15

“नो हेतं, भन्ते” ।

“साधु, भिक्खवे ! मया पि खो एत, भिक्खवे, नेव दिट्ठं
न सुतं — ‘मागविको मगे वधित्वा वधित्वा विक्किणमानो तेन कम्मेन
तेन आजीवेन हत्थियायी वा अस्सयायी वा रथयायी वा यानयायी
वा भोगभोगी वा महन्तं वा भोगक्खन्धं अज्झावसन्तो’ ति । त किस्स 20
हेतु ? ते हि सो, भिक्खवे, मगे वज्झे वधायुपनीते पापकेन मनसानु-
पेक्खति, तस्मा सो नेव हत्थियायी होति न अस्सयायी न रथयायी न
यानयायी न भोगभोगी, न महन्तं भोगक्खन्धं अज्झावसति । ते हि
नाम’ सो, भिक्खवे, तिरच्छानगते पाणे वज्झे वधायुपनीते पापकेन
मनसानुपेक्खमानो नेव हत्थियायी भविस्सति” न अस्सयायी न रथयायी 25
न यानयायी न भोगभोगी, न महन्तं भोगक्खन्धं अज्झावसिस्सति” ।
को पन वादो य मनुस्सभूत वज्झ वधायुपनीत पापकेन मनसानुपेक्खति !
तं हि तस्स”, भिक्खवे, होति दीघरत्त अहिताय दुक्खाय । कायस्स भेदा
परं मरणा अपाय दुग्गतिं विनिपात निरय उपपज्जती” ति ।

१ सोकरिको — स्या० । २ मगे — स्या०, रो० । ३ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु
नत्थि । ४ मनसानुपेक्खति तस्मा सो — स्या० । ५ होति — स्या० । ६ अज्झावसति —
स्या० । ७-७ त हिस्स — रो० ।

६ पठममरणस्सत्तिसुत्त

१ एक समय भगवा नातिके^१ विहरति गिञ्जकावसथे । तत्र सो भगवा भिक्षू आमन्तेसि — “भिक्षवो” ति । “मघन्ते ति ते भिक्षू भगवतो पञ्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

२ “मरणस्सत्ति, भिक्षव, भाविता बहुलीकता महप्फसा होति
५ महानिस्सा अमत्तो गघा अमत्तपरियोसाना । भावेय नो तुम्हे, भिक्षव
‘मरणस्सत्ति’ ति ?

३ एव वुत्ते अञ्जतरो भिक्षू भगवन्त एतदवोच — “अहं
सो भन्ते भावेमि मरणस्सत्ति” ति ।

“यथा कथ पन त्व भिक्षू, भावेसि मरणस्सत्ति” ति ?

१० “इय मय्ह भन्ते, एव होति — ‘अहो वताह रत्तिन्विब जीवेय्य,
भगवतो सासन मनसि करेय्य बहु वत मे कत्त अस्सा’ ति । एव सो
अहं भन्ते भावेमि मरणस्सत्ति” ति ।

४ अञ्जतरो पि सो भिक्षू भगवन्त एतदवोच — “अहं पि
सो, भन्ते भावेमि मरणस्सत्ति” ति ।

१५ “यथा कथ पन त्व, भिक्षू, भावेसि मरणस्सत्ति” ति ?

“इय मय्ह भन्ते एव होति — ‘अहो वताह दिवस जीवेय्य
भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु^२ वत मे कत्त अस्सा ति । एव सो
अहं भन्ते भावेमि मरणस्सत्ति’ ति ।

२० ५ अञ्जतरो पि सो भिक्षू भगवन्त एतदवोच — “अहं ति
सो, भन्ते भावेमि मरणस्सत्ति” ति ।

“यथा कथ पन त्व भिक्षू, भावेसि मरणस्सत्ति” ति ?

“इय मय्ह भन्ते, एव होति — ‘अहो वताह तदन्तर जीवेय्य
मयन्तर एकपिण्डपात’ भुञ्जामि, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु
वत मे कत्त अस्सा ति । एव सो अहं भन्ते, भावेमि मरणस्सत्ति’ ति

२५ ६ अञ्जतरो पि सो भिक्षू भगवन्त एतदवोच — “अहं ति
सो भन्ते भावेमि मरणस्सत्ति” ति ।

“यथा कथ पन त्व भिक्षू भावेसि मरणस्सत्ति” ति ?

१ नातिके — सी त्या रो । २ अहं पि — त्या । ३ बहु — सी । ४ एक
पिण्डपात — त्या रो ।

“इध मय्ह, भन्ते, एव होति — ‘अहो वताह तदन्तर जीवेय्यं यदन्तर चत्तारो पञ्च’ आलोपे सङ्खादित्वा अज्झोहरामि, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा’ ति । एव खो अहं, भन्ते, भावेमि मरणस्सति” ति ।

७ अज्जतरो पि खो भिक्खु भगवन्त एतदवोच — “अहं पि खो, भन्ते, भावेमि मरणस्सति” ति ।

“यथा कथ पन त्व, भिक्खु, भावेसि मरणस्सति” ति ?

“इध मय्ह, भन्ते, एव होति — ‘अहो वताह तदन्तर जीवेय्यं यदन्तर एक आलोप सङ्खादित्वा अज्झोहरामि, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा’ ति । एव खो अह, भन्ते, भावेमि मरणस्सति” ति ।

८ अज्जतरो पि खो भिक्खु भगवन्त एतदवोच — “अह पि खो, भन्ते, भावेमि मरणस्सति” ति ।

“यथा कथ पन त्व, भिक्खु, भावेसि मरणस्सति” ति ?

“इध मय्ह, भन्ते, एवं होति — ‘अहो वताह तदन्तर जीवेय्यं यदन्तर अस्ससित्वा वा पस्ससामि पस्ससित्वा वा अस्ससामि, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा’ ति । एव खो अह, भन्ते, भावेमि मरणस्सति” ति ।

९ एव वुत्ते भगवा ते भिक्खू एतदवोच — “यो चाय^१, भिक्खवे, भिक्खु एव मरणस्सति भावेति — ‘अहो वताह रत्तिन्दिव जीवेय्य, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा’ ति ।

“यो चाय, भिक्खवे, भिक्खु एव मरणस्सति भावेति — ‘अहो वताह दिवस जीवेय्य, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा’ ति ।

“यो चाय, भिक्खवे, भिक्खु एवं मरणस्सति भावेति — ‘अहो वताह तदन्तर जीवेय्य यदन्तर एकपिण्डपात भुज्जामि, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा’ ति ।

“यो चाय, भिक्खवे, भिक्खु एव मरणस्सति भावेति — ‘अहो वताह तदन्तर जीवेय्य यदन्तर चत्तारो पञ्च आलोपे सङ्खादित्वा अज्झोहरामि, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा’

१ स्या० पोत्यके नत्थि । २-२ ध्याय - रो० ।

ति । इमे बुञ्चन्ति, भिक्षवे, भिक्षु पमत्ता विहरन्ति दन्य मरणस्सति भावेन्ति आसवान खयाय ।

“यो च’ स्वाय’, भिक्षवे, भिक्षु एव मरणस्सति भावेति -

‘ग्रहो वताह तदन्तर जीवेय्य यदन्तर एक आसाप सङ्गादित्वा अज्जो
५ हरामि भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत्त अस्सा’ ति ।

“यो चाय भिक्षवे, भिक्षु एव मरणस्सति भावेति - ‘ग्रहो
वताह तदन्तर जीवेय्य यदन्तर अस्ससित्वा वा पस्ससामि पस्ससित्वा
वा अस्ससामि, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत्त अस्सा
ति । इमे बुञ्चन्ति, भिक्षवे, भिक्षु अप्पमत्ता विहरन्ति तिक्ख
१० मरणस्सति भावेन्ति आसवान खयाय ।

१० “तस्मात्तिह भिक्षवे एव सिक्खितव्य - ‘अप्पमत्ता
विहरिस्साम तिक्ख मरणस्सति भावेस्साम आसवान खयाया’ ति ।
एव हि वो, भिक्षवे सिक्खितव्य” ति ।

१० कुतियमरणस्सतिसुत्त

१ एक समय भगवा नातिके विहरति गिञ्जकावसथे । तत्र

१५ खो भगवा भिक्षु आमन्तेसि -

२ “मरणस्सति भिक्षवे भाविता बहुलीकता महप्फला होति
महानिससा अमतोगघा अमतपरियोसाना । कथ भाविता च, भिक्षवे,
मरणस्सति कथ बहुलीकता महप्फला होति महानिससा अमतोगघा
अमतपरियोसाना ?

२० ३ “इध भिक्षवे भिक्षु विवसे निक्खन्ते रत्तिया पतिगट्ठाया’
इति पटिसञ्चिक्खति - ‘बहुका खो मे पञ्चया मरणस्स - अहि वा म
इसेय्य विक्खिक्को वा म इसेय्य सत्तपदी वा म इसेय्य तेन मे अस्स
कालङ्कुरिया सो ममस्स अन्तरायो । उपक्खसित्वा वा पपत्तेय्य
मत्त वा मे भुत्त व्यापज्जेय्य पित्त वा मे कुप्पेय्य सेम्ह वा मे कुप्पेय्य,
२५ सत्थका वा मे वात्ता कुप्पेय्यु तेन मे अस्स कालङ्कुरिया सो ममस्स
अन्तरायो’ ति । तेन भिक्षवे भिक्षुना इति पटिसञ्चिक्खितव्य -
अत्थि नु खो मे पापका अकूसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु रत्ति कात्त
करोन्तस्स अन्तरायाया’ ति ।

४ “सचे, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एव जानाति —
 ‘अत्थि मे पापका अकुसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु रत्ति काल करो-
 न्तस्स अन्तरायाया’ ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसयेव पापकान
 अकुसलानं धम्मान पहाणाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो
 च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्जं च करणीय^१ । 5
 सेय्यथापि, भिक्खवे, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा तस्सेव चेलस्स
 वा सीसस्स वा निब्बापणाय अधिमत्त छन्द च वायाम च उस्साह च
 उस्सोब्धि च अप्पटिवानि च सति च सम्पजञ्ज च करेय्य,
 एवमेव खो, भिक्खवे, तेन भिक्खुना तेसयेव पापकान अकुसलान धम्मान
 पहाणाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च 10
 अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्जं च करणीय ।

५ “सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एव जानाति —
 ‘नत्थि मे पापका अकुसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु रत्ति काल
 करोन्तस्स अन्तरायाया’ ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेनेव पीत्ति-
 पामोज्जेन विहातब्ब अहोरत्तानुसिक्खिना कुसलेसु धम्मेसु^२ । 15

६ “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु रत्तिया निक्खन्ताय दिवसे
 पतिगते^३ इति पटिसञ्चिक्खति — ‘बहुका खो मे पच्चया मरणस्स — अहि
 वा म डसेय्य, विच्छिक्को वा म डसेय्य, सत्तपदी वा म डसेय्य, तेन मे अस्स
 कालङ्किरिया सो ममस्स अन्तरायो । उपक्खलित्वा वा पपतेय्य, भत्त
 वा मे भुत्त व्यापज्जेय्य, पित्त वा मे कुप्पेय्य, सेम्ह वा मे कुप्पेय्य, सत्थका 20
 वा मे वाता^३ कुप्पेय्यु, तेन मे अस्स कालङ्किरिया सो ममस्स अन्तरायो’
 ति । तेन, भिक्खवे, भिक्खुना इति पटिसञ्चिक्खितब्ब — ‘अत्थि नु
 खो मे पापका अकुसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु दिवा काल करोन्तस्स
 अन्तरायाया’ ति ।

७ “सचे, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एव जानाति — 25
 ‘अत्थि मे पापका अकुसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु^४ दिवा काल
 करोन्तस्स अन्तरायाया’ ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसयेव^५ पापकान
 अकुसलान धम्मान पहाणाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो
 च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्ज च करणीय ।

१ करणीया — सी० । २ पतिहिते — सी०, पटिहिते — स्या०, रो० । ३ स्या०,
 रो०, पोत्थकेसु नत्थि । ४ अस्स — स्या० । ५ तेसुयेव — स्या० ।

सेय्ययापि, भिक्षवे, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा तस्सेव चेलस्स
 वा सीसस्स वा निव्यापनाय अधिमत्त छन्द च वायाम च उत्साह च
 उत्सोन्ही च अप्पटिवानि च सति च सम्पजञ्ज च करेय्य, एव
 मेव खो, भिक्षवे, तेन भिक्षुना तेसयेव पापकान अकुसलान धम्मान
 ५ पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उत्साहो च उत्सोन्ही च
 अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्जं च करणीय ।

८ “सधे पन, भिक्षवे, भिक्षु पञ्चवेनस्समानो एव जानाति -
 ‘नत्थि मे पापका अकुसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु दिवा काल करो-
 न्तस्स अन्तरायाया ति, तेन, भिक्षवे, भिक्षुना तेनेव पीतिपामोज्जेन
 १० विहातब्ब अहोरत्तानुसिक्खिना कुसलेसु धम्मेसु । एव भाविता खो,
 भिक्षवे, मरणस्सति एव बहुलीकता महप्फला होति महानिससा अमतो
 गधा अमसपरियोसाना” ति ।

सारणीयवग्गो^१ दुत्तियो ।

तत्सुद्धानं

हे सारणी^१ निसारणीय^२, महक अनुत्तप्यि^३ ।

नकुल^४ सोप्पमच्छा च^५, हे^६ होन्ति मरणस्सती ति^७ ।

३ अनुत्तरियवग्गो

१ सामकसुत्त

१५ १ एक समय भगवा सक्केसु विहरति सामगामके पोक्ख
 रणियाम । अथ खो अञ्जसरा देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्त
 मण्णा केवलकप्प पोक्खरणिय ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्गमि
 उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभियादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्तं ठिसा
 खो सा देवता भगवन्त एतदबोध -

१ च खो - स्या । २ सारणीयवियमो - स्या सारणीयवन्तो - रो ।

१-३ सारणीया वेत्त - सी स्या रो । ४ अनुत्तप्यि - रो । ५-७ नकुल कुसला
 वप्य - सी स्या नकुल मच्छ हे च - रो । ६-७ मरणस्सतिना वसति - सी स्या
 होन्ति मरणवतिना वा वि - रो ।

२ “तयोमे, भन्ते, धम्मा भिक्खुनो परिहानाय सवत्तन्ति ।
कतमे तयो ? कम्मरामता, भस्सारामता, निहारामता — इमे खो,
भन्ते, तयो धम्मा भिक्खुनो परिहानाय सवत्तन्ती” ति ।

३ इदमवोच सा देवता । समनुज्जो सत्था अहोसि । अथ
खो सा देवता “समनुज्जो मे सत्था” ति भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण 5
कत्वा तत्थेवन्तरघायि ।

४ अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खू आमन्तेसि —
“इम, भिक्खवे, रत्ति अज्जातरा देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभि-
क्कन्तवण्णा केवलकप्पं पोक्खरणिय ओभासेत्वा येनाह तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा म अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठित्ता खो, 10
भिक्खवे, सा देवता म एतदवोच — ‘तयोमे, भन्ते, धम्मा भिक्खुनो परि-
हानाय सवत्तन्ति । कतमे तयो ? कम्मरामता, भस्सारामता, निहा-
रामता — इमे खो, भन्ते, तयो धम्मा भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ती’ ति ।
इदमवोच, भिक्खवे, सा देवता । इद वत्वा म अभिवादेत्वा पदक्खिणं
कत्वा तत्थेवन्तरघायि । तेस वो, भिक्खवे, अलाभा तेस दुल्लब्ध^१, ये 15
वो देवता पि जानन्ति कुसलेहि धम्मेहि परिहायमाने^२ ।

५ “अपरे पि, भिक्खवे, तयो परिहानिये धम्मे देसेस्सामि ।
त सुणाय, साधुक मनसि करोथ, भासिस्सामी” ति । “एव, भन्ते”
ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

६ “कतमे च, भिक्खवे, तयो परिहानिया धम्मा ? सङ्गणिका- 20
रामता, दोवच्चस्सत्ता, पापमित्ता — इमे खो, भिक्खवे, तयो परि-
हानिया धम्मा ।

७ “ये हि केचि, भिक्खवे, अतीतमद्धान परिहारिंसु कुसलेहि
धम्मेहि, सब्बेते इमेहेव छहि धम्मेहि परिहारिंसु कुसलेहि धम्मेहि ।
ये पि हि केचि, भिक्खवे, अनागतमद्धान परिहारिस्सन्ति कुसलेहि 25
धम्मेहि, सब्बेते इमेहेव छहि धम्मेहि परिहारिस्सन्ति कुसलेहि
धम्मेहि । ये पि हि केचि, भिक्खवे, एतरहि परिहायन्ति कुसलेहि धम्मेहि,
सब्बेते इमेहेव छहि धम्मेहि परिहायन्ति कुसलेहि धम्मेही” ति ।

“उपादाने भय दिस्वा, जातिमरणसम्भवे ।
 अनुपादा विमुच्चन्ति, जातिमरणसङ्ख्ये ॥
 “ते खेमप्पत्ता सुखिनो, दिट्ठधम्माभिनिब्बुता ।
 सब्बवेरभयातीता^१, सब्बदुक्ख उपच्चगु” ति ॥

४ हिमवन्तसुत्तं

१ “छहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु हिमवन्त 5
 पब्बतराज पदालेय्य, को पन वादो छ्वाय अविज्जाय । कतमेहि छहि ?
 इध, भिक्खवे, भिक्खु समाधिस्स समापत्तिकुसलो होति, समाधिस्स
 ठितिकुसलो होति, समाधिस्स वुट्ठानकुसलो होति, समाधिस्स कल्लित-
 कुसलो^२ होति, समाधिस्स गोचरकुसलो होति, समाधिस्स अभिनीहार-
 कुसलो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु 10
 हिमवन्त पब्बतराज पदालेय्य, को पन वादो छ्वाय अविज्जाया” ति ।

५ अनुस्सतिट्ठानसुत्तं

१ “छयिमानि, भिक्खवे, अनुस्सतिट्ठानानि । कतमानि छ ?
 इध, भिक्खवे, अरियसावको तथागत अनुस्सरति — ‘इति पि सो भगवा
 पे० सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा’ ति । यस्मि, भिक्खवे, समये
 अरियसावको तथागत अनुस्सरति, नेवस्स तस्मि समये रागपरियुद्धित 15
 चित्त होति, न दोसपरियुद्धित चित्त होति, न मोहपरियुद्धित चित्त होति,
 उज्जुगतमेवस्स तस्मि समये चित्त होति, निक्खन्त मुत्त वुद्धित गेधम्हा ।
 ‘गेधो’ ति खो, भिक्खवे, पञ्चन्नेत कामगुणान अधिवचन । इद पि
 खो, भिक्खवे, आरम्मण करित्वा एवमिधेकच्चे सत्ता विसुज्जन्ति ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, अरियसावको धम्म अनुस्सरति — 20
 ‘स्वाक्खातो भगवता धम्मो पे० पच्चत्त वेदितव्वो विञ्जूही’ ति ।
 यस्मि, भिक्खवे, समये अरियसावको धम्म अनुस्सरति, नेवस्स तस्मि
 समये रागपरियुद्धित चित्त होति, न दोसपरियुद्धित चित्त होति, न मोह-
 परियुद्धित चित्त होति, उज्जुगतमेवस्स तस्मि समये चित्त होति,

१ सब्बवेरभयातीता — स्या० । २ कल्लिताकुसलो — स्या०, कल्लिताकुसलो —
 रो० ।

७ “यस्मि, भिक्खवे, समये अरियसावको अत्तनो च तास च देवतान सद्ध च सील च सुत च चाग च पञ्च च अनुस्सरति नेवस्स तस्मि समये रागपरियुद्धित चित्त होति, न दोसपरियुद्धित चित्त होति, न मोहपरियुद्धित चित्त होति, उजुगतमेवस्स तस्मि समये चित्त होति, निक्खन्त मुत्त वुद्धित गेधम्हा । ‘गेधो’ ति खो, भिक्खवे, पञ्चन्नेत काम- 5 गुणान अधिवचन । इद पि खो, भिक्खवे, आरम्मण करित्वा एवमिधे- कच्चे सत्ता विसुज्झन्ति । इमानि खो, भिक्खवे, छ अनुस्सतिट्ठानानी” ति ।

६ महाकच्चानसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा महाकच्चानो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महा- 10 कच्चानस्स पच्चस्सोसु । आयस्मा महाकच्चानो एतदवोच —

२ “अच्छरिय, आवुसो, अब्भुत, आवुसो । यावञ्चिद तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन सम्बाधे ओकासाधिगमो अनुबुद्धो सत्तान विसुद्धिया सोकपरिदेवान समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सान अत्थङ्गमाय जायस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छिकिरियाय, यदिद 15 छ अनुस्सतिट्ठानानि । कतमानि छ ? इधावुसो, अरियसावको तथागत अनुस्सरति — ‘इति पि सो भगवा पे० सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा’ ति । यस्मि, आवुसो, समये अरियसावको तथागत अनुस्सरति नेवस्स तस्मि समये रागपरियुद्धित चित्त होति, न दोसपरियुद्धित चित्त होति, न मोहपरियुद्धित चित्त होति, उजुगतमेवस्स तस्मि समये चित्त 20 होति, निक्खन्त मुत्त वुद्धित गेधम्हा । ‘गेधो’ ति खो, आवुसो, पञ्चन्नेत कामगुणान अधिवचन । स खो सो, आवुसो, अरियसावको सब्बसो आकाससमेन चेतसा विहरति विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेन अब्यापज्जेन । इदं पि खो, आवुसो, आरम्मण करित्वा एवमिधेकच्चे सत्ता विसुद्धिधम्मा भवन्ति ।

३ “पुन च पर, आवुसो, अरियसावको धम्म अनुस्सरति — ‘स्वाक्खातो भगवता धम्मो पे० पच्चत्त वेदितब्बो विञ्जूही’ ति ।

यस्मिन्, आयुसो, समये अरियसावको घम्म अनुस्सरति नेवस्स तस्मिन् समये रागपरियुद्धित चित्तं होति, न दोसपरियुद्धित चित्तं होति, न मोहपरियुद्धित चित्तं होति, उज्जुगतमेवस्स तस्मिन् समये चित्तं होति, निक्खन्तं मुत्तं वुद्धितं गेधम्हा । 'गेधो' ति खो, आयुसो, पञ्चघ्नेत काम गुणान् अधिवचन । स खो सो, आयुसो अरियसावको सम्बसो आकास समेन चेतसा विहरति विपुलेन महगतेन अप्पमाणेन अवरेण अय्या पज्जेन । इदं पि खो, आयुसो, आरम्भणं करित्वा एवमिधेकञ्चे सत्ता विसुद्धिधम्मा भवन्ति ।

४ "पुन च पर, आयुसो, अरियसावको सङ्गं अनुस्सरति - 'सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो .. पे० अनुत्तर पुञ्जकस्सेत्तं लोकस्सा ति । यस्मिन् आयुसो, समये अरियसावको सङ्गं अनुस्सरति नेवस्स तस्मिन् समये रागपरियुद्धित चित्तं होति, न दोसपरियुद्धित चित्तं होति, न मोहपरियुद्धित चित्तं होति, उज्जुगतमेवस्स तस्मिन् समये चित्तं होति, निक्खन्तं मुत्तं वुद्धितं गेधम्हा । 'गेधो' ति खो, आयुसो, पञ्चघ्नेत काम गुणान् अधिवचन । स खो सो आयुसो, अरियसावको सम्बसो आकास समेन चेतसा विहरति विपुलेन महगतेन अप्पमाणेन अवरेण अय्या पज्जेन । इदं पि खो आयुसो आरम्भणं करित्वा एवमिधेकञ्चे सत्ता विसुद्धिधम्मा भवन्ति ।

५ "पुन च पर, आयुसो, अरियसावको अत्तनो सीलानि अनु स्सरति अल्लण्डानि प० समाधिसवत्तनियानि । यस्मिन्, आयुसो समये अरियसावको अत्तनो सीलं अनुस्सरति नेवस्स तस्मिन् समये राग परियुद्धित चित्तं होति, न दोसपरियुद्धित चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति, उज्जुगतमेवस्स तस्मिन् समये चित्तं होति, निक्खन्तं मुत्तं वुद्धितं गेधम्हा । 'गेधो' ति खो आयुसो पञ्चघ्नेत कामगुणान् अधि वचन । स खो सो आयुसो अरियसावको सम्बसो आकाससमेन चेतसा विहरति विपुलेन महगतेन अप्पमाणेन अवरेण अय्यापज्जेन । इदं पि खो आयुसो आरम्भणं करित्वा एवमिधेकञ्चे सत्ता विसुद्धिधम्मा भवन्ति ।

६ "पुन च परं आयुसो अरियसावको अत्तनो चागं अनुस्स रति - 'सामा यत्तं गं गुमदं वत्तं म .. पे० यापयागा दानसयिभागरता'

ति । यस्मिं, आवुसो, समये अरियसावको अत्तनो^१ चाग अनुस्सरति
 नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धित चित्तं होति, न दोसपरियुद्धित चित्तं
 होति, न मोहपरियुद्धित चित्तं होति, उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं
 होति, निक्खन्तं मुत्तं वुद्धितं गेधम्हा । 'गेधो' ति खो आवुसो पञ्चत्तेत
 कामगुणान् अधिवचन । स खो सो, आवुसो, अरियसावको सब्बसो 5
 आकाससमेन चेतमा विहरति विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेन
 अव्यापज्जेन । इदं पि खो, आवुसो, आरम्भणं करित्वा एवमिधेकच्चे
 सत्ता विसुद्धिधम्मा भवन्ति ।

७ “पुन च पर, आवुसो, अरियसावको देवता अनुस्सरति —
 'सन्ति देवा चातुमहाराजिका, सन्ति देवा पे० तदुत्तरि'^२ । यथारूपाय 10
 सद्धाय समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थ उपपन्ना, मय्ह पि तथारूपा
 सद्धा सविज्जति । यथारूपेण सीलेन सुतेन चागेन पञ्जाय
 समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थ उपपन्ना, मय्ह पि तथारूपा पञ्जा
 सविज्जती' ति । यस्मिं, आवुसो, समये अरियसावको अत्तनो च तास
 च देवतान् सद्धं च सीलं च सुतं च चागं च पञ्जं च अनुस्सरति नेवस्स 15
 तस्मिं समये रागपरियुद्धित चित्तं होति, न दोसपरियुद्धित चित्तं होति,
 न मोहपरियुद्धित चित्तं होति, उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति,
 निक्खन्तं मुत्तं वुद्धितं गेधम्हा । 'गेधो' ति खो, आवुसो, पञ्चत्तेत
 कामगुणान् अधिवचन । स खो सो, आवुसो, अरियसावको सब्बसो
 आकाससमेन चेतसा विहरति विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेन 20
 अव्यापज्जेन^३ । इदं पि खो, आवुसो, आरम्भणं करित्वा एवमिधेकच्चे
 सत्ता विसुद्धिधम्मा भवन्ति ।

८ “अच्छरिय, आवुसो, अब्भुत, आवुसो । यावञ्चिद तेन
 भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन सम्बाधे ओकासाधिगमो 25
 अनुबुद्धो सत्तान् विसुद्धिया सोकपरिदेवान् समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सान्
 अत्थङ्गमाय जायस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छिकिरियाय, यदिदं
 छ^४ अनुस्सतिट्ठानानी” ति ।

१ स्या०, रो० पोत्यकेसु न दिस्सति । २ तदुत्तरि — सी०, तदुत्तरि — स्या० ।

३ अव्यापज्जेन — रो० । ४ इमानि छ — सी०, स्या०, रो० ।

यस्मिन्, आवुसो, समये अरियसावको धम्म अनुस्सरति नेवस्स तस्मिन् समये रागपरियुद्धित चित्तं होति, न दोसपरियुद्धित चित्तं होति न मोहपरियुद्धित चित्तं होति, उज्जुगसमेवस्स तस्मिन् समये चित्तं होति, निक्खन्तं मुत्तं वुद्धितं गेधम्हा । 'गेधो' ति स्रो, आवुसो, पञ्चप्पेत कामगुणान् अधिवचन । स स्रो सो, आवुसो, अरियसावको सम्बसो आकाससमेन चेतसा विहरति विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अबेरेन अब्बापज्जेन । इदं पि स्रो, आवुसो, आरम्भणं करित्वा एवमिधेकञ्चे सत्ता विसुद्धिधम्मा भवन्ति ।

४ "पुन च पर, आवुसो, अरियसावको सङ्खं अनुस्सरति -
 १० 'सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो' पे० अनुत्तर पुञ्जकस्सेत लोकस्सा ति । यस्मिन्, आवुसो, समये अरियसावको सङ्खं अनुस्सरति नेवस्स तस्मिन् समये रागपरियुद्धित चित्तं होति, न दोसपरियुद्धित चित्तं होति न मोहपरियुद्धित चित्तं होति, उज्जुगसमेवस्स तस्मिन् समये चित्तं होति निक्खन्तं मुत्तं वुद्धितं गेधम्हा । 'गेधो' ति स्रो, आवुसो, पञ्चप्पेत कामगुणान् अधिवचन । स स्रो सो, आवुसो, अरियसावको सम्बसो आकाससमेन चेतसा विहरति विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अबेरेन अब्बापज्जेन । इदं पि स्रो आवुसो आरम्भणं करित्वा एवमिधेकञ्चे सत्ता विसुद्धिधम्मा भवन्ति ।

५ "पुन च पर आवुसो अरियसावको अत्तनो सीलानि अनु
 २० स्सरति अस्सप्पानि पे० समाधिसवत्तनिकानि । यस्मिन्, आवुसो, समये अरियसावको अत्तनो सीलं अनुस्सरति नेवस्स तस्मिन् समये रागपरियुद्धित चित्तं होति, न दोसपरियुद्धित चित्तं होति, न मोहपरियुद्धित चित्तं होति उज्जुगसमेवस्स तस्मिन् समये चित्तं होति निक्खन्तं मुत्तं वुद्धितं गेधम्हा । 'गेधो' ति स्रो आवुसो पञ्चप्पेत कामगुणान् अधिवचन । स स्रो सो आवुसो अरियसावको सम्बसो आकाससमेन चेतसा विहरति विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अबेरेन अब्बापज्जेन । इदं पि स्रो आवुसो आरम्भणं करित्वा एवमिधेकञ्चे सत्ता विसुद्धिधम्मा भवन्ति ।

६ "पुन च पर आवुसो अरियसावको अत्तनो चागं अनुस्सरति - 'सामा जतं मे सुसङ्गं वतं मे .. पे० याचयोगो दानसविभागरतो'

पहानाय धम्म देसेतू' ति । तस्स मनोभावनीयो भिक्खु थीनमिद्धस्स पहानाय धम्म देसेति । अयं, भिक्खु, तनियो समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्कमितु ।

५ "पुन च पर, भिक्खु, यस्मिं समये भिक्खु उद्धच्चकुक्कुच्चपरियुद्धितेन चेतसा विहरति उद्धच्चकुक्कुच्चपरेतेन, उप्पन्नस्स च उद्धच्चकुक्कुच्चस्स निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानाति तस्मिं समये मनोभावनीयो भिक्खु उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो — 'अहं खो, आवुसो, उद्धच्चकुक्कुच्चपरियुद्धितेन चेतसा विहरामि उद्धच्चकुक्कुच्चपरेतेन, उप्पन्नस्स च उद्धच्चकुक्कुच्चस्स निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानामि । साधु वत मे आयस्मा उद्धच्चकुक्कुच्चस्स पहानाय धम्म देसेतू' ति । तस्स मनोभावनीयो भिक्खु उद्धच्चकुक्कुच्चस्स पहानाय धम्म देसेति । अयं, भिक्खु, चतुत्थो समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्कमितु ।

६ "पुन च पर, भिक्खु, यस्मिं समये भिक्खु विचिकिच्छापारियुद्धितेन चेतसा विहरति विचिकिच्छापरेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानाति तस्मिं समये मनोभावनीयो भिक्खु उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो — 'अहं', आवुसो, विचिकिच्छापारियुद्धितेन चेतसा विहरामि विचिकिच्छापरेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानामि । साधु वत मे आयस्मा विचिकिच्छाय पहानाय धम्म देसेतू' ति । तस्स मनोभावनीयो भिक्खु विचिकिच्छाय पहानाय धम्म देसेति । अयं, भिक्खु, पञ्चमो समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्कमितु ।

७ "पुन च पर, भिक्खु, यस्मिं समये भिक्खु य निमित्तं आगम्मं य निमित्तं मनसिकरोतो अनन्तरा आसवान् खयो होति तं निमित्तं नप्पजानाति^१ तस्मिं समये मनोभावनीयो भिक्खु उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो — 'अहं खो, आवुसो, य निमित्तं आगम्मं य निमित्तं मनसिकरोतो अनन्तरा आसवान् खयो होति, तं निमित्तं नप्पजानामि । साधु वत मे आयस्मा आसवान् खयाय धम्म देसेतू' ति । तस्स मनोभावनीयो भिक्खु आसवान् खयाय धम्म देसेति । अयं, भिक्खु, छट्ठो समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्कमितु । इमे खो, भिक्खु, मया मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्कमितु" ति ।

१ अहं खो — सी०, स्या०, रो० । २ न जानाति न पस्सति — सी०, स्या०, रो० ।

७ पठमसमयसुत्त

१ अथ सो अठ्ठातरो भिक्षु येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभियादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
निसिन्नो सो भिक्षु भगवन्त एतदवोच —

“कति नु सो, मन्ते, समया मनोभावनीयस्स भिक्षुनो दस्सनाम

५ उपसङ्गमितु’ ति ?

२ “छयिमे, भिक्षु, समया मनोभावनीयस्स भिक्षुनो दस्सनाय
उपसङ्गमितु । कतमे छ ? इष, भिक्षु, यस्मि समये भिक्षु कामराग
परियुट्ठितेन चेतसा विहरति कामरागपरेतेन, उप्पन्नस्स च कामरागस्स
निस्सरण यथाभूत नप्पजानाति तस्मि समये मनोभावनीयो भिक्षु
१० उपसङ्गमित्वा एवमस्स वचनीयो — ‘अहं सो, आवुसो, कामरागपरि-
युट्ठितेन चेतसा विहरामि कामरागपरेतेन, उप्पन्नस्स च कामरागस्स
निस्सरण यथाभूत नप्पजानामि । साधु वत मे आयस्मा कामरागस्स
पहानाय धम्म देसेतु’ ति । तस्स मनोभावनीयो भिक्षु कामरागस्स
पहानाय धम्म देसेति । अथ, भिक्षु, पठमो समयो मनोभावनीयस्स
१५ भिक्षुनो दस्सनाय उपसङ्गमितु ।

३ “पुन च पर भिक्षु, यस्मि समये भिक्षु व्यापादपरियुट्ठितेन
चेतसा विहरति व्यापादपरेतेन, उप्पन्नस्स च व्यापादस्स निस्सरण
यथाभूत नप्पजानाति तस्मि समये मनोभावनीयो भिक्षु उपसङ्गमित्वा
एवमस्स वचनीयो — ‘अहं सो, आवुसो, व्यापादपरियुट्ठितेन चेतसा
२० विहरामि व्यापादपरेतेन उप्पन्नस्स च व्यापादस्स निस्सरण यथाभूत
नप्पजानामि । साधु वत मे आयस्मा व्यापादस्स पहानाय धम्म देसेतु’
ति । तस्स मनोभावनीयो भिक्षु व्यापादस्स पहानाय धम्म देसेति ।
अथ भिक्षु दुतियो समयो मनोभावनीयस्स भिक्षुनो दस्सनाय
उपसङ्गमितु ।

४ “पुन च पर, भिक्षु, यस्मि समये भिक्षु धीनमिदपरि
युट्ठितेन चेतसा विहरति धीनमिदपरेतेन उप्पन्नस्स च धीनमिदस्स
निस्सरण यथाभूत नप्पजानाति तस्मि समये मनोभावनीयो भिक्षु
उपसङ्गमित्वा एवमस्स वचनीयो — ‘अहं सो आवुसो धीनमिदपरि
युट्ठितेन चेतसा विहरामि धीनमिदपरेतेन, उप्पन्नस्स च धीनमिदस्स
२५ निस्सरण यथाभूत नप्पजानामि । साधु वत मे आयस्मा धीनमिदस्स

समये मनोभावनीयो भिक्खु रत्तिया पच्चूससमय पच्चुद्वाय निसिन्नो होति पल्लङ्क आभुजित्वा उज्जु काय पणिघाय परिमुख सति उपट्टपेत्वा, सो समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्कमितु” ति ।

५ एव वुत्ते अञ्जतरो भिक्खु त भिक्खु एतदवोच -- “न खो, 5
आवुसो, सो समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्कमितु ।
यस्मि, आवुसो, समये मनोभावनीयो भिक्खु रत्तिया पच्चूससमय
पच्चुद्वाय निसिन्नो होति पल्लङ्क आभुजित्वा उज्जु काय पणिघाय
परिमुख सति उपट्टपेत्वा, ओज्जुद्वायिस्स तस्मि समये कायो होति फासुस्स^१
होति बुद्धान सासन मनसि कातु । तस्मा सो असमयो^२ मनोभावनीयस्स 10
भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्कमितु” ति ।

६ एव वुत्ते आयस्मा महाकच्चानो थेरे भिक्खू एतदवोच --
“सम्मुखा मेत, आवुसो, भगवतो सुत सम्मुखा पटिग्गहित -- ‘छयिमे,
भिक्खु, समया मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्कमितु ।
कतमे छ ? इध, भिक्खु, यस्मि समये भिक्खु कामरागपरियुद्धितेन 15
चेतसा विहरति कामरागपरेतेन, उप्पन्नस्स च कामरागस्स निस्सरण
यथाभूत नप्पजानाति, तस्मि समये मनोभावनीयो भिक्खु उपसङ्कमित्वा
एवमस्स वचनीयो -- अह खो, आवुसो, कामरागपरियुद्धितेन चेतसा
विहरामि कामरागपरेतेन, उप्पन्नस्स च कामरागस्स निस्सरण यथाभूत
नप्पजानामि । साधु वत मे आयस्मा कामरागस्स पहानाय धम्म 20
देसेतू’ ति । तस्स मनोभावनीयो भिक्खु कामरागस्स पहानाय धम्म
देसेति । अयं भिक्खु पठमो समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय
उपसङ्कमितु ।

७ ‘पुन च पर, भिक्खु, यस्मि समये भिक्खु व्यापादपरि-
युद्धितेन चेतसा विहरति पे० थीनमिद्धपरियुद्धितेन चेतसा विहरति 25
उद्धच्छक्कुक्कुच्चपरियुद्धितेन चेतसा विहरति विचिकिच्छपरि-
युद्धितेन चेतसा विहरति य निमित्त आगम्म य निमित्त मनसिकरोतो
अनन्तरा आसवान खयो होति, त निमित्त न जानाति न पस्सति, तस्मि
समये मनोभावनीयो भिक्खु उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो -- अह
खो, आवुसो, य निमित्त आगम्म य निमित्त मनसिकरोतो अनन्तरा 30

८ धुतियसमयसुत

१ एक समय सम्यङ्गुला येरा भिक्खू वाराणसिय विहरति।
इसिपतने मिगदाये । अथ खो तेस येरान भिक्खून पच्छामत्त पिण्डपात
पटिक्कन्तान मण्डलमाळे' सन्निसिआम सन्निसित्तान भयमन्तराक्खा
उदपादि - "को नु खो, आवुसो, समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो
दस्सनाय उपसङ्कमितु' ति ?

२ एव वुत्ते अञ्जतरो भिक्खू येरे भिक्खू एतदवोच - "यस्मि,
आवुसो, ममये मनोभावनीयो भिक्खू पच्छामत्त पिण्डपातपटिक्कन्तो
पादे पक्खालेत्वा निसिओ होति पत्तङ्क आभुजित्वा उज्जु काय पणिषाय
परिमुख सत्ति उपट्टपेत्वा, सो समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय
उपसङ्कमितु' ति ।

३ एव वुत्ते अञ्जतरो भिक्खू त भिक्खू एतदवोच - "न खो,
आवुसो' सो समयो' मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्क-
मितु । यस्मि, आवुसो, ममये मनोभावनीयो भिक्खू पच्छामत्त पिण्ड-
पातपटिक्कन्तो पादे पक्खालेत्वा निसिओ होति पत्तङ्क आभुजित्वा
उज्जु काय पणिषाय परिमुख सत्ति उपट्टपेत्वा, चारित्तकिलमयो पित्त
तस्मि समये अप्पटिप्पस्सओ होति, भत्तकिलमयो पित्त तस्मि समये
अप्पटिप्पस्सओ होति । तस्मा सो असमयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो
दस्सनाय उपसङ्कमितु । यस्मि, आवुसो समये मनोभावनीयो भिक्खू
सायन्हुसमय पटिसल्लाना वुट्ठितो विहारपच्छायाय' निसिओ होति
पत्तङ्क आभुजित्वा उज्जु काय पणिषाय परिमुख सत्ति उपट्टपेत्वा, सो
समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्कमितु' ति ।

४ एव वुत्ते अञ्जतरो भिक्खू त भिक्खू एतदवोच - "न खो,
आवुसो' सो समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुना दस्सनाय उपसङ्कमितु ।
यस्मि आवुसो समये मनोभावनीयो भिक्खू सायन्हुसमय पटिसल्लाना
वुट्ठितो विहारपच्छायाय निसिओ होति पत्तङ्क आभुजित्वा उज्जु
काय पणिषाय परिमुख सत्ति उपट्टपेत्वा, यदेवस्स दिवा समाधिनिमित्त
मनसिक्कत होति तदेवस्स तस्मि समये समुदाचरति । तस्मा सो असमयो
मनोभावनीयस्स भिक्खुना दस्सनाय उपसङ्कमितु । यस्मि, आवुसो

५ “पुन च परं, भन्ते, भिक्षु आलोकसञ्ज मनसि करोति, दिवा सञ्ज अधिष्ठाति, यथा दिवा तथा रत्ति, यथा रत्ति तथा दिवा, इति विवटेन चेतसा अपरियोनद्धेन सप्पभास^१ चित्त भावेति । इद, भन्ते, अनुस्सतिट्ठान एवं भावित एव बहुलीकत आणदस्सनप्पटि-
लाभाय सवत्तति ।

६ “पुन च परं, भन्ते, भिक्षु इममेव काय उद्ध पादतला अधो केसमत्थका तचपरियन्त पूर नानप्पकारस्स असुचिनो पच्चवेक्खति — ‘अत्थि इमस्मि काये केसा लोमा नखा दन्ता तचो मस न्हारु^२ अट्ठि अट्ठिमिञ्ज वक्क हृदय यकन किलोमक पिहक पप्फास अन्त अन्तगुण उदरिय करीस पिन सेम्ह पुब्बो लोहित सेदो मेदो अस्सु वसा खेळो^३ सिञ्चानिका^४ लसिका मुत्त’ ति । इद, भन्ते, अनुस्मतिट्ठान एव भावित एव बहुलीकत कामरागप्पहानाय^५ संवत्तति ।

७ “पुन च पर, भन्ते, भिक्षु सेय्यथापि पस्सेय्य सरीर सीवथिकाय छट्ठित^६ एकाहमत वा द्वीहमत वा तीहमत वा उद्धुमातक विनी-
लक विपुब्बकजात, सो इममेव काय एव उपसहरति — ‘अय पि खो कायो एवधम्मो एवभावी एवअनतीतो’ ति ।

८ “सेय्यथापि^७ वा पन पस्सेय्य सरीर सीवथिकाय छट्ठित काकेहि वा खज्जमान कुललेहि वा खज्जमान गिज्जेहि वा खज्जमान मुनखेहि^८ वा खज्जमान सिङ्गालेहि^९ वा खज्जमान विविधेहि वा पाणक-
जातेहि खज्जमानं, सो इममेव काय एव उपसहरति — ‘अय पि खो कायो एवधम्मो एवभावी एवअनतीतो’ ति ।

९ “सेय्यथापि वा पन पस्सेय्य सरीर सीवथिकाय छट्ठित अट्ठिकसङ्खलिक समसलोहित न्हारुसम्बन्ध पे० अट्ठिकसङ्खलिक निम्मसलोहितमक्खित न्हारुसम्बन्ध अट्ठिकसङ्खलिक अपगतमसलोहित न्हारुसम्बन्ध । अट्ठिकानि अपगतसम्बन्धानि दिसाविदिसाविविक्खत्तानि^{११}, अञ्जेन हत्थट्ठिक अञ्जेन पादट्ठिक अञ्जेन जङ्घट्ठिक अञ्जेन

१ सम्पभास — स्या० । २ न्हारु — सी०, न्हारु — स्या०, रो० । ३ खेलो — सी०, स्या०, रो० । ४ सिञ्चानिका — सी० । ५ कामरागस्स पहाणाय — स्या०, रो०, काम-
रागस्स पहाणाय — सी० । ६ छट्ठित — म० । ७ एत अनतीतो — सी० । ८ सेय्यथा —
स्या० । ९ सुवानेहि — सी०, सुवानेहि — स्या०, सुवानेहि — र० । १० सिंगालेहि — सी०,
रो० । ११ दिसाविदिसासु विविक्खत्तानि — सी० ।

आमवान खयो होति त निमित्त न जानामि न पस्सामि । साधु वत मे
 आयस्मा आसवान खयाय धम्म देसेतुं ति । तस्स मनोभावनीयो भिक्खु
 आसवान खयाय धम्म देसेति । अय, भिक्खु, छट्ठो समयो मनोभाव
 नीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्गमितुं ।

- 5 द “सम्मुखा मेस, आवुसो भगवतो सुत सम्मुखा पटिग्गहित -
 ‘हमे खो भिक्खु छ समयो मनोभावनीयस्स भिक्खुनो दस्सनाय उपसङ्ग
 मितुं’ ति ।

६ उदायीसुत्त

- १ अय खो भगवा आयस्मन्त उदायि आमन्तेसि - “कति नु
 खो उदायि, अनुस्सतिट्ठानानी” ति ? एव वुत्ते आयस्मा उदायी^१ तुण्ही
 10 अहोसि । दुतिय पि खो भगवा आयस्मन्त उदायि आमन्तेसि - “कति
 नु खो उदायि अनुस्सतिट्ठानानी” ति ? दुतिय^२ पि खो^३ आयस्मा
 उदायी तुण्ही अहोसि । ततिय पि खो भगवा आयस्मन्त उदायि आम
 न्तेसि - “कति नु खो, उदायि, अनुस्सतिट्ठानानी” ति ? ततिय पि खो
 आयस्मा उदायी तुण्ही अहोसि ।

- 15 २ अय खो आयस्मा आनन्दो आयस्मन्त उदायि एतदवोच -
 “सत्था त आवुसो उदायि आमन्तेसी” ति ?

- “मुणोमह” आवुसो आनन्द भगवतो । इध, भन्ते भिक्खु
 अनकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरति - सेय्यसीद एक पि जातिं द्वे पि
 जातियो पे० । इति साकार सउद्देस अनकविहित पुब्बेनिवास
 20 अनुस्सरति । इद भन्ते अनुस्सतिट्ठान ति ।

- ३ अय खो भगवा आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि - “अञ्जआसि
 खो अह आनन्द - नवायं उदायी मोघपुरिसो अधिचिस्स अनुमुत्तो
 विहरती ति । कति नु खो आनन्द अनुस्सतिट्ठानानी” ति ?

- ४ “पञ्च भन्ते अनुस्सतिट्ठानानि । कत्तमानि पञ्च ? इध,
 25 भन्त भिक्खु विविचय वामेहि पे० ततिय ज्ञान उपमम्पज
 विहरति । इद भन्ते अनुस्सतिट्ठान एव भावित एध बहुसीकता विट्ठ
 धम्मगुणविहराय सबत्तति ।

१ उदायि - रया रो । २-२ एवं वुत्ते - रया । ३ आमन्तेसी - सी
 रया रो । ४ मुणोमह - मी रया रा । ५ अनुस्सतिट्ठाना - सी ।

विरागाय न निरोधाय न उपसमाय न अभिञ्जाय न सम्बोधाय न निब्बानाय संवत्तति । यो च खो, भिक्खवे, तथागत वा तथागतसावक वा दस्सनाय गच्छति निविट्टसद्धो निविट्टपेमो एकन्तगतो अभिप्पसन्नो, एतदानुत्तरिय, भिक्खवे, दस्सनान सत्तान विसुद्धिया सोकपरिदेवान^१ समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सान अत्थङ्गमाय^२ जायस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छिकिरियाय, यदिद तथागत वा तथागतसावक वा दस्सनाय गच्छति निविट्टसद्धो निविट्टपेमो एकन्तगतो अभिप्पसन्नो । इदं वुच्चति, भिक्खवे, दस्सनानुत्तरिय । इति दस्सनानुत्तरिय ।

३ “सवनानुत्तरिय च कथं होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो धेरिसद्दं पि सवनाय गच्छति, वीणासद्दं पि सवनाय गच्छति, गीतसद्दं पि सवनाय गच्छति, उच्चावच वा पन सवनाय गच्छति, समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा मिच्छादिट्ठिकस्स मिच्छापटिपन्नस्स धम्मस्स सवनाय गच्छति । अत्थेते, भिक्खवे, सवनं, नेत नत्थी ति वदामि । तं च खो एतं, भिक्खवे, सवनं हीनं गम्मा पोथुज्जनिकं अनरियं अनत्थसहितं, न निब्बिदाय न विरागाय न निरोधाय न उपसमाय न अभिञ्जाय न सम्बोधाय न निब्बानाय संवत्तति । यो च खो, भिक्खवे, तथागतस्स वा तथागतसावकस्स वा धम्मस्स सवनाय गच्छति निविट्टसद्धो निविट्टपेमो एकन्तगतो अभिप्पसन्नो, एतदानुत्तरिय, भिक्खवे, सवनानं सत्तानं विसुद्धिया सोकपरिदेवानं समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सानं अत्थङ्गमाय जायस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छिकिरियाय, यदिदं तथागतस्स वा तथागतसावकस्स वा धम्मस्स सवनाय गच्छति निविट्टसद्धो निविट्टपेमो एकन्तगतो अभिप्पसन्नो । इदं वुच्चति, भिक्खवे, सवनानुत्तरिय । इति दस्सनानुत्तरिय, सवनानुत्तरिय ।

४ “लाभानुत्तरिय च कथं होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुत्तलाभं पि लभति, दारलाभं पि लभति, धनलाभं पि लभति, उच्चावचं वा पन लाभं लभति, समणे वा ब्राह्मणे वा मिच्छादिट्ठिके मिच्छापटिपन्ने सद्धं पटिलभति । अत्थेसो, भिक्खवे, लाभो, नेसो नत्थी ति वदामि । सो च खो एसो, भिक्खवे, लाभो हीनो गम्मा पोथुज्जनिको अनरियो अनत्थसहितो, न निब्बिदाय न विरागाय न निरोधाय न उपसमाय न

ऊर्ध्वद्विक अञ्चने कटिद्विक^१ अञ्चने पासुकद्विक^२ अञ्चने पिष्टि
 वष्टकद्विक अञ्चने स्तब्धद्विक अञ्चने गीवद्विक अञ्चने हनुवद्विक
 अञ्चने दन्तकद्विक अञ्चने सीसकटाह^३ अद्विकानि सेतानि सङ्घ-
 वण्णप्पटिभागानि^४ अद्विकानि पुञ्जकितानि^५ तेरोवस्सिकानि अद्विकानि
 ५ पूतीनि चुण्णकजातानि, सो इममेव काय एव उपसहरति — 'अथ पि
 सो कायो एवधम्मो एवभावी एवधनतीतो' ति । इदं, मन्ते, अनुस्सत्तिट्ठान
 एव भावित एव बहुलीकृत अस्मिमानसमुग्धाताय सवत्तति ।

१० "पुन च पर, मन्ते, भिक्खु सुत्तस्स च पहाना पे०
 चतुत्थ आन उपसम्पज्ज विहरति । इदं मन्ते, अनुस्सत्तिट्ठान एव
 १० भावित एव बहुलीकृत अनेकधातुपटिवेधाय सवत्तति । इमानि सो,
 मन्ते पञ्च अनुस्सत्तिट्ठानानी' ति ।

११ "साधु साधु, आनन्द । तेन हि त्वं, आनन्द इदं पि
 छट्ठ अनुस्सत्तिट्ठान धारेहि । इधानन्द, भिक्खु सतो व अभिक्कमति
 सतो व पटिक्कमति सतो व सिट्ठति सतो व निसीदति सतो व सम्म
 १५ कप्पेति सतो व कम्म अधिद्वाति । इदं, आनन्द, अनुस्सत्तिट्ठान एव
 भावित एव बहुलीकृत सत्तिसम्पज्जञ्जाय सवत्तती' ति ।

१० अनुत्तरियसुत्त

१ "छयिमानि, भिक्खवे अनुत्तरिग्यानि । क्तमानि च ?
 दस्सनानुत्तरिय सबनानुत्तरिय आमानुसरिय सिक्खानुत्तरिय, पारि-
 चरियानुत्तरिय अनुस्सत्तानुत्तरिय ति ।

२ "कतमं च भिक्खवे, दस्सनानुत्तरिय ? इदं भिक्खवे,
 एकच्चो हत्थिरत्तनं पि दस्सनाय गच्छति अस्सरत्तनं पि दस्सनाय गच्छति
 मणिरत्तनं पि दस्सनाय गच्छति, उज्जाबध वा पन दस्सनाय गच्छति,
 समण वा प्राह्मण वा मिच्छाविट्ठिक मिच्छापटिपन्न^१ दस्सनाय गच्छति ।
 मत्थेयं भिक्खवे दस्सनं नतं नत्थी ति वदामि । तं च सो एतं, भिक्खवे
 २५ दस्सनं हीनं गम्म पाधुज्जनिम अनरिय अनत्थसहितं न निव्विदामं न

१ ऊर्ध्वद्विक — सी । २-२ पिष्टिकवष्टक अञ्चने गीवद्विक — सी । ३ सी । पिष्टि
 वष्टकद्विक अञ्चने सीसकटाह — स्वा । ४ सङ्घवण्णपटिभागानि — स्वा० । ५ सङ्घवण्ण
 पटिभागानि — सी । ६ पुञ्जकितानि — सी । ७ वा पन — सी । ८ मिच्छापटिपन्न —
 स्वा ।

विरागाय न निरोधाय न उपसमाय न अभिञ्जाय न सम्बोधाय न निब्बानाय संवत्तति । यो च खो, भिक्खवे, तथागत वा तथागतसावक वा दस्सनाय गच्छति निविट्टसद्धो निविट्टपेमो एकन्तगतो अभिप्पसन्नो, एतदानुत्तरिय, भिक्खवे, दस्सनान सत्तान विमुद्धिया सोकपरिदेवान^१ समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सान अत्थङ्गमाय^२ जायस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छिकिरियाय, यदिद तथागतं वा तथागतसावक वा दस्सनाय गच्छति निविट्टसद्धो निविट्टपेमो एकन्तगतो अभिप्पसन्नो । इद वुच्चति, भिक्खवे, दस्सनानुत्तरिय । इति दस्सनानुत्तरिय ।

३ “सवनानुत्तरिय च कथं होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो भेरिसद्दं पि सवनाय गच्छति, वीणासद्दं पि सवनाय गच्छति, गीतसद्दं पि सवनाय गच्छति, उच्चावच वा पन सवनाय गच्छति, समणस्स वा ह्यणस्स वा मिच्छादिट्ठिकस्स मिच्छापटिपन्नस्स धम्मस्सवनाय गच्छति । त्थेत, भिक्खवे, सवनं, नेत नत्थी ति वदामि । त च खो एत, भिक्खवे, वनं हीनं गम्मा पोथुज्जनिकं अनरियं अनत्थसहितं, न निब्बिदाय न विरागाय न निरोधाय न उपसमाय न अभिञ्जाय न सम्बोधाय न निब्बानाय संवत्तति । यो च खो, भिक्खवे, तथागतस्स वा तथागतसावकस्स वा धम्मस्सवनाय गच्छति निविट्टसद्धो निविट्टपेमो एकन्तगतो अभिप्पसन्नो, एतदानुत्तरिय, भिक्खवे, सवनानं सत्तान विमुद्धिया सोकपरिदेवान समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सान अत्थङ्गमाय जायस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छिकिरियाय, यदिद तथागतस्स वा तथागतसावकस्स वा धम्मस्सवनाय गच्छति निविट्टसद्धो निविट्टपेमो एकन्तगतो अभिप्पसन्नो । इद वुच्चति, भिक्खवे, सवनानुत्तरिय । इति दस्सनानुत्तरिय, सवनानुत्तरिय ।

४ “लाभानुत्तरिय च कथं होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुत्तलाभं पि लभति, दारलाभं पि लभति, धनलाभं पि लभति, उच्चावच वा पन लाभं लभति, समणे वा ब्राह्मणे वा मिच्छादिट्ठिके मिच्छापटिपन्ने सद्धं पटिलभति । अत्थेसो, भिक्खवे, लाभो, नेसो नत्थी ति वदामि । सो च खो एसो, भिक्खवे, लाभो हीनो गम्मा पोथुज्जनिको अनरियो अनत्थसहितो, न निब्बिदाय न विरागाय न निरोधाय न उपसमाय न

ो च खो, भिक्खवे, तथागत वा तथागतसावक वा परिचरति निविट्टु-
 ढो निविट्टुपेमो एकन्तगतो अभिप्पसन्नो, एतदानुत्तरिय, भिक्खवे,
 पारिचरियान सत्तान विमुद्धिया सोकपरिदेवान समतिक्कमाय दुक्ख-
 दोमनस्सान अत्थङ्गमाय जायस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छिकिरि-
 याय, यदिद तथागत वा तथागतसावक वा परिचरति निविट्टुसद्धो 5
 निविट्टुपेमो एकन्तगतो अभिप्पसन्नो । इद वुच्चति, भिक्खवे, पारि-
 चरियानुत्तरिय^१ । इति दस्सनानुत्तरिय, सवनानुत्तरिय, लाभानुत्तरिय,
 सिक्खानुत्तरिय, पारिचरियानुत्तरिय ।

७ “अनुस्सतानुत्तरियं च कथं होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
 पुत्तलाभं पि अनुस्सरति, दारलाभं पि अनुस्सरति, धनलाभं पि अनुस्स- 10
 रति, उच्चावचं वा पणं लाभं अनुस्सरति, समणं वा ब्राह्मणं वा मिच्छा-
 दिट्ठिकं मिच्छापटिपन्नं अनुस्सरति । अत्थेसा, भिक्खवे, अनुस्सति, नेसा
 नत्थीति वदामि । सा च खो एसा, भिक्खवे, अनुस्सति हीना गम्मा
 पोथुज्जनिका अनरिया अनत्थसहिता, न निब्बिदाय न विरागाय न निरो-
 धाय न उपसमाय न अभिञ्जाय न सम्बोधाय न निब्बानाय सवत्तति । 15
 यो च खो, भिक्खवे, तथागत वा तथागतसावक वा अनुस्सरति निविट्टु-
 सद्धो निविट्टुपेमो एकन्तगतो अभिप्पसन्नो, एतदानुत्तरिय, भिक्खवे,
 अनुस्सतीन सत्तान विमुद्धिया^२ सोकपरिदेवान समतिक्कमाय दुक्खदोम-
 नस्सान अत्थङ्गमाय जायस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छिकिरियाय,
 यदिद तथागत वा तथागतसावक वा अनुस्सरति निविट्टुसद्धो निविट्टुपेमो 20
 एकन्तगतो अभिप्पसन्नो । इद वुच्चति, भिक्खवे, अनुस्सतानुत्तरिय ।
 इमानि खो, भिक्खवे, छ अनुत्तरियानीति ।

“ये दस्सनानुत्तर^३ लद्धा, सवनं च अनुत्तर ।

लाभानुत्तरियं लद्धा, सिक्खानुत्तरिये रता ॥

“उपट्ठिता पारिचरिया^४, भावयन्ति अनुस्सति ।

विवेकप्पटिसयुत्ता, खेमं अमत्तगामिनि ॥

“अप्पमादे पमुदिता, निपका सीलसवुत्ता ।

ते वे कालेन पच्चेन्ति^५, यत्थ दुक्खं निरज्झती”ति ।

अनुत्तरियवग्गो तत्तियो ।

१ पारिचरियानुत्तरिय - स्या० । २ विमुद्धया - स्या० । ३ दस्सनवर-
 रो०, दस्सनानुत्तरिय - स्या० । ४ पारिचरिये - मी०, स्या०, रो० । ५ पच्चेन्ति
 स्या० ।

तत्सुहार्न

सामको अपरिहानियो^१, भय हिमवानुस्सति^२ ।
कच्चानां द्वे^३ च समया, उदायी^४ अनुत्तरियेना ति ॥

४ देवतावग्गो

१ सेत्तसुत्त

१ "छयिमे, भिक्खवे, धम्मा सेत्तस्स^१ भिक्खुनो परिहानाय
सवत्तन्ति । कतमे छ ? कम्मारामता, भस्सारामता, निहारामता,
५ सङ्गणिकारामता इन्द्रियेसु भगुत्तदारता, भोजने भस्सञ्जुता - इमे
सो, भिक्खवे छ धम्मा सेत्तस्स भिक्खुनो परिहानाय^२ सवत्तन्ति ।

२ "छयिमे भिक्खवे, धम्मा सेत्तस्स भिक्खुनो अपरिहानाय
सवत्तन्ति । कतमे छ ? न कम्मारामता न भस्सारामता, न निहा
रामता न सङ्गणिकारामता इन्द्रियेसु गुत्तदारता, भोजने भस्सञ्जुता
१० - इमे सो भिक्खवे छ धम्मा सेत्तस्स भिक्खुनो अपरिहानाय
सवत्तन्ती^३ ति ।

२ पठमअपरिहानसुत्त

१ अथ सो अञ्जतरा देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्त-
वण्णा वेव नक्ख जेतवन ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्गमि उपसङ्ग-
मित्था भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त भट्ठासि । एकमन्त ठिता सो सा
१५ देवता भगवन्त एतदवोच -

२ "छयिमे भन्ते, धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ति ।
कतमे छ ? सत्थुगारवता धम्मगारवता सङ्गुगारवता सिक्खागारवता,
अप्पमादगारवता, पटिसंयारगारवता - इमे सो भन्ते, छ धम्मा
भिक्खुना अपरिहानाय सवत्तन्ती^४ ति ।

३ इदमवाच गा देवता । समनुत्थो सत्था अहोसि । अथ
गो सा देवता "समनुत्थो मे सत्था ति भगवन्त अभिवादेत्वा पदभिरण
परवा सत्थेयन्तरयायि ।

१ अरिहानियो - नी । २ हिमवं गुत्तति - स्या । ३ देव - स्वा० ।
४ उदायि - स्वा० रो । ५ सत्थगारवता - स्वा० । ६ अपरिहानाय - स्वा० रो ।

४ अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खू आमन्तेसि
 - “इम, भिक्खवे, रत्ति अञ्जतरा देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभि-
 क्कन्तवण्णा केवलकप्प जेतवन ओभासेत्वा येनाह तेनुपसङ्कमि, उपसङ्क-
 मित्वा म अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठिता खो, भिक्खवे,
 सा देवता म एतदवोच - ‘छयिमे, भन्ते, धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय 5
 सवत्तन्ति । कतमे छ ? सत्थुगारवता, धम्मगारवता, सङ्खगारवता,
 सिक्खागारवता, अप्पमादगारवता, पटिसन्थारगारवता - इमे खो,
 भन्ते, छ धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती’ ति । इदमवोच,
 भिक्खवे, सा देवता । इद वत्वा म अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा तत्थे-
 वन्तरधायी ति ।

10

“सत्थुगरु धम्मगरु, सङ्खे च तिव्वगारवो ।

अप्पमादगरु भिक्खु, पटिसन्थारगारवो ।

अभव्वो परिहानाय, निव्वानस्सेव सन्तिके” ति ॥

३ दुतियअपरिहानसुत्तं

१ “इम, भिक्खवे, रत्ति अञ्जतरा देवता अभिक्कन्ताय
 रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्प जेतवन ओभासेत्वा येनाह तेनुप- 15
 सङ्कमि, उपसङ्कमित्वा म अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त
 ठिता खो, भिक्खवे, सा देवता म एतदवोच - ‘छयिमे, भन्ते, धम्मा
 भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ति । कतमे छ ? सत्थुगारवता, धम्म-
 गारवता, सङ्खगारवता, सिक्खागारवता, हिरिगारवता, ओत्तप्पगारवता -
 इमे खो, भन्ते, छ धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती’ ति । इदम- 20
 वोच, भिक्खवे, सा देवता । इद वत्वा म अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा
 तत्थेवन्तरधायी ति ।

“सत्थुगरु धम्मगरु, सङ्खे च तिब्बगारवो ।

हिरिओत्तप्पसम्पन्नो, सप्पतिस्सो सगारवो ।

अभव्वो परिहानाय, निव्वानस्सेव सन्तिके” ति ॥

25

४ महामोगल्लानसुत्तं

१ एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
 पिण्डकस्स आरामे । अथ खो आयस्मतो महामोगल्लानस्स, रत्तो-

तत्सुदानं

सामको अपरिहानियो^१, भय हिमयानुस्सत्ति^२ ।
कच्चानो द्वे^३ च समया, उदायी^४ अनुत्तरियेना ति ॥

४ देवतावग्गो

१ सेखसुत्त

१ “छयिमे भिक्खवे, धम्मा सेखस्स” भिक्खुनो परिहानाय
सवत्तन्ति । कतमे छ ? कम्मारामता, भस्सारामता, निहारामता,
५ मङ्गणिकारामता, इन्द्रियेसु अगुत्तदारता, भोजने भमत्तञ्जुता — इमे
सो भिक्खवे, छ धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय^५ सवत्तन्ति ।

२ “छयिमे, भिक्खवे धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय
सवत्तन्ति । कतमे छ ? न कम्मारामता न भस्सारामता न निहा
रामता न मङ्गणिकारामता, इन्द्रियेसु गुत्तदारता भोजने मत्तञ्जुता
१० — इमे सो भिक्खवे छ धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय
सवत्तन्ती^६ ति ।

२ पठमअपरिहानसुत्त

१ अथ सो अञ्जतरा देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्त-
वण्णा केवलकप्प जेतवन ओमासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्गमि उपसङ्ग-
मित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त भट्ठामि । एकमन्त ठिता सो सा
१५ देवता भगवन्त एतदवोच —

२ “छयिमे भन्ते, धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ति ।
कतमे छ ? सत्पुगारवता धम्मगारवता, सङ्गुगारवता सिक्खागारवता,
अप्पमादगारवता पटिसन्धारगारवता — इमे सो, भन्ते, छ धम्मा
भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती” ति ।

३ इवमवोच सा देवता । समनुञ्जो सत्था अहोसि । अथ
सो सा देवता “समनुञ्जो मे सत्था” ति भगवन्त अभिवादेत्वा पदविक्षर्ण
कत्वा सत्पेवन्तरयायि ।

१ अपरिहानायो — सो । २ हिमवन्तुज्जति — स्या । ३ देव — स्या ।
४ उदायि — स्या सो । ५ सेखस्स — स्या । ६ अपरिहानाय — स्या सो ।

तेस देवान^१ एवं जाण होति - 'सोतापन्ना नाम अविनिपातधम्मा नियता सम्बोधिपरायणा' ति । ये च खो ते, मारिस मोग्गल्लान, चातु-
 हाराजिका देवा बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागता धम्मे अवेच्चप्प-
 सादेन समन्नागता सङ्घे अवेच्चप्पसादेन समन्नागता अरियकन्तेहि सीलेहि
 समन्नागता तेसं एव जाणं होति - 'सोतापन्ना नाम अविनिपातधम्मा 5
 नियता सम्बोधिपरायणा' ति ।

६ "चातुमहाराजिकानञ्जेव नु खो, तिस्स, देवान एव जाणं
 होति - 'सोतापन्ना नाम अविनिपातधम्मा नियता सम्बोधिपरायणा'
 ते उदाहु तावतिसानं पि देवानं पे०. यामान पि देवानं
 पुसितानं पि देवानं निम्मानरत्तीन पि देवान परनिम्मितवसवत्तीन 10
 पे देवानं एवं जाणं होति - 'सोतापन्ना नाम अविनिपातधम्मा नियता
 सम्बोधिपरायणा' ति ?

"परनिम्मितवसवत्तीनं पि खो, मारिस मोग्गल्लान, देवान एव
 जाणं होति - 'सोतापन्ना नाम अविनिपातधम्मा नियता सम्बोधि-
 परायणा' ति । 15

७ "सब्बेसञ्जेव नु खो, तिस्म, परनिम्मितवसवत्तीन देवानं
 एव जाण होति - 'सोतापन्ना नाम अविनिपातधम्मा नियता सम्बोधि-
 परायणा' ति ?

"न खो, मारिस मोग्गल्लान, सब्बेस^२ परनिम्मितवसवत्तीनं
 देवानं^३ एव जाण होति - 'सोतापन्ना नाम अविनिपातधम्मा नियता 20
 सम्बोधिपरायणा' ति । ये खो ते, मारिस मोग्गल्लान, परनिम्मित-
 वसवत्ती देवा बुद्धे अवेच्चप्पसादेन असमन्नागता धम्मे अवेच्चप्पसादेन
 असमन्नागता सङ्घे अवेच्चप्पसादेन असमन्नागता अरियकन्तेहि सीलेहि
 असमन्नागता न तेस देवान एव जाण होति - 'सोतापन्ना नाम अविनि-
 पातधम्मा नियता सम्बोधिपरायणा' ति । ये च खो ते, मारिस मोग्ग- 25
 ल्लान, परनिम्मितवसवत्ती^४ देवा बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागता धम्मे
 अवेच्चप्पसादेन समन्नागता सङ्घे अवेच्चप्पसादेन समन्नागता अरिय-
 कन्तेहि सीलेहि समन्नागता तेस एव जाण होति - 'सोतापन्ना नाम
 अविनिपातधम्मा नियता सम्बोधिपरायणा' ति ।

१ सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २ सब्बेसञ्जेव - सी० । ३ सब्बेसञ्जेव-
 परनिम्मितवसत्तीन - स्या० । ४. ० वत्तिनो - स्या० ।

गतस्स पटिमल्लीनस्स एव धेतसो पगिवित्तक्को उदपादि - “कत्तमेसान
त्वान एव आण होति - ‘सोतापन्ना’ नाम अविनिपातधम्मा नियता
सम्बोधिपरायणा’” ति ?

२ तेन सो पन समयेन तिस्सो नाम भिक्खु अधुनाकासकूतो
अञ्जतर ब्रह्मलोक उपपन्नो होति । तत्र पि न एव जानन्ति - “तिस्सो
ब्रह्मा महिद्विको महानुभावो’” ति ।

३ अथ सो आयस्मा महामोग्गल्लानो - सेम्ययापि नाम
बलवा पुरिसो मम्मिञ्जित’ वा बाह पसारेम्य पसारित वा बाह सम्मि
ञ्जेम्य एवमेव - जेतवने अन्तरहितो तस्मि ब्रह्मलोके पातुरहोसि ।
अहसा सो तिस्सो ब्रह्मा आयस्मन्त महामोग्गल्लान दूरतो व प्रागञ्जत्त ।
दिस्वान’ आयस्मन्त महामोग्गल्लान एतदवोच - “एहि सो, मारिस
मोग्गल्लान स्वागन’ मारिस मोग्गल्लान चिरस्स सो मारिस
मोग्गल्लान इम परियाययवासि यदिव इषागमनाय । निसीद, मारिस
मोग्गल्लान इवमासन पञ्जत्त’” ति । निमीदि सो आयस्मा महामोग्ग-
ल्लानो पञ्जत्ते आसने । तिस्सो पि सो ब्रह्मा आयस्मन्त महामोग्ग-
ल्लान अभिवादेत्वा एकमन्त निमीदि । एकमन्त निसिन्न सो तिस्स
ब्रह्मान आयस्मा महामोग्गल्लानो एतदवोच -

४ “कत्तमेसान सो तिस्स, देवान एव आण होति - ‘सोतापन्ना
नाम अविनिपातधम्मा नियता सम्बोधिपरायणा’” ति ?

२० “वासुमहाराजिकान सो, मारिस मोग्गल्लान देवान एव आण
होति - ‘सोतापन्ना नाम अविनिपातधम्मा नियता सम्बोधिपरायणा’” ति ।

५ “सम्बेसञ्जेव नु सो तिस्स वासुमहाराजिकान देवान
एव आण होति - ‘सोतापन्ना नाम अविनिपातधम्मा नियता सम्बोधि
परायणा’” ति ?

२५ “न सो मारिस मोग्गल्लान सम्बेस वासुमहाराजिकान देवान
एव आण होति - ‘सोतापन्ना नाम अविनिपातधम्मा नियता सम्बोधि
परायणा’” ति । ये सो ते मारिस मोग्गल्लान वासुमहाराजिका देवा
दुद्धे अवेष्वप्पसादेन असमप्रागता धम्मे अवेष्वप्पसादेन असमप्रागता
सद्धे अवेष्वप्पसादेन असमप्रागता अरियकन्तेहि सीलेहि असमप्रागता

१-१ सोतापन्ना - सी सोतापन्नाम्ह - स्वा रो । २ सम्बोधिपरायणा -
स्वा रो । ३ समिञ्जित - म सम्मिञ्जित - सी । ४ तिस्सा - सी रो ।
५ चाण्ड - सी ।

दिट्ठि ... सन्दिट्ठिपरामासी होति आधानग्गाही^१ दुप्पटिनिस्सग्गी । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सन्दिट्ठिपरामासी होति आधानग्गाही दुप्पटिनिस्सग्गी सो सत्थरि पि अगारवो विहरति अप्पतिस्सो, धम्मे पि अगारवो विहरति अप्पतिस्सो, सङ्घे पि अगारवो विहरति अप्पतिस्सो, सिक्खाय पि न परि-
 पूरकारी होति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि अगारवो विहरति अप्पतिस्सो, धम्मे . सङ्घे अगारवो विहरति अप्पतिस्सो, सिक्खाय न परिपूरकारी सो सङ्घे विवाद जनति, यो होति विवादो बहुजना-
 हिताय बहुजनासुखाय बहुनो जनस्स अनत्थाय अहिताय दुक्खाय देव-
 मनुस्सानं । एवरूप चे तुम्हे, भिक्खवे, विवादमूल अज्झत्त वा बहिद्धा वा समनुपस्सेय्याथ, तत्र तुम्हे, भिक्खवे, तस्सेव पापकस्स विवाद-
 मूलस्स पहानाय वायमेय्याथ । एवरूप चे तुम्हे, भिक्खवे, विवादमूल अज्झत्तं वा बहिद्धा वा न समनुपस्सेय्याथ, तत्र तुम्हे, भिक्खवे, तस्सेव पापकस्स विवादमूलस्स आर्याति अनवस्सवाय पटिपज्जेय्याथ । एव-
 मेतस्स पापकस्स विवादमूलस्स पहान होति । एवमेतस्स पापकस्स विवादमूलस्स आर्याति अनवस्सवो होति । इमानि खो, भिक्खवे, छ
 विवादमूलानी” ति ।

७. दानसुत्तं

१. एक समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
 पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन वेळुकण्डकी नन्दमाता उपा-
 सिका सारिपुत्तमोगल्लानप्पमुखे भिक्खुसङ्घे छळङ्गसमन्नागत दक्खिण पतिट्ठापेति । अद्दसा खो भगवा दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्त-
 मानुसकेन वेळुकण्डकिं नन्दमातर उपासिक सारिपुत्तमोगल्लानप्पमुखे भिक्खुसङ्घे छळङ्गसमन्नागत दक्खिण पतिट्ठापेन्ति । दिस्वा भिक्खू
 आमन्तेसि — “एसा, भिक्खवे, वेळुकण्डकी नन्दमाता उपासिका सारि-
 पुत्तमोगल्लानप्पमुखे भिक्खुसङ्घे छळङ्गसमन्नागत दक्खिण पतिट्ठापेति ।

२. “कथं च, भिक्खवे, छळङ्गसमन्नागता दक्खिणा होति ?
 इध, भिक्खवे, दायकस्स तीणङ्गानि होन्ति पटिग्गाहकान तीणङ्गानि ।
 कतमानि दायकस्स तीणङ्गानि ? इध, भिक्खवे, दायको पुब्बेव दाना

८ अथ सो आयस्मा महामोगल्लानो तिससस्स ब्रह्मनो भासित्ता
अभिनन्त्वा अनुमोदित्वा - सेम्यथापि नाम वसवा पुरिसो सम्मि-
ञ्जित वा वाह पसारम्य, पसारित्त वा वाह सम्मिञ्जेम्य, एवमेव -
ब्रह्मलोके अन्तरहितो जेतवने पातुरहोसी ति ।

५ विज्जाभागियसुत्त

१ "अयिमे, भिक्षवे, धम्मा विज्जाभागिया । कतमे छ ?
अनिज्जसञ्जा, अनिज्जे दुक्खसञ्जा, दुक्खे अनतसञ्जा, पहानसञ्जा,
विरागसञ्जा निरोधसञ्जा - इमे सो, भिक्षवे, छ धम्मा विज्जा
भागिया" ति ।

६ विवादमूलसुत्त

१ "अयिमानि, भिक्षवे, विवादमूलानि । कतमानि छ ?

१० इष, भिक्षवे, भिक्षु कोधनो होति उपनाही । यो सो, भिक्षव, भिक्षु
कोधनो होति उपनाही सो सत्थरि पि अगारवो विहरति अप्पतिस्सो,
धम्मे पि अगारवो विहरति अप्पतिस्सो मज्जे पि अगारवो विहरति
अप्पतिस्सो, सिक्खाय पि न परिपूरकारी हाति । या सो, भिक्षव,
भिक्षु सत्थरि अगारवो विहरति अप्पतिस्सो धम्मे अगारवो विहरति
१५ अप्पतिस्सो सज्जे अगारवो विहरति अप्पतिस्सो सिक्खाय न परिपूरकारी
सो सज्जे विवाद जनेति यो' होति विवादो बहुजनाहिताय बहुजना-
सुखाय बहुनो जनस्स अनत्थाय अहिताय दुक्खाय देवमनुस्सान । एव
स्यं चे तुम्हे भिक्षवे विवादमूल अज्झत्त वा बहिद्धा वा समनुपस्सेम्याव
तत्र तुम्हे, भिक्षवे तस्सेव पापकस्स विवादमूलस्स पहानाय वाय
२० मेम्याथ । एवस्यं चे तुम्हे भिक्षवे विवादमूल अज्झत्त वा बहिद्धा वा
न समनुपस्सेम्याथ तत्र तुम्हे भिक्षवे तस्सेव पापकस्स विवादमूलस्स
आमति अनवस्सवाय पटिपज्जेम्याथ । एवमेतस्स पापकस्स विवाद
मूलस्स पहान होति । एवमेतस्स पापकस्स विवादमूलस्स आपति
२५ अनवस्सवो होति ।

२ 'पुन अपर भिक्षवे, भिक्षु मक्खी होति पसासी पे०-
इस्सुकी होति मच्छरी सठो होति मायावी पापिण्धो होति मिच्छा

“एवं यजित्वा मेधावी, सद्यो मुत्तेन चेनसा ।
अव्यापज्ज^१ सुख लोक, पण्डितो उपपज्जती” ति ॥

८ अत्तकारीमुत्तं

१ अथ खो अज्जतरो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथ सारणीयं^२
वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो 5
भगवन्त एतदवोच — “अह हि, भो गोतम, एववादी एवदिट्ठि — ‘नत्थि
अत्तकारो नत्थि परकारो’” ति ।

“माह, ब्राह्मण, एववादि^३ एवदिट्ठि^४ अद्दस वा अस्सोसि वा ।
कथ हि नाम सय अर्भक्कमन्तो सय पटिक्कमन्तो एव वक्खति — ‘नत्थि
अत्तकारो नत्थि परकारो’ ति ।

10

२ “त किं मज्जसि, ब्राह्मण, अत्थि आरब्भधातू” ति ?

“एव, भो” ।

“आरब्भधातुया सति आरब्भवन्तो सत्ता पज्जायन्ती” ति ?

“एव भो” ।

“य खो, ब्राह्मण, आरब्भधातुया सति आरब्भवन्तो सत्ता पज्जा- 15
यन्ति, अय सत्तान अत्तकारो अय परकारो ।

३ “त किं मज्जसि, ब्राह्मण, अत्थि निक्कमधातु” पे० ..
अत्थि परक्कमधातु अत्थि थामधातु अत्थि ठितिधातु^५ .. अत्थि
उपक्कमधातू” ति ?

“एव भो” ।

“उपक्कमधातुया सति उपक्कमवन्तो सत्ता पज्जायन्ती” ति ?

“एव भो” ।

20

“य खो, ब्राह्मण, उपक्कमधातुया सति उपक्कमवन्तो सत्ता
पज्जायन्ति, अय सत्तान अत्तकारो अय परकारो ।

१ अव्यापज्ज — सी०, स्या०, रो० । २ सारणीय — मी०, स्या०, रो० ।

३-४ एववादी एवदिट्ठि — स्या० । ४ आरम्भधातू — सी० । ५ निक्खमधात — स्मृ० ।

६ धितिधातु — स्या० ।

मुमनो होति, दद चित्त पसादेति, दत्त्वा अस्तमनो होति । इमानि दाय-
कस्त तीणङ्गानि ।

३ "कतमानि पटिग्गाहकान तीणङ्गानि ? इध, भिक्खवे,
पटिग्गाहका वीतरागा वा हान्ति रागविनयाय वा पटिपन्ना वीतदोसा
५ वा हान्ति दोसविनयाय वा पटिपन्ना, वीतमोहा वा हान्ति मोहविनयाय
वा पटिपन्ना । इमानि पटिग्गाहकान तीणङ्गानि । इति दायकस्त
तीणङ्गानि पटिग्गाहकान तीणङ्गानि । एव सो भिक्खवे, छळ-
समप्रागता दक्खिणा होति ।

४ "एव छळङ्गसमप्रागताय, भिक्खवे, दक्खिणाय न सुकरं
१० पुञ्ञस्स पमाणं गहेतुं — 'एतको पुञ्ञाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुह-
त्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सगगसवत्तनिको इद्दुय कत्ताय मनापाय
हिताय सुखाय सवत्तती' ति । अयं सो असङ्खपेय्यो अप्पमेय्यो महा-
पुञ्ञवज्जन्यो त्वेव सङ्खं गच्छति ।

५ "सेय्यथापि, भिक्खवे, महासमुद्दे न सुकरं उदकस्तं पमाणं
१ गहेतुं — 'एतकानि उदकान्हुकानी ति वा एतकानि उदकान्हुकसत्तानी
ति वा एतकानि उदकान्हुकसहस्सानी ति वा एतकानि उदकान्हुक-
सत्तमहस्सानी' ति वा । अयं सो असङ्खपेय्यो अप्पमेय्यो महाउदकवज्जन्यो
त्येव सङ्खं गच्छति । एवमेव सा भिक्खवे, एव छळङ्गसमप्रागताय
दक्खिणाय न सुकरं पुञ्ञस्स पमाणं गहेतुं — 'एतको पुञ्ञाभिसन्दो
२० कुसलाभिसन्दो सुहत्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सगगसवत्तनिको
इद्दुय कत्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तती' ति । अयं सो
असङ्खपेय्यो अप्पमेय्यो महापुञ्ञवज्जन्यो त्वेव सङ्खं गच्छती ति ।

"पुञ्ञेव दाना मुमनो, दद चित्तं पसादमे ।

दत्त्वा अस्तमनो होति एसा यच्छास्स सम्पदा ॥

२३ "वीतरागा" वीतदोसा वीतमोहा अनासवा ।

गतं यच्छास्स सम्पन्नं सच्छाता ब्रह्मचार्यो ॥

"सयं आशमयिरयाम, दत्त्वा समेहि पाणिमि ।

अस्तनो परतो चेसो गच्छो होति महप्फनो ॥

१ अप्पमेय्यो — नी त्या रो । २-३ जीवन्तो वीतरागो वीतमोहो
अनासवा — त्या । ४ ब्रह्मचारिणो — नी त्या । ५ आशमयिरयाम — त्या ।

“एव यजित्वा मेधावी, सद्धो मुत्तेन चेतसा ।
अव्यापज्जं^१ सुखं लोकं, पण्डितो उपपज्जती” ति ।

८. अत्तकारीसुत्तं

१ अथ खो अज्जतरो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय^२
वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो 5
भगवन्त एतदवोच — “अहं हि, भो गोतम, एववादी एवदिट्ठि — ‘नत्थि
अत्तकारो नत्थि परकारो’” ति ।

“माह, ब्राह्मण, एववादि^३ एवदिट्ठि^४ अद्दस वा अस्सोसि वा ।
कथ हि नाम सय अर्भक्कमन्तो सय पटिक्कमन्तो एव वक्खति — ‘नत्थि
अत्तकारो नत्थि परकारो’ ति ।

10

२ “त किं मज्जसि, ब्राह्मण, अत्थि आरब्भधातू^५” ति ?

“एव, भो” ।

“आरब्भधातुया सति आरब्भवन्तो सत्ता पज्जायन्ती” ति ?

“एव भो” ।

“य खो, ब्राह्मण, आरब्भधातुया सति आरब्भवन्तो सत्ता पज्जा- 15
यन्ति, अय सत्तान अत्तकारो अय परकारो ।

३ “त किं मज्जसि, ब्राह्मण, अत्थि निक्कमधातु” ... पे० ..
अत्थि परक्कमधातु अत्थि थामधातु अत्थि ठित्तिधातु^६ .. अत्थि
उपक्कमधातू” ति ?

“एव भो” ।

20

“उपक्कमधातुया सति उपक्कमवन्तो सत्ता पज्जायन्ती” ति ?

“एव भो” ।

“य खो, ब्राह्मण, उपक्कमधातुया सति उपक्कमवन्तो सत्ता
पज्जायन्ति, अय सत्तान अत्तकारो अय परकारो ।

१ अव्यापज्ज — सी०, स्या०, रो० । २ सारणीय — मी०, स्या०, रो० ।

३-३ एववादी एवदिट्ठि — स्या० । ४ आरम्भधातू — सी० । ५ निक्कमधात — मी० ।

६ धित्तिधातु — स्या० ।

४ “माह, ब्राह्मण”, एववादि एवदिष्टिं ग्रहस वा ग्रहसोसि वा ।
कय हि नाम सय अभिक्कमन्तो सय पटिक्कमन्तो एव वक्खसि - ‘नत्थि
अत्तकारो नत्थि परकारो” ति ।

५ “अभिक्कन्त, भो गोतम पे० अज्जतमो पाणुपेतं

३ सरण गत्” ति ।

२ निदानसुत्त

१ “तीणिमानि, भिक्खवे, निदानानि कम्मान समुदयाय । कत्त-
मानि तीणि ? लोभो निदानं कम्मानं समुदयाय, दोसो निदानं कम्मानं
समुदयाय मोहो निदानं कम्मानं समुदयाय । न, भिक्खवे, लोभा
अलोभो समुदेति, अथ लो, भिक्खवे, लोभा लोभो व समुदेति । न,
१० भिक्खवे दोसा अदोसा समुदेति, अथ लो, भिक्खवे, दोसा दोसो व
समुदेति । न, भिक्खवे, मोहा अमोहो समुदेति, अथ लो, भिक्खवे,
मोहा मोहो व समुदेति । न भिक्खवे, लोभजेन कम्मेन दोसजेन कम्मेन
मोहजेन कम्मेन देवा पञ्चायन्ति, मनुस्सा पञ्चायन्ति, या वा पनञ्जा
पि काचि सुगतियो” । अथ लो भिक्खवे, लोभजेन कम्मेन दोसजेन
१३ कम्मेन मोहजेन कम्मेन निरयो पञ्चायति तिरञ्छानयोनि पञ्चायति
प्रेतिविसयो” पञ्चायति, या वा पनञ्जा पि काचि दुग्गतियो । इमानि
लो भिक्खवे तीणि निदानानि कम्मानं समुदयाय ।

२ “तीणिमानि भिक्खवे निदानानि कम्मानं समुदयाय ।
कत्तमानि तीणि ? अलोभो निदानं कम्मानं समुदयाय अदोसो निदानं
२० कम्मानं समुदयाय अमोहो निदानं कम्मानं समुदयाय । न भिक्खवे,
अलोभा लोभो समुदेति अथ लो भिक्खवे अलोभा असोभो व समु-
देति । न, भिक्खवे, अदोसा दोसो समुदेति, अथ लो, भिक्खवे अदोसा
अदोसो व समुदेति । न भिक्खवे, अमोहा मोहो समुदेति अथ लो
भिक्खवे अमोहा अमोहो व समुदेति । न भिक्खवे अलोभजेन कम्मेन
२३ अदोसजेन कम्मेन अमोहजेन कम्मेन निरयो पञ्चायति तिर-
ञ्छानयोनि पञ्चायति प्रेतिविसयो पञ्चायति या वा पनञ्जा
पि काचि दुग्गतियो । अथ लो, भिक्खवे अलोभजेन कम्मेन अदोसजेन

कम्मेन अमोहजेन कम्मेन देवा पञ्जायन्ति, मनुस्सा पञ्जायन्ति,
या वा पनञ्जा पि काचि सुगतियो । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि
निदानानि कम्मानं समुदयाया” ति ।

१०. किमिलसुत्तं

१ एव मे सुत्तं । एक समयं भगवा किमिलाय विहरति वेळु-
वने^१ । अथ खो आयस्मा किमिलो^२ येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्ग- 5
मित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो
खो आयस्मा किमिलो भगवन्त एतदवोच — “को नु खो, भन्ते, हेतु को
पच्चयो येन तथागते परिनिव्वुते सद्धम्मो न चिरट्ठितिको होती” ति ?

“इध, किमिल, तथागते परिनिव्वुते भिक्खू भिक्खुनियो उपा-
सका उपासिकायो सत्थरि अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा, धम्मे अगारवा 10
विहरन्ति अप्पतिस्सा, सङ्घे अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा, सिक्खाय
गारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा, अप्पमादे अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा,
टिसन्थारे अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा । अय खो, किमिल, हेतु
अय पच्चयो येन तथागते परिनिव्वुते सद्धम्मो न चिरट्ठितिको होति” ।

२. “को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो येन तथागते परिनिव्वुते 5
सद्धम्मो चिरट्ठितिको होती” ति ?

“इध, किमिल, तथागते परिनिव्वुते भिक्खू भिक्खुनियो उपा-
सका उपासिकायो सत्थरि सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा, धम्मे सगारवा
विहरन्ति सप्पतिस्सा, सङ्घे सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा, सिक्खाय
सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा, अप्पमादे सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा । 20
अय खो, किमिल, हेतु अय पच्चयो येन तथागते परिनिव्वुते सद्धम्मो
चिरट्ठितिको होती” ति ।

११ दारुखलन्धसुत्तं

१ एव मे सुत्त । एक समय आयस्मा सारिपुत्तो राजगहे
विहरति गिज्झकूटे पव्वते । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो पुव्वण्हसमय
निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धि गिज्झकूटा 2

पञ्चता भोरोहन्तो अद्स अञ्जातरस्मि पवेसे महन्त दास्वस्त्य
दिस्वा भिक्खू आमन्तेसि — “पस्सथ नो, आवुसो, तुम्हे अमु मह
दास्वस्त्य” ति ?

“एवमावुसो” ति ।

- ३ २ “आकङ्खमानो, आवुसो, भिक्खु इदिमा चेतोवसिप्पत्त
अमुं दास्वस्त्य पयवी त्वेव अधिमुञ्चेम्य । त किस्स हेतु ? अति
आवुसो अमुम्हि दास्वस्त्ये पययीधातु, य निस्साय भिक्खु इदि
चेतोवसिप्पत्तो अमु दास्वस्त्य पयवी त्वेव अधिमुञ्चेम्य । आकङ्खमान
आवुसो, भिक्खु इदिमा चेतोवसिप्पत्तो अमु दास्वस्त्य आपो स
॥ अधिमुञ्चेम्य पे० तेजो त्वेव अधिमुञ्चेम्य वायो त्वेव अधिमुञ्च
सुभ त्वेव अधिमुञ्चेम्य असुभ त्वेव अधिमुञ्चेम्य । त कि
हेतु ? अत्थि आवुसो, अमुम्हि दास्वस्त्ये असुमधातु, य निस्स
भिक्खु इदिमा चेतोवसिप्पत्तो अमु दास्वस्त्य असुभ त्वेव अधिमुञ्चेम्य
ति ।

१२ नागितसुत

- १५ १ एव मे सुत । एक समयं भगवा कोसलेसु चारिक घरमा
महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि येन इच्छानङ्गल नाम कोसलान ब्राह्मणगा
तदवसरि । तत्र सुव भगवा इच्छानङ्गले विहरति इच्छानङ्गल
सण्डे । अस्सोसु सो इच्छानङ्गलका ब्राह्मणगहपतिका — “सम
स्तु भो गोतमो सक्कपुत्तो सक्ककुला पव्यजितो इच्छानङ्गल अनुप्प
२० इच्छानङ्गले विहरति इच्छानङ्गलवनसण्डे । त सो पन भवन्तं गो
एव कल्याणो कितिसद्धो अमुग्गतो — ‘इति पि सो भगवा अरहं सम
सम्बुद्धो विज्जावरणसम्पन्नो ... पे० बुद्धो भगवा’ ति । सो इमं सं
सदेवम .. पे० अरहत्तं दस्सनं होती’ ति । अथ सो इच्छानङ्गल
ब्राह्मणगहपतिवा तस्सा गत्तिया अञ्चयेन पट्ठत्तं खादनीय भोजनं
२५ आदाय यन इच्छानङ्गलवनसण्डो तनुपसङ्कुमिणु उपसङ्कुमिणवा वा
दारकोट्टकं अट्ठगु उज्जासादा महासादा ।

२ तेन खो पन समयेन आयस्मा नागितो भगवतो उपट्ठाको होति । अथ खो भगवा आयस्मन्त नागितं आमन्तेसि — “के पन ते, नागित, उच्चासद्वा महासद्वा केवट्ठा मञ्जे मच्छविलोपे” ति ?

“एते, भन्ते, इच्छानङ्गलका ब्राह्मणगहपतिका पटूत खादनीय^१ भोजनीय^२ आदाय बहिद्वारकोट्टके ठिता भगवन्तयेव उद्दिस्स भिक्खुसङ्घ चा” ति ।

“माह, नागित, यसेन समागम, मा च मया यसो । यो खो, नागित, नयिमस्स नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोध-
सुखस्स निकामलाभी अस्स अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, यस्साह
क्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स निकाम-
लाभी^३ अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, सो त मीब्बसुख मिद्धसुख लाभ-
क्कारसिलोकसुख सादियेय्या” ति ।

३ “अधिवासेतु दानि, भन्ते, भगवा, अधिवासेतु, सुगतो, अधिवासनकालो दानि, भन्ते, भगवतो । येन येनेव दानि, भन्ते, भगवा मिस्सति, तन्निन्ना व भविस्सन्ति ब्राह्मणगहपतिका नेगमा चेव जानपदा व । सेय्यथापि, भन्ते, थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते यथानिन्न उदकानि भवत्तन्ति, एवमेव खो, भन्ते, येन येनेव दानि भगवा गमिस्सति, तन्निन्ना व भविस्सन्ति ब्राह्मणगहपतिका नेगमा चेव जानपदा च । त किस्स हेतु ? तथा हि, भन्ते, भगवतो सीलपञ्जाण” ति ।

४ “माह, नागित, यसेन समागम, मा च मया यसो । यो खो, नागित, नयिमस्स नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोध-
सुखस्स निकामलाभी अस्स अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, यस्साह
नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स निकाम-
लाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, सो त मीब्बसुख मिद्धसुख लाभ-
क्कारसिलोकसुखं सादियेय्य” ।

५ “इधाह, नागित, भिक्खु पस्सामि गामन्तविहारि” समा-
हित निसिन्न । तस्स मय्ह, नागित, एव होति — ‘इदानिम आयस्मन्तं

१ मच्छे विलोपेन्ती — स्या०, रो० । २-२ खादनिय भोजनिय — रो० ।
३ निकामलाभी अस्स — सी०, स्या०, रो० । ४ सादियेय्या ति — सी०, रो० । ५ गामन्त-
विहार — स्या०, रो० ।

भारामिको वा' सभणुहेसो वा सहधम्मिको' वा तम्हा' समाधिम्हा चर-
स्सती" ति । तेनाह, नागित, तस्स भिक्खुनो न अत्तमनो होमि गामन्त-
विहारेन" । इध पनाह, नागित, भिक्खु पस्सामि आरब्धक अरब्धे
पचनायमान निसिन्न । तस्स मम्ह, नागित, एव होति - 'इदानी अयमा-
५ यस्मा इम निहाकिलमथ पटिविनोदेत्वा अरब्धसब्बमेव मनसि
करिस्सति एकत्त" ति । तेनाह, नागित, तस्स भिक्खुनो अत्तमनो
होमि अरब्धविहारेन ।

६ "इध पनाह, नागित, भिक्खु पस्सामि आरब्धक अरब्ध
असमाहित निसिन्न । तस्स मम्ह, नागित, एव होति - 'इदानी अयमा-
१० यस्मा असमाहित वा चित्त समादहिस्सति, समाहित वा चित्त अनुरक्कि-
स्सती" ति । तेनाह नागित तस्स भिक्खुनो अत्तमनो होमि अरब्ध-
विहारेन ।

७ "इध पनाह नागित, भिक्खु पस्सामि आरब्धक" अरब्ध
समाहित निसिन्न । तस्स मम्ह नागित, एव होति - 'इदानी अयमा-
१५ यस्मा अबिमुत्त वा चित्त विमोचेस्सति, विमुत्त वा चित्त अनुरक्किस्सती"
ति । तेनाह नागित, तस्स भिक्खुना अत्तमनो होमि अरब्धविहारेन ।

८ "इध पनाह, नागित, भिक्खु पस्सामि गामन्तविहारि सान्नि
धीवरपिण्डपातसेनासनगिसानप्पज्वयभेसज्जपरिस्साराण । सो तं साम
सक्कारसिलोक निकामयमानो रिञ्चति पटिसत्त्थान रिञ्चति अरब्ध
२० वनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि, गामनिगमराजधानि ओसरिस्सा
वा सङ्कप्पति । तेनाह, नागित, तस्स भिक्खुनो न अत्तमनो होमि
गामन्तविहारेन ।

९ "इध पनाह नागित भिक्खु पस्सामि आरब्धक सान्नि
धीवरपिण्डपातसेनासनगिसानप्पज्वयभेसज्जपरिस्साराण । सो त साम
२५ सक्कारसिलोक पटिपणामेत्वा" न रिञ्चति पटिसत्त्थान न रिञ्चति
अरब्धवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि । तेनाह नागित, तस्स भिक्खुनो

१ तं हि वदेत्थानि - सी स्या वा वदेत्थति - रो । २ सी स्या
रो पण्णरेमु नत्थि । ३ तं तम्हा - सी रो । ४ तं भावेत्तायी - स्या ।
५ अरब्धविहारेण - सी । ६ एकत्तं - स्या । ७ आरब्धक - स्या
अरब्धक - रो । ८ अनुरक्कणी - सी । ९ अरब्धे वनपत्थानि - सी ।
१० परिणाममेत्वा - स्या ।

तमनो होमि अरञ्जविहारेण । यस्माह^१, नागित, समये अद्धान-
गप्पटिपन्नो न कञ्चि^२ पस्सामि पुरतो वा पच्छतो वा, फासु मे,
गित, तस्मिं समये होति अन्तमसो उच्चारपस्सावकम्माया” ति ।

देवतावग्गो^३ चतुत्थो ।

तस्सुद्धानं

सेखा द्वे अपरिहानि, मोग्गल्लान विज्जाभागिया ।
विवाददानत्तकारी निदान, किमिलदास्खन्धेन नागितो ति ॥ 5

— ० —

५. धम्मिकवग्गो

१ नागसुत्तं

१ एक समयं भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
ण्डकस्स आरामे । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्त-
वरमादाय सावत्थिय पिण्डाय पाविसि । सावत्थिय पिण्डाय चरित्वा
च्छाभत्त पिण्डपातटिक्कन्तो आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि — “आया-
नन्द, येन पुब्बारामो मिगारमातुपासादो तेनुपसङ्कमिस्साम दिवा-
हाराया” ति । “एव, भन्ते” ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो
न्वस्सोसि । 10

२ अथ खो भगवा आयस्मता आनन्देन सद्धि येन पुब्बारामो
मिगारमातुपासादो तेनुपसङ्कमि । अथ खो भगवा सायन्हसमय^४ पटि-
ल्लाना वुट्ठितो आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि — “आयामानन्द, येन
पुब्बकोट्टको तेनुपसङ्कमिस्साम गत्तानि परिसिञ्चितु” ति । “एव,
भन्ते” ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पच्चस्सोसि । अथ खो
भगवा आयस्मता आनन्देन सद्धि येन पुब्बकोट्टको तेनुपसङ्कमि गत्तानि
परिसिञ्चितु । पुब्बकोट्टके गत्तानि परिसिञ्चित्वा पच्चुत्तरित्वा एक-
वीवरो अट्ठासि गत्तानि पुब्बापयमानो^५ । 15

३ तेन खो पन समयेन रञ्जो पसेनदिस्स^६ कोसलस्स^७ सेतो
नाम नागो महातूरियताळितवादितेन^८ पुब्बकोट्टका पच्चुत्तरति । 20

१ यस्मिं पनाह — सी०, स्या० । २ किञ्चि — सी०, रो० । ३. सेक्खपरिहा-
नियवग्गो — स्या० । ४ सायन्हसमय — स्या०, रो० । ५ पुब्बसदिसानि कुरुमानो — स्या० ।
६-६ पस्सेनदिस्स — स्या०, पसेनदिकोसलस्स — रो० । ७ महातूरिय — सी०, स्या०, रो० ।

अपिस्तु तं जनो दिस्वा एवमाह — “अभिरूपो वत, भो, रब्धो नागो,
 दस्तनीयो वत, भो, रब्धो नागो, पासादिको वत, भो, रब्धो नागो,
 कायुपपन्नो वत, भो, रब्धो नागो” ति ! एव वृत्ते आयस्मा उदारी
 भगवन्त एतदवोच — “हृत्पिमेव नु खो, भन्ते, महन्त ब्रह्न्त’ कायुपपन्न
 ५ जनो दिस्वा एवमाह — ‘नागो वत, भो, नागो’ ति, उदाहु अरब्धं पि कञ्चि
 महन्त ब्रह्न्त कायुपपन्न जनो दिस्वा एवमाह — ‘नागो वत, भो,
 नागो” ति ?

“हृत्पि पि खो, उदायि, महन्त ब्रह्न्त कायुपपन्न जनो दिस्वा
 एवमाह — ‘नागो वत, भो, नागो’ ति ! अस्त पि खो, उदायि, महन्त
 १० ब्रह्न्त पे० गोण पि खो, उदायि, महन्त ब्रह्न्त पे० .. उरण पि
 खो, उदायि, महन्त ब्रह्न्त पे० स्मृत्ति पि खो, उदायि, महन्त ब्रह्न्त
 पे० मनुस्स पि खो, उदायि, महन्त ब्रह्न्त कायुपपन्न जनो दिस्वा
 एवमाह — ‘नागो वत, भो, नागो’ ति ! अपि च, उदायि, यो सदेवके
 लोके समारके सव्रह्मके सस्तमणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय आयुं
 १५ न करोति कायेन वाचाय मनसा, तमह ‘नागो’ ति ब्रूमी’ ति ।

४ “अच्छरिय, भन्ते, अम्भुत, भन्ते । याव सुभासित चिद,
 भन्ते, भगवता — ‘अपि च, उदायि, यो सदेवके लोके समारके सव्रह्मके
 सस्तमणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय आयुं न करोति कायेन
 वाचाय मनसा, तमह नागो ति ब्रूमी’ ति ।

२० “इद च पनाह, भन्ते, भगवता सुभासित इमाहि गाथाहि
 अनुमोदामि —

“मनुस्सभूत सम्बुद्ध, अस्तदन्त समाहित ।
 इरियमान ब्रह्मपथे, चित्तस्मूपसमे रतं ॥

“य मनुस्सा नमस्सन्ति, सव्यधम्मान पारगुं ।
 २५ देवा पि त’ नमस्सन्ति, इति मे अरहतो गुत ॥

“सव्यसयोजनातीत, वना निव्यनमागत” ।
 वामेहि नेक्कम्मरण, मुत्त सेसा व पञ्चन ॥

“सब्बे अच्चरुची नागो, हिमवाञ्जे^१ सिलुच्चये^२ ।
 सब्बेस नागनामान, सच्चनामो अनुत्तरो ॥
 “नाग वो कित्तयिस्सामि, न हि आगुं करोति सो ।
 सोरच्च अविहिंसा च, पादा नागस्स ते दुवे ॥
 “तपो च ब्रह्मचरियं, चरणा नागस्स त्यापरे ।
 सद्वाहत्यो महानागो, उपेक्खासेतदन्तवा ॥
 “सति गीवा सिरो पञ्जा, वीमंसा धम्मचिन्तना ।
 धम्मकुच्छिसमातपो^३, विवेको तस्स वालधि ॥
 “सो ज्ञायी अस्सासरतो, अज्झत्त^४ सुसमाहितो^५ ।
 गच्छ समाहितो नागो, ठितो नागो समाहितो ॥
 “सेय्य^६ समाहितो नागो, निसिन्नो पि समाहितो ।
 सब्बत्थ सवुतो नागो, एसा नागस्स सम्पदा ॥
 “भुज्जति अनवज्जानि, सावज्जानि न भुज्जति ।
 घासमच्छादन लद्धा, सन्निधिं परिवज्जयं^७ ॥
 “संयोजनं अणु थूलं, सब्ब छेतवान बन्धन ।
 येन येनेव गच्छति, अनपेक्खो व गच्छति ॥
 “यथा पि उदके जात, पुण्डरीक पवड्ढति^८ ।
 नुपलिप्पति^९ तोयेन, सुचिगन्ध मनोरम ॥
 “तथेव लोके सुजातो, बुद्धो लोके विहरति^{१०} ।
 नुपलिप्पति लोकेन, तोयेन पदुम यथा ॥
 “महागिनी^{११} व जलितो^{१२}, अनाहारूपसम्मति ।
 सङ्घारेसूपसन्तेसु, निब्बुतो ति पवुच्चति ॥
 “अत्थस्साय विज्जापनी, उपमा विज्जूहि देसिता ।
 विज्जास्सन्ति^{१३} महानागा, नाग नागेन देसित ॥

5

10

15

20

१ हिमवामञ्जे - सी० । २ सिलुच्चयो - स्या० । ३ धम्मकुच्छिसमावापो -
 सी० । ४-४ अज्झत्तूपसमाहितो - स्या० । ५ सय - रो० । ६ परिवज्जये - सी०, स्या० ।
 ७ व वड्ढति - स्या० । ८ न उपलिप्पति - स्या०, रो० । ९ विरज्जति - सी०, रो० ।
 १०-१० महागिनि पज्जलितो - सी०, महागिनि पज्जलितो - स्या०, रो० । ११ विज्जा-
 यन्ति - स्या०, विज्जास्सन्ति - रो० ।

“वीतरागो वीतदोषो, वीतमोहो अनासवो ।

सरीर विजह नागो, परिनिव्विस्सति’ अनासवो” ति ॥

२ मिगसालासुत्त

१ अथ खो आयस्मा आनन्दो पुव्वण्हसमय निवासेत्वा पत्त चीवरमादाय येन मिगसालाय उपासिकाय निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उप सङ्कमिन्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ सो मिगसाला उपासिका यनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमिन्वा आयस्मन्त आनन्द अभियादेत्वा एकमन्त निमीदि । एकमन्त निमिन्ना खो मिगसाला उपासिका आयस्मन्त आनन्द एतदवोच -

२ “अथ अथ नामाय, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो अण्डम्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अथ ब्रह्मचारी च उभो समसमगतिषा भविस्सन्ति अभिसम्पराय ? पिता मे, भन्ते, पुगणो ब्रह्मचारी अहोसि आगचारी विगतो मेधुना गामधम्मा । सो कासङ्कतो’ भगवता व्यापतो गयणागामिपत्ता’ तुसित कायं उपपन्नो ति । पेत्तेम्यो’ पि’ मे, भन्ते, इमिन्तो अथ ब्रह्मचारी अहमि सदारसन्तुद्धो । सो पि कासङ्कतो भगवता व्यापतो सपणागामिपत्ता’ तुमित पाय उपपन्नो ति । अथ अथ नामाय, भन्त आनन्द भगवता धम्मो दसितो अण्डम्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अथ ब्रह्मचारी च उभो समसमगतिषा भविस्सन्ति अभिसम्पराय’ ति ?

“अथ ना पत्त, भगिनि, भगवता व्यापत्त’ ति ।

३ अथ ना आयस्मा आनन्दो मिगसालाय उपासिकाय निवेसनं विष्ण्वात्त गहेस्या उट्टयागना पणवामि । अथ ना आयस्मा आनन्दो गयणागमि विष्ण्वात्तपटिपान्तो येन भगवता तनुपसङ्कमि उपासिकाय भगवन्त अभियादत्ता एकमन्त निमीदि । एकमन्त निमिन्ना ना आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदवोच -

४ “अथ भन्ते पुव्वण्हसमय निवासेत्वा पत्त चीवरमादाय यो मिगसालाय उपासिकाय निवेसनं तेनुपसङ्कमि उपासिका पञ्जत्त पाया तिगीदि । अथ ना भन्त मिगसाला उपासिका येना तनुपसङ्कमि उपासिकाय भगवन्त अभियादत्ता एकमन्त निमीदि ।

१ अण्डम्यो - १ २ अण्डम्यो - २ ३ अण्डम्यो - ३ ४ अण्डम्यो - ४

५ अण्डम्यो - ५ ६ अण्डम्यो - ६ ७ अण्डम्यो - ७ ८ अण्डम्यो - ८ ९ अण्डम्यो - ९

एकमन्त निसिन्ना खो, भन्ते, मिगसाला उपासिका म एतदवोच — ‘कथं कथं नामाय, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो अञ्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी च उभो समसमगतिका भविस्सन्ति अभि-
सम्पराय । पिता मे, भन्ते, पुराणो ब्रह्मचारी अहोसि आराचारी विरतो
मेथुना गामधम्मा । सो कालङ्कतो भगवता व्याक्तो सकदागामिपत्तो 5
तुसित काय उपपन्नो ति । पेत्तेय्यो पि मे, भन्ते, इसिदत्तो अब्रह्मचारी
अहोसि सदारसन्तुट्ठो । सो पि कालङ्कतो भगवता व्याक्तो सकदा-
गामिपत्तो तुसित काय उपपन्नो ति । कथं कथं नामाय, भन्ते आनन्द,
भगवता धम्मो देसितो अञ्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी
च उभो समसमगतिका भविस्सन्ति अभिसम्पराय’ ति ? एव वुत्ते 10
अह, भन्ते, मिगसाल उपासिक एतदवोच — ‘एव खो पनेत, भगिनि,
भगवता व्याक्त’” ति ।

५ “का चानन्द, मिगसाला उपासिका बाला अव्यत्ता अम्मका’
अम्मकसञ्जा’, के च पुरिसपुग्गलपरोपरियञ्जाणे ? छयिमे, आनन्द,
पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकरिम्म । कतमे छ ? 15

६ “इधानन्द, एकच्चो पुग्गलो सोरतो होति सुखसवासो, अभि-
नन्दन्ति सब्रह्मचारी एकत्तवासेन । तस्स सवनेन पि अकत होति,
बाहुसच्चेन पि अकत होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्ध होति, सामायिक
पि विमुत्ति न लभति । सो कायस्स भेदा पर मरणा हानाय परेति नो
विसेसाय, हानगामीयेव होति नो विसेसगामी । 20

७ “इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो सोरतो होति सुखसवासो’,
अभिनन्दन्ति सब्रह्मचारी एकत्तवासेन । तस्स सवनेन पि कत होति,
बाहुसच्चेन पि कत होति, दिट्ठिया पि पटिविद्ध’ होति, सामायिक पि
विमुत्ति लभति । सो कायस्स भेदा पर मरणा विसेसाय परेति नो
हानाय, विसेसगामीयेव होति नो हानगामी । 25

८ “तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति — ‘इमस्स पि तेव धम्मा
अपरस्स पि तेव धम्मा, कस्मा तेस एको हीनो एको पणीतो’ ति ! त
हि तेस, आनन्द, होति दीघरत्त अहिताय दुक्खाय ।

१-१ अम्मका अम्मकसञ्जा — स्या०, रो०, ० पञ्जा — मी० । २ सुखसनिवासो
— मी० । ३ सुप्पटिविद्ध — सी० ।

६ “तत्रानन्द, ख्याय पुगलो सोरतो’ होति सुखसवासो, अभिनन्दन्ति स्रग्द्वारा एकासवासेन, तस्स सवनेन पि क्त होति, बाहुसञ्चेन पि क्त होति, दिट्ठिया पि पटिविद्व होति, सामायिक पि विमुत्ति लभति । अय, आनन्द, पुगलो अमुना पुरिमेन पुगसेन
 ५ अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । त किस्स हेतु ? इम हानन्द, पुगल धम्मसोतो निब्बहति, तदन्तर” को जानेय्य अञ्जत्र तथागतेन ! तस्मात्तिहानन्द, मा पुगलेसु पमाणिका अट्ठवत्थ मा पुगलेसु पमाण गण्हित्य । अञ्जति हानन्द, पुगलेसु पमाण गण्हन्तो । अह वा आनन्द, पुगलेसु पमाण गण्हेय्य यो वा पनस्स मादिसो ।

१० “इध पनानन्द एकच्चस्स पुगलस्स कोधमानो अधिगतो होति, समयेन समय चस्स लोभधम्मा उप्पज्जन्ति । तस्स सवनेन पि अक्त होति, बाहुसञ्चेन पि अक्त होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्व होति, सामायिक पि विमुत्ति न लभति । सो कायस्स भेदा पर मरणा हानाय परेति नो विसेसाय, हानगामीयेव होति नो विसेसगामी ।

११ “इध पनानन्द, एकच्चस्स पुगलस्स कोधमानो अधिगतो होति समयेन समय चस्स लोभधम्मा उप्पज्जन्ति । तस्स सवनेन पि क्त होति पे० नो हानगामी ।

१२ “तत्रानन्द पमाणिका पमिणन्ति पे० यो वा पनस्स मादिसो ।

१३ “इध पनानन्द, एकच्चस्स पुगलस्स कोधमानो अधिगतो होति समयेन समय चस्स वचीसङ्कारा उप्पज्जन्ति । तस्स सवनेन पि अक्त होति पे० सामायिक पि विमुत्ति न लभति । सो कायस्स भेदा पर मरणा हानाय परेति नो विसेसाय, हानगामीयेव होति नो विसेसगामी ।

१४ “इध पनानन्द एकच्चस्स पुगलस्स कोधमानो अधिगतो होति समयेन समय चस्स वचीसङ्कारा उप्पज्जन्ति । तस्स सवनेन पि क्त होति बाहुसञ्चेन पि क्त होति दिट्ठिया पि पटिविद्व होति, सामायिक पि विमुत्ति लभति । सो कायस्स भेदा पर मरणा विसेसाय परति नो हानाय, विसेसगामीयेव होति नो हानगामी ।

१५ “तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति — ‘इमस्स पि तेव धम्मा, अपरस्स पि तेव धम्मा । कस्मा तेस एको हीनो, एको पणीतो’ ति ? त हि तेस, आनन्द, होति दीघरत्त अहिताय दुक्खाय ।

१६ “तत्रानन्द, यस्स पुग्गलस्स कोधमानो अधिगतो होति, समयेन समय चस्स वचीसङ्खारा उप्पज्जन्ति, तस्स सवनेन पि कत 5 होति, बाहुसच्चेन पि कत होति, दिट्ठिया पि पटिविद्ध होति, सामायिकं पि विमुत्ति लभति । अय, आनन्द, पुग्गलो अमुता पुरिमेन पुग्गलेन अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । त किस्स हेतु ? इम हानन्द, पुग्गल धम्मसोतो निब्बहति । तदन्तर को जानेय्य अञ्जत्र तथागतेन ! तस्मा- 10 तिहानन्द, मा पुग्गलेसु पमाणिका अहुवत्थ, मा पुग्गलेसु पमाण गण्हत्थ । खञ्जति हानन्द, पुग्गलेसु पमाण गण्हन्तो । अह वा, आनन्द, पुग्गलेसु पमाण गण्हेय्य, यो वा पनस्स मादिसो ।

१७. “का चानन्द, भिगसाला उपासिका बाला अव्यत्ता अम्मका अम्मकसञ्जा, के च पुरिसपुग्गलपरोपरियञ्जाणे । इमे खो, आनन्द, 15 छ पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि ।

१८ “यथारूपेन, आनन्द, सीलेन पुराणो समन्नागतो अहोसि, यथारूपेन सीलेन इसिदत्तो समन्नागतो अभविस्स । नयिध पुराणो इसि- 20 दत्तस्स गति पि अञ्जस्स । यथारूपाय च, आनन्द, पञ्जाय इसिदत्तो समन्नागतो अहोसि, यथारूपाय पञ्जाय पुराणो समन्नागतो अभविस्स । नयिध इसिदत्तो पुराणस्स गति पि अञ्जस्स । इति खो, आनन्द, इमे पुग्गला उभो एकङ्गहीना” ति ।

३ इणसुत्तं

१ “दालिदिय^१, भिक्खवे, दुक्ख लोकस्मि कामभोगिनो” ति । “एव, भन्ते” ।

“य पि, भिक्खवे, दलिदो अस्सको अनाब्धिको^२ इण आदियति, 25 इणादान पि, भिक्खवे, दुक्ख लोकस्मि कामभोगिनो” ति ।

“एव, भन्ते” ।

१ दालिदिय — सी०, दलिदिय — स्या० । २ अनालिको — सी०, रो०, अन^३ दिको — स्या० ।

“यं पि, भिक्षवे, दलितो अस्सको अनान्हिको इण आदियित्वा
वड्ढि पटिस्सुणाति, वड्ढि पि, भिक्षवे, दुक्खा लोकस्मि कामभोगिनो” ति ।

“एव, भन्ते” ।

“यं पि, भिक्षवे, दलितो अस्सको अनान्हिको वड्ढि पटि
स्सुणित्वा कालाभत वड्ढि न देति, ओदेन्ति पि न । ओदना पि, भिक्षवे,
दुक्खा लोकस्मि कामभोगिनो” ति ।

“एवं, भन्ते” ।

“यं पि, भिक्षवे, दलितो अस्सको अनान्हिको ओदियमानो
न देति, अनुचरन्ति पि न । अनुचरिया पि, भिक्षवे, दुक्खा लोकस्मि
कामभोगिनो” ति ।

“एव, भन्ते” ।

“यं पि, भिक्षवे, दलितो अस्सको अनान्हिको अनुचरियमानो
न देति, वधन्ति पि न । वधन पि, भिक्षवे, दुक्ख लोकस्मि काम
भोगिनो” ति ।

“एव, भन्ते” ।

२ “इति लो”, भिक्षवे, दलितिय पि दुक्ख लोकस्मि काम
भोगिनो इणादान पि दुक्ख लोकस्मि कामभोगिनो, वड्ढि पि दुक्खा
लोकस्मि कामभोगिनो, ओदना पि दुक्खा लोकस्मि कामभोगिनो, अनु
चरिया पि दुक्खा लोकस्मि कामभोगिनो वधन पि दुक्ख लोकस्मि
कामभोगिनो एवमेव लो, भिक्षवे, यस्स कस्सचि सद्धा नत्थि कुसलेसु
धम्मेसु, हिरी नत्थि कुसलेसु धम्मेसु, ओत्तप्प नत्थि कुसलेसु धम्मेसु,
विरिय नत्थि कुसलेसु धम्मेसु, पञ्ञा नत्थि कुसलेसु धम्मेसु — अयं
दुच्चति भिक्षवे, अरियस्स विनये दलितो अस्सको अनान्हिको ।

३ “स सो सो, भिक्षवे, दलितो अस्सको अनान्हिको सद्धाय
असत्ति कुसलेसु धम्मेसु, हिरिया असत्ति कुसलेसु धम्मेसु, ओत्तप्पे असत्ति
कुसलेसु धम्मेसु विरिये असत्ति कुसलेसु धम्मेसु, पञ्ञाय असत्ति
कुसलेसु धम्मेसु, बायेन दुच्चरित्तं भरति, वाचाय दुच्चरित्तं चरति
मनसा दुच्चरित्तं भरति । दम्मस्स इणादानस्मिं यदामि ।

४ “सो सस्स बायदुच्चरित्तस्स पटिच्छादनहेसु पापिकं इच्छ
पणिदहति । ‘मा म जज्झू ति इच्छति, ‘मा म जज्झू’ ति सद्धा

प्पति^१, 'मा म जञ्जू' ति वाच भासति, 'मा मं जञ्जू' ति कायेन परक्कमति । सो तस्स वचीदुच्चरितस्स पटिच्छादनहेतु पे० . सो तस्स मनोदुच्चरितस्स पटिच्छादनहेतु पे० . 'मा म जञ्जू' ति कायेन परक्कमति । इदमस्स वड्डिया वदामि ।

५ "तमेनं पेसला सन्नहाचारी एवमाहसु — 'अय च सो आयस्मा 5
एवंकारी एवंसमाचारो' ति । इदमस्स चोदनाय वदामि ।

६ "तमेन अरञ्जागत वा रुक्खमूलगतं वा सुञ्जागारगतं वा विप्पटिसारसहगता पापका अकुसलवितक्का समुदाचरन्ति । इदमस्स अनुचरियाय वदामि ।

७ "स खो सो, भिक्खवे, दलिद्दो अस्सको अनाब्धि^१को कायेन 10
दुच्चरित चरित्वा वाचाय दुच्चरित चरित्वा मनसा दुच्चरित चरित्वा कायस्स भेदा पर मरणा निरयबन्धने वा बज्जति तिरच्छानयोनिबन्धने वा । नाह, भिक्खवे, अञ्जं एकबन्धन^२ पि^३ समनुपस्सामि एवदारुण एवंकटुक^४ एवअन्तरायकर अनुत्तरस्स योगक्खेमस्स अधिगमाय, यथयिदं, भिक्खवे, निरयबन्धन वा तिरच्छानयोनिबन्धन वा ति । 15

"दालिद्दियं दुक्खं लोके, इणादान च वुच्चति ।

दलिद्दो इणमादाय, भुञ्जमानो विहज्जति ॥

"ततो अनुचरन्ति नं, बन्धनं पि निगच्छति ।

एत हि बन्धन दुक्खं, कामलाभाभिजप्पिनं ॥

"तथेव अरियविनये, सद्धा यस्स न विज्जति । 20

अहिरीको^५ अनोत्तप्पी, पापकम्मविनिब्बयो^६ ॥

"कायदुच्चरित क्त्वा, वचीदुच्चरितानि च ।

मनोदुच्चरित क्त्वा, 'मा म जञ्जू' ति इच्छति ॥

"सो ससप्पति कायेन, वाचाय उद चेतसा ।

पापकम्म पवङ्केन्तो, तत्थ तत्थ पुनप्पुन ॥ 25

"सो पापकम्मो दुम्मेधो, जान दुक्कटमत्तनो ।

दलिद्दो इणमादाय, भुञ्जमानो विहज्जति ॥

१ सङ्कपेति — सी०, स्या०, रो० । २-२ एक बन्धन — स्या०, एकधम्म पि — सी० । ३ एवदुक्ख — स्या० । ४ अहिरीको — सी०, स्या०, रो० । ५ पापकम्म-विनिब्बयो — सी०, रो०, पापकम्म विनिब्बयो — स्या० ।

"ततो अनुचरन्ति न, सङ्कप्ता मानसा बुद्ध्या" ।
 गामे वा यदि वारञ्छे, यस्स विष्पटिसारजा ॥
 "सो पापकम्भो दुम्भेधो, जान दुक्कटमत्तनो ।
 योनिमञ्चन्तर गत्वा, निरये वा पि वज्जति ॥
 5 "एत हि वधन दुक्ख, यम्हा धीरो पमुच्चति ।
 धम्मलब्धेहि भोगेहि, वद चित्त पसादय ॥
 "उभयत्थ कटग्गाहो, सद्धस्स धरमेसिनो ।
 दिट्ठधम्महितत्थाय, सम्परायसुखाय च ।
 एवमेत गहट्ठान, चागो पृच्छा पवड्ढति ॥
 10 "तथेव अरियविनये, सद्धा यस्स पतिट्ठिता ।
 हिरीमनो च भोत्तप्पी^१, पञ्चावा सीलसवुत्तो ॥
 "एसो खो अरियविनये, 'सुखजीवी' ति वुच्चति ।
 निरामिस सुख लद्धा, उपेक्ख अधितिट्ठति ॥
 "पञ्च नीवरणे हित्वा, निच्च आरद्धविरियो ।
 15 झानानि उपसम्पज्ज, एकोदि निपको सत्तो ।
 "एवं^२ आत्वा यथाभूत, सब्बसयोजनक्खये ।
 सब्बसो अनुपादाय, सम्मा चित्त विमुच्चति ॥
 "तस्स सम्माविमुत्तस्स, आण चे होति तादिनो ।
 'अकुप्पा मे विमुत्ती' ति भवसयोजनक्खये ॥
 20 "एत खो परम आण, एत सुखमनुत्तर ।
 असोक विरज लेम एत आणप्पमुत्तम^३" ति ॥

४ महाचुम्बसुत्त

१ एव म सुत्त । एक समय आयस्मा महाचुन्दो घेत्तीसु विहरति
 सयजातिम^१ । सत्र खो आयस्मा महाचुन्दो भिक्खू आमन्तेसि -
 'भावुसो भिक्खवे' ति । "भावुसो ति खो ते भिक्खू आयस्मतो
 25 महाचुम्बस्स पञ्चस्तोसु । आयस्मा महाचुन्दो एतदयोच -

१ बुद्धा - स्या रो । २ घोत्तापि - रो । ३ सुखजीवी - सी स्या
 ४ एत्त - स्या । ५ आणप्पमुत्तम - स्या । ६ सद्धाविय - सी रो सद्धाविय
 - स्या । ७ भिक्खवो - सी स्या रो ।

२ “इधावुसो, धम्मयोगा भिक्खू ज्ञायी भिक्खू अपसादेन्ति — ‘इमे पन ज्ञायिनोम्हा, ज्ञायिनोम्हा ति ज्ञायन्ति पज्जायन्ति निज्झायन्ति’ अवज्जायन्ति^१ । किमिमे^२ ज्ञायन्ति^३, किन्तिमे ज्ञायन्ति, कथ इमे^३ ज्ञायन्ती’ ति ? तत्थ धम्मयोगा च भिक्खू नप्पसीदन्ति, ज्ञायी च भिक्खू नप्पसीदन्ति, न च बहुजनहिताय पटिपन्ना होन्ति बहुजनसुखाय 5 बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं ।

३ “इध पनावुसो, ज्ञायी भिक्खू धम्मयोगे भिक्खू अपसादेन्ति — ‘इमे पन धम्मयोगम्हा, धम्मयोगम्हा ति उद्धता उन्नळा चपला मुखरा विकिण्णवाचा मुट्ठस्सती’ असम्पजाना असमाहिता विवभन्तचित्ता पाकतिन्द्रिया” । किमिमे धम्मयोगा, किन्तिमे धम्मयोगा, कथ इमे 10 धम्मयोगा’ ति ? तत्थ ज्ञायी च भिक्खू नप्पसीदन्ति, धम्मयोगा च भिक्खू नप्पसीदन्ति, न च बहुजनहिताय पटिपन्ना होन्ति बहुजनसुखाय बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सान ।

४ “इध पनावुसो, धम्मयोगा भिक्खू धम्मयोगानञ्जेव भिक्खू न वण्ण भासन्ति, नो ज्ञायीन भिक्खू न वण्ण भासन्ति । तत्थ धम्म- 15 योगा च भिक्खू नप्पसीदन्ति, ज्ञायी च भिक्खू नप्पसीदन्ति, न च बहुजनहिताय पटिपन्ना होन्ति बहुजनसुखाय बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सान ।

५ “इध पनावुसो, ज्ञायी भिक्खू ज्ञायीनञ्जेव भिक्खू न वण्णं भासन्ति, नो धम्मयोगानं भिक्खू न वण्णं भासन्ति । तत्थ ज्ञायी च भिक्खू 20 नप्पसीदन्ति, धम्मयोगा च भिक्खू नप्पसीदन्ति, न च बहुजनहिताय पटिपन्ना होन्ति बहुजनसुखाय बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं ।

६ “तस्मातिहावुसो, एव सिक्खित्तव्व — ‘धम्मयोगा समाना ज्ञायीन भिक्खू न वण्ण भासिस्सामा’ ति । एव हि वो, आवुसो, सिक्खित्तव्व । त किस्स हेतु ? अच्छरिया हेते, आवुसो, पुग्गला दुल्लभा लोकस्मि, ये अमत धातु कायेन फुसित्वा विहरन्ति । तस्मातिहावुसो, एव सिक्खित्तव्व — ‘ज्ञायी समाना धम्मयोगान भिक्खू न वण्ण भासिस्सामा’ 25

१-१ सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २-२ कि हिमे ज्ञायन्ति — सी०, स्या०, रो० । ३ हिमे — सी०, स्या०, रो० । ४ मुट्ठस्सतिनो — सी०, स्या० । ५ पाकटिन्द्रिया — स्या०, रो० ।

ति । एव हि वो, आवुसो, सिक्खितव्य । त किस्स हेतु ? अच्चरिया हेते, आवुसो, पुग्गसा दुल्लभा लोकस्मि ये गम्भीर अत्थपद पञ्जाय अतिविज्झ पस्सन्ती" ति ।

५ पठमसन्दिट्टिकसुत्त

१ अथ सो मोळियसीवको' परिव्वाजको येन भगवा तेनुप सङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीय कय सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो स्रो मोळिय सीवको परिव्वाजको भगवन्त एतदवोध - "सन्दिट्टिको धम्मो, सन्दिट्टिको धम्मो" ति, भन्ते, वुच्चसि । कित्तावता नु खो भन्ते, सन्दि ट्टिको धम्मो होति अकायिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्त वेदि
१० तव्वो विञ्चूही" ति ?

२ "तेन हि, सीवक, तज्जेवेत्थ पटिपुच्छामि । यथा ते खमेय्य तथा न व्यावरेय्यासि । त किं मञ्जसि, सीवक, सन्त वा अज्झत्त सोम 'अत्थि मे अज्झत्त सोमो' ति पजानासि, असन्त वा अज्झत्तं सोम 'नत्थि मे अज्झत्त सोमो ति पजानासी" ति ?

१५ "एय भन्ते" ।

"य सो त्व, सीवक, सन्त वा अज्झत्त सोम 'अत्थि मे अज्झत्त सोमो' ति पजानासि, असन्त वा अज्झत्त सोम 'नत्थि मे अज्झत्त सोमो' ति पजानासि - एव पि खो, सीवक, सन्दिट्टिको धम्मो होति पे०... ।

३ "त किं मञ्जसि, सीवक सन्त वा अज्झत्त दास पे०
२० सन्त वा अज्झत्त मोह पे०... सन्त वा अज्झत्त सोमधम्म पे०
सन्त वा अज्झत्त दोमधम्म पे० सन्त वा अज्झत्त मोहधम्म 'अत्थि मे अज्झत्त मोहधम्मो ति पजानासि असन्त वा अज्झत्त मोहधम्म 'नत्थि मे अज्झत्त मोहधम्मो ति पजानासी ति ?

"एय भन्त ।

२५ "यं वा त्व गीवण गन्त वा अज्झत्त माहधम्म 'अत्थि मे अज्झत्त मोहधम्मो ति पजानासि असन्त वा अज्झत्त मोहधम्म 'नत्थि मे अज्झत्त माहधम्मो ति पजानासि - एव सो सीवक सन्दिट्टिको धम्मो

होति अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्तं वेदितव्वो विञ्जूही” ति ।

४ “अभिव्वकन्त, भन्ते, अभिव्वकन्त, भन्ते . . पे० . उपासकं म, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत” ति ।

६ दुतियसन्दिट्टिकसुत्तं

१. अथ खो अज्जतरो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, 5
उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय
वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो
भगवन्तं एतदवोच – “सन्दिट्टिको धम्मो, सन्दिट्टिको धम्मो” ति, भो
गोतम, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भो गोतम, सन्दिट्टिको धम्मो
होति अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्त वेदितव्वो 10
विञ्जूही” ति ?

२ “तेन हि, ब्राह्मण, तज्जेवेत्थ पटिपुच्छिस्सामि । यथा
ते खमेय्य तथा न व्याकरेय्यासि । त किं मज्जसि, ब्राह्मण, सन्त वा
अज्जत्तं राग ‘अत्थि मे अज्जत्त रागो’ ति पजानासि, असन्त वा अज्जत्त
रागं ‘नत्थि मे अज्जत्त रागो’ ति पजानासी” ति ? 15
“एवं, भो” ।

“य खो त्व, ब्राह्मण, सन्तं वा अज्जत्त राग ‘अत्थि मे अज्जत्त
रागो’ ति पजानासि, असन्त वा अज्जत्त राग ‘नत्थि मे अज्जत्त रागो’ ति
पजानासि – एवं पि खो ब्राह्मण सन्दिट्टिको धम्मो होति पे० ।

३ “त किं मज्जसि, ब्राह्मण, सन्त वा अज्जत्त दोस . पे० 20
सन्त वा अज्जत्त मोह पे० सन्त वा अज्जत्त कायसन्दोस पे०
सन्त वा अज्जत्त वचीसन्दोस पे० सन्त वा अज्जत्त मनोसन्दोस
‘अत्थि मे अज्जत्त मनोसन्दोसो’ ति पजानासि, असन्त वा अज्जत्त मनो-
सन्दोस ‘नत्थि मे अज्जत्त मनोसन्दोसो’ ति पजानासी” ति ?

“एवं, भो” ।

“य खो त्व, ब्राह्मण, सन्त वा अज्जत्त मनोसन्दोस ‘अत्थि मे
अज्जत्त मनोसन्दोसो’ ति पजानासि, असन्त वा अज्जत्त मनोसन्दोस

‘नत्थि मे अज्झत्त मनोसन्दोसो’ ति पञ्चानासि — एव खो, ब्राह्मण, सन्दिट्ठिको धम्मो होति अकालिको एहिपस्सिको ओपनेम्यिको’ पञ्चत्त वेदितव्यो विच्छूही” ति ।

४ “अभिवक्कन्त भो गोतम, अभिवक्कन्त, भो गोतम पे०

१ उपासक म मय गोतमो घारेसु अज्झत्तग्गे पाणुपेत सरण गत” ति ।

७ क्षेमसुत्त

१ एक समय भगवा सावत्थिय बिहरति जेतवने अनायपिण्डि कस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा च क्षेमो आयस्मा च सुमनो सावत्थिय बिहरन्ति अन्धवनस्मि । अथ खो आयस्मा च क्षेमो आयस्मा च सुमनो येन भगवा तेंनुपसङ्कुमिसु उपसङ्कुमित्वा भगवन्त
10 अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा क्षेमो भगवन्त एतदवोच —

२ “यो सो, भन्ते, भिक्खु अरह खीणासवो वुसितवा कत्त करणीयो ओहितमारो अनुप्यत्तमदत्थो परिवस्सीणभवसयोजनो सम्म दञ्जा विमुत्तो तस्स न एव होति — ‘अत्थि मे सेम्यो ति वा अत्थि मे
15 सदिसो ति वा अत्थि मे हीनो ति वा’ ” ति । इदमवोचायस्मा क्षेमो । समनुज्जो सत्या अहोसि । अथ खो आयस्मा क्षेमो “समनुज्जो मे सत्या” ति उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदविक्षण कत्वा पक्कामि ।

३ अथ खो आयस्मा सुमनो अचिरपयक्कन्ते आयस्मन्ते क्षेमे भगवन्त एतदवोच — “यो सो भन्ते भिक्खु अरह खीणासवो वुसितवा
20 कत्तकरणीयो ओहितमारो अनुप्यत्तसत्थो परिदस्सीणभवसयोजनो सम्म दञ्जा विमुत्तो तस्स न एव होति — ‘नत्थि मे सेम्यो ति या नत्थि म सदिसो ति या नत्थि मे हीनो ति या’ ” ति । इदमवोचायस्मा सुमनो । समनुज्जो सत्या अहोसि । अथ खो आयस्मा सुमनो ‘समनुज्जो मे सत्या ति उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदविक्षण कत्वा पक्कामि ।

४ अथ खो भगवा अचिरपयक्कन्ते आयस्मन्ते च क्षेमे आयस्मन्ते च सुमने भिक्खु आमन्तेसि — “एव खो भिक्खवे, कृतपुत्ता अज्झ म्पारोन्ति । अत्थो च वुत्तो अत्ता च अपुपमीतो । अथ च पन इधेवग्गे

मोघपुरिसा हसमानका मञ्जे अञ्जं व्याकरोन्ति । ते पच्छा विघातं आपज्जन्ती ति ।

“न उस्सेसु न ओमेसु^१, समत्ते नोपनीयरे^२ ।

खीणा जाति^३ वुसित ब्रह्मचरिय, चरन्ति सयोजनविप्पमुत्ता” ति ।

८ इन्द्रियसंवरसुत्तं

१ “इन्द्रियसवरे, भिक्खवे, असति इन्द्रियसवरविपन्नस्स हतूप- 5
निस^४ होति सील, सीले असति सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति
सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं
होति यथाभूतज्ञाणदस्सन, यथाभूतज्ञाणदस्सने असति यथाभूतज्ञाण-
दस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निब्बिदाविरागो, निब्बिदाविरागे असति
निब्बिदाविरागविपन्नस्स हतूपनिस होति विमुत्तिज्ञाणदस्सनं । सेय्यथापि, 10
भिक्खवे, रुक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका” पि न पारिपूर्ति
गच्छति, तच्चो पि न पारिपूर्ति गच्छति, फेग्गु पि न पारिपूर्ति गच्छति,
सारो पि न पारिपूर्ति गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, इन्द्रियसवरे
असति इन्द्रियसवरविपन्नस्स हतूपनिस होति सील पे० विमुत्तिज्ञाण-
दस्सन । 15

२ “इन्द्रियसवरे, भिक्खवे, सति इन्द्रियसवरसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्न^५ होति सील, सीले सति सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्न होति यथाभूतज्ञाणदस्सन, यथाभूतज्ञाणदस्सने सति यथाभूत-
ज्ञाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निब्बिदाविरागो, निब्बिदा- 20
विरागे सति निब्बिदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति विमुत्ति-
ज्ञाणदस्सन । सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स
पपटिका पि पारिपूर्ति गच्छति, तच्चो पि पारिपूर्ति गच्छति, फेग्गु पि
पारिपूर्ति गच्छति, सारो पि पारिपूर्ति गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे,
इन्द्रियसवरे सति इन्द्रियसवरसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति सीलं 25
पे० विमुत्तिज्ञाणदस्सन” ति ।

१ ओसेसु - स्या० । २ नोपनीयरे - स्या० । ३ सजाति - सी०, स्या०, रो० ।
४ हतूपनिस - सी०, स्या०, रो० । ५ पपटिका - स्या० । ६ उपनिससयसम्पन्न - स्या० ।

६ भ्रानन्वसुत्त

१ अथ खो भ्रायस्मा भ्रानन्दो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुप सङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भ्रायस्मता सारिपुत्तेन सङ्गि सम्मोदि । सम्मोद नीय कथ सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो भ्रायस्मा भ्रानन्दो भ्रायस्मन्त सारिपुत्त एतदवधोच -

२ “किंतावता नु खो, भ्रावुसो सारिपुत्त, भिक्षु भस्सुत चेव धम्म सुणाति, सुता चस्स धम्मा न सम्मोस गच्छन्ति, ये चस्स धम्मा पृथ्वे चेतसा सम्फुट्ठपुब्बा ते च समुदाचरन्ति, अविज्जात च विजानाती’ ति ?

“भ्रायस्मा खो भ्रानन्दो बहुस्सुतो । पटिभासु भ्रायस्मन्तयेव भ्रानन्द’ ति ।

“तेनहावुसो सारिपुत्त सुणाहि’, साधुक मनसि करोहि, भासि स्सामी’ ति ।

“एवमावुसो ति खो भ्रायस्मा सारिपुत्तो भ्रायस्मतो भ्रानन्दस्स पञ्चस्सोसि । भ्रायस्मा भ्रानन्दो एतदवधोच -

३ “इधावुसो सारिपुत्त, भिक्षु धम्म परियापुणाति - सु गेम्य वेम्याकरण गाथ उदान इतिवुत्तक जातक भन्नुतधम्म वेदस्स । सो यथासुत यथापरियत्त धम्म वित्थारेन परेस देसेति यथासुत यथापरियत्त धम्म वित्थारेन परेस वाचेति यथासुत यथापरियत्त धम्म वित्थारे सज्जाय करोति यथासुत यथापरियत्त धम्म चेतसा अनुवितक्केति अनुविचारेति मनसानुपेक्खति । मस्मि भ्रावामे बेरा भिक्षू विहरन्ति बहुस्सुता भ्रागतागमा धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा तस्मि भ्रावारं वस्स उपेति । ते कालेन काल उपसङ्गमित्वा परिपुञ्चति परिपञ्चति - ‘इद मन्ते, कथ इमस्स क्वत्थो’ ति ? ते तस्स भ्रायस्मतो’ अविषट् चेव विवरन्ति अमुत्तानीकत्त च उत्तानीकरोन्ति, अनेकविहितेसु कङ्खाठानियेसु धम्मेसु कङ्ख पटिविनोदेन्ति । एत्तावता खो भ्रावुसो सारिपुत्त भिक्षु भस्सुत चेव धम्म सुणाति सुता चस्स धम्मा न सम्मोस गच्छन्ति य चस्स धम्मा पृथ्वे चेतसा सम्फुट्ठपुब्बा ते च समुदाचरन्ति अविज्जात च विजानाती’ ति ।

१ धम्म सुणाहि - स्वा । २ ती स्वा रो पोत्तहेयु नत्ति । ३ भायस्मतो - ती रो स्वा पोत्तहेयु वित्ति । ४ कङ्खाठानियेसु - स्वा रो ।

४ “अच्छरिय, आवुसो, अब्भुतं, आवुसो, याव सुभासित^१ चिद^१ आयस्मता आनन्देन । इमेहि च मय छहि धम्मेहि समन्नागत आयस्मन्त आनन्दं धारेम । आयस्मा हि आनन्दो धम्म परियापुणाति — सुत्त गेय्य वेय्याकरण गाथ उदान इतिवुत्तक जातक अब्भुतधम्म वेदल्ल । आयस्मा आनन्दो यथासुत यथापरियत्त धम्म वित्थारेन परेस देसेति, 5 आयस्मा आनन्दो यथासुत यथापरियत्त धम्म वित्थारेन परेस वाचेति, आयस्मा आनन्दो यथासुत यथापरियत्त धम्म वित्थारेन सज्झाय करोति, आयस्मा आनन्दो यथासुत यथापरियत्त धम्म चेतसा अनुवितक्केति अनुविचारेति मनसानुपेक्खति । आयस्मा आनन्दो यस्मिं आवासे थेरा भिक्खू विहरन्ति बहुस्सुता आगतागमा धम्मधरा विनयधरा मातिका- 10 धरा तस्मिं आवासे वस्स उपेति । ते आयस्मा आनन्दो कालेन काल उपसङ्कमित्वा परिपुच्छति परिपञ्चति — ‘इद, भन्ते, कथ, इमस्स क्वत्थो’ ति ? ते आयस्मतो आनन्दस्स अविवट चेव विवरन्ति, अनुत्तानीकत च उत्तानीकरोन्ति, अनेकविहितेसु च कङ्खाठानियेसु धम्मेसु कङ्ख पटिविनोदेन्ती” ति ।

15

१० खत्तियसुत्तं

१ अथ खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच —

२ “खत्तिया, भो गोतम, किअधिप्पाया, किउपविचारा, 20 R : किअधिट्ठाना, किअभिनिवेसा, किपरियोसाना” ति ?

“खत्तिया खो, ब्राह्मण, भोगाधिप्पाया पञ्चूपविचारा बला- धिट्ठाना पथवीभिनिवेसा^२ इस्सरियपरियोसाना” ति ।

३ “ब्राह्मणा पन, भो गोतम, किअधिप्पाया, किउपविचारा, किअधिट्ठाना, किअभिनिवेसा, किपरियोसाना” ति ?

१-१ सुभासितमिद — सी० । २ पठवीभिनिवेसा — सी०, रो०, पठवी अभिनिवेसा — स्वा० ।

“ब्राह्मणा खो, ब्राह्मण, भोगाधिष्ण्याया पञ्चूपविचारा मन्ता
धिष्ठाना यञ्ज्याभिनिवेसा ब्रह्मलोकपरियोसाना” ति ।

४ “गृहपतिका पन, भो गोतम, किंअधिष्ण्याया, किंउपविचारा,
किंअधिष्ठाना, किंअभिनिवेसा, किंपरियोसाना” ति ?

५ “गृहपतिका खो, ब्राह्मण, भोगाधिष्ण्याया पञ्चूपविचारा
सिष्णाधिष्ठाना कम्मन्ताभिनिवेसा निष्ठितकम्मन्तपरियोसाना” ति ।

५ “इत्थि पन, भो गोतम, किंअधिष्ण्याया किंउपविचारा,
किंअधिष्ठाना, किंअभिनिवेसा, किंपरियोसाना” ति ?

१० “इत्थि खो, ब्राह्मण, पुरिसाधिष्ण्याया अलङ्कारूपविचारा पुत्ता
धिष्ठाना असपत्तीभिनिवेसा इत्सरियपरियोसाना” ति ।

६ “चोरा पन, भो गोतम किंअधिष्ण्याया, किंउपविचारा,
किंअधिष्ठाना, किंअभिनिवेसा, किंपरियोसाना” ति ?

“चोरा खो, ब्राह्मण, आदानाधिष्ण्याया गृहणूपविचारा सत्था
धिष्ठाना अन्धकाराभिनिवेसा अदस्सनपरियोसाना” ति ।

१५ ७ “समणा पन, भो गोतम, किंअधिष्ण्याया किंउपविचारा,
किंअधिष्ठाना, किंअभिनिवेसा, किंपरियोसाना” ति ?

“समणा खो ब्राह्मण, सन्तिसोरच्चाधिष्ण्याया पञ्चूपविचारा
सीलाधिष्ठाना आकिञ्चञ्ज्याभिनिवेसा निब्बानपरियोसाना” ति ।

८ “अञ्चरिय भो गोतम अञ्भुत, भो गोतम ! सत्तिमान पि
२० भव गोतमो जानाति अधिष्ण्याय च उपविचार च अधिष्ठान च अभिनिवेस
च परियोसान च । ब्राह्मणान पि भव गोतमो जानाति .. पे० गृह
पतीन पि सर्व गोतमो जानाति इत्थीन पि भव गोतमो जानाति
चोरान पि भव गोतमो जानाति समणान पि भव गोतमो जानाति
अधिष्ण्याय च उपविचार च अधिष्ठान च अभिनिवेस च परियोसान च ।
२५ अभिक्कन्त भो गोतम पे० उपासक म भव गोतमो धारेतु अज्जतग्गे
पाणुपेत सरण गत” ति ।

११ अप्पमादसुत्तं

१ अथ खो अञ्जतरो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो
भगवन्त एतदवोच -

२. “अत्थि नु खो, भो गोतम, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो 5
यो उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति - दिट्ठधम्मिकं चेव अत्थं, यो च अत्थो
सम्परायिको” ति ?

“अत्थि खो, ब्राह्मण, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो यो उभो
अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति - दिट्ठधम्मिकं चेव अत्थं, यो च अत्थो सम्प-
रायिको” ति ।

10

३ “कतमो पन, भो गोतम, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो
यो उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति - दिट्ठधम्मिकं चेव अत्थं, यो च अत्थो
सम्परायिको” ति ?

“अप्पमादो खो, ब्राह्मण, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो
उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति - दिट्ठधम्मिकं चेव अत्थं, यो च अत्थो 15
सम्परायिको ।

४ “सेय्यथापि, ब्राह्मण, यानि कानिचि जङ्गलानि^१ पाणान
पदजातानि, सब्बानि तानि हत्थिपदे समोधान गच्छन्ति, हत्थिपदे तेस
अग्गमक्खायति, यदिदं महन्तत्तेन । एवमेव खो, ब्राह्मण, अप्पमादो
एको धम्मो भावितो बहुलीकतो उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति - 20
दिट्ठधम्मिकं चेव अत्थं, यो च अत्थो सम्परायिको ।

“सेय्यथापि, ब्राह्मण, कूटागारस्स या काचि गोपानसियो सब्बा
ता कूटङ्गमा कूटनिन्ना कूटसमोसरणा, कूटं तास अग्गमक्खायति, एवमेव
खो, ब्राह्मण पे० ।

“सेय्यथापि, ब्राह्मण, पब्बजलायको^२ पब्बज^३ लायित्वा अग्गे 25
गहेत्वा ओधुनाति निधुनाति निच्छादेति^३, एवमेव खो, ब्राह्मण . पे० ।

१ जङ्गमान् - सी०, रो० । २-२ वब्बजलायको वब्बज - सी०, रो० । ३ निच्छेदेति
- सी०, रो० ।

“ब्राह्मणा स्त्री, ब्राह्मण, भोगाधिष्ण्याया पञ्चूपविचारा मन्ता
धिष्ठाना यच्छामिनिवेसा ब्रह्मलोकपरियोसाना” ति ।

४ “गृहपतिरपि पत्नी, भो गोतम, किञ्चिदधिष्ण्याया, किञ्चिदपविचारा,
किञ्चिदधिष्ठाना, किञ्चिदभिनिवेसा, किपरियोसाना” ति ?

५ “गृहपतिरपि स्त्री, ब्राह्मण, भोगाधिष्ण्याया पञ्चूपविचारा
सिष्ण्याधिष्ठाना कम्मन्ताभिनिवेसा निष्ठितकम्मन्तपरियोसाना” ति ।

५ “इत्थि पत्नी, भो गोतम, किञ्चिदधिष्ण्याया, किञ्चिदपविचारा,
किञ्चिदधिष्ठाना, किञ्चिदभिनिवेसा, किपरियोसाना” ति ?

“इत्थि स्त्री, ब्राह्मण, पुरिसाधिष्ण्याया अलङ्काररूपविचारा पुत्ता
१० धिष्ठाना असपत्नीभिनिवेसा इत्थरियपरियोसाना ति ।

६ “चोरा पत्नी, भो गोतम, किञ्चिदधिष्ण्याया किञ्चिदपविचारा,
किञ्चिदधिष्ठाना, किञ्चिदभिनिवेसा, किपरियोसाना” ति ?

“चोरा स्त्री, ब्राह्मण, आदानाधिष्ण्याया गृहणूपविचारा सत्त्वा
धिष्ठाना अन्धकाराभिनिवेसा अदस्सनपरियोसाना” ति ।

७ “समणा पत्नी, भो गोतम, किञ्चिदधिष्ण्याया किञ्चिदपविचारा,
१५ किञ्चिदधिष्ठाना किञ्चिदभिनिवेसा, किपरियोसाना” ति ?

“समणा स्त्री ब्राह्मण, क्षन्तिस्मरणरूपाधिष्ण्याया पञ्चूपविचारा
सीलाधिष्ठाना आकिञ्चिदधिष्ण्याभिनिवेसा निर्व्वानपरियोसाना ति ।

“अच्छरिय भो गोतम, अश्रुत, भो गोतम ! क्षत्तियान पि
२० भव गोतमो जानाति अधिष्ण्याय च उपविचार च अधिष्ठान च अभिनिवेस
च परियोसान च । ब्राह्मणान पि भव गोतमो जानाति पे० गृह
पत्नीन पि भव गोतमो जानाति ... इत्थीन पि भव गोतमो जानाति ...
चोरान पि भव गोतमो जानाति समणान पि भव गोतमो जानाति
अधिष्ण्याय च उपविचार च अधिष्ठान च अभिनिवेस च परियोसानं च ।
२५ अकिञ्चन्त भो गोतम पे० ... उपासक म भव गोतमो धारेतु अज्जतमो
पाणुपेतं सरण गत” ति ।

११. अप्पमादसुत्तं

१. अथ खो अञ्जतरो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो
भगवन्त एतदवोच —

२. “अत्थि नु खो, भो गोतम, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो ५
यो उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति — दिट्ठधम्मिक चेव अत्थ, यो च अत्थो
सम्परायिको” ति ?

“अत्थि खो, ब्राह्मण, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो यो उभो
अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति — दिट्ठधम्मिक चेव अत्थ, यो च अत्थो सम्प-
रायिको” ति ।

३ “कतमो पन, भो गोतम, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो
यो उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति — दिट्ठधम्मिक चेव अत्थ, यो च अत्थो
सम्परायिको” ति ?

“अप्पमादो खो, ब्राह्मण, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो
उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति — दिट्ठधम्मिकं चेव अत्थ, यो च अत्थो 15
म्परायिको ।

४ “सेय्यथापि, ब्राह्मण, यानि कानिचि जङ्गलान^१ पाणान
दजातानि, सब्बानि तानि हत्थिपदे समोधान गच्छन्ति, हत्थिपदे तेस
अग्गमक्खायति, यदिद महन्तत्तेन । एवमेव खो, ब्राह्मण, अप्पमादो
एको धम्मो भावितो बहुलीकतो उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति — 20
दिट्ठधम्मिक चेव अत्थ, यो च अत्थो सम्परायिको ।

“सेय्यथापि, ब्राह्मण, कूटागारस्स या काचि गोपानसियो सब्बा
ता कूटङ्गमा कूटनिन्ना कूटसमोसरणा, कूट तास अग्गमक्खायति, एवमेव
खो, ब्राह्मण पे० ।

“सेय्यथापि, ब्राह्मण, पब्बजलायको^१ पब्बज^२ लायित्वा अग्गे 2
गहेत्वा ओधुनाति निधुनाति निच्छादेति^३, एवमेव खो, ब्राह्मण . पे० ।

१ जङ्गमान — सी०, रो० । २-२ वब्बजलायको वब्बज — सी०, रो० । ३ निच्छेदेति
— सी०, रो० ।

“ब्राह्मणा खो, ब्राह्मण, भोगाधिष्ण्याया पञ्चूपविचारा मन्ता-
धिष्ठाना यञ्ज्याभिनिवेसा ब्रह्मलोकपरियोसाना” ति ।

४ “गृहपतिका पन, भो गोतम, किंअधिष्ण्याया, किंउपविचारा,
किंअधिष्ठाना, किंअभिनिवेसा, किंपरियोसाना” ति ?

५ “गृहपतिका खो, ब्राह्मण, भोगाधिष्ण्याया पञ्चूपविचारा
सिप्पाधिष्ठाना कम्मन्ताभिनिवेसा निवृत्तकम्मन्तपरियोसाना” ति ।

५ “इत्थि पन, भो गोतम, किंअधिष्ण्याया, किंउपविचारा,
किंअधिष्ठाना, किंअभिनिवेसा, किंपरियोसाना” ति ?

६ “इत्थि खो ब्राह्मण, पुरिसाधिष्ण्याया अलङ्कारूपविचारा पुत्ता
धिष्ठाना असपतीभिनिवेसा इस्सरियपरियोसाना” ति ।

६ “चोरा पन, भो गोतम, किंअधिष्ण्याया, किंउपविचारा,
किंअधिष्ठाना किंअभिनिवेसा, किंपरियोसाना” ति ?

“चोरा खो, ब्राह्मण, आदानाधिष्ण्याया गृहणूपविचारा सत्था
धिष्ठाना अन्धकाराभिनिवेसा अदस्सनपरियोसाना” ति ।

७ “समणा पन, भो गोतम, किंअधिष्ण्याया, किंउपविचारा,
किंअधिष्ठाना, किंअभिनिवेसा, किंपरियोसाना” ति ?

“समणा खो ब्राह्मण, सन्तिसोरच्चाधिष्ण्याया पञ्चूपविचारा
सीलाधिष्ठाना आकिञ्चञ्ज्याभिनिवेसा निब्बानपरियोसाना” ति ।

८ “अञ्छरिय, भो गोतम अग्भुत्त भो गोतम । सत्तियान पि
भव गोतमो जानाति अधिष्ण्याय च उपविचार च अधिष्ठान च अभिनिवेस
च परियोसान च । ब्राह्मणान पि भव गोतमो जानाति .. पे०.. गृह
पतीन पि भव गोतमो जानाति इत्थीन पि भव गोतमो जानाति
चोरान पि भव गोतमो जानाति समणान पि भव गोतमो जानाति
अधिष्ण्याय च उपविचार च अधिष्ठान च अभिनिवेसं च परियोसान च ।
अभिपयन्त भो गोतम पे० उपासय म भव गोतमो धारेतु अज्जसग्गे
पाणुपेतं सग्गं गत्त” ति ।

११ अप्पमादसुत्तं

१ अथ खो अञ्जतरो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो
भगवन्त एतदवोच -

B

२. “अत्थि नु खो, भो गोतम, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो 5
यो उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति - दिट्ठधम्मिक चेव अत्थ, यो च अत्थो
सम्परायिको” ति ?

“अत्थि खो, ब्राह्मण, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो यो उभो
अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति - दिट्ठधम्मिक चेव अत्थ, यो च अत्थो सम्प-
रायिको” ति ।

10

३ “कतमो पन, भो गोतम, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो
यो उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति - दिट्ठधम्मिक चेव अत्थ, यो च अत्थो
सम्परायिको” ति ?

“अप्पमादो खो, ब्राह्मण, एको धम्मो भावितो बहुलीकतो
उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति - दिट्ठधम्मिक चेव अत्थ, यो च अत्थो 15
सम्परायिको ।

४ “सेय्यथापि, ब्राह्मण, यानि कानिचि जङ्गलानं^१ पाणानं
पदजातानि, सब्बानि तानि हत्थिपदे समोधान गच्छन्ति, हत्थिपद तेस
अगमक्खायति, यदिद महन्तत्तेन । एवमेव खो, ब्राह्मण, अप्पमादो
एको धम्मो भावितो बहुलीकतो उभो अत्थे समधिग्गय्ह तिट्ठति - 20
दिट्ठधम्मिक चेव अत्थ, यो च अत्थो सम्परायिको ।

“सेय्यथापि, ब्राह्मण, कूटागारस्स या काचि गोपानसियो सब्बा
ता कूटङ्गमा कूटनिन्ना कूटसमोसरणा, कूट तास अगमक्खायति, एवमेव
खो, ब्राह्मण पे० ।

“सेय्यथापि, ब्राह्मण, पब्बजलायको^२ पब्बज^३ लायित्वा अग्गे 25
गहेत्वा ओधुनाति निधुनाति निच्छादेति^३, एवमेव खो, ब्राह्मण पे० ।

१ जङ्गमान - सी०, रो० । २-२ बब्बजलायको बब्बज - सी०, रो० । ३ निच्छेदेति
- सी०, रो० ।

“सैम्यथापि, ब्राह्मण, अस्वपिण्डिया वष्टन्निद्विधाय यानि वानिचि
अस्वानि वष्टूपनिबध्नानि सव्वानि तानि तदन्वयानि भवन्ति,
एवमेव स्रो, ब्राह्मण पे० ।

“सैम्यथापि, ब्राह्मण, ये केचि खुट्टराज्जानो^१ सन्वेते रज्ज्यो
चक्कवत्तिस्स अनुयन्ता^२ भवन्ति, राजा तेस चक्कवत्ती^३ अगमक्खायति,
एवमेव स्रो ब्राह्मण पे० ।

“सैम्यथापि, ब्राह्मण, या काचि तारकम्पान पमा सव्वा ता
चन्दस्स पमाय कल^४ नाग्यन्ति सोळ्ळसि, चन्दप्पमा तास अगमक्खायति ।
एवमेव स्रो, ब्राह्मण अप्पमादो एको धम्मो भावितो बहुलीकत्तो उभो
अत्थे समधिग्गम्ह तिट्ठति - दिट्ठधम्मिक^५ चेव अत्थ यो च अत्थो सम्प
रायिको ।

“अय स्रो ब्राह्मण एको धम्मो भावितो बहुलीकत्तो उभो अत्थे
समधिग्गम्ह तिट्ठति - दिट्ठधम्मिक^५ चेव अत्थ, यो च अत्थो सम्प
रायिको^६ ति ।

५ “अभिक्कन्त, भो गोतम, अभिक्कन्त, भो गोतम पे०
उपासकं म भव गोतमो धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेस सरणं गत्त^७ ति ।

१२ धम्मिकमुत्तर

१ एक समय भगवा राजगहे विहरति गिज्जसकूट पव्वते ।
तत्र ता पन समयेन आयस्मा धम्मिको जातिभूमिय आयायिको हाति
गच्चगो जातिभूमिय सत्तगु आवासेमु । तत्र मुद आयस्मा धम्मिको
२० आगन्तुप भिक्खू अण्णोयसति परिभागति विट्ठिसति वितुदति रासेति
वागय । ते न आगन्तुषा भिक्खू आयस्मत्ता धम्मिकेन अवयोसियमाना
परिभागियमाणा विट्ठियमाणा वितुदिममाना रासियमाना याप्पाम
पाप्पमि न गण्ठन्ति^८ रिट्ठन्ति आयाग ।

२ अथ गा जातिभूमयान^९ उपागवान एत्तन्हाणि - “अय ता
२५ भिक्खुगच्छ पस्सुपट्ठिगा बीयग्गिण्डपागमेतामागिमिमानपपयमेगज्ज

१ खुट्टराजानो - की खुट्टराजानो - एवा । २ अनुयन्ता - ती एवा । ३ चक्कवत्ती - ती एवा । ४ कल - एवा । ५ दिट्ठधम्मिक - की । ६ रायिको - ती एवा । ७ गत्त - एवा । ८ गण्ठन्ति - की । ९ जातिभूमयान - ती एवा ।

परिक्खारेन । अथ च पन आगन्तुका भिक्खू पक्कमन्ति, न सण्ठन्ति, रिञ्चन्ति आवास । को नु खो हेतु को पच्चयो येन आगन्तुका भिक्खू पक्कमन्ति, न सण्ठन्ति, रिञ्चन्ति आवास” ति ? अथ खो जातिभूमकान् उपासकान् एतदहोसि — “अयं खो आयस्मा धम्मिको आगन्तुके भिक्खू अक्कोसति परिभासति विहिसति वितुदति रोसेति वाचाय । ते च आगन्तुका भिक्खू आयस्मता धम्मिकेन अक्कोसियमाना परिभासियमाना विहेसियमाना वितुदियमाना रोसियमाना वाचाय पक्कमन्ति, न सण्ठन्ति, रिञ्चन्ति आवास । यन्नून मय आयस्मन्त धम्मिक पट्वाजेय्यामा” ति ।

३ अथ खो जातिभूमका उपासका येन आयस्मा धम्मिको तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त धम्मिक एतदवोचु — “पक्कमतु, भन्ते, आयस्मा धम्मिको इमम्हा आवासा, अल ते इध वासेना” ति । अथ खो आयस्मा धम्मिको तम्हा आवासा अञ्ज आवास अगमासि । तत्र पि सुद आयस्मा धम्मिको आगन्तुके भिक्खू अक्कोसति परिभासति विहिसति वितुदति रोसेति वाचाय । ते च आगन्तुका भिक्खू आयस्मता धम्मिकेन अक्कोसियमाना परिभासियमाना विहेसियमाना वितुदियमाना रोसियमाना वाचाय पक्कमन्ति, न सण्ठन्ति, रिञ्चन्ति आवास ।

४ अथ खो जातिभूमकान् उपासकान् एतदहोसि — “मय खो भिक्खुसङ्घं पच्चुपट्ठिता चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्ज-परिक्खारेन । अथ च पन आगन्तुका भिक्खू पक्कमन्ति, न सण्ठन्ति, रिञ्चन्ति आवास । को नु खो हेतु को पच्चयो येन आगन्तुका भिक्खू पक्कमन्ति, न सण्ठन्ति, रिञ्चन्ति आवास” ति ? अथ खो जातिभूमकान् उपासकान् एतदहोसि — “अयं खो आयस्मा धम्मिको आगन्तुके भिक्खू अक्कोसति परिभासति विहिसति वितुदति रोसेति वाचाय । ते च आगन्तुका भिक्खू आयस्मता धम्मिकेन अक्कोसियमाना परिभासियमाना विहेसियमाना वितुदियमाना रोसियमाना वाचाय पक्कमन्ति, न सण्ठन्ति, रिञ्चन्ति आवास । यन्नून मय आयस्मन्त धम्मिक पट्वाजेय्यामा” ति ।

५ अथ खो जातिभूमका उपासका येनायस्मा धम्मिको तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त धम्मिकं एतदवोचुं — “पक्कमतु, भन्ते, आयस्मा धम्मिको इमम्हा पि आवासा, एतं ते अज्जं पट्वाजेय्यामा” ति ।

अथ स्रो आयस्मा धम्मिको सम्हा पि आवासा अञ्जं आवास अगमासि ।
तत्र पि सुद आयस्मा धम्मिको आगन्तुके भिक्खू अक्कोसति परिभासति
विहिसति वितुदति रोसेति वाचाय । ते च आगन्तुका भिक्खू आय
स्मता धम्मिकेन अक्कोसियमाना परिभासियमाना विहेसियमाना
5 वितुदियमाना रोसियमाना वाचाय पक्कमन्ति, न सण्ठन्ति, रिञ्चन्ति
आवास ।

६ अथ स्रो जातिभूमकान उपासकान एतदहोसि - “मय स्रो
भिक्खूसङ्घ पच्चुपट्ठिता चीवरपिण्डपातसेनासनगिसानप्पञ्चयमेसज्ज
परिक्खारेन । अथ च पन आगन्तुका भिक्खू पक्कमन्ति, न सण्ठन्ति,
10 रिञ्चन्ति आवास । को नु स्रो हेतु को पच्चयो येन आगन्तुका भिक्खू
पक्कमन्ति, न सण्ठन्ति, रिञ्चन्ति आवास” ति ? अथ स्रो जातिभूमकान
उपासकान एतदहोसि - “अथ स्रो आयस्मा धम्मिको आगन्तुके भिक्खू
अक्कोसति पे० । यधून मय आयस्मन्त धम्मिक पब्बाजेम्याम
सम्बसो जातिभूमिय सत्तहि आवासेही” ति । अथ स्रो जातिभूमका
15 उपासका येनायस्मा धम्मिको तेनुपसङ्कमिसु उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त
धम्मिक एतदवोचु - “पक्कमतु, मन्ते, आयस्मा धम्मिको सम्बसो जाति
भूमिय सत्तहि आवासेही” ति । अथ स्रो आयस्मतो धम्मिकस्स एतदहोसि -
“पब्बाजितो स्रोमिह जातिभूमकेहि उपासकेहि सम्बसो जातिभूमिय सत्तहि
आवासेहि । कह नु स्रो दानि गच्छामी” ति ? अथ स्रो आयस्मतो
20 धम्मिकस्स एतदहोसि - “यधूनाह येन भगवा तेनुपसङ्कमेय्य” ति ।

७ अथ स्रो आयस्मा धम्मिको पत्तचीवरमादाय येन राजगह
तेन पक्कामि । अनुपुम्बेन येन राजगह गिज्जकूटो पब्बतो येन भगवा
तेनुपसङ्कमि उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि ।
एकमन्त निसिञ्च स्रो आयस्मन्त धम्मिक भगवा एतदवोच - “हन्द
25 कृतो नु त्व आह्वाण धम्मिक आगच्छसी” ति ?

“पब्बाजितो अह मन्ते जातिभूमकेहि उपासकेहि सम्बसो
जातिभूमिय सत्तहि आवासेही” ति ।

“असं आह्वाण धम्मिक किं ते इमिना, य स ततो ततो पब्बा
जन्ति सो त्व ततो ततो पब्बाजितो भमेव सन्तिके आगच्छसि ।

८ “भूतपुब्बं, ब्राह्मण धम्मिक, सामुद्दिक्का वाणिजा तीरदस्सि
सकुण गहेत्वा नावाय समुद्दं अज्झोगाहन्ति । ते अतीरदविखणिया^१
नावाय तीरदस्सि सकुण मुञ्चन्ति । सो गच्छतेव पुरत्थिम दिसं,
गच्छति पच्छिम दिसं, गच्छति उत्तर दिसं, गच्छति दक्खिण दिसं,
गच्छति उद्ध, गच्छति अनुदिस । सचे सो समन्ता तीर पस्सति, तथागतको 5
व होति । सचे पन सो समन्ता तीर न पस्सति तमेव नाव पच्चा-
गच्छति । एवमेव खो, ब्राह्मण धम्मिक, य त^२ ततो ततो पब्बाजेन्ति
सो त्व ततो ततो पब्बाजितो ममेव सन्तिके^३ आगच्छसि ।

९. “भूतपुब्ब, ब्राह्मण धम्मिक, रज्जो कोरव्यस्स सुप्पतिट्ठो
नाम निग्रोधराजा अहोसि पञ्चसाखो सीतच्छायो मनोरमो । सुप्प- 10
तिट्ठस्स खो पन, ब्राह्मण धम्मिक, निग्रोधराजस्स द्वादसयोजनानि
अभिनिवेसो अहोसि, पञ्च योजनानि मूलसन्तानकान^४ । सुप्पतिट्ठस्स
खो पन, ब्राह्मण धम्मिक, निग्रोधराजस्स ताव^५ महन्तानि^६ फलानि
अहेसु, सेय्यथापि नाम आब्बहकथालिका । एवमस्स सादूनि फलानि
अहेसु, सेय्यथापि नाम खुद्दं^७ मधु^८ अनेळक^९ । सुप्पतिट्ठस्स खो पन, 15
ब्राह्मण धम्मिक, निग्रोधराजस्स एकं खन्ध राजा परिभुञ्जति सद्धि
इत्थागारेन, एक खन्ध बलकायो परिभुञ्जति, एक खन्ध नेगमजानपदा
परिभुञ्जन्ति, एक खन्ध समणब्राह्मणा परिभुञ्जन्ति, एक खन्धं मिगा^{१०}
परिभुञ्जन्ति । सुप्पतिट्ठस्स खो पन, ब्राह्मण धम्मिक, निग्रोधराजस्स
न कोचि फलानि रक्खति, न च सुद अज्जमज्जस्स फलानि हिंसन्ति । 20

१० “अथ खो, ब्राह्मण धम्मिक, अज्जतरो पुरिसो सुप्पतिट्ठस्स
निग्रोधराजस्स यावदत्थ फलानि भक्खित्वा साख भज्जित्वा पक्कामि ।
अथ खो, ब्राह्मण धम्मिक, सुप्पतिट्ठे निग्रोधराजे अधिवत्थाय देवताय
एतदहोसि — ‘अच्छरिय वत, भो, अब्भुत वत, भो । याव पापो^१ मनुस्सो^२,
यत्र हि नाम सुप्पतिट्ठस्स निग्रोधराजस्स यावदत्थ फलानि भक्खित्वा 25
साख भज्जित्वा पक्कमिस्सति, यन्नून सुप्पतिट्ठो निग्रोधराजा आयति
फल न ददेय्या’ ति । अथ खो, ब्राह्मण धम्मिक, सुप्पतिट्ठो निग्रोधराजा
आयति फल न अदासि ।

१ अतीरदस्सनिया — स्या० । २ त्व — सी० । ३ सन्तिक — सी० । ४ मूलक-
सन्तनकान — सी० । ५-५ महन्तानि — स्या० । ६-६ खुद्दमधु — सी०, स्या० । ७ अनीलक —
सी०, रो० । ८ मिगपक्खिणो — सी०, मिगपक्खिनो — स्या०, मिगपक्खियो — रो० ।
९-९ पापमनुस्सो — स्या० ।

११ “अथ स्रो, ब्राह्मण धम्मिक, राजा कोरय्यो येन सक्को
 देवानमिन्दो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सक्क देवानमिन्द एतदयोच -
 ‘यग्घे, मारिस, जानेम्यासि सुप्पत्तिट्ठो निप्रोघराज्जा फल न देती’ ति ?
 अथ स्रो, ब्राह्मण धम्मिक, सक्को देवानमिन्दो तथारूप इडाभिसङ्कार
 ५ अमिसङ्कासि, यथा भुसा वातवुट्ठि आगन्त्वा सुप्पत्तिट्ठ निप्रोघराज
 पवत्तेसि’ उम्भूलमकासि । अथ स्रो, ब्राह्मण धम्मिक, सुप्पत्तिट्ठे निप्रोघ
 राजे अधिवत्था देवता दुक्खी दुम्भना अस्सुमुक्खी रुदमाना एकमन्त
 अट्ठासि ।

१२ “अथ स्रो, ब्राह्मण धम्मिक, सक्को देवानमिन्दो येन सुप्पत्तिट्ठ
 १० निप्रोघराजे अधिवत्था देवता तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सुप्पत्तिट्ठ
 निप्रोघराजे अधिवत्थ देवत एतदयोच - ‘किं नु त्व, देवते, दुक्खी दुम्भ
 अस्सुमुक्खी रुदमाना एकमन्त ठिता’ ति ?

‘तथा हि पन मे, मारिस, भुसा वातवुट्ठि आगन्त्वा भव
 पवत्तमि उम्भूलमवासी’ ति ।

१५ ‘अपि नु त्व, देवते रुक्खधम्मो ठिताय भुसा वातवुट्ठि आगन्त
 भवन पयत्तेसि उम्भूलमवासी’ ति ?

‘पथ पन मारिस रुक्खो रुक्खधम्मो ठिता होती ति ?

‘इथ देयते रुक्खस्स मूल भूमत्थिना हरन्ति तत्त तत्तत्थिप
 हरन्ति पत्त पत्तत्थिपा हरन्ति, पुष्फं पुष्फत्थिपा हरन्ति, फलं पत्तत्थिप
 २० हरन्ति । न च तन देवताय अनत्तमनता वा अनभिनिन्नि’ वा वरणीया
 एय गो दयन रग्गो रुक्खधम्मो ठितो होती’ ति ।

‘अट्ठिनामेन गा मे मारिग रुक्खधम्म भुगा वातवुट्ठि आगन्त
 भवन पवत्तमि उम्भूलमवासी ति ।

‘गण गा एय दयन रग्गधम्म तिट्ठम्यामि गिया’ त भयन
 २५ यथापुर ति ?

‘टम्मामह मारिग रग्गधम्म हागु मे भयन यथापुर ति ।

१ “अथ गा ब्राह्मण धम्मिक गातो देवानमिन्दो तथारूप
 इडाभिसङ्कार अभिसङ्कासि, यथा भुगा वातवुट्ठि आगन्त्वा सुप्पत्तिट्ठ

नेग्रोधराजं उस्सापेसि, सच्छवीनि मूलानि अहेसु । एवमेव खो, ब्राह्मण धम्मिक, अपि नु त समणधम्मं ठित जातिभूमका उपासका पव्वाजेसु^१ सब्बसो जातिभूमिय सत्तहि आवासेही” ति ?

“कथं पन, भन्ते, समणो समणधम्मं ठितो होती” ति ?

“इध, ब्राह्मण धम्मिक, समणो अवकोसन्त न पच्चवकोसति, 5 रोसन्त न पटिरोसति, भण्डन्त न पटिभण्डति । एव खो, ब्राह्मण धम्मिक, समणो समणधम्मं ठितो होती” ति ।

“अट्ठितयेव म, भन्ते, समणधम्मं जातिभूमका उपासका पव्वाजेसु सब्बसो जातिभूमिय सत्तहि आवासेही” ति ।

१४ “भूतपुब्ब, ब्राह्मण धम्मिक, सुनेत्तो नाम सत्था अहोसि 10 तित्थकरो कामेसु वीतरागो । सुनेत्तस्स खो पन, ब्राह्मण धम्मिक, सत्थुनो अनेकानि सावकसतानि अहेसु । सुनेत्तो सत्था सावकान ब्रह्मलोकसहव्यताय धम्मं देसेसि । ये खो पन, ब्राह्मण धम्मिक, सुनेत्तस्स सत्थुनो ब्रह्मलोकसहव्यताय धम्मं देसेन्तस्स चित्तानि न पसादेसु ते कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गतिं विनिपात निरय उपपज्जिसु । ये खो पन, 15 ब्राह्मण धम्मिक, सुनेत्तस्स सत्थुनो ब्रह्मलोकसहव्यताय धम्मं देसेन्तस्स चित्तानि पसादेसु ते कायस्स भेदा पर मरणा सुगतिं सगग लोक उपपज्जिसु ।

१५ “भूतपुब्ब, ब्राह्मण धम्मिक, मूगपक्खो नाम सत्था अहोसि पे० अरनेमि नाम सत्था अहोसि कुद्दालको नाम सत्था अहोसि 20 हत्थिपालो नाम सत्था अहोसि जोतिपालो नाम सत्था अहोसि तित्थकरो कामेसु वीतरागो । जोतिपालस्स खो पन, ब्राह्मण धम्मिक, सत्थुनो अनेकानि सावकसतानि अहेसु । जोतिपालो सत्था सावकान ब्रह्मलोकसहव्यताय धम्मं देसेसि । ये खो पन, ब्राह्मण धम्मिक, जोतिपालस्स सत्थुनो ब्रह्मलोकसहव्यताय धम्मं देसेन्तस्स चित्तानि न पसादेसु 25 ते कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गतिं विनिपात निरय उपपज्जिसु । ये खो पन, ब्राह्मण धम्मिक, जोतिपालस्स सत्थुनो ब्रह्मलोकसहव्यताय धम्मं देसेन्तस्स चित्तानि पसादेसु ते कायस्स भेदा पर मरणा सुगतिं सगग लोक उपपज्जिसु ।

१६ “त किं मञ्जसि, ब्राह्मण धम्मिक, यो इमे छ सत्यारे तित्थकरे कामेसु वीतरागे, अनेकसतपरिवारे ससावकसङ्घे पदुट्ठचित्तो अक्कोसेय्य परिभासेय्य, बहु सो अपुञ्जं पसवेय्या’ ति ?

“एव, भन्ते” ।

५ “यो खो, ब्राह्मण धम्मिक, इमे छ सत्यारे तित्थकरे कामेसु वीतरागे अनेकसतपरिवारे ससावकसङ्घे पदुट्ठचित्तो अक्कोसेय्य परिभासेय्य, बहु सो अपुञ्जं पसवेय्य । यो एक विट्ठिसम्पन्न पुगल पदुट्ठचित्तो अक्कोसति परिभासति, अय ततो बहुतर अपुञ्जं पसवति । त किस्स हेतु ? नाह, ब्राह्मण धम्मिक, इतो बहिद्वा एवरुपि^१ सन्ति^२ वदामि, यथा म सव्वहाचारीसु । तस्मात्तिह, ब्राह्मण धम्मिक, एव सिक्खितव्व — ‘न नो समसव्वहाचारीसु^३ चित्तानि पदुट्ठानि भविस्सन्ती’ ति । एव हि ते ब्राह्मण धम्मिक, सिक्खितव्व ति ।

“सुनेत्तो मूगपक्खो च, अरनेमि च ब्राह्मणो ।
कुहालको अहु सत्था, हत्थिपालो च माणवो ॥

१५ “जोतिपालो च गोविन्दो अहु सत्थपुरोहितो ।
अहिंसका^४ अतीतसे, छ सत्थारो यसस्सिनो ॥

“निरामगन्धा करुणेधिमुत्ता^५ कामसयोजनातिगा ।
कामराग विराजेत्त्वा, ब्रह्मलोकूपगा अहु ॥

२० “अहेसुं सावका तेस, अनेकानि सत्तानि पि ।
निरामगन्धा करुणेधिमुत्ता कामसयोजनातिगा ।
कामराग विराजेत्त्वा, ब्रह्मलोकूपगा अहु ॥

— “येते इसी बाहिरके वीतरागे समाहिंते ।
पदुट्ठमनसकूप्यो यो नरो परिभासति ।
बहु च सो पसवति, अपुञ्जं तादिसो नरो ॥

२५ “यो अेक विट्ठिसम्पन्न, भिक्खु बुद्धस्स सावक ।
पदुट्ठमनसकूप्यो यो नरो परिभासति ।
अय ततो बहुतर, अपुञ्जं पसवे नरो ॥

१ सत्थारो — स्या । २ बुद्धचित्तो — सी । ३-४ एवरुपं सन्तं — स्या
५ सव्वहाचारीसु — सी रो ग्रामसव्वहाचारीसु — स्या । ६ धमिसेका — स्या
७ करुणाधिमुत्ता — सी करुणेधिमुत्ता — स्या रो । ८ विट्ठ — स्या । ९ अहु —
सी स्या रो । १० येते — स्या ।

“न साधुरूप आसीदे, दिट्ठिद्वानप्पहायिन ।

सत्तमो पुग्गलो एसो, अरियसङ्घस्स वुच्चति ॥

“अवीतरागो कामेसु, यस्स पञ्चिन्द्रिया मुदू ।

सद्धा सति च विरिय, समथो च विपस्सना ॥

“तादिस भिक्खुमासज्ज, पुब्बेव उपहञ्जति ।

अत्तान उपहन्त्वान, पच्छा अञ्ज विहिंसति ॥

“यो च रक्खति अत्तान, रक्खतो तस्स बाहिरो ।

तस्मा रक्खेय्य अत्तान, अक्खतो पण्डितो सदा” ति ॥

धम्मिकवग्गो पञ्चमो ।

तस्सुदानं

नागमिगसाला इण, चुन्द^१ द्वे^२ सन्दिट्ठिका दुवे^३ ।

खेमइन्द्रिय^४ आनन्द, खत्तिया^५ अप्पमादेन धम्मिको ति ॥

पठमो पण्णासको समत्तो ।

६. महावग्गो

१ सोणसुत्तं

१ एव मे सुत । एक समय भगवा राजगहे विहरति गिज्झ-
कूटे पव्वते । तेन खो पन समयेन आयस्मा सोणो राजगहे विहरति
सीतवनस्मि । अथ खो आयस्मतो सोणस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स”
एव चेतसो परिवित्तकको उदपादि — “ये खो केचि भगवतो सावका
आरद्धविरिया विहरन्ति, अह तेसं अञ्जतरो । अथ च पन मे न अनु-
पादाय आसवेहि चित्त विमुच्चति, सविज्जन्ति खो पन मे कुले भोगा,
सक्का भोगा^६ च भुञ्जितु पुञ्जानि च कातु । यन्नूनाह सिक्ख पच्च-
वखाय हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जेय्य पुञ्जानि च करेय्य” ति ।

२ अथ खो भगवा आयस्मतो सोणस्स चेतसा चेतोपरिवित्तक-
मञ्जाय^७—सेय्यथापि नाम वलवा पुरिसो सम्मिज्जित^८ वा वाह पसारेय्य,

१ चुन्द — रो० । २-२ द्वे सन्दिट्ठिक — सी०, रो०, द्वे नदिट्ठिक — स्या० ।

३ खेम इन्द्रिया — सी०, स्या० । ४ खत्तिय — सी०, रो० । ५ पतिसल्लीनस्स — सी० ।

६ भोगे — सी०, स्या० । ७ चेतोपरिवित्तकमञ्जाय — स्या० । ८ सम्मिज्जित — म० ।

पमारित वा बाहू सम्मिञ्जेय्य, एवमेव स्त्री - गिज्झकूटे पव्वते भन्त
रहितो सीतवने आयस्मतो सोणस्स सम्मुखे^१ पातुरहोसि । निसीदि भगवा
पञ्जत्ते आसने । आयस्मा पि स्त्री सोणो भगवन्त अमिवादेत्वा एकमन्त
निसीदि । एवमन्त निसिन्न स्त्री आयस्मन्त सोण भगवा एतदवोष -

5 “ननु ते, सोण रहोगसस्स पटिसल्लीनस्स एव धेतसो परि
वितक्को उदपादि - ‘ये स्त्री केचि भगवतो सायका आरद्धविरिया विह
रन्ति, अहं तेस अञ्जतरो । यद्य च पन मे न अनुपादाय आसवेहि चित्त
विमुच्चति, सविज्जन्ति स्त्री पन मे कुले भोगा सक्का भोगे च भुञ्जितु
पुञ्जानि च कातु । यधूनाह सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तित्वा भोग
10 च भुञ्जेय्य पुञ्जानि च करेय्य’^२ ति ?

“एव, भन्ते” ।

“त किं मञ्जसि सोण, कुसलो त्व पुग्घे अगारियभूतो^३ वीणाय
तन्तिस्सरे” ति ?

“एव, भन्ते” ।

15 “तं किं मञ्जसि, सोण, यदा^४ ते वीणाय तन्तियो अञ्चायता
होन्ति, अपि नु ते वीणा तस्मि समये सरवती वा होति कम्मञ्जा वा^५
ति ?

“नो हेत, भन्ते” ।

20 “त किं मञ्जसि, सोण यदा ते वीणाय तन्तियो अतिसिधिला
होन्ति अपि नु ते वीणा तस्मि समये सरवती वा होति कम्मञ्जा वा”
ति ?

“नो हेत, भन्ते” ।

“यदा पन ते सोण वीणाय तन्तियो न अञ्चायता होन्ति
नातिसिधिला समे गुणे पतिट्ठिता, अपि नु ते वीणा तस्मि समये सरवती
25 वा होति कम्मञ्जा वा” ति ?

“एव भन्ते” ।

“एवमेव स्त्री सोण, अञ्चारद्धविरिय^६ उदञ्चाय सवत्तति
अतिसिधिलविरिय^७ कोसञ्जाय सवत्तति । तस्मात्तिह त्व सोण विरिय

१. समुखे - सी । २. अगारियभूतो - सी । अगारियभूतो - स्वा । रो ।
३. यदा च - स्वा । ४. अञ्चारद्धविरिय - य । ५. अतिसिधिलविरिय - सी । रो
अतिसिधिलविरिय - स्वा ।

समत अधिदृह^१, इन्द्रियान च समत पटिविज्ज्ञ, तत्थ च निमित्त गण्हाही” ति ।

“एव, भन्ते” ति खो आयस्मा सोणो भगवतो पच्चस्सोसि ।

अथ खो भगवा आयस्मन्त सोण इमिना ओवादेन ओवदित्वा—सेय्यथापि नाम वलवा पुरिसो सम्मिज्जित वा बाह पसारेय्य, पसारित वा 5
बाह सम्मिज्जेय्य, एवमेव खो — सीतवने अन्तरहितो गिज्झकूटे पव्वते पातुरहोसि ।

३ अथ खो आयस्मा सोणो अपरेन समयेन विरियसमत अधिदृहासि^२, इन्द्रियान च समत पटिविज्ज्ञ, तत्थ च निमित्त अगगहेसि ।
अथ खो आयस्मा सोणो एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो 10
विहरन्तो नचिरस्सेव — यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अना-
गारिय पव्वजन्ति तदनुत्तर — ब्रह्मचरियपरियोसान दिट्ठेव धम्मे सय
अभिज्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहासि । “खीणा जाति, वुसित
ब्रह्मचरिय, कत करणीय, नापर इत्थत्ताया” ति अब्भज्जासि । अज्ज-
तरो च पनायस्मा सोणो अरहत अहोसि । 15

४ अथ खो आयस्मतो सोणस्स अरहत्तप्पत्तस्स एतदहोसि —
“यन्नूनाह येन भगवा तेनुपसङ्कमेय्य, उपसङ्कमित्वा भगवतो सन्तिके
अज्ज व्याकरेय्य” ति । अथ खो आयस्मा सोणो येन भगवा तेनुप-
सङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि ।
एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा सोणो भगवन्त एतदवोच — 20

“यो सो, भन्ते, भिक्खु अरह खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो
ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकखीणभवसयोजनो सम्मदज्जा
विमुत्तो, सो छ^३ ठानानि^१ अधिमुत्तो होति — नेक्खम्माधिमुत्तो होति,
पविवेकाधिमुत्तो होति, अब्यापज्झाधिमुत्तो होति, तण्हावखयाधिमुत्तो
होति, उपादानवखयाधिमुत्तो होति, असम्मोहाधिमुत्तो होति । 25

५ “सिया खो पन, भन्ते, इधेकच्चस्स आयस्मतो एवमस्स —
‘केवल सद्धामत्तक नून अयमायस्मा निस्साय नेक्खम्माधिमुत्तो’ ति ।
न खो पनेत, भन्ते, एव दट्ठब्ब । खीणासवो, भन्ते, भिक्खु वुसितवा

११ “एव सम्मा विमुत्तचित्तस्स, भन्ते, भिक्खुनो भुसा चे पि चक्खुविञ्जेय्या रूपा चक्खुस्स आपाथ आगच्छन्ति, नेवस्स चित्त परियादियन्ति । अमिस्सीकतमेवस्स^१ चित्त होति ठित आनेञ्जप्पत्त वय चस्सानुपस्सति । भुसा चे पि सोतविञ्जेय्या सदा घान-
 विञ्जेय्या गन्धा जिह्वाविञ्जेय्या रसा कायविञ्जेय्या 5
 फोटुब्बा मनोविञ्जेय्या धम्मा मनस्स आपाथ आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं परियादियन्ति । अमिस्सीकतमेवस्स चित्त होति ठित आनेञ्ज-
 प्पत्त वय चस्सानुपस्सति । सेय्यथापि, भन्ते, सेलो पब्बतो अचिच्छद्दो असुसिरो एकग्घनो । अथ पुरत्थिमाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा
 वातवुट्ठि नेव न सङ्कम्पेय्य न सम्पकम्पेय्य न सम्पवेधेय्य, अथ पच्छिमाय 10
 चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि अथ उत्तराय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि . अथ दक्खिणाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य
 भुसा वातवुट्ठि नेव न सङ्कम्पेय्य न सम्पकम्पेय्य न सम्पवेधेय्य, एवमेव खो, भन्ते, एव सम्माविमुत्तचित्तस्स भिक्खुनो भुसा चे पि चक्खुविञ्जेय्या
 रूपा चक्खुस्स आपाथ आगच्छन्ति, नेवस्स चित्त परियादियन्ति । 15
 अमिस्सीकतमेवस्स चित्त होति ठित आनेञ्जप्पत्त वय चस्सानुपस्सति । भुसा चे पि सोतविञ्जेय्या सदा घानविञ्जेय्या गन्धा जिह्वा-
 विञ्जेय्या रसा कायविञ्जेय्या फोटुब्बा मनोविञ्जेय्या धम्मा मनस्स आपाथ आगच्छन्ति, नेवस्स चित्त परियादियन्ति । अमिस्सीकत-
 मेवस्स चित्त होति ठित आनेञ्जप्पत्त वय चस्सानुपस्सती ति । 20

“नक्खम्म अधिमुत्तस्स, पविवेक च चेतसो ।

अव्यापज्झाधिमुत्तस्स, उपादानवखयस्स च ॥

“तण्हावखयाधिमुत्तस्स, असम्मोह च चेतसो ।

दिस्वा आयतनुप्पाद, सम्मा चित्त विमुच्चति ॥

“तस्स सम्मा विमुत्तस्स, सन्तचित्तस्स भिक्खुनो ।

कतस्स पटिचयो नत्थि, करणीय न विज्जति ॥

“सेलो यथा एकग्घनो^२, वातेन न समीरति ।

एव रूपा रसा सदा, गन्धा फस्सा च केवला ॥

“इष्टा धम्मा अनिष्टा च, नप्पवेधेन्ति तादिनो ।
ठितं चित्तं विप्पमुत्तं, वयं धस्सानुपस्सती” ति ॥

२ फग्गुमसुत्त

१ तेन खो पन समयेन आयस्मा फग्गुनो^१ आवाधिको होसि
दुक्खितो बाण्हगिसानो । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुप-
५ सङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवासेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच — “आयस्मा,
मन्ते, फग्गुनो आवाधिको दुक्खितो बाण्हगिसानो । साधु, मन्ते, भगवा
येनायस्मा फग्गुनो तेनुपसङ्कमतु अनुकम्प उपादाया” ति । अभिवासेमि
भगवा तुण्हीभावेन ।

१० २ अथ खो भगवा सायन्हुसमयं पटिसस्सानां वुट्ठितो येनायस्मा
फग्गुनो तेनुपसङ्कमि । अद्दसा खो आयस्मा फग्गुनो भगवन्तं दूरतो ।
आगच्छन्तं । दिस्वान मञ्चके समधोसि^२ । अथ खो भगवा आयस्मान्
फग्गुन एतदवोच — “असं, फग्गुन, मा त्वं मञ्चके समधोसि । सन्ति
मानि आसनानि परेहि^३ पञ्चास्तानि सत्थाहं निसीदिस्सामी” ति
१५ निसीदि भगवा पञ्चन्ते आसने । निसज्ज खो भगवा आयस्मान्
फग्गुन एतदवोच — “कच्चिं ते, फग्गुन, खमनीयं कच्चिं यापनीयं ।
कच्चिं ते^४ दुक्खा वेदना पटिक्कमन्ति, नो अभिक्कमन्ति, पटिक्कमोसानं
पञ्चायति नो अभिक्कमो” ति ?

“न मे मन्ते, खमनीयं न यापनीयं । बाण्ह मे दुक्खा वेदना
२० अभिक्कमन्ति नो पटिक्कमन्ति अभिक्कमोसानं पञ्चायति, नो
पटिक्कमो ।

“सेय्यथापि मन्ते यस्सवा पुरिसो तिप्पेन सिस्सरेन मुद्धनिं^५
अभिमतयेम्य^६ एवमेव खो मे मन्ते, अधिमत्ता धात्ता मुद्धनिं ऊह-
नन्ति^७ । न म मन्ते, खमनीयं न यापनीयं । बाण्ह मे दुक्खा वेदना
२५ अभिक्कमन्ति नो पटिक्कमन्ति, अभिक्कमोसानं पञ्चायति, नो
पटिक्कमो ।

१ फग्गुनो — खी स्या । २ मञ्चको पि — खी स्या खी । ३ पुरे — खी
खी । ४ खी स्या खी पोण्णवेनु मत्थि । ५ मुद्धनिं — खी खी । ६ अभिमतेय्य —
खी अभिमतेय्य — स्या । ७ मोहमत्ति — स्या हन्ति — खी खी ।

“सेय्यथापि, भन्ते, बलवा पुरिसो दब्हेन वरत्तक्खण्डेन^१ सीस-
वेठन^१ ददेय्य; एवमेव खो^२ मे, भन्ते^३, अधिमत्ता सीसे सीसवेदना ।
न मे, भन्ते, खमनीयं न यापनीय । बाब्हा मे दुक्खा वेदना अभिक्क-
मन्ति, नो पटिक्कमन्ति, अभिक्कमोसान पञ्ञायति, नो पटिक्कमो ।

“सेय्यथापि, भन्ते, दक्खो गोघातको वा गोघातकन्तेवासी वा 5
तिण्हेन गोविकन्तनेन कुञ्छि परिकन्तेय्य, एवमेव खो मे, भन्ते, अधिमत्ता^३
वाता कुञ्छि परिकन्तन्ति । न मे, भन्ते, खमनीयं न यापनीय । बाब्हा
मे दुक्खा वेदना अभिक्कमन्ति, नो पटिक्कमन्ति, अभिक्कमोसान पञ्ञा-
यति, नो पटिक्कमो ।

“सेय्यथापि, भन्ते, द्वे बलवन्तो पुरिसा दुब्बलतर पुरिस नाना- 10
बाहासु गहेत्वा अङ्गारकासुया सन्तापेय्युं सम्परितापेय्युं”, एवमेव खो
मे, भन्ते, अधिमन्तो कायस्मि डाहो । न मे, भन्ते, खमनीयं न यापनीय ।
बाब्हा मे दुक्खा वेदना अभिक्कमन्ति, नो पटिक्कमन्ति, अभिक्कमोसान
पञ्ञायति, नो पटिक्कमो” ति । अथ खो भगवा आयस्मन्त फगुन
धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठा- 15
यासना पक्कामि ।

३ अथ खो आयस्मा फगुनो अचिरपक्कन्तस्स भगवतो काल-
मकासि । तम्हि चस्स समये मरणकाले इन्द्रियाणि विप्पसीदिसु । अथ
खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्तं
अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो 20
भगवन्त एतदवोच — “आयस्मा, भन्ते, फगुनो अचिरपक्कन्तस्स
भगवतो कालमकासि । तम्हि चस्स समये मरणकाले इन्द्रियाणि
विप्पसीदिसू” ति ।

“कि, हानन्द, फगुनस्स भिक्खुनो इन्द्रियाणि न विप्प-
सीदिस्सन्ति । फगुनस्स, आनन्द, भिक्खुनो पञ्चहि ओरम्भागियेहि 25
सयोजनेहि चित्त अविमुत्त ग्रहोसि । तस्स तं धम्मदेसन सुत्वा पञ्चहि
ओरम्भागियेहि सयोजनेहि चित्त विमुत्त ।

४. “छयिमे, आनन्द, आनिससा कालेन धम्मस्सवने” कालेन
अत्थुपपरिक्खाय । कतमे छ ? इधानन्द, भिक्खुनो पञ्चहि ओरम्भा-

१-१ वरत्तखण्डेन ० - सी०, वरत्तक्खन्वेन सीसे सीसवेठनं - स्या० । २-२ खो भन्ते -
स्या० । ३ अभिमत्ता - स्या० । ४ परितापेय्यु - सी०, रो० । ५ धम्मसवणे - सी० ।

गियेहि संयोजनेहि चित्तं अविमुक्तं होति । सो तस्मिन् समये मरणकाले
 न भवति तथागतं दस्सनाय । तस्स तथागतो धम्मं देसेति आदिकल्याणं
 मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं, केवलपरिपुष्पं
 परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । तस्स तं धम्मदेसनं सुत्वा पञ्चहि
 ५ ओरम्भागियेहि संयोजनेहि चित्तं विमुञ्चति । अयं, आनन्द, पठ्मो
 आनिससो कालेन धम्मस्सवने ।

५ “पुनं च परं, आनन्द, भिक्खुनो पञ्चहि ओरम्भागियेहि
 संयोजनेहि चित्तं अविमुक्तं होति । सो तस्मिन् समये मरणकाले न हेव
 खो लभति तथागतं दस्सनाय, अपि च खो तथागतसावकं लभति दस्स-
 १० नाय । तस्स तथागतसावको धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं
 परियोसानकल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं, केवलपरिपुष्पं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं
 पकासेति । तस्स तं धम्मदेसनं सुत्वा पञ्चहि ओरम्भागियेहि संयोजनेहि
 चित्तं विमुञ्चति । अयं आनन्द, पुत्तियो आनिससो कालेन धम्मस्सवने ।

६ “पुनं च परं, आनन्द, भिक्खुनो पञ्चहि ओरम्भागियेहि
 १५ संयोजनेहि चित्तं अविमुक्तं होति । सो तस्मिन् समये मरणकाले न हेव
 खो लभति तथागतं दस्सनाय न पि तथागतसावकं लभति दस्सनाय,
 अपि च खो यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं चेतसा अनुवित्तक्केति अनु-
 विचारयेति मनसानुपेक्खति । तस्स यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं चेतसा
 अनुवित्तक्कयतो अनुविचारयतो मनसानुपेक्खतो पञ्चहि ओरम्भागियेहि
 २० संयोजनेहि चित्तं विमुञ्चति । अयं आनन्द, तत्तियो आनिससो कालेन
 अत्युपपरिक्खाम ।

७ “इमानन्द, भिक्खुभो पञ्चहि ओरम्भागियेहि संयोजनेहि
 चित्तं विमुक्तं होति, अनुत्तरे च खो उपधिसङ्ख्ये चित्तं अविमुक्तं होति ।
 सो तस्मिन् समये मरणकाले लभति तथागतं दस्सनाय । तस्स तथागतो
 २५ धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं पे० .. ब्रह्मचरियं पकासेति ।
 तस्स तं धम्मदेसनं सुत्वा अनुत्तरे उपधिसङ्ख्ये चित्तं विमुञ्चति । अयं
 आनन्द, चतुत्थो आनिससो कालेन धम्मस्सवने ।

८ “पुनं च परं आनन्द, भिक्खुभो पञ्चहि ओरम्भागियेहि
 संयोजनेहि चित्तं विमुक्तं होति, अनुत्तरे च खो उपधिसङ्ख्ये चित्तं अवि-
 ३० मुक्तं होति । सो तस्मिन् समये मरणकाले न हेव खो लभति तथागतं

दस्सनाय, अपि च खो तथागतसावकं लभति दस्सनाय । तस्स तथागत-
सावको धम्म देसेति आदिकल्याण पे० परिसुद्ध ब्रह्मचरिय पका-
सेति । तस्स त धम्मदेसन सुत्वा अनुत्तरे उपधिसङ्ख्ये चित्त विमुच्चति ।
अय, आनन्द, पञ्चमो आनिससो कालेन धम्मस्सवने ।

६ “पुन च पर, आनन्द, भिक्खुनो पञ्चहि ओरम्भागियेहि 5
सयोजनेहि चित्त विमुत्त होति, अनुत्तरे च खो उपधिसङ्ख्ये चित्त
अविमुत्त होति । सो तम्हि समये मरणकाले न हेव खो लभति तथागत
दस्सनाय, न पि तथागतसावक लभति दस्सनाय, अपि च खो यथासुत
यथापरियत्त धम्म चेतसा अनुवितक्केति अनुविचारेति मनसानुपेक्खति ।
तस्स यथासुत यथापरियत्त धम्म चेतसा अनुवितक्कयतो अनुविचारयतो 10
मनसानुपेक्खतो अनुत्तरे उपधिसङ्ख्ये चित्त विमुच्चति । अय, आनन्द,
छट्ठो आनिससो कालेन अत्युपपरिक्खाय । इमे खो, आनन्द, छ आनि-
ससा कालेन धम्मस्सवने कालेन अत्युपपरिक्खाया” ति ।

३ छळभिजातिसुत्तं

१ एक समय भगवा राजगहे विहरति गिञ्जकूटे पब्बते ।
अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा 15
भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो
आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदवोच — “पूरणेन, भन्ते, कस्सपेन
छळभिजातियो^१ पञ्जत्ता — तण्हाभिजाति पञ्जत्ता, नीलाभिजाति
पञ्जत्ता, लोहिताभिजाति पञ्जत्ता, हलिदाभिजाति पञ्जत्ता, सुक्का-
भिजाति पञ्जत्ता, परमसुक्काभिजाति पञ्जत्ता । 20

२ “तत्रिद, भन्ते, पूरणेन कस्सपेन तण्हाभिजाति पञ्जत्ता,
ओरम्बिका सूकरिका^२ साकुणिका मागविका लुहा मच्छघातका चोरा
चोरघातका बन्धनागारिका ये वा पनञ्जे पि केचि कुरुरकम्मन्ता ।

३ “तत्रिदं, भन्ते, पूरणेन कस्सपेन नीलाभिजाति पञ्जत्ता,
भिक्खू कण्टकवुत्तिका^३ ये वा पनञ्जे पि केचि कम्मवादा किरियवादा^४ । 25

४ “तत्रिद, भन्ते, पूरणेन कस्सपेन लोहिताभिजाति पञ्जत्ता,
निगण्ठा एकसाटका ।

१ छळाभिजातियो — सी०, स्या०, रो० । २ सोकरिका — स्या० । ३ कण्ठाधि-
मुत्तिका — स्या०, कण्ठकवुत्तिका — रो० । ४ क्रियवादा — म० ।

५ "तत्रिद, भन्ते, पूरणेन कस्सपेन हम्मिदामिजाति पञ्चत्ता, गिही भोदातवसना अचेलक्सावका ।

६ "तत्रिद, भन्ते, पूरणेन कस्सपेन सुक्कामिजाति पञ्चत्ता अजीवका अजीवकिनियो ।

७ "तत्रिद, भन्ते, पूरणेन कस्सपेन परमसुक्कामिजाति पञ्चत्ता, नन्दो वच्छो किस्सो' सङ्खिच्चो मक्खल्लि गोसालो । पूरणेन, भन्ते, कस्सपेन इमा छल्लमिजातियो पञ्चत्ता" ति ।

८ "किं पनानन्द, पूरणस्स कस्सपस्स सव्वो लोको एतदम्भनु जानाति इमा छल्लमिजातियो पञ्चापेत्तु" ति ?

९ "ना हेत, भन्ते" ।

१० "सेम्यथापि, भानन्द, पुरिसो दलित्थो अस्सको अनान्हिको, तस्स अकामक्त्तस्स विम भोलमेय्यु' — 'इद ते, अम्मो पुरिस, मच्च च सादित्तव्व, मूल च अनुप्पदातब्ब' ति । एवमेव खो, भानन्द, पूरणेन कस्स पेन अप्पटिञ्जाय एतेस समणआहणान इमा छल्लमिजातियो पञ्चत्ता, यथा त वासेन अव्यत्तेन अजेसञ्चुना अकुससेन ।

११ "अह खो पनानन्द, छल्लमिजातियो पञ्चापेमि । त सुणाहि, साधुक मनसि करोहि, भासिस्तामी" ति । "एव, भन्ते" ति खो आयस्मा भानन्दो भगवतो पच्चस्सोसि । भगवा एतदबोच — "कस्मा भानन्द, छल्लमिजातियो ? इधानन्द, एकच्चो कण्हामिजातियो समानो कण्ह धम्म अभिजायति । इध पनानन्द, एकच्चो कण्हामिजातियो समानो सुक्क धम्म अभिजायति । इध पनानन्द, एकच्चो कण्हामिजातियो समानो अकण्ह असुक्क निब्बान अभिजायति । इध पनानन्द, एकच्चो सुक्कामिजातियो समानो कण्ह धम्म अभिजायति । इध पनानन्द, एकच्चो सुक्कामिजातियो समानो सुक्क धम्म अभिजायति । इध पनानन्द, एकच्चो सुक्कामिजातियो समानो अकण्ह असुक्क निब्बान अभिजायति ।

१२ "कथं भानन्द कण्हामिजातियो समानो कण्ह धम्म अभिजायति ? इधामन्द, एकच्चो नीत्ते कुप्पे पण्णाजातो होति — पण्णास कुप्पे वा नेसादकुप्पे वा खेनकुप्पे वा रथकारकुप्पे वा पुक्कसकुप्पे वा, वसिह

अप्यन्नपानभोजने कसिरवुत्तिके, यत्थ कसिरेन घासच्छादो लब्धमिति ।
 सो च होति दुब्बण्णो दुद्दसिको ओकोटिमको बन्हावाधो काणो वा कुणी
 वा खञ्जो वा पक्खहतो वा, न लाभो अन्नस्स पानस्स वत्थस्स यानस्स
 मालागन्धविलेपनस्स सेय्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन दुच्चरित
 चरति, वाचाय दुच्चरित चरति, मनसा दुच्चरित चरति । सो कायेन 5
 दुच्चरित चरित्वा, वाचाय दुच्चरित चरित्वा, मनसा दुच्चरित चरित्वा
 कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गतिं विनिपात निरय उपपज्जति ।
 एव खो, आनन्द, कण्हाभिजातियो' समानो कण्ह धम्म अभिजायति ।

११. “कथं चानन्द, कण्हाभिजातियो समानो सुक्कं धम्मं अभि-
 जायति ? इधानन्द, एकच्चो नीचे कुले पच्चाजातो होति - चण्डालकुले 10
 वा पे० .. सेय्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन सुचरित चरति, वाचाय
 सुचरितं चरति, मनसा सुचरित चरति । सो कायेन सुचरित चरित्वा,
 वाचाय सुचरितं चरित्वा, मनसा सुचरितं चरित्वा कायस्स भेदा पर
 मरणा सुगतिं सग्ग लोक उपपज्जति । एव खो, आनन्द, कण्हाभि-
 जातियो समानो सुक्क धम्मं अभिजायति । 15

१२ “कथं, चानन्द, कण्हाभिजातियो समानो अकण्ह असुक्क
 नेब्बान अभिजायति ? इधानन्द, एकच्चो नीचे कुले पच्चाजातो होति
 - चण्डालकुले वा पे० । सो च होति दुब्बण्णो दुद्दसिको ओको-
 टिमको । सो केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगा-
 रस्मा अनगारिय पब्बजति । सो एव पब्बजितो समानो पञ्च नीवरणे 20
 पहाय चेतसो उपविकलेसे पञ्जाय दुब्बलीकरणे, चतूसु सतिपट्टानेसु
 सुप्पतिट्ठितचित्तो, सत्त बोज्झङ्गे यथाभूत भावेत्वा अकण्ह असुक्क
 निब्बान अभिजायति । एव खो, आनन्द, कण्हाभिजातियो समानो
 अकण्ह असुक्क निब्बान अभिजायति ।

१३. “कथं, चानन्द, सुक्काभिजातियो समानो कण्ह धम्मं अभि- 25
 जायति ? इधानन्द, एकच्चो उच्चे कुले पच्चाजातो होति - खत्ति-
 महासालकुले वा ब्राह्मणमहासालकुले वा गहपतिमहासालकुले वा, अद्दे
 महद्धने महाभोगे पहतजातरूपरजते पहतवित्तूपकरणे पहतधनधञ्जे ।
 सो च होति अभिरूपो दस्सनीयो पासादिको परमाय वण्णपोक्खरताय

समभ्रागतो, लामी अन्नस्स पानस्स वत्थस्स यानस्स मालागघविलेपनस्स
सेम्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन दुच्चरित्ति चरति, वाचाय दुच्चरित्ति
चरति, मनसा दुच्चरित्ति चरति । सो कायेन दुच्चरित्ति चरित्त्वा, वाचाय
दुच्चरित्ति चरित्त्वा, मनसा दुच्चरित्ति चरित्त्वा कायस्स भेदा पर मरणा
अपाय दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । एव स्रो, भानन्द, सुक्कामि
जातियो समानो कण्हं धम्मं अभिजायति ।

१४ “कथं चानन्द, सुक्कामिजातियो समानो सुक्कं धम्मं
अभिजायति ? इधानन्द, एकच्चो उच्चं कुले पञ्चाजातो होति -
सत्तियमहासालकुले वा पे० सेम्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन
सुचरित्ति चरति, वाचाय सुचरित्ति चरति, मनसा सुचरित्ति चरति । सो
कायेन सुचरित्ति चरित्त्वा, वाचाय सुचरित्ति चरित्त्वा मनसा सुचरित्ति
चरित्त्वा कायस्स भेदा पर मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जति । एव स्रो
भानन्द, सुक्कामिजातियो समानो सुक्कं धम्मं अभिजायति ।

१५ “कथं चानन्द, सुक्कामिजातियो समानो अकण्हं असुक्कं
निव्वानं अभिजायति ? इधानन्द, एकच्चो उच्चं कुले पञ्चाजातो
होति - सत्तियमहासालकुले वा ब्राह्मणमहासालकुले वा गहपतिमहा
सालकुले वा अद्दुं महद्धने महाभोगे पट्टतजातरूपरज्जसे पट्टतवित्तुपकरणे
पट्टतधनघट्ठे । सो च होति अभिरूपो दस्सनीयो पासादिको परमाय
वण्णपोक्खरताय समभ्रागतो, लामी अन्नस्स पानस्स वत्थस्स यानस्स
मालागघविलेपनस्स सेम्यावसथपदीपेय्यस्स । सो केसमस्सु ओहारेत्वा
कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पम्बजति । सो
एव पम्बजितो समानो पञ्च नीवरणे पहाय चेतसा उपक्किलसे पञ्जाम
दुद्धसीवरणे चतुन्नु सत्तिपट्टानेसु सुप्पतिट्ठितचित्तो, सत्तं वोग्गं यथा
भूतं भावेत्वा अकण्हं असुक्कं निव्वानं अभिजायति । एव स्रो, भानन्द,
सुक्कामिजातियो समानो अकण्हं असुक्कं निव्वानं अभिजायति । इमा
गो भानन्द ‘अकण्हं असुक्कं निव्वानं अभिजायति’ ति ।

४ आसथमुत्त

१ ‘अहिं भिक्खवे अम्महिं समभ्रागतो भिक्खु आहुनय्यो
हाति पाहुनेय्या भिक्खवेय्यो अज्जसिगरणीयो अनुत्तरं पुज्जयतत

लोकस्स । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो ये आसवा संवरा
पहातब्बा ते सवरेन पहीना होन्ति, ये आसवा पटिसेवना पहातब्बा ते
पटिसेवनाय पहीना होन्ति, ये आसवा अधिवासना पहातब्बा ते अधि-
वासनाय पहीना होन्ति, ये आसवा परिवज्जना पहातब्बा ते परिवज्जनाय
पहीना होन्ति, ये आसवा विनोदना पहातब्बा ते विनोदनाय पहीना 5
होन्ति, ये आसवा भावना पहातब्बा ते भावनाय पहीना होन्ति ।

२ “कतमे च, भिक्खवे, आसवा सवरा पहातब्बा ये संवरेन
पहीना होन्ति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पटिसङ्खा योनिसो चक्खुन्द्रिय-
सवरसवुतो विहरति । य हिस्स, भिक्खवे, चक्खुन्द्रियसवर असवुतस्स
विहरतो उप्पज्जेय्यु आसवा विघातपरिळाहा, चक्खुन्द्रियसवर सवुतस्स 10
विहरतो एवस ते आसवा विघातपरिळाहा न होन्ति । पटिसङ्खा
योनिसो सोतिन्द्रिय पे० घानिन्द्रिय जिह्विन्द्रिय कायिन्द्रिय
मनिन्द्रियसवरसवुतो विहरति । य हिस्स, भिक्खवे, मनिन्द्रियसवर
असवुतस्स विहरतो उप्पज्जेय्यु आसवा विघातपरिळाहा, मनिन्द्रिय-
सवर सवुतस्स विहरतो एवस ते आसवा विघातपरिळाहा न होन्ति । 15
इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, आसवा सवरा पहातब्बा ये सवरेन पहीना होन्ति ।

३ “कतमे च, भिक्खवे, आसवा पटिसेवना पहातब्बा ये पटि-
सेवनाय पहीना होन्ति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पटिसङ्खा योनिसो
चीवर पटिसेवति — ‘यावदेव सीतस्स पटिघाताय, उण्हस्स पटिघाताय,
डसमकसवातातपसिरिसपसम्फस्सान’ पटिघाताय, यावदेव हिरिकोपीन- 20
पटिच्छादनत्थ’ । पटिसङ्खा योनिसो पिण्डपात पटिसेवति — ‘नेव दवाय
न मदाय न मण्डनाय न विभूसनाय, यावदेव इमस्स कायस्स ठितिया
यापनाय, विहिंसूपरतिया ब्रह्मचरियानुग्गहाय, इति पुराण च वेदन
पटिहङ्गामि, नव च वेदन न उप्पादेस्सामि, यात्रा च मे भविस्सति अन-
वज्जता च फासुविहारो च’ ३ । पटिसङ्खा योनिसो सेनासन पटिसेवति — 25
‘यावदेव सीतस्स पटिघाताय, उण्हस्स पटिघाताय, डसमकसवातातप-
सिरिसपसम्फस्सान पटिघाताय, यावदेव उतुपरिस्सयविनोदनपटिसत्ता-
नारामत्थ’ । पटिसङ्खा योनिसो गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिवखार पटि-
सेवति — ‘यावदेव उप्पन्नान वेय्यावाधिकानं वेदनान पटिघाताय, अव्या-

पञ्चपरमताया ति । य हिस्स, भिक्खवे, अप्पटिसेवतो उप्पज्जम्मु
आसवा विधातपरिळाहा, पटिसेवतो एवस ते आसवा विधातपरिळाहा
न होन्ति । इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे आसवा पटिसेवना पहातव्वा ये
पटिसेवनाय पहीना होन्ति ।

- ५ “कतमे च, भिक्खवे, आसवा अधिवासना पहातव्वा ये
अधिवासनाय पहीना होन्ति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पटिसङ्गा योनिता
समो होति सीतस्स उण्हस्स, जिघञ्छाय पिपासाम् । उसमकसवाताउप-
सिरिंसपसम्फस्सान, दुरुत्तान दुरागतान वचनपथान, उप्पन्नान सारीरि-
कान वेदनान दुक्खान तिव्वान स्वरान कटुकान असातान अमनापान
पाणहरान अधिवासकजातिको होति । य हिस्स भिक्खव, अनधि-
वासको उप्पज्जेम्मु आसवा विधातपरिळाहा, अधिवासतो' एवस त
आसवा विधातपरिळाहा न होन्ति । इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, आसवा
अधिवासना पहातव्वा ये अधिवासनाय पहीना होन्ति ।

- ५ “कतमे च, भिक्खवे, आसवा परिवज्जना पहातव्वा ये
परिवज्जनाय पहीना होन्ति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पटिसङ्गा योनिता
चण्ड हत्थि परिवज्जेति, चण्ड अस्स परिवज्जेति, चण्ड गोण परिवज्जेति
चण्ड कुक्कुर परिवज्जेति अहिं स्ताणु कण्टकट्टान सोढम पपात चन्दनिक
ओळिगल्ल यथारूपे अनासने' निसिघ्न यथारूपे अगोचरे चरन्त यथारूप
पापके मित्ते भजन्त विञ्छू सत्तह्वाचारी पापकेसु ठानेसु ओकप्पेय्मु सो
११ च' अनासन त च अगोचर ते च पापके मित्ते पटिसङ्गा योनिता परि-
वज्जति । य हिस्स भिक्खवे अपरिवज्जयतो उप्पज्जम्मु आसवा
विधातपरिळाहा परिवज्जयतो एवस ते आसवा विधातपरिळाहा न
होन्ति । इमे वुच्चन्ति भिक्खवे आसवा परिवज्जना पहातव्वा ये
परिवज्जनाय पहीना होन्ति ।

- ६ “कतमे च भिक्खवे आसवा यिनोदना पहातव्वा ये यिनो-
नाय पहीना होन्ति ? इध भिक्खवे भिक्खु पत्तिसङ्गा योनिता उप्पन्न
सामविगमय' नाधिवासति पजहति विनादति व्यन्तीयरति अनभाय
गमति, पटिसङ्गा यानिगा उप्पन्न व्यापादयित्तक्कं पे०... उप्पन्न
विहिगायित्ता .. उप्पप्पुण्णे पापमे अणुससे धम्मे नाधियासेति पजहति

२ “पुञ्जान खो एत, गहपति, तया गिहिना कामभोगि
पुत्तसम्बाधसयन भज्जावसन्तेन, कासिकचन्दन पच्चनुभोन्तेन, मासा
गन्धविलेपन धारयन्तेन, जातरूपरज्जत सावियन्तेन इमे वा अरहन्तो ए
वा अरहत्तमगा समापन्ना सि ।

- ३ “आरब्धको चे पि, गहपति, भिक्षु होति उद्धतो उन्नलो
चपलो मुखरो विकिण्णवाचो मुट्ठस्सति असम्पजानो असमाहितो विग्मन्त-
चित्तो पाकतिन्द्रियो । एव सो तेनङ्गेन गारम्हो । आरब्धको चे
पि, गहपति, भिक्षु होति अनुद्धतो अनुन्नलो अचपलो अमुखरो अकि-
किण्णवाचा उपट्ठितस्सति सम्पजानो समाहितो एकगचित्ता संवृतिन्द्रियो ।
१० एव सो तेनङ्गेन पाससो ।

४ “गामन्तविहारी चे पि, गहपति, भिक्षु होति उद्धतो
.. पे० एव सो तेनङ्गेन गारम्हो । गामन्तविहारी चे पि, गहपति,
भिक्षु होति अनुद्धतो पे० एव सो तेनङ्गेन पाससो ।

- ५ “पिण्डपातिको चे पि, गहपति, भिक्षु होति उद्ध-
१५ पे० एव सो तेनङ्गेन गारम्हो । पिण्डपातिको चे पि, गहपति, भिक्षु
होति अनुद्धतो पे० एव सो तेनङ्गेन पाससो ।

६ “नेमन्तनिको चे पि गहपति, भिक्षु होति उद्धतो .. पे०..
एव सो तेनङ्गेन गारम्हो । नेमन्तनिको चे पि गहपति, भिक्षु होति
अनुद्धतो पे०.. एव सो तेनङ्गेन पाससो ।

- ७ “पसुकूलिको चे पि, गहपति भिक्षु होति उद्धतो .. पे०..
२० एव सो तेनङ्गेन गारम्हो । पसुकूलिको चे पि, गहपति, भिक्षु होति
अनुद्धतो पे० एव सो तेनङ्गेन पाससो ।

- ८ “गहपतिचीवरघरो चे पि, गहपति, भिक्षु होति उद्धतो
उन्नलो चपलो मुखरो विकिण्णवाचो मुट्ठस्सति असम्पजानो असमाहितो
२५ विग्मन्तचित्तो पाकतिन्द्रियो । एव सो तेनङ्गेन गारम्हो । गहपति
चीवरघरो चे पि, गहपति, भिक्षु होति अनुद्धतो अनुन्नलो अचपलो
अमुखरो अविकिण्णवाचो उपट्ठितस्सति सम्पजानो समाहितो एकगचित्ता
संवृतिन्द्रियो । एवं सो तेनङ्गेन पाससो ।

“इह त्व, गहपति, सद्धे दान देहि । सद्धे ते दान ददतो चित्तं

पर्यादिस्सन्ति । सो त्वं पसन्नचित्तो कायस्स भेदा पर मग्णा मुगतिं सगं लोकं उपपज्जिस्ससी” ति ।

“एमाहं, भन्ते, अज्जतगो मद्धे वानं दस्सामी” ति ।

६. हत्थिसारिपुत्तमुत्तं

१. एवं मे नुत्तं । एकं समयं भगवा वाराणसियं विहरति
 डसिपनने भिगदाये । तेन खो पन समयेन सम्बहुला थेरा भिक्खू पच्छा- 5
 भन्तं पिण्डपातपटिककन्ता मण्डलमाले नच्चिसिन्ना सत्तिपतिता अभिवम्म-
 कयं कयेन्ति । तत्र मुदं आयस्मा चित्तो हत्थिसारिपुत्तो थेरान भिक्खून्
 अभिवम्मकयं कयेन्तानं अन्तरन्तरं कयं ओपातेति । अयं खो आयस्मा
 महाकोट्टिको आयस्मन्तं चित्तं हत्थिसारिपुत्त एतद्वोच - “मायस्मा
 चित्तो हत्थिसारिपुत्तो थेरान भिक्खून् अभिवम्मकयं कयेन्तानं अन्त- 10
 रन्तरं कयं ओपातेसि”, याव कयापरियोमानं आयस्मा चित्तो आगमेतू”
 ति । एवं वृत्ते आयस्मतो चित्तस्स हत्थिसारिपुत्तस्स सहायका भिक्खू
 आयस्मन्त महाकोट्टिकं एतद्वोचु - “मायस्मा महाकोट्टिको आयस्मन्त
 चित्तं हत्थिसारिपुत्तं अपमादेमि, पण्डितो आयस्मा चित्तो हत्थिसारिपुत्तो ।
 पहाति चायस्मा चित्तो हत्थिसारिपुत्तो थेरान भिक्खून् अभिवम्मकय 15
 कयेतू” ति ।

२. “दुज्जानं खो एत, आवुसो, परस्म चेतोपरियायं अजानन्तेहि ।
 इवावुसो, एकच्चो पुगलो तावदेव सोरनसोरतो होति, निवातनिवातो
 हाति, उपमन्तुपमन्तो हाति, याव मत्थारं उपनिस्साय विहरति अज्जतरं
 वा गन्धानियं मन्नहाचारि । यतो च खो सो उपकम्मतेव सत्थारा,
 उपकम्मनि गन्धानियेहि मन्नहाचारीहि, सो संमट्ठो विहरति भिक्खूहि
 भिक्खूनीहि उपासकेहि उपामिकाहि रज्जा’ राजमहामत्तेहि तित्थियेहि
 तित्थियसावकेहि । तस्स संमट्ठस्स विस्सट्ठस्स पाकतस्स भम्ममनूयुत्तस्स
 विहरन्तो गगो चित्तं अनूट्ठमेति । सो रागानुट्ठमितेन’ चित्तेन भिक्खं
 पच्चक्रवाय हीनायावत्तनि ।

पुनदेव किट्ट भोतरिस्सती' ति, सम्मा नु खो सो, भावुसो, वदमानो वदेय्या" ति ?

“नो हिद, भावुसो” ।

“ठान हेत, भावुसो, विज्जति, य सो गोणो किट्टादो दाम वा छेत्वा यज वा मिन्दित्वा, अथ पुनदेव किट्ट भोतरेय्या ति । एवमेव खो, भावुसो, इधेक्कचो पुगलो तावदेव सोरस्तसोरतो होति, निवात निवातो होति, उपसन्तुपसन्तो हाति याव सत्थार उपनिस्साय विहरति अञ्जतर वा गरुडानिय सन्नहाचारि । यतो च खो मो वपक्कस्सतेव सत्थारा वपक्कस्सति गरुडानियेहि सन्नहाचारीहि सो ससट्ठो विहरति भिक्खूहि भिक्खुनीहि उपासकेहि उपासिकाहि रक्खा राजमहामत्तेहि तित्थियहि तित्थियसावकेहि । तस्स ससट्ठस्स विस्सट्ठस्स पाक्कवस्स भस्समनुमुत्तस्स विहरतो रागो चित्त अनुदसेति । सो रागानुदसितेन चित्तेन सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति ।

४ “इध पनावुसो एक्कचो पुगलो विविक्खेव कामेहि पे० पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो 'लाभिम्हि पठमस्स ज्ञानस्सा ति ससट्ठो विहरति भिक्खूहि पे० सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति । सेय्यथापि, भावुसो, चातुम्महापथे थुल्लफुसितको देवो वस्सन्तो रज अन्तरघापेय्य, चिक्खल्ल पातुक्करेय्य । यो नु खो, भावुसो, एव वदेय्य — 'न दानि अमुस्मि चातुम्महापथे पुनदेव रजो पातुमविस्सती' ति, सम्मा नु न्दो सो भावुसो, वदमानो वदेय्या" ति ?

“नो हिद, भावुसो” ।

“ठान हेत, भावुसो विज्जति य अमुस्मि चातुम्महापथे मनुस्सा वा अतिक्कमेय्यं गोपमू वा अतिक्कमेय्यं दातातपो वा स्नेहगत परिया दियम्य' अथ पुनदेव रजो पातुमवेय्या ति । एवमेव खो, भावुसो इधेक्कचो पुगलो विविक्खेव कामेहि पे० पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो 'लाभिम्हि पठमस्स ज्ञानस्सा' ति ससट्ठो विहरति भिक्खूहि पे० ... सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति ।

५ “इध पनावुसो एक्कचो पुगलो वित्तवक्कविचारान थूपसमा .. पे०... दुत्तिर्य ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो 'लाभिम्हि दुत्तिर्य

ज्ञानस्सा' ति ससद्दो विहरति भिक्खूहि पे० सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति । सेय्यथापि, आवुसो, गामस्स वा निगमस्स वा अविदूरे महन्त तळाक, तत्थ थुल्लफुसितको देवो वुट्ठो सिप्पिसम्बुक पि सक्खरकठल पि अन्तरधापेय्य । यो नु खो, आवुसो, एव वदेय्य — 'न दानि अमुस्मि तळाके पुनदेव सिप्पिसम्बुका वा सक्खरकठला वा पातुभविरसन्ती' 5 ति, सम्मा नु खो सो, आवुसो, वदमानो वदेय्या" ति ?

“नो हिद, आवुसो” ।

“ठान हेत, आवुसो, विज्जति, य अमुस्मि तळाके मनुस्सा वा पिवेय्यु, गोपसू वा पिवेय्यु, वातातपो वा स्नेहगत परियादियेय्य, अथ पुनदेव सिप्पिसम्बुका पि सक्खरकठला पि पातुभवेय्यु ति । एवमेव 10 खो, आवुसो, इधेकच्चो पुग्गलो वितक्कविचारान वूपसमा पे० दुतिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो 'लाभिम्हि दुतियस्स ज्ञानस्सा' ति ससद्दो विहरति भिक्खूहि पे० सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति ।

६ “इध पनावुसो, एकच्चो पुग्गलो पीतिया' च विरागा पे० ततिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो 'लाभिम्हि ततियस्स 15 ज्ञानस्सा' ति ससद्दो विहरति भिक्खूहि पे० सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति । सेय्यथापि, आवुसो, पुरिस पणीतभोजन भुत्तावि आभिदोसिक' भोजन नच्छादेय्य । यो नु खो, आवुसो, एव वदेय्य — 'न दानि अमु पुरिस पुनदेव भोजन छादेस्सती' ति, सम्मा नु खो सो, आवुसो, वदमानो वदेय्या" ति ? 20

“नो हिद, आवुसो” ।

“ठान हेत, आवुसो, विज्जति, अमु' पुरिस पणीतभोजन भुत्तावि यावस्स सा ओजा काये ठस्सति ताव न अञ्ज भोजन छादेस्सति । यतो च ख्वस्स सा ओजा अन्तरधायिस्सति, अथ पुनदेव त भोजन छादेय्या 25 ति । एवमेव खो, आवुसो, इधेकच्चो पुग्गलो पीतिया च विरागा पे० ततिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो 'लाभिम्हि ततियस्स ज्ञानस्सा' ति ससद्दो विहरति भिक्खूहि पे० सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति ।

७ “इष, पनावुसो, एकञ्चो पुगलो सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पे० चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो ‘लामिम्हि चतुत्थस्स ज्ञानस्सा’ ति ससट्ठो विहरति भिक्खूहि पे० सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति । सेय्यथापि, आवुसो, पवत्तसट्ठेपे उदक-
 ५ र्हदो निवातो विगतऊमिको । यो नु खो आवुसो, एव वदेय्य — ‘न दानि अमुस्मि उदकरहदे पुनदेव ऊमि पातुमविस्सती’ ति सम्मा नु खो सो, आवुसो वदमानो वदेय्या’ ति ?

“नो हिव आवुसो” ।

“ठान हेत, आवुसो, विज्जति या पुरत्थिमाय दिसाय आग
 १० छ्छेय्य मुसा वातवुट्ठि । सा तस्मि उदकरहदे ऊमि जनेय्य । या पच्छिमाय दिसाय आगच्छेय्य पे० या उत्तराय दिसाय आगच्छेय्य या दक्खिणाय दिसाय आगच्छेय्य मुसा वातवुट्ठि । सा तस्मि उदक-
 १५ र्हदे ऊमि जनेय्या ति । एवमेव खो आवुसो इषेक्कचो पुगलो सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पे० .. चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो ‘लामिम्हि चतुत्थस्स ज्ञानस्सा ति ससट्ठो विहरति भिक्खूहि पे० सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति ।

८ “इष पनावुसो, एकञ्चो पुगलो सम्बनिमित्तान अमनसि कारा अनिमित्त चेतोसमाधि उपसम्पज्ज विहरति । सो ‘लामिम्हि अनिमित्तस्स चेतोसमाधिस्सा ति ससट्ठो विहरति भिक्खूहि भिक्खुनीहि
 २० उपासकेहि उपासिकाहि रञ्ज्जा राजमहामत्तेहि तित्थियेहि तित्थिय सावकेहि । तस्स ससट्ठस्स विस्सट्ठस्स पाकत्तस्स अस्समनुयुत्तस्स विह रतो रागो चित्त अमुदसति । सो रागानुदसितेन चित्तेन सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति । सेय्यथापि, आवुसो राजा वा राजमहामत्तो वा चतुरङ्गिनिया सेनाय अद्वानमगगप्पटिपणो अञ्जतरस्मि वनसण्ढे
 २५ एमरत्ति वास उपगच्छेय्य । तत्र’ हत्थिसहेन अस्ससहेन रथसहेन पत्ति सहेन भेरिपणवसत्तणवनिघादसहेन चीरिभसहो’ अन्तरघायेय्य’ । यो नु खो, आवुसो एव वदेय्य — ‘न दानि अमुस्मि वनसण्ढे पुनदेव चीरिभसहो पातुमविस्सती’ ति सम्मा नु खो सो आवुसो वदमानो वदेय्या ति ?

“नो हिदं, आवुसो” ।

“ठान हेत, आवुसो, विज्जति, य सो राजा वा राजमहामत्तो वा तम्हा वनसण्डा पक्कमेय्य, अथ पुनदेव चीरिकसद्दो पातुभवेय्या ति । एवमेव खो, आवुसो, इधेकच्चो पुग्गलो सव्वनिमित्तान मनसिकारा अनिमित्त चेतोसमाधि उपसम्पज्ज विहरति । सो ‘लाभिम्हि अनिमित्तस्स चेतोसमाधिस्सा’ ति ससद्दो विहरति भिक्खूहि भिक्खुनीहि उपासकेहि उपासिकाहि रज्जा राजमहामत्तेहि तित्थियेहि तित्थियसावकेहि । तस्स ससद्दस्स विस्सद्दस्स पाकतस्स भस्समनुयुत्तस्स विहरतो रागो चित्तं अनुद्धसेति । सो रागानुद्धसितेन चित्तेन सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तती” ति ।

10

६ अथ खो आयस्मा चित्तो हृत्थिसारिपुत्तो अपरेन समयेन सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति । अथ खो चित्तस्स हृत्थिसारिपुत्तस्स सहायका भिक्खू येनायस्मा महाकोट्टिको तेनुपसङ्गमिसु, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त महाकोट्टिक एतदवोचु — “किं नु खो आयस्मता महाकोट्टिकेन चित्तो हृत्थिसारिपुत्तो चेतसा चेतो परिच्च विदितो — ‘इमास च इमासं च विहारसमापत्तीन चित्तो हृत्थिसारिपुत्तो लाभी, अथ च पन सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सती’ ति, उदाहु देवता एतमत्थ आरोचेसु — ‘चित्तो, भन्ते, हृत्थिसारिपुत्तो इमास च इमास च विहारसमापत्तीन लाभी, अथ च पन सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सती’” ति ?

15

“चेतसा” चेतो परिच्च विदितो मे, आवुसो — “चित्तो हृत्थिसारिपुत्तो इमास च इमासं च विहारसमापत्तीन लाभी, अथ च पन सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सती” ति । देवता पि मे एतमत्थ आरोचेसु — “चित्तो, भन्ते, हृत्थिसारिपुत्तो इमास च इमास च विहारसमापत्तीन लाभी, अथ च पन सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सती” ति ।

20

१० अथ खो चित्तस्स हृत्थिसारिपुत्तस्स सहायका भिक्खू येन भगवा तेनुपसङ्गमिसु, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । एकमन्त निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्त एतदवोचु — “चित्तो, भन्ते, हृत्थिसारिपुत्तो इमास च इमास च विहारसमापत्तीन लाभी, अथ च पन सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तती” ति ।

2

“न, भिक्षवे, चित्तो चिर सरिस्सति नेक्खम्मस्सा” ति ।

११ अथ खो चित्तो हत्थिसारिपुत्तो नचिरस्सेव केसमस्सु
 ओहारेत्वा कासायानि वत्यानि अञ्छावेत्वा अगारस्मा अनगारिय
 पम्बजि । अथ खो आयस्मा चित्तो हत्थिसारिपुत्तो एको वूपकट्ठा
 ५ अप्पमत्तो आतापी पहित्तो विहरन्तो नचिरस्सेव — यस्सत्थाय कुलपुत्ता
 सम्मदेव अगारस्मा अनगारिय पम्बजन्ति तदनुत्तर — ब्रह्मचरियपरियो
 सान दिट्ठेव धम्मे सय अमिञ्जा सञ्चिक्त्वा उपसम्मज्ज बिहासि ।
 “स्त्रीणा जाति, वुसित ब्रह्मचरिय कत्त करणीय, नापर इत्थत्ताया” ति
 मम्मञ्जासि । अञ्जातरो च पनायस्मा चित्तो हत्थिसारिपुत्तो अरहत
 १० अहोसी ति ।

७ मज्झेसुत्त

१ एव मे सुत । एक समय भगवा बाराणसिय विहरति
 इसिपतने मिगदाये । तेन खो पन समयेन सम्बहुलान धेरान भिक्षून
 पञ्चाभत्त पिण्डपातपटिकन्तान मण्डलमाळे सन्निसिन्नान सन्निपतितान
 अयमन्तराकथा उदपादि — “वुत्तमिद, आवुसो, भगवता पारामने
 १५ मेत्तेम्यपञ्हे —

‘यो उभोन्ते विदित्वान, मज्झे मन्ता न सिप्पति’ ।

त वूमि महापुरिसो ति, सोध सिन्विनिमच्चगा” ति ॥

२ “कतमो नु खो, आवुसो, एको अन्तो, कतमो वुत्तियो अन्तो,
 किं मज्झे का सिन्विनी ति ? एव वुत्ते अञ्जातरो भिक्षु धेरे भिक्षु
 २० एतदवोच — “फत्सो खो, आवुसो, एको अन्तो, फत्ससमुदयो वुत्तियो
 अन्तो फत्सनिरोधो मज्झे, तण्हा सिन्विनी तण्हा हि न सिन्वति
 तस्स तस्सेव भवस्स अमिनिव्वसिया । एत्तावता खो आवुसो, भिक्षु
 अमिञ्ज्य्य अमिज्जानाति परिञ्जेम्यं परिजानाति, अमिञ्जेम्य
 अमिज्जानन्तो परिञ्जेम्य परिजानन्तो दिट्ठय धम्मे दुक्खस्सन्तवरो
 २५ होती” ति ।

३ एव वुत्ते अञ्जातरो भिक्षु धरे भिक्षु एतदवोच — “अतीवं
 खो आवुसो, एको अन्तो अनागत वुत्तियो अन्तो, पच्चुप्पन्न मज्झे, तण्हा

सिब्बिनी, तण्हा हि न सिब्बति तस्स तस्सेव भवस्स अभिनिब्बत्तिया ।
 एत्तावता खो, आवुसो, भिक्खु अभिञ्जेय्य अभिजानाति, परिञ्जेय्य
 परिजानाति, अभिञ्जेय्य अभिजानन्तो परिञ्जेय्य परिजानन्तो दिट्ठेव
 धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होती” ति ।

४ एवं वुत्ते अञ्जतरो भिक्खु थेरे भिक्खू एतदवोच — “सुखा, 5
 आवुसो, वेदना एको अन्तो, दुक्खा वेदना दुतियो अन्तो, अदुक्खमसुखा
 वेदना मज्झे, तण्हा सिब्बिनी, तण्हा हि न सिब्बति तस्स तस्सेव भवस्स
 अभिनिब्बत्तिया । एत्तावता खो, आवुसो, भिक्खु अभिञ्जेय्य अभि-
 जानाति, परिञ्जेय्य परिजानाति, अभिञ्जेय्य अभिजानन्तो परि-
 ञ्जेय्य परिजानन्तो दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होती” ति । 10

५ एव वुत्ते अञ्जतरो भिक्खु थेरे भिक्खू एतदवोच — “नाम
 खो, आवुसो, एको अन्तो, रूप दुतियो अन्तो, विञ्जाण मज्झे, तण्हा
 सिब्बिनी; तण्हा हि न सिब्बति तस्स तस्सेव भवस्स अभिनिब्बत्तिया ।
 एत्तावता खो, आवुसो, भिक्खु अभिञ्जेय्य अभिजानाति, परिञ्जेय्य
 परिजानाति, अभिञ्जेय्य अभिजानन्तो परिञ्जेय्य परिजानन्तो दिट्ठेव 15
 धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होती” ति ।

६ एव वुत्ते अञ्जतरो भिक्खु थेरे भिक्खू एतदवोच — “छ
 खो, आवुसो, अञ्जत्तिकानि आयतनानि एको अन्तो, छ बाहिरानि
 आयतनानि दुतियो अन्तो, विञ्जाण मज्झे, तण्हा सिब्बिनी, तण्हा हि
 न सिब्बति तस्स तस्सेव भवस्स अभिनिब्बत्तिया । एत्तावता खी 20
 आवुसो, भिक्खु अभिञ्जेय्य अभिजानाति, परिञ्जेय्य परिजानाति,
 अभिञ्जेय्य अभिजानन्तो परिञ्जेय्य परिजानन्तो दिट्ठेव धम्मो
 दुक्खस्सन्तकरो होती” ति ।

७ एव वुत्ते अञ्जतरो भिक्खु थेरे भिक्खू एतदवोच — “सक्कायो
 खो, आवुसो, एको अन्तो, सक्कायसमुदयो दुतियो अन्तो, सक्कायनिरोधो 25
 मज्झे, तण्हा सिब्बिनी, तण्हा हि न सिब्बति तस्स तस्सेव भवस्स अभि-
 निब्बत्तिया । एत्तावता खो, आवुसो, भिक्खु अभिञ्जेय्य अभिजानाति,
 परिञ्जेय्य परिजानाति, अभिञ्जेय्य अभिजानन्तो परिञ्जेय्य परि-
 जानन्तो दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होती” ति ।

८. एव वुत्ते अञ्जतरो भिक्खु थेरे भिक्खू एतदवोच — “व्याकत 30
 खो, आवुसो, अम्हेहि सब्बेहेव यथासक पटिभान । आयामावुसो, येन

भगवा तेनुपसङ्गमिस्साम, उपसङ्गमित्वा भगवतो एतमत्य आरो
चेस्साम । यथा नो भगवा व्याकरिस्सति तथा न धारेस्सामा” ति ।
“एवमावुसो” ति सो घेरा भिक्खू तस्स भिक्खुनो पच्चस्सोसु ।

६ अथ सो घेरा भिक्खू येन भगवा तेनुपसङ्गमिस्सु, उपसङ्ग-
मित्वा भगवन्त अभियादेत्वा एकमन्त निसीदिस्सु । एकमन्त निसिन्ना सो
घेरा भिक्खू यावत्तको अहोसि सम्बोद्धेव सद्धि कथासत्तापो, त सम्ब भगवतो
आरोचेसु । “कस्स नु सो, भन्ते, सुभासित” ति ?

“सब्बेस घो, भिक्खवे, सुभासित परिआयेन, अपि च य मया
सन्धाय भासित पारायने मेत्तेय्यपञ्हे —

‘यो उभोन्ते’ विदित्वा, मज्जे मन्ता न लिप्पति ।

त वूमि महापुरिस्सो ति, सोघ सिम्बिनिमच्चगा ति ।

“त सुणाय, साधुक मनसि करोष, भासिस्सामी” ति । “एव,
भन्ते” ति सो घेरा” भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

१० “फस्सो सो, भिक्खवे, एको भन्तो, फस्ससमुदयो दुतियो
भन्तो, फस्सनिरोधो मज्जे, तण्हा सिम्बिनी, तण्हा हि न सिम्बति
तस्स तस्सेव भवस्स अभिनिव्वसिया । एतावता सो, भिक्खवे,
भिक्खू अभिक्खेय्य अभिजानाति, परिक्खेय्य परिजानाति, अभिक्खेय्य
अभिजानन्तो परिक्खेय्य परिजानन्तो विट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
होती” ति

८ पुरिस्त्रियव्याणसुत

१ एवं मे सुत । एक समयं भगवा कोसलेसु चारिक चरमानो
महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि येन दण्डकप्पक नाम कोसलान निगमो
तदवसरि । अथ सो भगवा मग्गा ओक्कम्म अञ्जतरस्मि स्सस्समूले
पञ्जस्ते आसने निसीदि । ते च भिक्खू दण्डकप्पक पविसिस्सु आयसय
परियेसितुं ।

२ अथ सो आयस्सा आनन्दो सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धि येन
अधिरयसी नदी तेनुपसङ्गमि गत्तानि परिसिञ्चितु । अधिरयसिया

नदिया गत्तानि परिसिञ्चित्वा पच्चुत्तरित्वा एकचीवरो अट्ठासि गत्तानि पुब्बापयमानो^१ । अथ खो अञ्जतरो भिक्खु येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त आनन्द एतदवोच — “किं नु खो, आवुसो आनन्द, सब्ब चेतसो समन्नाहरित्वा नु खो देवदत्तो भगवता व्याकतो — ‘आपायिको देवदत्तो नेरयिको कप्पट्ठो अतेकिच्छो’ ति, उदाहु कैनचिदेव परियायेना’ ति ?

“एव खो पनेत, आवुसो, भगवता व्याकत” ति ।

३ अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदवोच — “इधाह, भन्ते, सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धि येन” अचिरवती नदी तेनुपसङ्गमि गत्तानि परिसिञ्चितु । अचिरवतिया नदिया गत्तानि परिसिञ्चित्वा पच्चुत्तरित्वा एकचीवरो अट्ठासि^२ गत्तानि पुब्बापयमानो । अथ खो, भन्ते, अञ्जतरो भिक्खु येनाह तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा म एतदवोच — “किं नु खो, आवुसो, आनन्द सब्ब चेतसो समन्नाहरित्वा नु खो देवदत्तो भगवता व्याकतो — ‘आपायिको देवदत्तो नेरयिको कप्पट्ठो अतेकिच्छो’ ति, उदाहु कैनचिदेव परियायेना’ ति ? एवं वुत्ते अह, भन्ते, त भिक्खु एतदवोच — ‘एव खो पनेत, आवुसो, भगवता व्याकत’” ति ।

४ “सो वा^३ खो, आनन्द, भिक्खु नवो भविस्सति अचिरपब्बजितो, थेरो वा पन बालो अव्यत्तो^४” । कथ हि नाम य मया एकसेन व्याकत तत्थ द्वेज्झ आपज्जिस्सति^५ । नाह, आनन्द, अञ्ज एकपुग्गल पि समनुपस्सामि, यो एव मया सब्ब चेतसो समन्नाहरित्वा व्याकतो, यथयिद देवदत्तो । यावकीवञ्चाह, आनन्द, देवदत्तस्स वालग्गकोटि-नित्तुदनमत्त पि सुक्कधम्म^६ अद्दस, नेव तावाह देवदत्त व्याकासि — ‘आपायिको देवदत्तो नेरयिको कप्पट्ठो अतेकिच्छो’ ति । यतो च खो अह, आनन्द, देवदत्तस्स वालग्गकोटिनित्तुदनमत्त पि सुक्कधम्म न अद्दस, अथाह देवदत्त व्याकासि — ‘आपायिको देवदत्तो नेरयिको कप्पट्ठो अतेकिच्छो’ ति ।

१ पुब्बसदिसानि कुरुमानो — स्या० । २ स्या० पोत्थके नत्थि । ३ अट्ठासि — स्या०, २० । ४ च — स्या० । ५ अव्यत्तो — २० । ६ सुक्क धम्म — स्या०, २० ।

५ “सेम्यथापि, आनन्द गूयकूपो साधिकपोरिसो पूरो गूयस्स समतित्तिको । तत्र पुरिसो ससीसको निमुग्गा अस्स । तस्स कोधिदेव पुरिसो उप्पज्जेम्य’ अत्थकामो हितकामो योगक्खेमकामो तम्हा गूयकूपा उद्धरितुकामो । सो त गूयकूप समन्तानुपरिगच्छन्तो नेव’ पस्सेम्य तस्स पुरिसस्स बालगगकोटिनित्तुदनमत्त पि गूथेन अभविस्सत, यत्थ त गहेत्वा उद्धरेम्य । एवमेव सो अह, आनन्द, यतो देवदत्तस्स बालगगकोटिनित्तु दनमत्त पि सुक्कधम्म न अद्दस, अथाह देवदत्त व्याकासि — ‘आपायिको देवदत्तो नेरयिको कप्पट्ठो भतेकिच्छो’ ति । सधे तुम्हे, आनन्द, सुणेम्याय तथागतस्स पुरिसिन्द्रियञ्जाणानि विभजिस्सामी” ति ?

६ “एतस्स, भगवा, कासो, एतस्स, सुगत, बालो य भगवा पुरिसिन्द्रियञ्जाणानि विभजेम्य । भगवतो सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।

“तेनहानन्द, सुणाहि, साधुक मनसि करोहि, भासिस्सामी” ति । “एव भन्ते” ति सो आयस्मा आनन्दो भगवतो पञ्चस्सोसि ।

७ भगवा एतदवोच —

७ “इथाह आनन्द, एकच्च पुग्गल एव चेतसा चेतो परिच्च पजानामि — ‘इमस्स सो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा अकुसला पि धम्मा ति । तमेन अपरेण सममेण एव चेतसा चेतो परिच्च पजानामि — ‘इमस्स सो पुग्गलस्स कुसला धम्मा अन्तरहिता, अकुसला धम्मा सम्मुखीभूता । अत्थि च इत्थस्स कुसलमूल असमुच्छिन्न, तम्हा तस्स कुसला कुसल पातुभविस्सति । एवमय पुग्गलो आयति अपरिहानधम्मो भविस्सती’ ति । सेम्यथापि आनन्द, बीजानि असण्णानि अपूतीनि अवातातपहतानि सारदानि सुलसयित्तानि सुसेत्ते सुपरिकम्मकत्ताय भूमिया निक्खित्तानि । जानेम्यासि त्व आनन्द, इमानि बीजानि वुद्धि’ विस्सन्हि वेपुस्स आपज्जिस्सन्ती” ति ?

“एव भन्ते ।

“एवमेव सो अह आनन्द इधेक्कच्च पुग्गल एव चेतसा चेतो परिच्च पजानामि — ‘इमस्स सो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा अकुसला पि धम्मा ति । तमेन अपरेण सममेण एव चेतसा चेतो

परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स कुसला धम्मा अन्तरहिता, अकुसला धम्मा सम्मुखीभूता । अत्थि च ख्वस्स^१ कुसलमूल असमुच्छिन्न, तम्हा तस्स कुसला कुसल पातुभविस्सति । एवमय पुग्गलो आयति अपरिहानधम्मो भविस्सती’ ति । एव पि खो, आनन्द, तथागतस्स पुरिसपुग्गलो चेतसा चेतो परिच्च विदितो होति । एव पि खो, आनन्द, 5
तथागतस्स पुरिसिन्द्रियञ्जाण चेतसा चेतो परिच्च विदित होति ।
एव पि खो, आनन्द, तथागतस्स आयति धम्मसमुप्पादो चेतसा चेतो परिच्च विदितो होति ।

८ “इध पनाह, आनन्द, एकच्च पुग्गल एव चेतसा चेतो परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा अकुसला 10
पि धम्मा’ ति । तमेन अपरेन समयेन एव चेतसा चेतो परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स अकुसला धम्मा अन्तरहिता, कुसला धम्मा सम्मुखीभूता । अत्थि च ख्वस्स अकुसलमूल असमुच्छिन्न, तम्हा तस्स अकुसला अकुसल पातुभविस्सति । एवमय पुग्गलो आयति परिहानधम्मो भविस्सती’ ति । सेय्यथापि, आनन्द, बीजानि अखण्डानि 15
अपूतीनि अवातातपहतानि सारादानि^२ सुखसयितानि पुथुसिलाय निविहत्तानि । जानेय्यासि त्व, आनन्द, नयिमानि बीजानि वुद्धि विरूहिंहे वेपुल्ल आपज्जिस्सन्ती” ति ?

“एव, भन्ते” ।

“एवमेव खो अह, आनन्द, इधेकच्च पुग्गल एव चेतसा चेतो 20
परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा अकुसला पि धम्मा’ ति । तमेन अपरेन समयेन एव चेतसा चेतो परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स अकुसला धम्मा अन्तरहिता, कुसला धम्मा सम्मुखीभूता । अत्थि च ख्वस्स अकुसलमूल असमुच्छिन्न, तम्हा तस्स अकुसला अकुसल पातुभविस्सति । एवमय पुग्गलो आयति 25
परिहानधम्मो भविस्सती’ ति । एव पि खो, आनन्द, तथागतस्स पुरिसपुग्गलो चेतसा चेतो परिच्च विदितो होति । एव पि खो, आनन्द, तथागतस्स पुरिसिन्द्रियञ्जाण चेतसा चेतो परिच्च विदित होति । एव पि खो, आनन्द, तथागतस्स आयति धम्मसमुप्पादो चेतसा चेतो परिच्च विदितो होति ।

६ “इध पनाह, आनन्द, एकञ्च पुग्गल एव’ चेत्तसा चेत्तो परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा अकुसला पि धम्मा’ ति । तमेन अपरेन समयेन एव चेत्तसा चेत्तो परिच्च पजानामि — ‘नत्थि इमस्स पुग्गलस्स बालग्गकोटिनित्तुदनमत्तो पि सुक्को धम्मो, समन्नागतोय’ पुग्गलो एकन्तकाळकेहि अकुसलेहि धम्मेहि, कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जिस्सती’ ति । सेम्यथापि, आनन्द, बीजानि खण्डानि पूतीनि वातासपहतानि सुखेस्से सुपरिकम्मकताय भूमिया निक्खित्तानि । जानेय्यासि त्व, आनन्द, नयिमानि बीजानि बुद्धि विरुन्हि वेपुत्त आपज्जिस्सन्ती’ ति ?

“एव, भन्ते” ।

“एवमेव खो अह, आनन्द, इधेकञ्च पुग्गल एव चेत्तसा चेत्तो परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा अकुसला पि धम्मा’ ति । तमेन अपरेन समयेन एव चेत्तसा चेत्तो परिच्च पजानामि — ‘नत्थि इमस्स पुग्गलस्स बालग्गकोटिनित्तुदनमत्तो पि सुक्को धम्मो, समन्नागतोय पुग्गलो एकन्तकाळकेहि अकुसलेहि धम्मेहि, कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जिस्सती’ ति । एव पि खो आनन्द तथागतस्स पुरिसपुग्गलो चेत्तसा चेत्तो परिच्च विदितो होति । एव पि खो आनन्द, तथागतस्स पुरिसिन्द्रियव्याण चेत्तसा चेत्तो परिच्च विदित होति । एव पि खो आनन्द, तथागतस्स आर्याति धम्म समुप्पादो चेत्तसा चेत्तो परिच्च विदितो होती’ ति ।

१० एव वुत्ते आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदवोच — “सक्का नु खो भन्ते, इमेस तिण्ण पुग्गलान अपरे पि तयो पुग्गला सप्पटिभागा पञ्चापेत्तु’ ति ?

“सक्का आनन्दा, ति भगवा अयोच’ — “इधाह आनन्द, एकञ्च पुग्गल एव चेत्तसा चेत्तो परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा अकुसला पि धम्मा’ ति । तमेन अपरेन समयेन एव चेत्तसा चेत्तो परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स कुसला धम्मा अन्तरहिता अकुसला धम्मा सम्मुखीभूता । अत्थि च

ख्वस्स कुसलमूल असमुच्छिन्न, त पि सब्बेन सब्ब समुग्धात् गच्छति ।
 एवमय पुग्गलो आर्याति परिहानधम्मो भविस्सती' ति । सेय्यथापि,
 आनन्द, अङ्गारानि आदित्तानि सम्पज्जलितानि सजोतिभूतानि^१ पुथु-
 सिलाय निक्खित्तानि । जानेय्यासि त्व, आनन्द, नयिमानि अङ्गारानि
 वुद्धि विरूढि वेपुल्ल आपज्जिस्सन्ती" ति ?

5

“एव, भन्ते” ।

“सेय्यथापि वा पन, आनन्द, सायन्हसमय^२ सुरिये ओगच्छन्ते ।
 जानेय्यासि त्व, आनन्द, आलोको अन्तरधायिस्सति अन्धकारो पातु-
 भविस्सती" ति ?

“एव, भन्ते” ।

10

“सेय्यथापि वा, पनानन्द, अभिदो^३ अद्धरत्त^४ भत्तकालसमये ।
 जानेय्यासि त्व, आनन्द, आलोको अन्तरहितो अन्धकारो पातुभूतो" ति ?

“एव, भन्ते” ।

“एवमेव खो अह, आनन्द, इधेकच्च पुग्गल एव चेतसा चेतो
 परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा
 अकुसला पि धम्मा’ ति । तमेन अपरेन समयेन एव चेतसा चेतो परिच्च
 पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स कुसला धम्मा अन्तरहिता, अकुसला
 धम्मा सम्मुखीभूता । अत्थि च ख्वस्स कुसलमूल असमुच्छिन्न^५, त पि
 सब्बेन सब्ब समुग्धात् गच्छति । एवमय पुग्गलो आर्याति परिहानधम्मो
 भविस्सती' ति । एव पि खो, आनन्द, तथागतस्स पुरिसपुग्गलो चेतसा
 चेतो परिच्च विदितो होति । एव पि खो, आनन्द, तथागतस्स पुरि-
 सिन्द्रियज्ञाण चेतसा चेतो परिच्च विदित होति । एव पि खो, आनन्द,
 तथागतस्स आर्याति धम्मसमुप्पादो चेतसा चेतो परिच्च विदितो होति ।

15

20

११ “इध पनाह, आनन्द, एकच्च पुग्गल एव चेतसा चेतो
 परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा
 अकुसला पि धम्मा’ ति । तमेन अपरेन समयेन एव चेतसा चेतो परिच्च
 पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स अकुसला धम्मा अन्तरहिता, कुसला
 धम्मा सम्मुखीभूता । अत्थि च ख्वस्स अकुसलमूल असमुच्छिन्न, त पि

25

१ सज्जोतिभूतानि — स्या० । २ सायन्हसमये — स्या०, सायन्हसमय — रो० ।
 ३-३ अभिदोसअद्धरत्त — स्या०, अभिदोसे अद्धरत्त — रो० । ४ असमुच्छिन्न — स्या० ।
 अ० ३-१५

सब्बेन सब्ब समुग्घात गच्छसि । एवमय पुग्गलो आर्याति अपरिहान
धम्मो भविस्सती' ति । सेय्यथापि, आनन्द, अङ्गारानि आदित्तानि
सम्पज्जलितानि सजोतिभूतानि सुक्खे तिणपुञ्जे वा कट्ठपुञ्जे वा निव्वि
त्तानि । जानेय्यासि त्व, आनन्द, इमानि अङ्गारानि वुद्धि विरुद्धि

५ वेपुल्ल आपज्जिस्सन्ती' ति ?

“एव भन्ते” ।

“सेय्यथापि वा पनानन्द, रत्तिया पच्चूससमय सुरिये' उग
च्छन्ते । जानेय्यासि त्व, आनन्द, अन्धकारो अन्तरधामिस्सति, आलोको
पातुभविस्सती' ति ?

10 “एव, भन्ते” ।

“सेय्यथापि वा पनानन्द, अभिदो मज्झन्हिके' मत्तकालसमये ।
जानेय्यासि त्व आनन्द, अन्धकारो अन्तरहितो आलोको पातुभूतो' ति ?

“एव, भन्ते” ।

“एवमेव खो अह, आनन्द, इधेकच्च पुग्गल एव चेतसा चेतो
15 परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा
अकुसला पि धम्मा’ ति । तमेन अपरेन समयेन एव चेतसा चेतो परिच्च
पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स अकुसला धम्मा अन्तरहिता, कुसला
धम्मा सम्मुत्तीभूता । अरिय च ख्वस्स अनुसलभूल असमुच्छिन्न त पि
सब्बेन सब्ब समुग्घात गच्छसि । एवमय पुग्गलो आर्याति अपरिहान
20 धम्मो भविस्सती' ति । एव पि खो आनन्द, तथागतस्स पुरिसपुग्गलो
चेतसा चेतो परिच्च विदितो होति । एव पि खो, आनन्द, तथागतस्स
पुरिसिन्द्रियआण चेतसा चेतो परिच्च विदित होति । एव पि खो,
आनन्द तथागतस्स आर्याति धम्मसमुप्पादो चेतसा चेतो परिच्च विदितो
होति ।

25 १२ “इध पनाह, आनन्द एवञ्च पुग्गल चेतसा चेतो परिच्च
पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा अकुसला
पि धम्मा’ ति । तमेन अपरेन समयेन एव चेतसा चेतो परिच्च पजा
नामि — ‘नरिय इमस्स पुग्गलस्स आर्यागादिनित्तुदनमत्तो पि अकुसलो
धम्मो समप्रागस्तोय पुग्गलो एयन्तमुपबेहि अनवज्जहि धम्मेहि, दिट्ठव

धम्मं परिनिब्बायिस्सती' ति । सेय्यथापि, आनन्द, अङ्गारानि सीतानि निब्बुतानि सुक्खे तिण्णपुञ्जे वा कट्ठपुञ्जे वा निविखत्तानि । जानेय्यासि त्व, आनन्द, नयिमानि अङ्गारानि वुद्धिं विरूहिं वेपुल्ल आपज्जिस्सन्ती' ति ?

“एव, भन्ते” ।

5

“एवमेव खो अह, आनन्द, इधेकच्च पुग्गल एव चेतसा चेतो परिच्च पजानामि — ‘इमस्स खो पुग्गलस्स विज्जमाना कुसला पि धम्मा अकुसला पि धम्मा’ ति । तमेन अपरेन समयेन एव चेतसा चेतो परिच्च पजानामि — ‘नत्थि इमस्स पुग्गलस्स वालग्गकोटिनित्तुदनमत्तो पि अकुसलो धम्मो, समन्नागतोय’ पुग्गलो एकन्तसुक्केहि अनवज्जेहि धम्मोहि, दिट्ठेव धम्मं परिनिब्बायिस्सती’ ति । एव पि खो, आनन्द, तथागतस्स पुरिसपुग्गलो चेतसा चेतो परिच्च विदितो होति । एव पि खो, आनन्द, तथागतस्स पुरिसिन्द्रियज्जाण चेतसा चेतो परिच्च विदित होति । एव पि खो, आनन्द, तथागतस्स आर्याति धम्मसमुप्पादो चेतसा चेतो परिच्च विदितो होति ।

10

15

“तत्रानन्द, ये ते पुरिमा तयो पुग्गला तेस तिण्ण पुग्गलान एको अपरिहानधम्मो, एको परिहानधम्मो, एको आपायिको नेरयिको । तत्रानन्द, येमे पच्छिमा तयो पुग्गला इमेस तिण्ण पुग्गलान एको परिहानधम्मो, एको अपरिहानधम्मो, एको परिनिब्बानधम्मो” ति ।

६ निब्बेधिकसुत्तं

१ “निब्बेधिकपरियाय वो, भिक्खवे, धम्मपरियाय देसेस्सामि । त सुणाय, साधुक मनसि करोथ, भासिस्सामी” ति । “एव, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

20

२ “कतमो च सो, भिक्खवे, निब्बेधिकपरियायो धम्मपरियायो ? कामा, भिक्खवे, वेदितव्वा, कामान निदानसम्भवो वेदितव्वो, कामान वेमत्तता वेदितव्वा, कामान विपाको वेदितव्वो, कामनिरोधो वेदितव्वो, कामनिरोधगामिनी पटिपदा वेदितव्वा ।

25

३ “वेदना, भिक्खवे, वेदितव्वा, वेदनान निदानसम्भवो वेदितव्वो, वेदनान वेमत्तता वेदितव्वा, वेदनान विपाको वेदितव्वो, वेदना-निरोधो वेदितव्वो, वेदनानिरोधगामिनी पटिपदा वेदितव्वा ।

४ "सञ्ज्ञा, भिक्खवे, वेदितव्या, सञ्ज्ञान निदानसम्भवो वेदितव्यो, सञ्ज्ञान वेमत्तता वेदितव्या, सञ्ज्ञान विपाको वेदितव्यो, सञ्ज्ञानिरोधो वेदितव्यो सञ्ज्ञानिरोधगामिनी पटिपदा वेदितव्या ।

५ "आसवा, भिक्खवे, वेदितव्या, आसवान निदानसम्भवो वेदितव्यो, आसवान वेमत्तता वेदितव्या, आसवान विपाको वेदितव्यो, आसवनिरोधो वेदितव्यो आसवनिरोधगामिनी पटिपदा वेदितव्या ।

६ "कम्म भिक्खवे, वेदितव्य, कम्मान निदानसम्भवो वेदितव्यो, कम्मान वेमत्तता वेदितव्या, कम्मान विपाको वेदितव्यो, कम्म निरोधो वेदितव्यो, कम्मनिरोधगामिनी पटिपदा वेदितव्या ।

७ "दुक्ख भिक्खवे, वेदितव्य, दुक्खस्स निदानसम्भवो वेदितव्यो दुक्खस्म वेमत्तता वेदितव्या, दुक्खस्स विपाको वेदितव्यो, दुक्ख निरोधो वेदितव्यो, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा वेदितव्या ।

८ "कामा, भिक्खवे वेदितव्या, कामान निदानसम्भवो वेदितव्यो कामान वेमत्तता वेदितव्या, कामान विपाको वेदितव्यो, काम निरोधो वेदितव्यो कामनिरोधगामिनी पटिपदा वेदितव्या' ति, इति खो पनेत वुत्त, किं चेत्त पटिच्च वुत्त ? पटिच्चमे भिक्खवे कामगुणा — चक्खुविञ्जेम्या रूपा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया, सोत्तविञ्जेम्या सदा धानविञ्जेम्या गघा जिह्वाविञ्जेम्या रमा कायविञ्जेम्या फोट्टव्या इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूप संहिता रजनीया' । अपि च खो, भिक्खवे, नेत्ते कामा कामगुणा नामेत्ते भरियस्स विनये वुच्चन्ति —

सङ्कप्परागो पुरिसस्स कामो
नेत्ते' कामा यानि चित्रानि लोके ।
सङ्कप्परागो पुरिसस्स कामो
सिट्ठन्ति चित्रानि सथेव लोके ।
अथेत्य धीरा विनयन्ति छन्द' ति ॥

९ "पत्तमो य भिक्खवे कामान निदानसम्भवो ? पत्तसो, भिक्खवे कामानं निदानसम्भवो ।

“कतमा च, भिक्खवे, कामान वेमत्तता ? अञ्जो, भिक्खवे, कामो रूपेसु, अञ्जो कामो सद्देसु, अञ्जो कामो गन्धेसु, अञ्जो कामो रसेसु, अञ्जो कामो फोद्व्वेसु । अयं वुच्चति, भिक्खवे, कामान वेमत्तता ।

“कतमो च, भिक्खवे, कामान विपाको ? य खो, भिक्खवे, 5 कामयमानो तज्ज तज्ज अत्तभाव अभिनिव्वत्तेति पुञ्जभागिय वा अपुञ्जभागिय वा, अय वुच्चति, भिक्खवे, कामान विपाको ।

“कतमो च, भिक्खवे, कामनिरोधो ? फस्सनिरोधो^१, भिक्खवे, कामनिरोधो । अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो कामनिरोधगामिनी पटिपदा, सेय्यथीद – सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्मा- 10 कम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

“यतो^२ खो, भिक्खवे, अरियसावको एव कामे पजानाति, एव कामान निदानसम्भव पजानाति, एव कामान वेमत्तत पजानाति, एव कामान विपाक पजानाति, एव कामनिरोध पजानाति, एव काम- 15 निरोधगामिनि^३ पटिपद पजानाति, सो इम निव्वेधिक ब्रह्मचरिय पजानाति कामनिरोध । कामा, भिक्खवे, वेदितब्बा पे० कामनिरोध- गामिनी पटिपदा वेदितब्बा ति, इति य त वुत्त इदमेत पटिच्च वुत्त ।

१० “वेदना, भिक्खवे, वेदितब्बा पे० वेदनानिरोधगामिनी पटिपदा वेदितब्बा ति, इति खो पनेत वुत्त, किं चेत पटिच्च वुत्त ? तिस्सो इमा, भिक्खवे, वेदना – सुखा वेदना, दुक्खा वेदना, अदुक्खमसुखा 20 वेदना ।

“कतमो च, भिक्खवे, वेदनान निदानसम्भवो ? फस्सो, भिक्खवे, वेदनान निदानसम्भवो ।

“कतमा च, भिक्खवे, वेदनान वेमत्तता ? अत्थि, भिक्खवे, सामिसा सुखा वेदना, अत्थि निरामिसा सुखा वेदना, अत्थि सामिसा 25 दुक्खा वेदना, अत्थि निरामिसा दुक्खा वेदना, अत्थि सामिसा अदुक्खमसुखा वेदना, अत्थि निरामिसा अदुक्खमसुखा वेदना । अय वुच्चति, भिक्खवे, वेदनान वेमत्तता ।

१ फस्सनिरोधा – स्या० । २ यतो च – सी०, स्या०, रो० । ३ कामनिरोध- गामिनी – स्या०, ० गामिनि – रो० ।

“यत्तमो च, भिक्खवे, वेदनान विपाको ? य खो, भिक्खवे, वदियमानो^१ तज्ज तज्ज अत्तभाव अभिनिव्वत्तेति पुञ्ञभागिय वा अपुञ्ञभागिय वा, अयं वुच्चति, भिक्खवे, वेदनान विपाको ।

“कतमो च, भिक्खवे, वेदनानिरोधो ? फस्सनिरोधो^२, भिक्खवे, वेदनानिरोधो । अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो वेदनानिरोधगामिनी पटिपदा, सेय्ययीद – सम्मादिट्ठि पे० – सम्मासमाधि ।

“यतो खो, भिक्खवे, अरियसावको एव वेदनं पजानाति, एव वेदनान निदानसम्भवं पजानाति, एव वेदनान वेमत्तं पजानाति, एव वेदनान विपाकं पजानाति एव वेदनानिरोधं पजानाति, एव वेदनानिरोधं गामिनिं पटिपदं पजानाति । सो इमं निद्वेषिक्कं ब्रह्मचर्यं पजानाति वेदनानिरोधं । वेदनां भिक्खवे, वेदितव्वा .. पे० वेदनानिरोधं गामिनीं पटिपदां वेदितव्वा ति, इति यं स वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

११ “मञ्ञा भिक्खवे वेदितव्वा .. पे० सञ्ञानिरोधं गामिनीं पटिपदां वेदितव्वा ति, इति खो पनेतं वुत्तं, किं चत पटिच्च वुत्तं ? छयिमा भिक्खवे, सञ्ञा – रूपसञ्ञा, रूढसञ्ञा, गंध सञ्ञा रससञ्ञा, फोदुद्वसञ्ञा, धम्मसञ्ञा ।

“यत्तमो च, भिक्खवे, सञ्ञान निदानसम्भवो ? फस्सो, भिक्खवे सञ्ञान निदानसम्भवो ।

“यत्तमा च भिक्खवे, सञ्ञान वेमत्तता ? मञ्ञा, भिक्खवे मञ्ञा रूपेण मञ्ञा सञ्ञा रूढेण, मञ्ञा सञ्ञा गन्धेण मञ्ञा सञ्ञा रसेण मञ्ञा सञ्ञा फोदुद्वेण मञ्ञा सञ्ञा धम्मेण । अयं वुच्चति भिक्खवे, सञ्ञान वेमत्तता ।

“यत्तमा च, भिक्खवे सञ्ञान विपाको ? पाहात्थेपण^३, भिक्खवे सञ्ञां वदामि । यथा यथा न मञ्ञानानि तथा तथा मोहयति त्वं मञ्ञी अहागि नि । अयं वुच्चति भिक्खवे सञ्ञान विपाको ।

“यत्तमा च भिक्खवे, सञ्ञानिरोधो ? परममरिरोधो भिक्खवे सञ्ञानिरोधो । अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो सञ्ञानिरोधगामिनीं पटिपदां वेदितव्वा – सम्मादिट्ठि .. पे० सम्मासमाधि ।

‘दत्ता गा भिक्खवे अरियगोपणो त्वं मञ्ञी पजानाति त्वं मञ्ञान निदानसम्भवं पजानाति, त्वं मञ्ञान वेमत्तं पजानाति

एव सञ्ज्ञान विपाकं पजानाति, एवं सञ्ज्ञानिरोधं पजानाति, एव सञ्ज्ञानिरोधगामिनिं पटिपद पजानाति, सो इम निव्वेधिक ब्रह्मचरिय पजानाति सञ्ज्ञानिरोध । सञ्ज्ञा, भिक्खवे, वेदितब्बा पे० सञ्ज्ञानिरोधगामिनी पटिपदा वेदितब्बा ति, इति य त वुत्त इदमेत पटिच्च वुत्त ।

5

१२ “आसवा, भिक्खवे, वेदितब्बा पे० आसवनिरोध-गामिनी पटिपदा वेदितब्बा ति, इति खो पनेत वुत्त, कि चेत्त पटिच्च वुत्त ? तयोमे, भिक्खवे, आसवा – कामासवो, भवासवो, अविज्जासवो ।

“कतमो च, भिक्खवे, आसवान निदानसम्भवो ? अविज्जा, भिक्खवे, आसवान निदानसम्भवो ।

10

“कतमा च, भिक्खवे, आसवान वेमत्तता ? अत्थि, भिक्खवे, आसवा निरयगमनीया^१, अत्थि आसवा तिरच्छानयोनिगमनीया, अत्थि आसवा पेत्तिविसयगमनीया^२, अत्थि आसवा मनुस्सलोकगमनीया, अत्थि आसवा देवलोकगमनीया । अय वुच्चति, भिक्खवे, आसवान वेमत्तता ।

“कतमो च, भिक्खवे, आसवान विपाको ? य खो, भिक्खवे, अविज्जागतो तज्ज तज्ज अत्तभाव अभिनिव्वत्तेति पुञ्ञाभागिय वा अपुञ्ञाभागिय वा, अय वुच्चति, भिक्खवे, आसवान विपाको ।

15

“कतमो च, भिक्खवे, आसवनिरोधो ? अविज्ज्ञानिरोधो, भिक्खवे, आसवनिरोधो । अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो आसव-निरोधगामिनी पटिपदा, सेय्यथीद^३ – सम्मादिट्ठि पे० सम्मासमाधि ।

20

“यतो खो, भिक्खवे, अरियसावको एव आसवे पजानाति, एव आसवान निदानसम्भव पजानाति, एव आसवान वेमत्तत पजानाति, एव आसवान विपाक पजानाति, एव आसवान^४ निरोध^५ पजानाति, एव आसवान निरोधगामिनिं पटिपद पजानाति, सो इम निव्वेधिक ब्रह्मचरिय पजानाति आसवनिरोध । आसवा, भिक्खवे, वेदितब्बा पे० आसवनिरोधगामिनी पटिपदा वेदितब्बा ति, इति य त वुत्त इदमेत पटिच्च वुत्त ।

25

१३ “कम्म, भिक्खवे, वेदितब्ब पे० कम्मनिरोधगामिनी पटिपदा वेदितब्बा ति, इति खो पनेत वुत्त, कि चेत्त पटिच्च वुत्त ?

१ निरयगामिनिया – सी०, निरयगमनिया – स्या०, रो० । २. पित्ति ० – रो० । ३ सेय्यथिद – म० । ४-४ आसवनिरोध – सी०, रो० ।

चेतनाह, भिक्खवे, कम्म वदामि । चेतयित्वा कम्म करोति - कायेन वाचाय' मनसा ।

“कतमो च, भिक्खवे, कम्मान निदानसम्भवो ? फत्सो, भिक्खवे, कम्मान निदानसम्भवो ।

५ “कतमा च, भिक्खवे, कम्मान वेमत्तता ? अत्थि, भिक्खवे, कम्म निरयवेदनीय, अत्थि कम्म तिरच्छानयोनिवेदनीय, अत्थि कम्म पेत्तिविसयवेदनीय अत्थि कम्म मनुस्सलोकवेदनीय, अत्थि कम्म देवलोकवेदनीय । अयं वुच्चति भिक्खवे कम्मान वेमत्तता ।

१० “कतमो च, भिक्खवे, कम्मान विपाको ? तिविधाह, भिक्खवे, कम्मान विपाक वदामि - दिट्ठेव' धम्मे उपपज्जे वा अपरे वा परियाये । अयं वुच्चति भिक्खवे कम्मान विपाको ।

“कतमो च, भिक्खवे, कम्मनिरोधो ? फत्सनिरोधो, भिक्खव, कम्मनिरोधो । अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो कम्मनिरोधगामिनी पटिपदा सेव्यधीद - सम्मादिट्ठि पे० सम्मासमाधि ।

१५ “यतो स्रो भिक्खवे अरियसावको एव कम्म पजानाति, एव कम्मान निदानसम्भव पजानाति, एव कम्मान वेमत्तत पजानाति, एव कम्मान विपाक पजानाति एव कम्मनिरोध पजानाति एव कम्मनिरोध गामिनि पटिपद पजानाति सो इमं निव्वेधिकं ब्रह्मचरिय पजानाति कम्मनिरोध । कम्म भिक्खवे, वेदितव्य पे० कम्मनिरोध

२० गामिनी पटिपदा वेदितव्या ति इति य त वुत्त इममत्त पटिञ्च वुत्त ।

१६ “दुक्खं भिक्खवे वेदितव्य, दुक्खस्स निदानसम्भवो यदि तद्धा दुक्खस्स वेमत्तता वेदितव्या, दुक्खस्स विपाका वेदितव्वो, दुक्ख निराधो यन्तिव्वो दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा वेदितव्या ति, इति यो पनेत वुत्त किं चेत्त पटिञ्च वुत्त ? जाति पि दुक्खा, जरा पि दुक्खा व्याधि पि दुक्खो मरण पि दुक्ख सोवपरिदेवदुक्खदामनस्सु पायासा पि दुक्खा य पिच्छं न समति त पि दुक्ख मरिच्चत्तन पञ्चुपादा नपयधा दुक्खा ।

२५ कतमो च भिक्खवे दुक्खास्स निदानसम्भयो ? तण्हा भिक्खवे दुक्खस्स निदानसम्भवो ।

“कतमा च, भिक्खवे, दुक्खस्स वेमत्तता ? अत्थि, भिक्खवे, ख अधिमत्त, अत्थि परित्त, अत्थि दन्धविरागि, अत्थि खिप्पविरागि । य वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खस्स वेमत्तता ।

“कतमो च, भिक्खवे, दुक्खस्स विपाको ? इध, भिक्खवे, कच्चो येन दुक्खेन अभिभूतो परियादिन्नचित्तो सोचति किलमति परि- 5 वति, उरत्ताळि^१ कन्दति, सम्मोह आपज्जति, येन वा पन दुक्खेन अभिभूतो परियादिन्नचित्तो बहिद्धा परियेद्वि आपज्जति — ‘को एकपद द्विपद जानाति’ इमस्स दुक्खस्स निरोधाया’ ति ? सम्मोहवेपक्क वाह, भिक्खवे, दुक्ख वदामि परियेद्विवेपक्क वा । अय वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खस्स विपाको ।

10

“कतमो च, भिक्खवे, दुक्खनिरोधो ? तण्हानिरोधो, भिक्खवे, दुक्खनिरोधो । अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो दुक्खस्स निरोधगामिनी पटिपदा, सेय्यथीदं — सम्मादिट्ठि पे० सम्मासमाधि ।

“यतो खो, भिक्खवे, अरियसावको एव दुक्ख पजानाति, एव दुक्खस्स निदानसम्भवं पजानाति, एव दुक्खस्स वेमत्तत पजानाति, एव 15 दुक्खस्स विपाक पजानाति, एव दुक्खनिरोध पजानाति, एव दुक्खनिरोध-गामिनि पटिपद पजानाति, सो इम निब्बेधिक ब्रह्मचरिय पजानाति दुक्खनिरोध । दुक्ख, भिक्खवे, वेदितब्ब, दुक्खस्स निदानसम्भवो वेदितब्बो, दुक्खस्स वेमत्तता वेदितब्बा, दुक्खस्स विपाको वेदितब्बो, दुक्ख-निरोधो वेदितब्बो, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा वेदितब्बा ति, इति 20 य त वुत्त इदमेत पटिच्च वुत्त ।

“अय खो सो, भिक्खवे, निब्बेधिकपरियायो धम्मपरियायो” ति ।

१० सीहनादसुत्त

१ “छयिमानि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलानि, येहि बलेहि समन्नागतो तथागतो आसभ ठान पटिजानाति, परिसासु सीहनाद नदति, ब्रह्मचक्क पवत्तेति । कतमानि छ ? इध, भिक्खवे, तथागतो

१ उरत्ताळि — सी०, उरत्ताळि — स्या०, रो० । २ पजानाति — सी०, स्या० ।

ठान च ठानतो अट्टान च अट्टानतो यथाभूत पजानाति । य पि, भिक्खवे, तथागतो ठान च ठानतो अट्टान च अट्टानतो यथाभूत पजानाति, इदं पि, भिक्खवे तथागतस्स तथागतवलं होति, यं बलं आगम्मं तथागतो आसंभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

२ “पुनं च परं, भिक्खवे, तथागतो अतीतानागतपञ्चुप्पन्नानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे तथागतो अतीतानागतपञ्चुप्पन्नानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति, यं बलं आगम्मं तथागतो आसंभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

३ “पुनं च परं, भिक्खवे, तथागतो आनविमोक्खसमाधिं समापत्तीनं सङ्खिप्पेसं बोधानं बुट्ठानं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो पे० इदं पि, भिक्खवे तथागतस्स तथागतवलं होति यं बलं आगम्मं तथागतो आसंभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

४ “पुनं च परं भिक्खवे तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति सेम्ययीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो पे० इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यं पि भिक्खवे तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति सेम्ययीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो पे० .. इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बे निवासं अनुस्सरति । इदं पि भिक्खवे तथागतस्स तथागतवलं होति, यं बलं आगम्मं तथागतो आसंभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

५ “पुनं च परं, भिक्खवे, तथागतो दिव्येन चक्षुना विमुद्धेनं प्रतिपक्कन्तमानुसक्केन पे० यथाकम्मूपगे सत्तं पजानाति । यं पि भिक्खवे तथागतो दिव्येन चक्षुना विमुद्धेनं प्रतिपक्कन्तमानुसक्केन पे० यथाकम्मूपगे सत्तं पजानाति इदं पि भिक्खवे तथागतस्स तथागतवलं होति यं बलं आगम्मं तथागतो आसंभं ठानं पटिजानाति परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

६ “पुन च पर, भिक्खवे, तथागतो आसवान खया पे० .
 सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । य पि, भिक्खवे, तथागतो आसवान
 खया पे० सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, इद पि, भिक्खवे,
 तथागतस्स तथागतबल होति, य बल आगम्म तथागतो आसभ ठानं
 पटिजानाति, परिसासु सीहनाद नदति, ब्रह्मचक्क पवत्तेति । इमानि 5
 खो, भिक्खवे, छ तथागतस्स तथागतबलानि, येहि बलेहि समन्नागतो
 तथागतो आसभ ठान पटिजानाति, परिसासु सीहनाद नदति, ब्रह्मचक्कं
 पवत्तेति ।

७ “तत्र चे, भिक्खवे, परे तथागत ठान च ठानतो अट्टान च
 अट्टानतो यथाभूत जाणेन उपसङ्कमित्वा पञ्ह पुच्छन्ति । यथा यथा, 10
 भिक्खवे, तथागतस्स ठान च ठानतो अट्टान च अट्टानतो यथाभूतं जाण
 विदित तथा तथा तेस तथागतो ठान च ठानतो अट्टान च अट्टानतो
 यथाभूत जाणेन पञ्ह पुट्ठो व्याकरोति ।

८ “तत्र चे, भिक्खवे, परे तथागत अतीतानागतपच्चुप्पन्नान
 कम्मसमादानान ठानसो हेतुसो विपाक यथाभूत जाणेन उपसङ्कमित्वा 15
 पञ्ह पुच्छन्ति । यथा यथा, भिक्खवे, तथागतस्स अतीतानागतपच्चु-
 प्पन्नान कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाक यथाभूत जाण विदित
 तथा तथा तेस तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नान कम्मसमादानान ठानसो
 हेतुसो विपाक यथाभूत जाणेन पञ्ह पुट्ठो व्याकरोति ।

९. “तत्र चे, भिक्खवे, परे तथागत ज्ञानविमोक्खसमाधिसमा- 20
 पत्तीन सङ्किलेस वोदान वुट्ठान यथाभूत जाणेन उपसङ्कमित्वा पञ्ह
 पुच्छन्ति । यथा यथा, भिक्खवे, तथागतस्स ज्ञानविमोक्खसमाधिसमा-
 पत्तीन सङ्किलेस वोदान वुट्ठान यथाभूत जाण विदित तथा तथा तेस
 तथागतो ज्ञानविमोक्खसमाधिसमापत्तीन सङ्किलेस वोदान वुट्ठान यथा-
 भूत जाणेन पञ्ह पुट्ठो व्याकरोति ।

१० “तत्र चे, भिक्खवे, परे तथागत पुब्बेनिवासानुस्सति 25
 यथाभूत जाणेन उपसङ्कमित्वा पञ्ह पुच्छन्ति । यथा यथा, भिक्खवे,
 तथागतस्स पुब्बेनिवासानुस्सति यथाभूत जाण विदित तथा तथा तेस
 तथागतो पुब्बेनिवासानुस्सति यथाभूत जाणेन पञ्ह पुट्ठो व्याकरोति ।

११ “तत्र चे, भिक्षवे, परे तथागत सत्तान चतुपपात यथामूत
आणेन उपसङ्कमित्वा पञ्च पुच्छन्ति । यथा यथा, भिक्षवे, तथागतस्स
सत्तान चतुपपात यथामूत आण विदित तथा तथा तेस तथागतो सत्तान
चतुपपात यथामूत आणेन पञ्च पुट्ठो व्याकरोति ।

१२ “तत्र चे, भिक्षवे, परे तथागत आसवान खया’ पे० ..
यथामूत आणेन उपसङ्कमित्वा पञ्च पुच्छन्ति । यथा यथा, भिक्षवे,
तथागतस्स आसवान खया पे० यथामूत आण विदित तथा तथा
तेस तथागतो आसवान खया पे० यथामूत आणेन पञ्च पुट्ठो
व्याकरोति ।

१३ “तत्र, भिक्षवे, यम्पिद’ ठान च ठानतो अट्ठान च अट्ठानतो
यथामूत आण त पि समाहितस्स ववामि नो असमाहितस्स । यम्पिद
अतीतानागतपञ्चुप्पन्नान कम्मसमादानान ठानतो हेतुतो विपाक यथा
मूत आण त पि समाहितस्स ववामि नो असमाहितस्स । यम्पिद
ज्ञानविमोक्खसमाधिसमापत्तीन सङ्कित्तेस वोदान बुट्ठान यथामूत आण
त पि समाहितस्स ववामि नो असमाहितस्स । यम्पिद पुब्बेनिवासानु
स्सति यथामूत आण त पि समाहितस्स ववामि नो असमाहितस्स ।
यम्पिद सत्तान चतुपपात यथामूत आण त पि समाहितस्स ववामि नो
असमाहितस्स । यम्पिद आसवान खया पे० यथामूत आण त पि
समाहितस्स ववामि नो असमाहितस्स । इति खो, भिक्षवे, समाधि
मगो असमाधि कृम्ममो’ ति ।

महावगो खो ।

अस्तुदानं

सोणो फग्गुनो’ मिजाति’ आसवा वाहृत्थि’ च’ ।
मज्जे आण निब्बेधिक्’ सीह्नायो ति से दसा ति ॥

— ० —

१ यथं - स्या । २ यमिदं - सी रो । ३ पठमो - स्या । ४ फग्गुनं -
सी फग्गुनो - स्या रो । ५ अट्ठानिवातियो - सी स्या रो ।
६-९ वाहृत्थि मज्जे - सी रो वाहृत्थेन - स्या । १०-११ पञ्चविपपत्तयं -
सी रो पञ्चपत्ते विपपत्तयं - स्या । १२-१३ निब्बेधिक् सीह्नायेन वगो
ति - सी रो अट्ठं निब्बेधि अट्ठमं वगो ति - स्या ।

७. देवतावग्गो

१ अनागामिफलसुत्तं

१ “छ, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो अनागामिफल सच्छिकात्तु । कतमे छ ? अस्सद्विय, अहिरिक, अनोत्तप्प, कोसज्ज, मुटुस्सच्च, दुप्पञ्जात — इमे खो, भिक्खवे, छ धम्मे अप्पहाय अभब्बो अनागामिफल सच्छिकात्तु ।

२ “छ, भिक्खवे, धम्मे पहाय भब्बो अनागामिफल सच्छिकात्तु । 5 कतमे छ ? अस्सद्विय, अहिरिक, अनोत्तप्प, कोसज्ज, मुटुस्सच्च, दुप्पञ्जात — इमे खो, भिक्खवे, छ धम्मे पहाय भब्बो अनागामिफल सच्छिकात्तु” ति ।

२ अरहत्तसुत्तं

१ “छ भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो अरहत्त सच्छिकात्तु । कतमे छ ? थीन^१, मिद्ध, उद्धच्च, कुक्कुच्च, अस्सद्विय, पमाद — इमे 10 खो, भिक्खवे, छ धम्मे अप्पहाय अभब्बो अरहत्त सच्छिकात्तु ।

२ “छ, भिक्खवे, धम्मे पहाय भब्बो अरहत्त सच्छिकात्तु । कतमे छ ? थीन, मिद्ध, उद्धच्च, कुक्कुच्च, अस्सद्विय, पमाद — इमे खो, भिक्खवे, छ धम्मे पहाय भब्बो अरहत्त सच्छिकात्तु” ति ।

३ मित्तसुत्तं

१ “सो वत, भिक्खवे, भिक्खु पापमित्तो पापसहायो पाप- 15 सम्पवद्धो, पापमित्ते सेवमानो भजमानो पयिरूपासमानो, तेस च दिट्ठानुगति आपज्जमानो आभिसमाचारिक धम्म परिपूरेस्सती’ ति नेत ठान विज्जति । ‘आभिसमाचारिक^२ धम्म अपरिपूरेत्वा सेख^३ धम्म^३ परिपूरेस्सती’ ति नेत ठान विज्जति । ‘सेख धम्म अपरिपूरेत्वा सीलानि परिपूरेस्सती’ ति नेत ठान विज्जति । ‘सीलानि अपरिपूरेत्वा कामरागं 20 वा रूपरागं वा अरूपरागं वा पजहिस्सती’ ति नेत ठान विज्जति ।

२ “सो वत, भिक्षवे, भिक्षु कल्याणमित्तो कल्याणसहायो कल्याणसम्पवच्छो, कल्याणमित्तो सेवमानो भजमानो परिरूपासमानो, सेस च दिट्ठानुगति आपज्जमानो आभिसमाचारिक धम्म परिपूरेस्सती’ ति ठानमेत विज्जति । ‘आभिसमाचारिक धम्म परिपूरेत्वा सेस धम्म परिपूरेस्सती’ ति ठानमेत विज्जति । ‘सेस धम्म परिपूरेत्वा सीलानि परिपूरेस्सती’ ति ठानमेत विज्जति । ‘सीलानि परिपूरेत्वा कामराग वा रूपराग वा अरूपराग वा पजहिस्सती’ ति ठानमेत विज्जती’ ति ।

४ सङ्गणिकारामसुत्त

१ “सो वत, भिक्षवे, भिक्षु सङ्गणिकारामो सङ्गणिकारतो’ सङ्गणिकारामत अनुयुत्तो, गणारामो गणरतो गणारामत अनुयुत्तो, एको पविवेके अभिरमिस्सती’ ति नेत ठान विज्जति । ‘एको पविवेके अनभिरमन्तो चित्तस्स निमित्त गहेस्सती’ ति नेत ठान विज्जति । ‘चित्तस्स निमित्त गण्हन्तो सम्मादिट्ठि परिपूरेस्सती’ ति नेत ठान विज्जति । ‘सम्मादिट्ठि अपरिपूरेत्वा सम्मासमाधि परिपूरेस्सती’ ति नेत ठान विज्जति । ‘सम्मासमाधि अपरिपूरेत्वा सयोजनानि पण हिस्सती’ ति नेत ठान विज्जति । ‘सयोजनानि अप्पहाय निब्बान सच्चिक्करिस्सती’ ति नेत ठान विज्जति ।

२ “सो वत भिक्षवे, भिक्षु न सङ्गणिकारामो न सङ्गणिकारतो न सङ्गणिकारामत अनुयुत्तो न गणारामो न गणरतो न गणारामत अनुयुत्तो एको पविवेके अभिरमिस्सती’ ति ठानमेत विज्जति । ‘एको पविवेके अनभिरमन्तो चित्तस्स निमित्त गहेस्सती’ ति ठानमेत विज्जति । ‘चित्तस्स निमित्त गण्हन्तो सम्मादिट्ठि परिपूरेस्सती’ ति ठानमेत विज्जति । ‘सम्मादिट्ठि परिपूरेत्वा सम्मासमाधि परिपूरेस्सती’ ति ठानमेत विज्जति । ‘सम्मासमाधि परिपूरेत्वा सयोजनानि पणहिस्सती’ ति ठानमेत विज्जति । ‘सयोजनानि पहाय निब्बान सच्चिक्करिस्सती’ ति ठानमेत विज्जती’ ति ।

५. देवतासुत्तं

१ अथ खो अञ्जतरा देवता अभिवकन्ताय रत्तिया अभि-
वकन्तवण्णा केवलकप्प जेतवन ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठिता
खो सा देवता भगवन्त एतदवोच - “छयिमे, भन्ते, धम्मा भिक्खुनो
अपरिहानाय सवत्तन्ति । कतमे छ ? सत्थुगारवता, धम्मगारवता, 5
सङ्गुगारवता, सिक्खागारवता, सोवचस्सता, कल्याणमित्तता - इमे
खो, भन्ते, छ धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती” ति । इदमवोच
सा देवता । समनुञ्जो सत्था अहोसि । अथ खो सा देवता “समनुञ्जो
मे सत्था” ति भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा तत्थेवन्तरधायि ।

२ अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खू आमन्तेसि - 10
“इम, भिक्खवे, रत्ति अञ्जतरा देवता अभिवकन्ताय रत्तिया अभिवकन्त-
वण्णा केवलकप्प जेतवन ओभासेत्वा येनाह तेनुपसङ्गमि, उपसङ्ग-
मित्वा म अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठिता खो, भिक्खवे,
सा देवता म एतदवोच - ‘छयिमे, भन्ते, धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय
सवत्तन्ति । कतमे छ ? सत्थुगारवता, धम्मगारवता, सङ्गुगारवता, 15
सिक्खागारवता, सोवचस्सता, कल्याणमित्तता - इमे खो, भन्ते, छ
धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती’ ति । इदमवोच, भिक्खवे,
सा देवता । इद वत्ता म अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा तत्थेवन्तरधायी”
ति ।

३ एव वुत्ते आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्त अभिवादेत्वा एतदवोच 20
- “इमस्स खो अह, भन्ते, भगवता सङ्घित्तेन भासितस्स एव वित्थारेन
अत्थ आजानामि । इध, भन्ते, भिक्खु अत्तना च सत्थुगारवो होति
सत्थुगारवताय च वण्णवादी । ये चञ्जे भिक्खू न सत्थुगारवा ते च
सत्थुगारवताय समादपेति । ये चञ्जे भिक्खू सत्थुगारवा तेस च वण्ण
भणति भूत तच्छ कालेन । अत्तना च धम्मगारवो होति . सङ्गुगारवो 25
होति सिक्खागारवो होति सुवचो होति कल्याणमित्तो होति
कल्याणमित्तताय च वण्णवादी । ये चञ्जे भिक्खू न कल्याणमित्ता
ते च कल्याणमित्तताय समादपेति । ये चञ्जे भिक्खू कल्याणमित्ता

तेस च वण्ण भणति भूत तच्छ कालेन । इमस्स खो अह, भन्ते
भगवता सङ्खित्तेन भासितस्स एव वित्थारेन अत्थ आआनामी' ति ।

४ "साधु साधु, सारिपुत्त । साधु खो त्व, सारिपुत्त, इमस्स मया
सङ्खित्तेन भासितस्स एव वित्थारेन अत्थ आआनासि । इध, सारिपुत्त,
५ भिक्खु अत्तना च सत्थुगारवो होति सत्थुगारवताय च वण्णवादी । य
चञ्चे भिक्खू न सत्थुगारवा ते च सत्थुगारवताय समादपेति । य
चञ्चे भिक्खू सत्थुगारवा तेस च वण्ण भणति भूत तच्छ कालेन । अत्तना
च धम्मगारवो होति सङ्खगारवा होति -- सिक्खगारवो होति --
सुवचो होति कल्याणमिस्सो होति कल्याणमिस्सताय च वण्णवादी ।
१० ये चञ्चे भिक्खू न कल्याणमिस्सा ते च कल्याणमिस्सताय समादपति ।
ये चञ्चे भिक्खू कल्याणमिस्सा तेस च वण्ण भणति भूत तच्छ कालेन ।
इमस्स खो, सारिपुत्त, मया सङ्खित्तेन भासितस्स एव वित्थारेन अत्थो
दट्ठव्वो' ति ।

६ समाधिसुत्त

१ "सो वठ, भिक्खवे, भिक्खु न सन्तेन समाधिना न पणीतन
१५ न पटिप्पस्सदिसद्धेन' न एकोदिभावाधिगतं अनेकविहित इद्विविध
पच्चनुभविस्सति -- एको पि हुत्वा बहुधा भविस्सति, बहुधा पि हुत्वा
एको भविस्सति पे० याव अह्मलोका पि कायेन वस वत्तेस्सती' ति
नेत ठान विज्जति । 'दिब्बाय सोतधातुया विसुद्धाय अतिक्कन्तमानु
सिक्काय उभो सद्दे सुणिस्सति -- दिव्ये च मानुसे' च ये दूरे सन्तिके चा'
२० ति नेत ठान विज्जति । 'परसत्तान परपुग्गलान चेतसा चेतो परिक्ख
पजानिस्सति -- सराग वा चित्त सराग चित्त ति पजानिस्सति ... पे० --
विमुत्त वा चित्त विमुत्त चित्त ति पजानिस्सती' ति नेत ठान विज्जति ।
'अनवविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरिस्सति, सेय्यवीद -- एक पि ज्जाति
द्वे पि जातियो पे०.. इति साणारं सउद्दसं अनेकविहित पुब्बेनिवास
२५ अनुस्सरिस्सती' ति नेत ठान विज्जति । दिव्येन चक्षुना विसुद्धन
अनिक्कन्तमानुमहेन सत्ते पस्सिस्सति ... पे० यथाक्कम्पगे सत्त

पजानिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति । आसवान खया पे० सच्छि-
कत्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सती' ति नेत ठान विज्जति ।

२. "सो वत, भिक्खवे, भिक्खु सन्तेन समाधिना पणीतेन
पटिप्पस्सद्धिलद्धेन एकोदिभावाधिगतेन अनेकविहित इद्विविधं पच्चनु-
भविस्सति . पे० याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेस्सती' ति ठान- 5
मेत विज्जति । 'दिब्बाय सोतधातुया विमुद्धाय अतिक्कन्तमानुसिकाय
उभो सद्दे सुणिस्सति — दिब्बे च मानुसे च ये दूरे सन्तिके चा' ति ठानमेत
विज्जति । 'परसत्तान परपुगलान चेतसा चेतो परिच्च पजानिस्सति —
सरागं वा चित्त सराग चित्त ति पजानिस्सति पे०. विमुत्त वा चित्त
विमुत्तं चित्त ति पजानानिस्सती' ति ठानमेत विज्जति । 'अनेकविहितं 10
पुब्बेनिवास अनुस्सरिस्सति, सेय्यथीद — एक पि जाति द्वे पि जातियो
पे० . इति साकार सउद्देस अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरिस्सती'
ति ठानमेत विज्जति । 'दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन
सत्ते पस्सिस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे,
सुगते दुगते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानिस्सती' ति ठानमेत विज्जति । 15
'आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पे० सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज
विहरिस्सती' ति ठानमेतं विज्जती' ति ।

७ सखिभब्बसुत्तं

१ "छहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अभब्बो तत्र
तत्रेव सखिभब्बतं पापुणितु सति सतिआयतने । कतमेहि छहि ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु 'इमे हानभागिया धम्मा' ति यथाभूत नप्पजानाति, 20
'इमे ठितिभागिया धम्मा' ति यथाभूत नप्पजानाति, 'इमे विसेसभागिया
धम्मा' ति यथाभूत नप्पजानाति, 'इमे निब्बेधभागिया धम्मा' ति यथाभूत
नप्पजानाति, असक्कच्चकारी च होति, असप्पायकारी च । इमेहि
खो, भिक्खवे, छहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अभब्बो तत्र तत्रेव सखि-
भब्बत पापुणितु सति सतिआयतने । 25

२ "छहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु भब्बो तत्र
तत्रेव सखिभब्बत पापुणितु सति सतिआयतने । कतमेहि छहि ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु 'इमे हानभागिया धम्मा' ति यथाभूत पजानाति,

‘इमे ठित्तिभागिया धम्मा’ ति यथाभूत पजानात्ति, ‘इमे विसेसभागिया धम्मा’ ति यथाभूत पजानात्ति, ‘इमे निब्बेधभागिया धम्मा’ ति यथाभूत पजानात्ति, सक्कञ्चकारी च होत्ति, सप्पायकारी च । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भब्बो सत्त तत्रेव सक्खिभवत्ता पापुणितु सत्ति सत्तिभायत्तने” ति ।

८ वलसुत्त

१ “छहि भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भम्बो समाधिस्मि वलत्ता पापुणितु । कत्तमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न समाधिस्स समापत्तिकुसलो होत्ति, न समाधिस्स ठित्तिकुसलो होत्ति, न समाधिस्स बुद्धानकुसलो होत्ति, असक्कञ्चकारी च होत्ति, असातञ्चकारी च, असप्पायकारी च । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भम्बो समाधिस्मि वलत्ता पापुणितु ।

२ “छहि भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भब्बो समाधिस्मि वलत्ता पापुणितु । कत्तमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु समाधिस्स समापत्तिकुसलो होत्ति, समाधिस्स ठित्तिकुसलो होत्ति, समाधिस्स बुद्धानकुसलो होत्ति, सक्कञ्चकारी च होत्ति, सातञ्चकारी च, सप्पायकारी च । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भम्बो समाधिस्मि वलत्ता पापुणितु” ति ।

९ पठमतज्ज्ञानमुत्त

१ “छ, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय भम्बो पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितु । कत्तमे छ ? मामच्छन्दं, व्यापाद, धीनमिदं, उदङ्गमुपपटुत्थं, पिनिविच्छं मामेगु खो पनस्स आदीनयो न यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय मुदिट्ठा हात्ति । इमे गो भिक्खवे, छ धम्मे अप्पहाय भम्बो पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितु ।

२ “छ, भिक्खवे, धम्मे पहाय भम्बो पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितु । कत्तमे छ ? मामच्छन्दं, व्यापाद, धीनमिदं, उदङ्गमुपपटुत्थं, पिनिविच्छं, मामेगु खो पनस्स आदीनयो न यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय

सुदिट्ठो होति । इमे खो, भिक्खवे, छ धम्मो पहाय भव्वो पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितु” ति ।

१० दुत्तियतज्ज्ञानसुत्तं

१. “छ, भिक्खवे, धम्मो अप्पहाय अभव्वो पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरितुं । कतमे छ ? कामवितक्क, व्यापादवितक्क, विहिंसावितक्क, कामसञ्जा, व्यापादसञ्जा, विहिंसासञ्जा — इमे खो, 5 भिक्खवे, छ धम्मो अप्पहाय अभव्वो पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरितु ।

२ “छ, भिक्खवे, धम्मो पहाय भव्वो^१ पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरितुं । कतमे छ ? कामवितक्कं, व्यापादवितक्क, विहिंसावितक्क, कामसञ्जां, व्यापादसञ्जा, विहिंसासञ्जा — इमे खो, भिक्खवे, छ धम्मो पहाय भव्वो पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरितु” ति । 10

देवतावग्गो सत्तमो^२

तत्सुद्धानं

अनागामि अरह^३ मित्ता, सङ्गणिकारामदेवता^४ ।

समाधि^५ सक्खिभव्व बल^६, तज्ज्ञाना^७ अपरे दुवे ति^८ ॥

८. अरहत्तवग्गो^९

१ दुक्खसुत्तं

१ “छहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव धम्मो दुक्ख विहरति सविघात सउपायास सपरिळाह^१, कायस्स भेदा पर मरणा दुग्गति पाटिकद्धा । कतमेहि छहि ? कामवितक्केन, व्यापाद- 15 वितक्केन, विहिंसावितक्केन, कामसञ्जाय, व्यापादसञ्जाय, विहिंसासञ्जाय — इमेहि, खो, भिक्खवे, छहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव धम्मो दुक्खं विहरति सविघात सउपायास सपरिळाह, कायस्स भेदा पर मरणा दुग्गति पाटिकद्धा ।

१ स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २. दुत्तियो — स्या० । ३. अरह च — सी०, रो० । ४ मित्तदेवता सोवत्त — सी०, देवतासत्ति सक्खिबल — स्या०, मित्ता देवता सो वत्त — रो० । ५-५ सक्खि बलत्त ज्ञान च — सी०, रो० । ६-६ अपरे दुवे पि चाति — सी०, रो०, त ज्ञान ० — स्या० । ७ अरहत्तवग्गो — स्या० । ८ सपरिळाह — सी० ।

२ “छहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु दिट्ठेव धम्मे सुखं विहरति अविघातं अनुपायासं अपरिच्छाहं, कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं पाटिकद्धा । कतमेहि छहि ? नेवस्सम्मवित्तक्केन, अन्नपाद वित्तक्केन, अविहिंसावित्तक्केन, नेवस्सम्मसञ्जाय, अन्नपादसञ्जाय, 5 अविहिंसासञ्जाय — इमेहि, खो, भिक्षवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु दिट्ठेव धम्मे सुखं विहरति अविघातं अनुपायासं अपरिच्छाहं, कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं पाटिकद्धा” ति ।

२ अरहत्तसुत्त

१ “छ, भिक्षवे, धम्मे अप्पहायं अभन्वो अरहत्तं सञ्चि-
कात्तु । कतमे छ ? मानं, ओमानं, अतिमानं, अधिमानं, धम्मं, अति-
10 निपातं — इमे खो, भिक्षवे छ धम्मे अप्पहायं अभन्वो अरहत्तं सञ्चि-
कात्तु ।

२ “छ, भिक्षवे, धम्मे पहायं भन्वो अरहत्तं सञ्चिकात्तु ।
कतमे छ ? मानं, ओमानं, अतिमानं, अधिमानं, धम्मं, अतिनिपातं —
इमे खो, भिक्षवे छ धम्मे पहायं भन्वो अरहत्तं सञ्चिकात्तु” ति ।

३ उत्तरिमनुस्सधम्मसुत्त

15 १ “छ, भिक्षवे, धम्मे अप्पहायं अभन्वो उत्तरिमनुस्सधम्मं
असमरियञ्जाणदस्सनविसेसं सञ्चिकात्तु । कतमे छ ? मुट्ठस्सच्चं,
असम्पज्झं, इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारत्तं भोजने अमत्तञ्जुत्तं, कुहनं, लपनं —
इमे खो, भिक्षवे, छ धम्मे अप्पहायं अभन्वो उत्तरिमनुस्सधम्मं अस-
मरियञ्जाणदस्सनविसेसं सञ्चिकात्तु ।

20 २ “छ, भिक्षवे, धम्मे पहायं भन्वो उत्तरिमनुस्सधम्मं अस-
मरियञ्जाणदस्सनविसेसं सञ्चिकात्तु । कतमे छ ? मुट्ठस्सच्चं, असम्प-
ज्झं, इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारत्तं भोजने अमत्तञ्जुत्तं, कुहनं, लपनं — इमे
खो भिक्षवे छ धम्मे पहायं भन्वो उत्तरिमनुस्सधम्मं असमरियञ्जाण-
दस्सनविसेसं सञ्चिकात्तु” ति ।

४ सुखसोमनस्ससुत्तं

१. “छहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव धम्मो सुखसोमनस्सबहुलो विहरति, योनि चस्स आरद्धा^१ होति आसवान खयाय । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु धम्मारामो होति, भावनारामो होति, पहानारामो होति, पविवेकारामो होति, अव्यापज्झारामो होति, निप्पपञ्चारामो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि ५ धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव धम्मो सुखसोमनस्सबहुलो विहरति, योनि चस्स आरद्धा होति आसवान खयाया” ति ।

५ अधिगमसुत्तं

१ “छहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अभव्वो अनधिगत वा कुसल धम्म अधिगन्तु, अधिगत वा कुसल धम्म फाति^१ कातु^२ । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न आयकुसलो च होति, न अपायकुसलो च होति, न उपायकुसलो च होति, अनधिगतान कुसलान धम्मान अधिगमाय न छन्द जनेति, अधिगते कुसले धम्मो न आरक्खति^३, सातच्चकिरियाय न सम्पादेति । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अभव्वो अनधिगत वा कुसल धम्म अधिगन्तु, अधिगत वा कुसल धम्म फाति कातु । 15

२ “छहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु भव्वो अनधिगत वा कुसल धम्म अधिगन्तु, अधिगत वा कुसल धम्म फाति कातु । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आयकुसलो च होति, अपायकुसलो च होति, उपायकुसलो च होति, अनधिगतान कुसलान धम्मान अधिगमाय छन्द जनेति, अधिगते कुसले धम्मो आरक्खति, सातच्चकिरियाय सम्पादेति । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु भव्वो अनधिगत वा कुसल धम्म अधिगन्तु, अधिगत वा कुसल धम्म फाति कातु” ति । 20

१ आरद्धो - स्या० । २-२ फातिकत्तु - सी०, फाति कातु - स्या०, रो० ।

३ आरक्खति - सी०, स्या०, रो० ।

६ महन्तससुत्त

१ “छहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु नच्चिरस्सव महन्तत्त^१ वेपुल्लत्त पापुणाति धम्मोसु । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आलाकवहुलो च होति योगवहुलो च वेदवहुलो च असन्तुट्ठिवहुलो च अनिक्खित्तघुरो च कुसलेसु धम्मोसु उत्तरि^२ च पतारेति । इमेहि सो, भिक्खवे, छहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु नच्चिरस्सेव महन्तत्त वेपुल्लत्त पापुणाति धम्मोसू^३ ति ।

७ पठमभिरयसुत्त

१ “छहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि छहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुभिच्छाचारी होति मुसावादी होति, पापिच्छो च, मिच्छादिट्ठि च । इमेहि सो, भिक्खवे, छहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये ।

२ “छहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कतमेहि छहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्ना दाना पटिविरतो होति, कामेसुभिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादी पटिविरतो होति अप्पिच्छो च, सम्मादिट्ठि च । इमेहि सो, भिक्खवे छहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे^३ ति ।

८ दुत्तियनिरयसुत्त

१ “छहि भिक्खवे धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरय । कतमेहि छहि ? पाणातिपाती^१ होति अदिन्नादायी होति, कामेसुभिच्छाचारी होति मुसावादी होति^२ सुद्धो च पगग्गो च । इमेहि सो भिक्खवे छहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये ।

२ “छहि भिक्खवे धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कतमेहि छहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्ना

१ महत्त - स्थ । २ उत्तरि - सी स्वा रा । ३-३ मुसावादी होति विमुक्कवाचो होति पण्डितवाचो होति धम्मप्यसायी होति - सी स्वा री ।

दाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, अलुद्धो च, अप्पगम्भो च । इमेहि खो भिक्खवे छहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे” ति ।

६ अगगधम्मसुत्तं

१ “छहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अभव्वो अगग 5
धम्म अरहत्त सच्छिकातु । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी^१ होति, कुसीतो^२ होति,
दुप्पञ्जो होति, काये च जीविते च सापेक्खो होति । इमेहि खो,
भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अभव्वो अगग धम्म अरहत्त
सच्छिकातु ।

२ “छहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भव्वो अगग 10
धम्म अरहत्त सच्छिकातु । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
सद्धो होति, हिरिमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जवा
होति, काये च जीविते च अनपेक्खो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि
धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भव्वो अगग धम्म अरहत्त सच्छिकातु” ति ।

१० रत्तिदिवससुत्तं

१ “छहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतस्स भिक्खुनो या रत्ति 15
वा दिवसो वा आगच्छति हानियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मेसु, नो बुद्धि ।
कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु महिच्छो होति विघातवा
असन्तुट्ठो इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरि-
क्खारेन, अस्सद्धो होति, दुस्सीलो होति, कुसीतो होति, मुट्ठस्सति होति,
दुप्पञ्जो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्मेहि समन्नागतस्स 20
भिक्खुनो या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति हानियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु
धम्मेसु, नो बुद्धि ।

२ “छहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतस्स भिक्खुनो या रत्ति
वा दिवसो वा आगच्छति बुद्धियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मेसु, नो
परिहानि । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न महिच्छो होति 25

अविधासवा सन्तुष्टो इतरीतरधीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यञ्चय
भेसज्जपरिक्खारेन, सद्धा होति, सीलवा होति, आरद्धविरियो होति,
सतिमा होति, पञ्चवा होति । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्महि
समन्नागतस्स भिक्खुनो या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति धुद्धियेव
पाटिकद्धा, कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानी” ति ।

अरहत्तवमो भट्टमो ।

तत्सुद्धान

दुक्ख अरहत्त उत्तरि^१ च, सुख अधिगमेन च ।
महन्तत्त^२ द्वय निरये^३, अगगधम्म च रत्तियो^४ ति ॥

६ सीतिवग्गो

१ सीतिभावसुत्त

१ “छहि, भिक्खवे, धम्मेषु समन्नागतो भिक्खु अमव्वो अनुत्तर
सीतिभाव सञ्चिद्धकात्तु । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु यस्मि
समये चित्त निगगहेतव्व तस्मि समये चित्त न निगगण्हाति, यस्मि समये
चित्त पगगहेतव्व तस्मि समये चित्त न पगगण्हाति, यस्मि समये चित्त
सम्पहसितव्व तस्मि समये चित्त न सम्पहसेति, यस्मि समये चित्त अज्झु
पेक्खितव्व तस्मि समये चित्त न अज्झुपेक्खति हीनाधिमुत्तिको च होति,
सक्कायामिरतो च । इमेहि खो, भिक्खवे छहि धम्मेषु समन्नागता
भिक्खु अमव्वो अनुत्तर सीतिभाव सञ्चिद्धकात्तु ।

२ “छहि भिक्खवे धम्मेषु समन्नागतो भिक्खु मव्वो अनुत्तर
सीतिभाव सञ्चिद्धकात्तु । कतमेहि छहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु यस्मि
समये चित्त निगगहेतव्व तस्मि समये चित्त निगगण्हाति, यस्मि समये
चित्त पगगहेतव्व तस्मि समये चित्त पगगण्हाति, यस्मि समये चित्त सम्प
हसितव्व तस्मि समये चित्त सम्पहसेति यस्मि समये चित्त अज्झुपपिग
तव्व तस्मि समये चित्त अज्झुपेक्खति पणीताधिमुत्तिको च होति

१ उत्तरि-ग्या । २ उत्तरि-नी रो । ३-३ उपनिरये-नी रो ।
महन्तापनिगये-ग्या । ४ रत्तिवा-ग्या ।

निब्बानाभिरतो च । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु भब्बो अनुत्तरं सीतिभावं सच्छिकातुं” ति ।

२ आवरणसुत्तं

१ “छहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्मं अभब्बो नियाम ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेषु सम्मत्त । कतमेहि छहि ? कम्मावरणताय समन्नागतो होति, किलेसावरणताय समन्नागतो होति, 5 विपाकावरणताय समन्नागतो होति, अस्सद्धो च होति, अच्छन्दिको च, दुप्पञ्जो च । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्महेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्मं अभब्बो नियाम ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेषु सम्मत्त ।

२ “छहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो सुणन्तो सद्धम्मं भब्बो नियाम ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेषु सम्मत्त । कतमेहि छहि ? न 10 कम्मावरणताय समन्नागतो होति, न किलेसावरणताय समन्नागतो होति, न विपाकावरणताय समन्नागतो होति, सद्धो च होति, छन्दिको च, पञ्चवा च । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्महेहि समन्नागतो सुणन्तो सद्धम्मं भब्बो नियाम ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेषु सम्मत्त” ति ।

३ वोरोपितसुत्तं

१ “छहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्मं 15 अभब्बो नियाम ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेषु सम्मत्त । कतमेहि छहि ? माता जीविता वोरोपिता होति, पिता जीविता वोरोपितो होति, अरहं^१ जीविता वोरोपितो होति, तथागतस्स दुट्ठेन चित्तेन लोहित उप्पादितं होति, सद्धो भिन्नो होति, दुप्पञ्जो होति जल्लो एल्लमूगो । इमेहि खो, भिक्खवे, छहि धम्महेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्मं अभब्बो 20 नियाम ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेषु सम्मत्त ।

२ “छहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो सुणन्तो सद्धम्मं भब्बो नियाम ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेषु सम्मत्तं । कतमेहि छहि ? न माता जीविता वोरोपिता होति, न पिता जीविता वोरोपितो होति, न 25 अरहं जीविता वोरोपितो होति, न तथागतस्स दुट्ठेन चित्तेन लोहित

उपादित होति, न सङ्गो भिक्षो होति, पञ्चावा होति भजलो भनेल्लमूगो ।
इमेहि खो, भिक्षवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो सदम्म भब्बो
नियाम ओक्कमितु कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्त” ति ।

४ सुस्ससतिसुत्त

१ “छहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सदम्म
५ भम्बो नियाम ओक्कमितु कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्त । कतमेहि छहि ?
तथागतप्पवेदिते धम्मविनये देसियमाने न सुस्ससति, न सोत ओदहति,
न अञ्जा चित्त उपट्ठापेति, अनत्थ गण्हाति, अत्थ रिञ्चति, अननु-
लोमिकाय खन्तिया समन्नागतो होति । इमेहि खो, भिक्षवे, छहि
धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सदम्म भम्बो नियाम ओक्कमितु
१० कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्त ।

२ “छहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो सदम्म भब्बो
नियाम ओक्कमितु कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्त । कतमेहि छहि ? तथा-
गतप्पवेदिते धम्मविनये देसियमाने सुस्ससति, सोत ओदहति, अञ्जा
चित्त उपट्ठापेति, अत्थ गण्हाति अनत्थ रिञ्चति, अनुलोमिकाय खन्तिया
१५ समन्नागतो होति । इमेहि खो, भिक्षवे, छहि धम्मेहि समन्नागतो
सुणन्तो सदम्म भब्बो नियाम ओक्कमितु कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्त” ति ।

५ अप्पहायसुत्त

१ “ए भिक्षवे धम्मे अप्पहाय भम्बो दिट्ठिसम्पद सच्छि-
वात्तु । कतमे ए ? सक्कायदिट्ठि विचिक्खि, सीलव्वतपरामासं,
अपायगमनीयं राग अपायगमनीय दोस, अपायगमनीय मोह — इम
२० एतो भिरगवे ए धम्मे अप्पहाय भम्बो दिट्ठिसम्पद सच्छिवात्तु ।

२ “ए, भिक्षवे, धम्मे पहाय भब्बो दिट्ठिसम्पद सच्छिवात्तु ।
कतमे ए ? सक्कायदिट्ठि विचिक्खि, सीलव्वतपरामासं, अपाय-
गमनीयं राग अपायगमनीय दासं, अपायगमनीय मोहं — इम एतो
भिरगवे ए धम्म पहाय भब्बो दिट्ठिसम्पद सच्छिवात्तु” ति ।

६ पहीनसुत्तं

१ “छयिमे, भिक्खवे, धम्मा दिट्ठिसम्पन्नस्स पुग्गलस्स पहीना । कतमे छ ? सक्कायदिट्ठि, विचिकिच्छा, सीलव्वतपरामासो, अपायगमनीयो रागो, अपायगमनीयो दोसो, अपायगमनीयो मोहो — इमे खो, भिक्खवे, छ धम्मा दिट्ठिसम्पन्नस्स पुग्गलस्स पहीना” ति ।

७ अभव्वसुत्तं

१ “छ, भिक्खवे, धम्मे अभव्वो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो उप्पा- 5
देतुं । कतमे छ ? सक्कायदिट्ठि, विचिकिच्छ, सीलव्वतपरामास, अपाय-
गमनीय राग, अपायगमनीय दोस, अपायगमनीय मोह — इमे खो,
भिक्खवे, छ धम्मे अभव्वो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो उप्पादेतु” ति ।

८ पठमअभव्वट्टानसुत्तं

१ “छयिमानि, भिक्खवे, अभव्वट्टानानि । कतमानि छ ?
अभव्वो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो सत्थरि अगारवो विहरितुं अप्पत्तिस्सो, 10
अभव्वो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो धम्मे अगारवो विहरितुं अप्पत्तिस्सो,
अभव्वो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो सङ्घे अगारवो विहरितुं अप्पत्तिस्सो,
अभव्वो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो सिक्खाय अगारवो विहरितुं अप्पत्तिस्सो,
अभव्वो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो अनागमनीय वत्थुं पच्चागन्तुं, अभव्वो
दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो अट्ठम भव निव्वत्तेतु । इमानि खो, भिक्खवे, छ^१ 15
अभव्वट्टानानी” ति ।

९ द्वितीयअभव्वट्टानसुत्तं

१ “छयिमानि, भिक्खवे, अभव्वट्टानानि । कतमानि छ ?
अभव्वो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो कञ्चि सङ्खार निच्चतो उपगन्तु, अभव्वो
दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो कञ्चि सङ्खार सुखतो उपगन्तु, अभव्वो दिट्ठि-
सम्पन्नो पुग्गलो कञ्चि धम्म अत्ततो उपगन्तु, अभव्वो दिट्ठिसम्पन्नो 20
पुग्गलो अनन्तरिय^१ कम्म^२ कातु, अभव्वो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो कोतूहल-

१ स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २-२ आनन्तरियकम्मं — सी०, अनन्तरियकम्म —
स्या०, रो० ।

मङ्गलेन सुद्धिं पञ्चागन्तु, अमब्बो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो इतो बहिंसा
दक्खिणोम्य गयेसितु । इमानि सो, भिक्खवे, छ अमब्बट्टानानी' ति ।

१० तत्तियममब्बट्टानसुत्त

१ "छमिमानि, भिक्खवे, अमब्बट्टानानि । क्तमानि छ ?

- अमब्बो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो मातर जीविता वीरोपेत्तु, अमब्बो दिट्ठि
सम्पन्नो पुग्गलो पितर जीविता वीरोपेत्तु, अमब्बो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो
अरहन्त जीविता वीरोपेत्तु, अमब्बो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो उपत्तस्स
कुट्टेन चित्तेन लोहित उप्पावेत्तु, अमब्बो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो सङ्ग
भिन्दितु, अमब्बो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो अञ्जं सत्थार उद्दिंसितु ।
इमानि सो, भिक्खवे, छ अमब्बट्टानानी' ति ।

११ चतुत्थममब्बट्टानसुत्त

१ "छमिमानि भिक्खवे, अमब्बट्टानानि । क्तमानि छ ?

- अमब्बो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो सयङ्कृत सुखदुक्ख पञ्चागन्तु, अमब्बो
दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो परङ्कृत' सुखदुक्ख पञ्चागन्तु, अमब्बो दिट्ठिसम्पन्नो
पुग्गलो सयङ्कृत च परङ्कृत च सुखदुक्ख पञ्चागन्तु, अमब्बो दिट्ठिसम्पन्नो
पुग्गलो असयङ्कार अधिच्चसमुप्पन्न सुखदुक्ख पञ्चागन्तु, अमब्बो दिट्ठि
सम्पन्नो पुग्गलो अपरङ्कार' अधिच्चसमुप्पन्न सुखदुक्ख पञ्चागन्तु,
अमब्बो दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो असयङ्कार च अपरङ्कार च अधिच्चसमुप्पन्न
सुखदुक्ख पञ्चागन्तु । त किंस्स हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, दिट्ठि
सम्पन्नस्स पुग्गलस्स हेतु च सुविट्ठो हेतुसमुप्पन्ना च वग्मा । इमानि
सो, भिक्खवे, छ अमब्बट्टानानी' ति ।

सीतिवग्गो भवयो' ।

तत्सुद्धान

- सीतिभाव आभरण वीरोपिता सुसुसंति ।
अप्पहाय पहीनामब्बो तट्ठामा चतुरो पि चा ति' ॥

१ परङ्कृत - त्या । २ अपरङ्कार - त्या । ३ चतुत्थो - त्या
४-५ सीति भावो आभरणता सुसुसंता अनुवर्ति ।
पहीनामब्बो पहीना च अपरङ्कारो भवति ।
अब्धिं चतुरं भावति अण्डकोशं वधीति ॥ - सी त्या रो ।

१०. आनिसंसवग्गो

१. पातुभावसुत्तं

१ “छन्नं, भिक्खवे, पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि । कतमेस
छन्नं ? तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि,
तथागतप्पवेदितस्स धम्मविनयस्स देसेता पुग्गलो दुल्लभो लोकस्मि,
अरियायतने पच्चाजाति^१ दुल्लभा^२ लोकस्मि, इन्द्रियान अवेकल्लता
दुल्लभा लोकस्मि, अजळता अनेळमूगता दुल्लभा लोकस्मि, कुसले^३ 5
धम्मे छन्दो^४ दुल्लभो लोकस्मि । इमेस खो, भिक्खवे, छन्नं पातुभावो
दुल्लभो लोकस्मि” ति ।

B
R

२ आनिसंससुत्तं

१ “छयिमे, भिक्खवे, आनिससा सोतापत्तिफलसच्छिकिरियाय ।
कतमे छ ? सद्धम्मनियतो होति, अपरिहानधम्मो होति, परियन्त-
कतस्स दुक्ख होति^१, असाधारणेन बाणेन समन्नागतो होति, हेतु चस्स 10
सुदिट्ठो, हेतुसमुप्पन्ना च धम्मा । इमे खो, भिक्खवे, छ आनिससा
सोतापत्तिफलसच्छिकिरियाया” ति ।

३ अनिच्चसुत्तं

१ “सो वत, भिक्खवे, भिक्खु कञ्चि सङ्खार निच्चतो समनु-
पस्सन्तो अनुलोमिकाय खन्तिया समन्नागतो भविस्सती^१ ति नेत ठान
विज्जति । ‘अनुलोमिकाय खन्तिया असमन्नागतो सम्मत्तनियाम ओक्क- 15
मिस्सती’ ति नेत ठान विज्जति । ‘सम्मत्तनियाम अनोक्कममानो
सोतापत्तिफल वा सकदागामिफल वा अनागामिफल वा अरहत्त वा
सच्छिकरिस्सती’ ति नेत ठान विज्जति ।

२ “सो वत, भिक्खवे, भिक्खु सब्बसङ्खारे^२ अनिच्चतो समनु-
पस्सन्तो अनुलोमिकाय खन्तिया समन्नागतो भविस्सती^३ ति ठानमेत 20
विज्जति । ‘अनुलोमिकाय खन्तिया समन्नागतो सम्मत्तनियाम ओक्क-
मिस्सती’ ति ठानमेत विज्जति । ‘सम्मत्तनियाम ओक्कममानो सोता-

१-१ पच्चाजातो दुल्लभो - स्या० । २-२ कुसलवम्मच्छन्दो - सी०, न्या० रो०

३ न होति - सी०, स्या०, १० । ४. सब्बसङ्खार - सी०, रो० ।

पतिफलं वा सकदागामिफलं वा अनागामिफलं वा अरहतं वा सन्धि-
करिस्सती' ति ठानमेत विज्जती' ति ।

४ दुक्खसुत्त

“सो वत, भिक्खवे, भिक्खु कञ्चि सङ्खारं सुखतो समनुपस्सन्तो
पे० सम्बसङ्खारे दुक्खतो समनुपस्सन्तो पे० ठानमेत विज्जति” ।

५ अमत्तसुत्त

५ “सो वत, भिक्खवे, भिक्खु कञ्चि धम्मं अमत्ततो समनुपस्सन्तो
पे० सम्बधम्मं अमत्ततो समनुपस्सन्तो पे० ठानमेत विज्जति” ।

६ निब्बानसुत्त

१ “सो वत, भिक्खवे, भिक्खु निब्बानं दुक्खतो समनुपस्सन्तो
अनुलोमिकाय सन्तिया समभागतो भविस्सती' ति नेत ठान विज्जति
'अनुलोमिकाय सन्तिया असमभागतो सम्मत्तनियामं भोक्कमिस्सती'
१० ति नेत ठान विज्जति । 'सम्मत्तनियामं अनोक्कममानो सोत्तापत्तिफलं
वा सकदागामिफलं वा अनागामिफलं वा अरहतं वा सन्धिकरिस्सती'
ति नेत ठान विज्जति ।

२ “सो वत, भिक्खवे, भिक्खु निब्बानं सुखतो समनुपस्सन्तो
अनुलोमिकाय सन्तिया समभागतो भविस्सती' ति ठानमेत विज्जति
१५ 'अनुलोमिकाय सन्तिया असमभागतो सम्मत्तनियामं भोक्कमिस्सती' ति
ठानमेत विज्जति । 'सम्मत्तनियामं अनोक्कममानो सोत्तापत्तिफलं वा
सकदागामिफलं वा अनागामिफलं वा अरहतं वा सन्धिकरिस्सती' ति
ठानमेत विज्जती' ति ।

७ अनवत्थितसुत्त

१ “ए, भिक्खवे, आनिससे सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुन
२० सम्बसङ्खारेसु अनोधि करित्वा अनिच्चसङ्खं उपट्ठापेतुं । कतमे स
'सम्बसङ्खारं च मे अनवत्थिता ज्ञायिस्सन्ति, सम्बसोके च मे मत्तं

नाभिरमिस्सति, सब्बलोका च मे मनो वुट्ठहिस्सति, निब्बानपोणं च मे मानस भविस्सति, सयोजना च मे पहाण गच्छिस्सन्ति^१, परमेन च सामञ्जेन समन्नागतो भविस्सामी' ति । इमे खो, भिक्खवे, छ आनिससे सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुना सब्बसङ्गारेसु अनोधि करित्वा अनिच्चमञ्ज उपट्ठापेत्तु" ति ।

5

८ उक्खित्तासिकसुत्तं

१ "छ, भिक्खवे, आनिससे सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुना सब्बसङ्गारेसु अनोधि करित्वा दुक्खसञ्ज उपट्ठापेत्तु । कतमे छ ? 'सब्बसङ्गारेसु च मे निब्बिदसञ्जा^२ पच्चुपट्ठिता भविस्सति, सेय्यथापि उक्खित्तासिके वधके । सब्बलोका च मे मनो वुट्ठहिस्सति, निब्बाने च सन्तदस्सावी भविस्सामि, अनुसया च मे समुग्घात गच्छिस्सन्ति, 10 किच्चकारी च भविस्सामि, सत्था च मे परिचिण्णो भविस्सति मेत्तावताया' ति । इमे खो, भिक्खवे, छ आनिससे सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुना सब्बसङ्गारेसु अनोधि करित्वा दुक्खसञ्ज उपट्ठापेत्तु" ति ।

९ अतम्मयसुत्तं

१ "छ, भिक्खवे, आनिससे सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुना सब्बधम्मेषु अनोधि करित्वा अनत्तसञ्ज उपट्ठापेत्तु । कतमे छ ? 15 सब्बलोके च अतम्मयो भविस्सामि, अहङ्कारा च मे उपरज्झिस्सन्ति, ममङ्कारा च मे उपरज्झिस्सन्ति, असाधारणेन च ज्ञाणेन समन्नागतो भविस्सामि, हेतु च मे सुदिट्ठो भविस्सति, हेतुसमुप्पन्ना च धम्मा । इमे खो, भिक्खवे, छ आनिससे सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुना सब्बधम्मेषु अनोधि करित्वा अनत्तसञ्ज उपट्ठापेत्तु" ति । 20

१० भवसुत्तं

१ "तयोमे, भिक्खवे, भवा पहातब्बा, तीसु सिक्खासु सिक्खितव्व । कतमे तयो भवा पहातब्बा ? कामभवो, रूपभवो, अरूपभवो — इमे तयो भवा पहातब्बा । कतमासु तीसु सिक्खासु सिक्खितव्व ?

१ गच्छन्ति — सी०, स्या०, रो० । २ निव्वाणसञ्जा — सी०, निव्वानसञ्जा — स्या०, रो० ।

अधिसीलसिक्खाय, अधिचित्तसिक्खाय, अधिपञ्जासिक्खाय - इमासु तीसु सिक्खासु सिक्खितम्ब । यतो लो, भिक्खवे, भिक्खुनो इमे लो भवा पहीना होन्ति, इमासु च तीसु सिक्खासु सिक्खितसिक्खो होति - अय वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु अच्चेच्छि तण्ह, विवत्तयि संयोजन, सम्मा मानाभिसमया अन्तमकासि दुक्खस्सा' ति ।

११ तण्हासुत्त

१ "तिस्सो इमा, भिक्खवे, तण्हा पहातम्बा तयो च माना । कतमा तिस्सो तण्हा पहातम्बा ? कामतण्हा, भवतण्हा, विभवतण्हा - इमा तिस्सो तण्हा पहातम्बा । कतमे तयो माना पहातम्बा ? मानो, ओमानो अतिमानो - इमे तयो माना पहातम्बा । यतो लो, भिक्खव, भिक्खुनो इमा तिस्सो तण्हा पहीना होन्ति इमे च तयो माना । अय वुच्चति भिक्खवे, भिक्खु अच्चेच्छि तण्ह, विवत्तयि संयोजन, सम्मा मानाभिसमया अन्तमकासि दुक्खस्सा' ति ।

आनिसंसवम्भो वसमो' ।

तस्युद्धारं

पातुभाषो आनिससो, अनिच्चदुक्खअनततो' ।

निम्बानं अनवत्ति' उप्पिस्सत्तासि' अतम्मयो ।

भवाहृतण्हायेका वसा ति' ॥

दुत्तिथो पण्णासको वसतो ।

११ तिकवग्गो

१ रागसुत्त

१ "तयोमे भिक्खवे, धम्मा । कतमे तयो ? रागो, दोसो, मोहो - इमे लो भिक्खवे तयो धम्मा । इमेस लो, भिक्खवे, तिक्ख धम्मान पहानाय तयो धम्मा भावेत्तम्बा । कतमे तयो ? रागस्स

१ पण्णमो - इया । अनिच्चं दुक्खअनततो - ली स्या रो । १ एवो धमोधि संवृत्ता - ली रो तयो धमोधि - इया । ४-४ पण्णाववा तण्हाय ते वसाति - इया भवतण्हाय ते वसाति - ली रो ।

पहानाय असुभा भावेतब्बा, दोसस्स पहानाय मेत्ता भावेतब्बा, मोहस्स पहानाय पञ्जा भावेतब्बा । इमेस खो, भिक्खवे, तिण्ण धम्मान पहानाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा” ति ।

२ दुच्चरितसुत्तं

१. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे तयो ? कायदुच्चरित, वचीदुच्चरित, मनोदुच्चरित — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मा । इमेस 5 खो, भिक्खवे, तिण्ण धम्मान पहानाय तयो धम्मा भावेतब्बा । कतमे तयो ? कायदुच्चरितस्स पहानाय कायसुचरित भावेतब्ब, वचीदुच्चरितस्स पहानाय वचीसुचरित भावेतब्ब, मनोदुच्चरितस्स पहानाय मनोसुचरित भावेतब्ब । इमेस खो, भिक्खवे, तिण्ण धम्मान पहानाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा” ति । 10

३. वितक्कसुत्तं

१ “तयोमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे तयो ? कामवितक्को, व्यापादवितक्को, विहिंसावितक्को — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मा । इमेस खो, भिक्खवे, तिण्ण धम्मानं पहानाय तयो धम्मा भावेतब्बा । कतमे तयो ? कामवितक्कस्स पहानाय नेक्खम्मवितक्को भावेतब्बो, व्यापादवितक्कस्स पहानाय अव्यापादवितक्को भावेतब्बो, विहिंसा- 15 वितक्कस्स पहानाय अविहिंसावितक्को भावेतब्बो । इमेसं खो, भिक्खवे, तिण्ण धम्मान पहानाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा” ति ।

४ सञ्जासुत्तं

१. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे तयो ? कामसञ्जा, व्यापादसञ्जा, विहिंसासञ्जा — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मा । इमेस खो, भिक्खवे, तिण्ण धम्मानं पहानाय तयो धम्मा भावेतब्बा । 20 कतमे तयो ? कामसञ्जाय पहानाय नेक्खम्मसञ्जा भावेतब्बा, व्यापादसञ्जाय पहानाय अव्यापादसञ्जा भावेतब्बा, विहिंसासञ्जाय पहानाय अविहिंसासञ्जा भावेतब्बा । इमेस खो, भिक्खवे, तिण्ण धम्मान पहानाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा” ति ।

५ धातुसुप्तं

१ "तयोमे, भिक्षवे, धम्मा । कतमे तयो ? कामधातु, व्यापादधातु, विहिंसाधातु - इमे सो, भिक्षवे, तयो धम्मा । इमेस सो, भिक्षवे, तिण्ण धम्मान पहानाय तयो धम्मा भावेतब्बा । कतमे तयो ? कामधातुया पहानाय नेक्खम्मधातु भावेतब्बा, व्यापादधातुया पहानाय अव्यापादधातु भावेतब्बा, विहिंसाधातुया पहानाय अविहिंस-
 ५ धातु भावेतब्बा । इमेस खो, भिक्षवे, तिण्ण धम्मान पहानाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा" ति ।

६ अस्ताविसुप्तं

१ "तयोमे, भिक्षवे, धम्मा । कतमे तयो ? अस्ताविसुप्ति, अस्तानुविट्ठि मिच्छाविट्ठि - इमे सो, भिक्षवे, तयो धम्मा । इमेस खो, भिक्षवे, तिण्ण धम्मान पहानाय तयो धम्मा भावेतब्बा । कतमे तयो ? अस्ताविसुप्ति पहानाय अनिक्खसञ्ज्ञा भावेतब्बा, अस्तानुविट्ठि पहानाय अनस्तसञ्ज्ञा भावेतब्बा मिच्छाविट्ठिया पहानाय सम्माविहिंसा भावेतब्बा । इमेस खो, भिक्षवे, तिण्ण धम्मान पहानाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा" ति ।

७ अरतिसुप्तं

१ "तयोमे भिक्षवे, धम्मा । कतमे तयो ? अरति, विहिंसा अधम्मचरिया - इमे सो, भिक्षवे, तयो धम्मा । इमेस खो, भिक्षवे तिण्ण धम्मान पहानाय तयो धम्मा भावेतब्बा । कतमे तयो ? अरतिया पहानाय मुदिता भावेतब्बा, विहिंसाय पहानाय अविहिंसा भावेतब्बा, अधम्मचरियाय पहानाय अधम्मचरिया भावेतब्बा । इमेस खो भिक्षवे तिण्ण धम्मान पहानाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा" ति ।

८ सन्तुट्ठिसुप्तं

१ "तयोमे भिक्षवे, धम्मा । कतमे तयो ? असन्तुट्ठिता, असम्पज्झं महिण्डता - इमे सो भिक्षवे, तयो धम्मा । इमेस

१ विहिंसाय - एषा सो ।

खो, भिक्खवे, तिण्णं धम्मान पहानाय तयो धम्मा भावेतब्बा । कतमे तयो ? असन्तुट्ठिताय पहानाय सन्तुट्ठिता भावेतब्बा, असम्पजञ्जस्स पहानाय सम्पजञ्ज भावेतब्ब, महिच्छताय पहानाय अप्पिच्छता भावेतब्बा । इमेस खो, भिक्खवे, तिण्ण धम्मान पहानाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा” ति ।

5

६ दोवचस्सतासुत्तं

१. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे तयो ? दोवचस्सता, पापमित्तता, चेतसो विक्खेपो – इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मा । इमेस खो, भिक्खवे, तिण्णं धम्मान पहानाय तयो धम्मा भावेतब्बा । कतमे तयो ? दोवचस्सताय पहानाय सोवचस्सता भावेतब्बा, पापमित्तताय पहानाय कल्याणमित्तता भावेतब्बा, चेतसो विक्खेपस्स पहानाय आना-
पानस्सति भावेतब्बा । इमेस खो, भिक्खवे, तिण्ण धम्मान पहानाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा” ति ।

10

१०. उद्धच्वसुत्तं

१ “तयोमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे तयो ? उद्धच्च, असवरो, पमादो – इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मा । इमेस खो, भिक्खवे, तिण्ण धम्मान पहानाय तयो धम्मा भावेतब्बा । कतमे तयो ? उद्ध-
च्चस्स पहानाय समथो भावेतब्बो, असवरस्स पहानाय सवरो भावेतब्बो, पमादस्स पहानाय अप्पमादो भावेतब्बो । इमेस खो, भिक्खवे, तिण्ण धम्मान पहानाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा” ति ।

15

त्तिकवग्गो एकादसमो^१ ।

तस्सुद्धानं

रागदुच्चरितवितक्क, सञ्जा धातू ति वुच्चति^२ ।
अस्सादअरतितुट्ठि, दुवे^३ च उद्धच्चेन^४ वग्गो ति ॥

20

१२ सामञ्जस्यवग्गो

१ कायानुपस्सीसुत्त

१ “छ, भिक्षवे, धम्मो अप्पहाय अभब्बो काय कायानुपस्सी विहरितु । कतमे छ ? कम्मारामत, भस्सारामत, निदारामत, सङ्गणिकारामत, इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारत, भोजने अमत्तञ्चुत्तं — इमं सो, भिक्षवे, छ धम्मो अप्पहाय अभब्बो काये कायानुपस्सी विहरितु ।

२ “छ, भिक्षवे, धम्मो पहाय भब्बो काये कायानुपस्सी विहरितु । कतमे छ ? कम्मारामत, भस्सारामत, निदारामत, सङ्गणिकारामत, इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारत, भोजने अमत्तञ्चुत्तं — इमं सो, भिक्षवे, छ धम्मो पहाय भब्बो काये कायानुपस्सी विहरितु” ति ।

२ धम्मामुपस्सीसुत्त

१ “छ, भिक्षवे, धम्मो अप्पहाय अभब्बो अज्झत्त काय ... पे०—

१० वहिद्धा काये पे० अज्झत्तवहिद्धा काये ... पे०— अज्झत्त वेदना पे० वहिद्धा वेदनासु पे० .. अज्झत्तवहिद्धा वेदनासु ... पे०.

अज्झत्त चित्ते .. पे० वहिद्धा चित्ते पे० अज्झत्तवहिद्धा चि पे० अज्झत्त धम्मेषु .. पे० .. वहिद्धा धम्मेषु .. पे० .. अज्झत्त

१५ वहिद्धा धम्मेषु धम्मामुपस्सी विहरितु । कतमे छ ? कम्मारामत, भस्सारामत, निदारामत, सङ्गणिकारामत इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारत, भोजने अमत्तञ्चुत्तं — इमे सो, भिक्षवे, छ धम्मो पहाय भब्बो अज्झत्त वहिद्धा धम्मेषु धम्मामुपस्सी विहरितु” ति ।

३ तपुस्ससुत्त

१ “छहि, भिक्षवे, धम्मोहि समप्पागतो तपुस्सो गहपति तथा गते निट्ठङ्गतो अमत्तदसो अमत्तं सञ्चिद्वत्त्वा हरियसि । नतमहि एहि ? बुद्धे अवेचचप्पसादेन धम्मो अवेचचप्पसादेन, सद्धे अवेचचप्पसादेन परियेन सीसेन अरियेन आणन अरियाम विमुत्तिमा — इमहि गो भिक्षव एहि धम्मोहि समप्पागतो तपुस्सो गहपति तथागतं निट्ठङ्गतो अमत्तदसो अमत्तं सञ्चिद्वत्त्वा हरियसि” ति ।

४-२३ भल्लिकादिसुत्तानि

१-२०. “छहि, भिवखवे, धम्ममेहि समन्नागतो भल्लिको गहपति .. पे०.. गुदत्तो गहपति अनाथपिण्डिको .. चित्तो गहपति मच्चिक्का-सण्डिको हत्थको आळवको . महानामो सवको . उग्गो गहपति वेसालिको ... उग्गतो गहपति .. सूरुओ अग्गट्ठो .. जीवको कोमार-भच्चो .. नकुलपित्ता गहपति . तवकण्णिको गहपति .. पूरणो गहपति 5
 . इसिदत्तो गहपति .. सन्धानो गहपति . विचयो' गहपति .. विजय-माहिको' गहपति .. मेण्डको गहपति ... वासेट्ठो उपासको . अरिट्ठो उपासको . सारग्गो' उपासको तथागते निट्ठुज्जतो अमत्तदसो अमत्त सच्चिक्कत्वा इरियति । कतमेहि छहि ? बुद्धे अवेच्चप्पसादेन, धम्मे अवेच्चप्पसादेन, सद्धे अवेच्चप्पसादेन, अरियेन सीलेन, अरियेन ज्ञाणेन, 10
 अरियाय विमत्तिया - इमेहि खो, भिवखवे, छहि धम्ममेहि समन्नागतो सारग्गो उपासको तथागते निट्ठुज्जतो अमत्तदसो अमत्तं सच्चिक्कत्वा इरियती” ति ।

सामञ्जसवग्गो द्वादसमो ।

१३. रागपेय्यातं

१. “रागरस, भिवखवे, अभिज्झाय छ धम्मा भावेतब्बा । कतमे छ ? दरसनानुत्तरिय, सवन्नानुत्तरिय, ज्ञानानुत्तरिय, सिवखानुत्तरियं, पारिचरियानुत्तरियं, अनुस्सतानुत्तरियं - रागरस, भिवखवे, अभिज्झाय इमे छ धम्मा भावेतब्बा” ति । 15

२. “रागरस, भिवखवे, अभिज्झाय छ धम्मा भावेतब्बा । कतमे छ ? बुद्धानुरसति, धम्मनुरसति, सद्धानुरसति, सीलानुरसति, चागानुरसति, देवतानुरसति - रागरस, भिवखवे, अभिज्झाय इमे छ 20
 धम्मा भावेतब्बा” ति ।

३. “रागरस, भिवखवे, अभिज्झाय छ धम्मा भावेतब्बा । कतमे छ ? अतिच्चसज्झा, अतिच्चे दुक्खसज्झा, दुक्खे अनत्तसज्झा, पहानसज्झा, विरागसज्झा, निरोधसज्झा - रागरस, भिवखवे, अभिज्झाय इमे छ धम्मा भावेतब्बा” ति । 25

१. विजयो - गी०, स्या०, रो० । २. अग्गियमाहिको - गी०, स्या०, रो० ।

३. गादत्तो - स्या० ।

४-३० “रागस्स, भिक्खवे, परिञ्जाय पे० परिक्खयाय
पहानाय स्याय वयाय विरागाय .. निरोधाय चागाय
पटिनिस्सग्गाय छे धम्मा भावेतब्बा” ।

३१-५१० “दोसस्स पे० मोहस्स कोधस्स उपनाहस्स
मक्खस्स पळासस्स^१ इस्साय मच्छरियस्स मायाय साठे-
म्यस्स^२ धम्मस्स सारम्भस्स मानस्स अतिमानस्स मघस्स
पमादस्स अभिञ्जाय पे० परिञ्जाय परिक्खयाय पहनाय ..
स्याय वयाय विरागाय निरोधाय चागाय पटिनिस्सग्गाय
पे० इमे छ धम्मा भावेतब्बा” ति ।

इदमवोच भगवा । अत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासितं अभि-
नन्दु ति ।

रागपेम्भानं निट्ठितं ।

छक्कनिपातो निट्ठितो ।

— ० —

७. सत्तकनिपातो

१. धनवग्गो

१ पठमपियसुत्तं

१ एवं मे सुत । एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

B.
R.

२ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सन्नह्यचारीन अप्पियो च होति अमनापो च अग्ररु च अभावनीयो च । कतमेहि सत्तहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु लाभकामो च होति, सक्कारकामो च होति^१, अनवज्जत्तिकामो च होति, अहिरिको च होति, अनोत्तप्पी च, पापिच्छो च, मिच्छादिट्ठि च । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सन्नह्यचारीन अप्पियो च होति अमनापो च अग्ररु च अभावनीयो च ।

5

10

३ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति, मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि सत्तहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न लाभकामो च होति, न सक्कारकामो च होति, न अनवज्जत्तिकामो च होति, हिरीमा^२ च होति, ओत्तप्पी च, अप्पि-च्छो च, सम्मादिट्ठि च । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा” ति ।

15

२ दुतियपियसुत्तं

१ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सन्नह्यचारीन अप्पियो च होति अमनापो च अग्ररु च अभावनीयो च । कतमेहि सत्तहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु लाभकामो च होति, सक्कारकामो च होति, अनवज्जत्तिकामो च होति, अहिरिको च होति, अनोत्तप्पी च, इस्सुकी च, मच्छरी च । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्मेहि समन्नागतो

20

भिक्षु सन्नह्यचारीन अप्यियो च होति भ्रमनापो च भ्रगरु च भ्रभावनीयो च ।

२ “सत्तहि, भिक्षवे, धम्महेहि समन्नागतो भिक्षु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि सत्तहि ? इध, भिक्षवे, भिक्षु न लाभकामो च होति, न सक्कारकामो च होति, न अनवच्छत्तिकामो च होति, हिरीमा च होति, ओत्तप्पी च, अनिस्सुकी च, भ्रमच्छरी च । इमेहि खो, भिक्षवे, सत्तहि धम्महेहि समन्नागतो भिक्षु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा’ ति ।

३ सत्तिबलसुत्त

१ एव मे सुत्त । एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनायपिण्डिकस्स आरामे पे० .. सत्तिमानि, भिक्षवे, बलानि । क्तमानि सत्त ? सद्दाबल, विरियबल, हिरीबल, ओत्तप्पबल सत्तिबल, समाधिबल, पञ्जाबल — इमानि खो, भिक्षवे, सत्त बलानी ति ।

“सद्दाबल विरिय’ च’, हिरी ओत्तप्पिय बल ।

सत्तिबल समाधि’ च’, पञ्जा वे सत्तम बल ॥

“एतेहि बलवा भिक्षु, सुख जीवति पण्डितो ।

योनिस्सो विचिने धम्म, पञ्जायत्थ विपस्सति ।

पज्जोतस्सेव निब्बान विमोक्खो’ होति चेतसो’ ति ॥

४ वित्थतबलसुत्तं

१ “सत्तिमानि, भिक्षवे, बलानि । क्तमानि सत्त ? सद्दा बल विरियबल हिरीबल ओत्तप्पबल सत्तिबल समाधिबल पञ्जाबल ।

२ “क्तम च, भिक्षवे सद्दाबल ? इध, भिक्षवे, अरिय सावको सद्दो होति सद्दुहति तथागतस्स बोधि — इति पि सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो पे० सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा ति । इदं वुच्चति भिक्षवे सद्दाबल ।

३ “क्तम च भिक्षवे विरियबल ? इध, भिक्षवे, अरिय सावको आरद्विरियो विहरति अकुसलाम धम्मार्तं पहानाय कुसलाम

१-१ विरियबलं — स्या नीरियं च — म । २ हिरी — री । ३-३ समाधिबलं

— स्या समाधि च — री । ४ पज्जोतस्सेव — स्या । ५. विमोक्खो — री ।

धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेषु । इदं वुच्चति, भिक्खवे, विरियबलं ।

४ “कतमं च, भिक्खवे, हिरीवल ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको हिरीमा होति, हिरीयति^१ कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनो-
दुच्चरितेन, हिरीयति पापकानं अकुसलान धम्मानं समापत्तिया । 5
इद वुच्चति, भिक्खवे, हिरीवल ।

५ “कतमं च, भिक्खवे, ओत्तप्पवल ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको ओत्तप्पी होति, ओत्तप्पति कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन
मनोदुच्चरितेन, ओत्तप्पति पापकानं अकुसलानं धम्मान समापत्तिया ।
इदं वुच्चति, भिक्खवे, ओत्तप्पवल । 10

६ “कतमं च, भिक्खवे, सतिबल ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको सतिमा होति परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो चिरकत्त पि
चिरभासित पि सरिता अनुस्सरिता । इद, वुच्चति, भिक्खवे, सतिबल ।

७ “कतम च, भिक्खवे, समाधिबल ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको विविच्चेव कामेहि पे०. चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । 15
इद वुच्चति, भिक्खवे, समाधिबल ।

८. “कतम च, भिक्खवे, पञ्ञाबल ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको पञ्ञावा होति उदयत्थगामिनिया पञ्ञाय समन्नागतो अरियाय
निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । इद वुच्चति, भिक्खवे,
पञ्ञाबलं । इमानि खो, भिक्खवे, सत्त बलानी ति । 20

“सद्वाबल विरियं च, हिरी ओत्तप्पिय बल ।

सतिबल समाधि च, पञ्ञा वे सत्तमं बलं ॥

“एतेहि बलवा भिक्खु, सुखं जीवति पण्डितो ।

योनिसो विचिने धम्म, पञ्ञायत्थ विपस्सति ।

पज्जोतस्सेव निब्बानं, विमोक्खो होति चेतसो” ति ॥ 25

५. सङ्घित्तधनसुत्तं

१ “सत्तिमानि, भिक्खवे, धनानि । कतमानि सत्त ? सद्वा-
धनं, सीलधनं, हिरीधन, ओत्तप्पधनं, सुतधन, चागधन, पञ्ञाधन —

१ हिरीयति — स्या०, रो० ।

इमानि स्तो, भिक्षवे, सप्त धनानी ति ।

“सद्वायन सीलघन, हिरी भोत्तप्पिय धन ।

सुतघन च चागा च, पञ्जा वे सत्तम धन ॥

“यस्स एते’ धना अत्थि, इत्थिया पुरिसस्स वा ।

अदलिदो’ ति त आहु अमोघ तस्स जीवित ॥

“तस्मा सद् च सील च, पसाद धम्मदस्सन ।

अनुयुञ्जेष मेधायी, सर बुद्धान सासन’ ति ॥

६ वित्त्यतथमसुत्त

१ “सत्तिमानि, भिक्षवे, धनानि । कतमानि सत्त ? सद्वा धन, सीलघन हिरीघन भोत्तप्पधन, सुतघन, चागधन, पञ्जाधन ।

२ “कतम च, भिक्षवे, सद्वाधन ? इध भिक्षवे, अरिय सावको सद्दो होत्ति, सद्दुत्ति तथागतस्स बोधि — ‘इति पि सो भगवा अरुह सम्मासम्बुद्धो पे० बुद्धो भगवा’ ति । इद वुच्चति, भिक्षवे, सद्वाधन ।

३ “कतम च, भिक्षवे, सीलघन ? इध, भिक्षवे, अरिय सावको पाणातिपाता पटिविरतो होत्ति पे० सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो होत्ति । इद वुच्चति, भिक्षवे, सीलघन ।

४ “कतम च, भिक्षवे, हिरीघन ? इध, भिक्षवे, अरिय सावको हिरीमा होत्ति, हिरीयति कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनो दुच्चरितेन, हिरीयति पापवान अकुसलान धम्मान समापत्तिया । इद वुच्चति, भिक्षवे हिरीघन ।

५ “कतम च भिक्षवे भोत्तप्पधन ? इध भिक्षवे, अरिय सावको भोत्तप्पी होत्ति, भोत्तप्पति कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनोदुच्चरितेन भोत्तप्पति पापवान अकुसलान धम्मान समापत्तिया । इद वुच्चति भिक्षवे भोत्तप्पधन ।

६ “कतम च भिक्षवे सुतघन ? इध भिक्षवे, अरिय सावको बहुस्मुतो होत्ति सुतपरो सुतराग्निचयो । ये ते धम्मा आदि पत्त्याणा मज्जेमत्त्याणा परिपोमानमत्त्याणा सात्थ सच्चञ्जा वेवस

परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता
होन्ति धाता^१ वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा ।
इद वुच्चति, भिक्खवे, सुतधन ।

७ “कतम च, भिक्खवे, चागधन ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको विगतमलमच्छेरेण चेतसा अगार अज्झावसति मुत्तचागो पयत- 5
पाणि वोस्सग्गरतो याचयोगो दानसविभागरतो । इद वुच्चति, भिक्खवे,
चागधन ।

८ “कतम च, भिक्खवे, पज्जाधन ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको पज्जवा होति पे० सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । इद
वुच्चति, भिक्खवे, पज्जाधन । इमानि खो, भिक्खवे, सत्त धनानी ति । 10

“सद्धाधन सीलधन, हिरी ओत्तप्पिय धन ।

सुतधन च चागो च, पज्जा वे सत्तम धन ॥

“यस्स एते धना अत्थि, इत्थिया पुरिसस्स वा ।

अदलिद्दो ति त आहु, अमोघ तस्स जीवित ॥

“तस्मा सद्ध च सील च, पसाद धम्मदस्सन । 15

अनुयुज्जेथ मेधावी, सर बुद्धान सासन” ति ।

७. उग्सुत्तं

१ अथ खो उग्गो राजमहामत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
निसिन्नो खो उग्गो राजमहामत्तो भगवन्त एतदवोच —

२ “अच्छरिय, भन्ते, अब्भुत, भन्ते । याव अद्धो चाय^२, 20
भन्ते, मिगारो रोहणेय्यो याव महद्धनो याव महाभोगो” ति ।

“कीव^३ अद्धो पनुग्ग, मिगारो रोहणेय्यो, कीव महद्धनो, कीव
महाभोगो” ति ?

“सत, भन्ते, सतसहस्सान^४ हिरज्जस्स, को पन वादो रूपि-
यस्सा” ति ।

“अत्थि खो एत, उग्ग, धन नेत ‘नत्थी’ ति वदामी ति । त
च खो एत, उग्ग, धन साधारण अंगिना उदकेन राजूहि चोरेहि अप्पियेहि 25

१ धता — स्या०, रो० । २ वाय — रो० । ३ किञ्च — स्या० । ४ सहस्सान —
सी०, सहस्सानि — स्या० ।

दायादेहि । सत्त खो इमानि, उग्ग, घनानि असाधारणानि अग्निना उदकेन राजूहि चोरेहि अप्पियेहि दायादेहि । कत्तमानि सत्त ? सद्दा घन, सीलघन, हिरीघन, भोत्तप्पघन, सुतघन, चागघन, पञ्चाघन - इमानि खो, उग्ग, सत्त घनानि असाधारणानि अग्निना उदकेन राजूहि चोरेहि अप्पियेहि दायादेही ति ।

“सद्दाघन सीलघन, हिरी भोत्तप्पिय घन ।
सुतघन च चागो च, पञ्चा वे सत्तम घनं ॥
“यस्स एते घना अत्थि, इत्थिया पुरिसस्स वा ।
स वे महद्धनो लोके, अजेय्यो देवमानुसे ॥
“तस्मा सद्द च सील च, पसाव वम्मदस्स न ।
अनुयुञ्जेष मेघावी, सर बुद्धान सासन” ति ॥

८ सयोजनसुत्त

१ “सत्तिमानि, भिक्खवे, सयोजनानि । कत्तमानि सत्त ? अनु नयसयोजन, पटिघसयोजन, दिट्ठिसयोजन, विचिकिञ्छासयोजन, मान सयोजन, भवरागसयोजन, अविज्जासयोजन - इमानि खो भिक्खवे, सत्त सयोजनानी” ति ।

९ पहानसुत्त

१ “सत्तन्न भिक्खवे सयोजनान पहानाय समुच्छेदाय ब्रह्म चरिय वुत्सति । कत्तमेस सत्तन्न ? अनुनयसयोजनस्स पहानाय समुच्छेदाय ब्रह्मचरिय वुत्सति पटिघसयोजनस्स पे० विट्ठिसयोजनस्स विचिकिञ्छासयोजनस्स मानसयोजनस्स भवरागसयोजनस्स - अविज्जासयोजनस्स पहानाय समुच्छेदाय ब्रह्मचरिय वुत्सति । इमेस खो, भिक्खवे सत्तन्न सयोजनान पहानाय समुच्छेदाय ब्रह्मचरिय वुत्सति । यत्तो च खो भिक्खवे भिक्खुनो अनुनयसयोजन पहान होति उच्चिन्नमूल तात्तावत्पुक्क भनभावकूत भायति अनुप्पावधम्म । पटिघसयोजन .. पे० दिट्ठिसयोजन विचिकिञ्छासयोजन मानसयोजन .. भवरागसयोजन अविज्जासयोजन पहान होति उच्चिन्नमूल तात्ता वत्पुक्क भनभावकूत भायति अनुप्पावधम्म । अय वुच्चति भिक्खवे,

भिक्षु अच्छेच्छि तण्ह, विवत्तयि सयोजन, सम्मा मानाभिसमया अन्तम-
कासि दुक्खस्सा” ति ।

१०. मच्छरियसुत्तं

१. “सत्तिमानि, भिक्खवे, सयोजनानि । कतमानि सत्त ? अनु-
नयसयोजन, पटिघसयोजन, दिट्ठिसयोजन, विचिकिच्छासयोजन, मान-
सयोजन, इस्सासयोजन, मच्छरियसयोजन — इमानि खो, भिक्खवे, 5
सत्त सयोजनानी” ति ।

घनवग्गो पठमो ।

तस्सुद्धानं

द्वे^१ पियानि बल धन^२, सङ्घित्त^३ चेव वित्थत्^४ ।

उग्ग सयोजनं चेव, पहान^५ मच्छरियेन^६ चा^७ ति ॥

२. अनुसयवग्गो

१. पठमअनुसयसुत्तं

१ “सत्तिमे, भिक्खवे, अनुसया । कतमे सत्त ? कामरागा-
नुसयो, पटिघानुसयो, दिट्ठानुसयो, विचिकिच्छानुसयो, मानानुसयो, 10
भवरानुसयो, अविज्जानुसयो — इमे खो, भिक्खवे, सत्त अनुसया”
ति ।

२. दुतियअनुसयसुत्तं

१ “सत्तन्न, भिक्खवे, अनुसयान पहानाय” समुच्छेदाय ब्रह्म-
चरिय वुस्सति । कतमेस सत्तन्न ? कामरागानुसयस्स पहानाय समुच्छेदाय
ब्रह्मचरिय वुस्सति, पटिघानुसयस्स पे० दिट्ठानुसयस्स विचि- 15
किच्छानुसयस्स मानानुसयस्स भवरानुसयस्स अविज्जानु-

१-१ द्वेपियञ्च बलधन — सी०, द्वे पियञ्च ० — स्या०, द्वे पिय द्वे बल धन —
रो० । २-२ असञ्जमेसखित्त — सी० । ३ पहान — सी०, स्या०, रो० । ४-४ मच्छरियेना
— रो० । ५ पहानाय समुग्धाताय — सी० ।

सयस्स पहाणाय समुज्जेदाय ब्रह्मचरिय वुस्सति । इमेस खो, भिक्खवे,
सत्तन्न अनुसयान पहाणाय समुज्जेदाय ब्रह्मचरिय वुस्सति ।

२ “यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खुनो कामरागानुसयो पहीनो
होति उच्छिन्नमूलो तात्तावत्पुक्तो अनभावङ्गतो आर्यति अनुप्पाद
धम्मो । पटिधानुसयो .. पे० दिट्ठानुसयो विचिकिञ्छानुसयो
मानानुसयो भवरागानुसयो अविज्जानुसयो पहीनो होति उच्छिन्न
मूलो तात्तावत्पुक्तो अनभावङ्गतो आर्यति अनुप्पादधम्मो । अय
वुच्चति, भिक्खवे भिक्खु’ अज्जेच्छि तण्ह, विवत्तयि सयोजन, सम्मा
मानाभिसमया अन्तमकासि दुक्खस्सा’ ति ।

३ कुलसुत्त

१ “सत्तहि, भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागत कुल अनुपगन्त्वा
वा नाल उपगन्तु, उपगन्त्वा वा नाल उपनिसीदितु । क्वमेहि सत्तहि ?
न मनापेन पच्चुट्ठेन्ति, न मनापेन अभिवादेन्ति, न मनापेन आसन वेन्ति
सन्तमस्स परिगुहन्ति बहुक पि थोक देन्ति, पणीत पि लूस देन्ति, असक्क-
च्च देन्ति नो सक्कच्च । इमेहि खो भिक्खवे, सत्तहि अज्जेहि समन्नागत
कुल अनुपगन्त्वा वा नाल उपगन्तु, उपगन्त्वा वा नाल उपनिसीदितु ।

२ “सत्तहि भिक्खवे अज्जेहि समन्नागत कुल अनुपगन्त्वा वा
वा अल उपगन्तु, उपगन्त्वा वा अल उपनिसीदितु’ । क्वमेहि सत्तहि ?
मनापेन पच्चुट्ठेन्ति, मनापेन अभिवादेन्ति मनापेन आसन वेन्ति, सन्त
मस्स न परिगुहन्ति बहुक पि’ बहुक देन्ति, पणीत पि पणीत देन्ति
सक्कच्च देन्ति नो असक्कच्च । इमेहि खो भिक्खवे सत्तहि अज्जेहि
समन्नागत कुल अनुपगन्त्वा वा अल उपगन्तु, उपगन्त्वा वा अल उप
निसीदितु’ ति ।

४ पुग्गलसुत्त

१ “सत्तिमे भिक्खवे पुग्गला आहुनेय्या पाहुनेय्या दमिस्स
णय्या अज्जालिकरणीया अनुत्तर पुज्जकस्सेत्त लोकस्स । फत्तमे सत्त ?
उभतोभागविमुत्ता पञ्चाविमुत्तो फायसक्खि, दिट्ठिप्पत्तो सद्धाविमुत्तो,

१ भिक्खु भिरगुसयी - खी । २ निमीदितु - स्वा । ३-४ बहुकग्गिह -
खा रो ।

धम्मानुसारी, सद्धानुसारी — इमे खो, भिक्खवे, सत्त पुग्गला आहुनेय्या पाहुनेय्या दक्खिणेय्या अञ्जलिकरणीया अनुत्तर पुञ्जाक्खेत लोकस्सा” ति ।

५. उदकूपमासुतं

१ “सत्तिमे, भिक्खवे, उदकूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकिस्मि । कतमे सत्त ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सकि निमुग्गो निमुग्गो व होति, इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो उम्मुज्जित्वा निमुज्जति, इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो उम्मुज्जित्वा ठितो होति, इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो उम्मुज्जित्वा विपस्सति विलोकेति, इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो उम्मुज्जित्वा पतरति, इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो उम्मुज्जित्वा पतिगाधप्पत्तो होति, इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो उम्मुज्जित्वा तिण्णो होति पारङ्गतो थले तिट्ठति ब्राह्मणो ।

२. “कथ च, भिक्खवे, पुग्गलो सकि निमुग्गो निमुग्गो व होति ? इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो समन्नागतो होति एकन्तकाळकेहि अकुसलेहि धम्मेषु । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो सकि निमुग्गो निमुग्गो व होति ।

३ “कथ च, भिक्खवे, पुग्गलो उम्मुज्जित्वा निमुज्जति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो उम्मुज्जति साधु सद्धा कुसलेसु धम्मेषु, साधु हिरी पे० साधु ओत्तप्प साधु विरिय साधु पञ्जा कुसलेसु धम्मेषू ति । तस्स सा सद्धा नेव तिट्ठति नो वड्ढति हायतियेव, तस्स सा हिरी पे० तस्स त ओत्तप्प तस्स त विरिय तस्स सा पञ्जा नेव तिट्ठति नो वड्ढति हायतियेव । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो उम्मुज्जित्वा निमुज्जति ।

४ “कथ च, भिक्खवे, पुग्गलो उम्मुज्जित्वा ठितो होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो उम्मुज्जति साधु सद्धा कुसलेसु धम्मेषु, साधु हिरी पे० साधु ओत्तप्प साधु विरिय साधु पञ्जा कुसलेसु धम्मेषू ति । तस्स सा सद्धा नेव हायति नो वड्ढति ठिता होति, तस्स सा हिरी पे० तस्स त ओत्तप्प तस्स त विरिय . तस्स सा

पञ्चा नेव हायति नो यङ्गुति ठिता होति । एव सो, भिक्षवे, पुगलो उम्मुज्जित्वा ठितो होति ।

५ “कथं च, भिक्षवे, पुगलो उम्मुज्जित्वा विपस्सति विमो केति ? इध, भिक्षवे, एकञ्चो पुगलो उम्मुज्जति साधु सद्धा कुसलेसु धम्मेषु, साधु हिरी पे० साधु ओत्तप्य साधु विरिय साधु पञ्चा कुसलेसु धम्मेषु ति । सो तिण्ण सयोजनानं परिक्खया सोत्तापन्नो होति अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो । एव सो भिक्षवे, पुगलो उम्मुज्जित्वा विपस्सति विमोकेति ।

६ “कथं च, भिक्षवे, पुगलो उम्मुज्जित्वा पत्तरति ? इध, भिक्षवे, एकञ्चो पुगलो उम्मुज्जति साधु सद्धा कुसलेसु धम्मेषु, साधु हिरी पे० साधु ओत्तप्य साधु विरिय .. साधु पञ्चा कुसलेसु धम्मेषु ति । सो तिण्ण सयोजनानं परिक्खया रागदोसमोहानं तनुत्ता सकदागामी होति, सकिदेव इमं लोकं आगन्त्वा दुक्खस्सन्तकरो' ति' । एव सो, भिक्षवे, पुगलो उम्मुज्जित्वा पत्तरति ।

७ “कथं च भिक्षवे, पुगलो उम्मुज्जित्वा पत्तिगाघप्पत्तो होति ? इध भिक्षवे, एकञ्चो पुगलो उम्मुज्जति साधु सद्धा कुसलेसु धम्मेषु, साधु हिरी पे० साधु ओत्तप्य ... साधु विरिय साधु पञ्चा कुसलेसु धम्मेषु ति । सो पञ्चन्न ओरम्मागियानं सयोजनानं परिक्खया ओपपातिको होति तत्थ परिनिव्वायी अनावत्तिधम्मो तस्मा सोका । एव सो, भिक्षवे पुगलो उम्मुज्जित्वा पत्तिगाघप्पत्तो होति ।

८ “कथं च, भिक्षवे, पुगलो उम्मुज्जित्वा तिण्णो होति पारङ्गतो थले तिट्ठति ब्राह्मणो । इध, भिक्षवे, एकञ्चो पुगलो उम्मुज्जति साधु सद्धा कुसलेसु धम्मेषु, साधु हिरी पे० साधु ओत्तप्य साधु विरिय साधु पञ्चा कुसलेसु धम्मेषु ति । सो आसवानं सया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेयं धम्मं सयं अभिञ्जा सञ्चिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरति । एव सो, भिक्षवे, पुगलो उम्मुज्जित्वा तिण्णो होति पारङ्गतो थले तिट्ठति ब्राह्मणो ।

“इमे सो, भिक्षवे, सत्त उदकूपमा पुगला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि' ति ।

६. अनिच्चानुपस्सीसुत्तं

१ “सत्तिमे, भिक्खवे, पुग्गला आहुनेय्या पाहुनेय्या दक्खिणेय्या अञ्जलिकरणीया अनुत्तर पुञ्ञक्खेत्त लोकस्स । कतमे सत्त ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सब्बसङ्खारेसु अनिच्चानुपस्सी विहरति अनिच्चसञ्जी अनिच्चपटिसवेदी सतत समित अब्बोकिण्ण चेतसा अधिमुच्चमानो पञ्ञाय परियोगाहमानो । सो आसवान खया पे० 5 सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । अय, भिक्खवे, पठमो पुग्गलो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तर पुञ्ञक्खेत्त लोकस्स ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो सब्बसङ्खारेसु अनिच्चानुपस्सी विहरति अनिच्चसञ्जी अनिच्चपटिसवेदी सतत 10 समित अब्बोकिण्ण चेतसा अधिमुच्चमानो पञ्ञाय परियोगाहमानो । तस्स अपुब्ब अचरिम आसवपरियादान च होति जीवितपरियादान च । अय, भिक्खवे, दुतियो पुग्गलो आहुनेय्यो . पे० अनुत्तर पुञ्ञक्खेत्त लोकस्स ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो सब्बसङ्खारेसु 15 अनिच्चानुपस्सी विहरति अनिच्चसञ्जी अनिच्चपटिसवेदी सतत समित अब्बोकिण्ण चेतसा अधिमुच्चमानो पञ्ञाय परियोगाहमानो । सो पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनान परिक्खया अन्तरापरिनिब्बायी होति पे० उपहच्चपरिनिब्बायी होति पे० असङ्खारपरि- 20 निब्बायी होति पे० ससङ्खारपरिनिब्बायी होति पे० उद्धसोतो होति अकनिट्ठगामी । अय, भिक्खवे, सत्तमो पुग्गलो आहुनेय्यो पाहु- नेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तर पुञ्ञक्खेत्त लोकस्स । इमे खो, भिक्खवे, सत्त पुग्गला आहुनेय्या पाहुनेय्या दक्खिणेय्या अञ्जलिकरणीया अनुत्तर पुञ्ञक्खेत्त लोकस्सा” ति ।

७. दुक्खानुपस्सीसुत्तं

१ सत्तिमे, भिक्खवे, पुग्गला आहुनेय्या पे० अनुत्तर 25 पुञ्ञक्खेत्त लोकस्स । कतमे सत्त ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सब्बसङ्खारेसु दुक्खानुपस्सी विहरति पे० ।

८ अनत्तानुपत्तीसुत्त

१ सव्येसु धम्मेषु अनत्तानुपत्ती विहरति पे० ।

२ निम्बानुसुत्त

१ “निम्बाने सुखानुपत्ती विहरति सुखसञ्जी सुखपटिसवेदी सतत समित अम्बोकिण चेतसा अधिमुच्चमानो पञ्जाय परियोगाह मानो । सो आसवान खया पे० सञ्चिक्खा उपसम्पज्ज विहरति ।
२ अय भिक्खवे, पठमो पुग्गसो आहुनेय्यो पे० पुञ्जाक्खेत लोकस्स ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेक्खो पुग्गसो निम्बाने सुखानुपत्ती विहरति सुखसञ्जी सुखपटिसवेदी सतत समित अम्बोकिण चेतसा अधिमुच्चमानो पञ्जाय परियोगाहमानो । तस्स अपुब्ब अचरिअ आसव परियादान च होति जीवितपरियादान च । अय, भिक्खवे, दुतियो पुग्गलो आहुनेय्यो पे०.. अनुत्तर पुञ्जाक्खेत लोकस्स ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेक्खो पुग्गलो निम्बाने सुखानुपत्ती विहरति सुखसञ्जी सुखपटिसवेदी सतत समित अम्बोकिण चेतसा अधिमुच्चमानो पञ्जाय परियोगाहमानो । सो पञ्चअ ओरम्मा गियान सयोजनान परिक्खया अन्तरापरिनिम्बायी होति पे० उप हव्वपरिनिम्बायी होति पे० असङ्कारपरिनिम्बायी होति पे० ससङ्कारपरिनिम्बायी होति ... पे०.. उदसोतो होति अकनिट्टगामी । अय, भिक्खवे, सत्तमो पुग्गसो आहुनेय्यो ... पे० अनुत्तर पुञ्जाक्खेत लोकस्स । इमे सो भिक्खवे सत्त पुग्गसा आहुनेय्या .. पे० अनुत्तर पुञ्जाक्खेत लोकस्सा” ति ।

१० निहसयत्थसुत्त

१ “सत्तिमानि, गिक्खवे, निहसयत्थूनि । कत्तमानि सत्त ? इअ भिक्खवे भिक्खु सिक्खासमादाने सिव्वच्छन्दो होति आयसि अ सिक्खा समादाने अविगतपेमो” धम्मनिसन्तिया सिव्वच्छन्दो होति आयसि अ धम्मनिसन्तिया अविगतपेमो इच्छाविनये सिव्वच्छन्दो होति आयसि अ इच्छाविनये अविगतपेमो पटिसत्ताने सिव्वच्छन्दो होति आयसि अ

पटिसल्लाने अविगतपेमो, विरियारम्भे तिब्बच्छन्दो होति आर्याति च
विरियारम्भे अविगतपेमो, सतिनेपक्के तिब्बच्छन्दो होति आर्याति च
सतिनेपक्के अविगतपेमो, दिट्ठिपटिवेधे तिब्बच्छन्दो होति आर्याति च
दिट्ठिपटिवेधे अविगतपेमो । इमानि खो, भिक्खवे, सत्त निदसवत्थूनी”
ति ।

5

अनुसयवगो दुतियो ।

तस्सुद्धानं

दुवे^१ अनुसया कुलं^२, पुगलं^३ उदकूपम^३ ।

अनिच्च^४ दुक्खं^५ अनत्ता च, निव्वानं^६ निदसवत्थु चा ति” ॥

— ० —

३. वज्जिसत्तकवग्गो

१. सारन्ददसुत्तं

१ एव मे सुतं । एक समयं भगवा वेसालिय विहरति सार-
न्ददे चेतिथे । अथ खो सम्बहुला लिच्छवी येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु;
उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । एकमन्त
निसिन्ने खो ते लिच्छवी भगवा एतदवोच — “सत्त वो, लिच्छवी, अपरि-
हानिये धम्मे देसेस्सामि । त सुणाय, साधुक मनसि करोथ, भासि-
स्सामी” ति । “एव, भन्ते” ति खो ते लिच्छवी भगवतो पच्चस्सोसु ।
भगवा एतदवोच —

10

२ “कतमे च, लिच्छवी, सत्त अपरिहानिया धम्मा ? याव-
कीवञ्च, लिच्छवी, वज्जी अभिण्हं^१ सन्निपात्ता भविस्सन्ति सन्निपात-
बहुला, बुद्धियेव, लिच्छवी, वज्जीन पाटिकङ्खा, नो परिहानि ।

15

३. “यावकीवञ्च, लिच्छवी, वज्जी समग्गा सन्निपतिस्सन्ति,
समग्गा वुट्ठहिस्सन्ति, समग्गा वज्जिकरणीयानि करिस्सन्ति, बुद्धियेव,
लिच्छवी, वज्जीन पाटिकङ्खा, नो परिहानि ।

४ “यावकीवञ्च, लिच्छवी, वज्जी अपञ्जात्तं न पञ्जा-
पेस्सन्ति, पञ्जात्तं न समुच्छिन्दिस्सन्ति, यथापञ्जात्ते पोराने वज्जिधम्मे

20

१ द्वे — सी०, स्या०, रो० । २ कुसल — सी०, रो० । ३-३ उदकूपमञ्च पञ्चम —
सी० । ४-४ अनिच्चा दुक्खा — स्या०, रो० । ५-५ सुखनिदसवत्थुहि ते दसाति —
सी०, ० निदसवत्थूनीति — स्या०, रो० । ६ अभिण्ह — स्या० ।

समादाय वस्तिस्सन्ति बुद्धियेव लिच्छवी, वज्जीन पाटिकद्धा, नो परिहानि ।

५ "यावकीयञ्च लिच्छवी, वज्जी ये ते वज्जीन वज्जि महन्मवा ते सक्कस्मिन्ति गरु करिस्मन्ति मानेस्मन्ति पूजेस्सन्ति, तेस च सोतध्व मट्ठिअस्सन्ति, बुद्धियेव, लिच्छवी, वज्जीन पाटिकद्धा, नो परिहानि ।

६ "यावकीयञ्च लिच्छवी, वज्जी या ता कुत्तित्थियो कुस कुमारियो ता न धोषस्म^१ पसम्ह वामेस्मन्ति, बुद्धियेव लिच्छवी, वज्जीन पाटिकद्धा, नो परिहानि ।

७ "यावकीयञ्च लिच्छवी, वज्जी मानि तानि वज्जीन वज्जिचेत्थियानि अमन्तरानि चैव बाहिरानि च तानि सक्कस्मिन्ति गरु करिस्सन्ति मानेस्मन्ति पूजेस्सन्ति तेस च दिप्पपुच्च वत्तपुच्च धम्मिक वसि ना परिहापेस्सन्ति बुद्धियेव, लिच्छवी, वज्जीन पाटिकद्धा ना परिहानि ।

८ "यावकीयञ्च, लिच्छवी, वज्जीन अरहन्तेसु धम्मिना रक्कायरणागुत्ति सुसविहिता भविस्सति - 'यिन्ति अनागता य अरहन्तो विजित आगच्छेम्मु आगता य अरहन्तो विजिते फासुं विहरेम्मु' ति बुद्धियेव लिच्छवी, वज्जीन पाटिकद्धा नो परिहानि ।

९ "यावकीयञ्च, लिच्छवी, इमे सत्त अपरिहानिया धम्मा वज्जीमु ठस्सन्ति, इमेसु न सत्तमु अपरिहानियेगु धम्मेसु वज्जी सदिग्गिस्सन्ति बुद्धियेव, लिच्छवी, वज्जीन पाटिकद्धा, ना परिहानी ति ।

२ अस्तवारमुत्त

१ एवं मे गुण । एवं समय भगवा राजगरे विहरति विजित कूट पम्बगे । तेन गो वा समयन राजा भागवा अजातशत्रु वेदतिपुत्ता वज्जी अभिषानुत्तामो जाति । सा एवमाह - "अहं हिमे वज्जा एवं मतिदिन एवमानुभाय उच्छासामि^२ वज्जी वितामेस्सामि, वज्जी अनन्तरां आगच्छामि^३ ति ।

१ एवं - गो एव ति । २ उच्छासामि - ति एव ति । ३ वितामेस्सामि -

ति । ४ एवं - गो एव ति । ५ उच्छासामि - ति । ६ वितामेस्सामि - ति ।

२ अथ खो राजा मागधो अजातसत्तु वेदेहिपुत्तो वस्सकार
 ब्राह्मणं मागधमहामत्तं^१ आमन्तेसि — “एहि त्व, ब्राह्मण, येन भगवा
 तेनुपसङ्कम^२, उपसङ्कमित्वा मम वचनेन भगवतो पादे सिरसा वन्दाहि^३,
 अप्पाबाध अप्पातङ्क लहुट्टान बलं फासुविहार पुच्छ — ‘राजा, भन्ते, मागधो
 अजातसत्तु वेदेहिपुत्तो भगवतो पादे सिरसा वन्दति, अप्पाबाध अप्पातङ्क
 लहुट्टान बल फासुविहार पुच्छती’ ति । एव च वदेहि — ‘राजा, भन्ते,
 मागधो अजातसत्तु वेदेहिपुत्तो वज्जी अभियातुकामो । सो एवमाह —
 ‘अह हिमे वज्जी एवमहिद्धिके एवमहानुभावे उच्छेच्छामि, वज्जी विना-
 सेस्सामि, वज्जी अनयव्यसनं आपादेस्सामी” ति । यथा ते भगवा
 व्याकरोति, त साधुक उग्गहेत्वा मम आरोचेय्यासि । न हि तथागता
 वितथ भणन्ती” ति ।

३ “एव, भो” ति खो वस्सकारो ब्राह्मणो मागधमहामत्तो
 रञ्जो मागधस्स अजातसत्तुस्स वेदेहिपुत्तस्स पटिस्सुत्वा^४ येन भगवा
 तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय
 कथ सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो
 वस्सकारो ब्राह्मणो मागधमहामत्तो भगवन्त एतदवोच — “राजा, भो
 गोतम, मागधो अजातसत्तु वेदेहिपुत्तो भोतो गोतमस्स पादे सिरसा
 वन्दति, अप्पाबाध अप्पातङ्क लहुट्टान बल फासुविहार पुच्छति । राजा^५,
 भो गोतम, मागधो अजातसत्तु वेदेहिपुत्तो वज्जी अभियातुकामो । सो
 एवमाह — ‘अह हिमे वज्जी एवमहिद्धिके एवमहानुभावे उच्छेच्छामि,
 वज्जी विनासेस्सामि, वज्जी अनयव्यसन आपादेस्सामी” ति ।

४ तेन खो पन समयेन आयस्मा आनन्दो भगवतो पिट्ठितो
 ठितो होति भगवन्त बीजयमानो^६ । अथ खो भगवा आयस्मन्त आनन्द
 आमन्तेसि — “किन्ति ते, आनन्द, सुत — ‘वज्जी अभिण्ह सन्निपाता
 सन्निपातबहुला” ति ?

“सुतं मेत, भन्ते — ‘वज्जी अभिण्ह सन्निपाता सन्निपातबहुला”
 ति ।

“यावकीवञ्च, आनन्द, वज्जी अभिण्ह सन्निपाता भविस्सन्ति
 सन्निपातबहुला, वुद्धियेव, आनन्द, वज्जीन पाटिकस्सु, नो परिहानि ।

१ मागधमहामत्त — सी०, स्या०, रो० । २ तेनुपसङ्कमि — स्या०, रो० । ३ वन्द
 — सी०, स्या०, रो० । ४ आपादिस्सामी वज्जी — रो० । ५ पटिसुणित्वा — स्या०, रो० ।
 ६ एवञ्च वदेति राजा — सी०, रो० । ७ बीजमानो — सी०, स्या०, रो० ।

५ “किन्ति ते, भानन्द, सुत — ‘वज्जी समग्गा सन्निपत्तन्ति, समग्गा वुट्ठहन्ति, समग्गा वज्जिकरणीयानि करोन्ती’” ति ?

“सुत मेत, भन्ते — ‘वज्जी समग्गा सन्निपत्तन्ति, समग्गा वुट्ठहन्ति, समग्गा वज्जिकरणीयानि करोन्ती’” ति ।

“यावकीवञ्च, भानन्द वज्जी समग्गा सन्निपत्तिस्सन्ति, समग्गा वुट्ठहिस्सन्ति, समग्गा वज्जिकरणीयानि करिस्सन्ति बुद्धियेव, भानन्द, वज्जीन पाटिकङ्का, नो परिहानि ।

६ “किन्ति ते, भानन्द, सुत — ‘वज्जी अपञ्जत्त न पञ्जा पेन्ति, पञ्जत्त न समुच्छिन्दन्ति, यथापञ्जस्ते पोराने वज्जिघम्मे समादाय वत्तन्ती’” ति ?

“सुत मेत, भन्ते — ‘वज्जी अपञ्जत्त न पञ्जापेन्ति, पञ्जत्त न समुच्छिन्दन्ति, यथापञ्जस्ते पोराने वज्जिघम्मे समादाय वत्तन्ती’” ति ।

“यावकीवञ्च, भानन्द, वज्जी अपञ्जत्त न पञ्जापेत्तन्ति, पञ्जत्त न समुच्छिन्दिस्सन्ति, यथापञ्जस्ते पोराने वज्जिघम्मे समादाय वत्तिस्सन्ति बुद्धियेव, भानन्द, वज्जीन पाटिकङ्का, नो परिहानि ।

७ “किन्ति ते, भानन्द, सुत — ‘वज्जी ये ते वज्जीन वज्जि महत्सका ते सक्करोन्ति गरु करोन्ति मानेन्ति पूजेन्ति, तेस च सोत्तब्ब मञ्जन्ती’” ति ?

“सुत मेत भन्ते — ‘वज्जी ये ते वज्जीन वज्जिमहत्सका ते सक्करोन्ति गरु करोन्ति मानेन्ति पूजेन्ति, तेस च सोत्तब्ब मञ्जन्ती’” ति ।

“यावकीवञ्च भानन्द, वज्जी ये ते वज्जीन वज्जिमहत्सका ते सक्करिस्सन्ति गरु करिस्सन्ति मानेस्सन्ति पूजेस्सन्ति, तेस च सोत्तब्ब मञ्जिन्सन्ति बुद्धियेव भानन्द, वज्जीन पाटिकङ्का नो परिहानि ।

८ “मिन्ति ते भानन्द, सुत — ‘वज्जी या ता वुत्तिस्थियो वुत्त वुत्तमारियो ता न ओपस्स पसग्हु यासेन्ती’” ति ?

“सुत मेत भन्ते — ‘वज्जी या ता वुत्तिस्थियो वुत्तवुत्तमारियो ता न ओपस्स पसग्हु यासेन्ती’” ति ।

“यावकीवञ्च, भानन्द वज्जी या ता वुत्तिस्थियो वुत्तवुत्तमारियो ता न ओपस्स पसग्हु यासेन्ति बुद्धियेव, भानन्द, वज्जीन पाटिकङ्का, नो परिहानि ।

६ “किन्ति ते, आनन्द, सुत — ‘वज्जी यानि तानि वज्जीन वज्जिचेतियानि 5
वज्जिचेतियानि अब्भन्तरानि चेव बाहिरानि च तानि सक्करोन्ति गरु
करोन्ति मानेन्ति पूजेन्ति, तेस च दिन्नपुब्ब कतपुब्ब धम्मिक बलि नो
परिहापेन्ती’” ति ?

“सुत मेत, भन्ते — ‘वज्जी यानि तानि वज्जीन वज्जिचेतियानि 5
अब्भन्तरानि चेव बाहिरानि च तानि सक्करोन्ति गरु करोन्ति मानेन्ति
पूजेन्ति, तेस च दिन्नपुब्ब कतपुब्ब धम्मिक बलि नो परिहापेन्ती’” ति ।

“यावकीवञ्च, आनन्द, वज्जी यानि तानि वज्जीन वज्जिचेतियानि
अब्भन्तरानि चेव बाहिरानि च तानि सक्करिस्सन्ति गरु करिस्सन्ति
मानेस्सन्ति पूजेस्सन्ति, तेस च दिन्नपुब्ब कतपुब्ब धम्मिक बलि नो परि- 10
हापेस्सन्ति, बुद्धियेव, आनन्द, वज्जीन पाटिकङ्खा, नो परिहानि ।

१० “किन्ति ते, आनन्द, सुत — ‘वज्जीन अरहन्तेसु धम्मिका
रक्खावरणगुत्ति सुसविहिता — किन्ति अनागता च अरहन्तो विजित
आगच्छेय्यु, आगता च अरहन्तो विजिते फासु विहरेय्यु’” ति ?

“सुत मेत, भन्ते — ‘वज्जीन अरहन्तेसु धम्मिका रक्खावरणगुत्ति 15
सुसविहिता भविस्सति’ — किन्ति अनागता च अरहन्तो विजित आगच्छेय्यु,
आगता च अरहन्तो विजिते फासु विहरेय्यु’” ति ।

“यावकीवञ्च, आनन्द, वज्जीन अरहन्तेसु धम्मिका रक्खावरण-
गुत्ति सुसविहिता भविस्सति — ‘किन्ति अनागता च अरहन्तो विजित
आगच्छेय्यु, आगता च अरहन्तो विजिते फासु विहरेय्यु’ ति, बुद्धियेव, 20
आनन्द, वज्जीन पाटिकङ्खा, नो परिहानी” ति ।

११ अथ खो भगवा वस्सकार ब्राह्मण मागधमहामत्त आमन्तेसि
— “एकमिदाह, ब्राह्मण, समय वेसालिय विहरामि सारन्ददे चेतिये ।
तत्राह, ब्राह्मण, वज्जीन इमे सत्त अपरिहानिये धम्मे देसेसि । यावकी-
वञ्च, ब्राह्मण, इमे सत्त अपरिहानिया धम्मा वज्जीसु ठस्सन्ति, इमेसु 25
च सत्तसु अपरिहानियेसु धम्मेसु वज्जी सन्दिस्सिस्सन्ति, बुद्धियेव,
ब्राह्मण, वज्जीन पाटिकङ्खा, नो परिहानी” ति ।

१२ “एकमेकेन पि भो, गोतम, अपरिहानियेन धम्मेन समन्ना-
गतान वज्जीन बुद्धियेव पाटिकङ्खा, नो परिहानि, को पन वादो सत्तहि
अपरिहानियेहि धम्मेहि । अकरणीया च, भो गोतम, वज्जी रञ्जा 30

मागधेन भ्रजातसत्तुना वेदेहिपुत्तेन यदिदं युद्धस्स, अञ्जत्र उपसापनाय',
अञ्जत्र मिथुमेदा । हन्द च दानि मय, भो गोसम, गच्छाम, बहुकिञ्चा
मय बहुकरणीया" ति ।

"यस्सदानि त्व, ब्राह्मण, काल मञ्जसी" ति ।

१३ अथ स्त्रा घस्सवारो ब्राह्मणो मागधमहामतो भगवतो
भारित अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामी ति ।

१ पठमसत्तकमुत्त

१ एव गो सुत । एक समय भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूट
पव्यते । तत्र स्त्रो भगवा भिक्षू आमन्तेसि — "सत्त वो, भिक्षवे, अपरि
हानिये घम्मे देसेस्सामि । त सुणाय, साधुक मनसि वरोध, भासिस्सामी"
ति । "एव भन्ते" ति स्त्रो ते भिक्षू भगवतो पञ्चस्सोसुं । भगवा
एतवोच —

२ "यावयीयञ्च, भिक्षवे, सत्त अपरिहानिया घम्मा ? यावयी
यञ्च भिक्षवे, भिक्षू अभिण्ह सन्निपात्ता भविस्सन्ति सन्निपातबहुत्ता,
बुद्धियव भिक्खवे, भिक्खून पाटियद्वा, ना परिहानि ।

३ "यावयीयञ्च, भिक्षवे, भिक्षू समग्गा सन्निपत्तिस्मन्ति
समग्गा बुद्धिस्मन्ति समग्गा सद्धपरणीयानि वरिस्सन्ति, बुद्धियव,
भिक्खवे भिक्खून पाटियद्वा ना परिहानि ।

४ "यावयीयञ्च भिक्खवे भिक्षू अपञ्जत्तं न पञ्जा
पग्गति पञ्जत्त न समुच्छिन्तिस्मन्ति, यथापञ्जत्तगु सिक्कापग्गु
समागग यत्तिस्मन्ति बुद्धियेय, भिक्खवे, भिक्खून पाटियद्वा ना
परिहानि ।

५ "यावयीयञ्च भिक्खवे भिक्षू ये त भिगू मेरा सत्तज्ज
भिग्गज्जिता गद्धपितरो सद्धपरिणायवा त सक्कम्मिस्सन्ति गदं वरि
ग्गति गानस्मन्ति पूजग्गति तम न मोत्थ मज्झिस्मन्ति बुद्धियव
भिक्खव भिक्खू पाटियद्वा ना परिहानि ।

६ "यावयीयञ्च भिक्खव भिक्षू उप्पप्राप सत्ताग पोत्तो
अभियाग न वग गच्छिस्मन्ति बुद्धियव भिक्खव भिक्खून पाटियद्वा
ना परिहानि ।

७ “यावकीवञ्च, भिक्खवे, भिक्खू आरञ्जकेसु सेनासनेसु सापेक्खा भविस्सन्ति, बुद्धियेव, भिक्खवे, भिक्खून पाटिकङ्खा, नो परिहानि ।

८ “यावकीवञ्च, भिक्खवे, भिक्खू पच्चत्तञ्जेव सति उपट्ठा-
पेस्सन्ति — ‘किन्ति अनागता च पेसला सब्रह्मचारी आगच्छेय्यु, आगता 5
च पेसला सब्रह्मचारी फासु विहरेय्यु’ ति, बुद्धियेव, भिक्खवे, भिक्खून
पाटिकङ्खा, नो परिहानि ।

९ “यावकीवञ्च, भिक्खवे, इमे सत्त अपरिहानिया धम्मा
भिक्खूसु ठस्सन्ति, इमेसु च सत्तसु अपरिहानियेसु धम्मसेसु भिक्खू
सन्दिस्सिस्सन्ति, बुद्धियेव, भिक्खवे, भिक्खून पाटिकङ्खा, नो 10
परिहानी” ति ।

४. दुतियसत्तकसुत्तं

१ “सत्त वो, भिक्खवे, अपरिहानिये धम्मसेसेस्सामि । त
सुणाथ, साधुक मनसि करोथ . पे० . कतमे च, भिक्खवे, सत्त
अपरिहानिया धम्मा ? यावकीवञ्च, भिक्खवे, भिक्खू न कम्मरामा
भविस्सन्ति न कम्मरता न कम्मरामत अनुयुत्ता, बुद्धियेव, भिक्खवे, 15
भिक्खून पाटिकङ्खा, नो परिहानि ।

२ “यावकीवञ्च, भिक्खवे, भिक्खू न भस्सारामा भविस्सन्ति
. पे० . न निहारामा भविस्सन्ति न सङ्गणिकारामा भविस्सन्ति .
न पापिच्छा भविस्सन्ति न पापिकान इच्छान वस गता न पापमित्ता
भविस्सन्ति न पापसहाया न पापसम्पवङ्का न ओरमत्तकेन 20
विसेसाधिगमेन अन्तरावोसान आपज्जिस्सन्ति, बुद्धियेव, भिक्खवे,
भिक्खून पाटिकङ्खा, नो परिहानि ।

३ “यावकीवञ्च, भिक्खवे, इमे सत्त अपरिहानिया धम्मा
भिक्खूसु ठस्सन्ति, इमेसु च सत्तसु अपरिहानियेसु धम्मसेसु भिक्खू सन्दिस्सि-
स्सन्ति, बुद्धियेव, भिक्खवे, भिक्खून पाटिकङ्खा, नो परिहानी” ति । 25

५. ततियसत्तकसुत्तं

१. “सत्त वो, भिक्खवे, अपरिहानिये धम्मसेसेस्सामि । त
सुणाथ, साधुक मनसि करोथ पे० कतमे च, भिक्खवे, सत्त अपरि-

हानिया धम्मा ? यावकीवञ्च, भिक्खवे, भिक्खू सद्धा भविस्सन्ति, बुद्धियेव भिक्खवे, भिक्खून पाटिकङ्का नो परिहानि ।

२ “यावकीवञ्च, भिक्खवे, भिक्खू हिरिमन्तो’ भविस्सन्ति .. पे० भोत्तप्पिनो’ भविस्सन्ति बहुस्सुता भविस्सन्ति आरद्ध

५ विरिया भविस्सन्ति सत्तिमन्तो भविस्सन्ति पञ्चवन्तो भविस्सन्ति, बुद्धियेव, भिक्खवे, भिक्खून पाटिकङ्का, नो परिहानि ।

३ “यावकीवञ्च, भिक्खवे, इमे सत्त अपरिहानिया धम्मा भिक्खूसु ठस्सन्ति, इमेसु च सत्तसु अपरिहानियेसु धम्मेषु भिक्खू सन्दिस्सिस्सन्ति बुद्धियेव, भिक्खवे, भिक्खून पाटिकङ्का, नो परिहानी” ति ।

६ बोज्झङ्गसुत्त

१० १ “सत्त धो, भिक्खवे अपरिहानिये’ धम्मे’ देसेस्सामि । त सुणाय, साधुक मनसि करोथ पे० कत्तमे च, भिक्खवे, सत्त अपरिहानिया धम्मा ? यावकीवञ्च, भिक्खवे भिक्खू सत्तिसम्बोज्झङ्ग भावेस्सन्ति बुद्धियेव, भिक्खवे भिक्खून पाटिकङ्का नो परिहानि ।

२ “यावकीवञ्च, भिक्खवे भिक्खू धम्मविषयसम्बोज्झङ्ग भावेस्सन्ति पे०.. विरियसम्बोज्झङ्ग भावेस्सन्ति .. पीतिसम्बोज्झङ्ग भावेस्सन्ति पस्सदिसम्बोज्झङ्ग भावेस्सन्ति समाधिसम्बोज्झङ्ग भावेस्सन्ति उपेक्खासम्बोज्झङ्ग भावेस्सन्ति, बुद्धियेव, भिक्खवे, भिक्खून पाटिकङ्का, नो परिहानि ।

३ “यावकीवञ्च, भिक्खवे इमे सत्त अपरिहानिया धम्मा भिक्खूसु ठस्सन्ति, इमेसु च सत्तसु अपरिहानियेसु धम्मेषु भिक्खू सन्दिस्सिस्सन्ति बुद्धियेव भिक्खवे, भिक्खून पाटिकङ्का, नो परिहानी” ति ।

७ सङ्कासुत्त

१ “सत्त धो भिक्खवे, अपरिहानिये धम्मे देसेस्सामि । त सुणाय, साधुक मनसि करोथ ... पे० .. कत्तमे च भिक्खवे, सत्त अपरिहानिया धम्मा ? यावकीवञ्च, भिक्खवे, भिक्खू धमिज्जसञ्ज २५ भावेस्सन्ति बुद्धियेव भिक्खवे, भिक्खून पाटिकङ्का, नो परिहानि ।

२ “यावकीवञ्च, भिक्खवे, भिक्खू अनत्तसञ्ज भावेस्सन्ति पे० असुभसञ्ज भावेस्सन्ति आदीनवसञ्ज भावेस्सन्ति . पहानसञ्जं भावेस्सन्ति विरागसञ्ज भावेस्सन्ति . निरोधसञ्ज भावेस्सन्ति, बुद्धियेव, भिक्खवे, भिक्खून पाटिकङ्खा, नो परिहानि ।

३. “यावकीवञ्च, भिक्खवे, इमे सत्त अपरिहानिया धम्मा ५ भिक्खूसु ठस्सन्ति, इमेसु च सत्तसु अपरिहानियेसु धम्मेसु, भिक्खू सन्दिस्सिस्सन्ति, बुद्धियेव, भिक्खवे, भिक्खून पाटिकङ्खा, नो परिहानी” ति ।

८. पठमपरिहानिसुत्तं

१ एव मे सुत । एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनार्थपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “सत्तिमे, भिक्खवे, धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय सवत्तन्ति । 10 कतमे सत्त ? कम्मरामता, भस्सारामता, निहारामता, सङ्गणिकारामता, इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता, भोजने अमत्तञ्जुता, सन्ति खो पन सङ्घे सङ्घकरणीयानि, तत्र सेखो^१ भिक्खु^२ इति पटिसञ्चिक्खति — ‘सन्ति खो पन सङ्घे थेरा रत्तञ्जू चिरपण्णजिता भारवाहिनो, न ते तेन पञ्जायिस्सन्ती’ ति अत्तना तेसु^३ योग आपज्जति । इमे खो, 15 भिक्खवे, सत्त धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय सवत्तन्ति ।

२ “सत्तिमे, भिक्खवे, धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ति । कतमे सत्त ? न कम्मरामता, न भस्सारामता, न निहारामता, न सङ्गणिकारामता, इन्द्रियेसु गुत्तद्वारता, भोजने मत्त- 20 ञ्जुता, सन्ति खो पन सङ्घे सङ्घकरणीयानि, तत्र सेखो भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति — ‘सन्ति खो पन सङ्घे थेरा रत्तञ्जू चिरपण्णजिता भारवाहिनो, ते तेन पञ्जायिस्सन्ती’ ति अत्तना न तेसु योग आपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, सत्त धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती” ति ।

९. द्वितीयपरिहानिसुत्तं

१ “सत्तिमे, भिक्खवे, धम्मा उपासकस्स परिहानाय सवत्तन्ति । 25 कतमे सत्त ? भिक्खुदस्सन हापेति, सद्धम्मस्सवन पमज्जति, अधिसीले

न सिक्खति, अप्पसादवहुलो होति, भिक्खूसु घेरेसु घेव नवेसु च मज्झिमेसु च उपारम्भचित्तो धम्म सुणाति रत्थगवेसी, इतो^१ वहिद्वा दक्खिणेय्य गवेसति, तत्थ च पुब्बकार करोति । इमे स्तो, भिक्खवे, सत्त धम्मा उपासकस्स परिहानाय सवत्तन्ति ।

२ “सत्तिमे, भिक्खवे, धम्मा उपासकस्स अपरिहानाय सवत्तन्ति । कतमे सत्त ? भिक्खुवस्सन न ह्यापेति, सद्धम्मस्सवन नप्पमज्जति, अधिसीले सिक्खति, पसादवहुलो होति, भिक्खूसु घेरेसु घेव नवेसु च मज्झिमेसु च अनुपारम्भचित्तो धम्म सुणाति न रत्थगवेसी, न इतो वहिद्वा दक्खिणेय्य गवेसति, इध च पुब्बकार करोति । इमे स्तो, भिक्खवे, सत्त धम्मा उपासकस्स अपरिहानाय सवत्तन्ती” ति ।

३ इदमवोच^२ भगवा । इद वत्त्वान सुगतो अथापर एतदवोच सत्था^३ -

“दस्सन भावित्तान, यो ह्यापेति उपासको ।

सवन च अरियधम्मान, अधिसीले न सिक्खति ॥

“अप्पसादा च भिक्खूसु, भिय्यो भिय्यो पवड्ढति ।

उपारम्भचित्तो च सद्धम्म सोतुमिच्छति ॥

“इतो च वहिद्वा अळ्ळं, दक्खिणेय्य गवेसति ।

तत्थेव च पुब्बकार, यो करोति उपासको ॥

“एते स्तो परिहानिये”, सत्त धम्मे सुदेसिते ।

उपासको सेवमानो, सद्धम्मा परिहायति ॥

“वस्सन भावित्तान यो न ह्यापेति उपासको ।

सवन च अरियधम्मान, अधिसीले च सिक्खति ॥

“पसादो चस्स भिक्खूसु, भिय्यो भिय्यो पवड्ढति ।

अनुपारम्भचित्तो च सद्धम्म सोतुमिच्छति ॥

“न इतो वहिद्वा अळ्ळं दक्खिणेय्य गवेसति ।

इधय च पुब्बकार यो करोति उपासको ॥

“एते स्तो अपरिहानिये” सत्त धम्मे सुदेसिते ।

उपासको सेवमानो सद्धम्मा न परिहायती” ति ॥

१ इती च - गी । २-२ गी तथा च । ३ परिहानिये - तथा सो । ४ अपरिहानिये - तथा सो । ५ च ह्यापती - तथा ।

१०. विपत्तिसुत्तं

१ सत्तिमा, भिक्खवे, उपासकस्स विपत्तियो . प०. ।
सत्तिमा, भिक्खवे, उपासकस्स सम्पदा^१ . पे० ।

११. पराभवसुत्तं

१ “सत्तिमे, भिक्खवे उपासकस्स पराभवा पे० ।
सत्तिमे, भिक्खवे, उपासकस्स सम्भवा । कतमे सत्त ? भिक्खुदस्सन
न हापेति, सद्धम्मस्सवन नप्पमज्जति, अधिसीले सिक्खति, पसादवहुलो 5
होति, भिक्खूसु थेरेसु चेव नवेसु च मज्झिमेसु च अनुपारम्भचित्तो धम्म
सुणाति न रन्धगवेसी, न इतो बहिद्धा दक्खिण्येय्य गवेसति, इध च पुब्बकार
करोति । इमे खो, भिक्खवे, सत्त उपासकस्स सम्भवा ति ।

“दस्सन भावित्तान, यो हापेति उपासको ।

सवन च अरियधम्मान, अधिसीले न सिक्खति ॥

“अप्पसादो च भिक्खूसु, भिय्यो भिय्यो पवड्ढति ।

उपारम्भकचित्तो च, सद्धम्म सोतुमिच्छति ॥

“इतो च बहिद्धा अञ्ज, दक्खिण्येय्य गवेसति ।

तत्थेव च पुब्बकार, यो करोति उपासको ॥

“एते खो परिहानिये, सत्त धम्मे सुदेसिते ।

उपासको सेवमानो, सद्धम्मा परिहायति ॥

“दस्सन भावित्तान, यो न हापेति उपासको ।

सवर्न च अरियधम्मान, अधिसीले च सिक्खति ॥

“पसादो चस्स भिक्खूसु, भिय्यो भिय्यो पवड्ढति ।

अनुपारम्भचित्तो च, सद्धम्म सोतुमिच्छति ॥

“न इतो बहिद्धा अञ्ज, दक्खिण्येय्य गवेसति ।

इधेव च पुब्बकार, यो करोति उपासको ॥

“एते खो अपरिहानिये, सत्त धम्मे सुदेसिते ।

उपासको सेवमानो, सद्धम्मा न परिहायती” ति ॥

वज्जिसत्तकवग्गो^२ तत्तियो ।

तत्सुहृन्

सारन्दवस्सकारो' च, तिसत्तकानि भिक्खुका' ।

बोधिसज्ज्वा' द्वे च हानि', विपत्ति' च परामधो ति' ॥

— ० —

४ देवतावग्गो

१ अप्पमादगारवसुत्त

१ अथ खो अज्झत्तरा देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्त
वण्णा केवलकप्प जेतवन ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्ग-
मि ५ मित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त भट्ठासि । एकमन्त ठित्ता खो
सा देवता भगवन्त एतदवोच —

२ “सत्तिमे, भन्ते, धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ति ।
कतमे सत्त ? सत्थुगारवता, धम्मगारवता, सङ्खगारवता, सिक्खा
गारवता समाधिगारवता, अप्पमादगारवता पटिसन्यारगारवता —
इमे खो भन्ते, सत्त धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती” ति ।
इदमवोच सा देवता । समनुज्जो सत्था भट्ठोसि । अथ खो सा देवता
“समनुज्जो मे सत्था ” ति भगवन्त अभिवादेत्वा पदमिस्सण कत्वा तत्थे
वन्तरधायि ।

३ अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खू आमन्तेसि —
१५ “इम भिक्खवे रत्ति अज्झत्तरा देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्त
वण्णा केवलकप्प जेतवन ओभासेत्वा येनाह तेनुपसङ्गमि उपसङ्ग-
मित्वा म अभिवादेत्वा एकमन्त भट्ठासि । एकमन्त ठित्ता खो भिक्खवे,
सा देवता म एतदवोच — ‘सत्तिमे भन्ते धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय
सवत्तन्ति । कतमे सत्त ? सत्थुगारवता, धम्मगारवता सङ्खगारवता,
२० सिक्खागारवता समाधिगारवता अप्पमादगारवता पटिसन्यारगारवता
— इमे खो भन्ते सत्त धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती” ति ।
इदमवोच भिक्खवे सा देवता । इत्थ वत्ता म अभिवादेत्वा पदमिस्सण
कत्वा तत्थेयन्तरधायी ति ।

१-१ सारन्दवो वस्सकारी भिक्खुकम्पं च सत्थियं — ही स्वा रो ।
२-२ बोधिसज्ज्वां छेत्वा च — ही स्या रो । ३-३ परिहानि विपत्ति परामधो वा ति —
ही हानि विपत्तय संजयो ति — स्या ।

“सत्थुगरु धम्मगरु, सङ्खे च तिब्बगारवो ।
 समाधिगरु आतापी, सिक्खाय तिब्बगारवो ॥
 “अप्पमादगरु भिक्खु, पटिसन्थारगारवो ।
 अभव्वो परिहानाय, निब्बानस्सेव सन्तिके” ति ॥

२. हिरीगारवसुत्तं

१. “इम, भिक्खवे, रत्ति अञ्जतरा देवता अभिक्कन्ताय ५
 रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्प जेतवन ओभासेत्वा येनाह तेनुप-
 सङ्गमि, उपसङ्गमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्त अट्टासि । एकमन्त
 ठिता खो, भिक्खवे, सा देवता म एतदवोच — ‘सत्तिमे, भन्ते, धम्मा
 भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ति । कतमे सत्त ? सत्थुगारवता, धम्म-
 गारवता, सङ्खगारवता, सिक्खागारवता, समाधिगारवता, हिरीगार- 10
 वता’, ओत्तप्पगारवता — इमे खो, भन्ते, सत्त धम्मा भिक्खुनो अपरि-
 हानाय सवत्तन्ती’ ति । इदमवोच, भिक्खवे, सा देवता । इद वत्वा
 म अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा तत्थेवन्तरधायी ति ।

“सत्थुगरु धम्मगरु, सङ्खे च तिब्बगारवो ।
 समाधिगरु आतापी, सिक्खाय तिब्बगारवो ॥
 “हिरि ओत्तप्पसम्पन्नो, सप्पतिस्सो सगारवो ।
 अभव्वो परिहानाय, निब्बानस्सेव सन्तिके” ति ॥

३ पठमसोवचस्सतासुत्तं

१ “इम, भिक्खवे, रत्ति अञ्जतरा देवता पे० म
 एतदवोच — ‘सत्तिमे, भन्ते, धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ति ।
 कतमे सत्त ? सत्थुगारवता, धम्मगारवता, सङ्खगारवता, सिक्खा- 20
 गारवता, समाधिगारवता, सोवचस्सता, कल्याणमित्तता — इमे खो,
 भन्ते, सत्त धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती’ ति । इदमवोच,
 भिक्खवे, सा देवता । इद वत्वा म अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा तत्थे-
 वन्तरधायी ति ।

“सत्थुगरु धम्मगरु, सङ्खे च तिब्बगारवो ।
 समाधिगरु आतापी, सिक्खाय तिब्बगारवो ॥

“कल्याणमित्तो सुवचो, सप्पत्तिस्सो सगारवो ।
अमव्वो परिहानाय, निध्वानस्सेव सन्तिके” ति ॥

४ बुत्तियसोवचस्सतासुत्त

१ “इम, भिक्खवे, रत्ति अञ्जतरा देवता अभिक्कन्ताय
रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा पे० ‘सत्तिमे, भन्ते, धम्मा भिक्खुनो
अपरिहानाय सवत्तन्ति । कतमे सत्त ? सत्थुगारवता, धम्मगारवता,
सङ्खगारवता, सिक्खागारवता, समाधिगारवता, सोवचस्सता, कल्याण-
मित्ता — इमे खो, भन्ते, सत्त धम्मा भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती
ति । इदमवोच, भिक्खवे, सा देवता । इद वत्त्वा म अभिषादेत्वा
पदक्खिण कत्था तत्थेवन्तरघायी” ति ।

२ एव बुत्ते आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्त एतदवोच — “इमस्स
खो’ अहं भन्ते भगवता’ सङ्खित्तेन भासितस्स एव वित्त्यारेण अत्थ
आजानामि । इध, भन्ते, भिक्खु अत्तना च सत्थुगारवो होति, सत्थुगार-
वताय च वण्णवादी । ये चञ्जे भिक्खू न सत्थुगारवा ते च सत्थुगार-
वताय समादपेति । ये चञ्जे भिक्खू सत्थुगारवा तेस च वण्ण भणति
भूतं तच्छ कालेन । अत्तना च धम्मगारवो होति पे०.. सङ्खगारवो
होति सिक्खागारवो होति समाधिगारवो होति सुवचो होति -
कल्याणमित्तो होति, कल्याणमित्ताय च वण्णवादी । ये चञ्जे भिक्खू
न कल्याणमिच्छा ते च कल्याणमित्ताय समादपेति । ये चञ्जे
भिक्खू कल्याणमिच्छा तेस च वण्ण भणति भूत तच्छ कालेना ति । इमस्स
खो’ अहं, भन्ते, भगवता सङ्खित्तेन भासितस्स एव वित्त्यारेण अत्थ
आजानामी” ति ।

३ “साधु साधु, सारिपुत्त । साधु खो त्वं, सारिपुत्त, इमस्स
मया सङ्खित्तेन भासितस्स एव वित्त्यारेण अत्थ आजानासि । इध,
सारिपुत्त भिक्खु अत्तना च सत्थुगारवो होति, सत्थुगारवताय च वण्ण-
वादी । ये चञ्जे भिक्खू न सत्थुगारवा ते च सत्थुगारवताय समाद-
पेति । ये चञ्जे भिक्खू सत्थुगारवा तेस च वण्ण भणति भूत तच्छ
कालेन । अत्तना च धम्मगारवो होति पे०.. सङ्खगारवो होति -

सिक्खागारवो होति .. समाधिगारवो होति . सुवचो होति . कल्याण-
मित्तो होति, कल्याणमित्तताय च वण्णवादी । ये चञ्जे भिक्खू न
कल्याणमित्ता ते च कल्याणमित्तताय समादपेति । ये चञ्जे भिक्खू
कल्याणमित्ता तेस च वण्ण भणति भूत तच्छ कालेना ति । इमस्स खो,
सारिपुत्त, मया सङ्घित्तेन भासितस्स एव वित्थारेन अत्थो दट्ठब्बो” ति । 5

५. पठममित्तसुत्तं

१ “सत्तहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो मित्तो^१ सेवितब्बो ।
कतमेहि सत्तहि ? दुद्द ददाति, दुक्कर करोति, दुक्खम खमति, गुय्हस्स
आवि करोति, गुय्हस्स^२ परिगूहति^३, आपदासु न जहति, खीणेन नाति-
मञ्जति । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि अङ्गेहि समन्नागतो मित्तो
सेवितब्बो ति । 10

“दुद्द ददाति^४ मित्तो^५, दुक्कर चा पि कुब्बति ।
अथोपिस्स दुरुत्तानि, खमति दुक्खमानि च” ॥
“गुय्ह^६ च तस्स^७ अक्खाति, गुय्हस्स परिगूहति ।
आपदासु न जहाति, खीणेन नातिमञ्जति ॥
“यम्हि^८ एतानि ठानानि, सविज्जन्तीध पुग्गले ।
सो मित्तो मित्तकामेन, भजितब्बो तथाविधो” ति ॥ 15

६ द्वितीयमित्तसुत्तं

१ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्मehि समन्नागतो भिक्खु मित्तो
सेवितब्बो भजितब्बो पयिरुपासितब्बो अपि पनुज्जमानेन^९ पि । कतमेहि
सत्तहि ? पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च वत्ता च वच-
नक्खमो च गम्भीर च कथ कत्ता होति नो च अट्टाने नियोजेति । इमेहि 20
खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्मehि समन्नागतो भिक्खु मित्तो सेवितब्बो भजि-
तब्बो पयिरुपासितब्बो अपि पनुज्जमानेन पी ति ।

“पियो गरु^{१०} भावनीयो, वत्ता च वचनक्खमो ।

गम्भीर च कथ कत्ता, नो चट्टाने नियोजको^{११} ॥

१ भिक्खुमित्तो - रो० । २ गुय्हमस्स - सी०, स्या०, रो० । ३ परिगूहति -
म०, रो० । ४-४ ददाति चित्त - सी०, स्या० । ५ पि - सी०, स्या०, रो० ।
६-६ गुय्हमस्स - सी०, स्या० । ७ यस्मि - सी०, स्या०, रो० । ८ पनुज्जमानेन - सी० ।
९ च गरु - सी०, स्या०, रो० । १० नियोजये - सी०, स्या०, रो० ।

“यम्हि एतानि ठानानि, सविज्जन्तीथ पुग्गले ।
 सो मित्तो मित्तकामेन, अत्थकामानुकम्पतो’ ।
 अपि नासियमानेन, भजितव्वो तथाविधो” ति ॥

७ पठमपटिसम्भिरासुत्त

१ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो भिक्खु नचिरस्सेव
 चतस्सो पटिसम्भिरा सय अभिञ्ञा सच्छिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरेय्य ।
 कतमेहि सत्तहि ? इय, भिक्खवे, भिक्खु ‘इद मे चेत्तसो सीनत्त’ ति
 यथाभूत पजानाति, अज्झत्त सद्धित्त वा चित्त ‘अज्झत्त मे सद्धित्त चित्त’
 ति यथाभूत पजानाति, बहिद्धा विक्खित्त वा चित्त ‘बहिद्धा मे विक्खित्त
 चित्त’ ति यथाभूत पजानाति, तस्स विदिता वेदना उपपज्जन्ति, विदिता
 उपट्टहन्ति, विदिता अम्मत्थ गच्छन्ति, विदिता सञ्ञा उपपज्जन्ति,
 विदिता उपट्टहन्ति, विदिता अम्मत्थ गच्छन्ति, विदिता वित्तका
 उपपज्जन्ति, विदिता उपट्टहन्ति, विदिता अम्मत्थ गच्छन्ति, सप्पाया
 सप्पायेसु लो पनस्स धम्मेषु हीनप्पणीतेसु बह्मुक्कसप्पतिभागेसु निमित्त
 सुगहित्थ होति सुमनसिक्कत्त सुपधारित सुपटिविद्धं पञ्ञाय । इमहि
 सो, भिक्खवे, सत्तहि धम्ममेहि समन्नागतो भिक्खु नचिरस्सेव चतस्सो
 पटिसम्भिरा सय अभिञ्ञा सच्छिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरेय्या’ ति ।

८ दुत्तियपटिसम्भिरासुत्त

१ “सत्तहि भिक्खवे धम्ममेहि समन्नागतो सारिपुत्तो चत्तरसो
 पटिसम्भिरा सय अभिञ्ञा सच्छिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरसि । कतमेहि
 सत्तहि ? इय, भिक्खवे सारिपुत्तो ‘इद मे चेत्तसो सीनत्त’ ति यथाभूत
 पजानाति अज्झत्त सद्धित्त वा चित्त ‘अज्झत्त मे सद्धित्त चित्त’ ति
 यथाभूत पजानाति बहिद्धा विक्खित्त वा चित्त ‘बहिद्धा मे विक्खित्त
 चित्त’ ति यथाभूत पजानाति तस्स विदिता वेदना उपपज्जन्ति विदिता
 उपट्टहन्ति विदिता अम्मत्थ गच्छन्ति विदिता सञ्ञा उपपज्जन्ति,
 विदिता उपट्टहन्ति विदिता अम्मत्थ गच्छन्ति, सप्पाया
 सप्पायेसु लो पनस्स धम्मेषु हीनप्पणीतेसु बह्मुक्कसप्पतिभागसु निमित्त

१ चत्तरसो - चत्तरसो - ली १०० १० । १ सीनत्त - ली १ । १ विद -

सुगृहीत^१ सुमनसिकतं सूपधारितं सुप्पटिविद्धं पञ्जाय । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्मेहि समन्नागतो सारिपुत्तो चतस्सो पटिसम्भिदा सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरती” ति ।

६. पठमवससुत्तं

१ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु चित्त वसे वत्तेति, नो च भिक्खु चित्तस्स वसेन वत्तति । कतमेहि सत्तहि ? इध, 5 भिक्खवे, भिक्खु समाधिकुसलो होति, समाधिस्स समापत्तिकुसलो होति, समाधिस्स ठितिकुसलो होति, समाधिस्स वुट्ठानकुसलो होति, समाधिस्स कल्याणकुसलो^२ होति, समाधिस्स गोचरकुसलो होति, समाधिस्स अभिनीहारकुसलो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु चित्त वसे वत्तेति, नो च भिक्खु चित्तस्स वसेन वत्तती” ति । 10

१०. दुतियवससुत्तं

१ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सारिपुत्तो चित्त वसे वत्तेति, नो च सारिपुत्तो चित्तस्स वसेन वत्तति । कतमेहि सत्तहि ? इध, भिक्खवे, सारिपुत्तो समाधिकुसलो होति, समाधिस्स समापत्तिकुसलो, समाधिस्स ठितिकुसलो, समाधिस्स वुट्ठानकुसलो, समाधिस्स 15 कल्याणकुसलो, समाधिस्स गोचरकुसलो, समाधिस्स अभिनीहारकुसलो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्मेहि समन्नागतो सारिपुत्तो चित्तं वसे वत्तेति, नो च सारिपुत्तो चित्तस्स वसेन वत्तती” ति ।

18

११. पठमनिद्दससुत्तं

१. अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो पुब्बण्हसमय निवासत्वा पत्तचीवरमादाय सावत्थि^३ पिण्डाय पाविसि । अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स एतदहोसि — “अतिप्पगो खो ताव सावत्थिय पिण्डाय चरित्तु । 20 यन्नूनाह येन अञ्जतित्थियान परिब्बाजकान आरामो तेनुपसङ्कमेय्य” ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकान

१ सुगृहीत होति — सी०, रो० । २ कल्लितकुसलो — सी०, स्या०, रो० । ३ सावत्थिय — सी०, रो० ।

आरामो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा तेहि अञ्जतिस्थियेहि परिब्बाज केहि सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं वच सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । तेन खो पन समयेन तेस अञ्जतिस्थियान परिब्बाजकान सन्निसिञ्चान सन्नपत्तितान अयमन्तराकथा उदपादि - “यो हि कोचि, आवुसो, द्वादसवस्सानि परिपुण्ण परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरति, निर्दसो भिक्खू ति अल वचनाया” ति ।

२ अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो तेस अञ्जतिस्थियान परिब्बाजकान भासित नेव अभिनन्दि नप्पटिक्कोसि । अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा उट्ठायासना पक्कामि - “भगवतो सन्तिके एतस्स भासितस्स अत्यं आजानिस्सामी” ति ।

३ अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो सावत्थियं पिण्डाय चरित्वा पञ्चामसं पिण्डपातपटिक्कन्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच -

“इधाह, भन्ते, पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाम सावत्थियं पिण्डाय पारिवसि । तस्स भग्ग, भन्ते, एतदहोसि - ‘अतिप्पगो खो ताव सावत्थियं पिण्डाय चरित्तु । यच्चूनाह येन अञ्जतिस्थियान परिब्बाजकान आरामो तेनुपसङ्गमेय्य’ ति । अथ स्वाह, भन्ते, येन अञ्जतिस्थियान परिब्बाजकान आरामो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा तहि अञ्जतिस्थियेहि परिब्बाजकेहि सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं वच सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । तेन खो पन, भन्ते, समयेन तेस अञ्जतिस्थियान परिब्बाजकान सन्निसिञ्चान सन्नपत्तितान अयमन्तराकथा उदपादि - ‘यो हि कोचि, आवुसो, द्वादसवस्सानि परिपुण्ण परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरति, निर्दसा भिक्खू ति अल वचनाया’ ति । अथ स्वाह भन्ते तस अञ्जतिस्थियान परिब्बाजकान भासित नेव अभिनन्दि नप्पटिक्कोसि । अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा उट्ठायासना पक्कामि - ‘भगवतो सन्तिके एतस्स अत्यं आजानिस्सामी’ ति । सपया नु सो, भन्ते इमस्मिं धम्मविनय वेवत्तं यस्मिण्णमस्सेम निर्दसा भिक्खु पञ्जा पणु’ ति ?

४ “न खो, सारिपुत्त, सक्का इमस्मि धम्मविनये केवलं वस्स-
 गणनमत्तेन निद्दसो भिक्खु पञ्जापेतु । सत्त खो इमानि, सारिपुत्त,
 निद्दसवत्थूनि मया सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानि । कतमानि
 सत्त ? इध, सारिपुत्त, भिक्खु सिक्खासमादाने तिब्बच्छन्दो होति
 आर्यति च सिक्खासमादाने अविगतपेमो^१, धम्मनिसन्तिया^२ तिब्बच्छन्दो 5
 होति आर्यति च धम्मनिसन्तिया अविगतपेमो, इच्छाविनये तिब्बच्छन्दो
 होति आर्यति च इच्छाविनये अविगतपेमो, पटिसल्लाने तिब्बच्छन्दो
 होति आर्यति च पटिसल्लाने अविगतपेमो, विरियारम्भे तिब्बच्छन्दो
 होति आर्यति च विरियारम्भे अविगतपेमो, सतिनेपक्के तिब्बच्छन्दो होति
 आर्यति च सतिनेपक्के अविगतपेमो, दिट्ठिपटिवेधे तिब्बच्छन्दो होति 10
 आर्यति च दिट्ठिपटिवेधे अविगतपेमो । इमानि खो, सारिपुत्त, सत्त
 निद्दसवत्थूनि मया सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानि । इमेहि
 खो, सारिपुत्त, सत्तहि निद्दसवत्थूहि समन्नागतो भिक्खु द्वादस
 चे पि वस्सानि परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरति, ‘निद्दसो भिक्खू’ ति
 अल वचनाय, चतुब्बीसति चे पि वस्सानि परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय 15
 चरति, ‘निद्दसो भिक्खू’ ति अल वचनाय, छत्तिसति चे पि वस्सानि
 परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरति, ‘निद्दसो भिक्खू’ ति अल वचनाय,
 अट्ठचत्तारीस चे पि वस्सानि परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरति,
 ‘निद्दसो भिक्खू’ ति अल वचनाया” ति ।

१२. दुतियनिद्दससुत्तं

१ एव मे सुत । एक समय भगवा कोसम्बिय विहरति घोसिता- 20
 रामे । अथ खो आयस्मा आनन्दो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-
 मादाय कोसम्बि पिण्डाय पाविसि । अथ खो आयस्मतो आनन्दस्स
 एतदहोसि — “अतिप्पगो खो ताव कोसम्बियं पिण्डाय चरित्तु । यन्नूनाह
 येन अञ्जतित्थियान परिब्बाजकान आरामो तेनुपसङ्कमेय्यं” ति ।
 अथ खो आयस्मा आनन्दो येन अञ्जतित्थियान परिब्बाजकान आरामो 25
 तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परिब्बाजकेहि सद्धि
 सम्मोदि । सम्मोदनीय कथं सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि ।

२ तेन खो पन समयेन तेस अञ्जतित्थियान परिब्बाजकान सन्निसिम्भान सन्नपत्तितान अयमन्तराकया उदपादि - “यो हि कोचि, भावुसो, द्वादस वस्सानि परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरियं चरति, निहसो भिक्खू’ ति अलं वचनाया’ ति ।

३ अथ खो आयस्मा आनन्दो तेस अञ्जतित्थियान परिब्बाज-
कान भासित नेव अभिनन्दि नप्पटिक्कोसि । अनभिनन्दित्वा अप्प-
टिक्कोसित्वा उट्ठायासना पक्कामि - “भगवसो सन्तिके एतस्स भासितस्स
अथ भाजानिस्सामी’ ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो कोसम्बिय
पिण्डाय चरित्वा पञ्चामत्त पिण्डपातपटिक्कन्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
१० उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतवधोच -

“इधाह, भन्ते, पुम्बण्हसमय निवासत्वा पत्तचीवरमादाय
कोसम्बि पिण्डाय पाविसि । तस्स मय्ह, भन्ते, एतदहोसि - ‘अतिप्पयो
खो ताव कोसम्बिय पिण्डाय चरितु । यञ्जनाह येन अञ्जतित्थियान
१५ परिब्बाजकान आराभो तेनुपसङ्गमेय्य’ ति पे०... तेहि सई
सम्मोदि । सम्मोदनीय कय सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि ।
तेन खो पन, भन्ते, समयेन तेस अञ्जतित्थियान परिब्बाजकान
सन्निसिम्भान सन्नपत्तितान अयमन्तराकया उदपादि - ‘यो हि कोचि,
भावुसो, द्वादसवस्सानि परिपुण्णं परिसुद्ध ब्रह्मचरियं चरति, निहसो
२० भिक्खू’ ति अलं वचनाया’ ति । अथ इधाह, भन्ते, तेस अञ्जतित्थियान
परिब्बाजकान भासित नेव अभिनन्दि नप्पटिक्कोसि । अनभिनन्दित्वा,
अप्पटिक्कोसित्वा उट्ठायासना पक्कामि - ‘भगवसो सन्तिके एतस्स भासि-
तस्स अथ भाजानिस्सामी’ ति । सक्का नु खो भन्ते इमस्मिं धम्मविनये
केवलं वस्सगणनमत्तेन निहसो भिक्खु पञ्जापेतु’ ति ?

४ “न खो आनन्द, सक्का इमस्मिं धम्मविनये केवलं वस्स
गणनमत्तेन निहसो भिक्खु पञ्जापेतु । सत्त खो इमानि, आनन्द,
निहसवत्थूनि मया सय अभिञ्जा सन्धिक्कत्वा पवेदितानि ।
कत्तमानि सत्त ? इधानन्द भिक्खु, सद्धो होति, हिरीमा होति,
भोतप्पी होति, धहुस्सुतो होति, आरयविरियो होति सतिमा
२० होति पञ्जावा होति । इमानि खो आनन्द, सत्त निहसवत्थूनि मया
सय अभिञ्जा सन्धिक्कत्वा पवेदितानि । इमेहि खो, आनन्द, सत्तहि

निदसवत्थूहि समन्नागतो भिक्खु द्वादस चे पि वस्सानि परिपुण्णं परिसुद्धं
 ब्रह्मचरियं चरति, 'निदसो भिक्खू' ति अल वचनाय, चतुब्बीसति चे पि
 वस्सानि परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरति, 'निदसो भिक्खू' ति अलं
 वचनाय, छत्तिसति चे पि वस्सानि परिपुण्णं परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरति,
 'निदसो भिक्खू' ति अलं वचनाय, अट्ठचत्तारीस चे पि वस्सानि परिपुण्ण 5
 परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरति, 'निदसो भिक्खू' ति अल वचनाया' ति ।
 देवतावगो चतुत्थो ।

तस्सुद्धानं

अप्पमादो हिरी^१ चेव^१, द्वे^२ सुवचा दुवे मित्ता^३ ।
 द्वे^४ पटिसम्भिदा^४ द्वे वसा, दुवे^५ निदसवत्थुना ति^६ ॥

—०—

५. महायज्जवग्गो

१ सत्तविज्ज्ञाणद्वितिसुत्तं

१ “सत्तिमा, भिक्खवे, विज्ज्ञाणद्वितियो । कतमा सत्त ?
 सन्ति, भिक्खवे, सत्ता नानत्तकाया नानत्तसज्जिनो, सेय्यथापि मनुस्सा 10
 एकच्चे च देवा एकच्चे च विनिपातिका । अयं पठमा विज्ज्ञाणद्विति^१ ।

२ “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता नानत्तकाया एकत्तसज्जिनो,
 सेय्यथापि देवा ब्रह्मकायिका पठमाभिनिब्बत्ता । अयं दुतिया विज्ज्ञाण-
 द्विति ।

३. “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता एकत्तकाया नानत्तसज्जिनो, 15
 सेय्यथापि देवा आभस्सरा । अय ततिया विज्ज्ञाणद्विति ।

४ “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता एकत्तकाया एकत्तसज्जिनो, सेय्य-
 थापि देवा सुभकिण्हा । अय चतुत्था विज्ज्ञाणद्विति ।

५ “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सब्बसो रूपसज्ज्ञान समतिक्कमा
 पटिघसज्ज्ञान अत्थङ्गमा नानत्तसज्ज्ञान अमनसिकारा ‘अनन्तो 20
 आकासो’ ति आकासानञ्चायतनूपगा^६ । अय पञ्चमा विज्ज्ञाणद्विति ।

१-१ हिरिमा च - सी०, रो०, हिरीमा च - स्या० । २-२ द्वे सुतवा दुवे वल - सी०,
 ० दुवे सत्ता - स्या०, रो० । ३-३ दुवे पटिसम्भिदा च - सी० । ४-४ निदसवत्थु परे द्वे
 ति - स्या०, रो० । ५ विज्ज्ञानद्विति - सी० । ६ ० चायतनूपगा - स्या० ।

६ “सन्ति, भिक्षवे, सत्ता सव्वसो आकासानञ्चायतन समसि वक्कम्म ‘अनन्त विञ्जाण’ ति विञ्जाणञ्चायतनूपगा । अय छट्ठा विञ्जाणट्ठिति ।

७ “सन्ति, भिक्षवे, सत्ता सव्वसो विञ्जाणञ्चायतन समसि वक्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चलञ्चायतनूपगा । अय सत्ता विञ्जाणट्ठिति । इमा खो, भिक्षवे, सत्त विञ्जाणट्ठितियो” ति ।

२ समाधिपरिक्खारसुत्त

१ “सत्तिमे, भिक्षवे, समाधिपरिक्खारा । कस्समे सत्त ? सम्मादिट्ठि सम्मासङ्कुप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माभावीषो, सम्मावायामो, सम्मासति । या खो, भिक्षवे, इमेहि सत्तहज्जेहि नित 10 स्वेकगता परिक्खता, अय वुच्चति, भिक्षवे, अरियो सम्मासमाधि सत्तपनिसो इति पि सपरिक्खारो इति पी” ति ।

३ पथमअग्निसुत्त

१ “सत्तिमे, भिक्षवे अग्नी । कस्समे सत्त ? राग्नि दोसग्नि, मोहग्नि, आहुनेय्यग्नि, गहपतग्नि, वक्खिण्णेय्यग्नि, कट्ठग्नि - 15 इमे खो भिक्षवे, सत्त अग्नी” ति ।

४ दुतियअग्निसुत्त

१ तेन खो पत्त समयेन उग्गतसरीरस्स ब्राह्मणस्स महायज्जो 15 उपसङ्गमो होति । पठ्थ उरम्मसत्तानि धूणूपनीत्तानि होन्ति यज्जत्थाय पठ्थ वक्खत्तरसत्तानि धूणूपनीत्तानि होन्ति यज्जत्थाय, पठ्थ वक्खत्तरसत्तानि धूणूपनीत्तानि होन्ति यज्जत्थाय पठ्थ अजसत्तानि धूणूपनी 20 तानि होन्ति यज्जत्थाय पठ्थ उरम्मसत्तानि धूणूपनीत्तानि होन्ति यज्जत्थाय । अय खो उग्गतसरीरो ब्राह्मणो येन भग्वा तनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवत्ता सत्थि सम्मोदि । सम्मोदनीय कय सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिणो खो उग्गतसरीरो ब्राह्मणो भगवन्त एसवखोय -

२ “सुत मेतं, भो गोतम, अग्निस्स आदानं^१ यूपस्स उस्सापन महप्फल होति महानिसस” ति ।

“मया पि खो एत, ब्राह्मण, सुत अग्निस्स आदानं यूपस्स उस्सापनं महप्फल होति महानिसस” ति । दुतिय पि खो उगगतसरीरो ब्राह्मणो पे० ततिय पि खो उगगतसरीरो ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच — “सुत मेतं, भो गोतम, अग्निस्स आदानं यूपस्स उस्सापन महप्फल होति महानिसस” ति । 5

“मया पि खो एत, ब्राह्मण, सुत अग्निस्स आदानं यूपस्स उस्सापन महप्फल होति महानिसस” ति ।

“तयिद, भो गोतम, समेति भोतो चैव गोतमस्स अम्हाक च, यदिद सव्वेन सव्व” । 10

३ एव वुत्ते आयस्मा आनन्दो उगगतसरीर ब्राह्मणं एतदवोच — “न खो, ब्राह्मण, तथागता एव पुच्छित्त्वा — ‘सुत मेत, भो गोतम, अग्निस्स आदानं यूपस्स उस्सापन महप्फल होति महानिसस’ ति । एव^२ खो, ब्राह्मण, तथागता पुच्छित्त्वा — ‘अहं हि, भन्ते, अग्निं आदातु- 15 कामो^३ यूप उस्सापेतुकामो । ओवदतु म, भन्ते, भगवा । अनुसासतु म, भन्ते, भगवा य मम अस्स दीघरत्तं हिताय सुखाया’” ति ।

४ अथ खो उगगतसरीरो ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच — “अहं हि, भो गोतम, अग्निं आदातुकामो यूप उस्सापेतुकामो । ओवदतु मं भवं गोतमो । अनुसासतु म भव गोतमो य मम अस्स दीघरत्तं हिताय सुखाया” ति । 20

५. “अग्निं, ब्राह्मण, आदेन्तो^४ यूप उस्सापेन्तो पुब्बेव यज्जा^५ तीणि^६ सत्थानि उस्सापेति अकुसलानि दुक्खुद्वयानि^७ दुक्खविपाकानि । कतमानि तीणि ? कायसत्थ, वचीसत्थ, मनोसत्थ । अग्निं, ब्राह्मण, आदेन्तो यूप उस्सापेन्तो पुब्बेव यज्जा एवं चित्त उप्पादेसि^८ — ‘एत्तका 25 उसभा हज्जन्तु यज्जत्थाय, एत्तका वच्छतरा हज्जन्तु यज्जत्थाय, एत्तका वच्छतरियो हज्जन्तु यज्जत्थाय, एत्तका अजा हज्जन्तु यज्जत्थाय, एत्तका उरब्भा हज्जन्तु यज्जत्थाया’ ति । सो ‘पुज्ज करोमी’

१ आधान — स्या०, रो० । २ एव च — सी०, स्या०, रो० । ३ आधातुकामो — स्या०, रो० । ४ आवेन्तो — स्या०, रो० । ५ यज्जे — स्या० । ६ तीनि — सी० ।

७ दुक्खुद्वयानि — सी० । ८ उप्पादेति — सी०, स्या०, रो० ।

चरति । सो कायेन दुच्चरितं चरित्वा, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा, मनसा दुच्चरितं चरित्वा कायस्स भेदा पर मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । तस्मायं^१ रागग्गि पहातब्बो परिवज्जेतब्बो, न सेवितब्बो ।

१०. “कस्मा चाय, ब्राह्मण, दोसग्गि पहातब्बो परिवज्जेतब्बो, न 5
सेवितब्बो ? दुट्ठो खो, ब्राह्मण, दोसेन अभिभूतो परियादिन्नचित्तो कायेन दुच्चरितं चरति, वाचाय दुच्चरितं चरति, मनसा दुच्चरितं चरति । सो कायेन दुच्चरितं चरित्वा, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा, मनसा दुच्चरितं चरित्वा कायस्स भेदा पर मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । तस्मायं दोसग्गि पहातब्बो परिवज्जेतब्बो, न 10
सेवितब्बो ।

११ “कस्मा चाय, ब्राह्मण, मोहग्गि पहातब्बो परिवज्जेतब्बो, न 15
सेवितब्बो ? मूब्धो खो, ब्राह्मण, मोहेन अभिभूतो परियादिन्नचित्तो कायेन दुच्चरितं चरति, वाचाय दुच्चरितं चरति, मनसा दुच्चरितं चरति । सो कायेन दुच्चरितं चरित्वा, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा, मनसा दुच्चरितं चरित्वा कायस्स भेदा पर मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । तस्मायं मोहग्गि पहातब्बो परिवज्जेतब्बो, न
सेवितब्बो । इमे खो तयो, ब्राह्मण, अग्गी पहातब्बा परिवज्जेतब्बा, न सेवितब्बा ।

१२ “तयो खो^२, ब्राह्मण, अग्गी सक्कत्वा गरु कत्वा मानेत्वा 20
पूजेत्वा सम्मा सुखं परिहातब्बा । कतमे तयो ? आहुनेय्यग्गि, गहपतग्गि, दक्खिणेय्यग्गि ।

१३ “कतमो च, ब्राह्मण, आहुनेय्यग्गि ? इध, ब्राह्मण, यस्स ते 25
होन्ति माता ति वा पिता ति वा, अयं वुच्चति, ब्राह्मण, आहुनेय्यग्गि । त किस्स हेतु ? अतोहय^३, ब्राह्मण, आहुतो सम्भूतो, तस्मायं आहुनेय्यग्गि सक्कत्वा गरु^४ कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा सम्मा सुखं परिहातब्बो ।

१४. “कतमो च, ब्राह्मण, गहपतग्गि ? इध, ब्राह्मण, यस्स ते
होन्ति पुत्ता ति वा दारा ति वा दासा ति वा पेस्सा ति वा कम्मकरा^५ ति वा^६, अयं वुच्चति, ब्राह्मण, गहपतग्गि । तस्मायं गहपतग्गि सक्कत्वा गरुं कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा सम्मा सुखं परिहातब्बो ।

१ तस्मा चाय - स्या० । २ खो मे - सी०, रो०, मे - स्या० । ३ अतोय - सी०, रो०, अतोहाय - स्या० । ४ गरु - सी०, स्या०, रो० । ५-५ स्या० पोत्यके नत्थि ।

१५ “कतमो च, ब्राह्मण, दक्षिणेम्यगि ? इध, ब्राह्मण, यत् समणब्राह्मणा परप्पवादा^१ पटिविरता खन्तिसोरब्धे निविट्ठा एकमत्तान दमेन्ति, एकमत्तान समेन्ति, एकमत्तान परिनिब्बापेन्ति, अयं बुच्चति, ब्राह्मण, दक्षिणेम्यगि । तस्माय दक्षिणेम्यगि सम्भक्त्वा गरु कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा सम्मा सुख परिहातब्बो । इमे स्तो, ब्राह्मण, तयो अणो सम्भक्त्वा गरु कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा सम्मा सुख परिहातब्बा ।

१६ “अयं स्तो पन, ब्राह्मण, वट्ठुगि कालेन काल उज्जलतब्बो, कालेन काल अज्झुपेस्सितब्बो, कालेन काल निब्बापेत्तब्बो, कालेन काल निक्खिपित्तब्बो” ति ।

१७ “एव बुत्ते उग्गतसरीरो ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच - “अभिककन्त, भो गोतम, अभिककन्त, भो गोतम पे०... उपासकं भव गोतमो धारेतु अज्जसम्मो पाणुपेत सरणं गतं सि । एसाह, भो गोतम, पञ्च उभसत्तानि मुञ्चामि जीवितं देमि, पञ्च वच्छत्तरसत्तानि मुञ्चामि जीवितं देमि, पञ्च वच्छत्तरसत्तानि मुञ्चामि जीवितं देमि, पञ्च अजसत्तानि मुञ्चामि जीवितं देमि, पञ्च उरम्मसत्तानि मुञ्चामि जीवितं देमि । हरितानि चैव तिणानि खादन्तु, सीत्तानि च पानीयानि पिबन्तु, सीतो च नेस वातो^२ उपवायत्त^३” ति ।

५ पठमसञ्ज्ञासुत्त

१ “सत्तिमा भिक्खवे, सञ्ज्ञा भाविता बहुसीयत्ता महप्पना हान्ति महानियसा अमत्तो गपा अमत्तपरियासाना । यत्तमा गता ? अमुमसञ्ज्ञा मरणसञ्ज्ञा, आहारे पटिपूससञ्ज्ञा^१, गन्धलोच अन्नभिरससञ्ज्ञा अनिच्चसञ्ज्ञा, अनिच्च दुग्ग मञ्ज्ञा दुग्ग अन्नमगञ्ज्ञा - इमा गा भिक्खव गता सञ्ज्ञा भाविता बहुसीयत्ता महप्पना हान्ति महानियसा अमत्तो गपा अमत्तपरियासाना ति ।

६ दुत्तिपसञ्ज्ञासुत्त

१ “गतिमा भिक्खव गञ्ज्ञा भाविता बहुसीयत्ता महप्पना हान्ति महानियसा अमत्तो गपा अमत्तपरियासाना । यत्तमा गता ?

^१ मरणसञ्ज्ञा - की. एसा ग । ^२ ५-२ वादी वायु - की. उरम्म - एसा ग । ^३ अतिव्ययसञ्ज्ञा - की. एसा गी ।

असुभसञ्ज्ञा, मरणसञ्ज्ञा, आहारे पटिकूलसञ्ज्ञा, सब्बलोके अनभिरत-
सञ्ज्ञा, अनिच्चसञ्ज्ञा, अनिच्चे दुक्खसञ्ज्ञा, दुक्खे अनत्तसञ्ज्ञा -
इमा^१ खो, भिक्खवे, सत्त सञ्ज्ञा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति
महानिससा अमतोगधा अमतपरियोसाना^२ ति ।

२ “असुभसञ्ज्ञा, भिक्खवे, भाविता बहुलीकता महप्फला^५
होति महानिससा अमतोगधा अमतपरियोसाना^३ ति । इति खो पनेत वुत्त,
किं चेत्त पटिच्च वुत्त ? असुभसञ्ज्ञापरिचितेन, भिक्खवे, भिक्खुनो
चेतसा बहुल विहरतो मेथुनधम्मसमापत्तिया चित्त पतिलीयति^४ पति-
कुटति^५ पतिवत्तति,^६ न सम्पसारियति उपेक्खा वा पाटिकुल्यता वा
सण्ठाति । सेय्यथापि, भिक्खवे, कुक्कुटपत्त वा न्हारुदद्दुल^७ वा अग्गिग्गिह^८
पक्खित्त पतिलीयति पतिकुटति पतिवत्तति, न सम्पसारियति । एवमेव
खो, भिक्खवे, भिक्खुनो असुभसञ्ज्ञापरिचितेन चेतसा बहुल विहरतो
मेथुनधम्मसमापत्तिया चित्त पतिलीयति पतिकुटति पतिवत्तति, न
सम्पसारियति उपेक्खा वा पाटिकुल्यता वा सण्ठाति ।

“सच्चे, भिक्खवे, भिक्खुनो असुभसञ्ज्ञापरिचितेन चेतसा बहुल^{१५}
विहरतो मेथुनधम्मसमापत्तिया चित्त अनुसन्दहति^९ अप्पटिकुल्यता^{१०}
सण्ठाति, वेदितब्बमेत्त, भिक्खवे, भिक्खुना ‘अभाविता मे असुभसञ्ज्ञा,
नत्थि मे पुब्बेनापर विसेसो, अप्पत्त मे भावनाबल’ ति । इति ह तत्थ
सम्पजानो होति । सच्चे पन, भिक्खवे, भिक्खुनो असुभसञ्ज्ञापरिचितेन
चेतसा बहुल विहरतो मेथुनधम्मसमापत्तिया चित्त पतिलीयति पति-^{२०}
कुटति पतिवत्तति, न सम्पसारियति उपेक्खा वा पाटिकुल्यता वा सण्ठाति,
वेदितब्बमेत्तं, भिक्खवे, भिक्खुना ‘सुभाविता^{११} मे असुभसञ्ज्ञा, अत्थि
मे पुब्बेनापर विसेसो, पत्त मे भावनाबल’ ति । इति ह तत्थ सम्पजानो
होति । ‘असुभसञ्ज्ञा, भिक्खवे, भाविता बहुलीकता महप्फला होति
महानिससा अमतोगधा अमतपरियोसाना^{१२} ति, इति य त वुत्त इदमेत्त^{२५}
पटिच्च वुत्त ।

३. “मरणसञ्ज्ञा, भिक्खवे, भाविता बहुलीकता महप्फला
होति महानिससा अमतोगधा अमतपरियोसाना^{१३} ति, इति खो पनेत वुत्त

१-१ सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २ पटिलीयति - स्या०, रो० ।
३ पटिकुज्जति - स्या० । ४ पतिवत्तति - सी०, पटिवत्तति - रो० । ५ न्हारुदद्दुल -
सी० । ६ अनुसण्ठाति - सी०, अनुसन्दति - स्या०, रो० । ७ ० वा - सी०, अप्पाटि-
कुल्यता वा - स्या०, रो० । ८ भाविता - सी०, स्या० ।

किं चेत् पटिञ्च वृत्त ? मरणसञ्ज्ञापरिचितेन, भिक्खवे, भिक्खुनो
चेतसा बहुल विहरतो जीवितनिकन्तिया चित्तं पतिलीयति पतिकुटति
पतिवत्तति, न सम्पसारियति उपेक्षा वा पाटिकुल्यता वा सञ्जाति ।
सम्यथापि, भिक्खवे, कुक्कुटपत्त वा न्हारुददुल वा अग्निग्नि पक्खत्त
पतिलीयति पतिकुटति पतिवत्तति, न सम्पसारियति । एवमेव सो,
भिक्खवे, भिक्खुनो मरणसञ्ज्ञापरिचितेन चेतसा बहुल विहरतो जीवित-
निकन्तिया चित्तं पतिलीयति पतिकुटति पतिवत्तति, न सम्पसारियति
उपेक्षा वा पाटिकुल्यता वा सञ्जाति ।

“सचे, भिक्खवे, भिक्खुनो मरणसञ्ज्ञापरिचितेन चेतसा बहुल

विहरतो जीवितनिकन्तिया चित्तं अनुसन्दहति अप्पटिकुल्यता सञ्जाति
वेदितम्भमेत्त, भिक्खवे, भिक्खुना ‘अभावित्ता मे मरणसञ्ज्ञा, नत्थि म
पुब्बेनापर विसेसा, अप्पत्त मे भावनाबल’ ति । इति ह तत्थ सम्पजानो
होति । सचे पन, भिक्खवे, भिक्खुनो मरणसञ्ज्ञापरिचितेन चेतसा
बहुल विहरतो जीवितनिकन्तिया चित्तं पतिलीयति पतिकुटति पति-
वत्तति न सम्पसारियति उपेक्षा वा पाटिकुल्यता वा सञ्जाति, वेदि-
तम्भमेत्त भिक्खवे भिक्खुना ‘सुभावित्ता मे मरणसञ्ज्ञा अत्थि म
पुब्बेनापर विसेसो, पत्त मे भावनाबल’ ति । इति ह तत्थ सम्पजानो होति ।
‘मरणसञ्ज्ञा, भिक्खवे, भाविता बहुलीकता महप्फला होति महा-
निससा अमतोगघा अमतपरियोसाना’ ति, इति य त वृत्त इदमव-
पटिञ्च वृत्त ।

४ “आहार पटिकूलसञ्ज्ञा, भिक्खवे, भाविता बहुलीकता
महप्फला होति महानिससा अमतोगघा अमतपरियोसाना ति, इति सो
पनेत्त वृत्त किं चेत् पटिञ्च वृत्त ? आहारे पटिकूलसञ्ज्ञापरिचितेन
भिक्खवे भिक्खुनो चेतसा बहुल विहरतो रसतण्हाय चित्तं पतिलीयति
पतिकुटति पतिवत्तति न सम्पसारियति । एवमेव सो भिक्खवे, भिक्खुनो आहार
पटिकूलसञ्ज्ञापरिचितेन चेतसा बहुल विहरतो रसतण्हाय चित्तं पति-
लीयति .. पे० उपेक्षा वा पाटिकुल्यता वा सञ्जाति । सम्यथापि, भिक्खवे,
कुक्कुटपत्त वा न्हारुददुल वा अग्निग्नि पक्खत्त पतिलीयति पतिकुटति
पतिवत्तति न सम्पसारियति । एवमेव सो भिक्खवे, भिक्खुनो आहार
पटिकूलसञ्ज्ञापरिचितेन चेतसा बहुल विहरतो रसतण्हाय चित्तं पति-
लीयति .. पे० उपेक्षा वा पाटिकुल्यता वा सञ्जाति ।

“सचे भिक्खवे भिक्खुनो आहारे पटिकूलसञ्ज्ञापरिचितेन
चेतसा बहुल विहरतो रसतण्हाय चित्तं अनुसन्दहति अप्पटिकुल्यता

सण्ठाति, वेदितब्बमेतं, भिक्खवे, भिक्खुना 'अभाविता मे आहारे पटि-
कूलसञ्ज्ञा, नत्थि मे पुब्बेनापर विसेसो, अप्पत्त मे भावनाबल' ति ।
इति ह तत्थ सम्पजानो होति । सचे पन, भिक्खवे, भिक्खुनो आहारे
पटिकूलसञ्ज्ञापरिचितेन चेतसा बहुल विहरतो रसतण्हाय चित्त पति-
लीयति पे० . उपेक्खा' वा पाटिकुल्यता वा सण्ठाति, वेदितब्बमेत, 5
भिक्खवे, भिक्खुना 'सुभाविता मे आहारे पटिकूलसञ्ज्ञा, अत्थि मे
पुब्बेनापर विसेसो, पत्त मे भावनाबल' ति । इति ह तत्थ सम्पजानो
होति । 'आहारे पटिकूलसञ्ज्ञा, भिक्खवे, भाविता बहुलीकता महप्फला
होति महानिससा अमतोगघा अमतपरियोसाना' ति, इति य त वुत्त
इदमेत पटिच्च वुत्त । 10

५ "सब्बलोके अनभिरतसञ्ज्ञा, भिक्खवे, भाविता बहुलीकता
महप्फला होति महानिससा अमतोगघा अमतपरियोसाना' ति, इति खो
पनेत वुत्त, किं चेत पटिच्च वुत्त ? सब्बलोके अनभिरतसञ्ज्ञापरि-
चितेन, भिक्खवे, भिक्खुनो चेतसा बहुल विहरतो लोकचित्रेसु^३ चित्त
पतिलीयति . पे० . सेय्यथापि भिक्खवे . पे० . पतिलीयति पतिकुटति 15
पतिवत्तति, न सम्पसारियति । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खुनो सब्ब-
लोके अनभिरतसञ्ज्ञापरिचितेन चेतसा बहुल विहरतो लोकचित्रेसु
चित्त पतिलीयति पतिकुटति पतिवत्तति, न सम्पसारियति उपेक्खा वा
पाटिकुल्यता वा सण्ठाति ।

"सचे, भिक्खवे, भिक्खुनो सब्बलोके अनभिरतसञ्ज्ञापरिचितेन 20
चेतसा बहुलं विहरतो लोकचित्रेसु चित्त अनुसन्दहति अप्पटिकुल्यता
सण्ठाति, वेदितब्बमेत, भिक्खवे, भिक्खुना 'अभाविता मे सब्बलोके
अनभिरतसञ्ज्ञा, नत्थि मे पुब्बेनापर विसेसो, अप्पत्त मे भावनाबल'
ति । इति ह तत्थ सम्पजानो होति । सचे पन, भिक्खवे, भिक्खुनो सब्ब-
लोके अनभिरतसञ्ज्ञापरिचितेन चेतसा बहुल विहरतो लोकचित्रेसु चित्त 25
पतिलीयति पे० . उपेक्खा वा पाटिकुल्यता वा सण्ठाति, वेदितब्ब-
मेत, भिक्खवे, भिक्खुना 'सुभाविता मे सब्बलोके अनभिरतसञ्ज्ञा, अत्थि
मे पुब्बेनापर विसेसो, पत्त मे भावनाबल' ति । इति ह तत्थ सम्पजानो
होति । 'सब्बलोके अनभिरतसञ्ज्ञा, भिक्खवे, भाविता बहुलीकता

१ उपेक्खा - सी०, रो० । २ भावनाफल - स्या०, रो० । ३ लोकचित्तेसु -
सी०, स्या०, रो० ।

महप्फला होति महानिससा अमतोगघा अमतपरियोसाना' ति, इति य
त वुत्त इवमेत पटिच्च वुत्त ।

६ "अनिच्चसञ्ज्ञा, भिक्खवे, भाविता बहुसीक्ता महप्फला
होति महानिससा अमतोगघा अमतपरियोसाना' ति, इति सो पनत वुत्तं,
५ किं चेत्त पटिच्च वुत्त ? अनिच्चसञ्ज्ञापरिचितेन भिक्खवे भिक्खुनो
चेत्तसा बहुल विहरतो लाभसक्कारसिलोके चित्त पतिलीयति ... पे०—
उपेक्षा वा पाटिकुल्यता वा सण्ठाति । सेय्यथापि, भिक्खवे, कुक्कुटपत्त
वा न्हास्सद्वुल वा अग्निग्ग्हि पक्खित्त पतिलीयति पतिकुटति पतिवत्तति
न सम्पसारियति । एवमेव सो, भिक्खवे, भिक्खुनो अनिच्चसञ्ज्ञा-
१० परिचितेन चेत्तसा बहुल विहरतो लाभसक्कारसिलोके चित्त पतिलीयति
प० उपेक्षा वा पाटिकुल्यता वा सण्ठाति ।

"सचे, भिक्खवे, भिक्खुनो अनिच्चसञ्ज्ञापरिचितेन चेत्तसा
बहुल विहरतो लाभसक्कारसिलोके चित्त अनुमन्वहति अप्पटिकुल्यता
सण्ठाति वेदितब्बमेत्त भिक्खवे, भिक्खुना 'अभाविता मे अनिच्चसञ्ज्ञा,
१५ नत्थि मे पुब्बेनापर विसेसो, अप्पत्त मे भावनावल' ति । इति ह तत्थ सम्प
जानो होति । सचे पन, भिक्खवे, भिक्खुनो अनिच्चसञ्ज्ञापरिचितेन
चेत्तसा बहुल विहरतो लाभसक्कारसिलोके चित्त पतिलीयति पतिकुटति
पतिवत्तति, न सम्पसारियति उपेक्षा वा पाटिकुल्यता वा सण्ठाति, वेदि
तब्बमेत्त भिक्खवे भिक्खुना 'सुभाविता मे अनिच्चसञ्ज्ञा, अरिक्ख मे
२० पुब्बेनापर विसेसो पत्त मे भावनावल' ति । इति ह तत्थ सम्पजानो होति ।
'अनिच्चसञ्ज्ञा भिक्खवे भाविता बहुसीक्ता महप्फला होति महा-
निससा अमतोगघा अमतपरियोसाना' ति, इति य तं वुत्त इवमेत्त
पटिच्च वत्त ।

७ "अनिच्चे द्रुक्खसञ्ज्ञा भिक्खवे भाविता बहुसीक्ता
२५ महप्फला होति महानिससा अमतोगघा अमतपरियोसाना ति, इति सो
पनेत्त वुत्तं किं चेत्त पटिच्च वुत्त ? अनिच्चे द्रुक्खसञ्ज्ञापरिचितेन,
भिक्खवे भिक्खुनो चेत्तसा बहुल विहरतो आलस्से' कोसज्जे विस्सट्ठिमे
पमादे अननुयोगे अपन्चवेक्खणाय तिब्बा अयसञ्ज्ञा पञ्चुपट्ठिता होति,
सेय्यथापि, भिक्खवे उक्खित्तसिने वधके ।

“सचे, भिक्खवे, भिक्खुनो अनिच्चे दुक्खसञ्जापरिचितेन चेतसा बहुल विहरतो आलस्ये कोसज्जे विस्सट्ठिये पमादे अननुयोगे अपच्चवेक्खणाय तिब्बा भयसञ्जा, न पच्चुपट्ठिता होति, सेय्यथापि, भिक्खवे^१, उक्खत्तासिके वधके । वेदितव्वमेत, भिक्खवे, भिक्खुना ‘अभाविता मे अनिच्चे दुक्खसञ्जा, नत्थि मे पुब्बेनापर विसेसो, अप्पत्त मे भावनाबल’ ति । इति ह तत्थ सम्पजानो होति । सचे पन, भिक्खवे, भिक्खुनो अनिच्चे दुक्खसञ्जापरिचितेन चेतसा बहुल विहरतो आलस्ये कोसज्जे विस्सट्ठिये पमादे अननुयोगे अपच्चवेक्खणाय तिब्बा भयसञ्जा पच्चुपट्ठिता होति, सेय्यथापि, भिक्खवे, उक्खत्तासिके वधके । वेदितव्वमेत, भिक्खवे, भिक्खुना ‘सुभाविता मे अनिच्चे दुक्खसञ्जा, अत्थि मे पुब्बेनापर विसेसो, पत्त मे भावनाबल’ ति । इति ह तत्थ सम्पजानो होति । ‘अनिच्चे दुक्खसञ्जा, भिक्खवे, भाविता बहुलीकता महप्फला होति महानिससा अमतोगधा अमतपरियोसाना’ ति, इति य त वुत्तं इदमेत पटिच्च वुत्त ।

८ “दुक्खे अनत्तसञ्जा, भिक्खवे, भाविता बहुलीकता महप्फला होति महानिससा अमतोगधा अमतपरियोसाना’ ति, इति खो पनेत वुत्त, किं चेत्त पटिच्च वुत्त ? दुक्खे अनत्तसञ्जापरिचितेन, भिक्खवे, भिक्खुनो चेतसा बहुल विहरतो इमस्मिं च सविञ्जाणके काये बहिद्धा च सब्बनिमित्तेसु अहङ्कारमङ्कारमानापगत^२ मानस होति विधासमतिककन्तं सन्त सुविमुत्त ।

“सचे, भिक्खवे, भिक्खुनो दुक्खे अनत्तसञ्जापरिचितेन चेतसा बहुल विहरतो इमस्मिं च सविञ्जाणके काये बहिद्धा च सब्बनिमित्तेसु न अहङ्कारमङ्कारमानापगत मानस होति विधासमतिककन्तं सन्त सुविमुत्त, वेदितव्वमेत, भिक्खवे, भिक्खुना ‘अभाविता मे दुक्खे अनत्तसञ्जा, नत्थि मे पुब्बेनापरं विसेसो, अप्पत्त मे भावनाबल’ ति । इति ह तत्थ सम्पजानो होति । सचे पन, भिक्खवे, भिक्खुनो दुक्खे अनत्तसञ्जापरिचितेन चेतसा बहुल विहरतो इमस्मिं च सविञ्जाणके काये बहिद्धा च सब्बनिमित्तेसु अहङ्कारमङ्कारमानापगतं मानस होति विधासमतिककन्तं सन्त सुविमुत्त, वेदितव्वमेत, भिक्खवे, भिक्खुना ‘सुभाविता मे दुक्खे अनत्त-

१ सी०, स्पा०, रो० पोट्यकेसु नत्थि । २ अहिङ्कारममिङ्कार ० - सी० ।

सञ्ज्ञा, अस्थि मे पुर्व्वेनापर विसेसो, पक्ष मे भावनायस' ति । इति ह
तत्त्व सम्पजानो होति । 'दुषस्ते अनन्तसञ्ज्ञा, भिक्खवे, भाविता बहुसी-
फता महप्फला होति महानिससा अमतोगघा अमतपरियोसाना'
ति, इति य त युत्त इदमेत पटिच्च युत्त ।

६ "इमा स्तो, भिक्खवे, सत्त सञ्ज्ञा भाविता बहुसीफता
महप्फला होन्ति महानिससा अमतोगघा अमतपरियोसाना" ति ।

७ मेधुमसुत्त

१ अथ स्तो आणुस्सोणि ब्राह्मणो येन भगवा तनुपसङ्गमि
उपसङ्गमित्वा भगवता सखि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय
वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त मिसिस्सो स्तो आणुस्सोणि
१० ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच - "भव पि भो गोतमो ब्रह्मचारी पटि
जानाती' ति ?

"यं हि त, ब्राह्मण सम्मा ववमानो वदेय्य - 'असण्ड अन्धि
असवस अकम्मास परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरती' ति, ममैव तं,
ब्राह्मण सम्मा ववमानो वदेय्य - 'अह हि ब्राह्मण, असण्ड अन्धि
१५ असवस अकम्मास परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरामी' ति ।

२ "किं पन, भो गोतम, ब्रह्मचरियस्स सण्ड पि छिद्द पि सबस
पि कम्मासं पी' ति ?

"इध, ब्राह्मण एकञ्चो समणो वा ब्राह्मणो वा सम्मा ब्रह्म
चारी पटिजानमानो न हेव स्तो मातुगामेन सखि द्वयद्वयसमापत्ति समा-
२० पज्जति अपि च स्तो मातुगामस्स उज्झान्न-परिमद्वन-न्हापन-सम्बाहनं
सादियति । सो त' अस्सावेति' त निकामेति तेन च बिस्ति आपज्जति ।
इद पि स्तो ब्राह्मण ब्रह्मचरियस्स सण्ड पि छिद्दं पि सबस पि कम्मास
पि । अथ युञ्चति, ब्राह्मण अपरिसुद्धं ब्रह्मचरिय चरति, सयुत्तो मेधु
नेन सयोगन न परिमुञ्चति जातिया अराम मरणेन सोकेहि परिबेवेहि
२५ पुक्कसहि दोमनस्सेहि उपायासेहि न परिमुञ्चति पुक्कस्मा ति ववामि ।

३ "पुन च पर ब्राह्मण इधेकञ्चो समणो वा ब्राह्मणो
वा सम्मा ब्रह्मचारी पटिजानमानो न हेव स्तो मातुगामेन सखि द्वयद्वय

समापत्तिं समापज्जति, न पि मातुगामस्स उच्छादन-परिमद्दन-न्हापन-
 सम्बाहन सादियति, अपि च खो मातुगामेन सद्धिं सञ्जग्घति
 सङ्कीळति सङ्केलायति^१ पे० . । न पि मातुगामेन सद्धिं सञ्जग्घति
 सङ्कीळति सङ्केलायति, अपि च खो मातुगामस्स चक्खुना चक्खु उपनिज्झा-
 यति पेक्खति .. पे० . । न पि मातुगामस्स चक्खुना चक्खु उपनिज्झा- 5
 यति पेक्खति, अपि च खो मातुगामस्स सहं सुणाति तिरोकुड्डं वा तिरो-
 पाकारं वा हसन्तिया वा भणन्तिया वा गायन्तिया वा रोदन्तिया वा
 ... पे० . । न पि मातुगामस्स सहं सुणाति तिरोकुड्डं वा तिरोपाकार
 वा हसन्तिया वा भणन्तिया वा गायन्तिया वा रोदन्तिया वा; अपि
 च खो यानिस्स तानि पुब्बे मातुगामेन सद्धिं हसितलपितकीळितानि तानि 10
 अनुस्सरति पे० . । न पि यानिस्स तानि पुब्बे मातुगामेन सद्धिं
 हसितलपितकीळितानि तानि अनुस्सरति, अपि च खो पस्सति गहपति
 वा गहपतिपुत्तं वा पञ्चहिं कामगुणेहिं समप्पितं समङ्गीभूतं परिचारय-
 मानं^२ .. पे० . । न पि पस्सति गहपतिं वा गहपतिपुत्तं वा पञ्चहिं
 कामगुणेहिं समप्पितं समङ्गीभूतं परिचारयमानं, अपि च खो अञ्जतर 15
 देवनिक्कायं पणिधायं ब्रह्मचरियं चरति इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा
 तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा ति ।
 सो त अस्सादेति, तं निक्कामेति, तेन च विप्पि आपज्जति । इदं पि खो,
 ब्राह्मणं, ब्रह्मचरियस्स खण्डं पि छिद्दं पि सबलं पि कम्मासं पि । अयं
 वुच्चति, ब्राह्मणं, अपरिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरति सयुत्तो मेथुनेन सयोगेन, 20
 न परिमुच्चति जातिया जराय मरणेन सोकेहिं परिदेवेहिं दुक्खेहिं दोम-
 नस्सेहिं उपायासेहिं, न परिमुच्चति दुक्खस्मां ति वदामि ।

४ “यावकीवञ्चाहं, ब्राह्मणं, इमेसं सत्तन्नं मेथुनसयोगानं
 अञ्जतरञ्जतरमेथुनसयोगं^३ अत्तनि अप्पहीनं समनुपस्सि, नेव तावाहं,
 ब्राह्मणं, सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय 25
 सदेवमनुस्साय अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धो ति^४ पच्चञ्जासि ।

५ “यतो च खोहं, ब्राह्मणं, इमेसं सत्तन्नं मेथुनसयोगानं
 अञ्जतरञ्जतरमेथुनसयोगं अत्तनि अप्पहीनं न समनुपस्सि, अथाहं,

१ संकेलायति - सी०, स्या०, रो० । २ परिचारियमान - सी०, रो० । ३ अञ्जतर
 मेथुनसयोग - सी०, ० सञ्जोग - स्या०, अञ्जतरञ्जतर मेथुनसयोग - रो० । ४ सी०,
 स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि ।

ब्राह्मण, सदेवके लोके समारके सन्नह्यके सस्समणब्राह्मणिया पत्राय
सदेवमनुस्साय अनुत्तर सम्भासम्बोधि अभिसम्बुद्धो सि पञ्चञ्जासि ।
'ज्ञाण च पन मे दस्सन उदपादि, अकुप्पा म विमुत्ति', अयमन्तिमा
जाति, नत्थि दानि पुनब्भवो'” सि ।

६ एव भुत्ते आणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोष -
“अभिक्कन्त, भो गोतम, अभिक्कन्त, भो गोतम .. पे०.. उपासक म
भव गोतमो धारेसु अज्जतमे पाणुपेव सरण गत’ सि ।

८ सयोगसुत्त

१ “सयोगविसयोग वो, भिक्खवे, धम्मपरियाय देसेस्सामि ।
त मुणाय .. पे० कत्तमो च सो, भिक्खवे, सयोगो’ विसयोगो’ धम्म-
परियायो ?

२ “इत्थी, भिक्खवे, अज्जस इत्थिन्द्रिय मनसि वरोति इत्थि
पुत्त इत्थायप्प इत्थिविध इत्थिच्छन्द इत्थिस्सर इत्थालङ्कार । सा
तत्थ रज्जति तत्राभिरमसि । सा तत्थ रत्ता तत्राभिरत्ता बहिद्धा पुरि
मिन्द्रिय मनसि वरोति पुरिसकुत्त पुरिसावप्प पुरिसविध पुरिसध्म
पुरिमस्सर पुरिसालङ्कार । सा तत्थ रज्जति तत्राभिरमसि । सा तत्थ
रत्ता तत्राभिरत्ता’ बहिद्धा सयोग आवद्दति । य चस्सा सयोगपञ्चदा
उपगज्जति गुण सोमनसा तं च आवद्दति । इत्थत्ते, भिक्खव, अभिरत्ता
गत्ता पुरिसगुणयोग गत्ता । एव सा भिक्खवे, इत्थी इत्थत्त नातिवसति ।

३ “पुरिसो भिक्खवे, अज्जस पुरिसिन्द्रिय मनसि वरोति
पुरिगपुत्त पुरिगावप्प पुरिगविध पुरिगच्छन्द पुरिसस्सर पुरिसालङ्कार ।
सो तत्थ रज्जति तत्राभिरमसि । सो तत्थ रत्ता तत्राभिरत्ता बहिद्धा
इत्थिन्द्रिय मनसि वरोति इत्थिपुत्त इत्थावप्प इत्थिविध इत्थिच्छन्द
इत्थिस्सर इत्थालङ्कार । सा तत्थ रज्जति तत्राभिरमसि । सो तत्थ
रत्ता तत्राभिरत्ता’ बहिद्धा सयोग आवद्दति । य चस्सा सयोगपञ्चदा
उपगज्जति गुण सोमनसा तं च आवद्दति । पुरिसत्त, भिक्खव, अभिरत्ता

१ वेत्ति - जी. पे. । २-३ वरोति - विसिद्धि - जी. रत्ता ।

४ उपगज्जति - जी. रत्ता । ५ आवद्दति - २ ।

सत्ता^१ इत्थीसु संयोगं गता^२ । एव खो, भिक्खवे, पुरिसो पुरिसत्तं
नातिवत्तति । एव खो, भिक्खवे, सयोगो होति ।

४ “कथं च, भिक्खवे, विसयोगो होति ? इत्थी, भिक्खवे,
अज्झत्त इत्थिन्द्रिय न मनसि करोति इत्थिकुत्त इत्थाकप्प इत्थिविध
इत्थिच्छन्द इत्थिस्सर इत्थालङ्कार । सा तत्थ न रज्जति, सा^३ तत्र^४ 5
नाभिरमति । सा तत्थ अरत्ता तत्र अनभिरता बहिद्धा पुरिसिन्द्रिय न
मनसि करोति पुरिसकुत्त पुरिसाकप्प पुरिसविध पुरिसच्छन्दं पुरिसस्सरं
पुरिसालङ्कार । सा तत्थ न रज्जति, तत्र नाभिरमति । सा तत्थ अरत्ता
तत्र अनभिरता बहिद्धा संयोगं नाकङ्खति । य चस्सा सयोगपच्चया
उप्पज्जति सुख सोमनस्स त च नाकङ्खति । इत्थत्ते^५, भिक्खवे, अनभिरता 10
सत्ता^६ पुरिसेसु विसयोग गता । एव खो, भिक्खवे, इत्थी इत्थत्त अति-
वत्तति ।

५ “पुरिसो, भिक्खवे, अज्झत्त पुरिसिन्द्रिय न मनसि करोति
पुरिसकुत्त पुरिसाकप्प पुरिसविध पुरिसच्छन्द पुरिसस्सर पुरिसालङ्कार ।
सो तत्थ न रज्जति, सो तत्र नाभिरमति । सो तत्थ अरत्तो तत्र अनभिरतो 15
बहिद्धा इत्थिन्द्रियं न मनसि करोति इत्थिकुत्त इत्थाकप्प इत्थिविध
इत्थिच्छन्द इत्थिस्सर इत्थालङ्कार । सो तत्थ न रज्जति, तत्र नाभि-
रमति । सो तत्थ अरत्तो तत्र अनभिरतो बहिद्धा संयोग नाकङ्खति ।
य चस्स सयोगपच्चया उप्पज्जति सुख सोमनस्स त च नाकङ्खति ।
पुरिसत्ते, भिक्खवे, अनभिरता सत्ता इत्थीसु विसयोग गता । एव खो, 20
भिक्खवे, पुरिसो पुरिसत्त अतिवत्तति । एव खो, भिक्खवे, विसयोगो
होति । अय खो, भिक्खवे, सयोगो विसयोगो धम्मपरियायो” ति ।

६ दानमहफलसुत्तं

१ एक समय भगवा चम्पाय विहरति गगगराय पोक्खरणिआ
तीरे । अथ खो सम्बहुला चम्पेय्यका उपासका येन आयस्मा सारिपुत्तो
तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त सारिपुत्त अभिवादेत्वा एक- 25
मन्त निसीदिसु । एकमन्त निसिन्ना खो^१ चम्पेय्यका उपासका आय-

१ सत्तो - रो० । २ गतो - रो० । ३-३ तत्थ - सी०, रो० । ४ इत्थत्ते
खो - सी०, इत्थत्ते खो - स्या०, रो० । ५ अरत्ता - सी०, असत्ता - रो० । ६ खो
ते - रो० ।

स्मन्त सारिपुत्त एतदवोचु - “चिरस्सुता नो, भन्ते”, भगवतो सम्मुखा धम्मकीकथा । साधु मय, भन्ते, लभेम्याम भगवतो सम्मुखा धम्मि कथ सवनाया” ति । “तेनहावुसो, तदहुपोसये आगच्छेम्याय, अप्पेव नाम लभेम्याय भगवतो सम्मुखा धम्मि कथ सवनाया” ति । “एव, भन्त”
 ५ ति खो चम्पेय्यका उपासका आयस्मसो सारिपुत्तस्स पटिस्सुत्वा उट्ठा-
 यासना आयस्मन्त सारिपुत्त अभिवादेत्वा पदमिस्सण कत्वा पक्कमिसु ।

२ अथ खो चम्पेय्यका उपासका तदहुपोसये येनायस्मा सारि-
 पुत्तो तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त सारिपुत्त अभिवादत्वा
 एकमन्तं अट्ठंसु । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो तेहि चम्पेय्यकेहि उपास-
 १० केहि सदिं येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादत्वा
 एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं
 एतदवोच -

३ “सिया नु खो, भन्ते, इधेकच्चस्स तादिसयेव दानं दिन्नं
 न महप्फलं होति न महानिस्सं, सिया पन, भन्ते, इधेकच्चस्स तादिसयेव
 १५ दानं दिन्नं महप्फलं होति महानिस्सं” ति ?

“सिया सारिपुत्त, इधेकच्चस्स तादिसयेव दानं दिन्नं न महप्फलं
 होति न महानिस्सं सिया पन, सारिपुत्त, इधेकच्चस्स तादिसयेव दानं
 दिन्नं महप्फलं होति महानिस्सं” ति ।

४ “को नु खो, भन्ते हेतु को पञ्चयो येन मिधेकच्चस्स
 २० तादिसयेव दानं दिन्नं न महप्फलं हाति न महानिस्सं, को नु खो
 भन्ते हेतु को पञ्चयो येन मिधेकच्चस्स तादिसयेव दानं दिन्नं महप्फलं
 होति महानिस्सं ति ?

“इयं सारिपुत्त, एकञ्चो सापेखो दानं देति, पतिवद्धमिच्छो
 दानं देति सन्निधिपेखो दानं देति, इमं पेच्च परिमुञ्चिस्सामो” ति दानं
 २५ देति । सो तं दानं देति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अथ पानं वत्थं यानं
 मासागणविलेपनं सय्यावसथपदीपेय्यं । तं वि मञ्जसि, सारिपुत्त
 ददेय्य इधेकञ्चो एयरुपं दानं” ति ?

“एय, भन्ते” ।

५ “तत्र, सारिपुत्त, ख्वाय सापेखो दानं देति, पतिवद्धचित्तो दान देति, सन्निधिपेखो दान देति, ‘इम पेच्च परिभुञ्जिस्सामी’ ति दान देति । सो त दान दत्त्वा कायस्स भेदा पर मरणा चातुमहाराजिकान देवान सहव्यत उपपज्जति । सी त कम्म खेपेत्त्वा त इद्धि त यसं तं आधिपच्च^१ आगामी होति आगन्ता इत्थत्त ।

5

६ “इध पन, सारिपुत्त, एकच्चो न हेव खो सापेखो दान देति, न पतिवद्धचित्तो दान देति, न सन्निधिपेखो दान देति, न ‘इमं पेच्च परिभुञ्जिस्सामी’ ति दान देति, अपि च खो ‘साहु दान’ ति दान देति पे० । न पि ‘साहु दान’ ति दान देति, अपि च खो ‘दिन्नपुब्ब

कतपुब्बं पितुपितामहेहि^२ न अरहामि पोराण कुलवस हापेतु’ ति दानं 10

इति पे० । न पि ‘दिन्नपुब्ब कतपुब्ब पितुपितामहेहि न अरहामि पोराण’ कुलवस हापेतु’ ति दान देति, अपि च खो ‘अह पचामि, इमे न पचन्ति, नारहामि पचन्तो अपचन्तान दानं अदातु’ ति दान देति ..पे० . ।

न पि ‘अह पचामि, इमे न पचन्ति, नारहामि पचन्तो अपचन्तान दान अदातु’ ति दानं देति, अपि च खो ‘यथा तेस पुब्बकान इसीनं तानि 15

महायञ्जानि अहेसु, सेय्यथीद – अट्ठकस्स वामकस्स वामदेवस्स वेस्सामित्तस्स यमदग्गिनो^३ अङ्गीरसस्स भारद्वाजस्स वासेट्ठस्स कस्सपस्स भगुनो, एव मे अय दानसविभागो भविस्सती’ ति दान देति पे० ।

न पि ‘यथा तेस पुब्बकान इसीन तानि महायञ्जानि अहेसु, सेय्यथीद – अट्ठकस्स वामकस्स वामदेवस्स वेस्सामित्तस्स यमदग्गिनो अङ्गीरसस्स 20

भारद्वाजस्स वासेट्ठस्स कस्सपस्स भगुनो, एव मे अयं दानसविभागो भविस्सती’ ति दानं देति, अपि च खो ‘इम मे दान ददतो चित्त पसीदति, अत्तमनता सोमनस्स उपजायती^४’ ति दान देति पे० । न पि ‘इम

मे दानं ददतो चित्त पसीदति, अत्तमनता सोमनस्स उपजायती^४’ ति दानं देति, अपि च खो चित्तालङ्कारचित्तपरिक्खार दान देति । सो त दान 22

देति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्न पान वत्थ यान मालागन्धविलेपन सेय्यावसथपदीपेय्य । त किं मञ्जसि, सारिपुत्त, ददेय्य इधेकच्चो एवरूप दान” ति ?

“एव, भन्ते” ।

१ आधिपतेय्य – सी०, स्या०, रो० । २ पितृहि पितामहेहि – सी० । ३ सी० पोत्यके नत्थि । ४ यमतग्गिनो – सी०, रो० । ५ उप्पादियती – सी० ।

॥ “तत्र सारिपुत्त, व्याय न हेव’ सापेक्षो दान देति, न पति-
वदचित्तो दान देति, न सखिधिपेक्षो दान देति न ‘इम पेच्च परि
भृञ्जिस्सामी’ ति दान देति न पि ‘साहु दान’ ति दान देति, न पि
‘विघ्नपुब्ब क्तपुब्ब पितुपितामहेहि न अरहामि पोराण कुलवस हापे’
५ ति दान देति, न पि ‘अह पचामि इमे न पचन्ति, नारहामि पचन्तो
अपचन्तान दान अदातु’ ति दान देति, न पि ‘यथा सेस पुम्बकान इसीने
तानि महायच्छानि अहेसु, सेय्यथीद - अट्ठकस्स वामकस्स वामदेवस्स
वेस्सामित्तस्स यमदग्गिनो अङ्गीरसस्स भारद्वाजस्स वासेट्ठस्स कस्सपस्स
भग्नो, एव मे अय दानसविभागो भविस्सती’ ति दान देति, न पि ‘इम
१० मे दान दवतो चित्त पसीदति, अत्तमनता सोमनस्स उपजायसी ति दान
देति, अपि थ सो चित्तालङ्कारचित्तपरिक्खार दान देति । सो त शान
दत्ता कायस्स मेवा पर मरणा ब्रह्माकायिकान देवान सहब्भत उपपज्जति ।
सो त कम्म खेपेत्वा त इद्धि त मसं तं आधिपच्च अनागामी होति
अनागन्ता इत्यत्त । अयं खो, सारिपुत्त, हेतु अय पच्चयो येन मिधे
१५ कच्चस्स तादिसयेव दान दिन्न न महप्फल होति न महानिससं । अयं
पन, सारिपुत्त, हेतु अय पच्चयो येन मिधेकच्चस्स तादिसयेव दान दिन्न
महप्फल होति महानिसस” ति ।

१० मन्दमातासुत्त

१ एव मे सुत्त । एक समय आयस्मा च सारिपुत्तो आयस्मा
च महामोग्गल्लानो दक्खिणागिरिस्म चारिकं चरन्ति महत्ता निक्खु
२० सङ्गेन सद्धि । तेन खो पन समयेन वेद्धुक्खकी’ नन्दमाता उपासिक्ख
रतिया पच्चससमय पच्चुट्ठाय पागयन सरेन भासति ।

२ तेन खो पन समयेन वेस्सवणो’ महाराजा उत्तराय’ दिसाव’
दक्खिण दिस गच्छति केनचिदेव करणीयेन । अत्तोसि खो वत्सवणो
महाराजा नन्दमाताय उपासिमाय पागयन सरेन भासन्तिया, गुण
२५ वपापरियोसान प्रागमयमाना अट्ठासि ।

३ अय यो मन्दमाता उपासिमा पागयनं सरेन भासित्ता
गुण्दी अहोसि । अय यो वत्सवणो महाराजा मन्दमाताय उपासिमाय

तथापरियोसान विदित्वा अब्भानुमोदि — “साधु भगिनि, साधु भगिनी”
ते ।

“को पनेसो भद्रमुखा” ति ?

“अह ते, भगिनि, भाता वेस्सवणो महाराजा” ति ।

“साधु, भद्रमुख, तेन हि यो मे अय धम्मपरियायो भणितो 5
इद ते होतु आतिथेय्य” ति ।

“साधु, भगिनि, एत चेव मे होतु आतिथेय्य । स्वेव^१ सारि-
पुत्तमोग्गल्लानप्पमुखो भिक्खुसङ्घो अकतपातरासो वेळुकण्डक आग-
मिस्सति, त च भिक्खुसङ्घ परिविसित्वा मम^२ ददिखणं आदिसेय्यासि ।
एत^३ चेव^३ मे भविस्सति आतिथेय्य” ति । 10

४ अथ खो नन्दमाता उपासिका तस्सा रत्तिया अच्चयेन सके
निवेसने पणीत खादनीय भोजनीय पटियादापेसि । अथ खो सारिपुत्त-
मोग्गल्लानप्पमुखो भिक्खुसङ्घो अकतपातरासो येन वेळुकण्डको^४ तद-
वसरि । अथ खो नन्दमाता उपासिका अञ्जतर पुरिस आमन्तेसि —
“एहि त्व, अम्मो पुरिस, आराम गत्वा भिक्खुसङ्घस्स काल आरोचेहि — 15
'कालो, भन्ते, अय्याय नन्दमातुया निवेसने निट्ठित भत्त’” ति । “एव,
अय्ये” ति खो सो पुरिसो नन्दमाताय उपासिकाय पटिस्सुत्वा आराम
गत्वा भिक्खुसङ्घस्स काल आरोचेसि — “कालो, भन्ते, अय्याय नन्द-
मातुया निवेसने निट्ठित भत्त’” ति । अथ खो सारिपुत्तमोग्गल्लानप्पमुखो
भिक्खुसङ्घो पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन नन्दमाताय 20
उपासिकाय निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने
निसीदि । अथ खो नन्दमाता उपासिका सारिपुत्तमोग्गल्लानप्पमुख
भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेसि
सम्पवारेसि ।

५ अथ खो नन्दमाता उपासिका आयस्मन्त सारिपुत्त भुत्तावि 25
ओनीतपत्तपाणि एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो नन्दमातर
उपासिक आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच — “को पन ते, नन्दमाते, भिक्खु-
सङ्घस्स अब्भागमन आरोचेसी” ति ?

६ “इधाह, भन्ते, रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय पारायन सरेन
भासित्वा तुण्ही अहोसि । अथ खो, भन्ते, वेस्सवणो महाराजा मम 30

१ स्वे च — सी०, रो० । २ मम — रो० । ३-३ एव च — सी०, स्या०, एत च —
रो० । ४ ० कण्टको — सी०, रो०, वेळुकण्टक — स्या० ।

कथापरियोसान विदित्वा अन्मानुमोदि ~ 'साधु, भगिनि, साधु भविनी' ति । 'को वनेसो, भद्रमुक्ता' ति ? 'अहं ते, भगिनि, माता वेस्सवणो महाराजा' ति । 'साधु, भद्रमुक्ता, तेन हि यो मे अयं धम्मपरियायो भणितो इदं ते होतुं आसिधेय्य' ति । 'साधु, भगिनि, एतं चैव मं होतुं
 5 आसिधेय्य । स्वेव सारिपुत्तमोगल्लानप्पमुखो भिक्खुसङ्घो अकत्तापाव-
 रासो वेळ्ळुकण्ठकं भागमिस्सति, स च भिक्खुसङ्घं परिवसित्वा मम
 दक्षिणं आदिसेय्यासि । एतं चैव मे भविस्सति आसिधेय्य' ति ।
 यदिदं, भन्ते, वाने पुञ्जं च पुञ्जमही च तं वेस्सवणस्स महाराजस्स
 सुखाय होतुं' ति ।

10 ७ "अच्छरिय, नन्दमाते, अम्भुत, नन्दमाते । यत्र हि नाम
 वेस्सवणेन महाराजेन एवमहिंसिकेन एवमहेसक्खेन देवपुत्तेन सम्मुखा
 सल्लपिस्ससी" ति ।

८ "न खो मे, भन्ते, एसेव अच्छरियो अम्भुतो धम्मो । अत्थि
 मे अम्भो पि अच्छरियो अम्भुतो धम्मो । इध मे, भन्ते, नन्दो नाम
 15 एकपुत्तको पियो मनापो । स राजानो किस्मिञ्चिदेव पकरणे ओक्खस्स
 पसम्हं जीविता घोरोपेसु । तस्मिं खो पनाहं भन्ते, दागके गहिते वा
 गम्हमाने वा वधे वा वज्जमाने वा हते वा हञ्जमाने वा नाभिजानामि
 चित्तस्स अञ्जयत्त" ति ।

20 "अच्छरिय नन्दमाते अम्भुत नन्दमाते ! यत्र हि नाम चित्तु
 प्पादं पि परिसोधेस्ससी" ति ।

९ "न खो मे भन्ते, एसेव अच्छरियो अम्भुतो धम्मो ।
 अत्थि मे अम्भो पि अच्छरियो अम्भुतो धम्मो । इध म, भन्ते, सानिको
 कालकूतो अञ्जतरं यक्खयोनिं उपपन्नो । खो मे तेनेव पुरिमेन
 भत्तभावेन उहस्सेसि । न खो पनाहं भन्ते अभिजानामि ततोनिदाव
 25 चित्तस्स अञ्जयत्त" ति ।

"अच्छरिय नन्दमाते, अम्भुत, नन्दमाते ! यत्र हि नाम चित्तु
 प्पादं पि परिसोधेस्ससी" ति ।

१-१ पुञ्जं हि तं ~ सी रो पुञ्जं पुञ्जमहितं - स्या । २ तस्मिन्सङ्घो
 सी । ३ एवोव - सी । ४ मण्डको - सी । ५ एको पुत्तको - सी । ६ भार्ये -
 स्या रो । ७ पयस्य - सी । ८ चित्तुप्पादमत्तं - स्या । ९ कावकतो - सी
 स्या रो ।

१० “न खो मे, भन्ते, एसेव अच्छरियो अब्भुतो धम्मो । अत्थि मे अञ्जो पि अच्छरियो अब्भुतो धम्मो । यतोहं, भन्ते, सामिकस्स दहरस्सेव दहरा आनीता नाभिजानामि सामिक मनसा पि अतिचरिता^१, कुतो पन कायेना” ति ।

“अच्छरिय, नन्दमाते, अब्भुतं, नन्दमाते । यत्र हि नाम 5 चित्तुप्पादं पि परिसोधेस्ससी” ति ।

११ “न खो मे, भन्ते, एसेव अच्छरियो अब्भुतो धम्मो । अत्थि मे अञ्जो पि अच्छरियो अब्भुतो धम्मो । यदाह, भन्ते, उपासिका पटिदेसिता नाभिजानामि किञ्चि सक्खापद सञ्चिच्च वीतिक्कमिता” ति । 10

“अच्छरियं, नन्दमाते, अब्भुतं, नन्दमाते” ति !

१२ “न खो मे, भन्ते, एसेव अच्छरियो अब्भुतो धम्मो । अत्थि मे अञ्जो पि अच्छरियो अब्भुतो धम्मो । इधाहं, भन्ते, यावदे^२ आकङ्खामि विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्क सविचार विवेकज पीतिसुख पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरामि । वितक्क- 15 विचारान वूपसमा अज्झत्त सम्पसादन चेतसो एकोदिभाव अवितक्क अविचार विवेकज पीतिसुख दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरामि । पीतिया च विरागा उपेक्खिका^३ च विहरामि सता^४ च सम्पजाना सुख च कायेन पटिसंवेदेमि, य त अरिया आचिक्खन्ति ‘उपेक्खको सतिमा सुखविहारी’ ति ततिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरामि । सुखस्स च पहाना 20 दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सान अत्थङ्गमा अदुक्खमसुख उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरामी” ति ।

“अच्छरिय, नन्दमाते, अब्भुत, नन्दमाते” ति ।

१३ “न खो मे, भन्ते, एसेव अच्छरियो अब्भुतो धम्मो । अत्थि मे अञ्जो पि अच्छरियो अब्भुतो धम्मो । यानिमानि, भन्ते, 25 भगवता देसितानि पञ्चोरम्भागियानि सयोजनानि नाह तेस किञ्चि अत्तनि अप्पहीन समनुपस्सामी” ति ।

“अच्छरिय, नन्दमाते, अब्भुत, नन्दमाते” ति ।

१ अतिचरितु - स्या० । २ यावदेव - सी०, स्या०, रो० । ३ उपेक्खको - सी०, उपेक्का - रो० । ४ सतो - सी० ।

१४ अथ सो भ्रायस्मा सारिपुत्तो नन्दमातर उपासिक धम्मिया
कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा उट्ठायासना
पक्कामी ति ।

महायज्जबम्मो पञ्चमो ।

तस्सुहाम

ठिति' च परिवस्सार द्वे, अग्गी सञ्जा च द्वे परा ।

मेधुना सयोगो दान, नन्दमातेन ते दसा ति' ॥

पण्णासको समतो ।

६ अव्याक्तवग्गो

१ अव्याक्तसुत्त

१ अथ सो अज्झत्तरो भिक्खु येन भगवा सेनुपसङ्गमि उपसङ्ग
मित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीवि । एकमन्तं निसिञ्चो
सो सो भिक्खु भगवन्त एतववोच — “को नु सो, भन्ते, हेतु को पञ्चयो
येन सुतवतो अरियसावकस्स विचिक्खिञ्छा नुप्पज्जति अव्याक्तवत्थू”
ति ?

२ “दिट्ठिनिरोधा सो भिक्खु, सुतवतो अरियसावकस्स विचि
क्खिञ्छा नुप्पज्जति अव्याक्तवत्थूमु । ‘होति तथागतो पर मरणा’ ति
सो भिक्खु, दिट्ठिगतमेत ‘न होति तथागतो पर मरणा’ ति सो भिक्खु,
दिट्ठिगतमेत ‘होति च न च होति तथागतो पर मरणा’ ति सो, भिक्खु,
विट्ठिगतमेत ‘नेव होति न न होति तथागतो पर मरणा’ ति सो, भिक्खु,
दिट्ठिगतमेत । अस्सुतवा भिक्खु पृथुज्जनो दिट्ठि नप्पज्जानाति, दिट्ठि
समुदयं नप्पज्जानाति दिट्ठिनिरोधं नप्पज्जानाति दिट्ठिनिरोधगामिनिं
पटिपदं नप्पज्जानाति । तस्स सा दिट्ठि पववुत्ति, सो न परिमुञ्चति
जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासहि
न परिमुञ्चति दुक्खस्समा ति ववामि ।

१-१ विस्तपरिस्कारं द्वे धम्मिसज्जं अपरा बुद्धे ।

मेधुना च संयोगी अतगन्वमातेन ते दसा ति ॥ — सी ।

विस्तपरिस्कारं द्वे धम्मि सञ्जा अपरा बुद्धे ।

मेधुना च संयोगी दानं माताय ते दसा ति ॥ — स्या ।

३ “सुतवा च खो, भिक्खु, अरियसावको दिट्ठि पजानाति, ढुसमुदय पजानाति, दिट्ठिनिरोधं पजानाति, दिट्ठिनिरोधगामिनि पटिपद पजानाति । तस्स सा दिट्ठि निरुज्झति, सो परिमुच्चति जातिया राय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, परिमुच्चति दुक्खस्मा ति वदामि । एवं जान खो, भिक्खु, सुतवा अरिय- 5 सावको एव पस्स ‘होति तथागतो पर मरणा’ ति पि न व्याकरोति, ‘न होति तथागतो पर मरणा’ ति पि न व्याकरोति, ‘होति च न च होति तथागतो पर मरणा’ ति पि न व्याकरोति, ‘नेव होति न न होति तथागतो पर मरणा’ ति पि न व्याकरोति । एव जान खो, भिक्खु, सुतवा अरिय- सावको एव पस्स एव अव्याकरणधम्मो होति अव्याकृतवत्थूसु । एव 10 जान खो भिक्खु, सुतवा अरियसावको एव पस्स न’ छम्भति^१, न कम्पति, न वेधति, न सन्तास आपज्जति अव्याकृतवत्थूसु ।

४. “होति तथागतो पर मरणा’ ति खो, भिक्खु, तण्हागतमेत पे० सज्जागतमेत पे० मज्झितमेत पे० . पपञ्चितमेत पे० उपादानगतमेत पे० । ‘होति तथागतो पर मरणा’ ति 15 खो भिक्खु विप्पटिसारो एसो, ‘न होति तथागतो पर मरणा’ ति खो, भिक्खु, विप्पटिसारो एसो, ‘होति च न च होति तथागतो पर मरणा’ ति खो, भिक्खु, विप्पटिसारो एसो, ‘नेव होति न न होति तथागतो पर मरणा’ ति खो, भिक्खु, विप्पटिसारो एसो । अस्सुतवा, भिक्खु, पुथुज्जनो विप्पटिसारं नप्पजानाति, विप्पटिसारसमुदय नप्पजानाति, विप्पटि- 20 सारनिरोध नप्पजानाति, विप्पटिसारनिरोधगामिनि पटिपदं नप्पजानाति । तस्स सो विप्पटिसारो पवड्ढुति, सो न परिमुच्चति जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, न परिमुच्चति दुक्खस्मा ति वदामि ।

५ “सुतवा च खो, भिक्खु, अरियसावको विप्पटिसार पजानाति, 2 विप्पटिसारसमुदय पजानाति, विप्पटिसारनिरोध पजानाति, विप्पटिसारनिरोधगामिनि पटिपद पजानाति । तस्स सो विप्पटिसारो निरुज्झति, सो परिमुच्चति जातिया पे० दुक्खस्मा ति वदामि । एव जान खो, भिक्खु, सुतवा अरियसावको एव पस्सं ‘होति तथागतो पर मरणा’ ति पि न व्याकरोति पे० ‘नेव होति न न होति तथागतो पर

मरणा' ति पि न व्याकरोति । एव जान सो, भिक्षु, सुतवा अरियसावको
 एव पस्स एव अभ्याकरणघम्मो होति अभ्याकसवत्थूसु । एव जान सो
 भिक्षु, सुतवा अरियसावको एव पस्स न छम्भति, न कम्पति, न वधति
 न सन्तास आपज्जति अभ्याकसवत्थूसु । अय सो, भिक्षु, हेतु ॥
 ५ पञ्चयो येन सुतवतो अरियसावकस्स विचिकिच्छा नुप्पज्जति अभ्याक-
 सवत्थूसु' ति ।

२ पुरिसगतिसुत्त

१ "सत्त' च', भिक्षवे पुरिसगतियो वेसेस्सामि' अनुपादा १
 परिनिब्बान । त मुणाय साधुक मनसि करोथ, भासिस्सामी' ति ।
 "एव, भन्ते" ति सो ते भिक्षु भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदबोच-
 १० "कतमा च, भिक्षवे, सत्त पुरिसगतियो ?

२ "इध, भिक्षवे भिक्षु एव पटिपन्नो होति - 'नो चस्स
 नो च मे सिया, न भविस्सति न मे भविस्सति, यदत्थि य भूतं पज्जहामी
 ति उपेक्ख पटिसमति । सो भवे न रज्जति, सम्मवे न रज्जति, अत्थुत्तरि
 १५ पद सन्त सम्मप्यञ्जनाय पस्सति । त च ख्वस्स पद न सम्भेन सम्भ सच्चि-
 क्त होति तस्स न सम्भेन सम्भ मानानुसयो पहीनो होति, न सम्भेन
 सम्भ भवरागानुसयो पहीनो होति, न सम्भेन सम्भ अविज्जानुसयो पहीनो
 होति । सो पञ्चन्न भोरम्भागियान संयोजनान परिकसया अन्तरापरि-
 निब्बामी होति । सेम्यथापि भिक्षवे, दिवससन्तते' अयोकपाले हज्ज-
 माने पपटिका' निव्वत्तिस्वा निव्वायेम्य । एवमेव सो, भिक्षवे भिक्षु
 २० एव पटिपन्नो होति - 'नो चस्स नो च मे सिया, न भविस्सति न मे भवि-
 स्सति यदत्थि य भूतं त पज्जहामी' ति उपेक्ख पटिसमति । सो भवे न
 रज्जति सम्मवे न रज्जति, अत्थुत्तरि पद सन्त सम्मप्यञ्जनाय पस्सति ।
 त च ख्वस्स पद न सम्भेन सम्भ सच्चिक्त होति, तस्स न सम्भेन सम्भ
 मानानुसयो पहीनो होति न सम्भेन सम्भ भवरागानुसयो पहीनो होति,
 २५ न सम्भेन सम्भ अविज्जानुसयो पहीनो होति । सो पञ्चन्न भोरम्भागियान
 संयोजनान परिकसया अन्तरापरिनिब्बामी होति ।

१-१ सत्त - सी रो । २ वेसिस्सामि - टी । ३ परिनिब्बान - टी ।

४ रज्जति - स्वा । ५ दिवससन्तते - सी स्वा रो । ६ पपटिका - स्वा ।

३ “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एवं पटिपन्नो होति — ‘नो चस्स नो च मे सिया, न भविस्सति न मे भविस्सति, यदत्थि य भूत त पजहामी’ ति उपेक्ख पटिलभति । सो भवे न रज्जति, सम्भवे न रज्जति, अत्थुत्तरि पद सन्त सम्मप्पञ्जाय पस्सति । त च ख्वस्स पद न सब्बेन सब्ब सच्छि-
कत होति, तस्स न सब्बेन सब्ब मानानुसयो पहीनो होति, न सब्बेन सब्बं 5
भवरागानुसयो पहीनो होति, न सब्बेन सब्ब अविज्जानुसयो पहीनो होति ।
सो पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनानं परिक्खया अन्तरापरिनिब्बायी
होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, दिवससन्तत्ते अयोकपाले हञ्जमाने पप-
टिका निब्बत्तित्वा उप्पत्तित्वा निब्बायेय्य । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु
एवं पटिपन्नो होति — नो चस्स नो च मे सिया . पे० सो पञ्चन्नं 10
ओरम्भागियान सयोजनानं परिक्खया अन्तरापरिनिब्बायी होति ।

४ “इध पन भिक्खवे, भिक्खु एव पटिपन्नो होति — नो चस्स
तो च मे सिया पे० सो पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनानं परि-
क्खया अन्तरापरिनिब्बायी होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, दिवससन्तत्ते
अयोकपाले हञ्जमाने पपटिका निब्बत्तित्वा उप्पत्तित्वा अनुपहच्च तल 15
निब्बायेय्य । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु एवं पटिपन्नो होति — नो
चस्स नो च मे सिया पे० . सो पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनानं
परिक्खया अन्तरापरिनिब्बायी होति ।

५ “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एव पटिपन्नो होति — नो चस्स
नो च मे सिया पे० सो पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनानं परिक्खया 20
उपहच्चपरिनिब्बायी होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, दिवससन्तत्ते अयो-
कपाले हञ्जमाने पपटिका निब्बत्तित्वा उप्पत्तित्वा उपहच्च तल निब्बा-
येय्य । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु एव पटिपन्नो होति — नो चस्स
नो च मे सिया पे० सो पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनानं परिक्खया
उपहच्चपरिनिब्बायी होति ।

६ “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एव पटिपन्नो होति — नो चस्स
नो च मे सिया पे० सो पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनानं परिक्खया 25
असङ्खारपरिनिब्बायी होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, दिवससन्तत्ते अयो-
कपाले हञ्जमाने पपटिका निब्बत्तित्वा उप्पत्तित्वा परित्ते तिणपुञ्जे
वा कट्टपुञ्जे वा निपतेय्य । सा तत्थ अग्गि पि जनेय्य, धूम पि जनेय्य, 30
अग्गि पि जनेत्वा धूम पि जनेत्वा तमेव परित्त तिणपुञ्जं वा कट्टपुञ्ज

वा परियादियित्वा अनाहारा निव्यायेम्य । एवमेव स्रो, भिक्खवे, भिक्खु
एव पटिपन्नो होति - नो चस्स नो च मे सिया पे० सो पञ्चन्न
ओरम्भागियान सयोजनान परिकस्यया असङ्खारपरिनिव्यायी होति ।

७ "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एव पटिपन्नो होति - नो
३ चस्स नो च मे सिया पे० सो पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनान
परिकस्यया असङ्खारपरिनिव्यायी होति । सेम्यथापि, भिक्खवे, दिवस
सन्तत्ते अयोक्कात्ते हज्जमाने पपटिका निव्वसित्वा उप्पत्तित्वा विपु
तिणपुञ्जे वा कट्टपुञ्जे वा निपतेम्य । सा तत्थ अग्गि पि जनेम्य, धूम
पि जनेम्य अग्गि पि जनेत्वा धूम पि जनेत्वा तमेव विपुल तिणपुञ्ज
१० वा कट्टपुञ्ज वा परियादियित्वा अनाहारा निव्यायेम्य । एवमेव स्रो,
भिक्खवे, भिक्खु एव पटिपन्नो होति - नो चस्स नो च मे सिया पे०
सो पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनान परिकस्यया असङ्खारपरिनिव्यायी
होति ।

८ "इध पन, भिक्खवे भिक्खु एव पटिपन्नो होति - नो चस्स
१५ नो च मे सिया न भविस्सति न मे भविस्सति, यदत्थि य भूतं पण्हामी
ति उपेक्ख पटिजमति । सो भवे न रज्जति, सम्भवे न रज्जति, अत्थुत्तिरि
पद सन्त सम्मप्यञ्जनाय पस्सति । त च स्वस्स पद न सम्भेन सब्ब सन्धि
कठ होति तस्स न सम्भेन सब्ब मानानुसयो पहीनो होति न सम्भेन सम्भ
भवरागानुसयो पहीनो होति न सम्भेन सब्ब अविज्जानुसयो पहीनो
२० होति । सो पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनान परिकस्यया उदसोतो
होति अकनिट्ठगामी । सेम्यथापि भिक्खवे, दिवससन्तत्ते अयोक्कात्ते
हज्जमाने पपटिका निव्वसित्वा उप्पत्तित्वा महन्ते तिणपुञ्जे वा कट्टपुञ्जे
वा निपतेम्य । सा तत्थ अग्गि पि जनेम्य धूम पि जनेम्य, अग्गि पि
जनेत्वा धूम पि जनेत्वा तिणपुञ्ज वा कट्टपुञ्ज वा परियादियित्वा
२५ गच्छे पि दहेम्य दाय पि दहेम्य गच्छ पि दहित्वा दाय पि दहित्वा
हरितन्त वा पयन्तं वा सेसन्त वा उदकन्त वा रमणीय वा भूमिमान
आगम्म अनाहारा निव्यायेम्य । एवमेव स्रो भिक्खवे, भिक्खु एव पटि
पन्नो होति - नो चस्स नो च मे सिया पे० सो पञ्चन्न ओरम्भागि-
३० यान सयोजनान परिकस्यया उदसोतो होति अकनिट्ठगामी । इमा सो
भिक्खवे सत्त पुरिसगतियो ।

६ “कतमं च, भिक्खवे, अनुपादापरिनिव्वान ? इध, भिक्खवे, भिक्खु एव पटिपन्नो होति — ‘नो चस्स नो च मे सिया, न भविस्सति न मे भविस्सति, यदत्थि य भूत त पजहामी’ ति उपेक्खं पटिलभति । सो भवे न रज्जति, सम्भवे न रज्जति, अत्थुत्तरि पद सन्त सम्मप्पञ्जाय पस्सति । त च ख्वस्स पद सव्वेन सव्व सच्छिक्त होति, तस्स सव्वेन 5 सव्व मानानुसयो पहीनो होति, सव्वेन सव्व भवरागानुसयो पहीनो होति, सव्वेन सव्वं अविज्जानुसयो पहीनो होति । सो आसवानं खया . पे०... सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इद वुच्चति, भिक्खवे, अनुपादापरिनिव्वान । इमा खो, भिक्खवे, सत्त पुरिसगतियो अनुपादा च परिनिव्वानं” ति ।

10

३ तिस्सब्रह्मासुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एक समय भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पव्वते । अथ खो द्वे देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं गिज्झकूट ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठसु । एकमन्त ठिता खो एका देवता भगवन्त एतदवोच — “एता, भन्ते, भिक्खुनियो विमुत्ता” 15 ति । अपरा देवता भगवन्त एतदवोच — “एता, भन्ते, भिक्खुनियो अनुपादिसेसा सुविमुत्ता” ति । इदमवोचु ता देवता । समनुञ्जो सत्था अहोसि । अथ खो ता देवता “समनुञ्जो सत्था” ति भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा तत्थेवन्तरधायिसु ।

२ अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खू आमन्तेसि — 20 “इम, भिक्खवे, रत्ति द्वे देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं गिज्झकूट ओभासेत्वा येनाह तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा म अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठसु । एकमन्त ठिता खो, भिक्खवे, एका देवता मं एतदवोच — ‘एता, भन्ते, भिक्खुनियो विमुत्ता’ ति । अपरा देवता म एतदवोच — ‘एता, भन्ते, भिक्खुनियो’ अनुपादिसेसा सुविमुत्ता’ 25 ति । इदमवोचु, भिक्खवे, ता देवता । इद वत्वा म अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा तत्थेवन्तरधायिसू” ति ।

३ तेन खो पन समयेन आयस्मा महामोगल्लानो भगवतो
अविदूरे निसिन्नो होति । अथ खो आयस्मतो^१ महामोगल्लानस्स एतद
होसि - “कतमेसान खो देवान एव आण होति - ‘सउपादिसेसे वा
सउपादिसेसो ति, अनुपादिसेसे वा अनुपादिसेसो’” ति ? तेन खो पन
५ समयेन तिस्सो नाम भिक्खु अधुनाकालकृतो अञ्जतर ब्रह्मलोक उपपन्नो
होति । तत्रा पि न एव जानन्ति - “तिस्सो ब्रह्मा महिद्विको महानु
भावो” ति ।

४ अथ खो आयस्मा महामोगल्लानो - सेम्मयापि नाम बसवा
पुरिसो सम्मिञ्जित वा बाह पसारेम्म, पसारित वा बाह सम्मिञ्जित
१० एवमेव - गिञ्जकूटे पव्वते अन्तरहिंसो तस्मि ब्रह्मलोके पातुरहोसि ।
अदसा खो तिस्सो ब्रह्मा आयस्मन्त महामोगल्लान वूरतो व भागच्छन्त ।
दिस्वा आयस्मन्त महामोगल्लान एतदवोच - “एहि खो, मारिस
मोगल्लान स्वागत, मारिस मोगल्लान ! चिरस्स खो, मारिस
मोगल्लान, इम परियायमकासि, यविद इधागमनाय । निसीदि,
१५ मारिस मोगल्लान, इदमासनं पञ्जत्त” ति । निसीदि खो आयस्मा
महामोगल्लानो पञ्जास्ते आसने । तिस्सो पि खो ब्रह्मा आयस्मन्त
महामोगल्लान अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो
तिस्स ब्रह्मानं आयस्मा महामोगल्लानो एतदवोच - “कतमेसान खो,
तिस्स, देवानं एव आण होति - ‘सउपादिसेसे वा सउपादिसो ति,
२० अनुपादिसेसे वा अनुपादिसेसो’” ति ?

“ब्रह्मकायिकान खो, मारिस मोगल्लान, देवानं एव आण
होति - ‘सउपादिसेसे वा सउपादिसेसो ति अनुपादिसेसे वा अनुपादि
सेसो’ ति ।

५ “सय्येसञ्जेव खो, तिस्स, ब्रह्मकायिकान देवानं एवं आण
२५ होति - ‘सउपादिसेसे वा सउपादिसेसो ति अनुपादिसेसे वा अनुपादि
सेसो’ ति ?

“न खो मारिस मोगल्लान, सवेस ब्रह्मकायिकान देवानं एवं
आण होति - ‘सउपादिसेसे वा सउपादिसेसो ति अनुपादिसेसे वा अनु
पादिसेसो’ ति ।

६ “ये खो ते मारिस मोगल्लान, ब्रह्मकायिका देवा ब्रह्म
३० आयुना गन्तुद्वा ब्रह्मेण वण्णेण ब्रह्मेण मुखेण ब्रह्मेण यसेन ब्रह्मेण भापि

पतेय्येन सन्तुट्ठा, ते^१ उत्तरि^२ निस्सरण यथाभूतं नप्पजानन्ति । तेस न एव^३ जाणं होति — ‘सउपादिसेसे वा सउपादिसेसो ति, अनुपादिसेसे वा अनुपादिसेसो’ ति । ये च खो ते, मारिस मोग्गल्लान, ब्रह्मकायिका देवा ब्रह्मेन आयुना असन्तुट्ठा, ब्रह्मेन वण्णेन ब्रह्मेन सुखेन ब्रह्मेन यसेन ब्रह्मेन आधिपतेय्येन असन्तुट्ठा ते च उत्तरि निस्सरण यथाभूतं पजानन्ति । 5
तेस एव जाण होति — ‘सउपादिसेसे वा सउपादिसेसो ति, अनुपादिसेसे वा अनुपादिसेसो’ ति ।

७. “इध, मारिस मोग्गल्लान, भिक्खु उभतोभागविमुत्तो होति । तमेन ते देवा एव जानन्ति — ‘अय खो आयस्मा उभतोभागविमुत्तो । यावस्स कायो ठस्सति ताव न दक्खन्ति देवमनुस्सा । कायस्स भेदा 10
न न दक्खन्ति^३ देवमनुस्सा’ ति । एव पि खो, मारिस^४ मोग्गल्लान, तेसं देवान जाण होति — ‘सउपादिसेसे वा सउपादिसेसो ति, अनुपादिसेसे वा अनुपादिसेसो’ ति ।

८. “इध पन, मारिस मोग्गल्लान, भिक्खु पञ्चाविमुत्तो होति । तमेन ते देवा एव जानन्ति — ‘अय खो आयस्मा पञ्चाविमुत्तो । 15
यावस्स कायो ठस्सति ताव नं दक्खन्ति देवमनुस्सा । कायस्स भेदा न नं दक्खन्ति देवमनुस्सा’ ति । एवं पि खो, मारिस मोग्गल्लान, तेसं देवान जाणं होति — ‘सउपादिसेसे वा सउपादिसेसो ति, अनुपादिसेसे वा अनुपादिसेसो’ ति ।

९ “इध पन, मारिस मोग्गल्लान, भिक्खु कायसक्खि होति । 20
तमेन देवा^५ एवं जानन्ति — ‘अय खो आयस्मा कायसक्खि । अप्पेव नाम अयमायस्मा अनुलोमिकानि सेनासनानि पटिसेवमानो कल्याणमित्ते भजमानो इन्द्रियाणि समन्नानयमानो — यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारिय पब्बजन्ति तदनुत्तर — ब्रह्मचरियपरियोसान दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरेय्या’ ति । एवं पि 25
खो, मारिस मोग्गल्लान, तेस देवानं जाण होति — ‘सउपादिसेसे वा सउपादिसेसो ति, अनुपादिसेसे वा अनुपादिसेसो’ ति ।

१० “इध पन, मारिस मोग्गल्लान, भिक्खु दिट्ठिप्पत्तो होति पे० . सद्धाविमुत्तो होति पे० धम्मानुसारी होति । तमेन ते

१-१ तस्स च उत्तरि — सी०, स्या०, रो० । २ दक्खन्ति — सी०, रो० । ३ मारिस्स — स्या० । ४ ते देवा — सी०, स्या०, रो० । ५ मारिस्स

देवा एव जानन्ति - 'अथ सो आयस्मा धम्मानुसारी । अप्येव नाम
अयमायस्मा अनुसोमिकानि सेनासनानि पटिसेवमानो कल्याणमिच्छ
भजमानो इन्द्रियाणि समभ्यानयमानो - यस्तत्प्राय कुलपुत्रा सम्मद्वे
अगारस्मा अनगारियं पव्वजन्ति तदनुत्तर - ब्रह्मचरियपरियोषाव
५ विद्वेव धम्मे सयं अभिञ्जा सञ्चिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरेय्मा ति ।
एव पि सो, मारिस मोग्गल्लान, तेस देवान आण होति - 'सज्जपादिसे
वा सज्जपादिसेसो ति, अनुपादिसेसे वा अनुपादिसेसो" ति ।

११ अथ सो आयस्मा महामोग्गल्लानो तिस्सस्स ब्रह्मो
भासित अमिनन्दित्वा अनुमोदित्वा - सेय्यथापि नाम बसवा पुरिसो
१० सम्मिञ्जित वा बाह पसारेय्य, पसारित वा बाह सम्मिञ्जेय्य, एवमेव -
ब्रह्मलोके अन्तरहितो गिञ्जाकूटे पव्वते पातुरहोसि । अथ सो आयस्मा
महामोग्गल्लानो येन भगवा तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा भगवत्त
अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो सा आयस्मा
महामोग्गल्लानो यावत्तको अहोसि तिस्सेन ब्रह्मना सद्धि कथासत्त्वामो
१५ त सम्ब भगवतो आरोचेसि ।

१२ "न हि पन ते, मोग्गल्लान तिस्सो ब्रह्मा सत्तम अनिमित्त-
विहारि पुगगलं देसेति" ।

"एतस्स भगवा, कालो, एतस्स, सुगत कालो ! य भवता
सत्तम अनिमित्तविहारि पुगगलं देसेय्य । भगवतो सुत्वा भिक्षु धारे
२० स्वन्तो" ति ।

"तेन हि मोग्गल्लान, सुणाहि, साधुक मनसि करोहि, भासि-
त्त्वामी" ति । "एव, भन्ते ति सो आयस्मा महामोग्गल्लानो भगवतो
पव्वत्सोसि । भगवा एतद्वोच -

१३ "अथ मोग्गल्लान भिक्षु सम्बनिमित्तान अमनसिकाप
२५ अनिमित्त चेतोसमाधि उपसम्पज्ज विहरति । तमेन ते देवा एव जानन्ति -
'अथ सो आयस्मा सम्बनिमित्तान अमनसिकारा अनिमित्त चेतोसमाधि
उपसम्पज्ज विहरति । अप्येव नाम अयमायस्मा अनुसोमिकानि सेना-
सनानि पटिसेवमानो कल्याणमिच्छे भजमानो इन्द्रियाणि समभ्यानयमावो
- यस्तत्प्राय कुलपुत्रा सम्मद्वेव अगारस्मा अनगारियं पव्वजन्ति
३० तदनुत्तर - ब्रह्मचरियपरियोषाव विद्वेव धम्मे सयं अभिञ्जा

सच्छिक्तत्वा उपसम्पज्ज विहरेय्या' ति । एवं खो, मोग्गल्लान, तेसं देवानं ज्ञाणं होति — 'सउपादिसेसे वा सउपादिसेसो ति, अनुपादिसेसे वा अनुपादिसेसो' ति ।

४ सीहसेनापतिमुत्तं

१ एव मे सुत । एक समय भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागारसालाय । अथ खो सीहो सेनापति येन भगवा तेनुपसङ्कमि, 5 उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सीहो सेनापति भगवन्तं एतदवोच — "सक्का नु खो, भन्ते, सन्दिट्ठिकं दानफल पज्जापेत्" ति ?

२. "तेन हि, सीह, तज्जेवेत्थ पटिपुच्छिस्सामि, यथा ते खमेय्य तथा न व्याकरेय्यासि । त किं मज्जासि, सीह, इध^१ द्वे पुरिसा — एको 10 पुरिसो अस्सद्धो मच्छरी कदरियो परिभासको, एको पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो । त किं मज्जासि, सीह, कं नु खो अरहन्तो पठम अनुकम्पन्ता अनुकम्पेय्यु — 'यो वा सो पुरिसो अस्सद्धो मच्छरी कदरियो परिभासको, यो वा सो पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो' ति ?

"यो सो, भन्ते, पुरिसो अस्सद्धो मच्छरी कदरियो परिभासको, 15 किं त अरहन्तो पठमं अनुकम्पन्ता अनुकम्पिस्सन्ति^२ । यो च खो सो, भन्ते, पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो तयेव अरहन्तो पठमं अनुकम्पन्ता अनुकम्पेय्यु" ।

३. "तं किं मज्जासि, सीह, कं नु खो अरहन्तो पठमं उपसङ्कमन्ता उपसङ्कमेय्यु — 'यो वा सो पुरिसो अस्सद्धो मच्छरी कदरियो परि- 20 भासको, यो वा सो पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो' ति ?

"यो सो, भन्ते, पुरिसो अस्सद्धो मच्छरी कदरियो परिभासको, किं तं अरहन्तो पठम उपसङ्कमन्ता उपसङ्कमिस्सन्ति । यो च खो सो, भन्ते, पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो तयेव अरहन्तो पठमं उपसङ्कमन्ता उपसङ्कमेय्यु" ।

४ "त किं मज्जासि, सीह, कस्स नु खो अरहन्तो पठम पटिगणहन्ता^३ पटिगणहेय्यु" — 'यो वा सो पुरिसो अस्सद्धो मच्छरी कदरियो परिभासको, यो वा सो पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो' ति ?

१ इधस्स — सी०, स्था०, रो० । २ अनुकम्पेस्सन्ति — सी० । ३-३ पटिगणहन्ता पतिगणहेय्यु — सी०, पटिगणहन्ता पटिगणहेय्यु — रो० ।

“यो सो, भन्ते, पुरिसो अस्सद्धो मञ्छरी कदरियो परिभासको, किं तं तस्स अरहन्तो पठम पटिग्गण्हन्ता पटिग्गण्हिस्सन्ति ! यो च सो सो, भन्ते, पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो तस्सेव^१ अरहन्तो पठम पटिग्गण्हन्ता पटिग्गण्हेय्यु^२” ।

५ “तं किं मञ्जसि, सीह, कस्स नु सो अरहन्तो पठम धम्म वेसेन्ता^३ देसेय्यु — ‘यो वा सो पुरिसो अस्सद्धो मञ्छरी कदरियो परिभासको, यो वा सो पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो’” ति ?

“यो सो, भन्ते, पुरिसो अस्सद्धो मञ्छरी कदरियो परिभासको, किं तं तस्स अरहन्तो पठम धम्म वेसेन्ता वेसेस्सन्ति ! यो च सो सो, भन्ते, पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो तस्सेव अरहन्तो पठम धम्म वेसेन्ता वेसेय्यु^४” ।

६ “तं किं मञ्जसि, सीह, कस्स नु सो कल्याणो कित्तिसद्धो अङ्गुगण्हेय्य — ‘यो वा सो पुरिसो अस्सद्धो मञ्छरी कदरियो परिभासको, यो वा सो पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो’” ति ?

१५ “यो सो भन्ते, पुरिसो अस्सद्धो मञ्छरी कदरियो परिभासको, किं तं तस्स कल्याणो कित्तिसद्धो अङ्गुगण्हिस्सन्ति ! यो च सो सो, भन्ते पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो तस्सेव कल्याणो कित्तिसद्धो अङ्गुगण्हेय्य^५” ।

२० “तं किं मञ्जसि, सीह, को नु सो ययवेव^६ परिस उपसङ्कुमेय्य, यदि खत्तियपरिस यदि ब्राह्मणपरिस यदि गृहपतिपरिस यदि समणपरिस विसारवो उपसङ्कुमेय्य अमङ्कुभूतो — ‘यो वा सो पुरिसो अस्सद्धो मञ्छरी कदरियो परिभासको, यो वा सो पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो’” ति ?

२५ “यो सो, भन्ते पुरिसो अस्सद्धो मञ्छरी कदरियो परिभासको, किं सो ययवेव परिस उपसङ्कुमिस्सति, यदि खत्तियपरिस यदि ब्राह्मणपरिस यदि गृहपतिपरिस यदि समणपरिस विसारवो उपसङ्कुमिस्सति अमङ्कुभूतो ! यो च सो सो भन्ते पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो सो ययवेव परिस उपसङ्कुमेय्य, यदि खत्तियपरिस यदि ब्राह्मण-

१ सो स्वा रो पोत्थकेभु नत्ति । २ उज्जेव — स्वा । ३ वेसेन्तो — सो स्वा । ४ यज्जवेव — सो स्वा रो ।

परिसं यदि गहपतिपरिसं यदि समणपरिसं विसारदो उपसङ्कमेय्य
अमङ्कुभूतो” ।

८ “त किं मञ्जसि, सीह, को नु खो कायस्स भेदा पर मरणा
सुर्गतिं सग्ग लोक उपपज्जेय्य — ‘यो वा सो पुरिसो अस्सद्धो मच्छरी
कदरियो परिभासको, यो वा सो पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो’” 5
ति ?

“यो सो, भन्ते, पुरिसो अस्सद्धो मच्छरी कदरियो परिभासको,
किं सो कायस्स भेदा परं मरणा सुर्गतिं सग्ग लोक उपपज्जिस्सति !
यो च खो सो, भन्ते, पुरिसो सद्धो दानपति अनुप्पदानरतो सो कायस्स
भेदा परं मरणा सुर्गतिं सग्ग लोकं उपपज्जेय्य । 10

९. “यानिमानि, भन्ते, भगवता सन्दिट्टिकानि दानफलानि
अक्खातानि, नाह एत्थ भगवतो सद्धाय गच्छामि । अहं पि एतानि
जानामि । अहं, भन्ते, दायको दानपति, म अरहन्तो पठम अनुकम्पन्ता
अनुकम्पन्ति । अहं, भन्ते, दायको दानपति, म अरहन्तो पठम उपसङ्क-
मन्ता उपसङ्कमन्ति । अहं, भन्ते, दायको दानपति, मय्ह अरहन्तो पठम 15
पटिगण्हन्ता पटिगण्हन्ति । अहं, भन्ते, दायको दानपति, मय्ह
अरहन्तो पठम धम्म देसेन्ता देसेन्ति । अहं, भन्ते, दायको दानपति,
मय्ह कल्याणो कित्तिसद्धो अब्भुग्गतो — ‘सीहो सेनापति दायको कारको
सङ्घुपट्ठाको’ ति । अहं, भन्ते, दायको दानपति यंयदेव परिसं उपसङ्क-
मामि, यदि खत्तियपरिसं पे० यदि समणपरिसं विसारदो उपसङ्क- 20
मामि अमङ्कुभूतो । यानिमानि, भन्ते, भगवता सन्दिट्टिकानि^१ दान-
फलानि अक्खातानि, नाह एत्थ भगवतो सद्धाय गच्छामि । अहं पि
एतानि जानामि । य च खो म, भन्ते, भगवा एवमाह — ‘दायको, सीह^३,
दानपति कायस्स भेदा पर मरणा सुर्गतिं सग्ग लोक उपपज्जती’ ति ।
एताहं न जानामि, एत्थ च पनाह, भगवतो सद्धाय गच्छामी” ति । 25

१० “एवमेत, सीह, एवमेत, सीह । दायको, सीह, दानपति
कायस्स भेदा पर मरणा सुर्गतिं सग्ग लोक उपपज्जती” ति ।

१ यानीमानि — स्या०, रो० । २ छ सन्दिट्टिकानि — स्या०, रो० । ३ सीहो —
रो० ।

५ अरक्खेय्यसुत्त

१ “चत्तारिमानि”, भिक्खवे, तथागतस्स अरक्खेय्यानि, तीहि च अनुपवज्जो । कतमानि चत्तारि तथागतस्स अरक्खेय्यानि ? परिसुद्धकायसमाचारो, भिक्खवे, तथागतो, नत्थि तथागतस्स कायदुक्खरिं मं तथागतो रक्खेय्य — ‘मा मे इदं परो अञ्जासी’ ति । परिसुद्धकाय-
 5 समाचारो, भिक्खवे, तथागतो, नत्थि तथागतस्स वचीदुक्खरिं तथागतो रक्खेय्य — ‘मा मे इदं परो अञ्जासी’ ति । परिसुद्धमनो-
 समाचारो, भिक्खवे, तथागतो, नत्थि तथागतस्स मनोदुक्खरिं तथागतो रक्खेय्य — ‘मा मे इदं परो अञ्जासी’ ति । परिसुद्धाजीवो,
 भिक्खवे, तथागतो, नत्थि तथागतस्स मिच्छाभाजीवो य तथागतो
 10 रक्खेय्य — ‘मा मे इदं परो अञ्जासी’ ति । इमानि चत्तारि तथागतस्स अरक्खेय्यानि ।

२ “कत्तमेहि तीहि अनुपवज्जो ? स्वाक्खातधम्मो, भिक्खवे, तथागतो । तत्र वत म समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोधि वा ओकस्मि सहघम्मेन पटिचोदस्सति — ‘इति पि त्वं’
 15 स्वाक्खातधम्मो’ ति । निमित्तमेत, भिक्खवे, न समनुपस्सामि । एतमहं, भिक्खवे, निमित्तं असमनुपस्सन्तो समप्पत्तो अमयप्पत्तो वेसारज्जप्पत्तो विहरामि ।

३ “सुपञ्चत्ता खो पन, मे भिक्खवे, सावकानं निव्वानगामिनी पटिपदा । यथापटिपन्ना मम सावका आसवान खया अनासव खतो-
 20 विमुत्ति पञ्चाधिमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सन्धिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरन्ति । तत्र वत म समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोधि वा ओकस्मि सहघम्मेन पटिचोदस्सति — ‘इति पि ते न सुपञ्चत्ता’ सावकानं निव्वानगामिनी पटिपदा । यथापटिपन्ना तत्र
 सावका आसवान खया पे० सन्धिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरन्ती’ ति ।
 25 निमित्तमेतं भिक्खवे न समनुपस्सामि । एतमहं भिक्खवे, निमित्तं असमनुपस्सन्तो समप्पत्तो अमयप्पत्तो वेसारज्जप्पत्तो विहरामि ।

४ “अनेवसत्ता खो पन मे, भिक्खवे, सावकपरिसा आसवान खया पे० सन्धिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरन्ति । तत्र वत म समणो वा

ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि सहधम्ममेन पटिचोदेस्सति - 'इति पि ते न अनेकसता सावकपरिसा आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मो सय अभिञ्जा सच्छि- कत्वा उपसम्पज्ज विहरन्ती' ति । निमित्तमेत, भिक्खवे, न समनु- पस्सामि । एतमह, भिक्खवे, निमित्त असमनुपस्सन्तो खेमप्पत्तो अभय- 5 प्पत्तो वेसारज्जप्पत्तो विहरामि । इमेहि तीहि अनुपवज्जो ।

५ "इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि तथागतस्स अरक्खेय्यानि, इमेहि च तीहि अनुपवज्जो" ति ।

६. किमिलसुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एक समय भगवा किमिलाय^१ विहरति निचुल- वने^२ । अथ खो आयस्मा किमिलो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा 10 भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा किमिलो भगवन्त एतदवोच - "को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो येन तथागते परिनिब्बुते सद्धम्मो न चिरट्ठितिको होती" ति ?

"इध, किमिल, तथागते परिनिब्बुते भिक्खू भिक्खुनियो उपासका उपासिकायो सत्थरि अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा, धम्मो अगारवा 15 विहरन्ति अप्पतिस्सा, सङ्घे अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा, सिक्खाय अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा, समाधिस्मि अगारवा विहरन्ति अप्प- तिस्सा, अप्पमादे अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा, पटिसन्थारे अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा । अय खो, किमिल, हेतु अय पच्चयो येन तथागते परिनिब्बुते सद्धम्मो न चिरट्ठितिको होती" ति । 20

२. "को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो येन तथागते परिनिब्बुते सद्धम्मो चिरट्ठितिको होती" ति ?

"इध, किमिल, तथागते परिनिब्बुते भिक्खू भिक्खुनियो उपासका उपासिकायो सत्थरि सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा, धम्मो सगारवा 25 विहरन्ति सप्पतिस्सा, सङ्घे सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा, सिक्खाय सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा, समाधिस्मि सगारवा विहरन्ति सप्प- तिस्सा, अप्पमादे सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा, पटिसन्थारे सगारवा

विहरन्ति सप्पतिस्सा । अयं खो, किमिह, हेतुं अयं पञ्चयो येन तयागते परिनिव्वुत्ते सद्धम्मो चिरद्वित्तिको होती” ति ।

७ सत्तथम्मसुत्त

१ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु नचिरस्सेव आसवानं खया पे० सञ्चिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरेम्य । कतमेहि सत्तहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्यो होति सीलवा होति, बहुस्सुतो होति, पटिसल्लीनो होति, आरद्धविरियो होति, सतिमा होति, पञ्जवा होति । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु नचिरस्सेव आसवानं खया .. पे० सञ्चिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरेम्या” ति ।

८ पचसायमानसुत्त

१ एव मे सुत्त । एकं समयं भगवा भग्गोसु विहरति सुसुमारगिरे^१ भेसकळावने^२ मिगदाये । तेन खो पन समयेन आयस्मा महामोग्गल्लानो मगघेसु कल्लवाळपुत्तगामे^३ पचसायमानो^४ निसिन्नो होति । अद्दसा खो भगवा दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन आयस्मन्तं महा मोग्गल्लानं मगघेसु कल्लवाळपुत्तगामे पचसायमानं निसिन्नं । दिस्वा—सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्चितं वा वाहं पसारेम्य, पसारितं वा वाहं सम्मिञ्जेम्य, एवमेव — भग्गोसु सुसुमारगिरे भेसकळावने मिगदाये अन्तरहितो मगघेसु कल्लवाळपुत्तगामे आयस्मतो महामोग्गल्लानस्स सम्मुखे^५ पातुरहोसि । निसीदि भगवा पञ्जत्ते आसने । निसज्ज खो भगवा आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं एतदवोच —

२ “पचसायसि भो त्व, मोग्गल्लान, पचसायसि नो त्व, मोग्गल्लाना” ति ?

“एव भन्ते” ।

“सस्मात्तिह मोग्गल्लान^६ यथासञ्जिहस्स ते विहरतो तं मिद्धं

१ सुसुमारगिरे — म । २ भेसकळावने — छी । त्वा । ३ कल्लवाळपुत्तगामे — छी । त्वा । कल्लवाळपुत्तगामे — रो । ४ पचसायमानो — त्वा । ५ सम्मुखे — छी । त्वा । रो । ६ त्वं मोग्गल्लान — छी । रो ।

ओक्कमति, तं सञ्जं मा^१ मनसाकासि^१, त सञ्जं मा^१ बहुलमकासि^१ ।
ठान खो पनेत, मोग्गल्लान, विज्जति य ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ ।

३. “नो चे ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ, ततो त्व, मोग्ग-
ल्लान, यथासुत यथापरियत्त धम्म चेतसा अनुवितक्केय्यासि अनुविचा-
रेय्यासि, मनसा अनुपेक्खेय्यासि । ठान खो पनेत विज्जति य ते एव
विहरतो त मिद्ध पहीयेथ ।

४. “नो चे ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ, ततो त्व, मोग्ग-
ल्लान, यथासुत यथापरियत्त धम्म वित्थारेण सज्झाय करेय्यासि । ठानं
खो पनेत विज्जति य ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ ।

५ “नो चे ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ, ततो त्व, मोग्ग-
ल्लान, उभो कण्णसोत्तानि आविञ्छेय्यासि^१, पाणिना गत्तानि अनुमज्जे-
य्यासि । ठानं खो पनेत विज्जति य ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ ।

६. “नो चे ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ, ततो त्व, मोग्ग-
ल्लान, उट्ठायासना उदकेन अक्खीनि अनुमज्जित्वा दिसा अनुविलोके-
य्यासि, नक्खत्तानि तारकरूपानि उल्लोकेय्यासि । ठान खो पनेत
विज्जति य ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ ।

७. “नो चे ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ, ततो त्व, मोग्ग-
ल्लान, आलोकसञ्जं मनसि करेय्यासि, दिवासञ्जं अधिद्वहेय्यासि —
यथा दिवा तथा रत्तिं यथा रत्तिं तथा दिवा । इति विवटेन^२ चेतसा
अपरियोनद्धेन सप्पभास चित्त भावेय्यासि । ठान खो पनेत विज्जति
य ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ ।

८ “नो चे ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ, ततो त्व,
मोग्गल्लान, पच्छापुरेसञ्जी चङ्कम अधिद्वहेय्यासि अन्तोगतोहि इन्द्रियेहि
अबहिगतेन मानसेन । ठान खो पनेत विज्जति य ते एव विहरतो त
मिद्धं पहीयेथ ।

९ “नो चे ते एव विहरतो त मिद्ध पहीयेथ, ततो त्व, मोग्ग-
ल्लान, दक्खिणेन पस्सेन सीहसेय्य कप्पेय्यासि पादे पाद अच्चाघाय सतो
सम्पजानो उट्ठानसञ्जं मनसि करित्वा । पटिवुद्धेन^३ च^४ ते, मोग्गल्लान,

१-१ मनमिकासि — सी०, मनसिकरेय्यासि — स्या०, मनमाकासि — रो० ।

२-२ बहुल करेय्यामि — स्या०, बहुलमकासि — रो० । ३ आविञ्जेय्यासि — सी०, आवि-
जेय्यासि — स्या०, रो० । ४ विवट्टेन — स्या० । ५-५ पटिवुद्धेनेव — सी०, स्या० ।

स्त्रिप्यञ्चैव पञ्चद्व्यातव्य - 'न सेय्यसुखं न पस्ससुखं' न मिद्वसुखं अनुयुत्तो विहरिस्सामी' ति । एव हि ते, मोग्गल्लान, सिक्खितव्य ।

१० "तस्मातिह, मोग्गल्लान, एव सिक्खितव्य - 'न उच्चा सोण्ह पग्गहेत्था कुलानि उपसङ्कमिस्सामी' ति । एव हि ते, मोग्गल्लान, सिक्खितव्य । सचे, मोग्गल्लान भिक्षु उच्चासोण्ह पग्गहेत्था कुलानि उपसङ्कमति, सन्ति हि, मोग्गल्लान, कुसेसु किञ्चकरणीयानि । येहि' मनुस्सा आगत भिक्षु न मनसि करोन्ति, तत्र भिक्षुस्स एव होति - 'कोसु नाम इदानि म इमस्मि कुले परिभिन्धि, विरत्तरूपा दानिमे मयि मनुस्सा' ति । इतिस्स अलाभेन भङ्कुभावो, भङ्कुमतस्स उद्वच्च, उद्वतस्स असवरो असवुत्तस्स आरा चित्त समाधिम्हा ।

११ "तस्मातिह, मोग्गल्लान, एव सिक्खितव्य - 'न विग्गा हिक्कय कयेस्सामी' ति । एव हि ते, मोग्गल्लान, सिक्खितव्य । विग्गाहिक्काय, मोग्गल्लान कथाय सति कथाबाहुल्ल पाटिकङ्का^१, कथा बाहुल्ले सति उद्वच्च, उद्वतस्स असवरो, असवुत्तस्स आरा चित्त समाधिम्हा । नाह् मोग्गल्लान, सब्बेहेव ससग्ग वण्णयामि । न पनाहं मोग्गल्लान सब्बेहेव ससग्ग न वण्णयामि । सगहट्ठपव्वजितेहि खो अह्, मोग्गल्लान ससग्ग न वण्णयामि । यानि च खो तानि सेनासनानि अप्पसद्धानि अप्पनिग्घोसानि विजनवातानि मनुस्सराहस्सेय्यकानि^२ पटि मल्लानसारूप्यानि तथारूपेहि सेनासनेहि ससग्ग वण्णयामी' ति ।

१२ एव वुत्ते आयस्मा महामोग्गल्लानो भगवन्त एतदबोच - "कितावता नु खो भन्ते भिक्षु सङ्कितेन तण्हासङ्कयविमुत्तो होति अञ्चन्तनिट्ठो अञ्चन्तमोगक्खेमी अञ्चन्तब्रह्मचारी अञ्चन्तपरियोसाना सेट्ठो देवमनुस्सान' ति ?

१३ "इध मोग्गल्लान भिक्षुनो सुत होति - 'सब्बे धम्मा नाल अभिनिवेसाया ति एव चेत्त, मोग्गल्लान भिक्षुनो सुत होति - 'सब्ब धम्मा नाल अभिनिवेसाया' ति । सो सब्ब धम्म अभिजानाति, सब्ब धम्म अभिञ्ज्जाय सब्ब धम्म परिजानाति । सब्ब धम्म परिञ्ज्जाय य किञ्च वेदन वेदियति मुख वा दुक्ख वा अदुक्खमसुख वा । सो तासु

१ पस्ससुखं - सी । २ येन - सी रो । ३ पाटिकङ्का - सी ।

४ मनुस्सराहस्सेय्यकानि - सी त्या रो ।

वेदनासु अनिच्चानुपस्सी विहरति, विरागानुपस्सी^१ विहरति^१, निरोधानु-
पस्सी विहरति, पटिनिस्सग्गानुपस्सी विहरति । सो तासु वेदनासु
अनिच्चानुपस्सी विहरन्तो विरागानुपस्सी विहरन्तो निरोधानुपस्सी
विहरन्तो पटिनिस्सग्गानुपस्सी विहरन्तो न^१ किञ्चि लोके उपादियति,
अनुपादिय न परितस्सति, अपरितस्सं पच्चत्तयेव परिनिब्बायति । 5
'खीणा जाति, वुसित ब्रह्मचरिय, कत करणीय, नापरं इत्थत्ताया' ति
पजानाति । एत्तावता खो, मोग्गल्लान, भिक्खु सङ्घित्तेन तण्हासङ्ख्य-
विमुत्तो होनि अच्चन्तनिट्ठो अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्त-
परियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सान^१ ति ।

६. मेत्तसुत्तं

१. "मा, भिक्खवे, पुञ्ञानं भायित्थ^१ । सुखस्सेत, भिक्खवे,
अधिवचन यदिद पुञ्ञानं^१ ति । अभिजानामि खो पनाह, भिक्खवे,
दीघरत्त कतानं पुञ्ञानं दीघरत्त^१ इट्ठ कन्त मनाप विपाक पच्चनुभूत ।
सत्तवस्सानि मेत्त^१ चित्तं^१ भावेसिं । सत्तवस्सानि मेत्त चित्त भावेत्वा
सत्तसवट्ठिविवट्ठकप्पे नयिम लोक पुनागमासिं^१ । सवट्ठमाने सुदाह, भिक्खवे,
लोके आभस्सरूपगो होमि, विवट्ठमाने लोके सुञ्ञ ब्रह्मविमानं उप-
पज्जामि ।

२ "तत्र सुद, भिक्खवे, ब्रह्मा होमि महाब्रह्मा अभिभू अनभि-
भूतो अञ्ञदत्थुदसो वसवत्ती । छत्तिसक्खत्तु खो पनाह, भिक्खवे,
सक्को अहोसिं देवानमिन्दो, अनेकसतक्खत्तु राजा अहोसिं चक्कवत्ती
धम्मिको धम्मराजा चातुरन्तो विजितावी जनपदत्थावरियप्पत्तो सत्त-
रतनसमन्नागतो । तस्म मय्ह, भिक्खवे, इमानि सत्त रतनानि अहेसु,
सेय्यथीद — चक्करतन, हत्थिरतन, अस्सरतन, मणिरतन, इत्थिरतन,
गहपतिरतन, परिणायकरतनमेव^१ सत्तम । परोसहस्स खो पन मे,
भिक्खवे, पुत्ता अहेसु सूरा वीरङ्गरूपा परसेनप्पमद्दना । सो इम पथविं
सागरपरियन्त अदण्डेन असत्थेन धम्मेन अभिविजिय अञ्ञावसिं^१ ति^१ ।

१-१ म० पोत्थके न दिस्सति । २ न च — सी०, स्या०, रो० । ३. भायित्थ —
स्या० । ४ पुञ्ञ — सी० । ५-५ स्या० पोत्थके नत्थि । ६-६ मेत्तचित्त — स्या०,
रो० । ७ पुनरागमासिं — सी० । ८ परिणायकरतनमेव — सी०, स्या०, रो० । ९-९ अञ्ञा-
वसति — सी०, अञ्ञावसन्ति — स्या०. रो० ।

“पस्व पुञ्जान विपाक, कुसलान सुखेतिनो^१ ।
 मेत्त धित्त विभावेत्वा, सत्तवस्सानि भिषक्खवे^२ ।
 सत्तसवट्ठविवट्ठप्पे, नयिम लोक पुनागमि^३ ॥
 “सवट्ठमाने लोकम्हि होमि आभस्सरूपगो ।
 विवट्ठमाने लोक्खस्मि^४, सुञ्जन्नङ्गुपगो^५ भट्ठ ॥
 “सत्तवस्सत्तु महाव्रह्मा, वसवत्ती तथा भट्ठ ।
 छत्तिमक्खत्तु वेविन्दो, देवरज्जमकारयि ॥
 “चक्कवत्ती भट्ठ राजा, जम्बुमण्डस्स^६ इस्सरो ।
 मुद्धाभिसित्तो सत्तियो, मनुस्साधिपत्ती भट्ठ ॥
 “अवण्णेन असत्थेन, विजेय्य पयवि इम ।
 असाहसेन कम्पेन^७, समन मनुसासि तं^८ ॥
 “धम्मेन रज्जे कारेत्वा, अस्मि पयविमण्डले ।
 महद्धने महाभोगे, भट्ठे अजायिह^९ कुले ॥
 “सम्भकामेहि सम्पप्पे^{१०}, रतनेहि च सत्तहि ।
 नुद्धा सङ्गाहका लोके, तेहि एत सुदेसित ॥
 “एसो^{११} हेतु महन्तस्स, पयप्पो^{१२} मे न विपज्जति^{१३} ।
 पट्ठतवित्तूपकरणा राजा हासि^{१४} पतापवा ॥
 “इद्धिमा यसवा होसि जम्बुमण्डस्स इस्सरो ।
 को सुरवा नप्पसीदेय्य, अपि कण्हाभिजातियो ॥
 “तस्मा हि अत्तकामेन^{१५}, महत्तमभिकल्लता^{१६} ।
 सद्धम्मो गरुकातव्वो, सर बुद्धानसासन^{१७} ति ॥

१ सुखेतिनं - सी स्या रो । २ भिषकावली - स्या । ३ पुनागमं - सी स्या रो । ४ लोक्खम्हि - सी स्या रो । ५ सुञ्जन्नङ्गुपगो - सी रो । ६ जम्बुद्वीपस्त - सी जम्बुमण्डस्स - स्या रो । ७ मुद्धाभिसित्तो - सी । ८ धम्मेन - सी स्या रो । ९-१० मनुसासिया - रो । ११ अजायिमं - सी स्या रो । १२ सम्पप्पो - सी । १३ एत - सी स्या रो । १४-१५ पुण्यो मेन वृण्वति - सी पुण्यो मेन वृण्वति - स्या । १६ होमि - सी स्या रो । १७ अत्तकामेन - स्या । १८ महत्तमभिकल्लता - सी ।

१०. भरियासुत्तं

१ अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन अनाथपिण्डकस्स गहपतिस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । तेन खो पन समयेन अनाथपिण्डकस्स गहपतिस्स निवेसने मनुस्सा उच्चासद्दा महासद्दा होन्ति । अथ खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्न खो अनाथपिण्डक गहपतिं भगवा एतदवोच —

२ “किं नु ते, गहपति, निवेसने मनुस्सा उच्चासद्दा महासद्दा केवट्टा^१ मञ्जे मच्छविलोपे^२” ति ?

“अय, भन्ते, सुजाता घरसुण्हा अड्डकुला^३ आनीता । सा नेव सस्सुं आदियति, न ससुर^४ आदियति, न सामिक आदियति, भगवन्त पि न सक्करोति न गर^५ करोति न मानेति न पूजेती” ति ।

३ अथ खो भगवा सुजात घरसुण्ह आमन्तेसि — “एहि, सुजाते” ति । “एव, भन्ते” ति खो सुजाता घरसुण्हा भगवतो पटिस्सुत्वा^६ येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो सुजात घरसुण्ह भगवा एतदवोच —

४ “सत्त खो इमा, सुजाते, पुरिसस्स भरियायो^७ । कतमा सत्त ? वधकसमा^८, चोरीसमा, अय्यसमा, मातासमा^९, भगिनीसमा^{१०}, सखीसमा, दासीसमा — इमा^{११} खो, सुजाते, सत्त पुरिसस्स भरियायो । तासं त्वं^{१२} कतमा” ति ?

“न^{१३} खो अह^{१३}, भन्ते, इमस्स भगवता सङ्खित्तेन भासितस्स वित्थारेन^{१४} अत्थ आजानामि । साधु मे, भन्ते, भगवा तथा धम्म देसेतु यथाह इमस्स भगवता सङ्खित्तेन भासितस्स वित्थारेन अत्थं जानेय्य^{१५}” ति ।

“तेन हि, सुजाते, सुणाहि, साधुक मनसि करोहि, भासिस्सामी” ति ।

१ केवट्टी — स्या० । २ मच्छे विलोपेती — स्या० । ३ अड्डा अड्डकुला — सी०, अड्डा कुला — स्या०, रो० । ४ ससुर — सी०, स्या० । ५ गर — सी०, स्या०, रो० । ६ पटिस्सुणित्वा — स्या० । ७ भरिया — स्या०, रो० । ८ वधसमा — स्या० । ९ मातुसमा — सी०, स्या०, रो० । १० भगिनिसमा — सी०, स्या०, रो० । ११ इमे — सी० । १२ त्वं न — रो० । १३-१३ ताह — स्या० । १४ अत्थं जानेय्ये — सी०, रो० ।

“एय, मन्ते” ति खो सुजाता घरसुण्हा भगवतो पच्चस्सोसि ।
भगवा एतदवोच —

- ५ “पदुद्भित्ता अहितानुकम्पिनी,
अञ्जेसु रत्ता अतिमञ्जते पत्ति ।
घनेन कीतस्स वषाय उस्सुका
या एवरूपा पुरिसस्स भरिया ।
‘वषा’ च भरिया’ ति च सा पवुञ्चति ॥
- ६ “य इत्थिया विन्दति सामिको घन,
सिप्प वणिज्ज च कस्सि अघिद्वह’ ।
अप्प पि तस्स’ अपहातुमिञ्चति,
या एवरूपा पुरिसस्स भरिया ।
‘चोरी’ च भरिया’ ति च सा पवुञ्चति ॥
- ७ “अकम्मकामा अलसा महग्गसा,
फरसा च वण्डी दुस्तथादिनी ।
उट्ठायकान’ अमिमुम्य वसति,
या एवरूपा पुरिसस्स भरिया ।
‘अय्या च भरिया’ ति च सा पवुञ्चति ॥
- ८ “या सन्वदा होति हितानुकम्पिनी
माता व पुत्त अनुरमसते पत्ति ।
ततो घन सम्भत्तमस्स रक्खति,
या एवरूपा पुरिसस्स भरिया ।
‘माता च भरिया ति च सा पवुञ्चति ॥
- ९ “यथा पि जेष्ठा भगिनी कनिट्ठका,
सगारवा होति सम्भिह सामिके ।
हिरीमता भत्तुवसानुवत्तिनी,
या एवरूपा पुरिसस्स भरिया ।
‘भगिनी च भगिया ति च सा पवुञ्चति ॥

१ वषका — सी स्या रो । २-२ अतिमञ्जते — रसा । ३ तरया — स्या रो । ४ चोप — स्या । ५ उट्ठायकानं — सी । ६ अघिद्वह — सी कनिट्ठा — स्या ।

१०. “या चीध दिस्वान पतिं पमोदति,
सखी सखार व चिरस्समागतं ।
कोलेय्यका सीलवती पतिब्बता,
या एवरूपा पुरिसस्स भरिया ।
‘सखी च भरिया’ ति च सा पवुच्चति ॥

११ “अक्कुद्धसन्ता वधदण्डतज्जिता,
अदुट्टचित्ता पतिनो तितिक्खति ।
अक्कोधना भत्तुवसानुवत्तिनी,
या एवरूपा पुरिसस्स भरिया ।
‘दासी च भरिया’ ति च सा पवुच्चति ॥

१२ “‘या चीध भरिया वधका’ ति वुच्चति,
‘चोरी च अय्या’ ति च या’ पवुच्चति ।
दुस्सीलरूपा फरसा अनादरा,
कायस्स भेदा निरय वजन्ति ता ॥

१३ “‘या चीध माता भगिनी सखी’ ति च,
‘दासी च भरिया’ ति च सा पवुच्चति ।
सीले ठितत्ता चिररत्तसवुत्ता,
कायस्स भेदा सुगतिं वजन्ति ता ति ॥

१४ इमा खो, सुजाते, सत्त पुरिसस्स भरियायो । तास त्वं
कत्तमा” ति ?

“अज्जतग्गे म, भन्ते, भगवा दासीसम सामिकस्स भरिय
घारेतू” ति ।

११. कोधनसुतं

१ “सत्तिमे, भिक्खवे, धम्मा सपत्तकन्ता सपत्तकरणा’ कोधनं
आगच्छन्ति इत्थि वा पुरिस वा । कत्तमे सत्त ? इध, भिक्खवे, सपत्तो
सपत्तस्स एव इच्छति — ‘अहो वताय दुब्बण्णो अस्सा’ ति । तं किस्स
हेतु ? न, भिक्खवे, सपत्तो सपत्तस्स वण्णवताय नन्दति । कोधनोय,
भिक्खवे, पुरिसपुग्गलो कोधाभिभूतो कोधपरेतो, किञ्चा पि सो होति

मुन्हातो मुविस्सितो कप्पितकेसमस्सु भोदातयत्थवसनो, अयं खो सो दुब्बण्णो व होति कोधाभिभूतो । अयं, भिक्खवे, पठमो धम्मो सपत्तकन्तो सपत्तकरणो कोधन आगच्छति इत्थि वा पुरिस वा ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, सपत्तो सपत्तस्स एव इच्छति — ‘अहो वत्ताय दुक्ख समेय्या’ ति ! तं किस्स हेतु ? न, भिक्खवे, सपत्तो सपत्तस्स सुखसम्ययाय नन्दति । कोधनोयं, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलो कोधाभिभूतो कोधपरेतो किञ्चापि सो पल्लङ्खे सेति गोनकत्थते पटलिकत्थते’ कदमि-
मिपगवरपच्चत्थरणे’ सउत्तरच्छदे’ उभतो लोहितकूपधाने, अयं खो सो दुक्खञ्जेव सेति कोधाभिभूतो । अयं, भिक्खवे, दुतियो धम्मो सपत्तकन्तो सपत्तकरणो कोधन आगच्छति इत्थि वा पुरिस वा ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, सपत्तो सपत्तस्स एव इच्छति — ‘अहो वत्ताय न पचुरत्थो अस्सा’ ति ! तं किस्स हेतु ? न, भिक्खवे सपत्तो सपत्तस्स पचुरत्थताय नन्दति । कोधनोयं, भिक्खवे पुरिसपुग्गलो कोधाभिभूतो कोधपरेतो, अनत्थं पि गहेत्वा ‘अत्थो मे गहितो’ ति मज्जति, अत्थं पि गहेत्वा ‘अनत्थो मे गहितो’ ति मज्जति । तस्सिमे धम्मा अज्ज मज्जं विपञ्चनीका गहिता दीघरत्त अहिताय दुक्खाय सवत्तन्ति कोधाभिभूतस्स । अयं, भिक्खवे, ततियो धम्मो सपत्तकन्तो सपत्तकरणो कोधन आगच्छति इत्थि वा पुरिस वा ।

४ “पुन च पर, भिक्खवे, सपत्तो सपत्तस्स एव इच्छति — ‘अहो वत्ताय न भोगवा अस्सा’ ति ! तं किस्स हेतु ? न भिक्खवे, सपत्तो सपत्तस्स भोगवत्ताय नन्दति । कोधनस्स, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलस्स कोधाभिभूतस्स कोधपरेतस्स ये पिस्स ते होन्ति भोगा उट्ठानधिरियाधि-
गता बाहावत्तपरिचिता सेदावक्खिता धम्मिका धम्मसद्धा ते पि राजानो राजकोसं पवेसेन्ति कोधाभिभूतस्स । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो धम्मो सपत्तकन्तो सपत्तकरणो कोधन आगच्छति इत्थि वा पुरिस वा ।

५ “पुन च पर, भिक्खवे सपत्तो सपत्तस्स एव इच्छति — ‘अहो वत्तायं न यसया अस्सा’ ति ! तं किस्स हेतु ? न भिक्खवे, सपत्तो सुसपत्तस्स मसवत्ताय नन्दति । कोधनोयं, भिक्खवे पुरिसपुग्गलो कोधाभिभूतो कोधपरेतो, यो पिस्स सो होति यसो अप्पमादाधिगतो,

१ एव भवितात्थो’ ति गी. स्या० यी वीज्जमेव धम्मिको पाठो निर्गतः ।

२ वासि० — जी. स्या. । ३ अउत्तरच्छदे — स्या. । ४ कोपकार्य — य० ।

तम्हा पि धंसति कोधाभिभूतो । अय, भिक्खवे, पञ्चमो धम्मो सपत्त-
कन्तो सपत्तकरणो कोधन आगच्छति इत्थि वा पुरिस वा ।

६ “पुन च पर, भिक्खवे, सपत्तो सपत्तस्स एवं इच्छति — ‘अहो
वताय न मित्त्वा अस्सा’ ति । त किस्स हेतु ? न, भिक्खवे, सपत्तो
सपत्तस्स मित्तवताय नन्दति । कोधन, भिक्खवे, पुग्गल कोधाभिभूत
कोधपरेत, ये पिस्स ते होन्ति मित्तामच्चा जातिसालोहिता, ते पि आरका
परिवज्जन्ति^१ कोधाभिभूत । अय, भिक्खवे, छट्ठो धम्मो सपत्तकन्तो
सपत्तकरणो कोधन आगच्छति इत्थि वा पुरिस वा ।

७ “पुन च पर, भिक्खवे, सपत्तो सपत्तस्स एव इच्छति — ‘अहो
वताय कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गतिं विनिपातं निरय उप-
पज्जेय्या’ ति । त किस्स हेतु ? न, भिक्खवे, सपत्तो सपत्तस्स सुगति-
गमने^२ नन्दति । कोधनोय, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलो कोधाभिभूतो कोध-
परेतो कायेन दुच्चरित चरति, वाचाय दुच्चरित चरति, मनसा दुच्चरित
चरति । सो कायेन दुच्चरित चरित्वा वाचाय पे० कायस्स भेदा
पर मरणा अपाय दुग्गतिं विनिपात निरयं उपपज्जति कोधाभिभूतो ।
अय, भिक्खवे, सत्तमो धम्मो सपत्तकन्तो सपत्तकरणो कोधन आगच्छति
इत्थि वा पुरिस वा । इमे खो, भिक्खवे, सत्त धम्मा सपत्तकन्ता सपत्त-
करणा कोधन आगच्छन्ति इत्थि वा पुरिस वा ति ।

“कोधनो दुब्बण्णो होति, अथो दुक्ख पि सेति सो ।

अथो अत्थ गहेत्वान, अनत्थं अधिपज्जति” ॥

“ततो कायेन वाचाय, वधं कत्वान कोधनो ।

कोधाभिभूतो पुरिसो, धनजानि निगच्छति ॥

“कोधसम्मदसम्मत्तो^३, आयसक्य^४ निगच्छति ।

जातिमित्ता सुहज्जा च, परिवज्जन्ति कोधन ॥

“अनत्थजननो कोधो, कोधो चित्तप्पकोपनो ।

भयमन्तरतो जात, त जनो ; नावबुज्जति ॥

“कुद्धो अत्थ न जानाति, कुद्धो धम्म न पस्सति ।

अन्धतमं तदा होति, य कोधो सहते नरं ॥

१ त परिवज्जन्ति — सी०, स्या०, रो० । २ सुगतिगमनेन — सी०, स्या०, रो० ।

३ अधिगच्छति — सी०, पटिपज्जति — स्या० । ४ कोवसम्मादसम्मतो — स्या० ।

“यं क्रुद्धो उपगोषेति, सुकरं धियं दुष्करं ।
 पच्छा सो विगते कोषे, अग्निदग्धो यः सत्पतिः ॥
 “दुष्मन्क्रुय पदस्तेति”, धूम धूमीव^१ पावको ।
 यतो पतायति^२ कोषो, येन क्रुञ्चन्ति मानवाः ॥
 “नास्स हिरी न श्रोतप्य, न वाचो” होति गारवो ।
 कोषेन अग्निभूतस्स, न क्षीय होति किञ्चन^३ ॥
 “तपमीयानि कम्मानि, यानि धम्मेहि आरका ।
 तानि आरौचयिस्सामि, तं सुणाय यथा सय्यं” ॥
 “क्रुद्धो हि पितरं हन्ति, हन्ति क्रुद्धो समात्तरं ।
 क्रुद्धो हि ब्राह्मणं हन्ति, हन्ति क्रुद्धो पुण्ड्रज्जनं ॥
 “याय मातु भवो पोसो, इमं लोकं भवेकसति ।
 तं पि पाणदंति सन्ति, हन्ति क्रुद्धो पुण्ड्रज्जनो ॥
 “अत्तूपमा हि ते सत्ता अत्ता हि परमो” पियो ।
 हन्ति क्रुद्धो पुण्ड्रज्जनं, नानाभ्येसु मुञ्छितो^४ ॥
 “असिना हन्ति अत्तानं विसं खादन्ति मुञ्छिता ।
 रज्जुया^५ वज्रं^६ मीयन्ति^७, पव्यतामपि कन्दरे ॥
 “भूनहञ्चानि” कम्मानि, अत्तमारणियाणि च ।
 करोन्ता नावबुज्जन्ति, कोषजातो पराभवो ॥
 “इतायं क्रोधरूपेण, मच्चुपासो गुहासयो ।
 तं दमेन समुच्छिन्द्ये पञ्जाविरियेन विट्ठिया ॥
 “यथा” मेत^८ अकुसलं समुच्छिन्द्ये पण्डितो ।
 तमेव धम्मे सिक्खेय, मा नो दुष्मन्क्रुय भूह ॥
 “वीतकोषा अनायासा, वीतलोभा अनुस्सुका” ।
 दन्ता कोषं पहन्त्यान, परिनिव्वन्ति^९ अनासवा^{१०} ति ॥

अध्याकृतवमो छन्दो ।

१. उपगोषेति - ही । २. धूमधूमीव - ही । धूमधूमीव -
 स्या रो । ३. पतायति - ही । स्या । ४. वाचो - ही । स्या । वाचा - रो ।
 ५. किञ्चन - स्या । ६. कथं - ही । स्या रो । ७. पावामि हन्ति - ही ।
 ८. अत्तूपमा - ही । ९. वज्रं - ही । स्या रो । १०. निव्वन्ति - ही ।
 ११-१२ रज्जुवज्रा - ही । रज्जुवज्रा - स्या रो । १३ निव्वन्ति - स्या । १४. भू-
 हञ्चानि - ही । स्या । १५-१६ एकमेत - ही । एकमेत - स्या रो ।
 १७. अनिस्सुका - ही । स्या रो । १८-१९ परिनिव्वन्ति - स्या ।

तस्सुद्धान

अव्याकतो पुरिसगति, तिस्स सीह अरक्खयं^१ ।
किमिल^२ सत्त पचला^३, मेत्ता^४ भरिया कोधेकादसा^५ ति ॥

— ० —

७. महावग्गो

१. हिरीओत्तप्पसुत्तं

१ “हिरोत्तप्पे, भिक्खवे, असति हिरोत्तप्पविपन्नस्स हतूप-
निसो होति इन्द्रियसवरो, इन्द्रियसवरे असति इन्द्रियसवरविपन्नस्स
हतूपनिस^{*} होति सील, सीले असति सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति 5
सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूप-
निस होति यथाभूतज्जाणदस्सन, यथाभूतज्जाणदस्सने असति यथाभूत-
ज्जाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निब्बिदाविरागो, निब्बिदाविरागे
असति निब्बिदाविरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिज्जाणदस्सनं ।
सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका^५ पि न 10
पारिपूर्णं गच्छति, तच्चो पि फेणु पि सारो पि न पारिपूर्णं गच्छति ।
एवमेव खो, भिक्खवे, हिरोत्तप्पे असति हिरोत्तप्पविपन्नस्स हतूपनिसो
होति इन्द्रियसवरो, इन्द्रियसवरे असति इन्द्रियसवरविपन्नस्स हतूपनिस
होति सील, सीले असति सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि,
सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिस होति यथा- 15
भूतज्जाणदस्सनं, यथाभूतज्जाणदस्सने असति यथाभूतज्जाणदस्सन-
विपन्नस्स हतूपनिसो होति निब्बिदाविरागो, निब्बिदाविरागे असति
निब्बिदाविरागविपन्नस्स हतूपनिस होति विमुत्तिज्जाणदस्सन ।

२ “हिरोत्तप्पे, भिक्खवे, सति हिरोत्तप्पसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नो होति इन्द्रियसवरो, इन्द्रियसवरे सति इन्द्रियसवरसम्पन्नस्स उप- 20
निससम्पन्नं होति सील, सीले सति सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि^६ सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्न होति यथाभूतज्जाणदस्सन, यथाभूतज्जाणदस्सने सति यथाभूत-

१ रक्खितपञ्चम - सी०, स्या०, रो० । २-२ तत्रवतमकिम्मिलो - सी०, तत्रवतम
किम्मिलो - स्या०, किम्मिल० - रो० । ३-३ सत्त भरियाय कोधना - सी०, स्या०, रो० ।

४ हतूपनिस - स्या०, रो० । ५ पपटिका - स्या० । ६ सम्मासमाधिस्मि - स्या० ।

आणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निब्बिदाविरागो निब्बिदा
विरागे सति निब्बिदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति विमुत्ति
आणदस्सन । सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स
पपटिका पि पारिपूर्तिं गच्छति, तच्चो पि फेणु पि सारो पि पारिपूर्तिं
गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, हिरोत्तप्पे सति हिरोत्तप्पसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नो होसि पे० विमुत्तिआणदस्सन" ति ।

२ सत्तसुरियसुत्त

१ एव मे सुत । एक समय भगवा वेसालिय विहरति अम्भ
पालिवने । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — "भिक्खवो" ति ।
"मदन्ते ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

२ "अनिच्चा, भिक्खवे, सङ्गारा अघुवा, भिक्खवे, सङ्गारा,
अनत्तासिका, भिक्खवे, सङ्गारा । यावच्चिद, भिक्खवे, अलमव सत्त्व
सङ्गारेणु निब्बिन्दितु अल विरज्जितु अल विमुच्चितु ।

३ "सिनेह भिक्खवे पव्वतराजा चतुरासीतियोजनसहस्सानि
आयामेन चतुरासीतियोजनसहस्सानि वित्थारेन, चतुरासीतियोजनसह-
स्सानि महासमुद्दे अग्गोहो, चतुरासीतियोजनसहस्सानि महासमुद्दे
अच्चुगगतो । होति खो सो, भिक्खवे, समयो य कदाचि करह्वि दीपस्स
अदुनो अचयेन' बहूनि वस्सानि बहूनि वस्ससतानि बहूनि वस्स
सहस्सानि बहूनि वस्ससतसहस्सानि देवो न वस्सति । देवे खो पन,
भिक्खवे अवस्सन्ते ये केचिमे धीजगामभूतगामा' आसधित्तिणवनप्पतयो'
ते उस्सुस्सन्ति विसुस्सन्ति न भवन्ति । एव अनिच्चा, भिक्खवे, सङ्गारा
एव अघुवा, भिक्खवे सङ्गारा पे० अल विमुच्चितुं ।

४ "हाति खो मो भिक्खवे, समयो य कदाचि करह्वि दीपस्स
अदुनो अचयेन दुतियो सुरियो पातुभवति । दुतियस्स, भिक्खवे
गुरियस्स पातुभाया या वाचि वृत्रवियो वुसोब्भा' ता' उस्सुस्सन्ति
विमुस्सन्ति न भवन्ति । एव अनिच्चा, भिक्खवे सङ्गारा पे०
अल विमुच्चितुं ।

१ सम्भासीकने — ग्या । २-३ नी ग्या री वीचनेणु न रिगति ।

४ वीजगामभूतगाम — नी ग्या री । ५ धीजगामभूतगामो — ग्या । ६ वुग्गुग्गा
— नी री वुग्गुग्गा — ग्या । ७ ग्या ता — ग्या० ।

५ “होति खो सो, भिक्खवे, समयो य कदाचि करहचि दीघस्स
अद्दुनो अच्चयेन ततियो सुरियो पातुभवति । ततियस्स, भिक्खवे,
सुरियस्स पातुभावा या काचि महानदियो, सेय्यथीद^१ - गङ्गा, यमुना,
अचिरवती, सरभू, मही, ता उस्सुस्सन्ति विसुस्सन्ति, न भवन्ति । एव
अनिच्चा, भिक्खवे, सङ्गारा पे० अल विमुच्चित्तु । 5

६ “होति खो सो, भिक्खवे, समयो य कदाचि करहचि दीघस्स
अद्दुनो अच्चयेन चतुत्थो सुरियो पातुभवति । चतुत्थस्स, भिक्खवे,
सुरियस्स पातुभावा ये ते महासरा यतो इमा महानदियो पवत्तन्ति^२,
सेय्यथीद - अनोत्तत्ता, सीहपपाता, रथकारा, कण्णमुण्डा, कुणाला,
छदन्ता, मन्दाकिनिया^३, ता उस्सुस्सन्ति विसुस्सन्ति, न भवन्ति । एव 10
अनिच्चा, भिक्खवे, सङ्गारा पे० अल विमुच्चित्तु ।

७ “होति खो सो, भिक्खवे, समयो य कदाचि करहचि दीघस्स
अद्दुनो अच्चयेन पञ्चमो सुरियो पातुभवति । पञ्चमस्स, भिक्खवे,
सुरियस्स पातुभावा योजनसतिकानि पि महासमुद्दे उदकानि ओगच्छन्ति,
द्वियोजनसतिकानि पि महासमुद्दे उदकानि ओगच्छन्ति, तियोजनसति- 15
कानि पि, चतुयोजनसतिकानि पि, पञ्चयोजनसतिकानि पि, छयोजन-
सतिकानि पि, सत्तयोजनसतिकानि पि महासमुद्दे उदकानि ओगच्छन्ति,
सत्ताल पि महासमुद्दे उदक सण्ठाति, छाताल पि, पञ्चनाल पि, चतुताल
पि, तिताल पि, द्विताल पि, तालमत्त पि महासमुद्दे उदक सण्ठाति,
सत्तपोरिस पि महासमुद्दे उदक सण्ठाति, छपोरिस पि, पञ्चपोरिस पि, 20
चतुपोरिस पि, तिपोरिस पि, द्विपोरिस पि, पोरिस^४ पि, अद्दुपोरिस^५ पि,
कटिमत्त पि, जण्णुकामत्त^६ पि, गोप्फकमत्त^७ पि महासमुद्दे उदक सण्ठाति ।
सेय्यथापि, भिक्खवे, सरदसमये थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते तत्थ तत्थ
गोपदेसु उदकानि ठितानि होन्ति, एवमेव खो, भिक्खवे, तत्थ तत्थ
गोप्फकमत्तानि^८ महासमुद्दे उदकानि ठितानि होन्ति । पञ्चमस्स, 25
भिक्खवे, सुरियस्स पातुभावा अङ्गुलिपब्बमत्त^९ पि महासमुद्दे उदक न
होति । एव अनिच्चा, भिक्खवे, सङ्गारा पे० अल विमुच्चित्तु ।

१ सेय्यथिद - म० । २ सम्भवन्ति - सी०, स्या०, रो० । ३ मन्दाकिनी - सी०,
स्या०, मन्दाकिनि - रो० । ४ पोरिसमत्त - स्या०, रो० । ५ अद्दुपोरिसमत्त - सी० ।
६ जण्णुकमत्त - सी०, जण्णुकमत्त स्या०, जानुकमत्त - रो० । ७ गोप्फकमत्त - स्या० ।
८ गोपदमत्तानि - सी०, स्या०, रो० । ९ अङ्गुलिपब्बतेमनमत्त - सी० ।

१०. “तत्र, भिक्खवे, को मन्ता को सद्धाता — ‘अयं च पथवी’
सिनेरु च पब्बतराजा दग्धिस्सन्ति विनस्सिस्सन्ति, न भविस्सन्ती’ ति
अञ्जत्र दिट्ठपदेहि ?

“भूतपुब्ब, भिक्खवे, सुनेत्तो नाम सत्था अहोसि तित्थकरो
कामेसु वीतरागो । सुनेत्तस्स खो पन, भिक्खवे, सत्थुनो अनेकानि 5
सावकसत्तानि अहेसु । सुनेत्तो, भिक्खवे, सत्था सावकान ब्रह्मलोक-
सहव्यताय धम्म देसेसि^१ । ये^२ खो पन, भिक्खवे, सुनेत्तस्स सत्थुनो ब्रह्म-
लोकसहव्यताय धम्म देसेन्तस्स सब्बेन सब्ब सासनं आजानिसु ते कायस्स
भेदा पर मरणा सुगतिं ब्रह्मलोक उपपज्जिसु । ये न सब्बेन सब्ब सासन
आजानिसु ते कायस्स भेदा पर मरणा अप्पेकच्चे परनिम्मितवसवत्तीन 10
देवान सहव्यत उपपज्जिसु, अप्पेकच्चे निम्मानरतीन देवान सहव्यत
उपपज्जिसु, अप्पेकच्चे तुसितान देवान सहव्यत उपपज्जिसु, अप्पेकच्चे
यामान देवान सहव्यत उपपज्जिसु, अप्पेकच्चे तार्वत्तिसान देवान सहव्यत
उपपज्जिसु, अप्पेकच्चे चातुमहाराजिकान देवान सहव्यत उपपज्जिसु,
अप्पेकच्चे खत्तियमहासालान सहव्यत उपपज्जिसु, अप्पेकच्चे ब्राह्मण- 15
महासालान सहव्यत उपपज्जिसु, अप्पेकच्चे गहपतिमहासालान सहव्यत
उपपज्जिसु ।

११ “अथ खो, भिक्खवे, सुनेत्तस्स सत्थुनो एतदहोसि — ‘न खो
मेत्त^३ पतिरूप’ योह सावकान समसमगतियो अस्स अभिसम्पराय,
यन्नूनाह उत्तरि^४ मेत्त भावेय्य’ ति ।

१२ “अथ खो, भिक्खवे, सुनेत्तो सत्था सत्त वस्सानि मेत्त^५
चित्त^६ भावेसि । सत्तवस्सानि मेत्त चित्त भावेत्वा सत्तसवट्ठविट्ठकप्पे
नयिम लोक पुनरागमासि^७ । सवट्ठमाने सुद, भिक्खवे, लोके आभस्स-
रूपगो होति । विट्ठमाने लोके सुञ्ज ब्रह्मविमान उपपज्जति । तत्र
सुदं, भिक्खवे, ब्रह्मा होति महाब्रह्मा अभिभू अनभिभूतो अञ्जदत्थुदसो^८ 25
वसवत्ती । छत्तिसक्खत्तु खो पन, भिक्खवे, सक्को अहोसि देवानमिन्दो ।
अनेकसतक्खत्तु राजा अहोसि चक्कवत्ती धम्मिको धम्मराजा चानुरन्तो
विजितावी जनपदत्थावरियप्पत्तो सत्तरतनसमन्नागतो । परोसहस्स खो
पनस्स पुत्ता अहेसु सूरा वीरङ्गरूपा परसेनप्पमहना । सो इम पथवि

१ महापठवि — सी० । २ देसेति — सी०, स्या० । ३ यो — सी० । ४ पनेत्त —
सी०, रो० । ५ पटिस्स — स्या०, रो० । ६ उत्तरि — सी०, स्या०, रो० । ७-७ मेत्तचित्त
— सी०, स्या०, रो० । ८ पुनागमासि — स्या० । ९ अञ्जदत्थुदसो — सी० ।
अ० ३-३०

सागरपरियन्त अदण्डेन असत्थेन धम्मेन अभिविजिय अज्झावसि । सो हि नाम, भिक्खवे, सुनेत्तो सत्था एव दीधायुको समानो एव चिरद्वित्तिको अपरिमुत्तो अहोसि - 'जातिया जराय' मरणेन' सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि धोमनस्सेहि उपायासेहि, अपरिमुत्तो पुक्खस्मा' ति वदामि ।

१३ "त किस्स हेतु ? चतुष्प धम्मान अननुबोधा अप्पटिवेधा । कतमेस चतुष्प ? अरियस्स, भिक्खवे, सीलस्स अननुबोधा अप्पटिवेधा, अरियस्स समाधिस्स अननुबोधा अप्पटिवेधा, अरियाय पळ्ळाय अननुबोधा अप्पटिवेधा, अरियाय विमुत्तिया अननुबोधा अप्पटिवेधा । तथिद, भिक्खवे, अरिय सील अनुबुद्ध पटिविद्ध, अरियो समाधि अनुबोद्धो' पटिविद्धो, अरिया पळ्ळया अनुबोधा पटिविद्धा, अरिया विमुत्ति अनुबोधा पटिविद्धा, उच्चिद्धया भवत्तण्हा, खीणा भवनेत्ति, नत्थि दानि पुन भवो' ति ।

१४ इदमवोच भगवा । इद वत्थान सुगतो अभापर एतदवोच सत्था -

१५ "सील समाधि पळ्ळया च, विमुत्ति च अनुत्तरा । अनुबुद्धा इमे धम्मा, गोतमेन यसस्सिना ॥
"इति बुद्धो अभिञ्जाम, धम्ममक्खासि भिक्खुन । पुक्खस्सन्तकरो सत्था, चक्खुमा परिनिब्बुतो' ति ॥

३ नगरोपमसुत्त

१ "यतो सो भिक्खवे रज्ज्थो पञ्चन्तिम नगरं सत्तहि नगरपरिक्खारेहि सुपरिक्खत' होति चतुष्प च आहारान निकामलामी होति अकिञ्चलामी अकसिरलामी । इव वुच्चत्ति, भिक्खवे, रज्ज्थो पञ्चन्तिम नगर अकरणीय बाहिरेहि पञ्चत्थिकेहि पञ्चामित्तेहि ।

२ "कतमेहि सत्तहि नगरपरिक्खारेहि सुपरिक्खत होति ? इव भिक्खवे, रज्ज्थो पञ्चन्तिमे नगरे एसिका होति गम्भीरनेमा सुनिखात्ता अक्खला असम्पवेधी' । इमिना पठमेन नगरपरिक्खारेण सुपरिक्खत होति रज्ज्थो पञ्चन्तिम नगर अज्जन्तरानं गुत्तिया बाहिरान पटिषात्ताय ।

१-१ जरायमरणेन - सी । २ अनुबुद्धो - सी स्या रो । ३ सुपरिक्खत - सी सुपरिक्खत - रो । ४ असम्पवेधि - सी स्या रो ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, रज्जो पच्चन्तिमे नगरे परिक्खा
होति गम्भीरा चेव वित्थता च । इमिना दुतियेन नगरपरिक्खारेन
सुपरिक्खत होति रज्जो पच्चन्तिम नगरं अब्भन्तरान गुत्तिया बाहिरान
पटिघाताय ।

४. “पुन च पर, भिक्खवे, रज्जो पच्चन्तिमे नगरे अनुपरि- 5
यायपथो होति उच्चो चेव वित्थतो च । इमिना ततियेन नगरपरिक्खारेन
सुपरिक्खतं होति रज्जो पच्चन्तिमं नगर अब्भन्तरान गुत्तिया बाहिरान
पटिघाताय ।

५ “पुन च पर, भिक्खवे, रज्जो पच्चन्तिमे नगरे बहुं आवुध
सन्निचित होति सलाक चेव जेवनिक^१ च । इमिना चतुत्थेन नगर- 10
परिक्खारेन सुपरिक्खतं होति रज्जो पच्चन्तिम नगर अब्भन्तरान
गुत्तिया बाहिरान पटिघाताय ।

६. “पुन च पर, भिक्खवे, रज्जो पच्चन्तिमे नगरे बहुबलकायो
पटिवसति, सेय्यथीद – हत्थारोहा अस्सारोहा रथिका धनुग्गहा चेलका
चलका पिण्डदायका^२ उग्गा राजपुत्ता पक्खन्दिनो महानागा सूरा चम्म- 15
योधिनो दासकपुत्ता । इमिना पच्चमेन नगरपरिक्खारेन सुपरिक्खत
होति रज्जो पच्चन्तिम नगर अब्भन्तरान गुत्तिया बाहिरान पटि-
घाताय ।

७ “पुन च पर, भिक्खवे, रज्जो पच्चन्तिमे नगरे दोवारिको
होति पण्डितो व्यत्तो मेधावी अज्जातान निवारेता जातान पवेसेत्ता । 20
इमिना छट्ठेन नगरपरिक्खारेन सुपरिक्खत होति रज्जो पच्चन्तिम
नगर अब्भन्तरानं गुत्तिया बाहिरान पटिघाताय ।

८ “पुन च परं, भिक्खवे, रज्जो पच्चन्तिमे नगरे पाकारो
होति उच्चो चेव वित्थतो च वासनलेपनसम्पन्नो च । इमिना सत्तमेन
नगरपरिक्खारेन सुपरिक्खत होति रज्जो पच्चन्तिम नगर अब्भन्तरानं 25
गुत्तिया बाहिरान पटिघाताय । इमेहि सत्तहि नगरपरिक्खारेहि
सुपरिक्खत होति ।

९ “कतमेस चतुन्नं आहारान निकामलाभी होति अकिच्छलाभी
अकसिरलाभी ? इध, भिक्खवे, रज्जो पच्चन्तिमे नगरे बहु तिण-

कट्टोदक सन्निचितं होति अन्तःपुरान्तरान् रतिया अपरितस्साय फासुविहाराय
वाहिरान् पटिघाताय ।

१० “पुन च पर, भिक्षवे, रज्जो पञ्चन्तिमे नगरे बहु सान्ति-
यवक सन्निचितं होति अन्तःपुरान्तरान् रतिया अपरितस्साय फासुविहाराय
वाहिरान् पटिघाताय ।

११ “पुन च पर, भिक्षवे, रज्जो पञ्चन्तिमे नगरे बहु
तिलमुग्गमासापरण्ण सन्निचितं होति अन्तःपुरान्तरान् रतिया अपरितस्साय
फासुविहाराय वाहिरान् पटिघाताय ।

१२ “पुन च पर, भिक्षवे, रज्जो पञ्चन्तिमे नगरे बहु भेसज्ज
सन्निचितं होति, सेम्यपीद — सप्पि नवनीत तेन मधु फणितं सोण
अन्तःपुरान्तरान् रतिया अपरितस्साय फासुविहाराय वाहिरान् पटिघाताय ।
इमेसं सो, भिक्षवे, चतुस्रं आहारान् निकामलामी होति अकिञ्चलामी
अकसिरलामी ।

१३ “यतो सो, भिक्षवे, रज्जो पञ्चन्तिमे नगरे इमेहि
सत्तहि नगरपरिक्खारेहि सुपरिक्खतं होति, इमेसं च चतुस्रं आहारान्
निकामलामी होति अकिञ्चलामी अकसिरलामी । इदं बुच्चति, भिक्षवे,
रज्जो पञ्चन्तिमे नगरं अकरणीयं वाहिरेहि पञ्चत्थिकेहि पञ्चा-
मित्तेहि । एवमेव सो, भिक्षवे यतो अरियसावको सत्तहि सद्धम्मेहि
समन्नागतो होति चतुस्रं च ज्ञानानं अभिषेत्तसिक्खान् दिट्ठधम्मसुखं
विहारान् निकामलामी होति अकिञ्चलामी अकसिरलामी । अयं
बुच्चति भिक्षवे अरियसावको अकरणीयो मारस्स अकरणीयो पापि-
मतो । क्तमेहि सत्तहि सद्धम्मेहि समन्नागतो होति ?

१४ “सेम्यथापि, भिक्षवे रज्जो पञ्चन्तिमे नगरे एसिका
होति गम्भीरनेमा सुनिखाता अचला असम्पवेधी अन्तःपुरान्तरान् गुत्तिया
वाहिरान् पटिघाताय । एवमेव सो भिक्षवे, अरियसावको सद्धो होति,
सद्धति तथागतस्स धोधिं ‘इति पि सो पे० बुद्धो भगवा’ ति ।
सद्धेसिको’ भिक्षवे अरियसावको अकसल पजहति, कसल भावेति,
सावज्ज पजहति, अनवज्ज भावेति सुद्ध अत्तान् परिहरति । इमिना
पठमेन सद्धम्मेन समन्नागतो होति ।

१५ “सेय्यथापि, भिक्खवे, रज्जो पच्चन्तिमे नगरे परिवखा
होति गम्भीरा चेव वित्थता च अब्भन्तरान गुत्तिया बाहिरानं पटि-
घाताय । एवमेव खो, भिक्खवे, अरियसावको हिरीमा^१ होति, हिरी-
यति कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनोदुच्चरितेन, हिरीयति पापकानं
अकुसलान धम्मान समापत्तिया । हिरीपरिक्खो खो, भिक्खवे, अरिय- 5
सावको अकुसल पजहति, कुसल भावेति, सावज्ज^२ पजहति, अनवज्ज
भावेति, सुद्ध अत्तान परिहरति । इमिना दुत्तियेन सद्धम्मेन समन्नागतो
होति ।

१६ “सेय्यथापि, भिक्खवे, रज्जो पच्चन्तिमे नगरे अनुपरि-
यायपथो होति उच्चो चेव वित्थतो च अब्भन्तरान गुत्तिया बाहिरान 10
पटिघाताय । एवमेव खो, भिक्खवे, अरियसावको ओत्तप्पी होति,
ओत्तप्पति कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनोदुच्चरितेन, ओत्तप्पति
पापकान अकुसलान धम्मान समापत्तिया । ओत्तप्पपरियायपथो,
भिक्खवे, अरियसावको अकुसल पजहति, कुसल भावेति, सावज्ज
पजहति, अनवज्जं भावेति, सुद्ध अत्तान् परिहरति । इमिना तत्तियेन 15
सद्धम्मेन समन्नागतो होति ।

१७. “सेय्यथापि, भिक्खवे, रज्जो पच्चन्तिमे नगरे बहु आवुध
सन्निचित होति सलाक चेव जेवनिक च अब्भन्तरान गुत्तिया बाहिरान
पटिघाताय । एवमेव खो, भिक्खवे, अरियसावको बहुस्सुतो होति
. पे० दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सुतावुधो, भिक्खवे, अरियसावको 20
अकुसल पजहति, कुसल भावेति, सावज्ज पजहति, अनवज्ज भावेति,
सुद्ध अत्तान परिहरति । इमिना चतुत्थेन सद्धम्मेन समन्नागतो होति ।

१८ “सेय्यथापि, भिक्खवे, रज्जो पच्चन्तिमे नगरे बहुबल-
कायो पटिवसति, सेय्यथीद - हत्थारोहा अस्सारोहा रथिका धनुग्गहा
चेलका चलका पिण्डदायका उग्गा राजपुत्ता पक्खन्दिनो महानागा सूरा^३ 25
चम्मयोधिनी दासकपुत्ता अब्भन्तरान गुत्तिया बाहिरान पटिघाताय ।
एवमेव खो, भिक्खवे, अरियसावको आरद्धविरियो विहरति अकुसलान
धम्मान पहानाय, कुसलान धम्मान उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो
अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । विरियबलकायो, भिक्खवे, अरिय-
सावको अकुसल पजहति, कुसल भावेति, सावज्ज पजहति, अनवज्ज 30

१ हिरीमा - सी०, रो० । २ वज्ज - सी० । ३. सूरा पप्फालिका - सी०, स्या० ।

भावेति, सुद्ध भूतान परिहरति । इमिना पञ्चमेन सदम्मेन समन्नागतो होति ।

१६ “सेम्यथापि, भिक्खवे, रब्धो पञ्चन्तिमे नगर दोवारिको होति पण्डितो व्यक्तो मेधावी अञ्जातान निवारेता आतान पवेसेता अभन्तरान गुत्तिया बाहिरान पटिघाताय । एवमेव स्तो, भिक्खवे, अरियसावको सत्तिमा होति परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो चिरकठ पि चिरभासित पि सरिता अनुस्सरिता । सतिदोवारिको, भिक्खवे, अरियसावको अकुसल पजहति, कुसल भावेति, सावज्ज पजहति, अनवज्ज भावेति सुद्ध भूतान परिहरति । इमिना छट्ठेन सदम्मेन समन्नागतो होति ।

२० “सेम्यथापि, भिक्खवे रब्धो पञ्चन्तिमे नगरे पाकारो होति उच्चो चैव वित्थतो च वासनलेपनसम्पन्नो च अभन्तरान गुत्तिया बाहिरान पटिघाताय । एवमेव स्तो, भिक्खवे अरियसावको पञ्चावा होति उदयत्थगामिनिया पञ्चाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा पुक्खक्खयगामिनिया । पञ्चावासनलेपनसम्पन्नो, भिक्खवे, अरियसावको अकुसल पजहति, कुसल भावेति सावज्ज पजहति, अनवज्ज भावेति सुद्ध भूतान परिहरति । इमिना सत्तमेन सदम्मेन समन्नागतो होति । इमेहि सत्तहि सदम्मेहि समन्नागतो होति ।

२१ “कतमेस चतुप्प ज्ञानान आभिचेतसिकान” दिट्ठम्मसुख विहारान निक्कमलामी होति अकिच्छलामी अकसिरलामी ? सेम्य थापि भिक्खवे, रब्धो पञ्चन्तिमे नगरे बहु तिणकट्ठोदक सन्निचित होति अभन्तरान रत्तिया अपरितस्साय फासुविहाराय बाहिरान पटि घाताय । एवमेव स्तो, भिक्खवे अरियसावको विविच्चेव कामेहि पे० पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति अत्तनो रत्तिया अपरितस्साय फासुविहाराय ओक्कमनाय निब्बानस्स ।

२२ “सेम्यथापि भिक्खवे रब्धो पञ्चन्तिमे नगरे बहु सासियवक सन्निचित होति अभन्तरान रत्तिया अपरितस्साय फासु विहाराय बाहिरान पटिघाताय । एवमेव स्तो भिक्खवे, अरियसावको वित्तमकविधारान धूपसभा ... पे० .. दुत्तिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति अत्तनो रत्तिया अपरितस्साय फासुविहाराय ओक्कमनाय निब्बानस्स ।

२३ “सेय्यथापि, भिक्खवे, रञ्जो पच्चन्तिमे नगरे बहु तिल-
मुग्गमासापरण सन्निचितं होति अब्भन्तरान रतिया अपरितस्साय फासु-
विहाराय बाहिरान पटिघाताय । एवमेव खो, भिक्खवे, अरियसावको
पीतिया च विरागा पे० ततिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति अत्तनो
रतिया अपरितस्साय फासुविहाराय ओक्कमनाय निब्बानस्स ।

5

२४ “सेय्यथापि, भिक्खवे, रञ्जो पच्चन्तिमे नगरे बहु
भेसज्ज सन्निचितं होति, सेय्यथीद — सप्पि नवनीत तेल मधु फाणितं
लोणं अब्भन्तरान रतिया अपरितस्साय फासुविहाराय बाहिरान पटि-
घाताय । एवमेव खो भिक्खवे, अरियसावको सुखस्स च पहाना दुक्खस्स
च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सान अत्थङ्गमा अदुक्खमसुख उपेक्खा-
सतिपारिसुद्धि चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति अत्तनो रतिया अपरि-
तस्साय फासुविहाराय ओक्कमनाय निब्बानस्स । इमेस चतुन्न ज्ञानानं
आभिचेतसिकान दिट्ठधम्मसुखविहारान निकामलाभी होति अकिच्छ-
लाभी अकसिरलाभी ।

10

२५ “यतो खो, भिक्खवे, अरियसावको इमेहि सत्तहि सद्धम्मेहि
समन्नागतो होति, इमेस च चतुन्न ज्ञानान आभिचेतसिकान दिट्ठ-
धम्मसुखविहारान निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी ।
अय वुच्चति, भिक्खवे, अरियसावको अकरणीयो मारस्स अकरणीयो
पापिमतो” ति ।

15

४. धम्मञ्जूसुत्तं

१ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो
होति पे० अनुत्तर पुञ्ञक्खेत लोकस्स । कतमेहि सत्तहि ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु धम्मञ्जू च होति अत्थञ्जू च अत्तञ्जू च मत्तञ्जू
च कालञ्जू च परिमञ्जू च पुगलपरोपरञ्जू च ।

20

२ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु धम्मञ्जू होति ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु धम्म जानाति — सुत्तं गेय्य वेय्याकरणं गाथ उदान इतिवुत्तक
जातक अब्भुतधम्म वेदल्ल । नो चे, भिक्खवे, भिक्खु धम्म जानेय्य —
सुत्तं गेय्य पे० अब्भुतधम्म वेदल्ल, नयिध ‘धम्मञ्जू’ ति वुच्चेय्य ।
यस्मा च खो, भिक्खवे, भिक्खु धम्म जानाति — सुत्तं गेय्य पे०
अब्भुतधम्म वेदल्ल, तस्मा ‘धम्मञ्जू’ ति वुच्चति । इति धम्मञ्जू ।

25

३ “अत्यञ्छू च कथं होति ? इष, भिक्षवे, भिक्षु तस्स तस्सेव भासितस्स अत्थ जानाति — ‘अयं इमस्स भासितस्स अत्थो, अयं इमस्स भासितस्स अत्थो’ ति । नो चे, भिक्षवे, भिक्षु तस्स तस्सेव भासितस्स अत्थ जानेय्य — ‘अयं इमस्स भासितस्स अत्थो, अयं इमस्स भासितस्स अत्थो’ ति, नयिषे’ ‘अत्यञ्छू’ ति वुच्चेय्य । यस्मा च सो, भिक्षवे, भिक्षु तस्स तस्सेव भासितस्स अत्थ जानाति — ‘अयं इमस्स भासितस्स अत्थो अयं इमस्स भासितस्स अत्थो’ ति, तस्मा ‘अत्यञ्छू’ ति वुच्चति । इति धम्मञ्छू अत्यञ्छू ।

४ “अत्तञ्छू च कथं होति ? इष, भिक्षवे, भिक्षु अत्तानं जानाति — ‘एत्तकोम्हि सद्धाय सीलेन सुतेन चागेन पञ्जाय पटिभानेना’ ति । नो चे, भिक्षवे, भिक्षु अत्तानं जानेय्य — ‘एत्तकोम्हि सद्धाय सीलेन सुतेन चागेन पञ्जाय पटिभानेना’ ति नयिषे ‘अत्तञ्छू’ ति वुच्चेय्य । यस्मा च भिक्षवे, भिक्षु अत्तानं जानाति — ‘एत्तकोम्हि सद्धाय सीलेन सुतेन चागेन पञ्जाय पटिभानेना’ ति, तस्मा ‘अत्तञ्छू’ ति वुच्चति । इति धम्मञ्छू अत्यञ्छू अत्तञ्छू ।

५ “मत्तञ्छू च कथं हाति ? इष, भिक्षवे, भिक्षु मत्तं जानाति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं पटिग्गहणाय । नो चे, भिक्षवे, भिक्षु मत्तं जानेय्य चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं पटिग्गहणाय, नयिषे ‘मत्तञ्छू’ ति वुच्चेय्य । यस्मा च सो, भिक्षवे भिक्षु मत्तं जानाति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं पटिग्गहणाय, तस्मा ‘मत्तञ्छू’ ति वुच्चति । इति धम्मञ्छू अत्यञ्छू अत्तञ्छू मत्तञ्छू ।

६ “कालञ्छू च कथं होति ? इष भिक्षवे, भिक्षु कालं जानाति — ‘अयं कालो उद्देसस्स अयं कालो परिपुच्छाय, अयं कालो योगस्स, अयं कालो पटिसत्त्तामस्सा’ ति । नो चे, भिक्षवे भिक्षु कालं जानेय्य — ‘अयं कालो उद्देसस्स अयं कालो परिपुच्छाय अयं कालो योगस्स अयं कालो पटिसत्त्तामस्सा’ ति नयिषे ‘कालञ्छू’ ति वुच्चेय्य । यस्मा च सो भिक्षवे, भिक्षु कालं जानाति — ‘अयं कालो उद्देसस्स, अयं कालो परिपुच्छाय अयं कालो योगस्स अयं कालो पटिसत्त्तामस्सा

ति, तस्मा 'कालञ्जू' ति वुच्चति । इति धम्मञ्जू अत्थञ्जू अत्तञ्जू मत्तञ्जू कालञ्जू ।

७ "परिसञ्जू च कथं होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु परिसं जानाति - 'अय खत्तियपरिसा, अय ब्राह्मणपरिसा, अय गहपतिपरिसा, अय समणपरिसा । तत्थ एव उपसङ्कमितव्व, एव ठातव्व, एव' कत्तव्व',
 एव निसीदितव्व, एव भासितव्व, एव तुण्हीभवितव्व' ति । नो चे, भिक्खवे, भिक्खु परिस जानेय्य - 'अय खत्तियपरिसा . पे० एवं तुण्हीभवितव्व' ति, नयिध 'परिसञ्जू' ति वुच्चेय्य । यस्मा च खो, भिक्खवे, भिक्खु परिस जानाति - 'अय खत्तियपरिसा, अयं ब्राह्मण-परिसा, अय गहपतिपरिसा, अय समणपरिसा । तत्थ एव उपसङ्कमितव्व,
 एवं ठातव्व, एव कत्तव्व, एव निसीदितव्व, एव भासितव्व, एवं तुण्ही, भवितव्व' ति, तस्मा 'परिसञ्जू' ति वुच्चति । इति धम्मञ्जू अत्थञ्जू अत्तञ्जू मत्तञ्जू कालञ्जू परिसञ्जू ।

८ "पुग्गलपरोपरञ्जू च कथं होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो द्वयेन पुग्गला विदिता होन्ति । द्वे पुग्गला एको अरियान दस्सनकामो,
 एको अरियानं न दस्सनकामो । य्वाय पुग्गलो अरियानं न दस्सनकामो, एवं सो तेनङ्गेन गारय्हो । य्वायं पुग्गलो अरियान दस्सनकामो, एवं सो तेनङ्गेन पाससो ।

९ "द्वे पुग्गला अरियानं दस्सनकामा, एको सद्धम्मं सोतुकामो, एको सद्धम्मं न सोतुकामो । य्वाय पुग्गलो सद्धम्म न सोतुकामो, एव
 सो तेनङ्गेन गारय्हो । य्वाय पुग्गलो सद्धम्मं सोतुकामो, एव सो तेनङ्गेन पाससो ।

१०. "द्वे पुग्गला सद्धम्मं सोतुकामा, एको ओहितसोतो धम्म सुणाति, एको अनोहितसोतो धम्म सुणाति । य्वाय पुग्गलो अनोहित-
 सोतो धम्म सुणाति, एव सो तेनङ्गेन गारय्हो । य्वाय पुग्गलो ओहित-सोतो धम्मं सुणाति, एवं सो तेनङ्गेन पाससो ।

११ "द्वे पुग्गला ओहितसोता धम्मं सुणन्ति, एको सुत्वा धम्मं धारेति, एको सुत्वा धम्मं न धारेति । य्वायं पुग्गलो सुत्वा न धम्मं धारेति,
 एवं सो तेनङ्गेन गारय्हो । य्वाय पुग्गलो सुत्वा धम्मं धारेति, एवं सो तेनङ्गेन पाससो ।

१-१ रो० पोत्यके न दिस्सति । २ पुग्गलपरोवरञ्जू - सी० । ३ तेन तेन - सी०, स्या० । ४ सुणाति - सी० ।

१२ “द्वे पुगला सुत्वा धम्म धारेन्ति, एको धातान' धम्मान
अत्थ उपपरिक्खसि, एको धातान धम्मान अत्थ न उपपरिक्खसि । स्वाय
पुगलो धातान धम्मान अत्थ न उपपरिक्खसि, एव सो तेनङ्गेन गारम्हो ।
स्वाय पुगलो धातान धम्मान अत्थ उपपरिक्खसि, एव सो तेनङ्गेन
५ पाससो ।

१३ “द्वे पुगला धातान धम्मान अत्थ उपपरिक्खन्ति, एको
अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो, एको अत्थमञ्जाय
धम्ममञ्जाय न धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो । स्वाय पुगलो अत्थमञ्जाय
धम्ममञ्जाय न धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो, एव सो तेनङ्गेन गारम्हो ।
१० स्वाय पुगलो अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो, एव
सो तेनङ्गेन पाससो ।

१४ “द्वे पुगला अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्म
प्पटिपन्ना, एको अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, एको अत्तहिताय च
पटिपन्नो परहिताय च । स्वाय पुगलो अत्तहिताय पटिपन्नो नो पर
१५ हिताय, एव सो तेनङ्गेन गारम्हो । स्वाय पुगलो अत्तहिताय च पटि
पन्नो परहिताय च, एव सो तेनङ्गेन पाससो । एव सो, भिक्खवे
भिक्खुनो' द्वयेन पुगला विविता होन्ति । एव, भिक्खवे, भिक्खु पुग्गल
परोपरम्भू होति ।

१५ “इमेहि सो, भिक्खवे, सत्तहि धम्मेहि समन्नागतो
२० भिक्खु आहुनेम्यो होति पाहुनेम्यो पे० अनुत्तर पुञ्जकस्सेतं
लोकस्सा” ति ।

५ पारिछत्तकमुत्त

१ “यस्मि, भिक्खवे समये देवान तावत्तिसानं पारिछत्तको
कोविट्ठारो' पण्डुपलासो होति अत्तमना भिक्खवे, देवा तावत्तिसा तस्मि
समये होन्ति — ‘पण्डुपलासो दानि पारिछत्तको कोविट्ठारो नच्चिरस्सेव
२५ दानि पत्तपलासो' भविस्सती' ति ।

२ “यस्मि भिक्खवे, समये देवान तावत्तिसान पारिछत्तको
कोविट्ठारो पत्तपलासो होति अत्तमना भिक्खवे देवा तावत्तिसा तस्मि

समये होन्ति — 'पन्नपलासो दानि पारिच्छत्तको कोविळारो नचिरस्सेव दानि जालकजातो भविस्सती' ति ।

३ "यस्मिं, भिक्खवे, समये देवान तावतिसान पारिच्छत्तको कोविळारो जालकजातो होति, अत्तमना, भिक्खवे, देवा तावतिसा तस्मिं समये होन्ति — 'जालकजातो दानि पारिच्छत्तको कोविळारो नचिरस्सेव दानि खारकजातो भविस्सती' ति ।

४ "यस्मिं, भिक्खवे, समये देवान तावतिसान पारिच्छत्तको कोविळारो खारकजातो होति, अत्तमना, भिक्खवे, देवा तावतिसा तस्मिं समये होन्ति — 'खारकजातो दानि पारिच्छत्तको कोविळारो नचिरस्सेव दानि कुटुमलकजातो भविस्सती' ति ।

५ "यस्मिं, भिक्खवे, समये देवान तावतिसान पारिच्छत्तको कोविळारो कुटुमलकजातो होति, अत्तमना, भिक्खवे, देवा तावतिसा तस्मिं समये होन्ति — 'कुटुमलकजातो दानि पारिच्छत्तको कोविळारो नचिरस्सेव दानि कोरकजातो भविस्सती' ति ।

६ "यस्मिं, भिक्खवे, समये देवान तावतिसान पारिच्छत्तको कोविळारो कोरकजातो होति, अत्तमना, भिक्खवे, देवा तावतिसा तस्मिं समये होन्ति — 'कोरकजातो दानि पारिच्छत्तको कोविळारो नचिरस्सेव दानि सब्बफालिफुल्लो भविस्सती' ति ।

७ "यस्मिं, भिक्खवे, समये देवान तावतिसान पारिच्छत्तको कोविळारो सब्बफालिफुल्लो होति, अत्तमना, भिक्खवे, देवा तावतिसा पारिच्छत्तकस्स कोविळारस्स मूले दिब्बे चत्तारो मासे पञ्चहि कामगुणेहि समप्पिता समङ्गीभूता परिचारेन्ति ।

८ "सब्बफालिफुल्लस्स खो पन, भिक्खवे, पारिच्छत्तकस्स कोविळारस्स समन्ता पञ्जासयोजनानि आभाय फुट होति, अनुवात योजनसत गन्धो गच्छति, अयमानुभावो पारिच्छत्तकस्स कोविळारस्स ।

९ "एवमेव खो, भिक्खवे, यस्मिं समये अरियसावको अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाय चेतeti, पण्डुपलासो, भिक्खवे, अरियसावको तस्मिं समये होति देवान व तावतिसान पारिच्छत्तको कोविळारो ।

१० "यस्मिं, भिक्खवे, समये अरियसावको केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारिय पब्बजितो होति,

पन्नपलासो, भिन्नस्त्रवे, अरियसावको तस्मिं समये होति देवान व तावत्ति सान पारिद्धत्तको कोविळारो ।

११ “यस्मिं, भिन्नस्त्रवे, समये अरियसावको विविच्चेव कामेहि

पे० पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, जालकजातो भिन्नस्त्रवे, अरिय
सावको तस्मिं समये होति देवान व तावत्तिसान पारिद्धत्तको कोविळारो ।

१२ “यस्मिं, भिन्नस्त्रवे, समये अरियसावको वितक्कविचारान
वूपसमा पे०... दुतिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, झारकजातो,
भिन्नस्त्रवे, अरियसावको तस्मिं समये होति देवान व तावत्तिसान
पारिद्धत्तको कोविळारो ।

१३ “यस्मिं, भिन्नस्त्रवे, समये अरियसावको पीतिमा च
विरागा पे०... ततिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, कुटुमलकजातो,
भिन्नस्त्रवे अरियसावको तस्मिं समये होति देवान व तावत्तिसान
पारिद्धत्तको कोविळारो ।

१४ “यस्मिं, भिन्नस्त्रवे, समये अरियसावको सुल्लस्स च पहाना
दुल्लस्स च पहाना पे०... चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, कोरक-
जातो भिन्नस्त्रवे, अरियसावको तस्मिं समये होति देवान व तावत्तिसान
पारिद्धत्तको कोविळारो ।

१५ “यस्मिं, भिन्नस्त्रवे समये अरियसावको आसवान खया
... पे०... सच्चिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहरति सन्वफालिफुल्लो, भिन्नस्त्रवे,
अरियसावको तस्मिं समये होति देवान व तावत्तिसान पारिद्धत्तको
कोविळारो ।

१६ “तस्मिं भिन्नस्त्रवे, समये भुम्मा देवा सद्दमनुस्सावेन्ति -
'एसो इत्यध्मामो आयस्मा इत्यध्मामस्स आयस्मतो सद्विविहारिको अमु
धम्हा गामा वा निगमा वा अगारस्मा अनगारिय पव्वजितो आसवान
खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति विट्ठेव धम्मे सय अमिञ्जा
सच्चिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहरसी' ति । भुम्मान देवान सद् सुत्वा
चातुमहाराजिका देवा पे० तावत्तिसा देवा यामा देवा ... सुसिता
देवा निम्मानरसी देवा परनिम्मितवसवत्ती देवा ब्रह्मवायिका
देवा सद्दमनुस्सावेन्ति - 'एसो इत्यध्मामो आयस्मा इत्यध्मामस्स आयस्मतो
सद्विविहारिको अमुधम्हा गामा वा निगमा वा अगारस्मा अनगारिय
पव्वजितो आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठव

धम्मं सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरती' ति । इति ह तेन खणेन तेन मुहुत्तेन याव ब्रह्मलोका सदो अब्भुगच्छति, अयमानुभावो खीणासवस्स भिक्खुनो' ति ।

६. सक्कच्चसुत्तं

१ अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि - "किं नु खो भिक्खु सक्कत्वा गरु' 5 कत्वा उपनिस्साय विहरन्तो अकुसल पजहेय्य, कुसल भावेय्या" ति ? अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स एतदहोसि - "सत्थार खो भिक्खु सक्कत्वा गरुं कत्वा उपनिस्साय विहरन्तो अकुसल पजहेय्य, कुसल भावेय्य । धम्मं खो भिक्खु पे० सद्धं खो भिक्खु पे० सिक्ख खो भिक्खु पे० समार्धि खो भिक्खु पे० . अप्पमाद खो भिक्खु पे० 10 पटिसन्थारं खो भिक्खु सक्कत्वा गरु कत्वा उपनिस्साय विहरन्तो अकुसल पजहेय्य, कुसल भावेय्या" ति ।

२ अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स एतदहोसि - "इमे खो मे धम्मा परिसुद्धा परियोदाता, यन्नूनाह इमे धम्मे गत्त्वा भगवतो आरोचेय्य । एव मे इमे धम्मा परिसुद्धा चेव भविस्सन्ति परिसुद्धसङ्घात- 15 तरा च । सेय्यथापि नाम पुरिसो सुवण्णनिक्ख अधिगच्छेय्य परिसुद्ध परियोदात । तस्स एवमस्स - 'अथ खो मे सुवण्णनिक्खो परिसुद्धो परियोदातो, यन्नूनाहं इम सुवण्णनिक्ख गत्त्वा कम्मरान दस्सेय्य । एव मे अथ सुवण्णनिक्खो सकम्मरगतो' परिसुद्धो चेव भविस्सति परिसुद्ध- सङ्घाततरो च । एवमेव' मे इमे धम्मा परिसुद्धा परियोदाता, यन्नूनाह 20 इमे धम्मे गत्त्वा भगवतो आरोचेय्य । एव मे इमे धम्मा परिसुद्धा चेव भविस्सन्ति परिसुद्धसङ्घाततरा चा' ति ।

३ अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो सायन्हसमय पटिसल्लाना वुट्ठितो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्त 25 एतदवोच -

"इध मय्हं, भन्ते, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स' एव चेतसो परिवितक्को उदपादि - "किं नु खो भिक्खु सक्कत्वा गरु कत्वा उपनिस्साय

१ गरु - सी०, स्या०, रो० । २ कम्मरगतो - रो० । ३ एव - सी०, स्या० ।
४ पटिसल्लीनस्स - सी० ।

विहरन्तो अकुसल पजहेय्य, कुसल भावेय्या' ति ? अथ' खो' तस्स मय्हु
भन्ते, एतदहोसि — 'सत्पार खो भिक्खु सक्कत्वा गरु कत्वा उपनिस्साय
विहरन्तो अकुसल पजहेय्य, कुसल भावेय्य । धम्म खो भिक्खु पे०...

- पटिसन्धार खो भिक्खु सक्कत्वा .. पे० कुसल भावेय्या' ति । अथ
5 खो तस्स मय्हु, भन्ते, एतदहोसि — 'इमे खो मे धम्मा परिसुद्धा परियोदाता,
यधूनाह् इमे धम्मे गत्वा भगवतो आरोचेय्य । एव मे इमे धम्मा परि
सुद्धा चेव भविस्सन्ति परिसुद्धसङ्घाततरो च । सेय्यथापि नाम पुरिसो
सुवण्णनिक्ख अघिगच्छेय्य परिसुद्ध परियोदात । तस्स एवमस्स — अथ
खो मे सुवण्णनिक्खो परिसुद्धो परियोदातो, यधूनाह् इम सुवण्णनिक्ख
10 गत्वा कम्माराण दस्सेय्य । एव मे अथ सुवण्णनिक्खो सकम्मारागतो
परिसुद्धो चेव भविस्सति परिसुद्धसङ्घाततरो च । एवमेव मे इमे धम्मा
परिसुद्धा परियादाता, यधूनाह् इमे धम्मे गत्वा भगवतो आरोचेय्य ।
एव मे इमे धम्मा परिसुद्धा चेव भविस्सन्ति परिसुद्धसङ्घाततरो
चा' ति ।

- 15 ४ "साधु साधु, सारिपुत्त । सत्पार खो, सारिपुत्त, भिक्खु
सक्कत्वा गरु कत्वा उपनिस्साय विहरन्तो अकुसल पजहेय्य कुसल
भावेय्य । धम्म खा, सारिपुत्त, भिक्खु सक्कत्वा गरु कत्वा उपनिस्साय
विहरन्तो अकुसल पजहेय्य, कुसल भावेय्य । सङ्घ खो .. पे० सिक्ख
गो समाधि खो अप्पमाद खो ... पटिसन्धारं खो, सारिपुत्त, भिक्खु
20 सक्कत्वा गरु कत्वा उपनिस्साय विहरन्तो अकुसल पजहेय्य, कुसल
भावेय्या' ति ।

- ५ एव वुत्ते धायस्मा सारिपुत्तो भगवन्त एतदवोच — "इमस्स
गो अह भन्त भगवता सहस्रिस्सेन भासितस्स एव वित्थारेन अत्थ भ्राजा
नामि । सो वत्त, भन्ते भिक्खु मत्थरि अगारयो धम्मे भगारयो भविस्सती
25 नि नत्त ठान पिग्गति । या सा भन्ते, भिक्खु सत्थरि अगारयो धम्मे
पि गो भगारयो ।

- "गो वत्त, भन्ते भिक्खु मत्थरि अगारयो धम्मे अगारयो सत्तु
भगारयो भविस्सती ति नत्त ठान पिग्गति । यो सा भन्ते भिक्खु
मत्थरि अगारयो धम्मे अगारयो सत्तु पि गो अगारयो ।

- 30 "गो वत्त भन्त भिक्खु मत्थरि अगारयो धम्मे अगारयो गत्ते
अगारयो गित्थाय भगारयो भविस्सती नि नत्त ठान पिग्गति । या

सो, भन्ते, भिक्खु सत्थरि अगारवो धम्मं अगारवो सङ्घे अगारवो सिक्खाय
पि सो अगारवो ।

“सो वत, भन्ते, भिक्खु सत्थरि अगारवो धम्मं अगारवो सङ्घे
अगारवो सिक्खाय अगारवो समाधिस्मिं सगारवो भविस्सती ति नेत
ठानं विज्जति । यो सो, भन्ते, भिक्खु सत्थरि अगारवो धम्मं अगारवो 5
सङ्घे अगारवो सिक्खाय अगारवो समाधिस्मिं पि सो अगारवो ।

“सो वत, भन्ते, भिक्खु सत्थरि अगारवो धम्मं अगारवो सङ्घे
अगारवो सिक्खाय अगारवो समाधिस्मिं अगारवो अप्पमादे सगारवो
भविस्सती ति नेत ठानं विज्जति । यो सो, भन्ते, भिक्खु सत्थरि अगारवो
धम्मं अगारवो सङ्घे अगारवो सिक्खाय अगारवो समाधिस्मिं अगारवो 10
अप्पमादे पि सो अगारवो ।

“सो वत, भन्ते, भिक्खु सत्थरि अगारवो धम्मं अगारवो सङ्घे
अगारवो सिक्खाय अगारवो समाधिस्मिं अगारवो अप्पमादे अगारवो
पटिसन्थारे सगारवो भविस्सती ति नेत ठानं विज्जति । यो सो, भन्ते,
भिक्खु सत्थरि अगारवो पे० .. अप्पमादे अगारवो पटिसन्थारे पि सो 15
अगारवो ।

६ “सो वत, भन्ते, भिक्खु सत्थरि सगारवो धम्मं अगारवो
भविस्सती ति नेत ठानं विज्जति । यो सो, भन्ते, भिक्खु सत्थरि सगारवो
धम्मं पि सो सगारवो पे० ।

“सो वत, भन्ते भिक्खु सत्थरि सगारवो . पे० अप्पमादे 20
सगारवो पटिसन्थारे अगारवो भविस्सती ति नेत ठानं विज्जति । यो
सो, भन्ते, भिक्खु सत्थरि सगारवो . पे० अप्पमादे सगारवो पटि-
सन्थारे पि सो सगारवो ।

७ “सो वत, भन्ते, भिक्खु सत्थरि सगारवो धम्मं पि सगारवो
भविस्सती ति ठानमेत विज्जति । यो सो, भन्ते भिक्खु सत्थरि सगारवो 25
धम्मं पि सो सगारवो पे० ।

“सो वत, भन्ते, भिक्खु सत्थरि सगारवो पे० अप्पमादे
सगारवो पटिसन्थारे पि सगारवो भविस्सती ति ठानमेत विज्जति ।
यो सो, भन्ते, भिक्खु सत्थरि सगारवो धम्मं सगारवो सङ्घे सगारवो
सिक्खाय सगारवो समाधिस्मिं सगारवो अप्पमादे सगारवो पटिसन्थारे 30
पि सो सगारवो ति ।

= “इमस्स खो अहु, भन्ते, भगवता सङ्खित्तेन भासितस्स एव वित्थारेन अत्थ भ्राजानामी” ति ।

१ “साधु साधु, सारिपुत्त । साधु खो त्व, सारिपुत्त, इमस्स मया सङ्खित्तेन भासितस्स एव वित्थारेन अत्थ भ्राजानासि । सो वत, सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि अगारखो धम्मे सगारखो भविस्सती ति नेत ठान विज्जति पे० यो सो, सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि अगारखो धम्मे अगारखो सङ्खे अगारखो सिक्खाय अगारखो समाधिस्मि अगारखो अप्पमादे पि सो अगारखो ।

१० “सो वत, सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि अगारखो धम्मे अगारखो सङ्खे अगारखो सिक्खाय अगारखो समाधिस्मि अगारखो अप्पमादे अगारखो पटिसन्धारे सगारखो भविस्सती ति नेत ठान विज्जति । यो सो, सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि अगारखो धम्मे अगारखो सङ्खे अगारखो सिक्खाय अगारखो समाधिस्मि अगारखो अप्पमादे अगारखो पटिसन्धारे पि सो अगारखो ।

१० “सो वत, सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि सगारखो धम्मे अगारखो भविस्सती ति नेत ठान विज्जति .. पे० यो सो, सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि सगारखो धम्मे पि सो सगारखो पे० ।

“सो वत, सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि सगारखो धम्मे सगारखो .. पे० अप्पमादे सगारखो पटिसन्धारे अगारखो भविस्सती ति नेत ठान विज्जति । यो सो, सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि सगारखो .. पे०... अप्पमादे सगारखो पटिसन्धारे पि सो सगारखो ।

११ “सो वत सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि सगारखो धम्मे पि सगारखो भविस्सती ति ठानमेत विज्जति । यो सो, सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि सगारखो धम्मे पि सो सगारखो पे० ।

१२ “सो वत, सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि सगारखो .. पे०... अप्पमादे सगारखो पटिसन्धारे पि सो सगारखो भविस्सती ति ठानमेत विज्जति । यो सो, सारिपुत्त, भिक्खु सत्थरि सगारखो पे०... अप्पमादे सगारखो पटिसन्धारे पि सो सगारखो ति ।

१२ “इमस्स खो, सारिपुत्त, मया सङ्खित्तेन भासितस्स एव वित्थारेन अत्थो दट्ठम्यो” ति ।

७. भावनासुतं

१ “भावन अननुयुत्तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो विहरतो किञ्चा
पि एव इच्छा उप्पज्जेय्य — ‘अहो वत मे अनुपादाय आसवेहि चित्तं
विमुच्चेय्या’ ति, अथ ख्वास्स नेव अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुच्चति ।
त किस्स हेतु ? ‘अभावितत्ता’ तिस्स वचनीय । किस्स अभावितत्ता ?
चतुन्न सतिपट्टानान, चतुन्न सम्मप्पधानान, चतुन्न इद्धिपादान, पञ्चन्न
इन्द्रियान, पञ्चन्नं बलानं, सत्तन्न बोज्झङ्गानं, अरियस्स अट्ठङ्गिकस्स
मगगस्स ।

२ “सेय्यथापि, भिक्खवे, कुक्कुटिया अण्डानि अट्ट वा दस वा
द्वादस वा । तानस्सु कुक्कुटिया न सम्मा अविशयितानि, न सम्मा
परिसेदितानि, न सम्मा परिभावितानि । किञ्चा पि तस्सा कुक्कुटिया
एव इच्छा उप्पज्जेय्य — ‘अहो वत मे कुक्कुटपोतका पादनखसिखाय
वा मुखतुण्डकेन वा अण्डकोसं पदालेत्वा सोत्थिना अभिनिव्विज्जेय्यु’
, अथ खो अभब्बा व ते कुक्कुटपोतका पादनखसिखाय वा मुखतुण्डकेन
अण्डकोस पदालेत्वा सोत्थिना अभिनिव्विज्जितु । त किस्स हेतु ?
या^३ हि^३, भिक्खवे, कुक्कुटिया अण्डानि न सम्मा अधिशयितानि, न सम्मा
रिसेदितानि, न सम्मा परिभावितानि । एवमेव खो, भिक्खवे, भावन
अननुयुत्तस्स भिक्खुनो विहरतो किञ्चा पि एवं इच्छा उप्पज्जेय्य —
अहो वत मे अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुच्चेय्या’ ति, अथ ख्वास्स नेव
अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुच्चति । त किस्स हेतु ? ‘अभावितत्ता’
तिस्स वचनीय । किस्स अभावितत्ता ? चतुन्न सतिपट्टानान, चतुन्न
सम्मप्पधानान, चतुन्न इद्धिपादान, पञ्चन्न इन्द्रियान, पञ्चन्नं बलान,
सत्तन्नं बोज्झङ्गानं, अरियस्स अट्ठङ्गिकस्स मगगस्स ।

३ “भावन अनुयुत्तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो विहरतो किञ्चा
पि न एव इच्छा उप्पज्जेय्य — ‘अहो वत मे अनुपादाय आसवेहि चित्तं
विमुच्चेय्या’ ति, अथ ख्वास्स अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुच्चति ।
त किस्स हेतु ? ‘भावितत्ता’ तिस्स वचनीयं । किस्स भावितत्ता ?
चतुन्न सतिपट्टानान, चतुन्न सम्मप्पधानान, चतुन्न इद्धिपादान, पञ्चन्न
इन्द्रियान, पञ्चन्नं बलान, सत्तन्नं बोज्झङ्गानं, अरियस्स अट्ठङ्गिकस्स
मगगस्स ।

१ ख्वस्स — सी०, स्या० । २ अभिनिव्विज्जेय्यु — स्या०, रो० । ३-३ तथ
हमूनि — सी०, स्या०, रो० ।

८. अग्निवल्ग्वधोपमसुतं

१ एव मे सुत । एक समय भगवा कोसलेसु चारिक चरति महता भिक्षुसङ्घेन सद्धि । अद्दसा खो भगवा अद्धानमग्गप्पटिपन्नो अञ्जतरस्मि पदेसे महन्त अग्निवल्ग्वध आदित्त सम्पज्जलित सजोति-भूत^१ । दिस्वान^२ मग्गा ओक्कम्म अञ्जतरस्मि रुक्खमूले पञ्जत्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो भगवा भिक्षु आमन्तेसि — “पस्सथ नो तुम्हे, 5 भिक्षवे, अमु महन्त अग्निवल्ग्वध आदित्त सम्पज्जलित सजोतिभूत” ति ?

“एव, भन्ते” ति ।

२ “त कि मञ्जथ, भिक्षवे, कतमं नु खो वर — यं अमु महन्त अग्निवल्ग्वध आदित्त सम्पज्जलित सजोतिभूत आलिङ्गत्वा^३ उपनिसीदेय्य 10 वा उपनिपज्जेय्य वा, य वा खत्तियकञ्ज वा ब्राह्मणकञ्ज वा गहपतिकञ्ज वा मुदुतलुनहत्यपाद^४ आलिङ्गत्वा उपनिसीदेय्य वा उपनिपज्जेय्य वा” ति ?

“एतदेव, भन्ते, वर — य खत्तियकञ्ज वा ब्राह्मणकञ्ज वा गहपतिकञ्ज वा मुदुतलुनहत्यपाद आलिङ्गत्वा उपनिसीदेय्य वा उपनि- 15 पज्जेय्य वा, दुक्ख हेत, भन्ते, य अमु महन्त अग्निवल्ग्वध आदित्त सम्पज्जलित सजोतिभूत आलिङ्गत्वा उपनिसीदेय्य वा उपनिपज्जेय्य वा” ति ।

“आरोचयामि वो, भिक्षवे, पटिवेदयामि वो, भिक्षवे, यथा एतदेव तस्स वर दुस्सीलस्स पापधम्मस्स असुचिसङ्कस्सरसमाचारस्स पटिच्छन्नकम्मन्तस्स अस्समणस्स समणपटिञ्जस्स अब्रह्मचारिस्स ब्रह्म- 20 चारिपटिञ्जस्स अन्तोपूतिकस्स^५ अवस्सुतस्स कसम्बुजातस्स य अमु महन्त अग्निवल्ग्वध आदित्त सम्पज्जलित सजोतिभूत आलिङ्गत्वा उपनिसीदेय्य वा उपनिपज्जेय्य वा । त किस्स हेतु ? ततोनिदान हि सो, भिक्षवे, मरण वा निगच्छेय्य मरणमत्त वा दुक्ख, न त्वेव तप्पच्चया कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुर्गति विनिपात निरय उपपज्जेय्य । 25

“य च खो सो, भिक्षवे, दुस्सीलो पापधम्मो असुचिसङ्कस्सर-समाचारो पे० कसम्बुजातो खत्तियकञ्ज वा ब्राह्मणकञ्ज वा

१ सज्जोतिभूत — स्या० । २ दिस्वा — सी०, स्या०, रो० । ३ आलिङ्गित्वा — सी०, स्या०, रो० । ४ मुदुतलुनहत्यपादि — सी०, मुदुतलूनहत्यपाद — स्या० । ५ अन्तो-पूतिस्स — सी०, स्या०, रो० ।

गृहपतिकञ्च वा मुदुत्सलुनहृत्पपाद आलिङ्ग्येत्वा उपनिसीदति वा उप-
निपज्जति वा, त हि 'तस्स', भिक्षवे, होति दीघरत्त अहिताय दुक्खाय
कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जति ।

३ "तं किं मञ्जय, भिक्षवे, यत्तमं नु खो वरं - यं वसवा
५ पुरिसो दन्हाय वालरज्जुया उभो जङ्घा वेळेत्वा घसेम्य - सा ध्वि
छिन्देम्य ध्वि छेत्वा चम्म छिन्देम्य चम्म छेत्वा मसं छिन्देम्य मसं छेत्वा
न्हारं छिन्देम्य न्हारं छेत्वा अट्ठिं छिन्देम्य अट्ठिं छेत्वा अट्ठिमिञ्ज आहञ्च
तिट्ठेम्य, यं वा सत्तियमहासालानं वा ब्राह्मणमहासालानं वा गृहपति
महासालानं वा अभिवादनं सादियेय्या" ति ?

१० "एतदेव, भन्ते, वरं - यं सत्तियमहासालानं वा ब्राह्मणमहा-
सालानं वा गृहपतिमहासालानं वा अभिवादनं सादियेय्यं, दुक्खं हेतुं, भन्ते,
यं वसवा पुरिसो दन्हाय वालरज्जुया पे० अट्ठिमिञ्ज आहञ्च
तिट्ठेय्या" ति ।

"आरोचयामि वो, भिक्षवे, पटिवेदयामि वो, भिक्षवे, यथा
१५ एतदेव तस्स वरं दुस्सीलस्स पे० कसम्बुजातस्स यं वसवा पुरिसो
दन्हाय वालरज्जुया उभो जङ्घा वेळेत्वा पे० अट्ठिमिञ्ज आहञ्च
तिट्ठेम्य । तं विस्स हेतुं ? ततोनिदानं हि सो, भिक्षवे, मरणं वा
निगच्छेम्य मरणमसं वा दुक्खं, न त्वेव तप्पञ्चया कायस्स भेदा पर
मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जेय्यं । यं च खो सो,
२० भिक्षवे, दुस्सीलो पे० कसम्बुजातो सत्तियमहासालानं वा ब्राह्मण
महासालानं वा गृहपतिमहासालानं वा अभिवादनं सादियति, ॥ हि
तस्मिं भिक्षवे हाति दीघरत्त अहिताय दुक्खाय कायस्स भेदा पर मरणा
अपय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जति ।

४ "तं किं मञ्जय भिक्षवे, यत्तमं नु त्वा वरं - यं यत्तवा
२५ पुग्गिं तिण्हाय सत्तिया तेमघासाय पप्पागस्मिं पहरय्यं यं वा सत्तिय
महासालानं वा ब्राह्मणमहासालानं वा गृहपतिमहासालानं वा अञ्जनि
वम्मं गान्धिय्या ति ?

"एतदेव भन्ते वरं - यं सत्तियमहासालानं वा ब्राह्मणमहासालानं
वा गृहपतिमहासालानं वा अञ्जनिवम्मं सादियय्यं, दुक्खं हेतुं भन्ते,
३० यं यत्तवा पुग्गिं तिण्हाय सत्तिया मक्खपोसाय पप्पागस्मिं पहरय्या ति ।

“आरोचयामि वो, भिक्खवे, पटिवेदयामि वो, भिक्खवे, यथा
 एतदेव तस्स वर दुस्सीलस्स . पे० . कसम्बुजातस्स य बलवा पुरिसो
 तिण्हाय सत्तिया तेलधोताय पच्चोरस्मि पहरेय्य । त किस्स हेतु ?
 ततोनिदान हि सो, भिक्खवे, मरण वा निगच्छेय्य मरणमत्त वा दुक्ख,
 न त्वेव तप्पच्चया कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपातं 5
 निरय उपपज्जेय्य । य च खो सो, भिक्खवे, दुस्सीलो पापधम्मो पे०
 कसम्बुजातो खत्तियमहासालान वा ब्राह्मणमहासालान वा गहपतिमहा-
 सालान वा अञ्जलिकम्म सादियति, त हि तस्स, भिक्खवे, होति दीघरत्त
 अहिताय दुक्खाय कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात
 निरय उपपज्जति । 10

५. “त किं मञ्जथ, भिक्खवे, कतम नु खो वर — य बलवा
 पुरिसो तत्तेन अयोपट्टेन आदित्तेन सम्पज्जलितेन सजोतिभूतेन काय
 सम्पलिवेठेय्य, य वा खत्तियमहासालान वा ब्राह्मणमहासालान वा
 गहपतिमहासालान वा सद्धादेय्य चीवर परिभुञ्जेय्या” ति ?

“एतदेव, भन्ते, वर — य खत्तियमहासालान वा पे०. सद्धादेय्य 15
 चीवर परिभुञ्जेय्य, दुक्ख हेत, भन्ते, य बलवा पुरिसो तत्तेन अयोपट्टेन
 आदित्तेन सम्पज्जलितेन सजोतिभूतेन काय सम्पलिवेठेय्या” ति ।

“आरोचयामि वो, भिक्खवे, पटिवेदयामि वो, भिक्खवे, यथा
 एतदेव तस्स वर दुस्सीलस्स पे० कसम्बुजातस्स य बलवा पुरिसो
 तत्तेन अयोपट्टेन आदित्तेन सम्पज्जलितेन सजोतिभूतेन काय सम्पलि- 20
 वेठेय्य । त किस्स हेतु ? ततोनिदान हि सो, भिक्खवे, मरण वा
 निगच्छेय्य मरणमत्त वा दुक्खं, न त्वेव तप्पच्चया कायस्स भेदा पर मरणा
 अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जेय्य । य च खो सो, भिक्खवे,
 दुस्सीलो पे० कसम्बुजातो खत्तियमहासालान वा ब्राह्मणमहा-
 सालान वा गहपतिमहासालान वा सद्धादेय्य चीवर परिभुञ्जति, त हि 25
 तस्स, भिक्खवे, होति दीघरत्त अहिताय दुक्खाय कायस्स भेदा पर मरणा
 अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जति ।

६ “त किं मञ्जथ, भिक्खवे, कतम नु खो वर — य बलवा पुरिसो
 तत्तेन अयोसङ्कुना मुख विवरित्वा तत्त लोहगुळ आदित्त सम्पज्ज-
 लित सजोतिभूत मुखे पक्खिपेय्य — त तस्स ओट्टु पि दहेय्य मुख पि 30
 दहेय्य जिह्व पि दहेय्य कण्ठ पि दहेय्य उर पि दहेय्य अन्त पि अन्तगुण

पि आदाय अघोभागा निष्कमेय्य, य वा खत्तियमहासालान वा ब्राह्मण-
महासालान वा गृहपतिमहासालान वा सद्भादेय्य पिण्डपात परि-
भुञ्जेय्या" ति ?

“एतदेव, भन्ते, वर - य खत्तियमहासालान वा ब्राह्मणमहा-
सालान वा गृहपतिमहासालान वा सद्भादेय्य पिण्डपात परिभुञ्जेय्य, दुक्खं
हेतुं, भन्ते, य चत्थया पुरिसो तत्तेन अयासद्वकुना मुख विवरित्वा तत्त
लोहगुळ आदित्त सम्पज्जलित सज्जोतिभूत मुखे पक्खिपेय्य - त तस्स
ओट्ठ पि दहेय्य मुख पि दहेय्य जिह्वा पि दहेय्य कण्ठ पि दहेय्य उर पि
दहेय्य अन्त पि अन्तगुण पि आदाय अघोभागं निष्कमेय्या" ति ।

“आरोचयामि वो, भिक्षवे, पटिवेदयामि वो, भिक्षवे, यथा
एतत्त्वं तस्य वर दुस्सीनस्तु पे० वसम्बुजातस्स य चत्थया पुरिसो
तत्तेन अयासद्वकुना मुख विवरित्वा तत्त लोहगुळं आदित्त सम्पज्जलित
सज्जोतिभूत मुखे पक्खिपेय्य - त तस्स ओट्ठ पि दहेय्य मुख पि दहेय्य जिह्वा
पि दहेय्य कण्ठ पि दहेय्य उर पि दहेय्य अन्त पि अन्तगुण पि आदाय अघो-
भागं निष्कमेय्य । त पिस्स हेतु ? तत्तानिदान हि सो, भिक्षवे, मरणा
या निगच्छय्य मरणात्त या दुक्खं, न त्यय तण्णत्तया कायस्स भेदा पर
मरणा अत्ताय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जय्य । य च त्ता सो,
भिक्षवे दुस्सीला पाणधम्मो पे० वसम्बुजाता खत्तियमहासालान
वा ब्राह्मणमहासालान वा गृहपतिमहासालान वा सद्भादेय्य पिण्डपात
परिभुञ्जति त हि तस्स हाति दीपस्स अहिताय दुक्काय मायस्स भेदा
पर मरणा अत्ताय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जति ।

७ “न पि मज्झिम भिक्काय, कतमं नु तां वर - यं चत्थया
पुग्गिमा मागं वा गहत्थया गग्गं वा गहत्थया तत्त अयामज्ज वा अयोपिडि
वा अग्निनिगमिण्य वा अग्निनिगमिण्य वा य वा अग्निगमनागागा
वा वा अग्निगमनागागा वा अग्निगमनागागा वा अग्निगमनागागा
वा अग्निगमनागागा ति ?

तत्तं भन्ते वर - य अग्निगमनागागा वा अग्निगमनागागा
वा अग्निगमनागागा वा अग्निगमनागागा वा अग्निगमनागागा वा अग्निगमनागागा
वा अग्निगमनागागा वा अग्निगमनागागा वा अग्निगमनागागा वा अग्निगमनागागा
वा अग्निगमनागागा ति ।

“आरोचयामि वो, भिक्खवे, पटिवेदयामि वो, भिक्खवे, यथा एतदेव तस्स वर दुस्सीलस्स पे० कसम्बुजातस्स य बलवा पुरिसो सीसे वा गहेत्वा खन्धे वा गहेत्वा तत्त अयोमञ्च वा अयोपीठ वा अभि-
 निसीदापेय्य वा अभिनिपज्जापेय्य वा । त किस्स हेतु ? ततोनिदानं
 हि सो, भिक्खवे, मरण वा निगच्छेय्य मरणमत्तं वा दुक्ख, न त्वेव तप्प- 5
 च्चया कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उप-
 पज्जेय्य । य च खो सो, भिक्खवे, दुस्सीलो पापधम्मो . पे० कसम्बुजातो
 खत्तिमहासालान वा ब्राह्मणमहासालान वा गहपतिमहासालान वा
 सद्धादेय्यं मञ्चपीठ परिभुञ्जति । त हि तस्स, भिक्खवे, होति दीघरत्त
 अहिताय दुक्खाय कायस्स भेदा पर मरणा अपायं दुग्गति विनिपात 10
 निरय उपपज्जति ।

८ “त किं मञ्जथ, भिक्खवे, कतम नु खो वर — य बलवा पुरिसो उद्धपाद^१ अधोसिर गहेत्वा तत्ताय लोहकुम्भिया पक्खिपेय्य आदि-
 त्ताय सम्पज्जलिताय सजोतिभूताय — सो तत्थ फेणुद्देहक^२ पच्चमानो सकि
 पि उद्ध गच्छेय्य सकिं पि अधो गच्छेय्य सकिं पि तिरिय गच्छेय्य, य वा 15
 खत्तिमहासालान वा ब्राह्मणमहासालान वा गहपतिमहासालान वा
 सद्धादेय्य विहार परिभुञ्जेय्या” ति ?

• “एतदेव, भन्ते, वर — यं खत्तिमहासालान वा ब्राह्मणमहासालान
 वा गहपतिमहासालान वा सद्धादेय्य विहार परिभुञ्जेय्य, दुक्ख हेत,
 भन्ते, यं बलवा पुरिसो उद्धपाद अधोसिर गहेत्वा तत्ताय लोहकुम्भिया 20
 पक्खिपेय्य आदिताय सम्पज्जलिताय सजोतिभूताय — सो तत्थ फेणुद्देहक
 पच्चमानो सकिं पि उद्ध गच्छेय्य सकिं पि अधो गच्छेय्य सकिं पि तिरिय
 गच्छेय्या” ति ।

“आरोचयामि वो, भिक्खवे, पटिवेदयामि वो, भिक्खवे, यथा एतदेव तस्स वर दुस्सीलस्स पापधम्मस्स पे० कसम्बुजातस्स य 25
 बलवा पुरिसो उद्धपाद अधोसिर गहेत्वा पे० सकिं पि तिरियं
 गच्छेय्य । त किस्स हेतु ? ततोनिदानं हि सो, भिक्खवे, मरण वा
 निगच्छेय्य मरणमत्तं वा दुक्ख, न त्वेव तप्पच्चया कायस्स भेदा पर
 मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जेय्य^३ । य च खो सो,
 भिक्खवे, दुस्सीलो पापधम्मो . पे० कसम्बुजातो खत्तिमहासालान 30

१ उद्धपाद — रो० । २ फेणुद्देहक — सी०, स्या०, रो० । ३ उपपज्जति — सी०, स्या० ।

वा ब्राह्मणमहासालान वा गृहपतिमहासालान वा सद्भावेभ्य विहार परि
मुञ्जति । त हि तस्स, भिक्खवे, होति दीघरत्त अहिताय दुक्खाय
कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जति ।

६ “तस्मात्तिह, भिक्खवे, एव सिक्खितव्व — ‘मेस च मय परि
५ मुञ्जाम चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पञ्चयमेसज्जपरिक्खार’ तस त
कारा महप्फला भविस्सन्ति महानिससा, अम्हाक चेवाय पव्वज्जा अवञ्जा
भविस्सति सफला सउव्वया’ ति । एव हि धो, भिक्खवे, सिक्खितव्व —
‘अत्तत्थ’ वा, भिक्खवे, सम्पस्समानेन अलमेव अप्पमादेन सम्पादेतुं,
परत्थ वा, भिक्खवे सम्पस्समानेन अलमेव अप्पमादेन सम्पादेतुं,
१० उभयत्थ वा, भिक्खवे, सम्पस्समानेन अलमेव अप्पमादेन सम्पादेतुं” ति ।

१० इदमवोच भगवा । इमस्मि ञ पन वेम्याकरणस्मि भञ्ज
माने सट्ठिमत्तान भिक्खून् उण्ह सोहित मुत्ततो उग्गच्छि । सट्ठिमत्ता
भिक्खू सिक्ख पञ्चवक्खाय हीनायावत्तिसु — “सुदुक्कर” भगवा, सुदुक्कर
भगवा” ति । सट्ठिमत्तान भिक्खून् अनुपायाय आसवेहि चित्तानि
१५ विमुञ्चिसु ति ।

६ सुनेत्तसुत्त

१ “भूतपुब्ब भिक्खवे सुनेत्तो नाम सत्था अहोसि तित्थकरो
कामेसु वीतरागो । सुनेत्तस्स सो पन, भिक्खवे, सत्थुनो अनेकानि
सावकसत्तानि अहेसु । सुनेत्तो सत्था सावकान ब्रह्मलोकसहस्रताय धम्म
देसेसि । ये सो” पन भिक्खवे”, सुनेत्तस्स सत्थुनो ब्रह्मलोकसहस्रताय
२० धम्म देसेत्तस्स चित्तानि नप्पसादेसु ते कायस्स भेदा पर मरणा अपाय
दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जिसु । ये सो पन, भिक्खवे, सुनेत्तस्स
सत्थुनो ब्रह्मलोकसहस्रताय धम्म देसेत्तस्स चित्तानि पसादेसु ते कायस्स
भेदा पर मरणा मुग्गति सगग लोक् उपपज्जिसु ।

२ “भूतपुब्ब भिक्खु । ज्ञा क्तो नाम सत्था अहोसि पे०...
२५ अरनेमि नाम सत्था अहोसि पे०... कुद्दालको नाम सत्था अहोसि
- पे० हत्थिपालो नाम सत्था अहोसि पे० ज्योतिपालो नाम सत्था

अहोसि पे० . अरको नाम सत्था अहोसि तित्थकरो कामेसु वीतरागे । अरकस्स खो पन, भिक्खवे, सत्थुनो अनेकानि सावकसतानि अहेसु । अरको नाम सत्था सावकान ब्रह्मलोकसहव्यताय धम्म देसेसि । ये खो पन, भिक्खवे, अरकस्स सत्थुनो ब्रह्मलोकसहव्यताय धम्मं देसेन्तस्स चित्तानि नप्पसादेसु, ते कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुर्गति विनिपात निरय उपपज्जिसु । ये खो पन, भिक्खवे, अरकस्स सत्थुनो ब्रह्मलोकसहव्यताय धम्म देसेन्तस्स चित्तानि पसादेसु, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगग लोक उपपज्जिसु ।

३ “त किं मज्झथ, भिक्खवे, यो इमे सत्त सत्थारे तित्थकरे कामेसु वीतरागे अनेकसत्तपरिवारे ससावकसङ्घे पदुट्ठचित्तो^१ अक्कोसेय्य परिभासेय्य, बहु सो अपुञ्ज पसवेय्या” ति ?

“एव, भन्ते” ।

“यो, भिक्खवे, इमे सत्त सत्थारे तित्थकरे कामेसु वीतरागे अनेकसत्तपरिवारे ससावकसङ्घे पदुट्ठचित्तो अक्कोसेय्य परिभासेय्य, बहु सो अपुञ्ज पसवेय्य । यो एक दिट्ठिसम्पन्न पुगल पदुट्ठचित्तो अक्कोसति परिभासति, अय ततो बहुतर अपुञ्ज पसवति । त किस्स हेतु ? नाह, भिक्खवे, इतो बहिद्वा एवरूपि खन्ति वदामि यथा म सब्रह्मचारीसु ।

“तस्मातिह, भिक्खवे, एव सिक्खितब्ब — ‘न नो’ सब्रह्मचारीसु चित्तानि पदुट्ठानि भविस्सन्ती’ ति । एव हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्ब” ति ।

१०. अरकसुत्तं

१ “भूतपुब्ब, भिक्खवे, अरको नाम सत्था अहोसि तित्थकरो कामेसु वीतरागे । अरकस्स खो पन, भिक्खवे, सत्थुनो अनेकानि सावकसतानि अहेसु । अरको सत्था सावकान एव धम्म देसेति^३ — ‘अप्पक, ब्राह्मण, जीवित मनुस्सान परित्त लहुक बहुदुक्ख बहुपायास मन्ताय^४ बोद्धव्व^५, कत्तव्व कुसल, चरित्तव्व ब्रह्मचरिय, नत्थि जातस्स अमरण ।

१ दुट्ठचित्तो — सी०, स्या०, रो० । २ अम्ह — सी०, त्वेव अम्ह — स्या० । ३ देसेति — रो० । ४ मन्ताय — सी०, स्या०, रो० । ५ फोद्धव्व — स्या० ।

‘सैम्यथापि, ब्राह्मण, तिणग्गे उस्सावबिन्दु सुरिये उग्गच्छन्त
स्त्रिप्पयेव पटिविगच्छति, न चिरट्ठितिक होति एवमेव सो, ब्राह्मण,
उस्सावबिन्दूपम जीवित मनुस्सान परित्त सहक बहुदुक्ख बहुपायास
मन्ताय बोद्धव्य, कत्तव्य कुसल, चरितव्य ब्रह्मचरिय, नत्थि जातस्स

५ अमरण ।

‘सैम्यथापि, ब्राह्मण, थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते उदकबुम्भुळ^१
स्त्रिप्पयेव पटिविगच्छति, न चिरट्ठितिक होति एवमेव सो, ब्राह्मण,
उदकबुम्भुळूपम^२ जीवित मनुस्सान परित्त सहक बहुदुक्ख बहुपायास
मन्ताय बोद्धव्य, कत्तव्य कुसल, चरितव्य ब्रह्मचरिय, नत्थि जातस्स

१० अमरण ।

‘सैम्यथापि, ब्राह्मण, उदके दण्डराजि स्त्रिप्पयेव पटिविगच्छति,
न चिरट्ठितिका होति, एवमेव सो, ब्राह्मण उदके दण्डराजूपम^३ जीवित
मनुस्सान परित्त पे० नत्थि जातस्स अमरण ।

‘सैम्यथापि, ब्राह्मण, नदी पम्बतेम्या दूरङ्गमा सीघसोता हार
१५ हारिनी, नत्थि सो सणो वा लयो वा मुहुत्तो वा य सा भावत्तति^४, अथ
सो सा गच्छतेव^५ वत्ततेव सन्दतेव^६ एवमेव सो, ब्राह्मण, नदीपम्बतेम्यूपम
जीवित मनुस्सान परित्त सहक .. पे० नत्थि जातस्स अमरण ।

‘सैम्यथापि, ब्राह्मण, बलवा पुरिसो जिह्मो सेळपिण्ड^७ सयूहित्वा
अकसिरेनेव वमेम्य एवमेव सो, ब्राह्मण, सेळपिण्डूपम जीवित मनुस्सान
२० परित्त पे० नत्थि जातस्स अमरण ।

‘सैम्यथापि ब्राह्मण, विवससन्तसे अयोक्टाहे मसपेसि पक्खिता
स्त्रिप्पयेव पटिविगच्छति, न चिरट्ठितिका होति एवमेव सो, ब्राह्मण
मसपेसूपम जीवित मनुस्सान परित्त पे० नत्थि जातस्स अमरण ।

‘सैम्यथापि ब्राह्मण, गावी वज्झा आघातन नीयमाना य यदेव
२५ पाद उखरति सन्तिकेव होति^८ वधस्स सन्तिकेव मरणस्स एवमेव सो
ब्राह्मण गोवज्झूपम^९ जीवित मनुस्सान परित्त सहक बहुदुक्ख बहुपायास^{१०}

१ उदकबुम्भुळं - स्या उदके उदकबुम्भुळं - रो । २ उदकबुम्भुळूपमं - स्या ।
३ दण्डराजूपमं - स्या । ४ वरति - सी वरति - स्या आरुति - रो । ५-६ पम्बते
व वत्तते व सन्दते व - स्या । ७ सेलं पिण्डं - सी । ८ अयक्कसिरेनेव - सी रो ।
९ मसपेसी - सी स्या रो । १० स्या पोत्थके नत्थि । ११ गोवीवज्झूपमं - सी
स्या । १२ बहुपायासं - स्या रो ।

मन्ताय बोद्धव्व, कत्तव्व कुसल, चरितव्व ब्रह्मचरिय, नत्थि जातस्स अमरण' ति ।

२ "तेन खो पन, भिक्खवे, समयेन मनुस्सानं सट्ठिवस्ससहस्सानि

आयुप्पमाण अहोसि, पञ्चवस्ससतिका कुमारिका अलपतेय्या अहोसि ।

तेन खो पन, भिक्खवे, समयेन मनुस्सानं' छलेव^३ आवाधा अहेसु — सीत, 5

उण्ह, जिघच्छा, पिपासा, उच्चारो, पस्सावो । सो हि नाम, भिक्खवे,

अरको सत्था एव दीघायुकेसु मनुस्सेसु एव चिरट्ठितिकेसु एवं अप्पाबाधेसु

सावकान एवं धम्म देसेस्सति — 'अप्पकं, ब्राह्मण, जीवित मनुस्सान परित्त

लहुक बहुदुक्ख बहुपायासं मन्ताय बोद्धव्व, कत्तव्वं कुसल, चरितव्व

ब्रह्मचरिय, नत्थि जातस्स अमरण' ति । 10

३ "एतरहि त, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य — 'अप्पक

जीवित मनुस्सान परित्तं लहुक बहुदुक्ख बहुपायास मन्ताय बोद्धव्व,

कत्तव्व कुसल, चरितव्व ब्रह्मचरिय, नत्थि जातस्स अमरण' ति । एत-

रहि, भिक्खवे, यो चिरं जीवति सो वस्ससत अप्प वा भिय्यो । वस्ससतं

खो पन, भिक्खवे, जीवन्तो तीणियेव उत्तुसतानि जीवति — उत्तुसत 15

हेमन्तानं, उत्तुसत गिम्हान, उत्तुसत वस्सान । तीणि खो पन, भिक्खवे,

उत्तुसतानि जीवन्तो द्वादसयेव माससतानि जीवति — चत्तारि मास-

सतानि हेमन्तानं, चत्तारि माससतानि गिम्हान, चत्तारि माससतानि

वस्सानं । द्वादस खो पन, भिक्खवे, माससतानि जीवन्तो चतुवीसत्तियेव^३

अद्दमाससतानि^५ जीवति — अद्दमाससतानि हेमन्तान, अद्दमाससतानि 20

गिम्हान, अद्दमाससतानि वस्सान । चतुवीसति खो पन, भिक्खवे,

अद्दमाससतानि जीवन्तो छत्तिसयेव रत्तिसहस्सानि जीवति — द्वादस रत्ति-

सहस्सानि हेमन्तान, द्वादस रत्तिसहस्सानि गिम्हान, द्वादस रत्तिसहस्सानि

वस्सान । छत्तिस खो पन, भिक्खवे, रत्तिसहस्सानि जीवन्तो द्वेसत्तियेव^५

भत्तसहस्सानि भुञ्जति — चतुवीसति भत्तसहस्सानि हेमन्तान, चतुवीसति 25

भत्तसहस्सानि गिम्हान, चतुवीसति भत्तसहस्सानि वस्सान सद्धि मातु-

थञ्जाय सद्धि भत्तन्तरायेन^६ ।

४ "तत्रिमे भत्तन्तराया कपिमिद्धो^७ पि भत्त न भुञ्जति,

दुक्खतो पि भत्त न भुञ्जति, व्याधितो पि भत्त न भुञ्जति, उपोसथिको

१ मनुस्सा — सी० । २ छलेव — सी०, स्या० । ३ चतुवीसति येव — सी०, स्या०, रो० । ४ अद्दमाससतानि — स्या० । ५ द्वेसत्तियेव — सी०, स्या०, रो० । ६ भत्तन्तराय — सी० । ७ कपितो — सी०, स्या०, रो० ।

पि भत्त न भुञ्जति, भस्माभकेन पि भत्त न भुञ्जति । इति सो,
 भिक्षवे, मया वस्ससतायुकस्स मनुस्सस्स आयु पि सङ्खातो, आयुप्पमाण
 पि सङ्खात, उतू पि सङ्खाता, सयञ्छरा पि सङ्खाता, मासा पि सङ्खाता,
 भद्रमासा पि सङ्खाता, रत्ति पि सङ्खाता, दिवा पि सङ्खाता, भत्ता पि
 ५ सङ्खाता, भत्तन्तराया पि सङ्खाता । य, भिक्षवे, सत्पारा करणी
 सावकान हितेसिना अनुकम्पकेन अनुकम्प उपादाय, फत्त वो त मया
 एतानि, भिक्षवे वस्समूलानि एतानि सुळआगारानि । शायव,
 भिक्षवे, मा पमावत्थ, मा पञ्छा विप्पटिसरिनो भट्ठवत्थ । अय वो
 अम्हाक अनुसासनी' ति ।

महाबम्भो सत्तमो' ।

तत्सुदानं

हिरीसुरिय' उपमा, धम्मञ्चू पारिखत्तक ।
 सक्कच्च' भावना' अग्नि, सुनेत्तभरकेन चा ति ॥

८ विनयवग्गो

१ पठमविनयपरसुत्तं

१ "सत्तहि भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु विनयपरो
 होति । कतमेहि सत्तहि ? आपत्ति जानाति, अनापत्ति जानाति, सहक
 आपत्ति जानाति, गरूक आपत्ति जानाति, मीलवा होति पातिमोक्ख
 १५ संवरसंबुतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु' वज्जेसु भयदत्सावी
 समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, चसुल्लं ज्ञानान् आभिषेत्तसिकामं दिट्ठ
 धम्मसुखविहारानं निकामलामी होति अकिञ्चलामी अकसिरसामी,
 भासवान सया अनासवं चेतोविमुत्ति पळ्ळाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं
 अभिळ्ळा सञ्चिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि लो, भिक्षवे,
 २० सत्तहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु विनयपरो होसी' ति ।

१ इतिथो - सी स्या । २ हिरीसुरियं नागरं - सी स्या रो ।

१-१ तपञ्च भावनं - सी स्या सक्कत्वा भावनं - रो । ४-४ सुनेत्त-भरकेन
 स्वा ति - सी सुनेत्त-भरकेनानुतासनी ति - स्वा । ५. अपुमत्तेसु - सी रो ।

२. दुतियविनयधरसुत्तं

१ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु विनयधरो होति । कतमेहि सत्तहि ? आपत्तिं जानाति, अनापत्तिं जानाति, लहुक आपत्तिं जानाति, गरुक आपत्तिं जानाति, उभयानि खो पनस्स पात्ति-मोक्खानि वित्थारेण स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुवि-निच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो, चतुन्न ज्ञानान् अभिचेतसिकान् 5 दिट्ठधम्मसुखविहारान् निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिर-लाभी, आसवान् खया अनासव चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मं सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु विनयधरो होती” ति ।

३. ततियविनयधरसुत्तं

१ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु विनयधरो 10 होति । कतमेहि सत्तहि ? आपत्तिं जानाति, अनापत्तिं जानाति, लहुक आपत्तिं जानाति, गरुक आपत्तिं जानाति, विनये खो पन ठितो होति असहीरो, चतुन्न ज्ञानान् अभिचेतसिकान् दिट्ठधम्मसुखविहारान् निकाम-लाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवान् खया अनासव चेतो-विमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मं सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उप- 15 सम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु विनयधरो होती” ति ।

४. चतुर्थविनयधरसुत्तं

१ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु विनयधरो होति । कतमेहि सत्तहि ? आपत्तिं जानाति, अनापत्तिं जानाति, लहुक आपत्तिं जानाति, गरुक आपत्तिं जानाति, अनेकविहित पुब्बेनिवास 20 अनुस्सरति, सेय्यथीद — एक पि जातिं द्वे पि जातियो पे० इति साकार सउद्देस अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरति, दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, आसवान् खया अना-सवं चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मं सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्महेहि समन्नागतो 25 भिक्खु विनयधरो होती” ति ।

५ यथमविनयधरसोमनसुत्त

- १ “सत्तहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो विनयधरो सोमति ।
 कतमेहि सत्तहि ? आपत्तिं जानाति, अन आपत्तिं जानाति, सहक आपत्तिं
 जानाति, गरुक्क आपत्तिं जानाति, सीसवा होति ... पे० समादस्य
 सिक्खति सिक्खापदेसु, चतुस्रं ज्ञानान् अभिषेत्तसिकात्तं निक्कामसामी
 ५ होति अकिञ्चलामी अकसिरलामी, आसवान् खया पे० सञ्चिक्खत्वा
 उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे सत्तहि धम्मोहि समन्नागतो
 विनयधरो सोमती’ ति ।

६ वुत्तियविनयधरसोमनसुत्त

- १ “सत्तहि, भिक्खवे धम्मोहि समन्नागतो विनयधरो सोमति ।
 कतमेहि सत्तहि ? आपत्तिं जानाति अन आपत्तिं जानाति सहक आपत्तिं
 १० जानाति गरुक्क आपत्तिं जानाति, उभयानि खो पनत्त पात्तिमोक्खानि
 वित्त्यारेण स्वागतानि होन्ति सुविमत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि
 सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो, चतुस्रं ज्ञानान् पे० अकसिरलामी, आसवान्
 खया पे० सञ्चिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खव,
 सत्तहि धम्मोहि समन्नागतो विनयधरो सोमती’ ति ।

७ सत्तियविनयधरसोमनसुत्त

- १ “सत्तहि भिक्खवे, धम्मोहि समन्ना तो विनयधरो सोमति ।
 १५ कतमेहि सत्तहि ? आपत्तिं जानाति अन आपत्तिं जानाति, सहक आपत्तिं
 जानाति गरुक्क आपत्तिं जानाति विनये खो पन ठितो होति असहीरो
 चतुस्रं ज्ञानान् पे० अकसिरलामी आसवान् खया .. पे० सत्ति
 कत्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो भिक्खवे सत्तहि धम्मोहि
 २० समन्नागतो विनयधरो सोमती’ ति ।

८ चतुत्थविनयधरसोमनसुत्त

- १ “सत्तहि भिक्खवे धम्मोहि समन्नागतो विनयधरो सोमति ।
 कतमेहि सत्तहि ? आपत्तिं जानाति अन आपत्तिं जानाति, सहक आपत्तिं
 जानाति गरुक्क आपत्तिं जानाति अन अविहितं पुब्बनिघासं अनुत्सार्गति

सेय्यथीद — एक पि जाति द्वे पि जातियो पे० .. इति साकार सउद्देस
अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरति, दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अति-
क्कन्तमानुसकेन पे० आसवान खया पे० सच्छिक्त्वा उप-
सम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि धम्महेहि समन्नागतो
विनयधरो सोभती” ति ।

5

६. सत्थुसासनसुत्तं

१ अथ खो आर्यस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्क-
मिन्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो
आर्यस्मा उपालि भगवन्त एतदवोच —

२ “साधु मे, भन्ते, भगवा सङ्घित्तेन धम्म देसेतु, यमह भगवतो
धम्म सुत्वा एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरेय्य” ति ।

10

“ये खो त्व, उपालि, धम्मे जानेय्यासि — ‘इमे धम्मा न एकन्त-
निब्बिदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बा-
नाय सवत्तन्ती’ ति, एकसेन, उपालि, धारेय्यासि — ‘नेसो धम्मो नेसो
विनयो नेत सत्थुसासन’ ति । ये च खो त्व, उपालि, धम्मे जानेय्यासि
— ‘इमे धम्मा एकन्तनिब्बिदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय
सम्बोधाय निब्बानाय सवत्तन्ती’ ति, एकसेन, उपालि, धारेय्यासि —
‘एसो धम्मो एसो विनयो एत सत्थुसासन’” ति ।

15

१०. अधिकरणसमथसुत्तं

१ “सत्तिमे, भिक्खवे, अधिकरणसमथा धम्मा उप्पन्नप्पन्नान
अधिकरणान समथाय वूपसमाय । कतमे सत्त ? सम्मुखाविनयो
दातब्बो, सतिविनयो दातब्बो, अमूह्विनयो दातब्बो, पटिञ्जात-
करण^१ दातब्ब, येभुय्यसिका दातब्बा, तस्सपापियसिका दातब्बा, तिण-
वत्थारको दातब्बो । इमे खो, भिक्खवे, सत्त अधिकरणसमथा धम्मा
उप्पन्नप्पन्नान अधिकरणान समथाय वूपसमाया” ति ।

20

विनयवग्गो अट्ठमो^२ ।

१-१ पटिञ्जातकरण येभुय्यसिका तस्स पापियसिका

२ ततियो — स्या० ।

तस्सुहाम

चतुरो विनयधरा, चतुरो' धेव सोभना' ।
सासन' अधिकरण समधेनदुमे दसा ति' ॥

६. समणवग्गो

१ भिक्षुसुत्त

“सत्तन्न भिक्षवे, धम्मान भिन्नत्ता भिक्षु होति । कतमस
सत्तन्न ? सक्कायदिट्ठि भिन्ना होति, विचिक्खिच्छा भिन्ना होति, सीस-
५ ध्वतपरामासो भिन्नो होति, रागो भिन्नो होति दोसो भिन्नो होति, मोहो
भिन्नो होति, मानो भिन्नो होति । इमेस खो, भिक्षवे, सत्तन्न धम्मान
भिन्नत्ता भिक्षु होती’ ति ।

२ समणसुत्त

१ सत्तन्न भिक्षवे धम्मान समितत्ता समणो होति पे० ।

३ ब्राह्मणसुत्तं

१ वाहितत्ता ब्राह्मणो होति पे० ।

४ सोत्तियसुत्त

10 १ निस्सुतत्ता' सोत्तियो' होति .. पे० .. ।

५ न्हातकसुत्त

१ न्हातत्ता' न्हातको' होति पे० .. ।

१-१ चतुरो विनयधरीयमा इति - नी रो । २-२ सासनं धनुषरूपेण
यानि धरितरजगमयेना ति - नी गामनं धनुषरूपेण दण पाद्वि धरितरजगमयेना ति -
रो । ३ भिक्षुसुत्ता - रया रो । ४ सोत्तियो - रया सोत्तियो - रो । ५-५ न्हातना
न्हातरो - नी रया निगहात्ता न्हातको - रो ।

६. वेदगूसुत्तं

१ विदितत्ता वेदगू होति पे०... ।

R

७. अरियसुत्तं^१

१ आरकत्ता^२ अरियो होति . पे०... ।

८. अरहासुत्तं

१. “आरकत्ता अरहा होति । कतमेस सत्तन्न ? सक्काय-
दिट्ठि आरका होति, विचिकिच्छा आरका होति, सीलव्वतपरामासो
आरको होति, रागो आरको होति, दोसो आरको होति, मोहो आरको 5
होति, मानो आरको होति । इमेस खो, भिक्खवे, सत्तन्न धम्मान आरकत्ता
अरहा होती” ति ।

९. असद्धम्मसुत्तं

१ “सत्तिमे, भिक्खवे, असद्धम्मा । कतमे सत्त ? अस्सद्धो
होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी^३ होति, अप्पस्सुतो होति, कुसीतो
होति, मुट्ठस्सति होति, दुप्पञ्चो होति । इमे खो, भिक्खवे, सत्त 10
असद्धम्मा” ति ।

१०. सद्धम्मसुत्तं

१ “सत्तिमे, भिक्खवे, सद्धम्मा । कतमे सत्त ? सद्धो होति,
हिरीमा होति, ओत्तप्पी होति, बहुस्सुतो होति, आरद्धविरियो होति,
सत्तिमा होति, पञ्चवा होति । इमे खो, भिक्खवे, सत्त सद्धम्मा” ति ।

समणवग्गो नवमो ।

तस्सुद्धानं

भिक्खु समणो ब्राह्मणो, सोत्तियो चैव न्हातको ।

वेदगू अरियो अरहा, असद्धम्मा च सद्धम्मा ति ॥

15 B

१ स्या० पोत्यके इदं सुत्तं न दिस्सति । २ अरहत्त

३ अनोत्तापी — सी० ।

तस्सुद्धामं

चतुरो विनयधरा, चतुरो' चेव सोमना' ।
सासन' अधिकरण समयेनट्टमे दसा ति' ॥

६ समणवग्गो

१ भिक्खुसुत्त

“सत्तन्न भिक्खवे घम्मान भिन्नत्ता भिक्खु होति । क्तमस
सत्तन्न ? सक्कायदिट्ठि भिन्ना होति विचिचिच्छा भिन्ना होति, सीस-
५ व्वतपरामासो भिन्नो होति, रागो भिन्नो होति, दोसो भिन्नो होति, माहा
भिन्नो होति, मानो भिन्नो होति । इमेस खो भिक्खवे, सत्तन्न घम्मान
भिन्नत्ता भिक्खु होती” ति ।

२ समणसुत्त

१ सत्तन्न, भिक्खवे, घम्मान समितत्ता समणो होति ५० ।

३ ब्राह्मणसुत्त

१ बाहितत्ता ब्राह्मणो होति पे०.. ।

४ सोत्तिपसुत्त

१ निस्सुत्ता' सोत्तियो' होति पे० ।

५ न्हातकसुत्त

१ न्हातत्ता' न्हातकी' होति पे०.. ।

१-१ चतुरो विनयधरानामना होति - सी रो । २-२ सामनं धट्टमवमे वन
पाणि अधिकरणममयेना ति - सी सासनं धट्टमवमे वन पाणि अधिकरणममयेना ति -
रो । ३ निम्बुलता - रया रो । ४ सोत्तिवी - रया सोत्तिवी - रो । ५-५ न्हातना
नहानको - सी रया निम्बुलता नहानको - रो ।

६. वेदगूसुत्तं

१. विदितत्ता वेदगू होति . पे०. ।

R 14

७. अरियसुत्तं^१

१. आरकत्ता^२ अरियो होति .. पे० .. ।

८. अरहासुत्तं

१. “आरकत्ता अरहा होति । कतमेस सत्तन्न ? सक्काय-
दिट्ठि आरका होति, विचिकिच्छा आरका होति, सीलव्वतपरामासो
आरको होति, रागो आरको होति, दोसो आरको होति, मोहो आरको 5
होति, मानो आरको होति । इमेस खो, भिक्खवे, सत्तन्न धम्मनं आरकत्ता
अरहा होती” ति ।

९. असद्धम्मसुत्तं

१ “सत्तिमे, भिक्खवे, असद्धम्मा । कतमे सत्त ? अस्सद्धो
होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी^३ होति, अप्पस्सुतो होति, कुसीतो
होति, मुट्ठस्सति होति, दुप्पञ्जो होति । इमे खो, भिक्खवे, सत्त 10
असद्धम्मा” ति ।

१०. सद्धम्मसुत्तं

१ “सत्तिमे, भिक्खवे, सद्धम्मा । कतमे सत्त ? सद्धो होति,
हिरीमा होति, ओत्तप्पी होति, बहुस्सुतो होति, आरद्धविरियो होति,
सत्तिमा होति, पञ्जवा होति । इमे खो, भिक्खवे, सत्त सद्धम्मा” ति ।

समणवग्गो नवमो ।

तस्सुद्धानं

भिक्खु समणो ब्राह्मणो, सोत्तियो चेव न्हातको ।
वेदगू अरियो अरहा, असद्धम्मा च सद्धम्मा ति ॥

15 F

१ स्या० पीत्यके इदं सुत्तं न विस्सति । २ अरहत्ता — सी०, अरीहत्ता — रो० ।
३ अनोत्तापी — सी० ।

१० आहुनेय्यवग्गो

१ “सस्सिमे, भिक्खवे, पुग्गला आहुनेय्या .. पे० दक्खिण्यया
अञ्जलिकरणीया अनुत्तर पुञ्जावसत्त लोक्कस्स । कतमे सत्त ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो चक्खुस्मि अनिच्चानुपस्सी विहरति अनिच्च-
सठ्ठी अनिच्चपटिसवेदी सत्तत समित्त अच्चोकिण्ण चेतसा अधिमुच्च-
५ मानो पञ्जाय परियोगाहमानो । सो आसवान सया अनासव चेतो-
विमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मो सय अभिञ्जा सच्चिक्खत्वा उप-
सम्पज्ज विहरति । अय सो, भिक्खवे, पठमो पुग्गलो आहुनेय्यो पाहु-
नेय्यो पे० अनुत्तर पुञ्जावसत्त लोक्कस्स ।

“पुन च पर, भिक्खवे, इधेक्कच्चो पुग्गलो चक्खुस्मि अनिच्चा
१० नुपस्सी विहरति अनिच्चसठ्ठी अनिच्चपटिसवेदी सत्तत समित्त अच्चो-
किण्ण चेतसा अधिमुच्चमानो पञ्जाय परियोगाहमानो । तस्स अपुच्च
अचरिम आसवपरियादान च होति जीवितपरियादान च । अय, भिक्खव,
धुत्तियो पुग्गलो आहुनेय्यो पे० अनुत्तरं पुञ्जावसत्त लोक्कस्स ।

“पुन च पर, भिक्खवे, इधेक्कच्चो पुग्गलो चक्खुस्मि अनिच्चा
१५ नुपस्सी विहरति अनिच्चसठ्ठी अनिच्चपटिसवेदी सत्तत समित्त अच्चो
किण्ण चेतसा अधिमुच्चमानो पञ्जाय परियोगाहमानो । सो पञ्चम
ओरम्भागियान सयोजनान परिकसया अन्तरपरिनिब्बायी होति .. पे०...
उपहञ्चपरिनिब्बायी होति पे० असङ्गारपरिनिब्बायी होति
पे० ससङ्गारपरिनिब्बायी होति पे० उद्वसोतो होति अकनिट्ठ
२० गामी । अय, भिक्खवे, सत्तमो पुग्गलो आहुनेय्यो पे० अनुत्तरं
पुञ्जावसत्त लोक्कस्स । इमे सो, भिक्खवे, सत्त पुग्गला आहुनेय्या पाहु-
नेय्या दक्खिण्यया अञ्जलिकरणीया अनुत्तर पुञ्जावसत्त लोक्कस्सा
ति ।

२-८ सस्सिमे भिक्खवे पुग्गला आहुनेय्या पाहुनेय्या पे०...
१५ अनुत्तर पुञ्जावसत्त लोक्कस्स । कतमे सत्त ? इध, भिक्खवे,
एकच्चो पुग्गलो चक्खुस्मि दुक्खानुपस्सी विहरति पे० .. चक्खुस्मि
अनत्तानुपस्सी विहरति पे० चक्खुस्मि क्षयानुपस्सी विहरति .. पे०...
चक्खुस्मि वयानुपस्सी विहरति .. पे० चक्खुस्मि विरागानुपस्सी विह-
रति पे० चक्खुस्मि निरोधानुपस्सी विहरति पे०... चक्खुस्मि
२० पटिनिस्सगानुपस्सी विहरति .. पे० ।

६-४८. सोतस्मि . पे० . घानस्मि . जिह्वाय . कायस्मि .

मनस्मि पे० ।

४६-६६. रूपेसु . पे० सद्देसु गन्धेसु रसेसु .. फोटुब्बेसु

. धम्मेषु . पे० . ।

६७-१४४. चक्खुविज्जाणे पे०.. सोतविज्जाणे . घान-

विज्जाणे . जिह्वाविज्जाणे कायविज्जाणे . मनोविज्जाणे . पे०. ।

१४५-६२. चक्खुसम्फस्से . पे०. सोतसम्फस्से .. घान-

सम्फस्से ... जिह्वासम्फस्से कायसम्फस्से .. मनोसम्फस्से . पे० .. ।

१६३-२४० चक्खुसम्फस्सजाय वेदनाय ... पे० सोत-

सम्फस्सजाय वेदनाय घानसम्फस्सजाय वेदनाय जिह्वासम्फस्सजाय

वेदनाय . कायसम्फस्सजाय वेदनाय . मनोसम्फस्सजाय वेदनाय

पे०.. ।

२४१-८८. रूपसञ्जाय . पे० सद्दसञ्जाय गन्ध-

सञ्जाय रससञ्जाय . फोटुब्बसञ्जाय . धम्मसञ्जाय . पे०. ।

२८६-३३६. रूपसञ्चेतनाय . पे० . सद्दसञ्चेतनाय . गन्ध-

सञ्चेतनाय रससञ्चेतनाय . फोटुब्बसञ्चेतनाय .. धम्मसञ्चेतनाय

पे० ।

३३७-८४. रूपतण्हाय . पे० . सद्दतण्हाय गन्धतण्हाय .

रसतण्हाय .. फोटुब्बतण्हाय . धम्मतण्हाय ... पे०... ।

३८५-४३२. रूपवितक्के . पे०... सद्दवितक्के . गन्धवितक्के

. रसवितक्के .. फोटुब्बवितक्के . धम्मवितक्के . पे०. ।

४३३-८०. रूपविचारे ... पे०... सद्दविचारे ... गन्धविचारे .

रसविचारे . फोटुब्बविचारे धम्मविचारे .. पे० ।

४८१-५२८. "पञ्चकखन्धे" पे० रूपकखन्धे ... वेदनाकखन्धे

सञ्जाकखन्धे सङ्खारकखन्धे . विज्जाणकखन्धे अनिच्चानुपस्सी

विहरति पे० . दुक्खानुपस्सी विहरति . अनत्तानुपस्सी विहरति ..

खयानुपस्सी विहरति .. वयानुपस्सी विहरति विरागानुपस्सी विहरति

. निरोधानुपस्सी विहरति पटिनिस्सगगानुपस्सी विहरति पे० .

लोकस्सा^{२१} ति ।

आहुनेय्यवगो दसमो ।

१ सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २ सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि ।

तत्सुहृन्

‘छद्धारारम्मणेस्वेत्य, विञ्ज्याणेषु च फत्सेसु ।
 वेदनासु च द्वारस्स, सुप्ता होन्ति विसु भट्ट ॥
 सञ्ज्या सञ्चेतना तण्हा, वितक्खेसु विचारे च ।
 गोधरस्स विसु भट्ट, पञ्चवक्खन्थे च पञ्चवेके ॥
 सोळसस्वेत्य मूलेसु, अनिच्च दुक्खमनत्ता ।
 क्षया वया विरागा च, निरोधा पटिनिस्सग्गा ॥
 कम भट्टानुपस्सना, योजेत्त्वान विसु विसु ।
 सम्पिण्ठितेसु सम्भेसु, हान्ति पञ्च सत्तानि च ।
 भट्टवीसत्ति सुत्तानि, आहुनेय्ये च वगिके’ ॥

— ० —

११ रागपेय्यालं

१ “रागस्स भिक्खवे, अभिञ्ज्याय सत्त धम्मा भावेत्तम्भा ।
 कत्तमे सत्त ? सत्तिसम्भोज्झङ्गो पे० उपेक्खासम्भोज्झङ्गो — रागस्स,
 भिक्खवे, अभिञ्ज्याय इमे सत्त धम्मा भावेत्तम्भा” ति ।

२ “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्ज्याय सत्त धम्मा भावेत्तम्भा ।
 कत्तमे सत्त ? अनिच्चसञ्ज्या, अनत्तसञ्ज्या, असुभसञ्ज्या, आदीनव-
 सञ्ज्या, पहानसञ्ज्या, विरागसञ्ज्या, निरोधसञ्ज्या — रागस्स, भिक्खवे,
 अभिञ्ज्याय इमे सत्त धम्मा भावेत्तम्भा” ति ।

३ “रागस्स भिक्खवे, अभिञ्ज्याय सत्त धम्मा भावेत्तम्भा ।
 कत्तमे सत्त ? असुभसञ्ज्या, मरणसञ्ज्या, आहारे पटिकूससञ्ज्या,
 सम्भलोके अनमिरत्तसञ्ज्या, अनिच्चसञ्ज्या, अनिच्चे दुक्खसञ्ज्या,
 दुक्खे अनत्तसञ्ज्या — रागस्स भिक्खवे, अभिञ्ज्याय इमे सत्त धम्मा
 भावेत्तम्भा” ति ।

४-५० “रागस्स भिक्खवे, परिञ्ज्याय पे०... परिक्खमाय
 ... पहानाय ... क्षयाय वयाय विरागाय निरोधाय आगाय
 पे० .. पटिनिस्सग्गाय इमे सत्त धम्मा भावेत्तम्भा” ति ।

५१-५१० “वीसस्स .. पे० .. भोहस्स कोभस्स उपत्ता
 हस्स .. मक्खस्स ... पळासस्स” ... इत्ताय मञ्जरियस्स .. मायाय -

१-१ इहा उद्दानपायायो वी स्या रो वीत्तकेसु न विस्सन्ति । २ पटिनिस्स-
 सञ्ज्या — वी स्या रो । ३ पहानस्स — वी स्या ।

साठेय्यस्स .. थम्भस्स . सारम्भस्स . मानस्स . अतिमानस्स ...
 मदस्स पमादस्स अभिञ्जाय पे० . परिञ्जाय .. परिक्खयाय
 पहानाय . खयाय . वयाय . विरागाय . निरोधाय चागाय ..
 पटिनिस्सग्गाय . पे० इमे सत्त धम्मा भावेतब्बा” ति ।

इदमवोच भगवा । अत्तमना ते भिक्खु भगवतो भासितं अभि- 5
 नन्दु ति ।

रागपेय्यालं निद्धितं ।

सत्तकनिपातो^१ निद्धितो^१ ।

८ अट्टकनिपातो

१ मेत्तावग्गो

१ मेत्तासुत्त

१ एव मे सुत्त । एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवन
अनायपिण्डिकस्स आरामे । तत्र सो भगवा भिक्षू आमन्तेसि -
“भिक्षवो” ति । “भवन्ते” ति ते भिक्षू भगवतो पञ्चस्सोसु । भगवा
एतदवोच -

२ “मेत्ताय, भिक्षवे, चेतोविमुत्तिया आसेविताय भाविताय
बहुलीकताय यानीकताय वत्थुकताय अनुद्धिताय परिजिताय सुसमारब्धाय
अट्टानिससा पाटिकङ्का । कतमे अट्ट ? सुख सुपत्ति, सुख पटिबुज्जति,
न पापक सुपिन पस्सति मनुस्सान पियो होत्ति, अमनुस्सान पियो होत्ति,
देवता रक्खन्ति, नास्स अग्नि वा विस वा सत्थ वा कमत्ति, उत्तरि अप्पटि
विज्जन्तो ब्रह्मलोकूपगो होत्ति । मेत्ताय भिक्षवे चेतोविमुत्तिया
आसेविताय भाविताय बहुलीकताय यानीकताय वत्थुकताय अनुद्धिताय
परिजिताय सुसमारब्धाय इमे अट्टानिससा पाटिकङ्का ति ।

“यो च मेत भावयति, अप्पमाण पटिस्सतो” ।

तनु सयोजना होन्ति पस्सतो उपविक्षयं ॥

“एकं पि चे पाणमवुद्धचित्तो,
मेत्तायति कुसली तेन होत्ति ।
सम्भे च’ पाणे मनसानुकम्पी,
पटुसगरियो पकरोति पुच्छं ॥

“ये सत्तसण्हं पयवि” विजेत्वा
राजिसमो यजमाना अनुपरियगा ।
सत्तसमेभं पुरिसमेध
सम्मापासं धाजपेय्य निरग्गळं ॥

१ पठिस्सतो - सी । २ कतल - स्वा । ३ च - सी स्वा रो । ४ यत्तानु-
कम्पि - स्वा रो । ५ पठवि - सी स्वा रो । ६ विजित्वा - सी स्वा ।
७ राजिसमो - स्वा राजीसमो - रो । ८ अनुपरिया - स्वा नुपरिया - रो ।
९ धाजपेय्य - रो । १० निरग्गळं - सी ।

“मेत्तस्स चित्तस्स सुभावितस्स,
 कल पि ते नानुभवन्ति सोळसि^१ ।
 चन्दप्पभा तारगणा व सब्बे,
 यथा^२ न अग्घन्ति कल पि सोळसि^३ ॥

“यो न हन्ति^३ न घातेति, न जिनाति न जापये ।
 मेत्तसो^४ सब्बभूतान, वेर तस्स न केनची” ति ॥

5

२. पञ्चासुत्तं

१ “अट्ठिमे, भिक्खवे, हेतू अट्ठ पच्चया आदिब्रह्मचरियिकाय
 पञ्जाय अप्पटिलद्धाय पटिलाभाय, पटिलद्धाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय
 भावनाय पारिपूरिया सवत्तन्ति । कतमे अट्ठ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
 सत्थार उपनिस्साय विहरति अञ्जतर वा गरुट्टानिय^५ सब्रह्मचारि,
 यत्थस्स तिब्ब हिरोत्तप्प पच्चुपट्ठित होति पेम च गारवो च । अय,
 भिक्खवे, पठमो हेतु पठमो पच्चयो आदिब्रह्मचरियिकाय पञ्जाय
 अप्पटिलद्धाय पटिलाभाय, पटिलद्धाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय
 पारिपूरिया सवत्तति ।

10

२ “सो त सत्थार उपनिस्साय विहरन्तो^६ अञ्जतर वा
 गरुट्टानिय सब्रह्मचारि, यत्थस्स तिब्ब हिरोत्तप्प पच्चुपट्ठित होति पेम
 च गारवो च, ते कालेन काल उपसङ्कमित्वा परिपुच्छति परि-
 पञ्हति — ‘इद, भन्ते, कथ, इमस्स को अत्थो’ ति ? तस्स ते आयस्मन्तो
 अविवट चेव विवरन्ति^७, अनुत्तानीकत च उत्तानीकरोन्ति, अनेकविहितेसु
 च कङ्खाठानियेसु धम्मेषु कङ्ख पटिविनोदेन्ति । अय, भिक्खवे, दुतियो
 हेतु दुतियो पच्चयो आदिब्रह्मचरियिकाय पञ्जाय अप्पटिलद्धाय पटि-
 लाभाय, पटिलद्धाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया
 संवत्तति ।

15

20

३ “सो त धम्म सुत्वा द्वयेन वूपकासेन सम्पादेति — कायवूप-
 कासेन च चित्तवूपकासेन च । अय, भिक्खवे, ततियो हेतु ततियो पच्चयो
 आदिब्रह्मचरियिकाय पञ्जाय अप्पटिलद्धाय पटिलाभाय, पटिलद्धाय
 भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया सवत्तति ।

25

१ सोलसि — सी० । २-२ सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ३ हनति — सी०, स्या० ।
 ४ मेत्तसो — स्या० । ५ गरुट्टानिक — सी० । ६ विहरति — सी०, स्या० । ७ विवटन्ति — स्या० ।

४ “सीलवा होति, पातिमोक्खसवरसवुतो विहरति आचार गोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खा- पदेसु । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो हेतु चतुत्थो पञ्चयो आदिब्रह्मचरियिकाय पञ्जाय अप्पटिलद्धाय पटिलाभाय, पटिलद्धाय भिम्मोभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया सवत्तति ।

५ “बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निधयो । ये ते धम्मा आदि कल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्य सम्यञ्जन’ केवल- परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुतो होन्ति धाता’ वचसा परिचिता मनसानुपेक्षिता विद्विया सुप्पटिविद्धा । अयं भिक्खवे, पञ्चमो हेतु पञ्चमो पञ्चयो आदिब्रह्मचरियिकाय पञ्जाय अप्पटिलद्धाय पटिलाभाय, पटिलद्धाय भिम्मोभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया सवत्तति ।

६ “आरद्धविरियो विहरति अकुसलान धम्मान पहानाय, कुसलान धम्मान उपसम्पदाय, बामवा दम्भपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । अयं, भिक्खवे, छट्ठो हेतु छट्ठो पञ्चयो आदिब्रह्म- चरियिकाय पञ्जाय अप्पटिलद्धाय पटिलाभाय, पटिलद्धाय भिम्मो- भावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया सवत्तति ।

७ “सङ्गगतो सो पन अनानाकथिको होति अतिरम्भान कथिको । साम वा धम्म भासति पर वा अज्जेसति अरिय वा तुण्हीभाव नाप्तिमञ्जति । अयं, भिक्खवे, सत्तमो हेतु सत्तमो पञ्चयो आदिब्रह्म- चरियिकाय पञ्जाय अप्पटिलद्धाय पटिलाभाय, पटिलद्धाय भिम्मो- भावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया सवत्तति ।

८ “पञ्चसु सो पन उपादानक्खघेसु उदयम्भयानुपस्सी विह- रति — ‘इति रूप इति रूपस्स समुदयो इति रूपस्स अत्थङ्गमो, इति वेदना इति वेदनाय समुदयो इति वेदनाय अत्थङ्गमो, इति सञ्जा पे० इति सङ्कारा इति विञ्जाण इति विञ्जाणस्स समुदयो इति विञ्जाणस्स अत्थङ्गमो’ ति । अयं भिक्खवे अट्ठमो हेतु अट्ठमो पञ्चयो आदिब्रह्मचरियिकाय पञ्जाय अप्पटिलद्धाय पटिलाभाय, पटिलद्धाय भिम्मोभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया सवत्तति ।

६ “तमेन सन्नह्यचारो एव सम्भावेन्ति^१ — ‘अयं^२ खो^३ आयस्मा सत्थार उपनिस्साय विहरति अञ्जतर वा गरुटानिय सन्नह्यचारि, यत्थस्स तिब्बं हिरोत्तप्प पच्चुपट्ठित होति पेम च गारवो च । अद्धा अयमायस्मा जान जानाति पस्स पस्सती’ ति । अय पि धम्मो पियत्ताय^३ गरुत्ताय^३ भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय सवत्तति ।

5

१० “त खो पनायमायस्मा सत्थारं उपनिस्साय विहरन्तो अञ्जतर वा गरुटानिय सन्नह्यचारि, यत्थस्स तिब्बं हिरोत्तप्प पच्चुपट्ठित होति पेम च गारवो च, ते^४ कालेन काल उपसङ्गमित्वा परिपुच्छति परिपञ्चति — इदं, भन्ते, कथं, इमस्स को अत्थो ति ? तस्स ते आयस्मन्तो अविवट चेव विवरन्ति, अनुत्तानीकत च उत्तानीकरोन्ति, अनेकविहितेसु च कङ्खाठानियेसु धम्मेसु कङ्ख पटिविनोदेन्ति । अद्धा अयमायस्मा जान जानाति पस्स पस्सती’ ति । अय पि धम्मो पियत्ताय गरुत्ताय भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय सवत्तति ।

10

११ “त खो पनायमायस्मा धम्मं सुत्वा द्वयेन^५ वूपकासेन सम्पादेति — कायवूपकासेन च चित्तवूपकासेन च । अद्धा अयमायस्मा जान जानाति पस्स पस्सती’ ति । अय पि धम्मो पियत्ताय गरुत्ताय भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय सवत्तति ।

15

१२ “सीलवा खो पनायमायस्मा पातिमोक्खसवरसवुतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । अद्धा अयमायस्मा जान जानाति पस्स पस्सती’ ति ! अय पि धम्मो पियत्ताय गरुत्ताय भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय सवत्तति ।

20

१३ “बहुस्सुतो खो पनायमायस्मा सुतधरो सुतसन्निचयो । ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थ सव्यञ्जन केवलपरिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । अद्धा अयमायस्मा जान जानाति पस्स पस्सती’ ति ! अय पि धम्मो पियत्ताय गरुत्ताय भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय सवत्तति ।

25

१ सम्भावयन्ति — सी० । २-२ स्या० पोत्यके नत्थि । ३-३ पियत्ताय गरुत्ताय — स्या० । ४ सो — सी०, स्या० । ५ येन — सी० ।

१४ "आरब्धविरियो स्रो पनायमायस्मा विहरति अकुसलान
धम्मान पहाणाय, कुसलान धम्मान उपसम्पदाय, आमवा दग्धपरबकमो
अनिक्खिस्तघुरो कुसलेसु धम्मेषु । अद्वा अयमायस्मा जान जानाति
पस्स पस्सती' ति । अय पि धम्मो पियत्ताय गरुत्ताय भावनाय साम-
५ ङ्काय एकीभावाय सवत्तति ।

१५ "सङ्खगतो स्रो पनायमायस्मा अनानाकमिको होति
अतिरब्धानकमिको । साम वा धम्म भासति पर वा अज्जेसति अरिय
वा तुण्हीभाव नातिमब्धति । अद्वा अयमायस्मा जान जानाति पस्स
पस्सती' ति । अय पि धम्मो पियत्ताय गरुत्ताय भावनाय सामङ्काय
१० एकीभावाय सवत्तति ।

१६ "पञ्चसु स्रो पनायमायस्मा उपादानक्खत्थेषु उदयब्ध
यानुपस्सी विहरति - इति रूप, इति रूपस्स समुदयो, इति रूपस्स
अत्यङ्गमो, इति वेदना पे० इति सङ्का इति सङ्कारा .. इति
विङ्काण, इति विङ्काणस्स समुदयो, इति विङ्काणस्स अत्यङ्गमो
१५ ति । अद्वा अयमायस्मा जान जानाति पस्स पस्सती' ति । अय पि
धम्मो पियत्ताय गरुत्ताय भावनाय सामङ्काय एकीभावाय सवत्तति ।

१७ "इमे स्रो, भिक्खवे, अट्ठ हेतू अट्ठ पञ्चया आदिब्रह्मचरिणि
काम पङ्काय अप्पटिलद्धाय पटिलाभाय पटिलद्धाय भिच्चोभावाय
वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया सवत्तन्ती' ति ।

३ पठमअप्पियसुत्त

१ "अट्ठहि भिक्खवे धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु सन्नह
चारीन अप्पियो च होति अमनापो च अगह च अभावनीयो च । कत्तमेहि
अट्ठहि ? इव भिक्खवे भिक्खु अप्पियपससी च होति, पियगरही च,
सामकामो च सक्कारकामो च, अहिरिको' च अनोत्तप्पो च पापिच्छो
च, मिच्छादिट्ठि च । इमेहि स्रो भिक्खवे, अट्ठहि धम्मोहि समन्नागतो
२५ भिक्खु सन्नहचारीन अप्पियो च होति अमनापो च अगह च
अभावनीयो च ।

२ "अट्ठहि भिक्खवे धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु सन्नहचारीन
पियो च होति मनापो च गह च भावनीयो च । कत्तमेहि अट्ठहि ?

इध, भिक्खवे, भिक्खु न अप्पियपससी च होति, न पियगरही च, न लाभकामो च, न सक्कारकामो च, हिरीमा च होति, ओत्तप्पी च, अप्पि-
च्छो च, सम्मादिट्ठि च । इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहि धम्महेहि समन्नागतो
भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा” ति ।

४. दुतियअप्पियसुत्तं

१. “अट्ठहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु सन्नह्यचारीनं 5
अप्पियो च होति अमनापो च अगरु च अभावनियो च । कतमेहि
अट्ठहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु लाभकामो च होति, सक्कारकामो च,
अनवज्जत्तिकामो च, अकालञ्जू च, अमत्तञ्जू च, असुचि च, बहु-
भाणी च, अक्कोसकपरिभासको च सन्नह्यचारीन । इमेहि खो, भिक्खवे,
अट्ठहि धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु सन्नह्यचारीनं अप्पियो च होति अमनापो 10
च अगरु च अभावनीयो च ।

२. “अट्ठहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु सन्नह्यचारीन
पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि अट्ठहि ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु न लाभकामो च होति, न सक्कारकामो च, न अन-
वज्जत्तिकामो च, कालञ्जू च, मत्तञ्जू च, सुचि च, न बहुभाणी च, 15
अनक्कोसकपरिभासको च सन्नह्यचारीन । इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहि
धम्महेहि समन्नागतो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु
च भावनियो चा” ति ।

५. पठमलोकधम्मसुत्तं

१ “अट्ठिमे, भिक्खवे, लोकधम्मा लोकं अनुपरिवत्तन्ति, लोको
च अट्ठ लोकधम्मे अनुपरिवत्तति । कतमे अट्ठ ? लाभो च, अलाभो 20
च, यसो च, अयसो च, निन्दा च, पससा च, सुख च, दुक्खं च — इमे
खो, भिक्खवे, अट्ठ लोकधम्मा लोक अनुपरिवत्तन्ति, लोको च इमे अट्ठ
लोकधम्मे अनुपरिवत्तती ति ।

“लाभो अलाभो च यसायसो च ,
निन्दा पससा च सुख दुक्ख च ।
एते अनिच्चा मनुजेषु धम्मा ,
असस्सता विपरिणामधम्मा ॥

“एते च अत्वा सतिमा सुमेधो ,
अवेक्षति विपरिणामधम्मे ।
इदुस्स धम्मा न मयेन्ति चित्त ,
अनिदुतो नो पटिघातमेति ॥

“तस्सानुरोधा अथवा विरोधा ,
विधूपिता अत्थञ्जिता' न सन्ति ।
पद च अत्वा विरज असोक ,
सम्मप्यजानाति भवस्स पारगू' ति ॥

६ वृत्तिपसोकधम्मसुत्त

१ “अट्टिमे, भिक्षवे, लोकधम्मा लोक अनुपरिवत्तन्ति, लोको
च अट्ट लोकधम्मे अनुपरिवत्तति । कतमे अट्ट ? सामो च, असामो
च यसो च, अयसो च, निन्दा च, पससा च, सुख च, दुक्ख च — इमे लो,
भिक्षवे, अट्ट लोकधम्मा लोक अनुपरिवत्तन्ति, लोको च इमे अट्ट लोक-
धम्मे अनुपरिवत्तति ।

२ “अस्सुतवतो, भिक्षवे पुयुज्जनस्स उप्पज्जति सामो पि
असामो पि यसो पि अयसो पि निन्दा पि पससा पि सुख पि दुक्ख पि,
सुतवतो पि, भिक्षवे अरियसावकस्स उप्पज्जति सामो पि असामो
पि यसो पि अयसो पि निन्दा पि पससा पि सुख पि दुक्ख पि । तत्र,
भिक्षवे को विसेसो को अधिप्पयासो' किं नानाकरण' सुतवतो अरिय
सावकस्स अस्सुतवता पुयुज्जनेना' ति ?

“भगवम्मूसवा नो भन्ते, धम्मा भगवन्नेत्तिवा भगवम्मटि
सरणा । सायु वत भन्ते, भगवन्तयेय पटिमातु एतस्स भासितस्स
अत्थो । भगवतो मृत्या भिक्खू धारेस्सन्ती' ति ।

३ “तेन हि भिक्खवे सुणाय सायुक्' मनसि वरोय, भाति
स्यामी' ति । “एय भन्ते ति गो से भिक्खू भगवतो पच्चस्तोर्मु ।
भगवा एतत्थोच — “अस्सुतवतो भिक्खवे पुयुज्जनस्स उप्पज्जति
सामो । या न इति पटिगच्छिपगति — ‘उप्पन्नो गो मे अयं सामो
गो य गो अनिग्गो दुग्ग। विपरिणामधम्मो' ति ययामूतं ण्यज्जानाति ।

उप्पज्जति अलाभो . पे०.. उप्पज्जति यसो . उप्पज्जति अयसो .
 उप्पज्जति निन्दा . . उप्पज्जति पसंसा उप्पज्जति सुखं उप्पज्जति
 दुक्ख । सो न इति पटिसञ्चिक्खति — ‘उप्पन्न खो मे इदं दुक्खं, तं च
 खो अनिच्च दुक्खं विपरिणामधम्म’ ति यथाभूतं नप्पजानाति ।

४ “तस्स लाभो पि चित्तं परियादाय तिट्ठति, अलाभो पि
 चित्तं परियादाय तिट्ठति, यसो पि चित्तं परियादाय तिट्ठति, अयसो पि
 चित्तं परियादाय तिट्ठति, निन्दा पि चित्तं परियादाय तिट्ठति, पससा
 पि चित्तं परियादाय तिट्ठति, सुखं पि चित्तं परियादाय तिट्ठति, दुक्खं पि
 चित्तं परियादाय तिट्ठति । सो उप्पन्नं लाभं अनुरुज्झति, अलाभे पटि-
 विरुज्झति, उप्पन्नं यसं अनुरुज्झति, अयसे पटिविरुज्झति, उप्पन्नं
 पससं अनुरुज्झति, निन्दाय पटिविरुज्झति, उप्पन्नं सुखं अनुरुज्झति,
 दुक्खे पटिविरुज्झति । सो एव अनुरोधविरोधसमापन्नो न परिमुच्चति
 जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपाया-
 सेहि । ‘न परिमुच्चति दुक्खस्मा’ ति वदामि ।

५ “सुतवतो च खो, भिक्खवे, अरियसावकस्स उप्पज्जति
 लाभो । सो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘उप्पन्नो खो मे अयं लाभो, सो
 च खो अनिच्चो दुक्खो विपरिणामधम्मो’ ति यथाभूतं पजानाति ।
 उप्पज्जति अलाभो . पे० उप्पज्जति यसो उप्पज्जति अयसो .
 उप्पज्जति निन्दा . उप्पज्जति पससा . उप्पज्जति सुखं . उप्पज्जति
 दुक्खं । सो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘उप्पन्नं खो मे इदं दुक्खं, तं च खो
 अनिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्म’ ति यथाभूतं पजानाति ।

६ “तस्स लाभो पि चित्तं न परियादाय तिट्ठति, अलाभो पि
 चित्तं न परियादाय तिट्ठति, यसो पि चित्तं न परियादाय तिट्ठति, अयसो
 पि चित्तं न परियादाय तिट्ठति, निन्दा पि चित्तं न परियादाय तिट्ठति,
 पससा पि चित्तं न परियादाय तिट्ठति, सुखं पि चित्तं न परियादाय तिट्ठति,
 दुक्खं पि चित्तं न परियादाय तिट्ठति । सो उप्पन्नं लाभं नानुरुज्झति,
 अलाभे नप्पटिविरुज्झति, उप्पन्नं यसं नानुरुज्झति, अयसे नप्पटि-
 विरुज्झति, उप्पन्नं पससं नानुरुज्झति, निन्दाय नप्पटिविरुज्झति,
 उप्पन्नं सुखं नानुरुज्झति, दुक्खे नप्पटिविरुज्झति । सो एव अनुरोध-
 विरोधविप्पहीनो परिमुच्चति जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि
 दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि । ‘परिमुच्चति दुक्खस्मा’ ति वदामि ।

अथ स्त्री, भिक्षव्ये, विसेसो अथ अधिष्ययासो इदं नानाकरणं सुतवतो
अरियसावकस्स अस्सुतवता पुणुज्जनेना ति ।

“लामो अलामो च यसायसो च ,
निन्दा पससा च सुख दुख च ।
एते अनिष्ठा मनुजेषु धम्मा ,
असस्सता विपरिणामधम्मा ॥

“एते च आत्वा सतिमा सुमेधो ,
अवेक्षन्ति विपरिणामधम्मे ।
इदुस्स धम्मा न मयेन्ति चित्तं ,
अनिदुतो नो पटिघासमेति ॥

“तस्सानुरोधा अथ वा विरोधा ,
विषूपाता अत्यङ्गता न सन्ति ।
पदं च आत्वा विरज्ज असोर्कं ,
सम्मप्यजानाति भवस्स पारगू” ति ॥

७ देयवत्तविपत्तिमुत्त

१ एकं समयं भगवा राजगहे विहरति गिण्हमूटे पच्चत्ते अचिरं
पक्कन्ते देयवत्तं । तत्र भगवा देवदत्त आरब्धं भिक्षुं आमन्तेसि -
“साधु भिक्षव्ये, भिक्षुं कालेन कालं अतविपत्तिं पच्चवेविराता होति ।
साधु भिक्षव्ये, भिक्षुं कालेन कालं परविपत्तिं पच्चवेविराता होति ।
साधु, भिक्षव्ये, भिक्षुं कालेन कालं अतसम्पत्तिं पच्चवेविराता होति ।
साधु भिक्षव्ये भिक्षुं कालेन कालं परसम्पत्तिं पच्चवेविराता होति ।
अट्टहि भिक्षव, अमदम्मेहि अभिभूतो परिग्यादिप्रचित्तो देयवत्तो आपा-
यिको मर्यादो वण्णदो अतविच्छो ।

२ “कतमेहि अट्टहि ? मामेव हि”, भिक्षव्ये, अभिभूतो परिग्या-
दिप्रचित्तो वण्णदो आपायिको मर्यादो अतविच्छो । अत-
२५ भन भिक्षव्ये .. वे० .. यमेन .. अयतो न गतारो न .. अतारो न ..
पापिन्द्राय पापमिराताय भिक्षव्ये अभिभूतो परिग्यादिप्रचित्तो
देयवत्तो आपायिको मर्यादो वण्णदो अतविच्छो । इमहि गो,

भिक्षवे, अट्टहि असद्वमेहि अभिभूतो परियादिन्नचित्तो देवदत्तो
आपायिको नेरयिको कप्पटो अतेकिच्छो ।

३ “साधु, भिक्षवे, भिक्षु उप्पन्न लाभ अभिभुय्य अभिभुय्य
विहरेय्य, उप्पन्न अलाभं पे० . उप्पन्न यस उप्पन्नं अयस ..
उप्पन्न सक्कार . उप्पन्न असक्कारं . उप्पन्न पापिच्छत उप्पन्नं 5 R
पापमित्तत अभिभुय्य अभिभुय्य विहरेय्य ।

४ “किञ्च^१, भिक्षवे, भिक्षु अत्यवस पटिच्च उप्पन्नं लाभं
अभिभुय्य अभिभुय्य विहरेय्य, उप्पन्न अलाभ पे० . उप्पन्न यस ..
उप्पन्न अयस उप्पन्न सक्कार उप्पन्न असक्कार उप्पन्नं पापिच्छत
. उप्पन्नं पापमित्तत अभिभुय्य अभिभुय्य विहरेय्य ?

५ “य हिस्स, भिक्षवे, उप्पन्न लाभ अनभिभुय्य विहरतो
उप्पज्जेय्यु आसवा विघातपरिळाहा, उप्पन्न लाभ अभिभुय्य विहरतो
एवस ते आसवा विघातपरिळाहा^२ न होन्ति । यं हिस्स, भिक्षवे, उप्पन्न
अलाभ पे० उप्पन्न यस उप्पन्न अयस . उप्पन्न सक्कार ... उप्पन्न
असक्कारं उप्पन्न पापिच्छत उप्पन्न पापमित्तत अनभिभुय्य विहरतो 15
उप्पज्जेय्यु आसवा विघातपरिळाहा, उप्पन्न पापमित्तत अभिभुय्य विह-
रतो एवस ते आसवा विघातपरिळाहा न होन्ति । इद खो, भिक्षवे,
भिक्षु अत्यवस पटिच्च उप्पन्न लाभ अभिभुय्य अभिभुय्य विहरेय्य,
उप्पन्न अलाभं पे० उप्पन्न यस उप्पन्न अयस . उप्पन्न सक्कार
उप्पन्न असक्कार उप्पन्न पापिच्छत उप्पन्न पापमित्तत अभिभुय्य 20
अभिभुय्य विहरेय्य ।

६ “तस्मात्तिह, भिक्षवे, एवं सिक्खितव्वं — ‘उप्पन्न लाभं
अभिभुय्य अभिभुय्य विहरिस्साम, उप्पन्नं अलाभं पे०.. उप्पन्न
यस उप्पन्न अयस . उप्पन्नं सक्कार उप्पन्न असक्कार . उप्पन्न
पापिच्छत उप्पन्न पापमित्तत अभिभुय्य अभिभुय्य विहरिस्सामा’ 25
ति । एव हि वो, भिक्षवे, सिक्खितव्व’ ति ।

८. उत्तरविपत्तिमुत्तं

१ एक समय आयस्मा उत्तरो महिसवत्थुस्मि विहरति सङ्खेय्यके
पव्वते वटजालिकाय^३ । तत्र खो आयस्मा उत्तरो भिक्षू आमन्तेसि —

१ कथञ्च — रो० । २ विघातपरिळाहा — सी० । ३ वटजालिकाय — सी०, रो०,

“साधावुसो, भिक्षु कालेन काल अत्तविपत्ति पञ्चवेक्खिता होति । साधावुसो, भिक्षु कालेन काल परविपत्ति पञ्चवेक्खिता होति । साधावुसो, भिक्षु कालेन काल अत्तसम्पत्ति पञ्चवेक्खिता होति । साधावुसो, भिक्षु कालेन काल परसम्पत्ति पञ्चवेक्खिता होती” ति ।

२ तेन खो पन समयेन वेस्सवणो महाराजा उत्तराय विसाय दक्खिण दिस गच्छति केनचिदेव करणीयेन । अस्सोसि खो वेस्सवणो महाराजा आयस्मतो उत्तरस्स महिसवत्थुस्मि सङ्खेम्यके पव्वते वट जालिकाय भिक्षून एव बम्म देसेन्तस्स — “साधावुसो, भिक्षु कालेन काल अत्तविपत्ति पञ्चवेक्खिता होति । साधावुसो, भिक्षु कालेन काल परविपत्ति पञ्चवेक्खिता होति । साधावुसो, भिक्षु कालेन काल अत्तसम्पत्ति पञ्चवेक्खिता होति । साधावुसो, भिक्षु कालेन काल परसम्पत्ति पञ्चवेक्खिता होती” ति ।

३ अथ खो वेस्सवणो महाराजा — सेम्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जित वा बाह पसारेम्य, पसारित वा बाह सम्मिञ्जेम्य, एवमेव — महिसवत्थुस्मि सङ्खेम्यके पव्वते वटजालिकाय अन्तरहितो देवेषु तावत्तिसेसु पातुरहोसि । अथ खो वेस्सवणो महाराजा येन सक्को देवानमिन्दो तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा सक्क देवानमिन्द एतदवोच — “यग्गे मारित जानेय्यासि । एसो आयस्मा उत्तरो महिसवत्थुस्मि सङ्खेम्यके पव्वते वटजालिकाय भिक्षून एव बम्म देसेति — ‘साधावुसो, भिक्षु कालेन काल अत्तविपत्ति पञ्चवेक्खिता होति । साधावुसो, भिक्षु कालेन काल परविपत्ति पे० .. अत्तसम्पत्ति परसम्पत्ति पञ्चवेक्खिता होती’ ति ।

४ अथ खो सक्को देवानमिन्दो — सेम्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जित वा बाह पसारेम्य, पसारित वा बाह सम्मिञ्जेम्य, एवमेव — देवेषु तावत्तिसेसु अन्तरहितो महिसवत्थुस्मि सङ्खेम्यके पव्वते वटजालिकाय आयस्मतो उत्तरस्स सम्मुत्ते पातुरहोसि । अथ सो सक्को देवानमिन्दो येनायस्मा उत्तरो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त उत्तर अमिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठितो सो सक्को देवानमिन्दो आयस्मन्त उत्तर एतदवोच —

५ “सच्च किर, भन्ते, आयस्मा उत्तरो भिक्खून् एवं धम्म
देसेसि — ‘साधावुसो, भिक्खु कालेन काल अत्तविपत्ति पच्चवेक्खिता
होति, साधावुसो, भिक्खु कालेन काल परविपत्ति . पे०.. अत्तसम्पत्ति
. परसम्पत्ति पच्चवेक्खिता होती” ति ?

“एव, देवानमिन्दा” ति ।

5

“किं पनिदं^१, भन्ते, आयस्मतो उत्तरस्स सक पटिभान, उदाहु
तस्स भगवतो वचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्सा” ति ?

“तेन हि, देवानमिन्द, उपम ते करिस्सामि । उपमाय मिधे-
कच्चे^२ विञ्जू पुरिसा भासितस्स अत्थ आजानन्ति ।

६ “सेय्यथापि, देवानमिन्द, गामस्स वा निगमस्स वा अविदूरे 10
महाधञ्जरासि । ततो महाजनकायो धञ्ज आहरेय्य — काजेहि^३ पि
पिटकेहि^४ पि उच्छङ्गेहि^५ पि अञ्जलीहि^६ पि । यो नु खो, देवानमिन्द,
तं महाजनकाय उपसङ्गमित्वा एव पुच्छेय्य — ‘कुतो इम धञ्ज आहरथा’
ति, कथ व्याकरमानो नु खो, देवानमिन्द, सो महाजनकायो सम्मा व्या-
करमानो व्याकरेय्या” ति ?

“अमुम्हा महाधञ्जरासिम्हा आहरामा’ ति खो, भन्ते, सो 15
महाजनकायो सम्मा व्याकरमानो व्याकरेय्या” ति ।

“एवमेव खो, देवानमिन्द, य किञ्चि सुभासित सब्ब त तस्स
भगवतो वचन अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स । ततो उपादायुपादाय मय
चञ्जे^७ च भणामा” ति ।

20

“अच्छरिय, भन्ते, अब्भुतं भन्ते । याव सुभासित चिद आय-
स्मता उत्तरेन — ‘य किञ्चि सुभासित सब्ब त तस्स भगवतो वचन अरहतो
सम्मासम्बुद्धस्स । ततो उपादायुपादाय मय चञ्जे च भणामा’ ति ।
एकमिदं^८, भन्ते उत्तर, समय^९ भगवा राजगहे विहरति गिञ्जकूटे पच्चते
अचिरपक्कन्ते देवदत्ते । तत्र खो भगवा देवदत्त आरब्भ भिक्खू 25
आमन्तेसि —

७ ‘साधु, भिक्खवे, भिक्खु कालेन काल अत्तविपत्ति पच्च-
वेक्खिता होति । साधु, भिक्खवे, भिक्खु कालेन काल परविपत्ति . पे०

१ पन — स्या० । २ पिधेकच्चे — सी०, रो० । ३ कायेहि — सी०, स्या०, कावेहि —
रो० । ४ सीसकेहि — स्या० । ५ उच्चङ्गेहि — स्या० । ६ अञ्जलीहि — सी० । ७ धञ्ज —
स्या० । ८ एवमिदं — सी०, स्या० । ९ एक समय — सी०, स्या० ।
अ० ३-३६

अतसम्पत्तिं परसम्पत्तिं पञ्चवेक्षिता होति । अट्टहि, भिक्षवे,
 असदम्मेहि अभिभूतो परियादिन्नचित्तो देवदत्तो आपायिको नेरयिको
 कप्पट्ठो अतेकिञ्चो । कसमेहि अट्टहि ? सामेन हि, भिक्षवे, अभिभूतो
 परियादिन्नचित्तो देवदत्तो आपायिको नेरयिको कप्पट्ठो अतेकिञ्चो,
 ५ अलामेन पे० यसेन अयसेन सक्कारेन असक्कारेन ...
 पापिञ्छताय पापमित्तताय, भिक्षवे, अभिभूतो परियादिन्नचित्तो
 देवदत्तो आपायिको नेरयिको कप्पट्ठो अतेकिञ्चो । इमहि सो,
 भिक्षवे, अट्टहि असदम्मेहि अभिभूतो परियादिन्नचित्तो देवदत्तो
 आपायिको नेरयिको कप्पट्ठो अतेकिञ्चो ।

10 = 'साधु, भिक्षवे, भिक्षु उप्पन्नं सामं अभिमुम्यं अभिमुम्यं
 विहरेम्य उप्पन्नं अलामं पे० उप्पन्नं यसं .. उप्पन्नं अयसं ... उप्पन्नं
 सक्कारं उप्पन्नं असक्कारं .. उप्पन्नं पापिञ्छतं उप्पन्नं पापमित्तं
 अभिमुम्यं अभिमुम्यं विहरेम्य ।

६ 'किञ्च, भिक्षवे, भिक्षु अत्यवसं पटिञ्च उप्पन्नं सामं
 15 अभिमुम्यं अभिमुम्यं विहरेम्य उप्पन्नं अलामं .. पे० .. उप्पन्नं यसं ...
 उप्पन्नं अयसं उप्पन्नं सक्कारं उप्पन्नं असक्कारं उप्पन्नं पापिञ्छतं
 उप्पन्नं पापमित्तं अभिमुम्यं अभिमुम्यं विहरेम्य ?

१० 'य हिस्स, भिक्षवे, उप्पन्नं सामं अनभिमुम्यं विहरतो
 उप्पज्जेम्युं आसवा विषातपरिळाहा, उप्पन्नं सामं अभिमुम्यं विहरतो
 20 एवसं ते आसवा विषातपरिळाहा न होन्ति । य हिस्स, भिक्षवे, उप्पन्नं
 अलामं पे० उप्पन्नं यसं उप्पन्नं अयसं उप्पन्नं सक्कारं .. उप्पन्नं
 असक्कारं उप्पन्नं पापिञ्छतं उप्पन्नं पापमित्तं अनभिमुम्यं विहरतो
 उप्पज्जेम्युं आसवा विषातपरिळाहा, उप्पन्नं पापमित्तं अभिमुम्यं विह
 रतो एवसं ते आसवा विषातपरिळाहा न होन्ति । इयं सो, भिक्षवे,

25 भिक्षु अत्यवसं पटिञ्च उप्पन्नं सामं अभिमुम्यं अभिमुम्यं विहरेम्य
 उप्पन्नं अलामं पे०.. उप्पन्नं यसं उप्पन्नं अयसं उप्पन्नं सक्कारं
 उप्पन्नं असक्कारं उप्पन्नं पापिञ्छतं उप्पन्नं पापमित्तं अभिमुम्यं
 अभिमुम्यं विहरेम्य ।

११ 'तस्मात्तिह भिक्षवे एव सिक्खितम्भं - उप्पन्नं सामं
 30 अभिमुम्यं अभिमुम्यं विहरिस्सामं उप्पन्नं अलामं पे०.. उप्पन्नं यसं ...
 उप्पन्नं अयसं उप्पन्नं सक्कारं उप्पन्नं असक्कारं .. उप्पन्नं

पापिच्छत उप्पन्न पापमित्तत अभिभुय्य अभिभुय्य विहरिस्सामा ति ।
एव हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं' ति ।

१२ “एत्तावता, भन्ते उत्तर, मनुस्सेसु चतस्सो परिसा —
भिक्खू, भिक्खुनियो, उपासका, उपासिकायो । नाय धम्मपरियायो
किस्मिञ्चि उपट्ठितो^१ । उग्गण्हतु^२, भन्ते, आयस्मा उत्तरो इमं धम्म- 5
परियाय । परियापुणातु, भन्ते, आयस्मा उत्तरो इम धम्मपरियाय ।
धारेतु, भन्ते, आयस्मा उत्तरो इम धम्मपरियाय । अत्थसहितो अय,
भन्ते, धम्मपरियायो आदिब्रह्मचरियको^३” ति ।

६ नन्दसुत

१ “कुलपुत्तो’ ति, भिक्खवे, नन्दं सम्मा वदमानो वदेय्य ।
‘बलवा’ ति, भिक्खवे, नन्द सम्मा वदमानो वदेय्य । ‘पासादिको’ ति, 10
भिक्खवे, नन्द सम्मा वदमानो वदेय्य । ‘तिब्बरागो’ ति, भिक्खवे, नन्द
सम्मा वदमानो वदेय्य । किमञ्जत्र^४, भिक्खवे, नन्दो इन्द्रियेसु गुत्त-
द्वारो, भोजने मत्तञ्जू, जागरिय अनुयुत्तो, सतिसम्पजञ्जेन समन्ना-
गतो, येहि नन्दो सक्कोति परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरित्तु । तत्र
इद, भिक्खवे, नन्दस्स इन्द्रियेसु गुत्तद्वारताय होति । सच्चे, भिक्खवे, 15
नन्दस्स पुरत्थिमा दिसा आलोकेतब्बा होति, सब्ब चेतसा^५ समन्नाहरित्वा
नन्दो पुरत्थिम दिस आलोकेति — ‘एव मे पुरत्थिम दिस आलोकयतो
नाभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सविस्सन्ती’ ति ।
इति ह तत्थ सम्पजानो होति ।

२ “सच्चे, भिक्खवे, नन्दस्स पच्छिमा दिसा आलोकेतब्बा होति 20
पे० उत्तरा दिसा आलोकेतब्बा होति । दक्खिणा दिसा आलोके-
तब्बा होति उद्ध उल्लोकेतब्बा^६ होति अधो ओलोकेतब्बा^७ होति
अनुदिसा अनुविलोकेतब्बा होति, सब्ब चेतसा समन्नाहरित्वा नन्दो
अनुदिस अनुविलोकेति — ‘एव मे अनुदिस अनुविलोकयतो नाभिज्झा-
दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सविस्सन्ती’ ति । इति ह 25
तत्थ^८ सम्पजानो होति । इद खो, भिक्खवे, नन्दस्स इन्द्रियेसु गुत्त-
द्वारताय होति ।

१ पटिठितो — सी०, स्या०, रो० । २ उग्गण्हतु — सी०, स्या०, रो० । ३ आदिब्रह्म-
चरियको — सी०, रो० । ४ तं कि मञ्जथ — सी०, किमञ्जथ — स्या० । ५ चेतसो —
सी०, स्या०, रो० । ६ उल्लोकेतब्ब — रो० । ७ ओलोकेतब्ब — रो० । ८ तत्र — स्या० ।

३ “तत्र इदं, भिक्षवे, नन्दस्स भोजने मत्तञ्जुत्ताय होति ।
इध, भिक्षवे, नन्दो पटिसङ्गा योनिसो आहार आहारेति — नैव दवाय
न मवाय न मण्डनाय न विभूसनाय, यावदेव इमस्स कायस्स ठित्तिवा
यापनाय विहिंसूपरतिया ब्रह्मचरियानुग्गहाय इति पुराणं च वेदं
पटिहङ्गामि, नव च वेदनं न उप्पावेस्सामि, यात्रां च मे भविस्सति
अनवज्जता च फासुविहारो चा’ ति । इदं सो, भिक्षवे, नन्दस्स भोजने
मत्तञ्जुत्ताय होति ।

४ “तत्रिदं, भिक्षवे, नन्दस्स जागरियानुयोगस्मि होति ।
इध, भिक्षवे नन्दो दिवसं चक्कुमेन निसज्जाय आवरणीयहि धम्मोहि
चित्तं परिसोधेति रत्तिया पठमं यामं चक्कुमेन निसज्जाय आवरणीयहि
धम्मोहि चित्तं परिसोधेति, रत्तिया मज्झिमं यामं वक्खिमेन पत्सेन
सीहसेम्यं कप्पेति पादे पादं अच्चावाय सतो सम्पज्जानो उट्ठानसज्जं
मनसिं करित्वा रत्तिया पच्छिमं यामं पञ्चुट्ठाय चक्कुमेन निसज्जाय
आवरणीयेहि धम्मोहि चित्तं परिसोधेति । इदं सो, भिक्षवे, नन्दस्स
जागरियानुयोगस्मि होति ।

५ “तत्रिदं, भिक्षवे, नन्दस्स सत्तिसम्पज्जन्ति होति ।
इध, भिक्षवे, नन्दस्स विविता वेदना उप्पज्जन्ति, विविता उपट्ठहन्ति,
विविता अग्गत्य गच्छन्ति, विविता सज्जा पे० विविता वितक्का
पे० अग्गत्य गच्छन्ति । इदं सो, भिक्षवे, नन्दस्स सत्ति-
सम्पज्जन्ति होति ।

६ “किमञ्जत्र भिक्षवे नन्दो इन्द्रियेसु गुत्तहारो, भोजने
मत्तञ्जु जागरिय अनुमुत्तो, सत्तिसम्पज्जन्तेन समभ्रातृ, येहि नन्दो
सक्कोति परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरितुं’ ति !

१० कारणवसुत्त

१ एकं समयं भगवा चम्पाय विहरति गङ्गाय पोक्खरम्मपा
तीरे । तेन सो पन समयेन भिक्षू भिक्षु आपत्तिया ओदेन्ति । सो
भिक्षु भिक्षूहि आपत्तिया ओदियमानो अञ्जेनाञ्जं पटिचरति,
यहिदा चय धपनामेति, कोपं च दोसं च अप्पचयं च पातुक्करोति ।

२. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “निद्धमथेत^१, भिक्खवे पुग्गल, निद्धमथेत, भिक्खवे, पुग्गल । अपनेय्येसो^२, भिक्खवे, पुग्गलो । कि^३ वो तेन परपुत्तेन विसोधितेन^३ । इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स तादिसयेव होति अभिक्कन्त पटिक्कन्त आलोकित विलोकित सम्मिञ्जितं पसारित सङ्घाटिपत्तचीवरधारण, सेय्यथापि अञ्जेस भद्दकान 5 भिक्खून — यावस्स भिक्खू आपत्तिं न पस्सन्ति । यतो च ख्वास्स भिक्खू आपत्तिं पस्सन्ति, तमेन एव जानन्ति — ‘समणदूसीवाय समणपलापो समणकारण्डवो’^४ ति । तमेन इति विदित्वा बहिद्धा नासेन्ति । तं किस्स हेतु ? मा अञ्जे भद्दके भिक्खू दूसेसी ति ।

३ “सेय्यथापि, भिक्खवे, सम्पन्ने यवकरणे यवदूसी जायेथ 10 यवपलापो यवकारण्डवो ति । तस्स तादिसयेव मूल होति, सेय्यथापि अञ्जेसं भद्दकान यवान, तादिसयेव नाळ होति, सेय्यथापि अञ्जेस भद्दकान यवान, तादिसयेव पत्त^१ होति, सेय्यथापि अञ्जेस भद्दकान यवानं — यावस्स सीस न निब्बत्तति । यतो च ख्वास्स^२ सीस निब्बत्तति, तमेन एवं जानन्ति — ‘यवदूसीवाय यवपलापो यवकारण्डवो’ ति । 15 तमेन इति विदित्वा समूल उप्पाटेत्वा बहिद्धा यवकरणस्स छुट्ठेन्ति । तं किस्स हेतु ? मा अञ्जे भद्दके यवे दूसेसी ति !

४ “एवमेव खो, भिक्खवे, इधेकच्चस्स पुग्गलस्स तादिसयेव होति अभिक्कन्त पटिक्कन्त आलोकित विलोकित सम्मिञ्जित पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारण, सेय्यथापि अञ्जेस भद्दकान भिक्खून — यावस्स 20 भिक्खू आपत्तिं न पस्सन्ति । यतो च ख्वास्स भिक्खू आपत्तिं पस्सन्ति, तमेन एव जानन्ति — ‘समणदूसीवाय समणपलापो समणकारण्डवो’ ति । तमेन इति विदित्वा बहिद्धा नासेन्ति । तं किस्स हेतु ? मा अञ्जे भद्दके भिक्खू दूसेसी ति ।

५ “सेय्यथापि, भिक्खवे, महतो घञ्जरासिस्स फुणमानस्स^१ 25 तत्थ यानि तानि घञ्जानि दब्भानि सारवन्तानि तानि एकमन्त पुञ्ज^२ होति, यानि पन तानि घञ्जानि दुब्बलानि पलापानि तानि वातो एकमन्त

१ निद्धमेथ त — सी०, धमथेत — रो० । २ अपनेय्येसो — सी०, रो०, अपनेय्यो — स्या० । ३-३ कि वो परपुत्तो विहेट्ठियति — सी०, कि परपुत्तो विहेट्ठेति — स्या०, कि वो पर-पुत्ता विहेट्ठेति — रो० । ४ समणकारण्डवो — स्या० । ५ पलास — स्या० । ६ यावस्स — सी० । ७ वुट्ठमानस्स — सी०, फुसयमानस्स — स्या०, वुवह्ममानस्स — रो० । ८ पुञ्जो —

अपवहति' । तमेन सामिका सम्मज्जन्ति गृहेत्वा भिष्योसोमसाम अप
सम्मज्जन्ति । त किंस्त हेतु ? मा अठ्ये भदके षष्ठ्ये दूसेसी ति !
एवमेव सो, भिक्खवे, इषेर्कच्चस्स पुग्गलस्स तादिसमेव होति अभिक्कन्त
पटिक्कन्त भालोकिन्त विसोकिन्त सम्मिञ्जित पसारित सङ्घाटिपत्तचीवर
धारण, सेम्यथापि' गठ्येस भदकान भिक्खून — यावस्स भिक्खू आपत्ति
न पस्सन्ति । यतो च स्वास्स भिक्खू आपत्ति पस्सन्ति, तमेन एव जानन्ति
— 'समणदूसीवाय समणपसापो समणकारण्हवो' ति । तमेन इति
विदित्वा बहिद्धा नासेन्ति । त किंस्त हेतु ? मा अठ्ये भदके भिक्खू
दूसेसी ति !

६ "सेम्यथापि भिक्खवे, पुरिसो उदपानपनाळियत्थिको तिष्ण
कुठारि' आदाय वन पविसेम्य । सो य' यदेव' स्वस्स कुठारिपासेन आको-
टेम्य" तत्थ यानि तानि स्वस्सानि दम्हानि सारवन्तानि तानि कुठारि
पासेन आकोटितानि कक्कळ' पटिनवन्ति यानि पन तानि स्वस्सानि
अन्तोपूतीनि अवस्सुत्तानि कसम्बुप्पात्तानि तानि कुठारिपासेन आकोटि
तानि दहर पटिनवन्ति । तमेन मूले छिन्दति, मूले छिन्दित्वा अगो
छिन्दति, अगो छिन्दित्वा अन्तो सुविसोषित विसोषेति, अन्तो सुविसो-
षित विसोषेत्वा उदपानपनाळि' योजेति । एवमेव सो, भिक्खवे, इषे
कच्चस्स पुग्गलस्स तादिसमेव होति अभिक्कन्त पटिक्कन्त भालोकिन्त
विसोकिन्त सम्मिञ्जित पसारित सङ्घाटिपत्तचीवरधारण, सेम्यथापि
अठ्येस भदकान भिक्खून — यावस्स भिक्खू आपत्ति न पस्सन्ति । यतो
च स्वास्स भिक्खू आपत्ति पस्सन्ति तमेन एव जानन्ति — 'समणदूसीवाय
समणपसापो समणकारण्हवो ति । तमेन इति विदित्वा बहिद्धा नासेन्ति ।
त किंस्त हेतु ? मा अठ्ये भदके भिक्खू दूसेसी ति !

"सवासाय विजानाथ पापिच्छो कोधनो इति ।

भक्खी यम्मी पलासी च, इस्सुकी मण्णरी सठो ॥

"सन्तवाणो जनवसि समणो विय भासति ।

रहो करोति कण्ण पापदिट्ठि अनादरो ॥

१ अपवहति — ही । २ सेम्यथापि भाव — ही । ३ कुठारि — रवा ।
४ तं यदेव — ही रवा रो । ५ आकोटति — ही रवा रो । ६ कक्कळ — नी ।
७ उदपानपनाळियं — ही उदपानपनाळि — रवा उदपानपनाति — रो ।

“ससप्पी च मुसावादी, त विदित्वा यथातथ ।
 सव्वे समग्गा हुत्वान, अभिनिव्वज्जयाथ नं ॥
 “कारण्डव निद्धमथ^१, कसम्बु अपकस्सय^२ ।
 ततो पलापे वाहेथ, अस्समणे समणमानिने ॥
 “निद्धमित्वान पापिच्छे^३, पापआचारगोचरे^४ । 5
 सुद्धामुद्धेहि संवास, कप्पयव्हो पत्तिस्सता ।
 ततो समग्गा निपका, दुक्खस्सन्त करिस्सथा” ति ॥
 मेत्तावग्गो पठमो ।

तस्सुद्धानं

मेत्तं पञ्जा च द्वे पिया^५, द्वे लोका द्वे विपत्तियो^६ ।
 देवदत्तो च उत्तरो, नन्दो कारण्डवेन चा ति ॥

— ० —

२. महावग्गो

१. वेरञ्जसुतं

१ एव मे सुत । एक समय भगवा वेरञ्जाय विहरति नळेस्- 10
 पुचिमन्दमूले । अथ खो वेरञ्जो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
 उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय^७
 वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो वेरञ्जो
 ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच —

२ “सुत मेत, भो गोतम — ‘न समणो गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे 15
 वुद्धे महल्लके अद्दगते वयोअनुपत्ते अभिवादेति वा पच्चुद्धेति वा आसनेन
 वा निमन्तेती’ ति । तयिद, भो गोतम, तथेव । न हि भव गोतमो
 ब्राह्मणे जिण्णे वुद्धे महल्लके अद्दगते वयोअनुपत्ते अभिवादेति वा
 पच्चुद्धेति वा आसनेन वा निमन्तेति । तयिद, भो गोतम, न सम्पन्न-
 मेवा” ति । 20

१ निद्धमवा — स्या० । २ अपकस्सवा — स्या० । ३ पापिच्छ — स्या० ।
 ४ पापकाचारगोचरे — सी०, पापलाचारगोचरे — स्या० । ५-५ मेत्ता० — सी०, मेन
 पञ्जा च द्वे च — स्या० । ६-६ द्वे लोकविपत्तियो — सी०, द्वे चाप्पिये द्वे च — स्या०, द्वे च
 लोकविपत्तियो — रो० । ७ सारणीय — सी०, स्या०, रो० ।

अपवहति' । तमेन सामिका सम्मज्जन्ति गहेत्वा भिव्यासोमत्ताय भ्रम
सम्मज्जन्ति । त किस्स हेतु ? मा अञ्जे भद्दके षण्णे दूसेसी ति ।
एवमेव सो, भिक्खवे, इधेकञ्चस्स पुग्गलस्स तादिसयेव होति अभिक्कन्त
पटिक्कन्त आलोकित विसोकित सम्मिञ्जित पसारित सङ्काटिपत्तनीवर
5 धारण, सेय्यथापि' अञ्जेस भद्दकान भिक्खून - यावस्स भिक्खू आपत्ति
न पस्सन्ति । यतो च स्वास्स भिक्खू आपत्ति पस्सन्ति, तमेन एव जानन्ति
- 'समणदूमीवाय समणपलापो समणकारण्हवो' ति । तमेन इति
विदित्वा बहिद्धा नासेन्ति । त किस्स हेतु ? मा अञ्जे भद्दके भिक्खू
दूसेसी ति ।

10 ६ "सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो उवपानपनाळियत्तिको तिक्ख
कुठारि" आदाय वन पविसेय्य । सो य' यदेव' कस्स कुठारिपासेन आको-
टेय्य" तत्थ यानि तानि खस्सानि दन्हानि सारवन्तानि तानि कुठारि
पासेन आकाटितानि कम्बलं पटिनदन्ति, यानि पन तानि खस्सानि
अन्तोपूतीनि अवस्सुतानि कसम्बुजातानि तानि कुठारिपासेन आकोटि
15 तानि दहर पटिनदन्ति । तमेन मूले छिन्दति मूले छिन्दित्वा अग्गे
छिन्दति अग्गे छिन्दित्वा अन्तो सुविसोषित विसोषेति, अन्तो सुविसो-
षित्व विसोषेत्वा उवपानपनाळि" योजेति । एवमेव सो, भिक्खवे, इधे
कञ्चस्स पुग्गलस्स तादिसमेव होति अभिक्कन्त पटिक्कन्त आलोकित
विसोकित सम्मिञ्जित पसारित सङ्काटिपत्तनीवरधारण, सेय्यथापि
20 अञ्जेस भद्दकान भिक्खून - यावस्स भिक्खू आपत्ति न पस्सन्ति । यतो
च स्वास्स भिक्खू आपत्ति पस्सन्ति तमेन एव जानन्ति - 'समणदूमीवाय
समणपलापो समणकारण्हवो' ति । तमेन इति विदित्वा बहिद्धा नासेन्ति ।
त किस्स हेतु ? मा अञ्जे भद्दके भिक्खू दूसेसी ति ।

25 "सवासाय विजानाथ पापिञ्छो कोधनो इति ।

मक्खी यग्गी पसासी च इस्सुकी मज्झरी सठो ॥

"सन्तवाधो जनवति समणो विम मासति ।

रहो करोति करण पापविट्ठि अनादरो ॥

१ अपवहति - सी । २ सेय्यथापि नाम - सी । ३ कुठारि - स्या ।
४ तं यदेव - सी स्या सी । ५ आकोटि - सी स्या सी । ६ कम्बल - सी ।
७ उवपानपनाळियं - सी उवपानपाळि - स्या उवपानपत्तानि - टी ।

“संसप्पी च मुसावादी, त विदित्वा यथातथं ।

सब्बे समग्गा हुत्वान, अभिनिव्वज्जयाथ नं ॥

“कारण्डव निद्धमथ^१, कसम्बु अपकस्सथ^२ ।

ततो पलापे वाहेथ, अस्समणे समणमानिने ॥

“निद्धमित्वान पापिच्छे^३, पापआचारगोचरे^४ ।

5

सुद्धासुद्धेहि सवास, कप्पयव्हो पतिस्सता ।

ततो समग्गा निपका, दुक्खस्सन्त करिस्सथा” ति ॥

मेत्तावग्गो पठमो ।

तस्सुद्धानं

मेत्तं पञ्जा च द्वे पिया^५, द्वे^६ लोका द्वे विपत्तियो^७ ।

देवदत्तो च उत्तरो, नन्दो कारण्डवेन चा ति ॥

— ० —

२. महावग्गो

१. वेरञ्जसुत्तं

१. एव मे सुत । एक समय भगवा वेरञ्जाय विहरति नळेरु- 10
पुचिमन्दमूले । अथ खो वेरञ्जो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवता र्द्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय^९
वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो वेरञ्जो
ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच —

२ “सुत मेत, भो गोतम — ‘न समणो गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे 15
वुद्धे महल्लके अद्धगते वयोअनुपत्ते अभिवादेति वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन
वा निमन्तेती’ ति । तयिद, भो गोतम, तथेव । न हि भव गोतमो
ब्राह्मणे जिण्णे बुद्धे महल्लके अद्धगते वयोअनुपत्ते अभिवादेति वा
पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेति । तयिद, भो गोतम, न सम्पन्न-
मेवा” ति ।

१ निद्धमवा — स्या० । २ अपकस्सवा — स्या० । ३ पापिच्छ — स्या० ।
४ पापकाचारगोचरे — सी०, पापलाचारगोचरे — स्या० । ५-५ मेत्ता० — सी०, मेत
पञ्जा च द्वे च — स्या० । ६-६ द्वे लोकविपत्तियो — सी०, द्वे चाप्पिये द्वे च — स्या०, द्वे च
लोकविपत्तियो — रो० । ७ सारणीय — सी०, स्या०, रो० ।

“नाह त, ब्राह्मण, पस्सामि सदेवके सोके समारके सव्वहणे
सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय यमह भमिवादेय्य वा पच्चु-
ट्टेय्य वा आसनेन वा निमन्तेय्य । य हि, ब्राह्मण, तथागतो भमि-
वादेय्य वा पच्चुट्टेय्य वा आसनेन वा निमन्तेय्य, मुद्धा पि तस्स
५ विपतेय्या” ति ।

३ “अरसरूपो भव गोतमो” ति !

“अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो, येन म परियायेन सम्मा
वदमानो वदेय्य — ‘अरसरूपो समणो गोतमो’ ति । ये ते, ब्राह्मण
रूपरसा सहरसा गन्धरसा रसरसा फोटुच्चरसा, ते तथागतस्स पहीना
१० उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावक्कुता आयति अनुप्पादधम्मा ।
अय खो, ब्राह्मण, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य —
‘अरसरूपो समणो गोतमो’ ति, नो ख खो य त्व सन्धाय वदेसी” ति ।

४ “निब्भोगो भव गोतमो” ति !

“अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वद-
१५ मानो वदेय्य — ‘निब्भोगो समणो गोतमो’ ति । ये ते, ब्राह्मण, रूपभोगा
सहभोगा गन्धभोगा रसभोगा फोटुच्चभोगा, ते तथागतस्स पहीना
उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावक्कुता आयति अनुप्पादधम्मा ।
अय खो ब्राह्मण परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य —
‘निब्भोगो समणो गोतमो’ ति नो ख खो य त्व सन्धाय वदेसी” ति ।

२० ५ “अकिरियवान्णे भव गोतमो” ति !

“अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण परियायो येन म परियायेन सम्मा वद-
मानो वदेय्य — ‘अकिरियवादो समणो गोतमो’ ति । अह हि, ब्राह्मण
अकिरियं वदामि कायवुच्चरितस्स वचीदुच्चरितस्स मनोदुच्चरितस्स,
अनेकविहितान पापकान अकुसलान धम्मानं अकिरिय वदामि । अय
२५ खो, ब्राह्मण परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य —
‘अकिरियवादो समणो गोतमो’ ति नो ख खो य त्वं सन्धाय वदेसी” ति ।

६ “उच्छेदवादो भव गोतमो” ति !

“अत्थि ख्वेस ब्राह्मण परियायो येन म परियायेन सम्मा वद-
मानो वदेय्य — ‘उच्छेदवादो समणो गोतमो’ ति । अह हि ब्राह्मण,

उच्छेदं वदामि रागस्स दोसस्स मोहस्स, अनेकविहितान पापकान अकुसलान धम्मान उच्छेद वदामि । अय खो, ब्राह्मण, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘उच्छेदवादो समणो गोतमो’ ति, नो च खो य त्व सन्धाय वदेसी” ति ।

७ “जेगुच्छी भव गोतमो” ति ।

“अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘जेगुच्छी समणो गोतमो’ ति । अह हि, ब्राह्मण, जिगुच्छामि कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनोदुच्चरितेन, जिगुच्छामि अनेकविहितान पापकान अकुसलान धम्मान समापत्तिया । अय खो, ब्राह्मण, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘जेगुच्छी समणो गोतमो’ ति, नो च खो यं त्वं सन्धाय वदेसी” ति ।

८ “वेनयिको भवं गोतमो” ति ।

“अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘वेनयिको समणो गोतमो’ ति । अह हि, ब्राह्मण, विनयाय धम्म देसेमि रागस्स दोसस्स मोहस्स, अनेकविहितान पापकान अकुसलानं धम्मानं विनयाय धम्म देसेमि । अय खो, ब्राह्मण, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘वेनयिको समणो गोतमो’ ति, नो च खो य त्व सन्धाय वदेसी” ति ।

९ “तपस्सी भव गोतमो” ति ।

“अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘तपस्सी समणो गोतमो’ ति । तपनीयाह, ब्राह्मण, पापके अकुसले धम्मे वदामि कायदुच्चरित वचीदुच्चरित मनोदुच्चरितं । यस्स खो, ब्राह्मण, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आर्याति अनुप्पादधम्मा, तमह ‘तपस्सी’ ति वदामि । तथागतस्स खो, ब्राह्मण, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आर्याति अनुप्पादधम्मा । अय खो, ब्राह्मण, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘तपस्सी समणो गोतमो’ ति, नो च खो यं त्व सन्धाय वदेसी” ति ।

१० “अपगव्भो भव गोतमो” ति ।

“अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘अपगव्भो समणो गोतमो’ ति । यस्स खो, ब्राह्मण,

आयति गन्धसेय्या पुनश्चवाभिनिव्वत्ति पहीना उच्छिन्नमूला ताता वत्थुक्ता अनभावद्धता आयति अनुप्पादधम्मा समह 'अपगम्भो' ति वदामि । तथागतस्स सो, ब्राह्मण, आयति गन्धसेय्या पुनश्चवाभिनिव्वत्ति पहीना उच्छिन्नमूला तातावत्थुक्ता अनभावद्धता आयति अनुप्पादधम्मा । अय सो, ब्राह्मण, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — 'अपगम्भो समणो गोतमो' ति, नो च सो य त्व सन्धाय वदेसि ।

११ "सेय्यथापि, ब्राह्मण, कुक्कुटिया अण्डानि अट्ट वा दस वा द्वादस वा । तानास्सु कुक्कुटिया सम्मा अणसयित्तानि सम्मा परिसेवित्तानि सम्मा परिभावित्तानि । यो नु सो तेस कुक्कुटिअपकान' पठमतर पादनलसिस्साय वा मुल्लसुण्डकेन वा अण्डकोस पदालेत्वा सात्थिना अभिनिग्मिज्जेय्य, किन्ति स्वास्स वचनीयो — 'जेट्ठो वा कनिट्ठो वा' ति ?

"जेट्ठो तिस्स भो गोतम वचनीयो । सो हि नेस भो गोतम, जेट्ठो होती" ति ।

१२ "एवमेव सो अह, ब्राह्मण, अविज्जागताय पजाय अण्ड भूताय परियोनद्धाय अविज्जण्डकोस पदालेत्वा एको व लोके अनुत्तर सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धो । अह हि ब्राह्मण जेट्ठो सेट्ठो लोकस्स । आरद्ध सो पन मे ब्राह्मण विरिय अहोसि असत्त्वीन, उपट्ठिता सति असम्मुट्ठा पत्तसद्धो कायो असारद्धो समाहित चित्त एकमा । सो सो अह ब्राह्मण विधिज्जेव कामेहि विधिच्च अकुसलेहि धम्मोहि सवितक्क सविचार विवेकज पीतिसुख पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरामि धितक्क-विचारान दूपसमा अज्झत्त सम्पसादन चेतसो एकोविभाव अघितक्क अविचार समाधिज पीतिसुख धुतिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरामि' पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरामि सता च सम्पज्जानो सुख च कायेन पटिसवेदेमि य त अरिया आचिक्खन्ति — 'उपेक्खको सत्तिमा सुखविहारी' ति सत्तिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरामि सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सान अत्यङ्गमा अदुक्खम सुख उपक्खासतिपारिसुद्धि चतुत्थ' ज्ञान' उपसम्पज्ज विहरामि ।

१ कुक्कुटिपकान — नी । २ अपम्मुट्ठा — नी । अपम्मुट्ठा — रो ।

३ विहरामि — रो । ४ पटिसवेदेमि — रो । ५-६. चतुत्थज्ञान — नी ।

१३ “सो एव समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे विगतूपक्विकलेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेञ्जप्पत्ते पुब्बेनिवासानुस्सतिञ्जाणाय चित्त अभिनिन्नामेसि । सो अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरामि, सेय्यथीद—एक पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो वीस पि जातियो तिस पि जातियो चत्तालीस पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जातिसत पि जातिसहस्स पि जातिसतसहस्स पि अनेके पि सवट्टकप्पे अनेके पि विवट्टकप्पे अनेके पि सवट्टविवट्टकप्पे—‘अमुत्रासि एवनामो एवगोत्तो एववण्णो एवमाहारो एवसुखदुक्खप्पटिसवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपादिं, तत्रापासि एवनामो एवगोत्तो एववण्णो एवमाहारो एवसुखदुक्खप्पटिसवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो’ ति । इति साकार सउद्देस अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरामि । अय खो मे, ब्राह्मण, रत्तिया पठमे यामे पठमा विज्जा अधिगता, अविज्जा विहता विज्जा उप्पन्ना, तमो विहतो आलोको उप्पन्नो, यथा त अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो । अय खो मे, ब्राह्मण, पठमा अभिनिब्बिदा अहोसि कुक्कुटच्छापकस्सेव अण्डकोसम्हा ।

१४ “सो एव समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे विगतूपक्विकलेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेञ्जप्पत्ते सत्तान चुतूपपातञ्जाणाय चित्त अभिनिन्नामेसि । सो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सामि चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानामि—‘इमे वत भोन्तो सत्ता कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनोदुच्चरितेन समन्नागता अरियान उपवादका मिच्छादिट्ठिका मिच्छादिट्ठिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा पर मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपात निरय उपपन्ना ति । इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वचीसुचरितेन समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियान अनुपवादका सम्मादिट्ठिका सम्मादिट्ठिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा पर मरणा सुगतिं सगग लोक उपपन्ना’ ति । इति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सामि चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानामि ।

अयं सौ मे, ब्राह्मण, रत्तिया मज्झिमे यामे दुतिया विज्जा अधिगता,
अविज्जा विहता विज्जा उप्पन्ना तमो विहतो आलोको उप्पन्नो
यथा तं अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो । अयं सौ मे,
ब्राह्मण, दुतिया अभिनिग्मिदा अहोसि कुक्कुटञ्छापकस्सेव अण्ठकोसम्हा ।

१५ “सो एव समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनञ्जणे
विगतूपक्खिलेसे मुद्धभूते कम्मनिये ठिते आनेब्जप्पत्ते आसवान सय
आणाय चित्तं अभिनिग्गामेसि । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं अग्गम्भञ्जासि,
‘अयं दुक्खसमुदयो’ ति यथाभूतं अग्गम्भञ्जासि ‘अयं दुक्खनिरोधो’ ति
यथाभूतं अग्गम्भञ्जासि ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं
अग्गम्भञ्जासि ‘इमे आसवा’ ति यथाभूतं अग्गम्भञ्जासि ‘अयं आसव
समुदयो’ ति यथाभूतं अग्गम्भञ्जासि, ‘अयं आसवनिरोधो’ ति यथाभूतं
अग्गम्भञ्जासि, ‘अयं आसवनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं
अग्गम्भञ्जासि । तस्स मे एव जानतो एव पस्मतो कामासवा पि चित्तं
विमुञ्चित्थ, भवासवा पि चित्तं विमुञ्चित्थ अविज्जासवा पि चित्तं
विमुञ्चित्थ । विमुत्तास्मि विमुत्तमिति आणं अहोसि । ‘स्त्रीणां जाति,
वुसितं ब्रह्मचरियं, कत्तं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया’ ति अग्गम्भञ्जासि ।
अयं सौ मे ब्राह्मण, रत्तिया पञ्चिमे यामे ततिया विज्जा अधि
गता अविज्जा विहता विज्जा उप्पन्ना, तमो विहतो आलोको
उप्पन्नो, यथा तं अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो । अयं
सौ मे ब्राह्मण, ततिया अभिनिग्मिदा अहोसि कुक्कुटञ्छापकस्सेव
अण्ठकोसम्हा’ ति ।

१६ एव वुत्ते वेरब्जो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच — ‘जेट्ठो
भव गोतमो सेट्ठो भव गोतमो । अभिक्खन्तं भो गोतमं अभिक्खन्तं
भो गोतमं ! सेम्यथापि भो गोतमं, निक्कुज्जितं’ वा उक्कुज्जेय्य
पटिच्छन्नं वा विवरेय्य मूण्हस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य अन्धकारे वा
तेसपज्जोतं धारेय्य — चक्खुमन्तो रूपानि दक्खन्ती ति एवमेव भोता
गोतमनं अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एसाहं भवन्तं गोतमं सरणं
गच्छामि धम्मं च भिक्खुसङ्घं च । उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्ज
तमो पाणुपेतं सरणं गतं’ ति ।

२. सीहसुत्तं

१ एकं समय भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार-
सालाय । तेन खो पन समयेन सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता
लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स
वण्ण भासन्ति, धम्मस्स वण्ण भासन्ति, सङ्घस्स वण्ण भासन्ति ।

२ तेन खो पन समयेन सीहो सेनापति निगण्ठावको तस्स 5
परिसाय निसिन्नो होति । अथ खो सीहस्स सेनापतिस्स एतदहोसि —
“निस्ससय खो सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो भविस्सति, तथा हिमे
सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना
सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्ण भासन्ति, धम्मस्स वण्ण
भासन्ति, सङ्घस्स वण्ण भासन्ति । यन्नूनाहं तं भगवन्त दस्सनाय उप- 10
सङ्कमेय्यं अरहन्त सम्मासम्बुद्ध” ति ।

३ अथ खो सीहो सेनापति येन निगण्ठो नाटपुत्तो^१ तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा निगण्ठ नाटपुत्त एतदवोच — “इच्छामहं, भन्ते, समणं
गोतम दस्सनाय उपसङ्गमितु” ति ।

“किं पन त्वं, सीह, किरियवादो समानो अकिरियवाद समण 15
गोतम दस्सनाय उपसङ्गमिस्ससि ? समणो हि, सीह, गोतमो अकिरिय-
वादो, अकिरियाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती” ति ।

अथ खो सीहस्स सेनापतिस्स यो अहोसि गमियाभिसङ्खारो
भगवन्त दस्सनाय, सो पटिप्पस्सम्भि ।

४ दुतिय पि खो सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता लिच्छवी 20
सन्थागारे सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स पे०
धम्मस्स पे० सङ्घस्स वण्ण भासन्ति । दुतिय पि खो सीहस्स सेना-
पतिस्स एतदहोसि — “निस्ससय खो सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो
भविस्सति, तथा हिमे सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता लिच्छवी
सन्थागारे सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्ण भासन्ति, 25
धम्मस्स पे० सङ्घस्स वण्ण भासन्ति । यन्नूनाह त भगवन्त दस्स-
नाय उपसङ्कमेय्य अरहन्त सम्मासम्बुद्ध” ति ।

५ अथ खो सीहो सेनापति येन निगण्ठो नाटपुत्तो तेनुपसङ्गमि,

उपसङ्कमित्वा निगण्ठं नाटपुत्त एतदवोच - “इच्छामह, भन्ते, समण
गोतम दस्सनाय उपसङ्कमितु” ति ।

“किं पन त्य, सीह, किरियवादो समानो अकिरियवाद समण
गोतम दस्सनाय उपसङ्कमिस्ससि ? समणो हि, सीह, गोतमो अकिरिय-
वादो अकिरियाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती” ति ।

दुतिय पि सो सीहस्स सेनापतिस्स यो अहोसि गमियाभिसङ्खारो
भगवन्त दस्सनाय, सो पटिप्पस्सम्मि ।

६ ततिय पि सो सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता लिच्छवी
सन्त्यागारे सन्निसिन्ना सन्नपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स पे०

० धम्मस्स पे० सङ्खस्स वण्ण भासन्ति । ततिय पि सो सीहस्स
सेनापतिस्स एतदहोसि - “निस्ससय सो सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो
भविस्सति, तथा हिमे सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता लिच्छवी
सन्त्यागारे सन्निसिन्ना सन्नपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्ण भासन्ति,
धम्मस्स वण्ण भासन्ति सङ्खस्स वण्ण भासन्ति । किं हिमे करिस्सन्ति
५ निगण्ठा अपलोकिता वा अनपलोकिता वा ? यधूनाह अनपलोकेत्वा च
निगण्ठे’ त भगवन्त दस्सनाय उपसङ्कुमेय्य अरहन्त सम्मासम्बुद्ध’ ति ।

७ अथ सो सीहो सेनापति पञ्चमत्तेहि रथसत्तेहि दिवादियस्स
बेसालिया निम्यासि भगवन्त दस्सनाय । यावत्तिका यानत्स भूमि,
मानेन गत्वा याना पच्चोरोहित्वा पत्तिका च अगमासि । अथ सो
५ सीहो सेनापति येन भगवा तेनुपसङ्कमि उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभि
वादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो सो सीहो सेनापति
भगवन्त एतदवोच -

८ “सुत भेत्त भन्ते - ‘अकिरियवादो समणो गोतमो अकि-
रियाय धम्म देसेति तेन च सावके विनेती’ ति । ये ते भन्ते, एव
५ माहसु - ‘अकिरियवादो समणो गोतमो अकिरियाय धम्म देसेति, तेन
च सावके विनेती’ ति कच्चि से, भन्ते भगवतो वुत्तवादिनो न च भग
वन्त अभूतेन अग्मापिक्खन्ति धम्मस्स चानुधम्म व्याकरोमि न च
कोचि सहधम्मिको वादानुवादो’ गारय्हं ठान आगच्छति ? अनग्गस्सानु
वामा हि भय, भन्ते, भगवन्त” ति ।

६ “अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘अकिरियवादो समणो गोतमो, अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती’ ति ।

१० “अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘किरियवादो समणो गोतमो, किरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती’ ति ।

११ “अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘उच्छेदवादो समणो गोतमो, उच्छेदाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती’ ति ।

१२ “अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘जेगुच्छी समणो गोतमो, जेगुच्छिताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती’ ति ।

१३ “अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘वेनयिको समणो गोतमो, विनयाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती’ ति ।

१४ “अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘तपस्सी समणो गोतमो, तपस्सिताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती’ ति ।

१५ “अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘अपगब्भो समणो गोतमो, अपगब्भताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती’ ति ।

१६ “अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘अस्सासको समणो गोतमो, अस्सासाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती’ ति ।

१७ “कतमो च, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘अकिरियवादो समणो गोतमो, अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती’ ति ? अहं हि, सीह, अकिरियं वदामि कायदुच्चरितस्स वचीदुच्चरितस्स मनोदुच्चरितस्स, अनेकविहितान् पापकान् अकुसलान् धम्मान् अकिरियं वदामि । अयं खो, सीह,

परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेम्य — 'अकिरियायादो समणो गोतमो, अकिरियाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती' ति ।

१८ "कतमो च, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेम्य — 'किरियायादो समणो गोतमो, किरियाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती' ति ? अहं हि, सीह, किरिय वदामि कायसुचरितस्स वचीसुचरितस्स मनोसुचरितस्स, अनेकविहितान् कुसलान् धम्मान् किरिय वदामि । अयं खो, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेम्य — 'किरियायादो समणो गोतमो, किरियाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती' ति ।

१९ "कतमो च, सीह, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेम्य — 'उच्छेदवादो समणो गोतमो, उच्छेदाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती' ति ? अहं हि, सीह, उच्छेद वदामि रागस्स दोसस्स मोहस्स अनेकविहितान् पापकान् अकुसलान् धम्मान् उच्छेद वदामि । अयं खो, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेम्य — 'उच्छेदवादो समणो गोतमो, उच्छेदाय धम्म देसेति तेन च सावके विनेती' ति ।

२० "कतमो च, सीह, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेम्य — 'जैगुच्छी समणो गोतमो जैगुच्छिताय धम्म देसेति तेन च सावके विनेती' ति ? अहं हि, सीह, जिगुच्छामि कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनोदुच्चरितेन जिगुच्छामि अनेकविहितान् पापकान् अकुसलान् धम्मान् समापत्तिया । अयं खो, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेम्य — 'जैगुच्छी समणो गोतमो जैगुच्छिताय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती' ति ।

२१ "कतमो च, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेम्य — 'वेनयिको समणो गोतमो विनयाय धम्म देसेति तेन च सावके विनेती' ति ? अहं हि, सीह, विनयाय धम्म देसेमि रागस्स दोसस्स मोहस्स अनेकविहितान् पापकान् अकुसलान् धम्मान् विनयाय धम्म देसेमि । अयं खो, सीह, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेम्य — 'वेनयिको समणो गोतमो विनयाय धम्म देसेति तेन च सावके विनेती' ति ।

२२ "कतमो च, सीह, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेम्य — 'तपस्सी समणो गोतमो तपस्मिताय धम्म देसेति

तेन च सावके विनेती' ति ? तपनीयाह, सीह, पापके अकुसले धम्मे वदामि कायदुच्चरित वचीदुच्चरित मनोदुच्चरित । यस्स खो, सीह, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्युक्ता अनभावङ्कता आर्याति अनुप्पादधम्मा, तमह 'तपस्सी' ति वदामि । तथागतस्स खो, सीह, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्न- 5 मूला तालावत्युक्ता अनभावङ्कता आर्याति अनुप्पादधम्मा । अय खो, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — 'तपस्सी समणो गोतमो, तपस्सिताय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती' ति ।

२३ "कतमो च, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — 'अपगब्भो समणो गोतमो, अपगब्भताय धम्म देसेति, 10 तेन च सावके विनेती' ति ? यस्स खो, सीह, आर्याति गब्भसेय्या पुन- व्भवाभिनिव्वत्ति पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्युक्ता अनभावङ्कता आर्याति अनुप्पादधम्मा, तमह 'अपगब्भो' ति वदामि । तथागतस्स खो, सीह, आर्याति गब्भसेय्या पुनव्भवाभिनिव्वत्ति पहीना उच्छिन्नमूला 15 तालावत्युक्ता अनभावङ्कता आर्याति अनुप्पादधम्मा । अय खो, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — 'अपगब्भो समणो गोतमो, अपगब्भताय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती' ति ।

२४ "कतमो च, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — 'अस्सासको समणो गोतमो, अस्सासाय धम्म देसेति, 20 तेन च सावके विनेती' ति ? अह हि, सीह, अस्सासको परमेन अस्सा- सेन, अस्सासाय धम्म देसेमि, तेन च सावके विनेमि । अय खो, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य — 'अस्सासको समणो गोतमो, अस्सासाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती' ति ।

२५ एव वुत्ते सीहो सेनापति भगवन्त एतदवोच — "अभिव- 25 कन्त, भन्ते, अभिवकन्त, भन्ते पे० उपासक म, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत" ति ।

२६ "अनुविच्चकार खो, सीह, करोहि । अनुविच्चकारो तुम्हादिसान जातमनुस्सान साधु होती" ति ।

"इमिनापाह^१, भन्ते, भगवतो भिय्योसोमत्ताय अत्तमनो अभि- 30 रद्धो, य म भगवा एवमाह — 'अनुविच्चकार खो, सीह, करोहि ।

अनुविञ्चकारो तुम्हादिसान आतमनुस्सान साधु होती' ति । म' हि मन्ते, अञ्जतिवित्त्या साधक समित्वा केवलकण्य बेसासि पटाक परिहरेय्यु - 'सीहो अम्हाक सेनापति साधकत्त उपगतो' ति । अथ च पन भगवा एवमाह - 'अनुविञ्चकार, सीह, करोहि । अनुविञ्चकारो तुम्हादिसान आतमनुस्सान साधु होती' ति । एसाह, मन्ते दुतिय पि भगवन्त सरण गच्छामि धम्म च भिक्खुसङ्घ च । उपासक म' भगवा धारेतु अञ्जतगो पाणुपेत सरण गत' ति ।

२७ "दीघरत्त खो ते, सीह, निगण्ठान ओपानभूत कुल, येन नेस उपगतान पिण्डक दातव्व मञ्जेय्यासी" ति ।

"इमिनापाह, मन्ते, भगवतो भिम्मोसोमत्ताय अत्तमनो अभि रद्धो, य म भगवा एवमाह - 'दीघरत्त खो ते, सीह निगण्ठान ओपानभूत कुल येन नेस उपगतान पिण्डक दातव्व मञ्जेय्यासी' ति । सुत मेत, मन्ते - 'समणो गोतमो एवमाह - मय्हमेव दान दातव्व, मय्हमेव सावकान दातव्व मय्हमेव दिन्न महप्फल, न अञ्जेस दिन्न महप्फल मय्हमेव सावकान दिन्न महप्फल न अञ्जेस सावकान दिन्न महप्फल ति अथ च पन म भगवा निगण्ठेसु पि दाने समादपेति । अपि च, मन्ते मयमेत्थ काल जानिस्साम । एसाह, मन्ते ततिय पि भगवन्त सरण गच्छामि धम्म च भिक्खुसङ्घ च । उपासक म, मन्ते भगवा धारेतु अञ्जतगो पाणुपेत सरण गत' ति ।

२८ अथ खो भगवा सीहस्स सेनापतिस्स अनुपुब्बि' कथ' कथेसि सेम्यधीद - दानकथ सीलकथ सम्मकथ कामान आदीनव ओकार सङ्किलेस नेक्खम्मे आनिसस पकासेसि । यदा भगवा अञ्जनासि सीह सेना पति कल्लचित्त मुदुचित्त विनीवरणचित्त उदगाचित्त पसन्नचित्त अथ या बुद्धान सामुक्कसिवा धम्मदेसना त पकाससि - कुक्ख समुदय निरोध मण । सेम्यथापि नाम सुद्ध वत्थ अपगतकाळक' सम्मदेय रजन पटिगण्हेय्य एवमव सीहस्स सेनापतिस्स तस्मिंयेय आसने विरज वीतमस धम्मचमखु उदपादि - "य किञ्चि समुदयधम्म सव्वं त निगोषधम्म' ति ।

२६ अथ खो सीहो सेनापति दिट्ठधम्मो पत्तधम्मो विदित-
धम्मो परियोगाब्धधम्मो तिण्णविचिकिच्छो विगतकथङ्कथो वेसारज्ज-
प्पत्तो अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्त एतदवोच - “अधिवासेतु मे,
भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्त सद्धि भिक्खुसङ्घेना” ति । अधिवासेसि
भगवा तुण्हीभावेन । 5

३० अथ खो सीहो सेनापति भगवतो अधिवासन विदित्वा
उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ
खो सीहो सेनापति अञ्जतर पुरिस आमन्तेसि - “गच्छ त्व, अम्भो
पुरिस, पवत्तमस जानाही” ति । अथ खो सीहो सेनापति तस्सा रत्तिया
अच्चयेन सके निवेसने पणीत खादनीय भोजनीय पटियादापेत्वा भगवतो 10
काल आरोचापेसि - “कालो, भन्ते । निट्ठित भत्त” ति ।

३१ अथ खो भगवा पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय
येन सीहस्स सेनापतिस्स निवेसनं तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा पञ्जत्ते
आसने निसीदि सद्धि भिक्खुसङ्घेन । तेन खो पन समयेन सम्बहुला
निगण्ठा वेसालिय रथिकाय^१ रथिक^२ सिङ्घाटकेन सिङ्घाटक बाहा पगग्य्ह 15
कन्दति - “अज्ज सीहेन सेनापतिना थूल पसु वधित्वा समणस्स गोतमस्स
भत्त कत । त समणो गोतमो जान उद्दिस्सकत्^३ मस परिभुञ्जति
पटिच्चकम्म” ति ।

३२ अथ खो अञ्जतरो पुरिसो येन सीहो सेनापति तेनुप-
सङ्गमि, उपसङ्गमित्वा सीहस्स सेनापतिस्स उपकण्णके आरोचेसि - 20
“यग्घे, भन्ते, जानेय्यासि । एते सम्बहुला निगण्ठा वेसालिय रथिकाय
रथिक सिङ्घाटकेन सिङ्घाटक बाहा पगग्य्ह कन्दन्ति - ‘अज्ज सीहेन
सेनापतिना थूल पसु वधित्वा समणस्स गोतमस्स भत्त कत । त समणो
गोतमो जान उद्दिस्सकत् मस परिभुञ्जति पटिच्चकम्म’ ति । अल
अय्यो दीघरत्त हि^४ ते आयस्मन्तो अवण्णकामा बुद्धस्स अवण्णकामा 25
धम्मस्स अवण्णकामा सङ्घस्स । न च पनेते आयस्मन्तो जिरिदन्ति^५ त
भगवन्त असता तुच्छा मुसा अभूतेन अब्भाचिक्खितु^६, न च मय जीवित्त-
हेतु पि सञ्चिच्च पाण जीविता वोरोपेय्यामा” ति ।

३३ अथ खो सीहो सेनापति बुद्धप्पमुख भिक्खुसङ्घ पणीतेन
खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेसि सम्पवारेसि । अथ खो सीहो 30

१-१ रथियाय रथिय - सी०, स्या०, रो० । २ उद्दिस्सकट - सी० । ३ पि -
सी० । ४ जीरन्ति - सी०, रो० । ५ अब्भाचिक्खन्ता - सी०, रो० ।

सेनापति भगवन्त भुत्ताधि ओनीतपत्तपाणि एकमन्त निसीदि । एकमन्त
निसिन्न खो सीह सेनापति भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समाद
पेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहमेत्वा उट्ठायासना पक्कामी ति ।

३ अस्साजानीयसुत्त

१ “अट्ठहि, भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागतो रज्ज्जो भद्दो^१
अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रज्ज्जो अज्जन्तेव सज्ज
गच्छति । क्तमेहि अट्ठहि ? इध, भिक्खवे, रज्ज्जो भद्दो अस्सा
जानीयो उभतो सुजातो होति — मातितो च पित्तितो च । यस्स दिसाय
अज्जे पि भद्दा अस्साजानीया जायन्ति तस्स दिसाय जातो होति ।
य खो पनस्स भोजन वेन्ति — अत्त वा सुक्ख वा — त सक्कच्चयेव परि
भुज्जति अविकिरन्तो । जेगुच्छी होति उच्चार वा पत्साव वा अभि
निसीदितु वा अभिनिपज्जितु वा । सोरतो होति सुक्खसवासो, न^२ च^३
अज्जे अस्से उम्मेजेता । यानि खो पनस्स होन्ति^४ साठेय्यानि कूटे
य्यानि जिम्हेय्यानि वक्खेय्यानि, तानि यथाभूत सारथिस्स आविकत्ता
होति । तेसमस्स सारथि अभिनिम्मदनाय वायमति । बाही खो पन
होति । ‘कामज्जे’ अस्सा वहन्तु वा मा वा, अहमेत्थ वहिस्सामी’ ति
चित्त उप्पावेति । गच्छन्तो खो पन उज्जुमग्गेनेव गच्छति । यामवा
होति याव जीवितमरणपरियायाना याम^५ उपवसेता । इमेहि खो,
भिक्खवे, अट्ठहि अज्जेहि समन्नागतो रज्ज्जो भद्दो अस्साजानीयो राजा
रहो होति राजभोग्गो रज्ज्जो अज्जन्तेव सज्ज गच्छति ।

२ “एवमेव खो, भिक्खवे अट्ठहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु
आहुनेम्यो होति पे० अनुत्तर पुच्छवक्खेत्त लोकस्स । क्तमेहि
अट्ठहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीसवा होति, पाप्पिमोक्खसवरसवुत्तो
विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु मयदस्सावी, समादाय
सिक्खति सिक्खापवेसु । य खो पनस्स भोजन वेन्ति — सूक्ख वा पणीत
वा — त सक्कच्चयेव परिभुज्जति अविहृज्जमानो । जेगुच्छी होति
कायदुक्खरित्तेन वक्कीदुक्खरित्तेन मनोदुक्खरित्तेन जेगुच्छी होति अनेक-
विहितान पापकान अनुससान धम्मान समापत्तिया । सोरतो होति

१ भद्दी — सी । २ अज्जन्तेव — सी । ३ न — सी । ४ यानि — त्या । ५ कामज्जव — सी । काम मज्जे — सी । ६ काम वा — सी ।

सुखसवासो, न अञ्जे भिक्खू उव्वेजेता । यानि खो पनस्स होन्ति
 साठेय्यानि कूटेय्यानि जिम्हेय्यानि वड्ढेय्यानि तानि यथाभूत आवि-
 कत्ता होति सत्थरि वा विञ्जूसु वा सन्नहाचारीसु । तेसमस्स सत्था
 वा विञ्जू वा सन्नहाचारी अभिनिम्मदनाय वायमति । सिविखता खो पन
 होति । 'कामञ्जे भिक्खू सिक्खन्तु वा मा वा, अहमेत्थ सिविखस्सामी' 5
 ति चित्त उप्पादेति । गच्छन्तो खो पन उजुमग्गेनेव गच्छति,
 तत्राय उजुमग्गो, सेय्यथीद - सम्मादिट्ठि पे० सम्मासमाधि ।
 आरद्धविरियो विहरति - 'काम तच्चो च न्हारु' च अट्ठि च अवसिस्सतु,
 सरीरे उपसुस्सतु मसलोहित, य त पुरिसथामेन पुरिसविरियेन पुरिस-
 परक्कमेन पत्तव्व, न त अपापुणित्वा विरियस्स सण्ठान भविस्सती' ति । 10
 इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति
 पे० अनुत्तर पुञ्जाक्ख्वेत्त लोकस्सा" ति ।

४. अस्सखळुङ्कुसुत्तं

१ "अट्ठ^१ च^२, भिक्खवे, अस्सखळुङ्कु^३ देसेस्सामि अट्ठ च अस्स-
 दोसे, अट्ठ च पुरिसखळुङ्कु अट्ठ च पुरिसदोसे । त सुणाथ, साधुक मनसि
 करोथ, भासिस्सामी" ति । "एव, भन्ते" ति खो ते भिक्खू भगवतो 15
 पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच -

२ "कतमे च, भिक्खवे, अट्ठ अस्सखळुङ्कु^४ अट्ठ च अस्सदोसा ?
 इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सखळुङ्कु 'पेही' ति वुत्तो, विद्धो समानो
 चोदितो सारथिना पच्छतो पटिक्कमति^५, पिट्ठितो रथ पवत्तेति^६ ।
 एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो अस्सखळुङ्कु होति । अय, भिक्खवे, 20
 पठमो अस्सदोसो ।

३ "पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो अस्सखळुङ्कु 'पेही' ति
 वुत्तो, विद्धो समानो चोदितो सारथिना पच्छा लङ्घति^७, कुव्वर हनति,
 तिदण्ड भञ्जति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो अस्सखळुङ्कु
 होति । अय, भिक्खवे, दुतियो अस्सदोसो ।

१ नहार - सी०, स्या०, रो० । २-२ अट्ठ - स्या० । ३ अस्सखळुङ्कु -
 सी० । ४ पटिक्कमति - सी०, रो० । ५ पटिक्कमति - सी०, रो० । ६ लङ्घिपति -
 सी०, लङ्घि पति - रो० ।

४ “पुन च पर भिक्षवे, इधेकञ्चो अस्सखळुङ्को ‘पेही’ ति वुत्तो विद्धो समानो चोदितो सारथिना रथीसाय सत्थि उस्सज्जित्वा रथीसयेव अज्झोमहति । एवरूपो पि, भिक्षवे, इधेकञ्चो अस्सखळुङ्को होति । अय, भिक्षवे, ततियो अस्सदोसो ।

५ “पुन च पर, भिक्षवे, इधेकञ्चो अस्सखळुङ्को ‘पेही’ ति वुत्तो, विद्धो समानो चोदितो सारथिना उम्मग्ग गण्हति’, उम्बट्टुम रथ कराति । एवरूपो पि, भिक्षवे, इधेकञ्चो अस्सखळुङ्को होति । अय, भिक्षवे, चतुत्थो अस्सदोसो ।

६ “पुन च पर, भिक्षवे, इधेकञ्चो अस्सखळुङ्को ‘पेही’ ति वुत्तो विद्धो समानो चोदितो सारथिना लङ्घति’ पुग्गिमाय’ पमाहति पुग्गिमे पादे । एवरूपो पि भिक्षवे इधेकञ्चो अस्सखळुङ्को होति । अय भिक्षवे पञ्चमो अस्सदोसो ।

७ “पुन च पर भिक्षवे, इधेकञ्चो अस्सखळुङ्को ‘पेही’ ति वुत्तो, विद्धो समानो चोदितो सारथिना अनादियित्वा सारथि अनादि मित्वा पतोवर्द्धि’ दन्तेहि मुखाघान विधसित्वा’ येन काम पक्कमति । एवरूपो पि भिक्षवे, इधेकञ्चो अस्सखळुङ्को होति । अय, भिक्षवे, छट्ठो अस्सदोसो ।

८ “पुन च पर भिक्षवे, इधेकञ्चो अस्सखळुङ्को ‘पेही’ ति वुत्तो विद्धो समानो चोदितो सारथिना नेव अभिक्कमति नो पटिक्कमति तत्थेव खीलद्वायी छित्तो होति । एवरूपो पि भिक्षवे इधेकञ्चो अस्स खळुङ्को होति । अय, भिक्षवे, सत्तमो अस्सदोसो ।

९ “पुन च पर भिक्षवे, इधेकञ्चो अस्सखळुङ्को ‘पेही’ ति वुत्तो विद्धो समानो चोदितो सारथिना पुरिमे च पादे सहस्सित्वा पच्छिमे च पादे सहस्सित्वा तत्थेव चत्तागे पादे अभिनिस्सीदति । एवरूपो पि भिक्षवे, इधेकञ्चा अस्सखळुङ्को हाति । अय, भिक्षवे, अट्ठमो अस्स दोसो । इमे सो भिक्षवे अट्ठ अस्सखळुङ्का अट्ठ च अस्सदोसा ।

१० “कतमे च, भिक्षवे अट्ठ पुरिसखळुङ्का अट्ठ च पुरिस दोसा ? इय भिक्षवे, भिक्षु भिक्षुं प्रापत्तिया चोदेन्ति । सो भिक्षु

भिक्षूहि आपत्तिया चोदियमानो 'न सरामी' ति असत्तिया^१ निव्वेठेति ।
 सेय्यथापि सो, भिक्षवे, अस्सखळुङ्को 'पेही' ति वुत्तो, विद्धो समानो
 चोदितो सारथिना पच्छतो पटिक्कमति, पिट्ठितो रथ वत्तेति, तथूपमाह,
 भिक्षवे, इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि, भिक्षवे, इधेकच्चो पुरिस-
 खळुङ्को होति । अय, भिक्षवे, पठमो पुरिसदोसो ।

5

११ "पुन च पर, भिक्षवे, भिक्षू भिक्षु आपत्तिया चोदेन्ति ।
 सो भिक्षु भिक्षूहि आपत्तिया चोदियमानो चोदकयेव पटिप्फरति —
 'किं नु खो तुय्ह बालस्स अव्यत्तस्स भणितेन । त्व पि नाम भणितव्व
 मञ्जसी' ति । सेय्यथापि सो, भिक्षवे, अस्सखळुङ्को 'पेही' ति वुत्तो,
 विद्धो समानो चोदितो सारथिना पच्छा लङ्घति, कुब्बर हनति, तिदण्ड
 भञ्जति, तथूपमाह, भिक्षवे, इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि,
 भिक्षवे, इधेकच्चो पुरिसखळुङ्को होति । अय, भिक्षवे, दुतियो पुरिस-
 दोसो ।

10

१२ "पुन च पर, भिक्षवे, भिक्षू भिक्षु आपत्तिया चोदेन्ति ।
 सो भिक्षु भिक्षूहि आपत्तिया चोदियमानो चोदकस्सेव पच्चारोपेति —
 'त्व^१ खोसि इत्थन्नाम आपत्ति आपन्नो, त्व ताव पठम पटिकरोही' ति ।
 सेय्यथापि सो, भिक्षवे, अस्सखळुङ्को 'पेही' ति वुत्तो, विद्धो समानो
 चोदितो सारथिना रथीसाय सत्थि उस्सज्जित्वा रथीसयेव अज्झोमद्दति,
 तथूपमाह, भिक्षवे, इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि, भिक्षवे, इधे-
 कच्चो पुरिसखळुङ्को होति । अय, भिक्षवे, ततियो पुरिसदोसो ।

15

20

१३ "पुन च पर, भिक्षवे, भिक्षू भिक्षु आपत्तिया चोदेन्ति ।
 सो भिक्षु भिक्षूहि आपत्तिया चोदियमानो अञ्जेनाञ्ज पटिचरति,
 बहिद्धा कथ अपनामेति, कोप च दोस च अप्पच्चय च पातुकरोति ।
 सेय्यथापि सो, भिक्षवे, अस्सखळुङ्को 'पेही' ति वुत्तो, विद्धो समानो
 चोदितो सारथिना उम्मग्ग गण्हति, उव्वटुम रथ करोति, तथूपमाह,
 भिक्षवे, इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि, भिक्षवे, इधेकच्चो पुरिस-
 खळुङ्को होति । अय, भिक्षवे, चतुत्थो पुरिसदोसो ।

25

१४ "पुन च पर, भिक्षवे, भिक्षू भिक्षु आपत्तिया चोदेन्ति ।
 सो भिक्षु भिक्षूहि आपत्तिया चोदियमानो सङ्घमज्जे बाहुविकखेप^३

१ असत्तियाव — सी०, रो० । २ त्व पि — सी०, रो० । ३ बाहुविकखेप — सी०, रो० ।

करोति' । सेय्ययापि सो भिक्खवे, अस्ससल्लुङ्को 'पेही' ति वुत्तो, विद्धो समानो चोदितो सारथिना सङ्गति, पुरिमकाय पग्गण्हति पुरिमे पादे, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो पुरिससल्लुङ्को होति । अय भिक्खवे पञ्चमो पुरिसवोसो ।

१५ "पुन च पर, भिक्खवे भिक्खू भिक्खु आपत्तिया चोदन्ति । सो भिक्खु भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो अनादियित्वा सङ्ग अनादि मित्वा चोदक आपत्तिको व येन काय पक्कमति । सेय्ययापि सो, भिक्खवे, अस्ससल्लुङ्को 'पेही' ति वुत्तो, विद्धो समानो चोदितो सारथिना अनादियित्वा सारथि अनादियित्वा पतोवलट्ठि दन्तेहि मुखाघान विष सित्वा येन काम पक्कमति, तथूपमाह, भिक्खव इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि भिक्खवे, इधेकच्चो पुरिससल्लुङ्को होति । अय, भिक्खव, छट्ठो पुरिसवोसो ।

१६ "पुन च पर भिक्खवे, भिक्खू भिक्खु आपत्तिया चोदेन्ति । सो भिक्खु भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो नेवाह आपन्नोमिह न पनाह आपन्नोमिही' ति सो तुण्हीभावेन सङ्ग विहेठेति' । सेय्ययापि सो भिक्खवे अस्ससल्लुङ्को 'पेही' ति वुत्तो विद्धो समानो चोदितो सारथिना नेव अभिक्कमति नो पटिकम्मति तत्थेव सीलट्ठायी ठितो होति तथूपमाह भिक्खवे इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि भिक्खवे इधेकच्चो पुरिससल्लुङ्को होति । अय, भिक्खव सप्तमो पुरिसवोसो ।

१७ "पुन च पर, भिक्खवे भिक्खू भिक्खु आपत्तिया चोदेन्ति । सो भिक्खु भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो एवमाह — 'किं नु खो तुम्हे आयस्मन्तो अतिथान्हं मयि व्यावटा याव' इवानाह सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी' ति । सो सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सा एवमाह — 'इदानीं खो तुम्हे आयस्मन्तो अत्तमना होथा ति ? सेय्ययापि सो भिक्खवे अस्ससल्लुङ्को 'पेही' ति वुत्तो विद्धो समानो चोदितो सारथिना पुरिमे च पादे सहरित्वा पन्निममे च पादे सहरित्वा तत्थेव चत्तारो पावे अभिनिसीदति तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि भिक्खवे इधेकच्चो पुरिससल्लुङ्को होति । अय भिक्खवे,

अट्ठमो पुरिसदोसो । इमे खो, भिक्खवे, अट्ठ पुरिसखळुङ्का अट्ठ च पुरिसदोसा” ति ।

५. मलसुत्तं

१. “अट्ठिमानि, भिक्खवे, मलानि । कतमानि अट्ठ ? अस-
ज्झायमला, भिक्खवे, मन्ता, अनुट्ठानमला, भिक्खवे, घरा, मल,
भिक्खवे, वण्णस्स कोसज्ज, पमादो, भिक्खवे, रक्खतो मल; मल, 5
भिक्खवे, इत्थिया दुच्चरित, मच्छेर, भिक्खवे, ददतो मल, मला,
भिक्खवे, पापका अकुसला धम्मा अस्मि लोके परम्हि च, ततो,
भिक्खवे, मला मलतर अविज्जा परम मल । इमानि खो, भिक्खवे,
अट्ठ मलानी ति ।

“असज्झायमला मन्ता, अनुट्ठानमला घरा ।
मल वण्णस्स कोसज्ज, पमादो रक्खतो मल ॥

10

“मलित्थिया दुच्चरित, मच्छेर ददतो मल ।
मला वे पापका धम्मा, अस्मि लोके परम्हि च ।
ततो मला मलतर, अविज्जा परम मल” ति ॥

६ द्वैतेय्यसुत्तं

१ “अट्ठहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु द्वैतेय्य 15
गन्तुमरहति । कतमेहि अट्ठहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सोता च
होति, सावेता च, उग्गहेता च, धारेता च, विज्जाता च, विज्जापेता
च, कुसलो च सहितासहितस्स, नो च कलहकारको — इमेहि खो, भिक्खवे,
अट्ठहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु द्वैतेय्य गन्तुमरहति । अट्ठहि, भिक्खवे,
धम्मेहि समन्नागतो सारिपुत्तो द्वैतेय्य गन्तुमरहति । कतमेहि अट्ठहि ? 20
इध, भिक्खवे, सारिपुत्तो सोता च होति^१, सावेता च, उग्गहेता च, धारेता
च, विज्जाता च, विज्जापेता च, कुसलो च सहितासहितस्स, नो च
कलहकारको । इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहि धम्मेहि समन्नागतो सारि-
पुत्तो द्वैतेय्य गन्तुमरहती ति ।

20

१ ततो च — स्या०, रो० । २ सी० पोत्यके नत्थि ।
अ०३-३६

“यो वे न व्यथति^१ पत्वा, परिस उग्गवादिनि^२ ।

न च हापेति वचन, न च छावेति सासन ॥

“प्रसन्दिद्व च भणति, पुञ्छितो न च कुप्पति ।

स वे तादिसको भिक्खु, दूतेय्य गन्तुमरहती” ति ॥

७. पठमबन्धमसुत्तं

१ ‘अट्ठहि, भिक्खवे, आकारेहि इत्थी पुरिस बन्धति । कत्त मेहि अट्ठहि ? रुण्णेन^३, भिक्खवे, इत्थी पुरिस बन्धति, हसितेन, भिक्खवे, इत्थी पुरिस बन्धति, भणितेन भिक्खवे, इत्थी पुरिस बन्धति^४, आक्खेन भिक्खवे, इत्थी पुरिस बन्धति, वनमज्जेन भिक्खवे, इत्थी पुरिस बन्धति गन्धेन^५, भिक्खवे, इत्थी पुरिस बन्धति, रसेन, भिक्खवे, इत्थी पुरिस बन्धति^६ फस्सेन भिक्खवे, इत्थी पुरिस बन्धति । इमेहि सो भिक्खवे अट्ठहाकारेहि इत्थी पुरिस बन्धति । ते^७, भिक्खवे, सत्ता सुवद्धा^८ ये फस्सेन वद्धा” ति ।

= द्धुत्तियबन्धनसुत्तं

१ “अट्ठहि, भिक्खवे आकारेहि पुरिसो इत्थि बन्धति । कत्तमेहि अट्ठहि ? रुण्णेन, भिक्खवे पुरिसो इत्थि बन्धति हसितेन भिक्खवे पुरिसो इत्थि बन्धति, भणितेन, भिक्खवे, पुरिसो इत्थि बन्धति आक्खेन भिक्खवे, पुरिसो इत्थि बन्धति वनमज्जेन, भिक्खवे, पुरिसो इत्थि बन्धति गन्धेन भिक्खवे, पुरिसो इत्थि बन्धति, रसेन, भिक्खवे पुरिसो इत्थि बन्धति फस्सेन भिक्खवे पुरिसो इत्थि बन्धति । इमेहि सो भिक्खवे, अट्ठहाकारेहि पुरिसो इत्थि बन्धति । ते भिक्खवे सत्ता सुवद्धा ये फस्सेन वद्धा” ति ।

८ पहरावसुत्तं

१ एव समय भगवा घेरज्जाय विहरति नल्लेरुपुच्चिमन्दमूसे । अथ सो पहागयो असुरिन्दा येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा

१ पेपनी-सी घ्यापनि-स्या रो । २ उग्गवादिनि-सी उग्गहवादिनि-स्या रो । ३ रुणेन-सी रो । ४ एत्थ मीतेन बन्धति रोक्खेन बन्धती” ति मी रो पोण्णोगु परिदो वागे रिसमि । ५-७ अर्प पाटी मी रो पोण्णोगु न रिसमि । ८ तेटि-रो । ९ गुक्खा-मी स्या । १० वेन-स्या रो । ११ पागन-रो ।

भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्टासि । एकमन्त ठितं खो पहाराद
असुरिन्द भगवा एतदवोच -

“अपि पन, पहाराद, असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ती” ति ?

“अभिरमन्ति, भन्ते, असुरा महासमुद्दे” ति ।

“कति पन, पहाराद, महासमुद्दे अच्छरिया अब्भुता^१ धम्मा^१, 5

ये दिस्वा दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ती” ति ?

२ “अट्ठ, भन्ते, महासमुद्दे अच्छरिया अब्भुता धम्मा, ये दिस्वा
दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ति । कतमे अट्ठ ? महासमुद्दो, भन्ते,
अनुपुब्बनिन्नो अनुपुब्बपोणो अनुपुब्बपब्भारो, न आयतकेनेव पपातो ।
य पि, भन्ते, महासमुद्दो अनुपुब्बनिन्नो अनुपुब्बपोणो अनुपुब्बपब्भारो, न 10
आयतकेनेव पपातो, अय, भन्ते, महासमुद्दे पठमो अच्छरियो अब्भुतो
धम्मो, य दिस्वा दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ति ।

३ “पुन च पर, भन्ते, महासमुद्दो ठितधम्मो वेल नातिवत्तति ।
य पि, भन्ते, महासमुद्दो ठितधम्मो वेल नातिवत्तति, अय, भन्ते, महा-
समुद्दे दुतियो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो य दिस्वा दिस्वा असुरा महा- 15
समुद्दे अभिरमन्ति ।

४ “पुन च पर, भन्ते, महासमुद्दो न मतेन कुणपेन सवसति^२ ।
य होति महासमुद्दे मतं कुणप, त खिप्पमेव^३ तीर वाहेति, थल उस्सा-
रेति^३ । य पि, भन्ते, महासमुद्दो न मतेन कुणपेन सवसति, य होति
महासमुद्दे मत कुणप, त खिप्पमेव तीर वाहेति, थल उस्सारेति; अय, 20
भन्ते, महासमुद्दे ततियो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा
असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ति ।

५. “पुन च पर, भन्ते, या काचि महानदियो, सेय्यथीद - गङ्गा
यमुना अचिरवती सरभू मही, ता महासमुद् पत्वा जहन्ति पुरिमानि
नामगोत्तानि, ‘महासमुद्दो’ त्वेव सङ्गं गच्छन्ति । य पि, भन्ते, या 25
काचि महानदियो, सेय्यथीद - गङ्गा यमुना अचिरवती सरभू मही,
ता महासमुद् पत्वा जहन्ति पुरिमानि नामगोत्तानि, ‘महासमुद्दो’ त्वेव
सङ्गं गच्छन्ति, अय, भन्ते, महासमुद्दे चतुत्थो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो,
यं दिस्वा दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ति ।

१-१ अब्भुतधम्मा - स्या० ।

२ सवट्ठति - स्या० । ३ खिप्पमेव - सी० ।

४ उस्सादेति - सी०, रो० ।

६ “पुन च पर, भन्ते, या च लोके सयन्तियो महासमुद्दं अप्पेन्ति या च अन्तलिक्खा धारा पपतन्ति, न तेन महासमुद्दस्स ऊनत्त वा पूरत्त वा पञ्चयायति । य पि, भन्ते, या च लोके सयन्तियो महासमुद्दं अप्पेन्ति या च अन्तलिक्खा धारा पपतन्ति, न तेन महासमुद्दस्स ऊनत्त वा पूरत्त वा पञ्चयायति, अय, भन्ते, महासमुद्दे पञ्चमो अञ्छरियो अम्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ति ।

७ “पुन च पर, भन्ते, महासमुद्दो एकरसो लोणरसो । य पि, भन्ते, महासमुद्दो एकरसो लोणरसो, अय, भन्ते महासमुद्दे छद्दो अञ्छरियो अम्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ति ।

८ “पुन च पर, भन्ते, महासमुद्दो बहुरतनो अनेकरतनो । तन्निमानि रत्तनानि सेय्यधीव — मुत्ता मणि वेळुरियो सङ्खो सिला पवाळ रजत जातरूप लोहितको^१ मसारगल्ल । य पि भन्ते, महासमुद्दो बहुरतनो अनेकरतनो तन्निमानि रत्तनानि, सेय्यधीव — मुत्ता मणि वेळुरियो सङ्खो मिला पवाळ रजत जातरूप लोहितको मसारगल्ल अय, भन्ते महासमुद्दे सत्तमो अञ्छरियो अम्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ति ।

९ “पुन च पर, भन्ते महासमुद्दो महत्त भूतान आवासो । तन्निमे भूता — तिमि^२ तिमिङ्गलो तिमिरपिङ्गलो^३ असुरा नागा गन्धब्बा । सन्ति महासमुद्दे योजनसत्तिका पि अत्तभावा द्वियोजनसत्तिका पि अत्तभावा त्रियोजनसत्तिका पि अत्तभावा चतुयोजनसत्तिका पि अत्तभावा पञ्चयोजनसत्तिका पि अत्तभावा । य पि, भन्ते महासमुद्दो महत्त भूतान आवासो, तन्निमे भूता — तिमि तिमिङ्गलो तिमिरपिङ्गलो असुरा नागा गन्धब्बा सन्ति महासमुद्दे योजनसत्तिका पि अत्तभावा पे० द्वियोजन त्रियोजन चतुयोजन — पञ्चयोजनसत्तिका पि अत्तभावा अय भन्ते महासमुद्दे अट्ठमो अञ्छरियो अम्भुतो धम्मो य दिस्वा दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ति । इमे सो, भन्ते महासमुद्दे अट्ठ अञ्छरिया अम्भुता धम्मा, ये दिस्वा दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ती ति ।

१ कापि — एवा सी । २ लोहितको — सी सी । ३-३ तिमि तिमिङ्गला तिमिरपिङ्गला — सी तिमिरपिङ्गला तिमिरपिङ्गला — एवा सी ।

१० “अपि पन, भन्ते, भिक्खू इमस्मि धम्मविनये अभिरमन्ती” ति ?

“अभिरमन्ति , पहाराद, भिक्खू इमस्मि धम्मविनये” ति ।

“कति पन, भन्ते, इमस्मि धम्मविनये अच्छरिया अब्भुता धम्मा, ये दिस्वा दिस्वा भिक्खू इमस्मि धम्मविनये अभिरमन्ती” ति ? 5

११ “अट्ठ, पहाराद, इमस्मि धम्मविनये अच्छरिया अब्भुता धम्मा, ये दिस्वा दिस्वा भिक्खू इमस्मि धम्मविनये अभिरमन्ति । कतमे अट्ठ ? सेय्यथापि, पहाराद, महासमुद्दो अनुपुव्वनिन्नो अनुपुव्वपोणो अनुपुव्वपव्वारो, न आयतकेनेव पपातो, एवमेव खो, पहाराद, इमस्मि धम्मविनये अनुपुव्वसिक्खा अनुपुव्वकिरिया अनुपुव्वपटिपदा, न आयतकेनेव 10 अच्छापटिवेधो । य पि, पहाराद, इमस्मि धम्मविनये अनुपुव्वसिक्खा अनुपुव्वकिरिया अनुपुव्वपटिपदा, न आयतकेनेव अच्छापटिवेधो; अयं, पहाराद, इमस्मि धम्मविनये पठमो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा भिक्खू इमस्मि धम्मविनये अभिरमन्ति ।

१२ “सेय्यथापि, पहाराद, महासमुद्दो ठितधम्मो वेल नातिवत्तति, एवमेव खो, पहाराद, य मया सावकान सिक्खापद पञ्जत्त त मम सावका जीवितहेतु पि नातिक्कमन्ति । य पि, पहाराद, मया सावकान सिक्खापद पञ्जत्त त मम सावका जीवितहेतु पि नातिक्कमन्ति, अयं, पहाराद, इमस्मि धम्मविनये दुतियो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा भिक्खू इमस्मि धम्मविनये अभिरमन्ति । 20

१३ “सेय्यथापि, पहाराद, महासमुद्दो न मतेन कुणपेन सवसति । य होति महासमुद्दे मत कुणप, तं खिप्पमेव तीर वाहेति थल उस्सारेति, एवमेव खो, पहाराद, यो सो पुगलो दुस्सीलो पापधम्मो असुचिसङ्कस्सरसमाचारो पटिच्छन्नकम्मन्तो अस्समणो समणपटिञ्जो अब्रह्मचारी ब्रह्मचारिपटिञ्जो अन्तोपूति अवस्सुतो कसम्बुजातो, न 25 तेन सङ्घो सवसति, खिप्पमेव^१ न सन्निपत्तिवा उक्खिपति । किञ्चा पि सो होति मज्झे भिक्खुसङ्घस्स सन्निसिन्नो^२, अथ खो सो आरका व सङ्घम्हा सङ्घो च तेन । य पि, पहाराद, यो सो पुगलो दुस्सीलो पापधम्मो असुचिसङ्कस्सरसमाचारो पटिच्छन्नकम्मन्तो अस्समणो समणपटिञ्जो अब्रह्मचारी ब्रह्मचारिपटिञ्जो 30

अन्तोपूति अवस्सुतो कसम्बुजातो, न तेन सङ्गो सबसति, सिप्पमेव
नं सन्निपत्तिस्वा उप्पिप्पसति, किञ्चा पि सो होति मज्जे भिक्खुसङ्गस्स
सन्निप्पिप्पो, अथ सो सो आरका व सङ्गम्हा सङ्गो च तेन, अय, पहाराद
इमस्मि धम्मविनये ततियो अञ्छरियो अम्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा
भिक्खू इमस्मि धम्मविनये अभिरमन्ति ।

१४ “सैय्यथापि, पहाराद या काचि महानदियो, सैय्यथीद -
गङ्गा यमुना अचिरवती सरभू मही, ता महासमुद्द पत्वा जहन्ति पुरि
मानि नामगोत्तानि, ‘महासमुद्दो’ त्वेव सङ्ग गच्छन्ति एवमेव सो, पहा
राद चत्तारो मे वण्णा - सत्तिया ब्राह्मणा वेस्सा सुद्दा, ते तथागतप्पवेदिते
धम्मविनये अगारस्सा अनगारिय पब्बजित्वा जहन्ति पुरिमानि नाम
गोत्तानि ‘समणा’ सक्कपुत्तिया’ त्वेव सङ्ग गच्छन्ति । य पि, पहाराद,
चत्तारोमे वण्णा - सत्तिया ब्राह्मणा वेस्सा सुद्दा, ते तथागतप्पवेदिते
धम्मविनये अगारस्सा अनगारिय पब्बजित्वा जहन्ति पुरिमानि नाम
गोत्तानि, ‘समणा सक्कपुत्तिया’ त्वेव सङ्ग गच्छन्ति, अय, पहाराद,
इमस्मि धम्मविनये चतुत्थो अञ्छरियो अम्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा
भिक्खू इमस्मि धम्मविनये अभिरमन्ति ।

१५ “सैय्यथापि पहाराद या च लोके सवन्तियो महासमुद्द
अप्पेन्ति या च अन्तस्सिक्खा धारा पपतन्ति न तेन महासमुद्दस्स ऊत्त
वा पूरत्त वा पब्बज्जायति एवमेव सो, पहाराद, बहू चे पि भिक्खू अनु
पादिसेसाय निम्बानघातुया परिनिम्बयन्ति, न तेन निम्बानघातुया
ऊत्त वा पूरत्त वा पब्बज्जायति । य पि पहाराद, बहू चे पि भिक्खू
अनुपादिसेसाय निम्बानघातुया परिनिम्बयन्ति, न तेन निम्बानघातुया
ऊत्त वा पूरत्त वा पब्बज्जायति अय, पहाराद, इमस्मि धम्मविनये
पञ्चमो अञ्छरियो अम्भुतो धम्मो, यं दिस्वा दिस्वा भिक्खू इमस्मि
धम्मविनये अभिरमन्ति ।

१६ “सैय्यथापि पहाराद महासमुद्दो एकरसो क्षोणरसो
एवमेव सो पहाराद अय धम्मविनयो एकरसो विमुत्तिरसो । य पि
पहाराद अय धम्मविनयो एकरसो विमुत्तिरसो अय पहाराद इमस्मि
धम्मविनये छहो अञ्छरियो अम्भुतो धम्मो य दिस्वा दिस्वा भिक्खू
इमस्मि धम्मविनये अभिरमन्ति ।

१७ “सेय्यथापि, पहाराद, महासमुद्दो बहुरतनो अनेकरतनो, तत्रिमानि रतनानि, सेय्यथीद – मुत्ता मणि वेळुरियो^१ सङ्खो सिला पवाळं रजत जातरूपं लोहितको मसारगल्लं, एवमेव खो, पहाराद, अय धम्म-
विनयो बहुरतनो अनेकरतनो । तत्रिमानि रतनानि, सेय्यथीदं –
चत्तारो सतिपट्टाना, चत्तारो सम्मप्पधाना, चत्तारो इट्ठिपादा, पञ्च- 5
न्द्रियानि, पञ्च वलानि, सत्त बोज्झङ्गा, अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो ।
य पि, पहाराद, अयं धम्मविनयो बहुरतनो अनेकरतनो; तत्रिमानि
रतनानि, सेय्यथीद – चत्तारो सतिपट्टाना, चत्तारो सम्मप्पधाना, चत्तारो
इट्ठिपादा, पञ्चन्द्रियानि, पञ्च वलानि, सत्त बोज्झङ्गा, अरियो
अट्ठङ्गिको मग्गो, अय, पहाराद, इमस्मिं धम्मविनये सत्तमो अच्छरियो 10
अब्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा भिक्खू इमस्मिं धम्मविनये अभि-
रमन्ति ।

१८ “सेय्यथापि, पहाराद, महासमुद्दो महत् भूतान आवासो,
तत्रिमे भूता – तिमि तिमिङ्गलो तिमिरपिङ्गलो असुरा नागा गन्धब्बा,
सन्ति महासमुद्दे योजनसतिका पि अत्तभावा द्वियोजनसतिका पि अत्त- 15
भावा तियोजनसतिका पि अत्तभावा चतुयोजनसतिका पि अत्तभावा
पञ्चयोजनसतिका पि अत्तभावा, एवमेव खो, पहाराद, अय धम्म-
विनयो महत् भूतान आवासो, तत्रिमे भूता – सोतापन्नो सोतापत्ति-
फलसच्छिकिरियाय पटिपन्नो सकदागामी सकदागामिफलसच्छिकिरियाय
पटिपन्नो अनागामी अनागामिफलसच्छिकिरियाय पटिपन्नो अरहा अर- 20
हत्ताय पटिपन्नो । य पि, पहाराद, अयं धम्मविनयो महत् भूतानं
आवासो, तत्रिमे भूता – सोतापन्नो सोतापत्तिफलसच्छिकिरियाय पटि-
पन्नो सकदागामी सकदागामिफलसच्छिकिरियाय पटिपन्नो अनागामी
अनागामिफलसच्छिकिरियाय पटिपन्नो अरहा अरहत्ताय पटिपन्नो,
अय, पहाराद, इमस्मिं धम्मविनये अट्ठमो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो, यं 25
दिस्वा दिस्वा भिक्खू इमस्मिं धम्मविनये अभिरमन्ति । इमे खो, पहा-
राद, इमस्मिं धम्मविनये अट्ठ अच्छरिया अब्भुता धम्मा, ये दिस्वा
दिस्वा भिक्खू इमस्मिं धम्मविनये अभिरमन्ती” ति ।

१० उपोसथसुत्तं

१ एव समय भगवा सावत्थियं विहरति पुब्बारामे मिगार मातुपासावे । तेन सो पन समयेन भगवा तदुपोसथे भिक्षुसङ्घपरिवृतो निसिन्नो होति । अथ सो आयस्मा आनन्दो अभिक्कन्ताय रत्तिया, निक्कन्ते पठमे यामे, उट्टायासना एकस उत्तरासङ्गं करित्वा येन भगवा तेनञ्जसि पणामेत्वा भगवन्त एतदवोच — “अभिक्कन्ता भन्ते, रत्ति, निक्कन्तो पठमो यामो, चिरनिसिन्नो भिक्षुसङ्घो । उद्दिमतु, भन्ते, भगवा भिक्षून पातिमोक्ख” ति ।

२ एव वुत्ते भगवा तुण्ही अहोसि । दुतियं पि सो आयस्मा आनन्दो अभिक्कन्ताय रत्तिया निक्कन्ते मज्झिमे यामे, उट्टायासना एकस उत्तरासङ्गं करित्वा येन भगवा तेनञ्जसि पणामेत्वा भगवन्त एतदवोच — “अभिक्कन्ता, भन्ते रत्ति, निक्कन्तो मज्झिमो यामो, चिर निसिन्नो भिक्षुसङ्घो । उद्दिमतु, भन्ते भगवा भिक्षून पातिमोक्ख” ति । दुतियं पि सो भगवा तुण्ही अहोसि । ततियं पि सो आयस्मा आनन्दो अभिक्कन्ताय रत्तिया निक्कन्ते पच्छिमे यामे, उट्ठस्ते अरणे, नन्दिमुखिया रत्तिया उट्टायासना एकस उत्तरासङ्गं करित्वा येन भगवा तेनञ्जसि पणामेत्वा भगवन्त एतदवोच — “अभिक्कन्ता, भन्ते रत्ति, निक्कन्तो पच्छिमो यामो उट्ठस्त अरण नन्दिमुखी रत्ति, चिरनिसिन्नो भिक्षुसङ्घो । उद्दिमतु, भन्ते, भगवा भिक्षून पातिमोक्ख” ति ।

“अपरिसुद्धा आनन्द, परिसा” ति ।

३ अथ सो आयस्मतो महामोग्गल्लानस्स एतदहोसि — “क नु सो भगवा पुग्गल सन्धाय एवमाह — ‘अपरिसुद्धा आनन्द परिसा ति ? अथ सो आयस्मा महामोग्गल्लामो सन्धावन्त भिक्षुसङ्घं चेतसा चेतो परिण्ण मनसाकासि । अहसा सो आयस्मा महामोग्गल्लानो त पुग्गल दुस्सीम पापघम्म असुचि’ सङ्कस्सरसमाचार पटिञ्चलकम्मन्त अस्समण समणपटिञ्जं अन्नहाचारिं अन्नहाचारिपटिञ्जं अन्तोपूर्तिं अय स्सुत कसम्बुजात्त मज्जे भिक्षुसङ्घस्स निसिन्न विस्वान’ उट्टायासना येन सो पुग्गलो तेनुपसङ्कमि उपसङ्कमित्वा त पुग्गल एतदवोच — “उट्ठेहावुसो दिट्ठोसि भगवता । नत्थि ते भिक्षूहि सद्धि सवासो’ ति ।

१ ङि - त्या रो । २ यमुधि - ती त्या रो । ३ विस्वा - त्या रो ।

४ एवं वुत्ते सो पुग्गलो तुण्ही अहोसि । दुतिय पि खो आयस्मा महामोग्गल्लानो त पुग्गल एतदवोच — “उट्ठेहावुसो, दिट्ठोसि भगवता । नत्थि ते भिक्खूहि सद्धि संवासो” ति । दुतिय पि खो सो पुग्गलो तुण्ही अहोसि । ततियं पि खो आयस्मा महामोग्गल्लानो त पुग्गल एतदवोच — “उट्ठेहावुसो, दिट्ठोसि भगवता । नत्थि ते भिक्खूहि सद्धि संवासो” 5 ति । ततिय पि खो सो पुग्गलो तुण्ही अहोसि ।

५ अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो त पुग्गल बाहाय गहेत्वा बहिद्वारकोट्टका निक्खामेत्वा सूचिघटिक दत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त एतदवोच — “निक्खामितो सो, भन्ते, पुग्गलो मया । परिसुद्धा परिसा । उद्दिस्तु, भन्ते, भगवा भिक्खून पातिमोक्ख” 10 ति ।

“अच्छरिय, मोग्गल्लान, अब्भुत, मोग्गल्लान । याव बाहा गहणा पि नाम सो मोघपुरिसो आगमिस्सती” ति ।

६ अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “तुम्हेव दानि, भिक्खवे, उपोसथ करेय्याथ, पातिमोक्ख उद्दिसेय्याथ । न दानाह, भिक्खवे, 15 अज्जतग्गे उपोसथ^१ करिस्सामि^२, पातिमोक्ख उद्दिस्सिस्सामि । अट्ठानमेत, भिक्खवे, अनवकासो य तथागतो अपरिसुद्धाय परिसाय पातिमोक्ख उद्दिसेय्य ।

७ “अट्ठिमे, भिक्खवे, महासमुद्दे अच्छरिया अब्भुता^३ धम्मा^४, ये दिस्वा दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ति । कतमे अट्ठ ? महा- 20 समुद्दो, भिक्खवे, अनुपुब्बनिन्नो अनुपुब्बपोणो अनुपुब्बपब्भारो, न आयतकेनेव पपातो । य पि, भिक्खवे, महासमुद्दो अनुपुब्बनिन्नो अनुपुब्बपोणो अनुपुब्बपब्भारो, न आयतकेनेव पपातो, अयं, भिक्खवे, महासमुद्दे पठमो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ति . पे० (यथा पुरिमे^३ तथा वित्थारेतब्बो) ।

८ “पुन च पर, भिक्खवे, महासमुद्दो महत्त भूतान आवासो । तन्निमे भूता — तिमि तिमिङ्गलो तिमिरपिङ्गलो असुरा नागा गन्धब्बा । वसन्ति^५ महासमुद्दे योजनसतिका पि अत्तभावा पे० पञ्चयोजन- 25 सतिका पि अत्तभावा । यं पि, भिक्खवे, महासमुद्दो महत्त भूतान

१-१ स्या०, रो० पोत्यकेसु न दिस्सति । २ अब्भुतवम्मा — स्या० । ३ पुरिमेन — स्या० । ४ सन्ति — सी०, स्या०, रो० ।
अ० ३-४०

आवासो, तत्रिमे भूता - तिमि तिमिङ्गला तिमिरपिङ्गलो असुरा
नागा गन्धर्वा, वसन्ति महासमुद्दे योजनसतिका पि अत्तभावा
पे० पञ्चयोजनसतिका पि अत्तभावा अय, भिक्षवे, महा
समुद्दे अट्टमो अञ्छरियो अम्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा असुरा
महासमुद्दे अभिरमन्ति । इमे स्तो, भिक्षवे, महासमुद्दे अट्ट अञ्छरिया
अम्भुता धम्मा, ये दिस्वा दिस्वा असुरा महासमुद्दे अभिरमन्ति ।

६ "एवमेव" स्तो, भिक्षवे, अट्ट" इमस्मि धम्मविनये अञ्छ
रिया अम्भुता धम्मा, ये दिस्वा दिस्वा भिक्षू इमस्मि धम्मविनये अभि
रमन्ति । कतमे अट्ट ? सेम्यथापि, भिक्षवे महासमुद्दे अनुपुब्बनिष्ठो
अनुपुब्बपोणो अनुपुब्बपञ्जारो, न आयतकेनेव पपात्तो, एवमेव स्तो,
भिक्षवे, इमस्मि धम्मविनये अनुपुब्बसिक्खा अनुपुब्बकिरिया अनुपुब्ब
पटिपदा न आयतकेनेव अञ्जापटिवेधो । य पि, भिक्षवे, इमस्मि
धम्मविनये अनुपुब्बसिक्खा अनुपुब्बकिरिया अनुपुब्बपटिपदा, न आयत
केनेव अञ्जापटिवेधो, अय, भिक्षवे, इमस्मि धम्मविनये पठमो अञ्छ-
रियो अम्भुतो धम्मो, य दिस्वा दिस्वा भिक्षू इमस्मि धम्मविनये अभि
रमन्ति पे० । सेम्यथापि, भिक्षवे, महासमुद्दे महत्त भूतान
आवासो तत्रिमे भूता - तिमि तिमिङ्गलो तिमिरपिङ्गलो असुरा
नागा गन्धर्वा वसन्ति महासमुद्दे योजनसतिका पि अत्तभावा पे० ..
पञ्चयोजनसतिका पि अत्तभावा एवमेव स्तो, भिक्षवे अय धम्म
विनयो महत्त भूतान आवासो । तत्रिमे भूता - सोत्तापन्नो सोत्तापत्तिफल-
सञ्चिकिरियाय पटिपन्नो पे०.. अरहा अरहत्ताय पटिपन्नो । यं
पि भिक्षवे अय धम्मविनयो महत्त भूतान आवासो तत्रिमे भूता -
सोत्तापन्नो सोत्तापत्तिफलसञ्चिकिरियाय पटिपन्नो पे० अरहा अर-
हत्ताय पटिपन्नो, अय भिक्षवे इमस्मि धम्मविनये अट्टमो अञ्छरियो
अम्भुतो धम्मो य दिस्वा दिस्वा भिक्षू इमस्मि धम्मविनये अभिरमन्ति ।
इमे स्तो भिक्षवे इमस्मि धम्मविनये अट्ट अञ्छरिया अम्भुता
धम्मा ये दिस्वा दिस्वा भिक्षू इमस्मि धम्मविनये अभिरमन्ती
ति ।

महाधम्मो बुद्धियो ।

तस्सुदान^१

वेरञ्जो^२ सीहो^३ आजञ्जो^४, खलुङ्केन^५ मलानि च ।
दूतेय्य^६ द्वे^७ च बन्धना^८, पहारादो^९ उपोसथो ति ॥

३. गहपतिवग्गो

१. पठमउगगसुत्तं

१ एकं समयं भगवा वेसालिय विहरति महावन कूटागार-
सालाय । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि . पे०.. एतदवोच —
“अट्ठहि, भिक्खवे, अच्छरियेहि अब्भुतेहि^५ धम्मेहि^६ समन्नागतं उगग 5
गहपतिं वेसालिक धारेया” ति । इदमवोच भगवा । इद वत्वान सुगतो
उट्ठायासना विहार पाविसि ।

२ अथ खो अञ्जतरो भिक्खु पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्त-
चीवरमादाय येन उगगस्स गहपतिनो वेसालिकस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ खो उगगो गहपति 10
वेसालिको येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त भिक्खु अभि-
वादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो उगग गहपतिं वेसालिकं
सो भिक्खु एतदवोच —

“अट्ठहि खो त्व, गहपति, अच्छरियेहि अब्भुतेहि धम्मेहि
समन्नागतो भगवता व्याकतो । कतमे ते, गहपति, अट्ठ अच्छरिया 15
अब्भुता धम्मा, येहि त्व समन्नागतो भगवता व्याकतो” ति ?

३ “न खो अह, भन्ते, जानामि — कतमेहि अट्ठहि अच्छरियेहि
अब्भुतेहि धम्मेहि समन्नागतो भगवता व्याकतो ति । अपि च, भन्ते, येमे
अट्ठ अच्छरिया अब्भुता धम्मा सविज्जन्ति, ते^{१०} सुणाहि^{११}, साधुकं मनसि
करोहि, भासिस्सामी” ति । “एवं, गहपती” ति खो सो भिक्खु उगगस्स 20
गहपतिनो वेसालिकस्स पच्चस्सोसि । उगगो गहपति वेसालिको एतद-
वोच — “यदाहं, भन्ते, भगवन्तं पठमं दूरतो व अद्दसं; सह दस्सनेनेव

१ तश्रुदान — सी०, रो० । २-२ वेरञ्ज० — सी०, स्या०, रो० । ३ आजञ्जा —
स्या० । ४ खलुङ्केन — सी०, खलुङ्गेन — स्या० । ५ दूता — स्या० । ६ दुवे — सी० ।
७ बन्धनन्ति — स्या०, बन्धन्ति — रो० । ८ पहाराद — स्या०, रो० । ९-९ अब्भुत-
धम्मेहि — स्या० । १०-१०. त सुणेहि — म० ।

मे, भन्ते, भगवतो धित्त पसीदि । अय स्रो मे, भन्ते, पठमो अञ्छरियो अञ्मुतो धम्मो सविज्जति ।

४ “सो स्रो अह, भन्ते, पसन्नचित्तो भगवन्त पयिरूपासि । तस्स मे भगवा अनुपुब्धि^१ कय^२ कथेसि, सेम्ययीद — दानकय सीसकय संगकय, कामान आदीनय ओकार सङ्खिसेस, नेक्खम्मो आनिसस पका सेसि । यदा म भगवा अञ्ज्वासि कल्लचित्त मुदुचित्त विनीवरणचित्त उदग्गचित्त पसन्नचित्त, अय या बुद्धान सामुक्कसिका धम्मदेसना त पकासेसि — दुक्ख समुदय निरोध मग्ग । सेम्ययापि नाम सुद्ध^३ वत्थ^४ अपगतकाळक सम्मदेव रजनं पटिग्गण्हेम्य, एवमेव स्रो मे तस्मियेव आसने विरज धीतमल धम्मचक्खु उदपाधि — ‘य किञ्चि समुदयधम्म, सद्ध त निरोधधम्म’ ति । सो स्रो अह, भन्ते विट्ठभम्मो पत्तधम्मो विदितधम्मो परियोगान्हधम्मो तिण्णविचिकिञ्चो विगतकयद्धयो वेसा रज्जप्पत्तो अपरप्पञ्चयो सत्थुसामने तत्थेव बुद्ध च धम्म च सङ्ग च सरण अगमासि ब्रह्मचरियपञ्चमानि च सिक्खापदानि समा विमि^५ । अय स्रो मे, भन्ते, दुतियो अञ्छरियो अञ्मुतो धम्मो सविज्जति ।

५ “तस्स मद्दह, भन्ते, चतस्सो कोमारियो पजापत्तियो अहेसु । अथ स्वाह भन्ते येन सा पजापत्तियो तेनुपसङ्कमि उपसङ्कमित्वा सा पजापत्तियो एतदवच^६ — ‘मया स्रो, भगिनियो ब्रह्मचरियपञ्चमानि सिक्खापदानि समाविभानि^७ । या इच्छति सा इधेव^८ भोगे च^९ भुञ्जतु पुञ्जानि च कदोतु, सकानि वा व्यातिकुसानि गच्छतु । होति वा पन पुरिसाधिप्पायो कस्स वो धम्मी^{१०} ति ? एव वुत्ते सा भन्ते, जेट्ठा पजापत्ति म एतदवोच — ‘इत्थंभामस्स म अम्यपुत्त पुरिसस्स वेही^{११} ति । अथ स्रो अह भन्ते त पुरिस पक्कोसापेत्वा वामेन हत्थेन पजापत्ति गहेत्वा दक्खिणेन हत्थेन मिञ्जार^{१२} गहेत्वा सस्स पुरिसस्स ओणोण्जेसि । कोमारि स्रो पनाह भन्ते दारु परिण्वजन्तो नाभिजानामि चित्तस्स अञ्जपत्त । अय स्रो मे, भन्ते ततियो अञ्छरियो अञ्मुतो धम्मो सविज्जति ।

१-१ अनुपुब्धि — सी स्या रो । २-२ सुद्धवत्थं — स्या । ३ समाधि — स्या । ४ एतदवोच — सी स्या रो । ५ समाधिप्पाधि — सी० । ६-६ इमेव भोगे — स्या । ७ मिञ्जारं — सी ।

६ “सविज्जन्ति खो पन मे, भन्ते, कुले भोगा । ते च खो अप्पटिविभत्ता सीलवन्तेहि कल्याणधम्मोहि । अय खो मे, भन्ते, चतुत्थो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो सविज्जति ।

७ “य खो पनाह, भन्ते, भिक्खु पयिरुपासामि, सक्कच्चयेव पयिरुपासामि, नो असक्कच्चं । अय खो मे, भन्ते, पञ्चमो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो सविज्जति ।

८. “सो चे, भन्ते, मे आयस्मा धम्मं देसेति, सक्कच्चयेव सुणोमि, नो असक्कच्च । नो चे मे सो^१ आयस्मा धम्मं देसेति, अहमस्स धम्मं देसेमि । अयं खो मे, भन्ते छट्ठो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो सविज्जति ।

९ “अनच्छरिय खो पन मं, भन्ते, देवता उपसङ्कमित्वा आरोचेन्ति — ‘स्वाक्खातो, गहपति, भगवता धम्मो’ ति । एव वुत्ते अह, भन्ते, ता देवता एव वदामि — ‘वदेय्याथ वा एव खो तुम्हे देवता नो वा वदेय्याथ, अथ खो स्वाक्खातो भगवता धम्मो’ ति । न खो पनाह, भन्ते, अभिजानामि ततोनिदान चित्तस्स उण्णति^२ — ‘म वा देवता उपसङ्कमन्ति, अहं वा देवताहि सद्धिं^३ सल्लपामी’ ति । अयं खो मे, भन्ते, सत्तमो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो सविज्जति ।

१० “यानिमानि, भन्ते, भगवता देसितानि पञ्चोरम्भागियानि सयोजनानि, नाह तेसं किञ्चि अत्तनि अप्पहीनं समनुपस्सामि । अय खो मे, भन्ते, अट्ठमो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो सविज्जति । इमे खो मे, भन्ते, अट्ठ अच्छरिया अब्भुता धम्मा सविज्जन्ति । न^४ च खो अहं जानामि — कतमेहि चाहं^५ अट्ठहि अच्छरियेहि अब्भुतेहि धम्मोहि । मन्नागतो भगवता व्याकतो” ति ।

११ अथ खो सो भिक्खु उगस्स गहपतिनो वेसालिकस्स निवेत्तने पिण्डपात गहेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो सो भिक्खु पच्छा- भत्त पिण्डपातपटिक्कन्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो भिक्खु यावतको अहोसि उग्गेन गहपतिना वेसालिकेन सद्धिं कथा- सल्लापो, त सव्व भगवतो आरोचेसि ।

१ स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २ उण्णन्ति — स्या०, उन्नति — रो० । ३ सी० पोत्यके नत्थि । ४ नो — सी० । ५ पह — सी०, पाह — रो० ।

१२ "साधु साधु, भिक्षु ! यथा स उगो गहपति वेसालिको सम्मा व्याकरमानो व्याकरेय्य", इमेहेव खो, भिक्षु, अट्टहि अञ्छरियेहि अभुतेहि धम्मेहि समभागतो उगो गहपति वेसालिको मया व्याक्तो । इमेहि च पन, भिक्षु, अट्टहि अञ्छरियेहि अभुतेहि धम्महि समभागत उगो गहपति वेसालिको धारेही" ति ।

[———]

२ कृतिपउगमुत्त

१ एक समय भगवा वज्जीसु विहरति हत्थिगामे । तत्र खो भगवा भिक्षू आमन्तेसि — "अट्टहि, भिक्षवे, अञ्छरियेहि अभुतेहि धम्मेहि समभागत उगो गहपति हत्थिगामक धारेया" ति । इदमवोच भगवा । इद वत्थान सुगतो उट्ठायासना विहार पाविसि ।

२ अथ खो अञ्जतरो भिक्षु पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्त वीवरमादाय येन उगस्स गहपतिनो हत्थिगामकस्स निवेसन तेनुप सङ्कमि उपसङ्कमित्वा पञ्चस्से आसने निसीदि । अथ खो उगो गहपति हत्थिगामको येन सो भिक्षु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त भिक्षु अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो उगो गहपति हत्थिगामक सो भिक्षु एतदवोच — "अट्टहि खो त्व, गहपति, अञ्छरियेहि अभुतेहि धम्मेहि समभागतो भगवता व्याक्तो । क्तमे ते, गहपति अट्ट अञ्छरिया अभुता धम्मा, येहि त्व समभागतो भगवता व्याक्तो" ति ?

३ "न खो अह मन्ते, जानामि — क्तमेहि अट्टहि अञ्छरियेहि अभुतेहि धम्मेहि समभागतो भगवता व्याक्तो ति । अपि च मन्ते, ये मे अट्ट अञ्छरिया अभुता धम्मा सविज्जन्ति, ते सुणाहि साधुक मनसि करोहि भासिस्सामी" ति । "एव, गहपती" ति खो सो भिक्षु उगस्स गहपतिनो हत्थिगामकस्स पञ्चस्सोसि । उगो गहपति हत्थिगामको एतदवोच — "यवार्ह भन्ते नागवने परिचरन्तो भगवन्त पठम वूरतो च अहस सह वस्सनेमेव म भन्ते भगवतो चित्त पसीदि, सुरामदो च पहीयि" । अथ खो मे भन्ते पठमो अञ्छरियो अभुतो धम्मो संविज्जति ।

१ व्याकरमानो व्याकरेय्य — सी रो । २ धारेया — सी स्वा रो ।
३ त — म । ४ परिचरन्तो — सी । ५ पहीयि — स्वा ।

४. “सो खो अहं, भन्ते, पसन्नचित्तो भगवन्त पयिरुपासिं । तस्स मे भगवा अनुपुब्बि कथं कथेसि, सेय्यथीद — दानकथं सीलकथं सगगकथं, कामान आदीनव ओकार सङ्किलेस, नेक्खम्मं आनिसस पकासेसि । यदा म भगवा अञ्जासि कल्लचित्तं मुदुचित्तं विनीवरणचित्तं उदग्गचित्तं पसन्नचित्तं, अथ या बुद्धान सामुक्कसिका धम्मदेसना तं पकासेसि — दुक्खं समुदयं निरोधं मग्ग । सेय्यथापि नाम सुद्धं वत्थ अपगतकालकं सम्मदेव रजन पटिग्गण्हेय्यं, एवमेव खो मे तस्मियेव आसने विरजं वीतमलं धम्मचक्खु उदपादि — ‘यं किञ्चिं समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं’ ति । सो खो अहं, भन्ते, दिट्ठधम्मो पत्तधम्मो विदितधम्मो परियोगाब्धधम्मो तिण्णविचिकिच्छो विगतकथङ्कथो वेसारज्जपत्तो अपरप्पच्चयो सत्थुसासने तत्थेव बुद्धं च धम्मं च सङ्घं च सरणं अगमासि, ब्रह्मचरियपञ्चमानि च सिक्खापदानि समादिदियि । अयं खो मे, भन्ते, दुतियो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो सविज्जति ।

५ “तस्स मय्ह, भन्ते, चतस्सो कोमारियो पजापतियो अहेसु । अथ ख्वाह, भन्ते, येन ता पजापतियो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ता पजापतियो एतदवच — ‘मया खो, भगिनियो, ब्रह्मचरियपञ्चमानि सिक्खापदानि समादिन्नानि । या इच्छति सा इधेव भोगे च भुञ्जतु पुञ्जानि च करोतु, सकानि वा जातिकुलानि गच्छतु । होति वा पन पुरिसाधिप्पायो, कस्स वो दम्मी’ ति ? एव वुत्ते सा, भन्ते, जेट्ठा पजापति म एतदवोच — ‘इत्थन्नामस्स म, अय्यपुत्त, पुरिसस्स देही’ ति । अथ खो अहं, भन्ते, तं पुरिसं पक्कोसापेत्वा वामेन हत्थेन पजापतिं गहेत्वा दक्खिणेन हत्थेन भिद्धारं गहेत्वा तस्स पुरिसस्स ओणोजेसि । कोमारिं खो पनाह, भन्ते, दारं परिच्चजन्तो नाभिजानामि चित्तस्स अञ्जथत्त । अयं खो मे, भन्ते, ततियो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो सविज्जति^१ ।

६ “सविज्जन्ति खो पन मे, भन्ते, कुले भोगा । ते च खो अप्पटिविभत्ता सीलवन्तेहि कल्याणधम्मोहि । अयं खो मे, भन्ते, चतुत्थो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो सविज्जति ।

७ “यं खो पनाह, भन्ते, भिक्खु पयिरुपासामि, सक्कच्चयेव पयिरुपासामि, नो असक्कच्च । सो चे मे^२ आयस्मा धम्मं देसेति; 30

सक्कच्चयेव सुणामि, नो अमयकञ्च । नो चे मे सो आयस्मा धम्म वेसेति, अहमस्स धम्म वेसेमि । अय खो मे, भन्ते, पञ्चमो अञ्छरियो अग्मुतो धम्मो सविज्जति ।

८ “अनञ्छरिय खो पन, भन्ते, सङ्खे निमन्तिते देवता उपसङ्क मित्वा आरोचेन्ति — ‘असुको’, गहपति, भिक्षु उभतोभागविमुत्तो असुको पञ्जाविमुत्तो असुको पायसमखी असुका दिट्ठिपत्तो असुको सद्दाविमुत्तो असुको धम्मानुसारी असुको सद्धानुसारी असुको सीलवा कल्याणधम्मो असुको दुस्सीलो पापधम्मो’ ति । सङ्ख खो पनाह, भन्ते, परिविसन्तो नाभिजानामि एव चित्त उप्पादेन्तो — ‘इमस्स वा थोक देमि इमस्स वा वहुक’ ति । अय स्वाह, भन्ते, समचित्तो व देमि । अय खो मे, भन्ते, छट्ठो अञ्छरियो अग्मुतो धम्मो सविज्जति ।

९ “अनञ्छरिय खो पन म, भन्ते, देवता उपसङ्क मित्वा आरोचेन्ति — ‘स्वाक्खातो, गहपति भगवता धम्मो’ ति । एव वुत्ते अह, भन्ते, ता देवता एव वदेमि’ — ‘वदेय्याय वा एव खो सुम्हे देवता नो वा वदेय्याय, अय खो स्वाक्खातो भगवता धम्मो’ ति । न खो पनाह, भन्ते, अभिजानामि ततोनिवान चित्तस्स उण्णति — ‘म ता देवता उपसङ्क मन्ति, अह वा देवताहि सद्धि सत्तपामी’ ति । अय खो मे, भन्ते, सत्तमो अञ्छरियो अग्मुतो धम्मो सविज्जति ।

१० “सचे खो पनाह, भन्ते भगवतो पठमत्तर काल करेय्य अनञ्छरिय खो पनेत य म भगवा एव व्याकरेय्य — ‘नत्थि त सयोजन येन सयुत्तो उग्गो गहपति हत्थिगामको पुन इम सोक आगच्छेय्या ति । अय खो मे, भन्ते अट्ठमो अञ्छरियो अग्मुतो धम्मो सविज्जति । इमे खो मे’ भन्ते अट्ठ अञ्छरिया अग्मुता धम्मा सविज्जन्ति । न च खो अह जानामि — वतमेहि चाह अट्ठहि अञ्छरियेहि अग्मुतेहि धम्मेहि समन्नागतो भगवता व्याक्तो’ ति ।

११ “अय खो सो भिक्षु उग्गस्स गहपतिनो हत्थिगामकस्स निवेसने पिण्डपात गहेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अय खो सो भिक्षु पञ्छामस पिण्डपातपट्टिकन्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि उपसङ्क मित्वा भगवन्तं अभिवावेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो

भिक्षु यावतको अहोसि उग्गेन गहपतिना हत्थिगामकेन सद्धि कथा-
सत्लापो, त सब्बं भगवतो आरोचेसि ।

१२. “साधु साधु, भिक्षु । यथा त उग्गो गहपति हत्थिगामको
सम्मा व्याकरमानो व्याकरेय्य, इमेहेव खो भिक्षु, अट्ठहि अच्छरियेहि
अब्भुतेहि धम्मेहि समन्नागतो उग्गो गहपति हत्थिगामको मया व्याकतो । 5
इमेहि च पन, भिक्षु, अट्ठहि अच्छरियेहि अब्भुतेहि धम्मेहि समन्नागत
उग्गं गहपति हत्थिगामकं धारेही” ति ।

३. पठमहत्थकसुत्तं

१. एकं समयं भगवा आळविय विहरति अग्गाळवे चेतिये ।
तत्र खो भगवा भिक्षू आमन्तेसि - “सत्तहि, भिक्खवे, अच्छरियेहि
अब्भुतेहि धम्मेहि समन्नागत हत्थक आळवक धारेथ । कतमेहि सत्तहि ? 10
सद्धो हि, भिक्खवे, हत्थको आळवको, सीलवा, भिक्खवे, हत्थको
आळवको, हिरीमा, भिक्खवे, हत्थको आळवको, ओत्तप्पी^१, भिक्खवे,
हत्थको आळवको, बहुस्सुतो, भिक्खवे, हत्थको आळवको, चागवा,
भिक्खवे, हत्थको आळवको, पञ्जवा, भिक्खवे, हत्थको आळवको -
इमेहि खो, भिक्खवे, सत्तहि अच्छरियेहि अब्भुतेहि धम्मेहि समन्नागत 15
हत्थक आळवक धारेथा” ति ।

२ इदमवोच भगवा । इदं वत्तान सुगतो उट्ठायासना विहार
गविसि । अथ खो अञ्जतरो भिक्षु पुव्वण्हसमय निवासेत्वा पत्त-
चीवरमादाय येन हत्थकस्स आळवकस्स निवेसन तेनुपसङ्गमि, उप-
सङ्गमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ खो हत्थको आळवको 2
येन सो भिक्षु तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा त भिक्षु अभिवादेत्वा
एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्न खो हत्थक आळवक सो भिक्षु
एतदवोच -

३ “सत्तहि खो त्व, आवुसो, अच्छरियेहि अब्भुतेहि धम्मेहि
समन्नागतो भगवता व्याकतो । कतमेहि सत्तहि ? ‘सद्धो, भिक्खवे,
हत्थको आळवको, सीलवा पे० हिरीमा ओत्तप्पी . बहुस्सुतो
चागवा .. पञ्जवा, भिक्खवे, हत्थको आळवको’ ति । इमेहि खो

त्व, आबुसो, सत्तहि अञ्छरियेहि अम्भुतेहि धम्मेहि समन्नागतो भगवता व्याक्तो' ति ।

“कच्चित्थ, भन्ते, न कोचि गिही अहोसि ओदातवसनो” ति ?

“न हेत्थ, आबुसो कोचि गिही अहोसि ओदातवसनो” ति ।

“साधु, भन्ते यदेत्थ न कोचि गिही अहोसि ओदातवसनो” ति ।

४ अथ सो सो भिक्खु हत्थकस्स आळवकस्स निवेसने पिण्ड पात गहेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ सो सो भिक्खु पञ्चाभत्त पिण्डपातपटिक्कन्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिण्णो सो सो भिक्खु भगवन्त एतदवोच —

५ “इधाह, भन्ते, पुब्बप्फुसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन हत्थकस्स आळवकस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्जसे आसने निसीदि । अथ सो, भन्ते, हत्थको आळवको येनाह तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा म अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिण्णो सो अह, भन्ते हत्थक आळवक एतदवोच — ‘सत्तहि सो त्व, आबुसो, अञ्छरियेहि अम्भुतेहि धम्मेहि समन्नागतो भगवता व्याक्तो । कतमेहि सत्तहि ? सद्धो भिन्नसवे हत्थको आळवको, सीसवा पे० हिरीमा ओत्तप्पी बहुस्सुतो चागवा पञ्जवा भिक्खवे, हत्थको आळवको ति । इमेहि सो त्व, आबुसो, सत्तहि अञ्छरियेहि अम्भुतेहि धम्मेहि समन्नागतो भगवता व्याक्तो’ ति ।

६ “एष वुत्ते भन्ते हत्थको म एतदवोच — ‘कच्चित्थ, भन्ते, न कोचि गिही अहोसि ओदातवसनो’ ति ?

‘न हेत्थ आबुसो, कोचि गिही अहोसि ओदातवसनो’ ति ।

‘साधु, भन्ते, यदेत्थ न कोचि गिही अहोसि ओदातवसनो’ ति ।

७ “साधु साधु भिक्खु । अप्पिण्णो सो भिक्खु कुलपुत्तो । सन्तेयेव असनि कुसलधम्मे” न इच्छसि परेहि व्यायमाने । तेन हि त्व भिक्खु इमिना पि अट्ठमेन अञ्छरियेन अम्भुतेन धम्मेन समन्नागतं हत्थक आळवक धारेहि यद्विष अप्पिण्णताया ति ।

४. द्वितीयहृत्यकसुत्तं

१ एक समय भगवा आळविय विहरति अग्गाळवे चेतिये ।
अथ खो हृत्यको आळवको पञ्चमत्तेहि उपासकसत्तेहि परिवुतो येन
भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त
निसीदि । एकमन्तं निसिन्न खो हृत्यक आळवक भगवा एतदवोच —

२ “महती खो त्याय, हृत्यक, परिसा । कथ पन त्व, हृत्यक, 5
इमं महतिं परिस सङ्गण्हासी” ति ?

“यानिमानि, भन्ते, भगवता देसितानि चत्तारि सङ्गहवत्थूनि,
तेहाह’ इम महतिं परिस सङ्गण्हामि । अह, भन्ते, य जानामि — ‘अय
दानेन सङ्गहेतब्बो’ ति, त दानेन सङ्गण्हामि, य जानामि — ‘अय
पेय्यवज्जेन’ सङ्गहेतब्बो’ ति, त पेय्यवज्जेन सङ्गण्हामि, यं जानामि — 10
‘अय अत्थचरियाय सङ्गहेतब्बो’ ति, त अत्थचरियाय सङ्गण्हामि, यं
जानामि — ‘अय समानत्तताय सङ्गहेतब्बो’ ति, त समानत्तताय सङ्ग-
ण्हामि । सविज्जन्ति’ खो पन मे, भन्ते, कुले भोगा । दलिदस्स खो
नो तथा सोतव्व मञ्जन्ती” ति ।

३ “साधु साधु, हृत्यक । योनि खो त्याय, हृत्यक, महतिं परिस 15
सङ्गहेतु । ये हि केचि, हृत्यक, अतीतमद्धान महतिं परिस सङ्गहेसु,
सव्वे ते इमेहेव चतूहि सङ्गहवत्थूहि महतिं परिस सङ्गहेसु । ये पि हि
केचि, हृत्यक, अनागतमद्धान महतिं परिस सङ्गण्हिस्सन्ति, सव्वे ते इमे-
हेव चतूहि सङ्गहवत्थूहि महतिं परिस सङ्गण्हिस्सन्ति । ये पि हि केचि,
हृत्यक, एतरहि महतिं परिस सङ्गण्हन्ति, सव्वे ते इमेहेव चतूहि सङ्गह- 20
वत्थूहि महतिं परिस सङ्गण्हन्ती” ति ।

४ अथ खो हृत्यको आळवको भगवता धम्मिया कथाय सन्द-
स्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहसितो उट्ठायासना भगवन्त अभि-
वादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा अचिरपक्कन्ते
हृत्यके आळवके भिक्खू आमन्तेसि — “अट्ठहि, भिक्खवे, अच्छरियेहि 25
अव्वभुतेहि धम्मेहि समन्नागत हृत्यक आळवक धारेथ । कतमेहि अट्ठहि ?
सद्धो, भिक्खवे, हृत्यको आळवको, सीलवा, भिक्खवे . पे० ..
हिरीमा ओत्तप्पी बहुस्सुतो चागवा पञ्जवा, भिक्खवे,

१ तेनाह — मी० । २ पेय्यवाचेन — स्या० । ३ सविज्जन्ते — सी०, स्या०, रो० ।

हृत्यको आळवको, अपिच्छो, भिक्षवे, हृत्यको आळवको । इमहि
सो भिक्षवे, अट्टहि अच्छरियेहि अट्ठुतेहि धम्मेहि समप्तागत हृत्यक
आळवक धारेया” ति ।

५ महानामसुत्त

१ एक समय भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मि
निगोधारामे । अथ सो महानामो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो सो महानामो सक्को भगवन्त एतदवोच —

२ “किंतावता नु सो, भन्ते उपासको होती” ति ?

“यतो सो, महानाम, बुद्ध सरण गतो होति, धम्म सरण गतो
होति, सङ्ग सरण गतो होति, एत्तावता सो, महानाम, उपासको
होती” ति ।

३ “किंतावता पन, भन्ते, उपासको सीलवा होती” ति ?

“यतो सो महानाम, उपासको पाणातिपाता पटिविरतो होति
अविस्त्रादाना पटिविरतो होति कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति
मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमावद्दाना पटिविरतो होति,
एत्तावता सो महानाम, उपासको सीलवा होती” ति ।

४ “किंतावता पन, भन्ते, उपासको अत्तहिताय पटिपन्नो
होति नो परहिताय” ति ?

“यतो सो महानाम, उपासको अत्तना व सद्दासम्पन्नो होति
नो पर सद्दासम्पदाय समावपेति अत्तना व सीलसम्पन्नो होति, नो पर
सीलसम्पदाय समावपेति अत्तना व चागसम्पन्नो होति नो पर चाग
सम्पदाय समावपेति अत्तना व भिक्षून दस्सनकामो होति, नो पर
भिक्षून दस्सने समावपेति अत्तना व सद्धम्म सोसुकामो होति नो पर
सद्धम्मस्सवने समावपेति अत्तना व सुतान धम्मान धारणजातिको
होति नो परं धम्मधारणाय समावपेति अत्तना व सुतानं धम्मान
अत्थूपपरिक्खिता” होति नो पर अत्थूपपरिक्खाय समावपेति अत्तना व

१-१ अत्तना — सी रो अत्तना च — स्या । २ सद्धम्मसक्को — सी सद्धम्म
सक्को — रो । ३ चागज्जातिको — स्या रो । ४ अत्तानं — सी रो पोत्तनं
नत्ति । ५ अत्थूपपरिक्खिता — सी अत्थूपपरिक्खी — स्या अत्थूपपरिक्खी — रो ।

अथमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति, नो परं धम्मानुधम्मप्पटिपत्तिया समादपेति । एत्तावता खो, महानाम, उपासको अत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताया” ति ।

५ “कित्तावता पन, भन्ते, उपासको अत्तहिताय च पटिपन्नो होति परहिताय च” ति ?

“यतो खो, महानाम, उपासको अत्तना च सद्धासम्पन्नो होति, पर च सद्धासम्पदाय समादपेति, अत्तना च सीलसम्पन्नो होति, परं च सीलसम्पदाय समादपेति, अत्तना च चागसम्पन्नो होति, पर च चागसम्पदाय समादपेति, अत्तना च भिक्खून दस्सनकामो होति, पर च भिक्खून दस्सने समादपेति, अत्तना च सद्धम्म सोतुकामो होति, पर च सद्धम्मस्सवने समादपेति, अत्तना च सुतान धम्मान धारणजातिको होति, पर च धम्मधारणाय समादपेति, अत्तना च सुतान धम्मान अत्थूपपरिक्खिता होति, पर च अत्थूपपरिक्खाय समादपेति, अत्तना च अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति, पर च धम्मानुधम्मप्पटिपत्तिया समादपेति । एत्तावता खो, महानाम, उपासको अत्तहिताय च पटिपन्नो होति परहिताय च” ति ।

६. जीवकसुत्तं

१ एक समय भगवा राजगहे विहरति जीवकम्बवने । अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो जीवको कोमारभच्चो भगवन्त एतदवोच —

२ “कित्तावता नु खो, भन्ते, उपासको होती” ति ?

“यतो खो, जीवक, बुद्ध सरण गतो होति, धम्म सरण गतो होति, सच्च सरण गतो होति, एत्तावता खो जीवक, उपासको होती” ति ।

३ “कित्तावता पन, भन्ते, उपासको सीलवा होती” ति ?

“यतो खो, जीवक, उपासको पाणातिपाता पटिविरतो होति पे० सुरामेरयमज्जपमाद्वाना पटिविरतो होति, एत्तावता खो, जीवक, उपासको सीलवा होती” ति ।

४ “कित्तावता पन, भन्ते, उपासको अत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताया” ति ?

“यतो स्रो, जीवक, उपासको अत्तना व सद्दासम्पन्नो होति, ना
पर सद्दासम्पदाय समादपेति पे० अत्तना व अत्यमञ्ज्नाय धम्म
मञ्ज्नाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति, नो पर धम्मानुधम्मप्पटित्तिया
समादपेति । एतायता स्रो, जीवक, उपासको अत्तहिताय पटिपन्नो होति,
नो परहिताया” ति ।

५ “किंतावता पन, भन्ते, उपासको अत्तहिताय व पटिपन्नो
होति परहिताय चा” ति ?

“यतो स्रो जीवक, उपासको अत्तना व सद्दासम्पन्नो होति,
पर च सद्दासम्पदाय समादपेति, अत्तना व सीलसम्पन्नो होति, पर च
सीलसम्पदाय समादपेति, अत्तना व चागसम्पन्नो होति पर च चाग
सम्पदाय समादपेति अत्तना व भिक्खून दस्सनकामो होति, पर च
भिक्खून दस्सने समादपेति, अत्तना व सद्धम्म सोलुकामो होति, पर च
सद्धम्मस्सवने समादपेति अत्तना व सुतान धम्माम धारणजातिको
होति, पर च धम्मधारणाय समादपेति, अत्तना व सुतान धम्मान अत्थूप
परिक्खिता होति पर च अत्थूपपरिक्खाय समादपेति अत्तना व अत्थ
मञ्ज्नाय धम्ममञ्ज्नाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति, पर च धम्मानु
धम्मप्पटित्तिया समादपेति । एतावता स्रो, जीवक, उपासको अत्त
हिताय व पटिपन्नो होति परहिताय चा” ति ।

७ पठमवलसुत्त

१ “अट्ठिमानि भिक्खवे, वलानि । कतमानि अट्ठ ? रुण्ण
वला’ भिक्खवे दारका, कोधवला’ मात्तुगामा’, आवुधवला चोर,
इस्सरियवला राषानो, उज्झत्तियला बाला, निग्गत्तियला पण्डिता,
पटिसङ्खानवला वहुस्सुता, खन्तिवसा समणयाहणा — इमानि स्रो,
भिक्खवे, अट्ठ वलानी’ ति ।

८ दुत्तियवसुत्त

१ अथ यो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा सेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभियादेय्या एवमन्त मिसीदि । एवमन्त निमिषं

खो आयस्मन्तं सारिपुत्त भगवा एतदवोच — “कति नु खो, सारिपुत्त, खीणासवस्स भिक्खुनो बलानि, येहि बलेहि समन्नागतो खीणासवो भिक्खु आसवान खय पटिजानाति — ‘खीणा मे आसवा’” ति ?

“अट्ठ, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बलानि, येहि बलेहि समन्नागतो खीणासवो भिक्खु आसवान खय पटिजानाति — ‘खीणा मे आसवा’ 5 ति । कतमानि अट्ठ ? इध, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अनिच्चतो सब्बे सङ्खारा यथाभूत सम्मप्पञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति । य पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अनिच्चतो सब्बे सङ्खारा यथाभूत सम्मप्पञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति, इद पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बल होति, यं बल आगम्म खीणासवो भिक्खु आसवान खय पटिजानाति — ‘खीणा मे 10 आसवा’ ति ।

२ “पुन च पर, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अङ्गारकासूपमा कामा यथाभूत सम्मप्पञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति । य पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अङ्गारकासूपमा कामा यथाभूत सम्मप्पञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति, इद पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बल होति, य बल आगम्म 15 खीणासवो भिक्खु आसवान खय पटिजानाति — ‘खीणा मे आसवा’ ति ।

३ “पुन च पर, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो विवेकनिन्न चित्त होति विवेकपोण विवेकपब्भार विवेकट्ठ नेक्खम्माभिरत व्यन्तिभूत सब्बसो आसवट्ठानियेहि धम्मेहि । य पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो विवेकनिन्न चित्त होति विवेकपोण विवेकपब्भार विवेकट्ठ नेक्खम्माभिरतं 20 व्यन्तिभूत सब्बसो आसवट्ठानियेहि धम्मेहि, इद पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बल होति, य बल आगम्म खीणासवो भिक्खु आसवान खय पटिजानाति — ‘खीणा मे आसवा’ ति ।

४ “पुन च पर, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो चत्तारो सतिपट्ठाना भाविता होन्ति सुभाविता । य पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो चत्तारो सतिपट्ठाना भाविता होन्ति सुभाविता, इद पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बल होति, य बल आगम्म खीणासवो भिक्खु आसवान खय पटिजानाति — ‘खीणा मे आसवा’ ति ।

५ “पुन च पर, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो चत्तारो इद्विपादा भाविता होन्ति सुभाविता पे० पञ्चिन्द्रियाणि भावितानि होन्ति सुभावितानि ... पे०... सत्त बोज्झङ्गा भाविता होन्ति सुभाविता ... पे०...

अरियो अट्टङ्गिको मग्गो भावितो होति सुभावितो । य पि, भन्ते, स्त्रीणासवस्स भिक्खुनो अरियो अट्टङ्गिको मग्गो भावितो होति सुभावितो, इदं पि, भन्ते स्त्रीणासवस्स भिक्खुनो वस होति, य वलं आगमं स्त्रीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति - 'स्त्रीणा मे आसवा' ति ।

६ "इमानि खो, भन्ते, अट्ट स्त्रीणासवस्स भिक्खुनो बलानि, येहि बलेहि समघागतो स्त्रीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति - 'स्त्रीणा मे आसवा' ' ति ।

६ अस्सणसुत्त

१ "खणकिच्चो लोको, खणकिच्चो लोको' ति, भिक्खवे, अस्सुतवा पुण्ड्रज्जो भासति नो च लो लो जानाति खणं वा अवपणं वा । अट्टिमे भिक्खवे अक्खणा असमया ब्रह्मचरियवासाय । कतमे अट्ट ? इध भिक्खवे तथागतो च लोके उपपन्नो होति अरहं सम्मा सम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकयिदू अनुत्तरो पुरिसदम्भसारणि मत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा धम्मो च देसियति आपसमिको परिनिब्बानियो' सम्योधगामी गुगतप्पवेदितो अयं च पुग्गसो निरयं उपपन्ना होति । अयं भिक्खवे पठमो अवसणा असमयो ब्रह्मचरियवासाय ।

२ "पुन च परं भिक्खवे तथागतो च लोके उपपन्ना होति ५० मत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा धम्मो च देसियति आपसमिका परिनिब्बानियो सम्योधगामी गुगतप्पवेदितो, अयं च पुग्गसो १० तिरप्पन्नयोनि उपपन्ना हाति ... ५०.. पुत्तियो अक्खणा असमया ब्रह्मचरियवासाय ।

३ "पुन च परं भिक्खवे ५०.. अयं च पुग्गसो पत्तिविसय उगपन्नो हाति ५०.. सत्तियो अक्खणो असमयो ब्रह्मचरियवासाय ।

४ "पुन च परं भिक्खवे ५०.. अयं च पुग्गसो अट्टज्जातरे २० दीपापुनं न्वनिवार्यं उगपन्नो होति ५०.. पत्तुथो अक्खणो असमयो ब्रह्मचरियवासाय ।

५ “पुन च पर, भिक्खवे पे० अय च पुग्गलो पच्चन्तिमेसु जनपदेसु पच्चाजातो होति, सो च होति^१ अविज्जातारेसु मिलक्खेसु^२, यत्थ नत्थि गति भिक्खूनं भिक्खुनीन उपासकान उपासिकान पे० . पञ्चमो अक्खणो असमयो ब्रह्मचरियवासाय ।

६ “पुन च पर, भिक्खवे पे० अय च पुग्गलो मज्झिमेसु 5 जनपदेसु पच्चाजातो होति, सो च होति मिच्छादिट्ठिको विपरीतदस्सनो— ‘नत्थि दिन्न, नत्थि यिट्ठ, नत्थि हुत, नत्थि सुकतदुक्कटान^३ कम्मानं फल विपाको, नत्थि अय लोको, नत्थि परो लोको, नत्थि माता, नत्थि पिता, नत्थि सत्ता ओपपातिका, नत्थि लोके समणब्राह्मणा सम्मग्गता सम्मापटिपन्ना ये इम च लोक पर च लोक सय अभिज्जा सच्छिक्त्वा 10 पवेदेन्ती’ ति पे० छट्ठो अक्खणो असमयो ब्रह्मचरियवासाय ।

७ “पुन च पर, भिक्खवे पे०. अय च पुग्गलो मज्झिमेसु जनपदेसु पच्चाजातो होति, सो च होति दुप्पञ्जो जळो एळमूगो अप्पटिबलो^४ सुभासितदुब्भासितस्स अत्थमज्जातु । अय, भिक्खवे, सत्तमो अक्खणो असमयो ब्रह्मचरियवासाय ।

८ “पुन च पर, भिक्खवे, तथागतो च लोके अनुप्पन्नो होति 15 अरह सम्मासम्बुद्धो पे० सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा, धम्मो च न देसियति ओपसमिको परिनिब्बानिको सम्बोधगामी सुगतप्पवेदितो, अय च पुग्गलो मज्झिमेसु जनपदेसु पच्चाजातो होति, सो च होति पञ्चावा अजळो अनेळमूगो पटिबलो सुभासितदुब्भासितस्स अत्थमज्जातु । 20 अय, भिक्खवे, अट्ठमो अक्खणो असमयो ब्रह्मचरियवासाय ।

“इमे खो, भिक्खवे, अट्ठ अक्खणा असमया ब्रह्मचरियवासाय ।

९ “एको व खो, भिक्खवे, खणो च समयो च ब्रह्मचरियवासाय । कतमो एको ? इध, भिक्खवे, तथागतो च लोके उप्पन्नो होति अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो 2 पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा, धम्मो च देसियति ओपसमिको परिनिब्बानिको सम्बोधगामी सुगतप्पवेदितो, अयं च पुग्गलो मज्झिमेसु जनपदेसु पच्चाजातो होति, सो च होति पञ्चावा अजळो अनेळमूगो पटिबलो सुभासितदुब्भासितस्स अत्थमज्जातु । अय, भिक्खवे, एको व खणो च समयो च ब्रह्मचरियवासाया ति ।

१-१ सी०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २ मिलक्खसु - स्या० । ३ सुकटदुक्कटान - सी०, रो० । ४ न पटिबलो - सी०, स्या०, रो० ।

वूपसमा अज्झत्त सम्पसादन चेतसो एकोविभाव अवितक्क अविचार
समाधिज पीतिसुख दुतिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरिस्ससि ।

६ “यतो खो त्व, अनुरुद्ध, इमे अट्ठ महापुरिसवितक्के वितक्के-
स्ससि, ततो त्व, अनुरुद्ध, यावदेव आकङ्खिस्ससि, पीतिया च विराया
उपेक्खको च विहरिस्ससि सतो च सम्पजानो सुख च कायेन पटि
सवेदिस्ससि’ य त्तरिया आचिक्खन्ति — ‘उपेक्खको सतिमा सुखविहारी’
ति ततिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरिस्ससि ।

७ “यतो खो त्व, अनुरुद्ध, इमे अट्ठ महापुरिसवितक्के वित-
क्केस्ससि ततो त्व, अनुरुद्ध, यावदेव आकङ्खिस्ससि, सुखस्स च पहाना
दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सान अत्थङ्गमा अवुक्खमसुख
उपेक्खासतिपारिसुद्धि चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरिस्ससि ।

८ “यतो खो त्वं, अनुरुद्ध, इमे च अट्ठ महापुरिसवितक्के
वितक्केस्ससि, इमेस च चतुष्प ज्ञानान आभिचेतसिकान दिट्ठघम्मसुख
विहारान निकामलामी भविस्ससि अकिच्छलामी अकसिरलामी, ततो
तुय्हं, अनुरुद्ध, सेम्यथापि नाम गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा नाना
रत्तान दुत्सान दुत्सवरण्ठको पूरो’, एवमेव ते पंसुकूलचीवर’ खायिस्सति
सन्तुट्ठस्स विहरतो रतिया अपरितस्साय फासुविहाराय ओक्कमनाय
निब्बानस्स ।

९ “यतो खो त्व, अनुरुद्ध इमे च अट्ठ महापुरिसवितक्के
वितक्केस्ससि इमेस च चतुष्प ज्ञानान आभिचेतसिकान’ दिट्ठघम्मसुख
विहारान निवामलामी भविस्ससि अकिच्छलामी अकसिरलामी, ततो
तुय्हं अनुरुद्ध सेम्यथापि नाम गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा सालीन
ओदनो विचित्ताळको’ अनेकसूपो अनेकव्यञ्जनो एवमेव ते पिण्डिया
लोपभोजन’ खायिस्सति सन्तुट्ठस्स विहरतो रतिया अपरितस्साय फासु-
विहाराय ओक्कमनाय निब्बानस्स ।

१० “यतो खो त्व, अनुरुद्ध इमे च अट्ठ महापुरिसवितक्के
वितक्केस्समि, इमेस च चतुष्प ज्ञानान आभिचेतसियान’ दिट्ठघम्मसुख
विहारान निवामलामी भविस्समि अकिच्छलामी अकसिरलामी, ततो
तुय्हं अनुरुद्ध सम्यथापि नाम गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा कूटागार

१ परिमंखेतमि — म्या । २ पूरो घाल — मी । ३ पंसुकूल चीवरान — मी ।

४ अकिच्छलमि — मी । ५ विचित्ताळको — मी । ६ पिण्डियामीन भोजनान — मी ।

उल्लित्तावलित्त निवात फुसितगळ पिहितवातपान, एवमेव ते रुक्ख-
मूलसेनासन^१ खायिस्सति सन्तुट्ठस्स विहरतो रतिया अपरितस्साय फासु-
विहाराय ओक्कमनाय निब्बानस्स ।

११ “यतो खो त्वं, अनुरुद्ध, इमे च अट्ठ महापुरिसवितक्के
वितक्केस्ससि, इमेस च चतुन्न ज्ञानान आभिचेतसिकान दिट्ठधम्मसुख- 5
विहारान निकामलाभी भविस्ससि अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, ततो
तुय्ह, अनुरुद्ध, सेय्यथापि नाम, गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा पल्लङ्को
गोनकत्थतो पटिकत्थतो पटलिकत्थतो कदलिमिगपवरपच्चत्थरणो
सउत्तरच्छदो उभतोलोहितकूपधानो, एवमेव ते तिणसन्थारकसयनासन^२
खायिस्सति सन्तुट्ठस्स विहरतो रतिया अपरितस्साय फासुविहाराय 10
ओक्कमनाय निब्बानस्स ।

१२ “यतो खो त्वं, अनुरुद्ध, इमे च अट्ठ महापुरिसवितक्के
वितक्केस्ससि, इमेस च चतुन्न ज्ञानान आभिचेतसिकान दिट्ठधम्मसुख-
विहारान निकामलाभी भविस्ससि अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, ततो
तुय्ह, अनुरुद्ध, सेय्यथापि नाम गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा नाना- 15
भेसज्जानि, सेय्यथीद — सप्पि नवनीत तेल मधु फाणित, एवमेव ते
पूतिमुत्तभेसज्ज^३ खायिस्सति सन्तुट्ठस्स विहरतो रतिया अपरितस्साय
फासुविहाराय ओक्कमनाय निब्बानस्स । तेन हि त्वं, अनुरुद्ध, आयतिक
पि वस्सावास इधेव चेतीसु पाचीनवसदाये विहरेय्यासी” ति । “एव,
भन्ते” ति खो आयस्मा अनुरुद्धो भगवतो पच्चस्सोसि । 20

१३ अथ खो भगवा आयस्मन्त अनुरुद्ध इमिना ओवादेन
ओवदित्वा — सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिज्जित वा बाह पसा-
रेय्य, पसारित वा बाह सम्मिज्जेय्य, एवमेव — चेतीसु पाचीनवसदाये
अन्तरहितो भग्गेसु सुसुमारगिरे भेसकळावने मिगदाये पातुरहोसी
ति । निसीदि भगवा पञ्जत्ते आसने । निसज्ज खो भगवा भिक्खू 25
आमन्तेसि — “अट्ठ खो”, भिक्खवे, महापुरिसवितक्के देसेस्सामि, त
सुणाय पे० कतमे च, भिक्खवे, अट्ठ महापुरिसवितक्का ? अप्पि-
च्छस्साय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो महिच्छस्स, सन्तुट्ठस्साय,
भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो असन्तुट्ठस्स, पविवित्तस्साय, भिक्खवे,

१ रुक्खमूल सेनासनान — सी०, रुक्खमूलसेनासनान — रो० । २ तिणसन्थारको
सयनासनान — सी०, तिणसन्थारको — स्या०, रो० । ३ पूतिमुत्त भेसज्जान — सी० । ४ वो —
सी०, स्या०, रो० ।

धम्मो नाय धम्मो सङ्गणिकारामस्स, आरद्धविरियस्साय, भिक्खवे,
 धम्मो, नाय धम्मो कुसीतस्स, उपट्ठितस्सत्तिस्साय, भिक्खवे, धम्मो,
 नाय धम्मो मुट्ठस्सत्तिस्स समाहितस्साय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो
 असमाहितस्स पञ्चावतो भय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो पुप्प
 ञ्जास्स, निप्पपञ्चारामस्साय, भिक्खवे, धम्मो निप्पपञ्चरतिनो, नाय
 धम्मो पपञ्चारामस्स पपञ्चरतिनो ।

१४ “अपिच्छस्साय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो महिच्छस्सा
 ति, इति सो पनेत्त वुत्त, किञ्चेत्त पटिच्च वुत्त ? इध, भिक्खवे,
 भिक्खु अपिच्छो समानो ‘अपिच्छा ति म जानेय्यु’ ति न इच्छति,
 सन्तुट्ठो समानो ‘सन्तुट्ठो ति म जानेय्यु’ ति न इच्छति, पविवित्तो
 समानो ‘पविवित्तो ति म जानेय्यु’ ति न इच्छति, आरद्धविरियो समानो
 ‘आरद्धविरियो ति म जानेय्यु’ ति न इच्छति, उपट्ठितस्सत्ति समानो
 ‘उपट्ठितस्सत्ती ति म जानेय्यु’ ति न इच्छति, समाहितो समानो ‘समाहितो
 ति म जानेय्यु’ ति न इच्छति, पञ्चावा समानो ‘पञ्चावा ति म जानेय्यु’
 ति न इच्छति, निप्पपञ्चारामो समानो ‘निप्पपञ्चारामो ति म
 जानेय्यु’ ति न इच्छति । ‘अपिच्छस्साय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो
 महिच्छस्सा’ ति इति यं त वुत्त इदमेत्त पटिच्च वुत्त ।

१५ “सन्तुट्ठस्साय भिक्खवे धम्मो, नाय धम्मो असन्तुट्ठस्सा
 ति इति सो पनेत्त वुत्त किञ्चेत्त पटिच्च वुत्त ? इध, भिक्खवे,
 भिक्खु सन्तुट्ठो होति इत्तरीत्तरणीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यञ्चय
 भेसज्जपरिक्खारेन । ‘सन्तुट्ठस्साय भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो असन्तु
 ट्ठस्सा’ ति इति यं त वुत्त इदमेत्त पटिच्च वुत्त ।

१६ “पविवित्तस्साय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो सङ्गणिका
 रामस्स’ ति इति सो पनेत्त वुत्त किञ्चेत्त पटिच्च वुत्त ? इध,
 भिक्खवे भिक्खुनो पविवित्तस्स विहरतो भवन्ति उपसङ्गमित्तारो भिक्खू
 भिक्खुनियो उपासका उपासिकायो राजानो राजमहामत्ता तित्थिया
 तित्थियसावका । सत्र भिक्खु विवेकनिष्ठेन चित्तेन विवेकपोणेन विवेक-
 पम्भारेन विवेकट्ठेन’ भेक्खम्माभिरत्तेम अञ्जदत्थु उय्योजनिकपटिसयुत्त
 येव वय कत्ता होति । ‘पविवित्तस्साय, भिक्खवे, धम्मो नाय धम्मो
 सङ्गणिकारामस्सा’ ति, इति यं त वुत्त इदमेत्त पटिच्च वुत्त ।

१७ “आरद्धविरियस्साय, भिक्खवे, धम्मो, नायं धम्मो कुसीतस्सा’ ति, इति खो पनेत वुत्त, किञ्चेत पटिच्च वुत्त ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलान धम्मान पहानाय कुसलान धम्मान उपसम्पदाय थामवा दब्धपरककमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेषु । ‘आरद्धविरियस्साय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो कुसीतस्सा’ ति, इति य त वुत्त इदमेत पटिच्च वुत्त ।

१८ “उपट्ठितस्सतिस्साय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो मुट्ठ-
ट्ठस्सतिस्सा’ ति, इति खो पनेत वुत्त, किञ्चेत पटिच्च वुत्त ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु सतिमा होति परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो, चिर-
कत पि चिरभासित पि सरिता अनुस्सरिता । ‘उपट्ठितस्सतिस्साय,
भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो, मुट्ठस्सतिस्सा’ ति, इति य त वुत्त इदमेत
पटिच्च वुत्त ।

१९ “समाहितस्साय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो असमाहि-
तस्सा’ ति, इति खो पनेत वुत्त, किञ्चेत पटिच्च वुत्त ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि पे० चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज
विहरति । ‘समाहितस्साय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो असमाहितस्सा’
ति, इति य त वुत्त इदमेत पटिच्च वुत्त ।

२० “पञ्जवतो अय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो दुप्प-
ज्जस्सा’ ति, इति खो पनेत वुत्त, किञ्चेत पटिच्च वुत्त ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु पञ्जवा होति उदयत्थगामिनिया’ पञ्जाय समन्ना-
गतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । ‘पञ्जवतो
अय, भिक्खवे, धम्मो, नाय धम्मो दुप्पज्जस्सा’ ति, इति य त वुत्त इदमेत
पटिच्च वुत्त ।

२१ “निप्पपञ्चारामस्साय, भिक्खवे, धम्मो निप्पपञ्च-
रतिनो, नाय धम्मो पपञ्चारामस्स पपञ्चरतिनो’ ति, इति खो पनेत
वुत्त, किञ्चेत पटिच्च वुत्त ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो पपञ्चनिरोधे
चित्त पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति । ‘निप्पपञ्चाराम-
स्साय, भिक्खवे, धम्मो, निप्पपञ्चरतिनो, नाय धम्मो पपञ्चारामस्स
पपञ्चरतिनो’ ति, इति य त वुत्त इदमेत पटिच्च वुत्त” ति ।

२२ अथ स्रो आयस्मा अनुरुद्धो आयतिक पि वस्सावास तत्पव
चेतासु पाधीनयसदाये विहासि । अथ स्रो आयस्मा अनुरुद्धो एको
वूपकट्टो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरन्तो नखिरस्सेव - मस्सत्थाय
कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारिय पम्बजन्ति, तदनुत्तर - ब्रह्म-
चरियपरियोसान दिट्ठेय धम्मे सय अभिञ्जा सच्चिक्त्वा उपसम्पज्ज
विहासि । “स्त्रीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरिय, कत्त करणीय, नापर
इत्थत्ताया” ति अभिञ्जासि । अभिञ्जतरो च पनायस्मा अनुरुद्धो
अरुहत्त अहोसी ति ।

२३ अथ स्रो आयस्मा अनुरुद्धो अरुहत्तप्पत्तो ताय वेसाय इमा
गाथायो अभसि -

“मम भङ्गुप्पमञ्जाय, सत्था स्रोके अनुत्तरो ।

मनोमयेन कामेन, इद्धिया उपसङ्गमि ॥

“यथा मे अहु सङ्गुप्पो, ततो उत्तरि वेसमि ।

निप्पपञ्चरतो बुद्धो, निप्पपञ्च अदेसमि ॥

“तस्साह धम्ममञ्जाय, विहासि सासने रत्तो ।

विस्सो विज्जा अनुप्पत्ता’ कत्त बुद्धस्स सासन” ति ॥

गाहपतिवम्भो ततियो ।

तत्सुद्धानं

द्वे उग्गा द्वे च हत्थका महानामेन जीवको ।

द्वे बला अवक्कणा वुत्ता, अनुरुद्धेन ते वसा ति ॥

४ दानवग्गो

१ पठमदामसुत्त

१ “अट्ठिमानि भिक्खवे दानानि । कत्तमानि अट्ठ ?

२ प्रागज्ज दान दत्ति भया दान दत्ति ‘अदासि म ति दान दत्ति ‘दस्सति
मे ति दान दत्ति ‘गाहु दाम ति दान दत्ति ‘अह पचामि इमे न पचन्ति,
ताग्गामि पचन्तो अपचत्तान दामं अदात्तु ति दानं देत्ति ‘इम मे दानं

ददतो कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुगच्छती' ति दान देति, चित्तालङ्कार-
चित्तपरिक्खारत्थ दान देति । इमानि खो, भिक्खवे, अट्ठ दानानी' ति ।

२. दुत्तियदानसुत्तं

१ "सद्धा हिरिय कुसल च दान ,
धम्मा एते सप्पुरिसानुयाता ।
एत हि मग्ग दिविय वदन्ति ,
एतेन हि गच्छति देवलोक" ति ॥

5

३. दानवत्थुसुत्तं

१ "अट्ठमानि, भिक्खवे, दानवत्थूनि । कतमानि अट्ठ ?
छन्दा दान देति, दोसा दान देति, मोहा दान देति, भया दान देति, 'दिन्न-
पुब्ब कतपुब्ब पितुपितामहेहि, नारहामि' पोराण कुलवस हापेतु' ति
दान देति, 'इमाह दान दत्वा कायस्स भेदा पर मरणा सुगति सग्ग लोक
उपपज्जिस्सामी' ति दान देति, 'इम मे दान ददतो चित्त पसीदति,
अत्तमनता सोमनस्स उपजायती' ति दान देति, चित्तालङ्कारचित्त-
परिक्खारत्थ दान देति । इमानि खो, भिक्खवे, अट्ठ दानवत्थूनी' ति ।

10

४. खेत्तसुत्तं

१ "अट्ठङ्गसमन्नागते, भिक्खवे, खेत्ते बीज वुत्त न महप्फलं
होति न महस्साद न फातिसेय्य^१ । कथ अट्ठङ्गसमन्नागते' ? इध,
भिक्खवे, खेत्त उन्नामनिन्नामि च होति, पासाणसक्खरिकं^२ च होति,
ऊसर च होति, न च गम्भीरसित होति, न आयासम्पन्न होति, न अपाय-
सम्पन्न होति, न मातिकासम्पन्न हाति, न मरियादसम्पन्न^३ होति । एव
अट्ठङ्गसमन्नागते, भिक्खवे, खेत्ते बीज वुत्त न महप्फल होति न महस्साद
न फातिसेय्य ।

15

२ "एवमेव खो, भिक्खवे, अट्ठङ्गसमन्नागतेसु समणब्राह्मणेसु
दान दिन्न न महप्फल होति न महानिसस न महाजुतिक न महाविप्फारं ।

20

१ नारहामि - स्या० । २ फातिसेय्या ति - सी०, फातिसेय्य ति - म्या० ।
३ अट्ठङ्गसमन्नागत - स्या० । ४ पासाणसक्खरिल्ल - सी०, स्या०, रो० । ५ मग्गियादा-
सम्पन्न - सी० ।

कथं भट्टङ्गसमभ्रागतेषु ? इध, भिक्षवे, समणब्राह्मणा मिच्छादिद्विषां
होन्ति, मिच्छासङ्कप्ता, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्ता, मिच्छाभ्राजीवा,
मिच्छावायामा, मिच्छासतिनो, मिच्छासमाधिना । एव भट्टङ्गसमभ्रा-
गतेषु, भिक्षवे, समणब्राह्मणेषु दानं दिक्षं न महप्फलं होति न महानिर्णयं
५ न महाजुतिकं न महाविष्कारं ।

३ “भट्टङ्गसमभ्रागते, भिक्षवे, खेत्ते बीजं वृत्तं महप्फलं होति
महत्साद फलितस्यम् । कथं भट्टङ्गसमभ्रागते ? इध, भिक्षवे, खेत्तं
अनुभ्रामानिभ्रामि च होति, अपासाणसक्खरिकं च होति, अनूसरं च
होति, गम्भीरसितं होति, आयसम्पन्नं होति, अपायसम्पन्नं होति,
१० मातिकासम्पन्नं होति, मरियादसम्पन्नं होति । एव भट्टङ्गसमभ्रागते,
भिक्षवे, खेत्ते बीजं वृत्तं महप्फलं होति महत्साद फलितस्यम् ।

४ “एवमेव खो, भिक्षवे, भट्टङ्गसमभ्रागतेषु समणब्राह्मणेषु
दानं दिक्षं महप्फलं होति महानिर्णयं महाजुतिकं महाविष्कारं । कथं
भट्टङ्गसमभ्रागतेषु ? इध, भिक्षवे, समणब्राह्मणा सम्मादिद्विषां
१५ होन्ति सम्मासङ्कप्ता, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्ता, सम्माभ्राजीवा,
सम्मावायामा, सम्मासतिना, सम्मासमाधिना । एव भट्टङ्गसमभ्रागतेषु,
भिक्षवे समणब्राह्मणेषु दानं दिक्षं महप्फलं होति महानिर्णयं महाजुतिकं
महाविष्कारं ति ।

“यथा पि खेत्ते सम्पन्ने पवुत्ता बीजसम्पदा ।
२० देवे सम्पादयन्तमिह होति धञ्जस्स’ सम्पदा ॥
“अनीतिसम्पदा होति, विरुद्धी भवति सम्पदा ।
वेपुल्लसम्पदा होति फलं वे होति सम्पदा ॥
“एव सम्पन्नसीलेषु, दिक्षा भोजनसम्पदा ।
सम्पदानं उपनेति सम्पन्नं हिस्सं तं कत्तं ॥
२५ “तस्मा सम्पदमाकङ्क्षी सम्पन्नत्थपुग्गलो’ ।
सम्पन्नपञ्चे सेवेय एव इज्जन्ति सम्पदा ॥
“विज्जावरणसम्पन्ने लद्धा चित्तस्स सम्पदं’ ।
करोति कम्मसम्पदं लभति चत्थसम्पदं’ ॥

१ कञ्जाय - स्या । २ वेपुल्लं सम्पदा - स्या । ३ सम्पन्नत्थपुग्गलो -
स्या । सम्पन्नत्थपुग्गलो - स्या । ४ सम्पन्नो - सी स्या । ५ सम्पदा - स्या ।
६ वेपुल्ल - सी ।

“लोकं ज्ञात्वा यथाभूतं, पप्पुय्य दिट्टिसम्पद ।
 मग्गसम्पदमागम्म, याति सम्पन्नमानसो ॥
 “ओधुनित्वा मल सव्व, पत्वा निब्बानसम्पदं ।
 मुच्चति सव्वदुक्खेहि, सा होति सव्वसम्पदा” ति ॥

५. दानूपपत्तिमुत्तं

१ “अट्ठिमा, भिक्खवे, दानूपपत्तियो । कतमा अट्ठ ? इध, 5
 भिक्खवे, एकच्चो दान देति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्न पान वत्थु
 यान मालागन्धविलेपन सेय्यावसथपदीपेय्य^१ । सो य देति त पच्चा-
 सीसति^२ । सो पस्सति खत्तियमहासाले वा ब्राह्मणमहासाले वा गहपति-
 महासाले वा पञ्चहि कामगुणेहि समप्पिते समङ्गीभूते परिचारयमाने ।
 तस्स एवं होति — ‘अहो वताह कायस्स भेदा पर मरणा खत्तियमहा-
 सालान वा ब्राह्मणमहासालानं वा गहपतिमहासालान वा सहव्यत
 उपपज्जेय्य’ ति । सो तं चित्तं दहति^३, तं चित्त अधिट्ठाति, त चित्त
 भावेति । तस्स त चित्त हीने विमुत्त^४, उत्तरि^५ अभावित, तन्नूपपत्तिया^६
 सवत्तति^७ । कायस्स भेदा पर मरणा खत्तियमहासालान वा ब्राह्मण-
 महासालान वा गहपतिमहासालान वा सहव्यत उपपज्जति । त च खो
 सीलवतो वदामि, नो दुस्सीलस्स । इज्झति, भिक्खवे, सीलवतो चेतो-
 पणिधि विसुद्धत्ता^८ ।

२. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो दान देति समणस्स वा ब्राह्म-
 णस्स वा अन्न पानं वत्थु यान मालागन्धविलेपन सेय्यावसथपदीपेय्य ।
 सो य देति त पच्चासीसति । तस्स सुत होति — ‘चातुमहाराजिका’
 देवा दीघायुका वण्णवन्तो सुखबहुला’ ति । तस्स एव होति — ‘अहो
 वताह कायस्स भेदा पर मरणा चातुमहाराजिकान देवान सहव्यत उप-
 पज्जेय्य’ ति । सो त चित्त दहति, त चित्त अधिट्ठाति, त चित्त भावेति ।
 तस्स त चित्त हीने विमुत्त, उत्तरि अभावित, तन्नूपपत्तिया सवत्तति ।
 कायस्स भेदा पर मरणा चातुमहाराजिकान देवान सहव्यत उपपज्जति ।

१ सेय्यावसथ पदीपेय्य — स्या० । २ पच्चासिसति — सी०, स्या०, रो० । ३ पदहति
 — स्या० । ४ विमुत्त — सी०, स्या०, रो० । ५ उत्तरि — स्या०, रो० । ६-६ स्या०, रो०
 पोत्यकेसु नत्थि । ७ सुद्धत्ता — स्या० । ८ चातुमहाराजिका — सी०, स्या०, रो० ।

त च खो सीलवतो षडामि, नो दुस्सीलस्त । इज्जसि, भिक्खवे, सीलवतो
चेतोपणिधि विसुद्धता ।

३ “इष पन, मिक्खवे, एकञ्चो दान देति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा भद्र पान वत्थ यान मानागघयिलेपन सेम्यावसथपदीपेम्म । सो य देति त पञ्चासीसति । तस्स सुत होति — तावत्तिता देवा .. पे०.. यामा देवा तुसिता देवा निम्मानरत्ती देवा परनिम्मितवसवत्ती देवा दीघायुका वण्णवन्तो सुखबहुला ति । तस्स एव होति — ‘महो वताह कायस्स भेदा पर मरणा परनिम्मितवसवत्तीन देवान सहय्यठ उपपज्जेम्म’ ति । सो त चित्त दहति, त चित्त भविट्ठाति, त चित्त भावेति । तस्स त चित्त हीने विमुत्त, उत्तरि अभवित्त, तद्रूपपत्तिया सवत्ति । कायस्स भेदा पर मरणा परनिम्मितवसवत्तीन देवान सह व्यत उपपज्जति । त च खो सीलवतो वदामि नो दुस्सीसस्स । इज्जति मिक्खव, सीलवतो चेतोपणिधि विमुदत्ता ।

४ “इध पन, भिक्खवे एकच्चो दानं देति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागच्चविलेपनं सेय्यावसथपदीपय्यं । सो यं देति तं पञ्चासीसति । तस्स सुतं होति — ‘ब्रह्मनामिमानं देवानं सहव्यतं उपपज्जेम्यं’ ति । तस्स एव होति — ‘अहो वत्ताहं पापस्स भेत्ता परं मग्गं ब्रह्मनामिमानं देवानं सहव्यतं उपपज्जेम्यं’ ति । सो तं चित्तं दहति तं चित्तं अधिद्वीति तं चित्तं भावेति । तस्स तं चित्तं होने विमुत्तं उत्तरि अभवितं तन्नूपपत्तियां सवत्सति । वायस्स भदा परं मग्गं ब्रह्मनामिमानं देवानं सहव्यतं उपपज्जति । ॥ यं सो सीलं यनो यन्मि, नो दुम्मीलस्स, वीतरागस्स, नो स्रगस्स । इज्जति, भिक्खवे सीलयनो पत्तोपणिधिं वीतरागता । इमा रतो, भिक्खवे अट्ठं दानुपपत्तियां’ ति ।

६ पुष्पाभिरिययत्पुस्त

१ 'तीणिमानि भिषगवः पुञ्जविग्नियवत्सूनि । वसमानि
तानि' दानमयं पुञ्जविग्नियवत्सू, मीममयं पुञ्जविग्नियवत्सू भाव
नामयं पुञ्जविग्नियवत्सू । इयं भिषगवः तयश्चनम् दानमयं पुञ्ज
विग्नियवत्सू परिण बत होति, मीममयं पुञ्जविग्नियवत्सू पग्निं बत

१ गुजरातीयावयु - श्री श्री गुजरातीयावयु - रमा ।

होति, भावनामय पुञ्जकिरियवत्थु नाभिसम्भोति । सो कायस्स भेदा पर मरणा मनुस्सदोभग्य^१ उपपज्जति ।

२ “इध पन, भिक्खवे, एकच्चस्स दानमयं पुञ्जकिरियवत्थु मत्तसो कत होति, सीलमय पुञ्जकिरियवत्थु मत्तसो कत होति, भावना-
मय पुञ्जकिरियवत्थु नाभिसम्भोति । सो कायस्स भेदा पर मरणा 5
मनुस्ससोभग्य उपपज्जति ।

३ “इध पन, भिक्खवे, एकच्चस्स दानमय पुञ्जकिरियवत्थु अधिमत्त कत होति, सीलमय पुञ्जकिरियवत्थु अधिमत्तं कत होति, भावनामय पुञ्जकिरियवत्थु नाभिसम्भोति । सो कायस्स भेदा परं मरणा चातुमहाराजिकान देवान सहव्यत उपपज्जति । तत्र, भिक्खवे, 10
चत्तारो महाराजानो दानमय पुञ्जकिरियवत्थु अतिरेक करित्वा, सीलमय पुञ्जकिरियवत्थु अतिरेक करित्वा, चातुमहाराजिके देवे दसहि ठानेहि अधिगण्हन्ति — दिब्बेन आयुना, दिब्बेन वण्णेन, दिब्बेन सुखेन, दिब्बेन यसेन, दिब्बेन आधिपतेय्येन, दिब्बेहि रूपेहि, दिब्बेहि सद्देहि, दिब्बेहि, गन्धेहि, दिब्बेहि रसेहि, दिब्बेहि फोढुब्बेहि । 15

४ “इध पन, भिक्खवे, एकच्चस्स दानमय पुञ्जकिरियवत्थु अधिमत्त कत होति, सीलमय पुञ्जकिरियवत्थु अधिमत्तं कत होति, भावनामय पुञ्जकिरियवत्थु नाभिसम्भोति । सो कायस्स भेदा पर मरणा तार्वत्तिसान देवान सहव्यत उपपज्जति । तत्र, भिक्खवे, सक्को देवानमिन्दो दानमय पुञ्जकिरियवत्थु अतिरेकं करित्वा सीलमय 20
पुञ्जकिरियवत्थु अतिरेक करित्वा तार्वत्तिसे देवे दसहि ठानेहि अधि-
गण्हाति^१ — दिब्बेन आयुना पे० . दिब्बेहि फोढुब्बेहि ।

५ “इध पन, भिक्खवे, एकच्चस्स दानमय पुञ्जकिरियवत्थु अधिमत्त कत होति, सीलमय पुञ्जकिरियवत्थु अधिमत्त कत होति, भावनामय पुञ्जकिरियवत्थु नाभिसम्भोति । सो कायस्स भेदा परं 25
मरणा यामान देवान सहव्यत उपपज्जति । तत्र, भिक्खवे, सुयामो देवपुत्तो दानमय पुञ्जकिरियवत्थु अतिरेक करित्वा, सीलमय पुञ्ज-
किरियवत्थु अतिरेक करित्वा, यामे देवे दसहि ठानेहि अधिगण्हाति —
दिब्बेन आयुना पे० दिब्बेहि फोढुब्बेहि ।

१ मनुस्सदोभग्य — रो० । २ अधिगण्हाति — स्या० ।

६ “इध पन, भिक्खवे, एकच्चस्स दानमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अधिमत्त क्त होति, सीलमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अधिमत्त क्त होति, भावनामय पुञ्ञाकिरियवत्थु नाभिसम्भोति । सो कायस्स भेदा पर मरणा सुसितान देवान सह्य्यत उपपज्जति । तत्र, भिक्खवे, सन्नुसितो देवपुत्तो दानमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अतिरेक करित्वा, सीलमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अतिरेक करित्वा, सुसिते देवे दसहि ठानेहि अधिगण्हाति - दिव्वेन आयुना पे० दिव्वेहि फोढ्वेहि ।

७ “इध पन, भिक्खवे, एकच्चस्स दानमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अधिमत्त क्त होति, सीलमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अधिमत्त क्त होति, भावनामय पुञ्ञाकिरियवत्थु नाभिसम्भोति । सो कायस्स भेदा पर मरणा निम्मानरतीन देवान सह्य्यत उपपज्जति । तत्र, भिक्खवे, मुनिम्मितो देवपुत्तो दानमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अतिरेक करित्वा, सीलमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अतिरेक करित्वा निम्मानरती देवे दसहि ठानेहि अधिगण्हाति - दिव्वेन आयुना पे० दिव्वेहि फोढ्वेहि ।

८ “इध पन भिक्खवे, एकच्चस्स दानमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अधिमत्त क्त होति सीलमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अधिमत्त क्त होति, भावनामय पुञ्ञाकिरियवत्थु नाभिसम्भोति । सो कायस्स भेदा पर मरणा परनिम्मितवसवत्तीनं देवान सह्य्यत उपपज्जति । तत्र, भिक्खव, वगयस्सी देवपुत्तो दानमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अतिरेक करित्वा सीलमय पुञ्ञाकिरियवत्थु अतिरेक करित्वा, परनिम्मितवसवत्ती देवे दसहि ठानेहि अधिगण्हाति - दिव्वेन आयुना, दिव्वेन वज्जेन, दिव्वेन गुणेन दिव्वेन यत्थेन दिव्वेन अधिपत्तेय्येन दिव्वेहि रूपेहि, दिव्वेहि गच्छेहि दिव्वेहि गच्छेहि दिव्वेहि गच्छेहि दिव्वेहि फोढ्वेहि । इमानि गो भिक्खवे, सीणि पुञ्ञाकिरियवत्थूनी” ति ।

७ सप्पुरिसदानमुत्त

१ “अट्ठिमानि भिक्खवे, सप्पुरिसानानि । कथमाणि अट्ठ ? मुनि एहि पणीय दत्ति वामन देति वणिज दत्ति, विगम्य दत्ति, धम्मिण दत्ति एव विरा गमात्ति, दग्धा धम्ममना एत्ति । इमानि गो भिक्खवे, अट्ठ सप्पुरिसानानी ति ।

“सुचि पणीत कालेन, कप्पिय पानभोजन ।
 अभिण्ह ददाति दान^१, सुखेत्तेसु^२ ब्रह्मचारिसु ॥
 “नेव^३ विप्पटिसारिस्स^४, चजित्वा आमिस बहु ।
 एव दिन्नानि दानानि, वण्णयन्ति विपस्सिनो ॥
 “एव यजित्वा मेधावी, सद्धो मुत्तेन चेतसा ।
 अव्यापज्झ^५ सुख लोक, पण्डितो उपपज्जती” ति ॥

5

८. सप्पुरिससुत्तं

१ “सप्पुरिसो, भिक्खवे, कुले जायमानो बहुनो जनस्स
 अत्थाय हिताय सुखाय होति — मातापितून^६ अत्थाय हिताय सुखाय
 होति, पुत्तदारस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति, दासकम्मकरपोरिसस्स
 अत्थाय हिताय सुखाय होति, मित्तामच्चान अत्थाय हिताय सुखाय 10
 होति, पुब्बपेतान अत्थाय हिताय सुखाय होति, रज्जो अत्थाय हिताय
 सुखाय होति, देवतान अत्थाय हिताय सुखाय होति, समणब्राह्मणान
 अत्थाय हिताय सुखाय होति ।

२ “सेय्यथापि, भिक्खवे, महामेघो सब्बसस्सानि सम्पादेत्तो
 बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति, एवमेव खो, भिक्खवे, सप्पु- 15
 रिसो कुले जायमानो बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति —
 मातापितून अत्थाय हिताय सुखाय होति, पुत्तदारस्स अत्थाय हिताय
 सुखाय होति, दासकम्मकरपोरिसस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति,
 मित्तामच्चान अत्थाय हिताय सुखाय होति, पुब्बपेतान अत्थाय हिताय
 सुखाय होति, रज्जो अत्थाय हिताय सुखाय होति, देवतान अत्थाय 20
 हिताय सुखाय होति, समणब्राह्मणान अत्थाय हिताय सुखाय होती ति ।

“बहून^७ वत अत्थाय, सप्पज्जो घरमावस ।

मातर पितर पुब्बे, रत्तिन्दिवमतन्दितो ॥

“पूजेति सहधम्ममेन, पुब्बेकतमनुस्सर ।

अनागारे पब्बजिते, अपचे^८ ब्रह्मचारयो^९ ॥

25

१ दानानि — स्या०, रो० । २ सुखेत्ते — सी०, रो० । ३ न च — सी०, रो० ।
 ४ विप्पटिसारिय — स्या० । ५ अव्यापज्झ — रो० । ६ मातापितुन् — रो० । ७ बहून्
 — सी०, रो० । ८-८ अपाये ब्रह्मचारिनो — स्या० ।

“निविट्टसद्धो पूजेति, अत्या धम्मे च पेसलो ।
 रब्भो हितो वेवहिसो, आत्तीन सखिन हितो ॥
 “सब्बेस सो’ हितो होति, सद्धम्मे सुप्पत्तिट्ठितो ।
 विनेय्य मञ्छेरमस, स लोक मज्जेते सिव” ति ॥

९ अभिसन्वसुत्त

१ “अट्ठिमे, भिक्खवे, पुब्बाभिसन्दा कुसलाभिसन्दा सुख
 स्साहार सोवगिको सुखविपाको सगगसवत्तनिका, इट्ठाय कन्ताय मना
 पाय हिताय सुखाय सवत्तन्ति । कतमे अट्ठ ? इध, भिक्खवे, अरिय-
 सावको बुद्ध सरण गतो होति । अय, भिक्खवे, पठमो पुब्बाभिसन्दा
 कुसलाभिसन्तो सुखस्साहारो सोवगिको सुखविपाको सगगसवत्तनिको,
 इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तन्ति ।

२ “पुन च पर भिक्खवे, अरियसावको धम्म सरण गतो होति ।
 अय भिक्खवे दुतियो पुब्बाभिसन्तो पे० सवत्तन्ति ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे अरियसावको सङ्ख सरण गतो होति ।
 अय भिक्खव, ततियो पुब्बाभिसन्दा कुसलाभिसद्धो सुखस्साहारो
 सोवगिको सुखविपाको सगगसवत्तनिको, इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय
 सुखाय सवत्तन्ति ।

४ “पञ्चमानि भिक्खवे, वानानि महादानानि अगगञ्जानि
 रत्तञ्जानि वसञ्जानि पोराणानि असङ्खिण्णानि असङ्खिण्णपुब्बानि,
 न सङ्खियन्ति न सङ्खियिस्सन्ति अप्पटिकुट्टानि’ समणेहि ब्राह्मणेहि
 विट्ठूहि । कतमानि पञ्च ? इध, भिक्खवे, अरियसावको पाप्माति
 पात पहाय पातातिपात्ता पटिविरतो होति । पाणातिपात्ता पटिविरतो,
 भिक्खवे अरियसावको अपरिमाणान सत्तान अभय देति अवेर देति,
 अज्झापज्ज दत्ति । अपरिमाणान सत्तान अभय दत्त्वा अवेर दत्त्वा अज्झा
 पज्ज दत्त्वा अपरिमाणस्स अभयस्स अवेरस्स अज्झापज्जस्स भागी होति ।
 इद भिक्खवे पठम दान महादान अगगञ्जं रत्तञ्जं वसञ्जं पोराण
 असङ्खिण्ण असङ्खिण्णपुब्बं न सङ्खियन्ति न सङ्खियिस्सन्ति, अप्पटिकुट्टं
 समणेहि ब्राह्मणेहि विट्ठूहि । अय, भिक्खवे, चतुत्थो पुब्बाभिसद्धो

कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवगिको सुखविपाको सग्गसवत्तनिको, इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तति ।

५ “पुन च पर, भिक्खवे, अरियसावको अदिन्नादान पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति पे० कामेसुमिच्छाचार पहाय कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति .. पे० . मुसावाद पहाय मुसावादा पटिविरता होति पे०. सुरामेरयमज्जपमादट्ठान पहाय सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो होति । सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो, भिक्खवे, अरियसावको अपरिमाणान सत्तान अभय देति अवेर देति अव्यापज्झ देति । अपरिमाणान सत्तान अभय दत्त्वा अवेर दत्त्वा अव्यापज्झ दत्त्वा, अपरिमाणस्स अभयस्स अवेरस्स अव्यापज्झस्स भागी होति । इद, भिक्खवे, पञ्चम दान महादानं अग्गञ्ज रत्तञ्ज वंसञ्जं पोराण असङ्खिण्ण असङ्खिण्णपुब्ब, न सङ्खियति न सङ्खियिस्सति, अप्पटिकुट्ठ समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । अय खो, भिक्खवे, अट्ठमो पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवगिको सुखविपाको सग्गसवत्तनिको, इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, अट्ठ पुञ्जाभिसन्दा कुसलाभिसन्दा सुखस्साहारा सोवगिका सुखविपाका सग्गसवत्तनिका, इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तन्ती” ति ।

१०. दुच्चरितविपाकमुत्तं

१. “पाणातिपातो, भिक्खवे, आसेवितो भावितो बहुलीकतो निरयसवत्तनिको तिरच्छानयोनिसवत्तनिको पेत्तिविसयसवत्तनिको” । यो सब्बलहुसो पाणातिपातस्स विपाको, मनुस्सभूतस्स अप्पायुकसंवत्तनिको होति ।

२ “अदिन्नादान, भिक्खवे, आसेवित भावित बहुलीकत निरयसवत्तनिक तिरच्छानयोनिसवत्तनिक पेत्तिविसयसवत्तनिक । यो सब्बलहुसो अदिन्नादानस्स विपाको, मनुस्सभूतस्स भोगव्यसनसवत्तनिको होति ।

३ “कामेसुमिच्छाचारो, भिक्खवे, आसेवितो भावितो बहुलीकतो निरयसवत्तनिको तिरच्छानयोनिसवत्तनिको पेत्तिविसयसवत्त-

निवा । यो सच्चलद्वयो कामेसुमिच्छाचारस्स विपाको, मनुस्सभूतस्स सपत्तवेरसवत्तनिको होति ।

४ "मुसावादो, भिक्खवे, आसेयितो भावितो बहुलीकतो निरयसवत्तनिको तिरच्छानयोनिसवत्तनिको पेत्तिविसयसवत्तनिको । यो सच्चलद्वयो मुसावादस्स विपाको, मनुस्सभूतस्स अभूतभवत्तानसवत्तनिको होति ।

५ "पिमुणा, भिक्खवे, वाचा आरोविता भाविता बहुलीकता निरयसवत्तनिका तिरच्छानयोनिसवत्तनिका पेत्तिविसयसवत्तनिका । यो सच्चलद्वयो पिमुणाय वाचाय विपाको, मनुस्सभूतस्स मित्तेहि भेदन सवत्तनिको होति ।

६ "फरसा, भिक्खवे, वाचा आसेयिता भाविता बहुलीकता निरयसवत्तनिका तिरच्छानयोनिसवत्तनिका पेत्तिविसयसवत्तनिका । यो सच्चलद्वयो फरसाय वाचाय विपाको, मनुस्सभूतस्स अननापसद्वयवत्तनिको हाति ।

७ "सम्पण्णसापा, भिक्खवे, आसेयितो भाविता बहुलीकता निरयसवत्तनिका तिरच्छानयोनिसवत्तनिको पेत्तिविसयसवत्तनिको । यो सच्चलद्वयो सम्पण्णसापस्स विपाको, मनुस्सभूतस्स अननादम्यवाचा सवत्तनिका हाति ।

८ "गुग्गमेग्यपान, भिक्खवे, आसेयितो भाविता बहुलीकता निरयसवत्तनिका तिरच्छानयोनिसवत्तनिका पेत्तिविसयसवत्तनिका । यो सच्चलद्वयो गुग्गमेग्यपानस्य विपाको, मनुस्सभूतस्स उम्मत्तवसंवत्तनिको हाति ।

दानवयो षण्णयो ।

तत्तुह्यतन्त्रिका

६ अनानि मनुष्ये च गतानि मनुष्यानि ।

विश्वं च मनुष्यानि सभिन्ने विपाकाः सन्ति ॥

तिणसन्थारके वा । इमिनापङ्गेन अरहतं अनुकरोमि, उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना अट्टमेन अङ्गेन समन्नागतो होति । एव उपवुत्थो खो, भिक्खवे, अट्ठङ्गसमन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिससो महाजुतिको महाविप्फारो' ति ।

२. वित्थतूपोसथमुत्तं

१ “अट्ठङ्गसमन्नागतो, भिक्खवे, उपोसथो उपवुत्थो महप्फलो होति महानिससो महाजुतिको महाविप्फारो । कथ उपवुत्थो च, भिक्खवे, अट्ठङ्गसमन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिससो महाजुतिको महाविप्फारो ? इध, भिक्खवे, अरियसावको इति पटिसञ्चिखति — ‘यावजीव अरहन्तो पाणातिपात पहाय पाणातिपाता पटिविरता निहित-
दण्डा निहितसत्था लज्जी दयापन्ना, सब्बपाणभूतहितानुकम्पिनो विहरन्ति । अह पज्ज इम च रत्ति इम च दिवस पाणातिपात पहाय पाणा-
तिपाता पटिविरतो निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी दयापन्नो, सब्बपाण-
भूतहितानुकम्पी विहरामि । इमिनापङ्गेन अरहतं अनुकरोमि, उपो-
सथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना पठमेन अङ्गेन समन्नागतो होति पे० । ‘यावजीव अरहन्तो उच्चासयनमहासयन पहाय उच्चा-
सयनमहासयना पटिविरता नीचसेय्य कप्पेन्ति — मञ्चके वा तिणसन्थार-
के वा । अह पज्ज इम च रत्ति इम च दिवस उच्चासयनमहासयन पहाय उच्चासयनमहासयना पटिविरतो नीचसेय्य कप्पेमि — मञ्चके
वा तिणसन्थारके वा । इमिनापङ्गेन अरहतं अनुकरोमि, उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना अट्टमेन अङ्गेन समन्नागतो होति । एव उपवुत्थो खो, भिक्खवे, अट्ठङ्गसमन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिससो महाजुतिको महाविप्फारो ।

२ “कीवमहप्फलो होति कीवमहानिससो कीवमहाजुतिको कीवमहाविप्फारो ? सेय्यथापि, भिक्खवे, यो इमेसं सोळसन्न महाजन-
पदान प्हूतरत्तरतनान^१ इस्सरियाधिपच्च^२ रज्ज कारेय्य, सेय्यथीद^३ —
अङ्गान मगधान कासीन कोसलानं वज्जीन मल्लान चेतनी वज्जान^४
कुरून पञ्चालान मच्छान सूरसेनान अस्सकान अवन्तीन गन्धारान

१ प्हूतसत्तरतनान — सी०, प्हूतसत्तरतनान — स्या०, रो० । २ इस्सरियाधिपच्च — स्या०, रो० । ३ सेय्यथिद — म० । ४ वसान — स्या०, रो० ।

५ 'यावज्जीव अरहन्तो मुसावाद पहाय मुसावादा पटिविरता सच्चवादिनो' सच्चसघो थेतो^१ पञ्चयिका अघिसवादका लोकस्स । अह पज्ज इम च रत्ति इम च दिवस मुसावाद पहाय मुसावादा पटि विरतो सच्चवादी सच्चसघो थेतो पञ्चयिको अघिसवादको लोकस्स । इमिनापज्जेन अरहत अनुकरोमि, उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना चसुत्थेन अज्जेन समभागतो होति ।

६ 'यावज्जीव अरहन्तो सुरामेरयमज्जपमादट्टान पहाय सुरामेरय मज्जपमादट्टाना पटिविरता । अह पज्ज इम च रत्ति इम च दिवस सुरामेरयमज्जपमादट्टान पहाय सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो । इमिनापज्जेन अरहत अनुकरोमि, उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना पञ्चमेन अज्जेन समभागतो होति ।

७ 'यावज्जीव अरहन्तो एकभत्तिका रत्तूपरता विरता विकास भोजना । अह पज्ज इम च रत्ति इम च दिवस एकभत्तिको रत्तूपरतो विरतो विकासभोजना । इमिनापज्जेन अरहत अनुकरोमि उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना छट्ठेन अज्जेन समभागतो होति ।

८ 'यावज्जीव अरहन्तो नच्चगीतवादितविसूकदस्सनमाला गन्धविलेपनधारणमण्डनविभूसनट्टान' पहाय^२ नच्चगीतवादितविसूक- दस्सनमालागन्धविलेपनधारणमण्डनविभूसनट्टाना पटिविरता । अह पज्ज इम च रत्ति इम च दिवस नच्चगीतवादितविसूकदस्सनमालागन्ध विलेपनधारणमण्डनविभूसनट्टान पहाय नच्चगीतवादितविसूकदस्सन- मालागन्धविलेपनधारणमण्डनविभूसनट्टाना पटिविरतो । इमिनापज्जेन अरहत अनुकरोमि उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना सप्तमेन अज्जेन समभागतो होति ।

९ 'यावज्जीव अरहन्तो उच्चासयनमहासयन पहाय उच्चासयन- महासयना पटिविरता नीचसेय्य कप्पेन्ति - मञ्चके वा तिणसन्धारके^३ वा । अह पज्ज इम च रत्ति इम च दिवस उच्चासयनमहासयन पहाय उच्चासयनमहासयना पटिविरतो नीचसेय्य कप्पेमि - मञ्चके वा

१ नच्चवादी - सी रो । २ टेठा - स्वा रो । ३-४ सी स्वा रो
नीचसेय्य न विस्तति । ४ तिणसन्धारके - स्वा ।

तिणसन्थारके वा । इमिनापङ्गेन अरहत अनुकरोमि, उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना अट्ठमेन अङ्गेन समन्नागतो होति । एव उपवुत्थो खो, भिक्खवे, अट्ठङ्गसमन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिससो महाजुतिको महाविप्फारो' ति ।

२. वित्थतूपोसथसुत्तं

१ “अट्ठङ्गसमन्नागतो, भिक्खवे, उपोसथो उपवुत्थो महप्फलो होति महानिससो महाजुतिको महाविप्फारो । कथं उपवुत्थो च, भिक्खवे, अट्ठङ्गसमन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिससो महाजुतिको महाविप्फारो ? इध, भिक्खवे, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति — ‘यावजीव अरहन्तो पाणातिपात पहाय पाणातिपाता पटिविरता निहित-
दण्डा निहितसत्था लज्जी दयापन्ना, सब्बपाणभूतहितानुकम्पिनो विहरन्ति । अहं पज्ज इमं च रत्तिं इमं च दिवसं पाणातिपात पहाय पाणा-
तिपाता पटिविरतो निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी दयापन्नो, सब्बपाण-
भूतहितानुकम्पी विहरामि । इमिनापङ्गेन अरहत अनुकरोमि, उपो-
सथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना पठमेन अङ्गेन समन्नागतो होति । पे० । ‘यावजीव अरहन्तो उच्चासयनमहासयन पहाय उच्चा-
सयनमहासयना पटिविरता नीचसेय्यं कप्पेन्ति — मञ्चके वा तिणसन्था-
रके वा । अहं पज्ज इमं च रत्तिं इमं च दिवसं उच्चासयनमहासयन पहाय उच्चासयनमहासयना पटिविरतो नीचसेय्यं कप्पेमि — मञ्चके
वा तिणसन्थारके वा । इमिनापङ्गेन अरहत अनुकरोमि, उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना अट्ठमेन अङ्गेन समन्नागतो होति ।
एव उपवुत्थो खो, भिक्खवे, अट्ठङ्गसमन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिससो महाजुतिको महाविप्फारो ।

२ “कीवमहप्फलो होति कीवमहानिससो कीवमहाजुतिको कीवमहाविप्फारो ? सेय्यथापि, भिक्खवे, यो इमेसं सोळसन्नं महाजन-
पदानं पट्टतरत्तरतनानं^१ इस्सरियाधिपच्चं^२ रज्जं कारेय्यं, सेय्यथीदं^३ —
अङ्गानं मगधानं कासीनं कोसलानं वज्जीनं मल्लानं चेतीनं वज्जानं^४
कुरूनं पञ्चालानं मच्छानं सूरसेनानं अस्सकानं अवन्तीनं गन्धारानं

कम्बोजान, भट्टङ्गसमभ्रातस्स उपोसथस्स एस कल नाग्घति सेच्छसि ।
त किस्स हेतु ? कपण, भिक्खवे, मानुसक रज्ज दिब्ब सुख उपनिषाय ।

३ “यानि, भिक्खवे, मानुसकानि पळ्झासवस्सानि”, चातु
महाराजिकान देवान एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो
५ मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो सबब्बरो । तेन सबब्बरेन दिब्बानि
पळ्ळ वस्ससत्तानि चातुमहाराजिकान देवान आयुप्पमाण । ठान खो
पनेत्त, भिक्खवे, विज्जति य इधेकच्चो इत्थो वा पुरिसो वा भट्टङ्गसमभ्रा-
गत उपोसथ उपवसित्वा कायस्स भेदा पर मरणा चातुमहाराजिकान
देवान सहब्बत उपपज्जेम्य । इद खो पनेत्त भिक्खवे, सन्धाय भासित -
१० ‘कपणं मानुसक रज्ज दिब्ब सुख उपनिषाय’ ।

४ “य”, भिक्खवे मानुसक वस्ससत्तं तावत्तिसान देवान
एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन
द्वादसमासियो सबब्बरो । तेन सबब्बरेन दिब्ब वस्ससहस्स तावत्तिसान
देवान आयुप्पमाण । ठान खो पनेत्त, भिक्खवे विज्जति य इधेकच्चो
१५ इत्थो वा पुरिसो वा भट्टङ्गसमभ्रागत उपोसथ उपवसित्वा कायस्स भेदा
पर मरणा तावत्तिसान देवान सहब्बत उपपज्जेम्य । इद खो पनेत्त,
भिक्खव, सन्धाय भासित - ‘कपण मानुसकं रज्ज दिब्ब सुख उपनिषाय’ ।

५ “यानि, भिक्खवे, मानुसकानि द्वे वस्ससत्तानि, यामान देवान
एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन
२० द्वादसमासियो सबब्बरो । तेन सबब्बरेन दिब्बानि द्वे वस्ससहस्सत्तानि
यामान देवान आयुप्पमाण । ठान खो पनेत्त, भिक्खवे विज्जति य इधे
कच्चो इत्थो वा पुरिसो वा भट्टङ्गसमभ्रागतं उपोसथ उपवसित्वा कायस्स
भेदा पर मरणा यामान देवान सहब्बत उपपज्जेम्य । इद खो पनेत्त,
भिक्खवे सन्धाय भासित - ‘कपण मानुसक रज्ज दिब्ब सुख उपनिषाय’ ।

२५ ६ “यानि भिक्खवे, मानुसकानि चत्तारि वस्ससत्तानि तुसि-
त्तान देवान एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो ।
तेन मासेन द्वादसमासियो सबब्बरो । तेन सबब्बरेन दिब्बानि चत्तारि
वस्ससहस्सत्तानि तुसित्तान देवान आयुप्पमाण । ठान खो पनेत्त भिक्खवे
विज्जति य इधेकच्चो इत्थो वा पुरिसो वा भट्टङ्गसमभ्रागतं उपोसथं

१ पळ्झासवस्सानि - स्था । २-२ यानि भिक्खवे मानुसकानि वस्ससत्तानि -

उपवसित्वा कायस्स भेदा पर मरणा तुसितान देवान सहव्यत उपपज्जेय्य ।
इद खो पनेत, भिक्खवे, सन्धाय भासित — ‘कपण मानुसक रज्ज दिव्व
सुख उपनिधाय’ ।

७ “यानि, भिक्खवे, मानुसकानि अट्ठ वस्ससतानि, निम्मान-
रतीन देवान एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । 5
तेन मासेन द्वादसमासियो सवच्छरो । तेन सवच्छरेन दिव्वानि अट्ठ
वस्ससहस्सानि निम्मानरतीन देवान आयुप्पमाण । ठान खो पनेत,
भिक्खवे, विज्जति य इधेकच्चो इत्थी वा पुरिसो वा अट्ठङ्गसमन्ना-
गत उपोसथ उपवसित्वा कायस्स भेदा पर मरणा निम्मानरतीन देवान
सहव्यतं उपपज्जेय्य । इद खो पनेत, भिक्खवे, सन्धाय भासित — ‘कपण 10
मानुसक रज्ज दिव्व सुख उपनिधाय’ ।

८ “यानि, भिक्खवे, मानुसकानि सोळस वस्ससतानि, पर-
निम्मितवसवत्तीन देवान एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिस-
रत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो सवच्छरो । तेन सवच्छरेन
दिव्वानि सोळस वस्ससहस्सानि परनिम्मितवसवत्तीन देवान आयुप्प- 15
माण । ठान खो पनेत, भिक्खवे, विज्जति य इधेकच्चो इत्थी वा पुरिसो
वा अट्ठङ्गसमन्नागत उपोसथ उपवसित्वा कायस्स भेदा पर मरणा
परनिम्मितवसवत्तीन देवान सहव्यत उपपज्जेय्य । इद खो पनेत,
भिक्खवे, सन्धाय भासित — ‘कपण मानुसक रज्ज दिव्व सुख
उपनिधाय’ ति । 20

“पाण न हञ्जे^१ न चदिन्नमादिये^२ ,
मुसा न भासे न च मज्जपो सिया ।
अब्रह्मचरिया विरमेय्य मेथुना ,
रत्ति न भुज्जेय्य विकालभोजन ॥
“माल न धारे^३ न च गन्धमाचरे ,
मञ्चे छमाय व सयेथ सन्थते ।
एत हि अट्ठङ्गिकमाहुपोसथ ,
बुद्धेन दुक्खन्तगुणा पकासित ॥

“चन्दो च सुरियो’ च उभो सुवस्सना ,
 ओभासय’ अनुपरियन्ति’ यावता ।
 तमोनुदा ते पन अन्तसिक्खगा ,
 नमे पमासन्ति विसाविरोचना ॥

“एतस्मि’ य विज्जति अन्तरे धन ,
 मुत्ता मणि वेळुरियं च भद्दक ।
 सिङ्गी सुवण्ण अय वा पि ऋञ्चन’ ,
 य जातस्स हटक ति बुच्चति ॥

“अट्ठङ्गुपेतस्स उपोसथस्स ,
 कल पि ते नानुभवन्ति सोळ्ळसि ।
 चन्दप्पभा तारगणा च’ सव्वे ॥

“तस्मा हि नारी च नरो च सीलवा ,
 अट्ठङ्गुपेत उपवस्सुपोसथ ।
 पुञ्जानि कत्वान सुसुद्रयानि ,
 अनिन्दिता सगमुपेन्ति ठान’ ति ॥

३ विसाक्षासुत्त ।

१ एक समय भगवा सावत्थिय विहरति पुब्बारामे मिगार
 मातुपासादे । अय स्रो विसाक्षा मिगारमात्ता येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
 उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीवि । एकमन्त
 निसिन्न स्रो विसाक्ष मिगारमातर भगवा एतववोच — “अट्ठङ्गसमभ्रागतो
 २० स्रो विसाक्षे उपोसथो उपवुत्थो महप्फलो होति महानिससो महाजुतिको
 महाविप्फारो । कथ उपवुत्थो च विसाक्षे अट्ठङ्गसमभ्रागतो उपोसथो
 महप्फलो होति महानिससो महाजुतिको महाविप्फारो ? इम विसाक्षे,
 अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति — ‘यावज्जीव अरहन्तो पाणात्तिपात
 पहाय पाणात्तिपाता पटिविरता निहितवण्ण निहितसत्था सज्जी दया
 २५ पन्ना सम्भवाणभूतहितानुकम्पिनो विहरन्ति । अह पज्ज इम च रत्ति
 इम च दिवस पाणात्तिपात पहाय पाणात्तिपाता पटिविरतो निहितदण्णो

१ स्रो - स्या । २-२ ओभासयता अनुपमि - स्या । ३ एतस्मि - स्या ।
 ४ ऋञ्चन - स्या । ५ च - स्या रो ।

निहितसत्थो लज्जी दयापन्नो, सव्वपाणभूतहितानुकम्पी विहरामि ।
 इमिनापङ्गेन अरहत अनुकरोमि, उपोसथो च मे उपवुत्थो भवि-
 स्सती' ति । इमिना पठमेन अङ्गेन समन्नागतो होति पे० ।
 'यावजीव अरहन्तो उच्चासयनमहासयन पहाय उच्चासयनमहासयना
 पटिविरत्ता नीचसेय्य कप्पेन्ति — मञ्चके वा तिणसन्थारके वा । अह 5
 पज्ज इम च रत्ति इम च दिवस उच्चासयनमहासयन पहाय उच्चासयन-
 महासयना पटिविरतो नीचसेय्य कप्पेमि — मञ्चके वा तिणसन्थारके
 वा । इमिनापङ्गेन अरहत अनुकरोमि, उपोसथो च मे उपवुत्थो भवि-
 स्सती' ति । इमिना अट्ठमेन अङ्गेन समन्नागतो होति । एव उपवुत्थो
 खो, विसाखे, अट्ठङ्गसमन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिससो 10
 महाजुतिको महाविप्फारो ।

२ “कीवमहप्फलो होति कीवमहानिससो कीवमहाजुतिको
 कीवमहाविप्फारो ? सेय्यथापि, विसाखे, यो इमेस सोळसन्न महाजन-
 पदान पहूतरत्तरतनान इस्सरियाधिपच्च रज्ज कारेय्य, सेय्यथीद —
 अङ्गान मगधान कासीन कोसलान वज्जीन मल्लान चेतीन वङ्गान 15
 कुरून पञ्चालान मच्छान सूरसेनान अस्सकान अवन्तीन गन्धारान
 कम्बोजान, अट्ठङ्गसमन्नागतस्स उपोसथस्स एत कल नाग्घति सोळसि ।
 त किस्स हेतु ? कपण, विसाखे, मानुसक रज्ज दिव्व सुख उपनिधाय ।

३ “यानि, विसाखे, मानुसकानि पञ्जासवस्सानि, चातुमहा-
 राजिकान देवान एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो 20
 मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो सवच्छरो । तेन संवच्छरेन दिव्वानि
 पञ्च वस्ससतानि चातुमहाराजिकान देवान आयुप्पमाण । ठान
 खो पनेत, विसाखे, विज्जति य इधेकच्चो इत्थी वा पुरिसो वा अट्ठङ्ग-
 समन्नागत उपोसथ उपवसित्वा कायस्स भेदा पर मरणा चातुमहाराजि-
 कान देवान सहव्यत उपपज्जेय्य । इदं खो पनेतं, विसाखे, सन्धाय 25
 भासित — ‘कपण मानुसक रज्ज दिव्व सुख उपनिधाय’ ।

४ “य, विसाखे, मानुसक वस्ससत, तार्वत्तिसान देवान एसो
 एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन
 द्वादसमासियो सवच्छरो । तेन सवच्छरेन वस्ससहस्स^१ तार्वत्तिसान

देवान् आयुष्माण । ठान् खो पनेत, विसाखे, विज्जति य इषे
कच्चो इत्थी वा पुरिसो वा अट्ठङ्गसमन्नागत उपोसथ उपवसित्वा कायस्स
भेदा पर मरणा सावर्त्तिसान् देवान् सहब्बत उपपज्जेम्य । इदं खो
पनेत, विसाखे, सधाय भासितं - 'कपण मानुसक रज्ज दिव्व सुख
५ उपनिधाय' ।

५ "मानि, विसाखे, मानुसकानि द्वे वस्ससत्तानि .. पे० ..
चत्तारि वस्ससत्तानि .. पे० अट्ठ वस्ससत्तानि पे० सोळस वस्स-
सत्तानि परनिम्मितवसवत्तीन देवान् एसो एको रत्तिन्दिधो । ताय
रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो सबब्बरो ।
१० तेन सबब्बरेण दिव्वानि सोळस वस्ससहस्सानि परनिम्मितवसवत्तीन
देवान् आयुष्माण । ठान् खो पनेत, विसाखे, विज्जति य इषेकच्चो
इत्थी वा पुरिसो वा अट्ठङ्गसमन्नागत उपोसथ उपवसित्वा कायस्स भेदा
पर मरणा परनिम्मितवसवत्तीन देवान् सहब्बत उपपज्जेम्य । इदं खो
पनेत, विसाखे, सधाय भासितं - 'कपण मानुसक रज्ज दिव्व सुख उप
१५ निधाय' ति ।

"पाण न ह्थे न चदिधमाविये ,
मुसा न भासे न च भज्जपी सिया ।
अप्रहाचरिया विरमेम्य मेधुना ,
रत्ति न भुज्जेम्य विकालभाजन ॥

२० "माल न वारे न च गधमाचर ,
मञ्चे छमाय य सयेय सन्धत्ते ।
एत हि अट्ठङ्गिकमाहुपोसथ ,
बुद्धेन दुक्खन्तगुणा पभासित ॥

२५ "चन्दो च सुरियो च उभो सुवस्सना ,
ओभासय अनुपरियन्ति यावता ।
समोनुदा ते पन अन्तसिक्खणा ,
नभे पभासन्ति दिसाविरोचना ॥

३० "एतस्मि य विज्जति अन्तरे धम
मुसा भणि वेळुरिय च भइय ।
सिङ्गी गुबण्ण धय वा पि मञ्चन
य जातरूप हट्ठं ति बुच्चति ॥

“अट्ठङ्गुपेतस्स उपोसथस्स ,
 कल पि ते नानुभवन्ति सोळ्ळिंस्सि ।
 चन्दप्पभा तारगणा च सब्बे ॥

“तस्मा हि नारी च नरो च सीलवा ,
 अट्ठङ्गुपेत उपवस्सुपोसथ ।
 पुञ्ञानि कत्वान सुखुद्रयानि ,
 अनिन्दिता सग्गमुपेन्ति ठान” ति ॥

5

४. वासेढुसुत्तं

१ एक समय भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार-
 सालाय । अथ खो वासेढुो उपासको येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उप-
 सङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न 10
 खो वासेढु उपासक भगवा एतदवोच - “अट्ठङ्गसमन्नागतो, वासेढु,
 उपोसथो उपवुत्थो महप्फलो होति पे० अनिन्दिता सग्गमुपेन्ति
 ठान” ति ।

२. एव वुत्ते वासेढुो उपासको भगवन्त एतदवोच - “पिया
 मे, भन्ते, जातिसालोहिता अट्ठङ्गसमन्नागत उपोसथ उपवसेय्यु, पियान 15
 पि मे अस्स जातिसालोहितान दीघरत्त हिताय सुखाय । सब्बे चे पि,
 भन्ते, खत्तिया अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसथ उपवसेय्यु, सब्बेस^१ पिस्स^१
 खत्तियान दीघरत्त हिताय सुखाय । सब्बे चे पि, भन्ते, ब्राह्मणा
 पे० वेस्सा . सुद्दा अट्ठङ्गसमन्नागत उपोसथ उपवसेय्यु, सब्बेस
 पिस्स सुद्दान दीघरत्त हिताय सुखाया” ति । 20

३ “एवमेत^३, वासेढु, एवमेत, वासेढु^१ । सब्बे चे पि, वासेढु,
 खत्तिया अट्ठङ्गसमन्नागत उपोसथ उपवसेय्यु, सब्बेस पिस्स खत्तियानं
 दीघरत्त हिताय सुखाय । सब्बे चे पि, वासेढु, ब्राह्मणा पे० वेस्सा

सुद्दा अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसथ उपवसेय्यु, सब्बेसं पिस्स सुद्दान दीघ-
 रत्त हिताय सुखाय । सदेवको चे पि, वासेढु, लोको समारको सब्बह्मको 25
 सस्समणब्राह्मणी^४ पजा^५ सदेवमनुस्सा^५ अट्ठङ्गसमन्नागत उपोसथं उप-
 वसेय्यु, सदेवकस्स पिस्स^५ लोकस्स^५ समारकस्स सब्बह्मकस्स सस्समण-

१-१ सब्बेसम्पस्स - स्या० । २-२ स्या० पोत्यके नत्थि । ३ सस्समणब्राह्मणिया -
 सी०, रो० । ४-४ पजाय सदेवमनुस्साय - रो० । ५-५ लोकस्स - सी०, स्या०, रो० ।

ब्राह्मणिया पञ्चाय सदेवमनुस्साय दीघरत्त हिताय सुखाय । इम चे
पि, वासेट्ठ, महासाला अट्ठङ्गसमन्नागत उपोसथ उपवसेम्यु, इमेस पित्स
महासालान दीघरत्त हिताय सुखाय । सधे जेत्येम्यु, को पन वादा
मनुस्सभूतस्सा' ति ।

५ बोज्झसुत्त

१ एक समय भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनायपिण्डि
कत्तस्स आरामे । अथ सो बोज्झा उपासिका येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्त्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
निसिन्न सो बोज्झ उपासिक भगवा एतदबोच —

२ "अट्ठङ्गसमन्नागतो, बोज्झे, उपोसथो उपवुत्थो महप्फलो
होति महानिससो महाजुतिको महाविष्कारो । कथं उपवुत्थो च,
बोज्झे, अट्ठङ्गसमन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिससो महा
जुतिको महाविष्कारो ? इध, बोज्झे अरियभावको इति पटिसञ्चि
कञ्जति — 'यावज्जीव अरहन्तो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरता
निहितदण्डा निहितसत्था लज्जी दयापन्ना सम्मपाणभूतहितानुकम्पिनो
विहरन्ति । अहं पज्ज इमं च रत्ति इमं च विवस पाणातिपातं पहाय
पाणातिपाता पटिविरतो निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी दयापन्नो,
सम्मपाणभूतहितानुकम्पी विहरामि । इमिनापङ्गेन अरहतं अनुकरोमि,
उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना पठमेन अङ्गेन समन्ना-
गतो होति पे०.. । 'यावज्जीव अरहन्तो उच्चासयनमहासयनं पहाय
उच्चासयनमहासयना पटिविरता नीचसेम्यं कप्पेन्ति — मञ्चके वा
तिणसन्धारके वा । अहं पज्ज इमं च रत्ति इमं च विवस उच्चासयनमहा
समनं पहाय उच्चासयनमहासयना पटिविरतो नीचसेम्यं कप्पेमि —
मञ्चके वा तिणसन्धारके वा । इमिनापङ्गेन अरहतं अनुकरोमि, उपो-
सथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना अट्ठमेन अङ्गेन समन्नागतो
होति । एव उपवुत्थो सो, बोज्झे अट्ठङ्गसमन्नागतो उपोसथो महप्फलो
होति महानिससो महाजुतिको महाविष्कारो ।

३ "वीरमहप्फलो होति वीरमहानिससो वीरमहाजुतिको
वीरमहाविष्कारो ? सेम्यथापि, बोज्झे यो इमेस सोळसन्न महाजन-

पदान पहततरत्तरतनानं इस्सरियाधिपच्च रज्जं कारेय्य, सेय्यथीदं —
 अङ्गान मगधान कासीन कोसलान वज्जीन मल्लान चेतीन वङ्गान
 कुरून पञ्चालान मच्छान सूरसेनान अस्सकान अवन्तीन गन्धारान
 कम्बोजान, अट्ठङ्गसमन्नागतस्स उपोसथस्स एतं कल नाग्घति सोळ्ळसि ।
 त किस्स हेतु ? कपणं, बोज्झे, मानुसकं रज्जं दिब्ब सुख उपनिधाय । 5

४ “यानि, बोज्झे, मानुसकानि पञ्चासवस्सानि, चातुमहा-
 राजिकान देवान एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो
 मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो सवच्छरो । तेन सवच्छरेन दिब्बानि
 पञ्च वस्ससतानि चातुमहाराजिकान देवान आयुप्पमाण । ठान खो
 पनेत, बोज्झे, विज्जति यं इधेकच्चो इत्थी वा पुरिसो वा अट्ठङ्गसमन्नागतं 10
 उपोसथ उपवसित्वा कायस्स भेदा पर मरणा चातुमहाराजिकान देवान
 सहव्यत उपपज्जेय्य । इद खो पनेत, बोज्झे, सन्धाय भासित — ‘कपण
 मानुसक रज्जं दिब्ब सुख उपनिधाय’ ।

५ “य, बोज्झे, मानुसक वस्ससत पे० यानि^१, बोज्झे,
 मानुसकानि द्वे वस्ससतानि पे० चत्तारि वस्ससतानि पे० । 15
 अट्ठ वस्ससतानि पे० सोळ्ळस वस्ससतानि परनिम्मितवसवत्तीन
 देवान एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन
 मासेन द्वादसमासियो सवच्छरो । तेन सवच्छरेन दिब्बानि सोळ्ळस
 वस्ससहस्सानि परनिम्मितवसवत्तीन देवान आयुप्पमाण । ठान खो
 पनेत, बोज्झे, विज्जति य इधेकच्चो इत्थी वा पुरिसो वा अट्ठङ्गसमन्नागतं 20
 उपोसथ उपवसित्वा कायस्स भेदा पर मरणा परनिम्मितवसवत्तीन
 देवान सहव्यत उपपज्जेय्य । इद खो पनेत, बोज्झे, सन्धाय भासित —
 ‘कपण मानुसक रज्ज दिब्ब सुख उपनिधाया’ ति ।

“पाण न हज्जे न चदिन्नमादिये ,
 मुसा न भासे न च मज्जपो सिया ।
 अब्रह्मचरिया विरमेय्य मेथुना ,
 रत्ति न भुज्जेय्य विकालभोजन ॥
 “माल न धारे न च गन्धमाचरे ,
 मज्जे छमाय व सयेथ सन्थते ।
 एत हि अट्ठङ्गिकमाहुपोसथ ,
 बुद्धेन दुक्खन्तगुणा पकासितं ॥

“चन्दो च सुरियो च उभो सुदस्तना ,
 भोभासय भनुपरियन्ति यायता ।
 तमोनुदा ते पन अन्तलिभस्वगा ,
 नभे पभासन्ति दिसाविरोचना ॥

“एतस्मि य विज्जति अन्तरे धन ,
 मुत्ता मणि वेळुरिय च भट्ठक ।
 सिङ्गी सुवण्ण अथ वा पि कञ्चन ,
 य जातरूप हट्ठक ति वुच्चति ॥

“अट्ठङ्गुपेतस्स उपासयस्स ,
 कल पि ते नानुभवन्ति सोळ्ठसि ।
 धन्वप्पभा तारगणा च सव्वे ॥

“तस्मा हि नारी च नरो च सीलवा ,
 अट्ठङ्गुपेत उपवस्सुपोसय ।
 पुळ्ळानि कत्थान सुसुद्धयानि ,
 अनिन्दिता संगमुपेन्ति ठान” ति ॥

६. अनुद्वसुत्त

१ एक समय भगवा कोसम्बिम विहरति घोसितारामे ।
 तेन सो पन समयेन आयस्मा अनुद्वो दिवाविहार' गतो' होति पटि
 सत्सीनो । अथ सो सम्बहुता मनापकायिका देवता येनायस्मा अनु
 द्वो तनुपसङ्कमिसु उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त अनुद्व अभिवावेत्वा
 २० एकमन्त अट्ठसु । एकमन्त ठिता सो ता देवता आयस्मन्त अनुद्व
 एतदवोचु - “मय, भन्ते अनुद्व, मनापकायिका नाम देवता तीसु
 ठानेसु इस्सरिय कारेम वस वत्तेम । मय भन्ते अनुद्व, याविसक वण्ण
 आकङ्खाम ताविसक वण्ण ठानसो पटिलभाम याविसक सर' आकङ्खाम
 ताविसक सर ठानसो पटिलभाम याविसक सुख आकङ्खाम ताविसक
 २३ सुख ठानसो पटिलभाम । मय भन्ते अनुद्व मनापकायिका नाम
 देवता इमेसु तीसु ठानेसु इस्सरिय कारेम वस वत्तेमा ति ।

२ अथ सो आयस्मतो अनुद्वस्स एतवहोसि - “अहो वृत्तिमा
 देवता सम्भा व नीला अस्सु नीलवण्णा नीलवत्था नीलालङ्कारा” ति ।

अथ खो ता देवता आयस्मतो अनुरुद्धस्स चित्तमञ्जाय सब्बा व नीला अहेसु नीलवण्णा नीलवत्था नीलालङ्कारा ।

३. अथ खो आयस्मतो अनुरुद्धस्स एतदहोसि — “अहो वतिमा देवता सब्बा व पीता अस्सु पे० . सब्बा व लोहितका अस्सु सब्बा व ओदाता अस्सु ओदातवण्णा ओदातवत्था ओदातालङ्कारा” ति । 5
अथ खो ता देवता आयस्मतो अनुरुद्धस्स चित्तमञ्जाय सब्बा व ओदाता अहेसु ओदातवण्णा ओदातवत्था ओदातालङ्कारा ।

४ अथ खो ता देवता एका च^१ गायि एका च^२ नच्चि एका^३ च अच्छर^४ वादेसि । सेय्यथापि नाम पञ्चङ्गिकस्स तूरियस्स^५ सुविनी-
तस्स सुप्पटिप्ताळितस्स^६ कुसलेहि सुसमन्नाहतस्स सद्दो होति वग्गु^७ च 10
रजनीयो^८ च कमनीयो च पेमनीयो च मदनीयो^९ च, एवमेव तास देवतान
अलङ्कारान^{१०} सद्दो^{११} होति वग्गु च रजनीयो च कमनीयो च पेमनीयो च
मदनीयो च । अथ खो आयस्मा अनुरुद्धो इन्द्रियाणि ओविक्षपि ।

५ अथ खो ता देवता “न ख्वय्यो अनुरुद्धो सादियती” ति
तत्थेवन्तरधायिसु । अथ खो आयस्मा अनुरुद्धो सायन्हसमय पटिसल्लाना 15
बुद्धितो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा
एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा अनुरुद्धो भगवन्त
एतदवोच —

६ “इधाह, भन्ते, दिवाविहार गतो होमि पटिसल्लीनो ।
अथ खो, भन्ते, सम्बहुला मनापकायिका देवता येनाह तेनुपसङ्गमिसु, 20
उपसङ्गमित्वा म अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठसु । एकमन्त ठिता खो,
भन्ते, ता देवता म एतदवोचु — ‘मय, भन्ते अनुरुद्ध, मनापकायिका नाम
देवता तीसु ठानेसु इस्सरिय कारेम वस वत्तेम । मय, भन्ते अनुरुद्ध,
यादिसकं वण्ण आकङ्खाम तादिसक वण्ण ठानसो पटिलभाम, यादिसक
सरं आकङ्खाम तादिसक सर ठानसो पटिलभाम, यादिसक सुख आक- 25
ङ्खाम तादिसक सुख ठानसो पटिलभाम । मय, भन्ते अनुरुद्ध, मनाप-
कायिका नाम देवता इमेसु तीसु ठानेसु इस्सरिय कारेम वस वत्तेमा’
ति । तस्स मय्ह, भन्ते, एतदहोसि — ‘अहो वतिमा देवता सब्बा व नीला

१ प — सी०, व — स्या०, रो० । २ पन — सी० । ३-३ एका अच्छरिक — सी०,
एकाव अच्छरिक — स्या०, रो० । ४ तूरियस्स — सी०, स्या, रो० । ५ सुप्पटिप्पताळितस्स —
स्या०, रो० ।

अस्यु नीलवर्णा नीलवत्या नीलासङ्कारा' ति । अथ सा भन्त, ता देवता मम चित्तमञ्ज्याय सञ्चा व नीला अहसु नीलवर्णा नीलवत्या नीलासङ्कारा ।

७ "तस्म मय्य भन्ते एतदहोसि — 'अहो वसिमा देवता मञ्चा व पीता अस्यु पे० सञ्चा व जोहितवा अस्यु ... पे० सञ्चा व भोगा' अस्यु भोगातवर्णा भोगातवत्या भोगातासङ्कारा ति । अथ सो भन्ते ता देवता मम चित्तमञ्ज्याय सञ्चा व भोगाता अहसु भोगातवर्णा भोगातवत्या भोगातासङ्कारा ।

८ "अथ सो, भन्ते, ता देवता एका न गाधि एका न नस्वि एका न प्रद्वर वाग्मि । सेव्ययापि नाम पञ्चद्विष्टास्म तृग्यम्न गुविनीतस्म गुण्यपिताद्विन्म मुसनेहि गुगमप्राहृतस्म मद्वा हाति यगु न रजनीया न गमनीया न पेमनीयो न मन्नीया न तयमत ताम दशनान चनद्वारान गद्वा हाति यगु न रजनीया न गमनीया न पेमनीया न मदनीया न । अथ ग्याह भन्ते, द्वन्द्विपानि प्राक्किपि ।

९ "अथ सो, भन्त ता देवता 'न म्यय्या अनुष्टुप्ता गाग्निप्री ति गयवन्तगाग्निगु । वतिहि नु गा, भन्त यम्महि गमप्रागता मातु गामा वावग्म भग पर मरणा मनापवायिवान देवान गद्व्यन उगद्व्यति ति ?

१० "मद्विहि गा, अनुष्टुप्ता, यम्महि समप्रागता मातुगामो वावग्म भग पर मरणा मातापवायिवान दवान गद्व्यन उगद्व्यति । यम्महि मद्विहि ? इय पद्व्य मातुगामा गम्म मातापितरा भानुना म्ति यम्मवामा तिगिना अनुष्टुप्ता अनुष्टुप्ता उगाय तम्मा होति गुगमप्राहृतस्म मद्वा हाति यगु न रजनीया न गमनीया न पेमनीयो न मदनीया न । अथ ग्याह भन्ते, द्वन्द्विपानि प्राक्किपि ।

१३. “यो^१ सो^१ भत्तु अन्वन्तरो^२ अन्तोजनो^३ — दासा ति वा पेस्सा ति वा कम्मकरा ति वा — तेस कत्त च कत्ततो जानाति अकत्त च अकत्ततो जानाति, गिलानकानं च वलाबल जानाति खादनीय^३ भोजनीय चस्स पच्चसेन^४ सविभजति ।

१४. “य भत्ता^५ आहरति धन वा धञ्ज वा^६ जातरूप वा त आरक्खेन गुत्तिया सम्पादेति, तत्थ च होति अधुत्ती अथेनी असोण्डी अविनासिका ।

१५ “उपासिका खो पन होति बुद्ध सरण गता धम्म सरण गता सङ्घ सरणं गता ।

१६ “सीलवती खो पन होति — पाणातिपाता पटिविरता, अदिन्नादाना पटिविरता, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरता, मुसावादा पटिविरता, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरता ।

१७ “चागवती खो पन होति । विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगार अज्झावसति मुत्तचागा^७ पयतपाणिनी^८ वोस्सग्गरता याचयोगा दानसविभागरता ।

१८ “इमेहि खो, अनुरुद्ध, अट्ठहि धम्मेहि समन्नागतो मातु-
गामो कायस्स भेदा पर मरणा मनापकायिकान देवान सहव्यत उप-
पज्जती ति ।

“यो न भरति सब्बदा, निच्च आतापि उस्सुको ।

त सब्बकामद^९ पोस, भत्तार नातिमञ्जति ॥

“न चा पि सोत्थि भत्तार, इस्सावादेन रोसये ।

भत्तु^{१०} च^{१०} गरुनो सब्बे, पटिपूजेति पण्डिता ॥

“उट्ठाहिका अनलसा, सङ्गहितपरिज्जना ।

भत्तु मनाप चरति, सम्भत अनुरक्खति ॥

“या एव वत्तति नारी, भत्तु छन्दवसानुगा ।

मनापा^{११} नाम ते देवा^{११}, यत्थ सा उपपज्जती” ति ॥

१-१ ये ते — स्या० । २-२ अन्वन्तरा अन्तोजना — स्या० । ३ खादनीय ० — स्या० । ४ पच्चयेन — स्या० । ५ भत्तु — म० । ६ वा रजत वा — सी०, स्या०, रो० । ७ मुत्तचागी — स्या० । ८ पयतपाणी — सी०, स्या०, रो० । ९ सब्बकामहर — सी०, स्या०, रो० । १०-१० भत्तुच्चा — सी०, भत्तुच्च — स्या०, रो० । ११-११ मनाप-
कायिका देवा — सी० ।

७ धृतियविसाक्षासुक्त

१ एक समयं भगवा सावस्थिय विहरति पुञ्चारामे मिगार मातुपासादे । अथ स्रो विसाक्षा मिगारमाता पे० एकमन्त निशिष स्रो विसाक्षे मिगारमातर भगवा एतदबोच —

२ “अट्टहि स्रो, विसाक्षे, धम्मोहि समझागतो मातुगामो कायस्स भेदा पर मरणा मनापकायिकान देवान सहव्यत उपपज्जति । क्तमेहि अट्टहि ? इव, विसाक्षे, मातुगामो यस्स मातापितरो भत्तुनो वन्ति अत्थकामा हितेसिनो अनुकम्पका अनुकम्प उपादाय तस्स होति पुब्बुद्धा यिनी पञ्चानिपातिनी किञ्चाग्पटिस्साविनी मनापचारिनी पियवादिनी पे० ।

३ “आगवती स्रो पन होति । विगतमलमच्छेदेन चेतसा भगार भज्जावसति भुत्तचागा पयत्तपाणिनी वोस्सभारता यावयोगा दानसविभागता ।

४ इमेहि स्रो विसाक्षे अट्टहि धम्मोहि समझागतो मातुगामो कायस्स भेदा पर मरणा मनापकायिकान देवान सहव्यत उप पज्जती ति ।

“यो न भरति सव्वदा निच्च आतापि उस्सुको ।

त सव्वकामद” पोस भत्तार नातिमब्भति ॥

“न चा पि सोत्थि भत्तार, इस्सावावेन रोसये ।

भत्तु च गल्हो सव्वे, पटिपूजेति पण्डिता ॥

“उट्ठाहिका अनलसा सङ्गहितपरिज्जना” ।

भत्तु मनाप चरति सम्भत अनुरक्खति ॥

“या एव वत्तति नारी, भत्तु छन्दवसानुगा ।

मनापा नाम ते देवा यत्थ सा उपपज्जती” ति ॥

८ नकुलमातासुक्त

१ एक समय भगवा भग्गेसु विहरति सुसुमारगिरे भस

२ कळायमे मिगदाय । अथ स्रो नकुलमाता गहपतामी येन भगवा तनुप

१ विसाक्षा — रो । २ भुत्तचाणी — स्वा । ३ पयत्तपाणी — सी स्वा रो । ४ मन्थकामहुरं — सी स्वा रो । ५ मङ्गलितपरिज्जना — सी । ६ मनापकायिका — सी ।

सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा .पे० . एकमन्त निसिन्न खो नकुलमातर
गहपतानि भगवा एतदवोच -

२ “अट्ठहि खो, नकुलमाते, धम्महेहि समन्नागतो मातुगामो
कायस्स भेदा पर मरणा मनापकायिकान देवान सहव्यत उपपज्जति ।
कतमेहि अट्ठहि ? इध, नकुलमाते, मातुगामो यस्स मातापितरो भत्तुनो 5
देन्ति अत्थकामा हितेसिनो अनुकम्पका अनुकम्प उपादाय तस्स होति
पुब्बुट्ठायिनी पच्छानिपातिनी किङ्कारपटिस्साविनी मनापचारिनी पिय-
वादिनी ।

३ “ये ते भत्तु गरुनो होन्ति - माता ति वा पिता ति वा समण-
ब्राह्मणा ति वा - ते सक्करोति गरु करोति मानेति पूजेति, अब्भागते 10
च आसनोदकेन पटिपूजेति ।

४ “ये ते भत्तु अब्भन्तरा कम्मन्ता - उण्णा ति वा कप्पासा ति
वा - तत्थ दक्खा होति अनलसा तत्रुपायाय वीमसाय समन्नागता अल
कातु अलं सविधातु ।

५ “यो सो भत्तु अब्भन्तरो अन्तोजनो - दासा ति वा पेस्सा 15
ति वा कम्मकरा ति वा - तेस कत च कततो जानाति अकत च अकततो
जानाति, गिलानकान च बलावल जानाति खादनीय भोजनीय चस्स
पच्चसेन सविभजति ।

६ “यं भत्ता आहरति धनं वा धञ्जं वा रजत वा जातरूप
वा त आरक्खेन गुत्तिया सम्पादेति, तत्थ च होति अधुत्ती अथेनी असोण्डी 20
अविनासिका ।

७. “उपासिका खो पन होति बुद्ध सरणं गता धम्म सरण गता
सङ्घं सरणं गता ।

८ “सीलवती खो पन होति - पाणातिपाता पटिविरता पे०
सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरता । 25

९ “चागवती खो पन होति । विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं
अज्झावसति मुत्तचागा पयतपाणिनी वोस्सग्गरता याचयोगा दान-
सविभागरता ।

१० “इमेहि खो, नकुलमाते, अट्ठहि धम्महेहि समन्नागतो मातु-
गामो कायस्स भेदा पर मरणा मनापकायिकान देवान सहव्यत उप- 30
पज्जती ति ।

“यो न भरति सन्वदा, निष्च आतापि उस्सुको ।
 स सन्वकामद पोस, भत्तार नातिमञ्जति ॥
 “न चा पि सोत्थि भत्तार, इस्सावादेन रोसये ।
 भत्तु च गरुनो सन्वे, पटिपूजेसि पण्डिता ॥
 “उट्ठाहिका अनससा, सङ्गहितपरिज्जना ।
 भत्तु मनाप चरति, सम्भत अनुरक्खति ।
 “या एव वत्तति नारी, भत्तु छन्दवसानुगा ।
 मनापा नाम ते देवा, यत्थ सा उपपज्जती” ति ॥

६ पठमइयलोकिकसुत्त

१ एक समय भगवा सावत्थिय विहरति पुब्बारामे मिगारमातु
 10 पासादे । अय खो विसास्सा मिगारमात्ता येन भगवा तेनुपसङ्गमि ...पे०...
 एकमन्तं निसिञ्ज खो विसास्स मिगारमात्तर भगवा एतदवोच —

२ “चतूहि खो विसास्से, बम्मोहि समन्नागतो मातुगामो
 इयसोवविजयाय पटिपप्पो होति अयं” सोको आरब्धो होति । क्तमहि
 चतूहि ? इय, विसास्से, मातुगामो सुसविहितकम्मन्तो होति, सङ्गहित
 15 परिज्जानो, भत्तु मनाप चरति, सम्भत अनुरक्खति ।

३ “वय च, विसास्से मातुगामो सुसविहितकम्मन्तो होति ?
 इय विसास्से मातुगामो ये ते भत्तु अम्मन्तरा बम्मन्ता — उण्णा ति वा
 बप्पासा ति वा — तत्थ दक्खा होति अनससा सन्नुपायाय वीमसाय
 समन्नागता अस्स वातुं अस्स सविधातु । एय खो विसास्से, मातुगामो
 20 सुसविहितकम्मन्तो होति ।

४ “वय च, विसास्से, मातुगामो सङ्गहितपरिज्जानो” होति ?
 इय विसास्से मातुगामो यो” सो भत्तु अम्मन्तरो अन्तोज्जानो” — दाया ति
 वा पेस्सा ति वा बम्मयग्ग ति वा — तेम कत्त च कत्ततो जानाति अक्कतं
 ग अक्कततो जानाति गिलानवान च सलायस जानाति रादनीय भोजनीय
 25 पग्ग पक्कगेम गविभजति । एय गो विसास्से, मातुगामो सङ्गहित
 परिज्जानो होति ।

५. “कथं च, विसाखे, मातुगामो भत्तु मनाप चरति ? इध, विसाखे, मातुगामो य भत्तु^१ अमनापसङ्घातं त जीवितहेतुं पि न अज्झा-
चरति । एव खो, विसाखे, मातुगामो भत्तु मनाप चरति ।

६ “कथं च, विसाखे, मातुगामो सम्भत अनुरक्खति ? इध, विसाखे, मातुगामो य भत्ता आहरति धनं वा धञ्जं वा रजतं वा जातरूपं^५
वा त आरक्खेन गुत्तिया सम्पादेति, तत्थ च होति अधुत्ती अथेनी असोण्डी
अविनासिका । एव खो, विसाखे, मातुगामो सम्भत अनुरक्खति ।
इमेहि खो, विसाखे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो इधलोक-
विजयाय पटिपन्ना होति, अयं लोको आरद्धो होति ।

७ “चतूहि खो, विसाखे, धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो परलोक-^{१०}
विजयाय पटिपन्नो होति, परलोको^२ आरद्धो होति । कतमेहि चतूहि ?
इध, विसाखे, मातुगामो सद्धासम्पन्नो होति, सीलसम्पन्नो होति, चाग-
सम्पन्नो होति, पञ्जासम्पन्नो होति ।

८. “कथं च, विसाखे, मातुगामो सद्धासम्पन्नो होति ? इध,
विसाखे, मातुगामो सद्धो होति, सद्धहति तथागतस्स बोधि — ‘इति पि^{१५}
सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू
अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । एव
खो, विसाखे, मातुगामो सद्धासम्पन्नो होति ।

९ “कथं च, विसाखे, मातुगामो सीलसम्पन्नो होति ? इध,
विसाखे, मातुगामो पाणातिपाता पटिविरतो होति पे० सुरामेरय-^{२०}
मज्जपमादद्धाना पटिविरतो होति । एव खो, विसाखे, मातुगामो
सीलसम्पन्नो होति ।

१० “कथं च, विसाखे, मातुगामो चागसम्पन्नो होति ? इध,
विसाखे, मातुगामो विगतमलमच्छेरेण चेतसा अगारं अज्झावसति मुत्त-
चागा पयत्तपाणिनी वोस्सग्गरता^२ याचयोगा दानसविभागरता । एव
खो, विसाखे, मातुगामो चागसम्पन्नो होति ।

११ “कथं च, विसाखे, मातुगामो पञ्जासम्पन्नो होति ?
इध, विसाखे, मातुगामो पञ्जवा होति .. पे०. एव खो, विसाखे,
मातुगामो पञ्जासम्पन्नो होति । इमेहि खो, विसाखे, चतूहि धम्मेहि

समन्नागतो मातुगामो परलोकविजयाय पटिपन्नो होति, परलोको आरब्धो होती सि ।

“सुसविहितकम्मन्ता”, सङ्गहितपरिज्जना^१ ।

भत्तु मनाप चरति, सम्मत अनुरक्खति ॥

“सद्धासीलेन सम्पन्ना”, वदब्बू वीतमच्चरा^२ ।

निच्च ममा विसोधेति, सोत्थान सम्परामिक ॥

“इच्चेते अट्ट धम्मा च, यस्सा विज्जन्ति नारिया ।

त पि सीलवति आहु, धम्मट्ट सच्चवार्धिनि ॥

“सोळसाकारसम्पन्ना, अट्टङ्गसुसमागता ।

ताविसी” सीलवती उपासिका,

उपपज्जति देवसोक मनाप” ति ॥

१० बुतियइधलोकिक्सुत्त

१ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो इधसोक-
विजयाय पटिपन्नो होति, अय सोको आरब्धो होति । क्तमेहि चतूहि ?

इध भिक्खवे मातुगामो सुसविहितकम्मन्तो होति, सङ्गहितपरिजनो,

भत्तु मनाप चरति सम्मत अनुरक्खति ।

२ “कय च भिक्खवे मातुगामो सुसविहितकम्मन्तो होति ?

इध, भिक्खव मातुगामो ये ते भत्तु अम्मन्तरा कम्मन्ता पे०.. एवं

सो भिक्खवे मातुगामो सुसविहितकम्मन्तो होति ।

३ “कय च भिक्खवे मातुगामो सङ्गहितपरिजनो होति ?

इध, भिक्खवे मातुगामो यो सो भत्तु अम्मन्तरो अन्तोजनो प०.. एवं

सो भिक्खवे मातुगामो सङ्गहितपरिजनो होति ।

४ “कय च भिक्खवे मातुगामो भत्तु मनाप चरति ? इध,

भिक्खवे मातुगामो य भत्तु अमनापउद्धात स जीवितहेतु पि न अज्झा-

चरति । एवं सो भिक्खवे मातुगामो भत्तु मनाप चरति ।

५ “कय च भिक्खवे मातुगामो सम्मत अनुरक्खति ? इध,

भिक्खवे मातुगामो यं अत्ता आहरति पे०.. एवं सो, भिक्खवे मातु

१ कम्मन्तो - स्वा । २ परिज्जनो - स्वा । ३ सम्पन्नो - स्वा ।

४ वीतमच्चरो - स्वा । ५ ता वारिती - ती ।

गामो सम्भत अनुरक्खति । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्ना-
गतो मातुगामो इधलोकविजयाय पटिपन्नो होति, अय लोको आरद्धो
होति ।

६. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो परलोक-
विजयाय पटिपन्नो होति, परलोको आरद्धो होति । कतमेहि चतूहि ? 5
इध, भिक्खवे, मातुगामो सद्धासम्पन्नो होति, सीलसम्पन्नो होति, चाग-
सम्पन्नो होति, पञ्जासम्पन्नो होति ।

७ “कथं च, भिक्खवे, मातुगामो सद्धासम्पन्नो होति ? इध,
भिक्खवे, मातुगामो सद्धो होति .. पे० एव खो, भिक्खवे, मातुगामो
सद्धासम्पन्नो होति । 10

८ “कथं च, भिक्खवे, मातुगामो सीलसम्पन्नो होति ? इध,
भिक्खवे, मातुगामो पाणातिपाता पटिविरतो होति पे० . सुरामेरय-
मज्जपमादद्धाना पटिविरतो होति । एव खो, भिक्खवे, मातुगामो
सीलसम्पन्नो होति ।

९ “कथं च, भिक्खवे, मातुगामो चागसम्पन्नो होति ? इध, 15
भिक्खवे, मातुगामो विगतमलमच्छेरेण चेतसा अगार अज्झावसति
पे० एव खो, भिक्खवे, मातुगामो चागसम्पन्नो होति ।

१० “कथं च, भिक्खवे, मातुगामो पञ्जासम्पन्नो होति ?
इध, भिक्खवे, मातुगामो पञ्जावा होति पे० एव खो, भिक्खवे,
मातुगामो पञ्जासम्पन्नो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि 20
समन्नागतो मातुगामो परलोकविजयाय पटिपन्नो होति, परलोको आरद्धो
होती ति ।

“सुसविहितकम्मन्ता, सङ्गहितपरिज्जना ।

भत्तु मनाप चरति, सम्भत अनुरक्खति ॥

“सद्धासीलेन सम्पन्ना, वदञ्जू वीतमच्छरा । 25

निच्च मग्ग विसोधेति, सोत्थान सम्परायिक ॥

“इच्चेते अट्ठ धम्मा च, यस्सा विज्जन्ति नारिया ।

त पि सीलवति आहु, धम्मट्ठ सच्चवादिनि ॥

“सोळसाकारसम्पन्ना, अट्ठङ्गसुसमागता ।

तादिसी सीलवती उपासिका,

उपपज्जति देवलोक मनाप” ति ॥ 30

अथवगो पञ्चमो ।

तस्सुहाम^१

सङ्घित्ते वित्त्यते विसाखे, वासेट्ठा^२ वोज्झाय पञ्चम ।

अनुसुद्ध पुन^३ विसाखे, नकुला इधसोकिका द्वे ति ॥

पठमो पण्णासको समत्तो ।

६ गोतमीवग्गो^४

१ गोतमीसुत्त

१ एक समय भगवा सब्बकेमु विहरति कपिलवत्थुस्मि निप्रोधा रामे । अथ खो महापजापती^५ गोतमी येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
५ उपसङ्कमिस्वा भगवन्त अभियादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त छिता खो महापजापती गोतमी भगवन्त एतदवोच — “साधु, भन्ते, समम्य मातुगामो तथागतप्पवेदित्ते धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्ज ति ।

“अल, गोतमि ! मा ते रुच्चि मातुगामस्स तथागतप्पवेदित्ते
१० धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जा” ति ।

२ दुत्तिथि पि खो महापजापती गोतमी भगवन्त एतदवोच —
“साधु भन्ते समम्य मातुगामो तथागतप्पवेदित्ते धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्ज” ति ।

“अल गोतमि ! मा ते रुच्चि मातुगामस्स तथागतप्पवेदित्ते
१५ धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जा” ति ।

३ “तत्तिथि पि खा महापजापती गोतमी भगवन्त एतदवोच —
“साधु भन्ते समम्य मातुगामो तथागतप्पवेदित्ते धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्ज” ति ।

“अल गोतमि ! मा ते रुच्चि मातुगामस्स तथागतप्पवेदित्ते
२० धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जा” ति ।

४ अथ खा महापजापती गोतमी “न भगवा अनुजानाति मातुगामस्स तथागतप्पवेदित्ते धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्ज”

१ नकुल - की खा की । २ वासेट्ठा - की । ३ पुन - खा ।
४ महापजापती - खा । ५ महापजापती - खा ।

ति दुक्खी दुम्मना अस्सुमुखी रुदमाना भगवन्त अभिवादेत्वा पदविखण कत्वा पक्कामि ।

५ अथ खो भगवा कपिलवत्थुस्मि यथाभिरन्त विहरित्वा येन वेसाली तेन चारिक पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन वेसाली तदवसरि । तत्र सुद भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटा- 5 गारसालाय । अथ खो महापजापती गोतमी केसे छेदापेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा सम्बहुलाहि साकियानीहि^१ सद्धि येन वेसाली तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन येन वेसाली महावन^२ कूटागारसाला तेनुप- सङ्कमि । अथ खो महापजापती गोतमी सूनेहि पादेहि रजोकिण्णेन गत्तेन दुक्खी दुम्मना अस्सुमुखी रुदमाना बहिद्वारकोट्टके अट्ठासि । 10

६ अद्दसा खो आयस्मा आनन्दो महापजापति गोतमि सूनेहि पादेहि रजोकिण्णेन गत्तेन दुक्खि दुम्मन अस्सुमुखि रुदमान बहिद्वार- कोट्टके ठित । दिस्वान^३ महापजापति गोतमि एतदवोच — “कि नु त्व, गोतमि, सूनेहि पादेहि रजोकिण्णेन गत्तेन दुक्खी दुम्मना अस्सुमुखी रुदमाना बहिद्वारकोट्टके ठिता” ति ? 15

“तथा हि पन, भन्ते आनन्द, न भगवा अनुजानाति मातुगामस्स तथागतप्पवेदिते धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पव्वज्ज” ति ।

“तेन हि त्व,^४ गोतमि, मुहुत्त^५ इधेव^६ ताव होहि^७, यावाह भग- वन्त याचामि मातुगामस्स तथागतप्पवेदिते धम्मविनये अगारस्मा अन- गारिय पव्वज्ज” ति । 20

७ अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उप- सङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदवोच — “एसा, भन्ते, महापजापती गोतमी सूनेहि पादेहि रजोकिण्णेन गत्तेन दुक्खी दुम्मना अस्सुमुखी रुदमाना बहिद्वारकोट्टके ठिता — ‘न भगवा अनुजानाति मातुगामस्स 25 तथागतप्पवेदिते धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पव्वज्ज’ ति । साधु, भन्ते, लभेय्य मातुगामो तथागतप्पवेदिते धम्मविनये अगारस्मा अन- गारिय पव्वज्ज” ति ।

१ साकियाहि — स्या० । २ महावने — सी० । ३ दिस्वा — रो० । ४ सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ५ मी० स्या० ये० पोत्यकेसु नत्थि । ६ इधेव ताव पहाहि — सी०, ० होति — रो

“अल, आनन्द ! मा ते रुचिं मातुगामस्स तथागतप्पवेदिं धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जा” ति ।

८ धुतिय पि खो पे० ततिय पि खो आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदवोच — “साधु, भन्ते, लभेय्य मातुगामो तथागतप्पवेदिं धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्ज” ति ।

“अल, आनन्द ! मा ते रुचिं मातुगामस्स तथागतप्पवेदिं धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जा” ति ।

९ अय खो आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि — “न भगवा अनुज्जानाति मातुगामस्स तथागतप्पवेदिं धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्ज । यधूनाह अब्बेन पि परियायेन भगवन्त याक्केय मातुगामस्स तथागतप्पवेदिं धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्ज” ति । अय खो आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदवोच — “मब्बो नु खो, भन्ते, मातुगामो तथागतप्पवेदिं धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बजित्वा सोतापत्तिफलं वा सक्कागामिफलं वा अनागामिफलं वा अरहत्तफलं वा सञ्चिक्कातु” ति ?

“मब्बो आनन्द, मातुगामो तथागतप्पवेदिं धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बजित्वा सोतापत्तिफलं पि सक्कागामिफलं पि अनागामिफलं पि अरहत्तफलं पि सञ्चिक्कातु” ति ।

१० “सचे भन्ते मब्बो मातुगामो तथागतप्पवेदिं धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बजित्वा सोतापत्तिफलं पि पे० अरहत्तफलं पि सञ्चिक्कातु, बहुनारा” भन्ते महापञ्चापत्ती गोतमी भगवतो मातुच्चा आपादिका पोसिका^१ कीरस्स^२ वायिका^३, भगवन्त वनेत्थिमा कालकूताय^४ पब्बज्ज पायेसि । साधु, भन्ते लभेय्य मातुगामो तथागतप्पवेदिं धम्मविनये अगारस्मा अनगारिय पब्बज्ज” ति ।

११ “सचे आनन्द, महापञ्चापत्ती गोतमी अट्ठ गरुधम्मे पटि गण्हाति, सावम्सा होतु उपसम्पदा —

“वस्ससतूपसम्पन्नाय भिक्खुनिया तवहूपसम्पन्नस्स भिक्खुनो अभिवादनं पञ्चुट्ठानं अज्जसिकम्म सामोचिकम्म कत्तव्वं । अयं पि धम्मो सक्कत्वा गच्छं” कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा यावजीवं अनतिथकमनीयो ।

१ पम्पज्ज - ली । २ बहुनारा - ली । ३ पोसिका - ल्या । ४-४ ली
स्या रो पेरपेय्य गति । ५ कालकूताय - ली स्या रो । ६ व - ली ।

१२ “न भिक्खुनिया अभिक्खुके आवासे वस्स उपगन्तव्व ।
अय पि धम्मो सक्कत्वा गरु कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा यावजीवं
अनतिक्कमनीयो ।

१३. “अन्वद्धमास^१ भिक्खुनिया भिक्खुसङ्घतो द्वे^२ धम्मा पच्चा-
सीसितव्वा^३ — उपोसथपुच्छक च, ओवाटूपसङ्कमन च^४ । अय पि 5
धम्मो सक्कत्वा गरु कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा यावजीवं अनतिक्कमनीयो ।

१४. “वस्सवुट्ठाय भिक्खुनिया उभतोसङ्घे तीहि ठानेहि पवा-
रेतव्व — दिट्ठेन^५ वा सुतेन वा परिसङ्काय वा^६ । अय पि धम्मो सक्कत्वा
गरु कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा यावजीवं अनतिक्कमनीयो ।

१५ “गरुधम्म अज्झापन्नाय भिक्खुनिया उभतोसङ्घे पक्ख- 10
मानत्त चरितव्व । अय पि धम्मो सक्कत्वा गरु कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा
यावजीवं अनतिक्कमनीयो ।

१६ “द्वे वस्सानि छसु धम्मेसु सिक्खितसिक्खाय सिक्खमानाय
उभतोसङ्घे उपसम्पदा परियेसितव्वा । अय पि धम्मो सक्कत्वा गरु
कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा यावजीवं अनतिक्कमनीयो । 15

१७ “न केनचि परियायेन भिक्खुनिया भिक्खु अवकोसितव्वो
परिभासितव्वो । अय पि धम्मो सक्कत्वा गरु कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा
यावजीवं अनतिक्कमनीयो ।

१८ “अज्जतग्गे” ओवटो भिक्खुनीन भिक्खूसु वचनपथो, अनो-
वटो भिक्खूनं भिक्खुनीसु वचनपथो । अय पि धम्मो सक्कत्वा गरु 20
कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा यावजीवं अनतिक्कमनीयो ।

१९ “सचे, आनन्द, महापजापती गोतमी इमे अट्ठ गरुधम्मे
पटिग्गण्हाति^७, सावस्सा होतु उपसम्पदा” ति ।

२० अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो सन्तिके इमे अट्ठ
गरुधम्मे उगगहेत्वा येन महापजापती गोतमी तेनुपसङ्कमि, उपसङ्क- 25
मित्वा महापजापति गोतमि एतदवोच —

२१ “सचे खो त्व, गोतमि, अट्ठ गरुधम्मे पटिग्गण्हेय्यासि,
साव ते भविस्सति उपसम्पदा — ‘वस्ससतूपसम्पन्नाय भिक्खुनिया तदहूप-

१ अ वद्धमास — सी० । २-२ परियेसितव्व — सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु
नत्थि । ३ च परियेसितव्व — रो० । ४-४ दिट्ठेन सुतेन परिसङ्काय — सी०, स्या०, रो० ।
५ अज्जतग्गे आनन्द — सी०, रो० । ६ पटिग्गण्हाति — सी० ।

सम्पन्नस्स भिक्खुनो अभिवादन' पञ्चुट्टान अञ्जलिकम्म' सामीचि
कम्म कत्तव्व' । अयं पि धम्मो सक्कत्वा गरु कत्वा मानेत्वा पूजत्वा
यावजीव अनतिक्कमनीयो पे० । अञ्जतमो भोवटो भिक्खुनीन
भिक्खूसु वचनपथो, अनोवटो भिक्खून भिक्खुनीसु वचनपथो । अयं
५ पि धम्मो सक्कत्वा गरु कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा यावजीव अनतिक्कमनीयो ।
सचे खो त्वं गोतमि, इमे अट्ठ गरुधम्मो पटिगण्हेम्यासि, साव ते भविस्सति
उपसम्पदा' ति ।

२२ "सेय्ययापि भन्ते आनन्द इत्थी वा पुरिसो वा दहरो
युवा मण्डनकजातिको' सीसन्हातो' उप्पलमाल वा वस्सिकमाल वा
१० अधिमुत्तकमाल' वा लमित्त्वा उभोहि हत्थेहि पटिगण्हेत्वा उत्तमङ्गे
सिरस्मि पटिगण्हेम्य एवमेव खो अहं भन्ते आनन्द, इमे अट्ठ गरुधम्मो
पटिगण्हेमि' यावजीव अनतिक्कमनीये" ति ।

२३ अयं खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
१५ निसिञ्चो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतद्वोच - "पटिगण्हिता,
भन्ते महापजापतिया गोतमिया अट्ठ गरुधम्मो यावजीव अनतिक्कम
नीया' ति ।

२४ "सचे, आनन्द, नामभिस्स मातुगामो तथागतप्पवेदिते
धम्मविनये अगारस्मा अनगारियं पञ्चज्ज, चिरट्ठितिक, आनन्द, ब्रह्म
२० चरियं अभविस्स वस्ससहस्समेव सद्धम्मो तिट्ठेय्य । यतो च खो,
आनन्द, मातुगामो तथागतप्पवेदिते धम्मविनये अगारस्मा अनगारियं
पञ्चजितो न दानि आनन्द, ब्रह्मचरियं चिरट्ठितिकं भविस्सति । पञ्चवे
दानि आनन्द वस्सगतानि सद्धम्मो ठस्सति ।

२५ "सेय्ययापि आनन्द यामि कामिचि कुल्लामि बह्वुत्थिकानि
२५ अप्पपुरिसकानि तानि सुप्पभसियानि होन्ति चोरेहि कुम्भत्थेनकेहि
एवमेव खो आनन्द यस्मिं धम्मविनये सज्जति मातुगामो अगारस्मा
अनगारियं पञ्चज्ज न स ब्रह्मचरियं चिरट्ठितिकं होति ।

(-१) अभिवादनपञ्चुट्टानपञ्चजलिकम्म - ती । २ मण्डनकजातिको - ती ।
३ सीसन्हातो - ती । ४ सीसन्हातो - त्या । ५ अधिमुत्तकमाल - ती ।
६ पणिगण्हेम्यासि - ती । ७ अनतिक्कमनीयो - ती । ८ पटिगण्हेम्य - ती ।
९ बह्वुत्थिकानि - ती । १०

२६ “सेय्यथापि, आनन्द, सम्पन्ने सालिवखेत्ते सेतट्टिका नाम रोगजाति निपतति, एव त सालिवखेत्त न चिरट्टितिक होति, एवमेव खो, आनन्द, यस्मिं धम्मविनये लभति मातुगामो अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जं, न त ब्रह्मचरिय चिरट्टितिक होति ।

२७. “सेय्यथापि, आनन्द, सम्पन्ने उच्छुवखेत्ते मञ्जिट्टिका^१ 5 नाम रोगजाति निपतति, एव त उच्छुवखेत्त न चिरट्टितिक होति, एवमेव खो, आनन्द, यस्मिं धम्मविनये लभति मातुगामो अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जं, न त ब्रह्मचरिय चिरट्टितिक होति ।

२८ “सेय्यथापि, आनन्द, पुरिसो महतो तळाकस्स पटि-
कच्चेव^२ आळि^३ बन्धेय्य यावदेव उदकस्स अनतिक्कमनाये, एवमेव 10
खो, आनन्द, मया पटिकच्चेव भिक्खुनीन अट्ठ गरुधम्मा पञ्जत्ता याव-
जीव अनतिक्कमनीया” ति ।

२. श्रोवादसुत्तं

१ एक समयं भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार-
सालाय । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्क-
मित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो 15
खो आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदवोच — “कतिहि नु खो, भन्ते, धम्मेहि
समन्नागतो भिक्खु भिक्खुनोवादको सम्मन्नितब्बो” ति ?

२ “अट्ठहि खो, आनन्द, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भिक्खुनो-
वादको सम्मन्नितब्बो । कतमेहि अट्ठहि ? इधानन्द, भिक्खु सीलवा
होति पे० समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, बहुस्सुतो होति पे० 20
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन
स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो
अनुव्यञ्जनसो, कल्याणवाचो होति कल्याणवाक्करणो, पोरिया वाचाय
समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगळाय^४ अत्थस्स विञ्जापनिया, पटिबलो
होति भिक्खुनिसङ्घस्स^५ धम्मिया कथाय सन्दस्सेतु समादपेतु समुत्तेजेतु 25
सम्पहसेतु, येभ्य्येन भिक्खुनीन पियो होति मनापो, न खो पनेत्त

१ मञ्जेट्टिका — सी०, स्या० । २ पटिकच्चेव — सी०, रो० । ३ पालि —
स्या०, आळि — रो० । ४ अनेलगळाय — सी० । ५ भिक्खुनीसङ्घ — सी०, भिक्खुनी-
सङ्घस्स — स्या०, रो० ।

भगवन्त उद्दिस्स पव्वजिताय कासायवत्थनिवसनाय गरुधम्म भज्जापस पुव्वो होसि, वीसतिवस्सो वा होसि अतिरेकवीसतिवस्सो वा । इमहि स्रो, धानन्द, अट्ठहि धम्मोहि समभागतो भिक्खु भिक्खुनोवादको सम्मसि तव्वो' ति ।

३ सङ्खित्तसुत्त

१ एक समय भगवा धेसानिय विहरति महावने कूटामार सालाय । अथ स्रो महापजापती गोतमी येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठ्ठा स्रो' सा महापजापती' गोतमी भगवन्त एतदवोच -

२ "साधु मे, मन्ते भगवा सङ्खित्तेन धम्म देसेतु, यमह भगवतो धम्म सुत्वा एका वूपकट्ठा अप्पमत्ता आतापिनी पहितत्ता विहरेय्य" ति ।

"ये स्रो त्व, गोतमि, धम्मे जानेम्यासि - 'इमे धम्मा सरागाय संवत्तन्ति, नो विरागाय सयोगाय सवत्तन्ति नो विसयोगाय, आचयाय सवत्तन्ति नो अपचयाय महिच्छताय सवत्तन्ति, नो अप्पिच्छताय, असन्तुट्ठिया सवत्तन्ति, नो सन्तुट्ठिया सङ्गणिकाय सवत्तन्ति नो पक्कि-
१५ वेकाय कोसज्जाय सवत्तन्ति नो विरियारम्भाय दुग्धरताय सवत्तन्ति, नो सुमरताया' ति एकसेन, गोतमि धारेम्यासि - 'नेसो धम्मो, तसो विनयो, नेत सत्थुसासन' ति ।

३ "ये च स्रो त्व गोतमि, धम्मे जानेम्यासि - 'इमे धम्मा विरागाय सवत्तन्ति नो सरागाय विसयोगाय सवत्तन्ति नो सयोगाय,
२० अपचयाय सवत्तन्ति नो आचयाय अप्पिच्छताय सवत्तन्ति, नो महिच्छताय सन्तुट्ठिया सवत्तन्ति नो असन्तुट्ठिया पक्किवेकाय सवत्तन्ति नो सङ्गणिकाय विरियारम्भाय' सवत्तन्ति नो कोसज्जाय सुमरताय सवत्तन्ति नो दुग्धरताया' ति एकसेन गोतमि धारेम्यासि - 'एसो धम्मो एसो विनयो एत सत्थुसासन' ति ।

४. दीघजाणुसुत्तं

१ एक समय भगवा कोळियेसु^१ विहरति कक्करपत्त नाम कोळियान निगमो । अथ^२ खो दीघजाणु कोळियपुत्तो येन भगवा तेनुप-सङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो दीघजाणु कोळियपुत्तो भगवन्त एतदवोच — “मय, भन्ते, गिही कामभोगिनो^३ पुत्तसम्बाधसयन अज्झावसाम, कासिकचन्दन 5 पच्चनुभोम, मालागन्धविलेपन धारयाम, जातरूपरजत सादयाम^४ । तेस नो, भन्ते, भगवा अम्हाक तथा धम्म देसेतु ये अम्हाक अस्सु^५ धम्मा दिट्ठधम्महिताय दिट्ठधम्मसुखाय, सम्परायहिताय सम्पराय-सुखाया” ति ।

२ “चत्तारोमे, व्यग्घपज्ज^६, धम्मा कुलपुत्तस्स दिट्ठधम्महिताय 10 सवत्तन्ति दिट्ठधम्मसुखाय । कतमे चत्तारो ? उट्ठानसम्पदा, आरक्ख-सम्पदा, कल्याणमित्तता, समजीविता^७ । कतमा च, व्यग्घपज्ज, उट्ठान-सम्पदा ? इध, व्यग्घपज्ज, कुलपुत्तो येन कम्मट्ठानेन^८ जीविकं कप्पेति — यदि कसिया यदि वणिज्जाय यदि गोरक्खेन यदि इस्सत्तेन^९ यदि राज-पोरिसेन यदि सिप्पञ्जतरेन — तत्थ दक्खो होति अनलसो, तत्रुपायाय 15 वीमसाय समन्नागतो, अल कातुं अल सविधातु । अय वुच्चति, व्यग्घपज्ज, उट्ठानसम्पदा ।

३ “कतमा च, व्यग्घपज्ज, आरक्खसम्पदा ? इध, व्यग्घपज्ज, कुलपुत्तस्स भोगा होन्ति उट्ठानविरियाधिगता बाहाबलपरिचिता 20 सेदावक्खित्ता धम्मिका धम्मलद्धा । ते आरक्खेन गुत्तिया सम्पादेति — “किन्ति मे इमे भोगे नेव राजानो हरेय्यु, न चोरा हरेय्यु, न अग्गि डहेय्य, न उदक वहेय्य, न अप्पिया दायादा हरेय्यु’ ति । अय वुच्चति, व्यग्घ-पज्ज, आरक्खसम्पदा ।

४ “कतमा च, व्यग्घपज्ज, कल्याणमित्तता ? इध, व्यग्घपज्ज, कुलपुत्तो यस्मि गामे वा निगमे वा पटिवसति, तत्थ ये ते होन्ति — गहपती 25 वा गहपतिपुत्ता वा दहरा वा बुद्धसीलिनो^{१०} बुद्धा^{११} वा बुद्धसीलिनो^{१२}”

१ कोलियेसु — सी० । २ तथ — सी० । ३ कामभोगी — सी०, स्या०, रो० । ४ सादयाम — सी०, स्या०, रो० । ५ अस्स — रो० । ६ व्यग्घपज्ज — सी० । ७ समजी-विकता — सी० । ८ कम्मट्ठानेन — स्या० । ९ इस्सत्तेन — सी०, स्या०, रो० । १०-१० बुद्धसीलिनो बुद्धा — स्या० । ११-बुद्धमोला — सी० ।

सद्वासम्पन्ना सीलसम्पन्ना चागसम्पन्ना पञ्चासम्पन्ना — तेहि सद्धि सन्तिद्वृति
सत्त्वपति साकच्छ समापज्जति यथारूपान सद्वासम्पन्नान सद्वासम्पद
अनुसिक्खति यथारूपान सीलसम्पन्नान सीलसम्पद अनुसिक्खति —
यथारूपान चागसम्पन्नान चागसम्पद अनुसिक्खति यथारूपान
5 पञ्चासम्पन्नान पञ्चासम्पद अनुसिक्खति तेहि सद्धि सन्तिद्वृति सत्त्वपति
साकच्छ समापज्जति । अय बुच्चति, व्यग्घपज्ज, कल्याणमित्ता ।

५ “कतमा च, व्यग्घपज्ज, समजीविता ? इध, व्यग्घपज्ज,

कुलपुत्तो आय च भोगान विदित्वा, वय च भोगान विदित्वा, सम जीविक
कप्पेति नाञ्चोगान्ह नातिहीन — ‘एव मे आयो वय परियादाय ठस्सति,

10 न च मे वयो’ आय’ परियादाय ठस्सती’ ति । सेय्यथापि, व्यग्घपज्ज
तुलाधारो वा तुलाधारन्तेवासी वा तुल पम्भहेत्वा जानाति — ‘एत्तकेन
वा मोनत एत्तकेन वा उन्नत’ ति एवमेव सो व्यग्घपज्ज कुलपुत्तो
आय’ च भोगान विदित्वा वय च भोगान विदित्वा, सम जीविक’ कप्पेति
नाञ्चोगान्ह नातिहीन — ‘एव मे आयो वय परियादाय ठस्सति, न

15 च मे वयो आय परियादाय ठस्सती’ ति । सचाय व्यग्घपज्ज, कुलपुत्तो
अप्पायो समानो उळार जीविक कप्पेति तस्स भवन्ति वत्तारो —
‘उदुम्बरत्तादीवाय कुलपुत्तो भोगे खादती’ ति । सचे पनाय, व्यग्घ
पज्ज कुलपुत्तो महायो समानो कसिर जीविक कप्पेति तस्स भवन्ति
वत्तारो — ‘अजेठुमरणवाय’ कुलपुत्तो मरिस्सती’ ति । यतो च सोम’
20 व्यग्घपज्ज कुलपुत्तो आय च भोगान विदित्वा वय च भोगान विदित्वा,
सम जीविक कप्पेति नाञ्चोगान्ह नातिहीन — ‘एव मे आयो वय परि
यादाय ठस्सति, न च मे वयो आय परियादाय ठस्सती’ ति । अय बुच्चति,
व्यग्घपज्ज समजीविता ।

६ ‘एव समुप्पन्नान, व्यग्घपज्ज भोगान चत्तारि अपायमुखानि
25 होन्ति — इत्थिधुत्तो’, सुराधुत्तो अन्नसधुत्तो पापमित्तो पापसहायो
पापसम्पवद्धो । सेय्यथापि व्यग्घपज्ज महतो तळ्ळाकस्स’ चत्तारि च
आयमुखानि चत्तारि च अपायमुखानि । तस्स पुरिसो मानि चैव आय-

१-१ आयो वय — सी । २ धर्भ — सी । ३-३ तय — स्या । ४ उदुम्बर
पादिकवाय — सी रो उदुम्बरत्तादीकवाय — स्या । ५ अज्जमादिकवाय — सी
अज्जमादिकवाय — स्या अज्जमादिक — सी । ६ वय — सी रो । ७ इत्थिधुत्तो
होति — सी रो । ८ तलाकस्स — सी ।

मुखानि तानि पिदहेय्य, यानि च अपायमुखानि तानि विवरेय्य, देवो च न सम्मा धार अनुप्पवेच्छेय्य । एव हि तस्स, व्यग्घपज्ज, महतो तळाकस्स परिहानियेव^१ पाटिकद्धा, नो वुद्धि, एवमेव, व्यग्घपज्ज, एव समुप्पन्नान भोगानं चत्तारि अपायमुखानि होन्ति — इत्थिधुत्तो, सुराधुत्तो, अक्खधुत्तो, पापमित्तो पापसहायो पापसम्पवद्धो ।

5

७ “एव समुप्पन्नान, व्यग्घपज्ज, भोगान चत्तारि आयमुखानि होन्ति — न इत्थिधुत्तो, न सुराधुत्तो, न अक्खधुत्तो, कल्याणमित्तो कल्याणसहायो कल्याणसम्पवद्धो । सेय्यथापि, व्यग्घपज्ज, महतो तळाकस्स चत्तारि चेव आयमुखानि चत्तारि च अपायमुखानि । तस्स पुरिसो यानि चेव आयमुखानि तानि विवरेय्य, यानि च अपायमुखानि तानि पिदहेय्य, देवो च सम्मा धार अनुप्पवेच्छेय्य । एव हि तस्स, व्यग्घपज्ज, महतो तळाकस्स वुद्धियेव पाटिकद्धा, नो परिहानि, एवमेव खो, व्यग्घपज्ज, एव समुप्पन्नान भोगान चत्तारि आयमुखानि होन्ति — न इत्थिधुत्तो, न सुराधुत्तो, न अक्खधुत्तो, कल्याणमित्तो कल्याणसहायो कल्याणसम्पवद्धो । इमे खो, व्यग्घपज्ज, चत्तारो धम्मा कुलपुत्तस्स दिट्ठधम्महिताय सवत्तन्ति दिट्ठधम्मसुखाय ।

10

15

८ “चत्तारोमे, व्यग्घपज्ज, धम्मा कुलपुत्तस्स सम्परायहिताय सवत्तन्ति सम्परायसुखाय । कतमे चत्तारो ? सद्धासम्पदा, सीलसम्पदा, चागसम्पदा, पञ्जासम्पदा । कतमा च, व्यग्घपज्ज, सद्धासम्पदा ? इध, व्यग्घपज्ज, कुलपुत्तो सद्धो होति, सद्धति तथागतस्स बोधि — ‘इति पि सो भगवा पे० सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा’ ति । अय वुच्चति, व्यग्घपज्ज, सद्धासम्पदा ।

20

९ “कतमा च, व्यग्घपज्ज, सीलसम्पदा ? इध, व्यग्घपज्ज, कुलपुत्तो पाणातिपाता पटिविरतो होति पे० सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो होति । अय वुच्चति, व्यग्घपज्ज, सीलसम्पदा ।

25

१० “कतमा च, व्यग्घपज्ज, चागसम्पदा ? इध, व्यग्घपज्ज, कुलपुत्तो विगतमलमच्छरेण चेतसा अगार अज्झावसति मुत्तचागो पयतपाणि वोस्सग्गरतो याचयोगो दानसविभागरतो । अयं वुच्चति, व्यग्घपज्ज, चागसम्पदा ।

११ “कतमा च, व्यग्घपज्ज, पञ्जासम्पदा ? इध, व्यग्घ
पज्ज, कुलपुत्तो पञ्जाधा होति उदयत्यगामिनिया पञ्जाय समन्नागतो
अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खवस्यगामिनिया । अयं वुच्चति,
व्यग्घपज्ज, पञ्जासम्पदा । इमे स्तो व्यग्घपज्ज चत्तारो धम्मा कुल-
५ पुत्तस्स सम्परायहिताय सवत्तन्ति सम्परायसुखाया ति ।

“उट्ठाता कम्मधेम्मेषु, अप्पमत्तो विधानवा ।

सम कप्पेति जीविक’, सम्भत्त अनुरक्खति ॥

“सद्धो सीलेन सम्पन्नो, बद्धञ्चू वीतमच्छरो ।

निच्च भग्ग विसोधेति, सोत्थान सम्परायिक ॥

१० “इच्चेते अट्ठ धम्मा च, सद्धस्स घरमेसिनो ।

अक्खता सच्चनामेन, उभयत्थ सुखावहा ॥

“दिट्ठधम्महितत्थाय, सम्परायसुखाय च ।

एवमेत गहट्ठान चागो पुञ्ज पवङ्कती’ ति ॥

५ उज्जयसुत्त

१ अथ स्तो उज्जयो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि उप
१५ सङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथं सारणीय वीति
सारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो स्तो उज्जयो ब्राह्मणो
भगवन्त एतदवोच — “मय’ भो गोतम, पयास गन्तुकामा । तेस नो
भव गोतमो अम्हाक तथा धम्म देसेतु — ये अम्हाक अस्सु धम्मा दिट्ठ
धम्महिताय दिट्ठधम्मसुखाय सम्परायहिताय सम्परायसुखाया’ ति ।

२० २ “चत्तारोमे ब्राह्मण, धम्मा कुलपुत्तस्स दिट्ठधम्महिताय
सवत्तन्ति दिट्ठधम्मसुखाय । कतमे चत्तारो ? उट्ठानसम्पदा, आरक्ख
सम्पदा कल्याणमित्तता समजीविता । कतमा च ब्राह्मण उट्ठान
सम्पदा ? इध ब्राह्मण कुलपुत्तो येन कम्मद्वानेन जीविक कप्पेति —
यदि कसिया यन्नि यणिज्जाय यदि गोरक्खेन यदि इस्ससेन यदि राज
२५ पोरिसेन यदि सिण्णञ्जतरेन — तत्थ दक्खो होति अनलसो, सत्तुपायाय
पोमसाय समन्नागता अल पातुं अल सविधातु । अयं वुच्चति ब्राह्मण
उट्ठानसम्पदा ।

३. “कतमा च, ब्राह्मण, आरक्खसम्पदा ? इध, ब्राह्मण, कुलपुत्तस्स भोगा होन्ति उट्ठानविरियाधिगता बाहाबलपरिचिता सेदा-
वक्खित्ता धम्मिका धम्मलद्धा । ते आरक्खेन गुत्तिया सम्पादेति —
‘किन्ति मे इमे भोगे नेव राजानो हरेय्यु, न चोरा हरेय्यु, न अग्नि डहेय्य’,
न उदक वहेय्य, न अप्पिया दायादा हरेय्यु’ ति । अय वुच्चति, ब्राह्मण, 5
आरक्खसम्पदा ।

४. “कतमा च, ब्राह्मण, कल्याणमित्तता ? इध, ब्राह्मण, कुल-
पुत्तो यस्मिं गामे वा निगमे वा पटिवसति तत्र^३ ये ते होन्ति — गहपती
वा गहपतिपुत्ता वा दहरा वा बुद्धसीलिनो बुद्धा वा बुद्धसीलिनो सद्धा-
सम्पन्ना सीलसम्पन्ना चागसम्पन्ना पञ्जासम्पन्ना — तेहि सद्धि सन्तिट्ठति 10
सल्लपति साकच्छ समापज्जति, यथारूपान सद्धासम्पन्नान सद्धासम्पद
अनुसिक्खति यथारूपान सीलसम्पन्नान सीलसम्पद अनुसिक्खति
यथारूपान चागसम्पन्नान चागसम्पद अनुसिक्खति . यथारूपान पञ्जा-
सम्पन्नान पञ्जासम्पद अनुसिक्खति, तेहि सद्धि सन्तिट्ठति सल्लपति
साकच्छ समापज्जति । अय वुच्चति, ब्राह्मण, कल्याणमित्तता । 15

५. “कतमा च, ब्राह्मण, समजीविता ? इध, ब्राह्मण, कुल-
पुत्तो आय च भोगान विदित्वा वय च भोगान विदित्वा सम जीविक
कप्पेति नाच्चोगाब्ह नातिहीन — ‘एव मे आयो वय परियादाय ठस्सति,
न च मे वयो आय परियादाय ठस्सती’ ति । सेय्यथापि, ब्राह्मण, तुला-
धारो वा तुलाधारन्तेवासी वा तुल पग्गहेत्वा जानाति — ‘एत्तकेन वा 20
ओनत, एत्तकेन वा उन्नत’ ति, एवमेव खो, ब्राह्मण, कुलपुत्तो आय च
भोगान वय च भोगान विदित्वा सम जीविक कप्पेति नाच्चोगाब्ह नाति-
हीन — ‘एव मे आयो वय परियादाय ठस्सति, न च मे वयो आय परिया-
दाय ठस्सती’ ति । सचाय, ब्राह्मण, कुलपुत्तो अप्पायो समानो उट्ठार
जीविक कप्पेति, तस्स भवन्ति वत्तारो — ‘उदुम्बरखादीवाय कुलपुत्तो 25
भोगे खादती’ ति । सचे पनाय, ब्राह्मण, कुलपुत्तो महायो समानो कसिर
जीविक कप्पेति, तस्स भवन्ति वत्तारो — ‘अजेट्ठमरणवाय कुलपुत्तो
मरिस्सती’ ति । यतो च खोय, ब्राह्मण, कुलपुत्तो आय च भोगान विदित्वा
वयं च भोगान विदित्वा सम जीविक कप्पेति नाच्चोगाब्हं नातिहीन —

‘एव मे आयो यय परियादाय ठस्सति, न च मे ययो आय परियादाय ठस्सती’ ति, अय बुञ्जति, ब्राह्मण, समजीविता ।

६ “एव समुप्यन्नान, ब्राह्मण, भोगान चत्तारि अपायमुखानि होन्ति — इत्थिषुत्तो, सुराषुत्तो, अक्खषुत्तो, पापमित्ता पापसहायो पाप-
सम्पवक्खो । सेय्यथापि, ब्राह्मण, महतो तळाकस्स चत्तारि चेव आम-
मुखानि चत्तारि च अपायमुखानि । तस्स पुरिसो यानि च अपाय-
मुखानि तानि पिदहेय्य, यानि च अपायमुखानि तानि विवरेय्य, एवो च
न सम्मा धार अनुप्यवेक्खेय्य । एव हि तस्स ब्राह्मण, महतो तळाकस्स
परिहानियेव पाटिकङ्का, तो बुद्धि एवमेव खो, ब्राह्मण, एव समु-
प्यन्नान भोगान चत्तारि अपायमुखानि होन्ति — इत्थिषुत्तो, सुराषुत्तो,
अक्खषुत्तो, पापमित्ता पापसहायो पापसम्पवक्खो ।

७ “एव समुप्यन्नान, ब्राह्मण, भोगान चत्तारि आयमुखानि होन्ति — न इत्थिषुत्तो, न सुराषुत्तो, न अक्खषुत्तो, कल्याणमित्तो कल्याण-
सहायो कल्याणसम्पवक्खो । सेय्यथापि, ब्राह्मण, महतो तळाकस्स
चत्तारि चेव आयमुखानि चत्तारि च अपायमुखानि । तस्स पुरिसो
यानि चेव आयमुखानि तानि विवरेय्य यानि च अपायमुखानि तानि
पिदहेय्य एवो च सम्मा धार अनुप्यवेक्खेय्य । एव हि तस्स, ब्राह्मण,
महतो तळाकस्स बुद्धियेव पाटिकङ्का, तो परिहानि, एवमेव खो,
ब्राह्मण एव समुप्यन्नान भोगान चत्तारि आयमुखानि होन्ति — न इत्थि-
षुत्तो पे० कल्याणसम्पवक्खो । इमे खो, ब्राह्मण, चत्तारो वग्गा
कुलपुत्तस्स दिट्ठमम्महिताय सबसन्ति दिट्ठमम्मसुखाय ।

८ “चत्तारोमे ब्राह्मण, कुलपुत्तस्स वग्गा सम्परायहिताय
संबसन्ति सम्परायसुखाय । कतमे चत्तारो ? सद्धासम्पदा, सील-
सम्पदा, चागसम्पदा, पञ्जासम्पदा । कतमा च ब्राह्मण, सद्धासम्पदा ?
इय, ब्राह्मण कुलपुत्तो सद्धो होति सद्धति तथगतस्स बोधि — ‘इति
पि सो भगवा पे० सत्था वेवमनुस्सान बुद्धो भगवा’ ति । अय
बुञ्जति, ब्राह्मण, सद्धासम्पदा ।

९ “कतमा च ब्राह्मण सीलसम्पदा ? इय, ब्राह्मण, कुलपुत्तो
पाणातिपाता पटिविरतो होति पे० .. सुरामेरयमज्जपमावद्धाना पटि-
विरतो होति । अय बुञ्जति, ब्राह्मण, सीलसम्पदा ।

इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति पे० . समादाय सिक्खति सिक्खा-
 पदेसु, बहुस्सुतो होति . पे० दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; आरद्धविरियो
 विहरति^१ थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेषु, आर-
 ज्जिको^२ होति पन्तसेनासनो, अरतिरतिसहो होति, उप्पन्न अरति
 अभिभुय्य अभिभुय्य विहरति, भयभेरवसहो होति, उप्पन्न भयभेरव
 अभिभुय्य अभिभुय्य विहरति, चतुन्न ज्ञानान् आभिचेतसिकान् दिट्ठ-
 धम्मसुखविहारान् निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी,
 आसवान् खया . पे० सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि
 खो, भिक्खवे, अट्ठहि धम्मेषु समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो पे०
 अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त लोकस्सा” ति ।

०१

६. पठमपुगलसुतं

१ “अट्ठिमे भिक्खवे, पुगला आहुनेय्या पाहुनेय्या दक्खिणेय्या
 अज्जलिकरणीया अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त लोकस्स ? कतमे अट्ठ ? सोता-
 पन्नो, सोतापत्तिफलसच्छिकिरियाय पटिपन्नो, सकदागामी, सकदा-
 गामिफलसच्छिकिरियाय पटिपन्नो, अनागामी, अनागामिफलसच्छि-
 किरियाय पटिपन्नो, अरहा, अरहत्ताय पटिपन्नो । इमे खो, भिक्खवे,
 अट्ठ पुगला आहुनेय्या पे० अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त लोकस्सा ति ।

१५

“चत्तारो च पटिपन्ना, चत्तारो च फले ठिता ।

एस सङ्घो उज्जुभूतो, पुञ्जासीलसमाहितो ॥

“यजमानान् मनुस्सान्, पुञ्जपेक्खान् पाणिन ।

करोत’ ओपधिक पुञ्ज, सङ्घे दिन्न महप्फल” ति ।

२०

१०. द्वितीयपुगलसुतं

१ “अट्ठिमे, भिक्खवे, पुगला आहुनेय्या . पे० अनुत्तर
 पुञ्जक्खेत्त लोकस्स । कतमे अट्ठ ? सोतापन्नो, सोतापत्तिफलसच्छि-
 किरियाय पटिपन्नो पे० अरहा, अरहत्ताय पटिपन्नो । इमे खो,
 भिक्खवे, अट्ठ पुगला आहुनेय्या पे० अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त
 लोकस्सा ति ।

१ होति - स्या० । २ आरज्जिको - सी०, स्या०, रो० । ३ करोति - स्या० ।

गन्मा न परिमुच्चति, सम्परायिका पि गन्मा न परिमुच्चति, तस्मा
'गन्मो' ति कामानमेत अधिवचन' ।

“भय दुक्ख च रोगो च, गण्डो सत्स च सङ्को च ।
पङ्को गन्मो च उभय, एते कामा पवुच्चन्ति ॥

“अस्य सत्तो पुणुज्जनो, भोतिण्णो सात्तरूपेण ।
पुन गन्माय गच्छति ॥

“यतो च भिक्खु आतापी, सम्पज्जञ्ज' न रिच्चति' ।
सो इम पलिपय दुग्ग, अतिक्कम्म तथाविधो ।
पज आतिजल्पेत, फल्लमान भवेस्सती' ति ॥

७ पठमआहुनेय्यसुत्त

१ “अट्ठहि भिक्खवे, धम्महि समभागतो भिक्खु आहुनेय्यो
होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तर पुञ्जस्सेत्त
लोकस्स । कतमेहि अट्ठहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति
पे० समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु बहुस्सुतो होति ... पे०—
दिट्ठिया सुप्पट्ठिदिट्ठा, कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो कल्याण
सम्पवङ्को सम्मादिट्ठिको होति, सम्मादस्सनेन समभागतो, चतुस्र
ज्ञानान् आमिषेतसिकान् विट्ठयम्मसुखविहारान् निकामलामी होति
अकिञ्चलामी अकसिरलामी अनेकविहित पुब्बेनिवासं अनुस्सरति,
सेय्यधीव — एक पि जातिं द्वे पि जातियो पे०... इति साकार सचदेस
अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अति
क्कन्तमानुसकेन पे०... यथाक्कम्पणे सत्ते पजानाति, आसवान समा
पे० सच्चिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि सो, भिक्खवे
अट्ठहि धम्महि समभागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पे०... अनुत्त
पुञ्जस्सेत्त लोकस्सा' ति ।

८ त्रुत्तियआहुनेय्यसुत्त

१ “अट्ठहि भिक्खवे धम्महि समभागतो भिक्खु आहुनेय्यो
होति पे० अनुत्तर पुञ्जस्सेत्त लोकस्स । कतमेहि अट्ठहि ।

१ अधिवचनं हि — सो स्या री । २-२ सम्पज्जञ्जेन रञ्जति — स्वा
रिञ्जति — री ।

इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति पे० . समादाय सिक्खति सिक्खा-
 पदेसु, बहुस्सुतो होति पे० दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, आरद्धविरियो
 विहरति^१ थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु, आर-
 ज्जिको^२ होति पन्तसेनासनो, अरतिरतिसहो होति, उप्पन्न अरति
 अभिभुय्य अभिभुय्य विहरति, भयभेरवसहो होति, उप्पन्न भयभेरवं
 अभिभुय्य अभिभुय्य विहरति, चतुन्न ज्ञानान आभिचेतसिकान दिट्ठ-
 धम्मसुखविहारान निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी;
 आसवान खया पे०. सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि
 खो, भिक्खवे, अट्ठहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो पे०
 अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त लोकस्सा” ति ।

०१

६. पठमपुगलसुत्तं

१ “अट्ठिमे भिक्खवे, पुगला आहुनेय्या पाहुनेय्या दक्खिणेय्या
 अज्जलिकरणीया अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त लोकस्स ? कतमे अट्ठ ? सोता-
 पन्नो, सोतापत्तिफलसच्छिकिरियाय पटिपन्नो, सकदागामी, सकदा-
 गामिफलसच्छिकिरियाय पटिपन्नो, अनागामी, अनागामिफलसच्छि-
 किरियाय पटिपन्नो, अरहा, अरहत्ताय पटिपन्नो । इमे खो, भिक्खवे,
 अट्ठ पुगला आहुनेय्या पे० अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त लोकस्सा ति ।

१५

“चत्तारो च पटिपन्ना, चत्तारो च फले ठिता ।

एस सङ्खो उजुभूतो, पञ्जासीलसमाहितो ॥

“यजमानान मनुस्सान, पुञ्जपेक्खान पाणिन ।

करोत' ओपधिक पुञ्ज, सङ्खे दिन्न महप्फल” ति ।

२०

१०. दुतीयपुगलसुत्तं

१ “अट्ठिमे, भिक्खवे, पुगला आहुनेय्या . पे० अनुत्तर
 पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स । कतमे अट्ठ ? सोतापन्नो, सोतापत्तिफलसच्छि-
 किरियाय पटिपन्नो पे० अरहा, अरहत्ताय पटिपन्नो । इमे खो,
 भिक्खवे, अट्ठ पुगला आहुनेय्या पे० अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त
 लोकस्सा ति ।

२५

१ होति - स्या० । २ आरज्जिको - सी०, स्या०, रो० । ३ करोति - स्या० ।

“वत्तारो च पटिपन्ना, वत्तारो च फले ठिता ।

एस सङ्खो समुक्कट्ठो, सत्तान् अट्ठ पुग्गला ॥

“मज्झमानान् मनुस्सान् पुञ्जपेक्खान्” पाणिन ।

करोत ओपधिक पुञ्जं, एत्थ दिस्स महप्फल” ति ॥

गोतमीवम्भो’ छो’ ।

नत्सुहान

गोतमी ओवाद् सङ्खित्त, दीधजाणु’ च उज्जयो ।

मया द्वे आहुनेय्या च, द्वे च अट्ठ पुग्गला ति ॥

७ भूमिचालवग्गो’

१ इच्छासुत्त

१ “अट्ठिमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि ।
कतमे अट्ठ ? इध, भिक्खवे भिक्खुनो पविचित्तस्स विहरतो निरायत्त
वुत्तिनो इच्छा उपपज्जति सामाय । सो उट्ठहति घटति वायमति
सामाय । तस्स उट्ठहतो घटतो वायमतो सामाय सामो नुपपज्जति ।
सो तेन प्रसामेन सोचति किलमति परिवेवति, उरत्ताळि’ कन्दति, सम्मोह
आपज्जति । अयं बुच्चति, भिक्खवे — ‘भिक्खु इच्छो विहरति सामाय,
उट्ठहति घटति वायमति सामाय न च सामी, सोची’ च परिवेवी
च’ चुतो च सट्ठम्मा’ ।

२ “इध पन, भिक्खवे भिक्खुनो पविचित्तस्स विहरतो निरा
यत्तवुत्तिनो इच्छा उपपज्जति सामाय । सो उट्ठहति घटति वायमति
सामाय । तस्स उट्ठहतो घटतो वायमतो सामाय सामो उपपज्जति ।
सो तेन प्रसामेन मज्जति पमज्जति पमादमापज्जति । अयं बुच्चति,
भिक्खवे — ‘भिक्खु इच्छो विहरति सामाय उट्ठहति घटति वायमति
सामाय सामो च मदी च पमादी च चुतो च सट्ठम्मा’ ।

३ “इध पन भिक्खव भिक्खुनो पविचित्तस्स विहरतो निरायत्त

१ पुञ्जपेक्खान् — मी । २-२ लम्बानवम्भो वडमी — एवा मयावानवम्भो
एवा — रो । ३ दीधजाणु — मी । ४ दीधजाणु — एवा दीधजाणु
— रो । ५ आनवम्भो दुग्गिरी — एवा । ६ उरत्ताळी — एवा । ७-९ गोविज्जपति
दिक्ख — रो ।

वृत्तिनो इच्छा उपपज्जति लाभाय । सो न उट्ठहति न घटति न वायमति लाभाय । तस्स अनुट्ठहतो अघटतो अवायमतो लाभाय लाभो नुपपज्जति । सो तेन अलाभेन सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति, सम्मोह आपज्जति । अयं वुच्चति, भिक्खवे — ‘भिक्खु इच्छो विहरति लाभाय, न उट्ठहति न घटति न वायमति लाभाय, न च लाभी, सोची च परिदेवी 5 च, चुतो च सद्धम्मा’ ।

४ “इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनो पविवित्तस्स विहरतो निरायत्त-वृत्तिनो इच्छा उपपज्जति लाभाय । सो न उट्ठहति न घटति न वायमति लाभाय । तस्स अनुट्ठहतो अघटतो अवायमतो लाभाय लाभो उपपज्जति । सो तेन लाभेन मज्जति पमज्जति पमादमापज्जति । अयं वुच्चति, 10 भिक्खवे — ‘भिक्खु इच्छो विहरति लाभाय, न उट्ठहति न घटति न वायमति लाभाय, लाभी च मदी च, पमादी च, चुतो च सद्धम्मा’ ।

५ “इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनो पविवित्तस्स विहरतो निरायत्त-वृत्तिनो इच्छा उपपज्जति लाभाय । सो उट्ठहति घटति वायमति लाभाय । तस्स उट्ठहतो घटतो वायमतो लाभाय लाभो नुपपज्जति । 15 सो तेन अलाभेन न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोह आपज्जति । अयं वुच्चति, भिक्खवे — ‘भिक्खु इच्छो विहरति लाभाय, उट्ठहति घटति वायमति लाभाय, न च लाभी, न च सोची न च परिदेवी, अचुतो च सद्धम्मा’ ।

६. “इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनो पविवित्तस्स विहरतो निरायत्त-वृत्तिनो इच्छा उपपज्जति लाभाय । सो उट्ठहति घटति वायमति लाभाय । तस्स उट्ठहतो घटतो वायमतो लाभाय लाभो उपपज्जति । 20 सो तेन लाभेन न मज्जति न पमज्जति न पमादमापज्जति । अयं वुच्चति, भिक्खवे — ‘भिक्खु इच्छो विहरति लाभाय, उट्ठहति घटति वायमति लाभाय, लाभी च, न च मदी न च पमादी, अचुतो च 25 सद्धम्मा’ ।

७ “इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनो पविवित्तस्स विहरतो निरायत्तवृत्तिनो इच्छा उपपज्जति लाभाय । सो न उट्ठहति न घटति न वायमति लाभाय । तस्स अनुट्ठहतो अघटतो अवायमतो लाभाय लाभो नुपपज्जति । सो तेन अलाभेन न सोचति न किलमति न परिदेवति, न 30

उरत्ताळि कन्दसि, न सम्मोह आपज्जति । अय घुच्चति, भिक्खव-
 'भिक्खु इच्छो विहरति लाभाय, न उट्ठहति न घटति न वायमति
 लाभाय, न च लाभो, न च सोची न च परिदेवी, अज्जुत्ता च सद्धम्मा' ।

८ “इष पन, भिक्खवे, भिक्खुनो पयिविप्पस्स विहरता निरायत
युत्तिनो इच्छा उप्पज्जति लाभाय । सो न उट्ठहति न घटति न वायमति
लाभाय । तस्स अनुट्ठहतो अघटतो अवायमतो लाभाय लाभो उप्प
ज्जति । सो तेन लाभेन न मज्जति न पमज्जति न पमादमापज्जति ।
अय वुच्चति, भिक्खवे — ‘भिक्खु इच्छो विहरति लाभाय, न उट्ठहति
न घटति न वायमति लाभाय, लाभो च, न च मदी न च पमाधी, अनुतो
च सदम्मा’ । इमे सो, भिक्खवे, अट्ठ पुग्गला सन्तो सबिज्जमाना
लोकस्मि” ति ।

२ अलसुत

१ “अहि भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु अल अत्तनो
अल परेस । कत्तमेहि अहि ? इध, भिक्षवे, भिक्षु खिप्पनिसत्ति
च होति कुसलेसु धम्मेसु, सुत्तान च धम्मान धारणजातिको होति,
घातान^१ च धम्मान अत्यूपपरिक्खिता^२ होति, अत्यमञ्ज्जाय धम्म
मञ्ज्जाय धम्मानुधम्मप्यटिपप्पा च होति कल्याणवाचो च होति
कल्याणवाक्करणो, पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेसगळाय
अत्यस्स विञ्जापनिया, सन्दस्सको च होति समादपको समुत्तेजको
सम्पहसको सत्रह्मचारीन । इमेहि लो, भिक्षवे, अहि धम्महि
समन्नागतो भिक्षु अल अत्तनो अल परेस ।

२ "पञ्चहि भिक्खवे, धम्मोहि समसागतो भिक्खु अल असनो
अय परेसं । कथमेहि पञ्चहि ? इध भिक्खवे, भिक्खु न हेव सो
गिप्पनिसस्ति च होति भुमसग्गु धम्मग्गु सुताम च धम्माम धारणजातिको
होति पातान च धम्माम अत्थूपपरिणिगता हाति अत्थमज्झाम
३) धम्ममज्झाम धम्मानुधम्मपटिपन्नो च होति कत्याणवाचा च" होति
दे० अत्थस्स पिज्झापनिया सन्त्सवावो च होति समासपको

१ बागवन्तगिरी - क्या ही । २ बगान - जी क्या ही । ३ बागु
गिरगिरी - जी क्या ही । ४ जी बागवन्तगिरी ।

समुत्तेजको सम्पहंसको सब्रह्मचारीन । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल अत्तनो अलं परेस ।

३. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल अत्तनो नालं^१ परेस । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु खिप्पनिसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु, सुतान च धम्मान धारणजातिको होति; 5
धातान च धम्मान अत्यूपपरिक्खिता होति, अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति, नो च कल्याणवाचो होति कल्याण-
वाक्करणो, पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगळाय अत्थस्स विञ्जापनिया, नो च सन्दस्सको होति समादपको समुत्तेजको सम्प-
हंसको सब्रह्मचारीन । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो 10
भिक्खु अलं अत्तनो नाल परेस ।

४ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल परेसं नालं अत्तनो । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु खिप्पनिसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु, सुतान च धम्मान धारणजातिको होति, 15
नो च धातान धम्मान अत्यूपपरिक्खिता होति, न^२ च अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति, कल्याणवाचो च होति कल्याणवाक्करणो . पे० अत्थस्स विञ्जापनिया, सन्दस्सको च होति . पे०. सब्रह्मचारीन । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल परेस, नाल अत्तनो ।

५ “तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल अत्तनो 20
नाल परेस । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न हेव खो खिप्प-
निसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु, सुतान च धम्मान धारणजातिको^३ होति, धातान च धम्मानं अत्यूपपरिक्खिता होति, अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति, नो च कल्याणवाचो होति कल्याणवाक्करणो, पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेल- 25
गळाय अत्थस्स विञ्जापनिया, नो च सन्दस्सको होति समादपको समुत्तेजको सम्पहंसको सब्रह्मचारीन । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल अत्तनो, नाल परेस ।

१ नो - स्या०, रो० । २ नो - स्या०, रो० । ३ धारकजातिको - सी०, स्या०, रो० ।

६ “तीहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु भल परेसं, नाल भत्तनो । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्षवे, भिक्षु न हेव सो खिप्प निसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु, सुतान च धम्मान धारणजातिको होति, नो च धातान धम्मान अत्थूपपरिक्खिता होति, नो च अत्थ
मञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति, कत्थाणवाचो च होति .. पे० अत्थस्स विञ्जापनिया, सन्दस्सको च होति समादपको समुत्तजको सम्पहसको सब्रह्मचारीन । इमेहि सो, भिक्षवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु भल परेसं, नाल भत्तनो ।

७ “द्वीहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु भल भत्तनो, नाल परेसं । कतमेहि द्वीहि ? इध, भिक्षवे, भिक्षु न हेव सो खिप्प निसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु नो च सुतान धम्मान धारणजातिको होति धातान च धम्मान अत्थूपपरिक्खिता होति, अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति, नो च कत्थाणवाचो होति पे० अत्थस्स विञ्जापनिया, नो च सन्दस्सको होति पे०—
सब्रह्मचारीन । इमेहि सो, भिक्षवे, द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु भल भत्तनो नाल परेसं ।

८ “द्वीहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु भल परेसं, नाल भत्तनो । कतमेहि द्वीहि ? इध भिक्षवे भिक्षु न हेव सो खिप्पनिसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु नो च सुतान धम्मान धारण जातिको होति नो च धातान धम्मान अत्थूपपरिक्खिता होति नो च अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति कत्थाणवाचो च होति कत्थाणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो यिस्सट्ठाय अनेसगळाय अत्थस्स विञ्जापनिया सन्दस्सको च होति समादपको समुत्तेजको सम्पहसको सब्रह्मचारीन । इमहि सो भिक्षवे, द्वीहि धम्महि समन्नागतो भिक्षु भल परेसं नाल भत्तनो ति ।

३ सट्ठित्तमुत्त

१ अथ गो अञ्जामरो भिक्षु येन भगवा तनुपसद्धमि प०.. एवमन्त निगिन्नो गो गो भिक्षु गगयन्त एतदयोय — “गाधु मे भन्ते भगवा सट्ठित्ता धम्म दमत्तु यमह भगयतां धम्म गुत्था एपे यणपटो अणमनो आतापी पण्डिता विर्रेय्य

“एवमेव पनिधेकच्चे मोघपुरिसा ममञ्जेव’ अज्जेसन्ति । धम्मं च भासिते ममञ्जेव अनुबन्धितत्वं मञ्जन्ती” ति ।

“देसेतु मे, भन्ते, भगवा सङ्घितेन धम्म, देसेतु सुगतो सङ्घितेन धम्म । अप्पेव नामाह भगवतो भासितस्स अत्थ आजानेय्य, अप्पेव नामाह भगवतो भासितस्स दायादो अस्स” ति ।

5

“तस्मातिह ते, भिक्खु एवं सिक्खितत्वं — ‘अज्झत्त मे चित्तं ठितं भविस्सति सुसण्ठितं, न च उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा चित्तं परियादाय ठस्सन्ती’ ति । एव हि ते, भिक्खु, सिक्खितत्वं ।

२ “यतो खो ते, भिक्खु, अज्झत्तं चित्तं ठितं होति सुसण्ठितं, न च उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा चित्तं परियादाय तिष्ठन्ति, ततो ते, भिक्खु, एव सिक्खितत्वं — ‘मेत्ता मे चेतोविमुत्ति भाविता भविस्सति बहुलीकता यानीकता वत्थुकता अनुट्ठिता परिचिता सुसमारद्धा’ ति । एवं हि ते, भिक्खु, सिक्खितत्वं ।

10

३ “यतो खो ते, भिक्खु, अयं समाधि एव भावितो होति बहुलीकतो, ततो त्व, भिक्खु, इमं समाधिं सवितक्कसविचारं^३ पि^३ भावेय्यासि, अवितक्कविचारमत्तं पि भावेय्यासि, अवितक्कअविचारं पि भावेय्यासि, सप्पीतिकं पि भावेय्यासि, निप्पीतिकं पि भावेय्यासि, सातसहगतं पि भावेय्यासि, उपेक्खासहगतं पि भावेय्यासि ।

15

४ “यतो खो, ते भिक्खु, अयं समाधि एवं भावितो होति सुभावितो, ततो ते, भिक्खु, एव सिक्खितत्वं — ‘करुणा मे चेतोविमुत्ति मुदिता मे चेतोविमुत्ति उपेक्खा मे चेतोविमुत्ति भाविता भविस्सति बहुलीकता यानीकता वत्थुकता अनुट्ठिता परिचिता सुसमारद्धा’ ति । एव हि ते, भिक्खु, सिक्खितत्वं ।

20

५. “यतो खो ते, भिक्खु, अयं समाधि एवं भावितो होति सुभावितो^३, ततो त्व, भिक्खु, इमं समाधिं सवितक्कसविचारं पि भावेय्यासि, अवितक्कविचारमत्तं पि भावेय्यासि, अवितक्कअविचारं पि भावेय्यासि, सप्पीतिकं पि भावेय्यासि, निप्पीतिकं पि भावेय्यासि, सातसहगतं पि भावेय्यासि, उपेक्खासहगतं पि भावेय्यासि ।

25

१ मञ्जेव — स्या० । २-२ सवितक्कम्पि सविचार — सी०, स्या०, रो० ।

३ बहुलीकतो — सी०, स्या०, रो० ।

६ “यतो खो ते, भिक्षु, अयं समाधि एव भावितो होति सुभावितो, ततो ते, भिक्षु, एव सिक्खितव्यं - ‘काये कायानुपस्सी विहरिस्सामि आतापी सम्पजानो सत्तिमा, विनय्य लोके अभिज्जादोमनस्स’ ति । एव हि ते, भिक्षु, सिक्खितव्यं ।

७ “यतो खो ते, भिक्षु, अयं समाधि एव भावितो होति बहुलीकृतो, ततो त्व, भिक्षु, इमं समाधिं सवित्तक्कसविचारं पि भावेय्यासि अवित्तक्कविचारमत्तं पि भावेय्यासि, अवित्तक्कअविचारं पि भावेय्यासि सप्पीतिकं पि भावेय्यासि, निप्पीतिकं पि भावेय्यासि, सातसहगतं पि भावेय्यासि, उपेक्खासहगतं पि भावेय्यासि ।

८ “यतो खो ते, भिक्षु, अयं समाधि एव भावितो होति सुभावितो ततो ते, भिक्षु, एव सिक्खितव्यं - ‘वेदनासु चित्तं ... धम्मेषु धम्मामुपस्सी विहरिस्सामि आतापी सम्पजानो सत्तिमा, विनय्य लोके अभिज्जादोमनस्स’ ति । एव हि ते, भिक्षु, सिक्खितव्यं ।

९ “यतो खो ते, भिक्षु, अयं समाधि एव भावितो होति बहुलीकृतो ततो त्व, भिक्षु, इमं समाधिं सवित्तक्कसविचारं पि भावेय्यासि, अवित्तक्कविचारमत्तं पि भावेय्यासि, अवित्तक्कअविचारं पि भावेय्यासि, सप्पीतिकं पि भावेय्यासि, निप्पीतिकं पि भावेय्यासि, सातसहगतं पि भावेय्यासि, उपेक्खासहगतं पि भावेय्यासि ।

१० “यतो खो ते, भिक्षु, अयं समाधि एव भावितो होति सुभावितो ततो त्व, भिक्षु, येन येनेव गग्घसि^१ फासुयेव^२ गग्घसि, यत्थ यत्थ ठस्ससि फासुयेव ठस्ससि यत्थ यत्थ निसीदिस्ससि फासुयेव निसीदिस्ससि यत्थ यत्थ सेय्य कप्पेस्ससि^३ फासुयेव सेय्य कप्पेस्ससी^४ ति ।

११ अयं खो सो भिक्षु भगवता इमिना ओवादनं ओषदित्तो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदविष्णुणं कत्वा पक्कामि । अयं खो सो भिक्षु एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहित्ततो विहरन्तो नखिरस्सेव - यस्सत्थाय क्खलपुत्ता सम्मवेव^५ अगारस्मा अनगारियं पन्वजन्ति तदनुत्तरं - ब्रह्मचरियपरियोसाम दिट्ठेव धम्मं सयं अभिच्छां सच्चिद्वक्त्वा उपमम्पज्जं विहासि । ‘लीणा जातिं बुसितं ब्रह्मचरियं,

१ गग्घसि - जी रो लग्घसि - क्या । २ फासुयेव - जी क्या रो ।

३ कप्पिस्ससि - क्या । ४ धम्मसे - क्या ।

कत करणीय, नापर इत्थत्ताया” ति अब्भञ्जासि । अब्भजतरो च पन सो भिक्खु अरहत अहोसी ति ।

४. गयासीससुत्तं

१ एक समय भगवा गयाय विहरति गयासीसे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि पे० एतदवोच — “पुब्बाह, भिक्खवे, सम्बोधा अनभिसम्बुद्धो बोधिसत्तो व समानो ओभासञ्जेव^१ खो सञ्जानामि, नो च रूपानि पस्सामि । 5

२. “तस्स मय्ह, भिक्खवे, एतदहोसि — ‘सचे खो अहं ओभासं चेव सञ्जानेय्य रूपानि च पस्सेय्य, एव मे इदं जाणदस्सन परिसुद्धतरं अस्सा’ ति ।

“सो खो अहं, भिक्खवे, अपरेण समयेण अप्पमत्तो आतापी पहित्तो विहरन्तो ओभासं चेव सञ्जानामि, रूपानि च पस्सामि, नो च खो ताहि देवताहिं सद्धिं सन्तिट्ठामि सल्लपामि साकच्छं समापज्जामि । 10

३ “तस्स मय्ह, भिक्खवे, एतदहोसि — ‘सचे खो अहं ओभासं चेव सञ्जानेय्य, रूपानि च पस्सेय्य, ताहिं च देवताहिं सद्धिं सन्तिट्ठेय्य सल्लपेय्य साकच्छं समापज्जेय्य, एव मे इदं जाणदस्सन परिसुद्धतरं अस्सा’ ति । 15

“सो खो अहं, भिक्खवे, अपरेण समयेण अप्पमत्तो आतापी पहित्तो विहरन्तो ओभासं चेव सञ्जानामि, रूपानि च पस्सामि, ताहिं च देवताहिं सद्धिं सन्तिट्ठामि सल्लपामि साकच्छं समापज्जामि; नो च खो ता देवता जानामि — इमा देवता अमुकम्हा वा अमुकम्हा वा देवनिकाया ति । 20

४. “तस्स मय्ह, भिक्खवे, एतदहोसि — ‘सचे खो अहं ओभासं चेव सञ्जानेय्य, रूपानि च पस्सेय्य, ताहिं च देवताहिं सद्धिं सन्तिट्ठेय्यं सल्लपेय्य साकच्छं समापज्जेय्य, तां च देवतां जानेय्यं — इमा देवता अमुकम्हा वा अमुकम्हा वा देवनिकाया’ ति, एवं मे इदं जाणदस्सन परिसुद्धतरं अस्सा’ ति । 25

१ आभासाहि — सी०, ओभासं पि — स्या०, ओभासं हि — रो० ।

“सो खो अहं, भिक्षवे, अपरेण समयेन अप्यमत्तो आतापी
 पहित्तो विहरन्तो ओभास चेव सञ्जानामि, रूपानि च पस्सामि, ताहि
 च देवताहि सद्धिं सन्तिट्ठामि सल्लपामि साकच्छ समापज्जामि, ता
 च देवता जानामि — ‘इमा देवता अमुकम्हा वा अमुकम्हा वा देवनिक्काया’
 ५ ति, नो च खो ता देवता जानामि — ‘इमा देवता इमस्स कम्मस्स विपा-
 केन इतो चुता तत्थ उपपन्ना’ ति पे० ता च देवता जानामि — ‘इमा
 देवता इमस्स कम्मस्स विपाकेन इतो चुता तत्थ उपपन्ना’ ति नो च
 खो ता देवता जानामि — ‘इमा देवता इमस्स’ कम्मस्स विपाकेन’
 एवमाहारा एवसुखदुक्खप्पटिसवेदिनियो’ ति पे० ता च देवता
 १० जानामि — ‘इमा देवता इमस्स कम्मस्स विपाकेन एवमाहारा एवसुख
 दुक्खप्पटिसवेदिनियो’ ति, नो च खो ता देवता जानामि — ‘इमा देवता
 एवदीधायुका एवचिरट्ठितिका ति पे० ता च देवता जानामि —
 ‘इमा देवता एवदीधायुका एवचिरट्ठितिका ति नो च खो ता देवता
 जानामि यदि वा मे इमाहि देवताहि सद्धिं सन्निवुत्थपुब्ब यदि वा न
 १५ सन्निवुत्थपुब्ब ति ।

५ “तस्स मग्गं भिक्षवे, एतवहोसि — ‘सचे खो अहं ओभास
 चेव सञ्जानेय्य रूपानि च पस्सेय्य ताहि च देवताहि सद्धिं सन्तिट्ठेय्य
 सल्लपेय्य साकच्छ समापज्जेय ता च देवता जानेय्य — ‘इमा देवता
 अमुकम्हा वा अमुकम्हा वा देवनिक्काया ति, ता च देवता जानेय्य —
 २० ‘इमा देवता इमस्स कम्मस्स विपाकेन इतो चुता तत्थ उपपन्ना’ ति,
 ता च देवता जानेय्य — ‘इमा देवता एवमाहारा एवसुखदुक्खप्पटि
 संवेदिनियो’ ति ता च देवता जानेय्य — ‘इमा देवता एवदीधायुका एव
 चिरट्ठितिका’ ति ता च देवता जानेय्य यदि वा मे इमाहि देवताहि सद्धिं
 सन्निवुत्थपुब्ब यदि वा न सन्निवुत्थपुब्ब ति एव मे इव आणदस्सन
 २५ परिसुद्धतरं अस्सा’ ति ।

“सो खो अहं भिक्षवे अपरेण समयेन अप्यमत्तो आतापी
 पहित्तो विहरन्तो ओभास चेव सञ्जानामि रूपानि च पस्सामि ताहि
 च देवताहि सद्धिं सन्तिट्ठामि सल्लपामि साकच्छ समापज्जामि ता
 च देवता जानामि — ‘इमा देवता अमुकम्हा वा अमुकम्हा वा देवनिक्काया
 ३० ति ता च देवता जानामि — ‘इमा देवता इमस्स कम्मस्स विपाकेन इतो

चुता तत्थ उपपन्ना' ति, ता च देवता जानामि — 'इमा देवता एवमाहारा
एवसुखदुक्खप्पटिसंवेदिनियो' ति, ता च देवता जानामि — 'इमा देवता
एवदीघायुका एवचिरद्वितिका' ति, ता च देवता जानामि यदि वा मे
देवताहि' सद्धि सन्निवुत्थपुच्च यदि वा न सन्निवुत्थपुच्च ति ।

६ "यावकीवञ्च मे, भिक्खवे, एव अट्ठपरिवट्ठ अधिदेवजाण- 5
दस्सन न सुविमुद्धं अहोसि, नेव तावाह, भिक्खवे, 'सदेवके लोके समारके
सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अनुत्तर सम्मासम्बोधिं
अभिसम्बुद्धो' ति' पच्चञ्जासि । यतो च खो मे, भिक्खवे, एव अट्ठ-
परिवट्ठ अधिदेवजाणदस्सन सुविमुद्धं अहोसि, अथाह, भिक्खवे, 'सदेवके
लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अनुत्तर 10
सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धो' ति पच्चञ्जासि, जाण च पन मे दस्सन
उदपादि, प्रकुप्पा मे चेतोविमुत्ति, अयमन्तिमा जाति नत्थि दानि
पुनब्भवो' ति ।

५. अभिभायतनसुत्तं

१ "अट्ठिमानि, भिक्खवे, अभिभायतनानि । कतमानि अट्ठ ?
अज्झत्त रूपसञ्जी एको बहिद्धा रूपानि पस्सति परित्तानि सुवण्ण- 15
दुब्बण्णानि । 'तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी' ति, एवसञ्जी होति ।
इद पठम अभिभायतन ।

२ "अज्झत्त रूपसञ्जी एको बहिद्धा रूपानि पस्सति अप्प-
माणानि सुवण्णदुब्बण्णानि । 'तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी' ति,
एवसञ्जी होति । इद दुतिय अभिभायतन । 20

३ "अज्झत्त अरूपसञ्जी एको बहिद्धा रूपानि पस्सति
परित्तानि सुवण्णदुब्बण्णानि । 'तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी'
ति, एवसञ्जी होति । इद ततिय अभिभायतन ।

४ "अज्झत्त अरूपसञ्जी एको बहिद्धा रूपानि पस्सति अप्प-
माणानि सुवण्णदुब्बण्णानि । 'तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी' ति, 25
एवसञ्जी होति । इदं चतुत्थ अभिभायतन ।

५ "अज्झत्त अरूपसञ्जी एको बहिद्धा रूपानि पस्सति
नीलानि नीलवण्णानि नीलनिदस्सनानि नीलनिभासानि । 'तानि अभि-

१ ताहि देवताहि — सी०, स्या० । २ सी० स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि ।

भुय्य जानामि पस्सामी' ति, एवसञ्जी होति । इद पञ्चम भमि-
भायतन ।

६ "अज्झत्त अरूपसञ्जी एको बहिद्वा रूपानि पस्सति पीतानि
पीतवण्णानि पीतनिदस्सनानि पीतनिभासानि । 'तानि भमिमुम्य
५ जानामि पस्सामी' ति, एवसञ्जी होति । इद छट्ठ भमिभायतन ।

७ "अज्झत्त अरूपसञ्जी एको बहिद्वा रूपानि पस्सति
लोहितकानि लाहितकवण्णानि लोहितकनिदस्सनानि लोहितकनिभा-
सानि । 'तानि भमिमुम्य जानामि पस्सामी' ति, एवसञ्जी होति ।
इद सत्तम भमिभायतन ।

८ "अज्झत्त अरूपसञ्जी एको बहिद्वा रूपानि पस्सति
१० ओदातानि ओदातवण्णानि ओदातनिदस्सनानि ओदातनिभासानि ।
'तानि भमिमुम्य जानामि पस्सामी' ति एवसञ्जी होति । इद अट्ठम
भमिभायतन । इमानि खो भिक्खवे, अट्ठ भमिभायतनानी' ति ।

६ विमोक्खसुत्त

१ "अट्ठिमे, भिक्खवे, विमोक्खा । कतमे अट्ठ ? रूपी रूपानि
१५ पस्सति । अय पठ्मो विमोक्खो ।

२ "अज्झत्त अरूपसञ्जी बहिद्वा' रूपानि पस्सति । अय
दुत्तियो विमोक्खो ।

३ "सुम तेव अधिभुतो होति । अय ततियो विमोक्खो ।

४ "सम्यसो रूपसञ्जान समतिषक्कमा पटिघमञ्जान अत्थ
२० ज्ञमा नानत्तसञ्जान भमनसिकारा 'भनन्तो भाषासो' ति भाषासा
नञ्चायतन उपसम्पज्ज विहरति । अय चतुत्थो विमोक्खो ।

५ 'सम्यसो भाषासानञ्चायतन समतिषक्कम्म 'भनन्त
विञ्ज्याण ति विञ्ज्याणञ्चायतन उपसम्पज्ज विहरति । अय पञ्चमो
विमोक्खो ।

६ "सम्यसा विञ्ज्याणञ्चायतन समतिषक्कम्म 'नत्थि विञ्जी'
ति धाविञ्ज्यायतन उपसम्पज्ज विहरति । अय छट्ठा विमोक्खो ।

७ "सम्यसो धाविञ्ज्यायतन समतिषक्कम्म मेयराञ्जा
नागञ्जायतन उपसम्पज्ज विहरति । अय सप्तमो विमोक्खो ।

८ “सब्वसो नेवसञ्जानासञ्जायतन समतिक्कम्म सञ्जा-
वेदयितनिरोध उपसम्पज्ज विहरति । अय अट्ठमो विमोक्खो । इमे
खो, भिक्खवे, अट्ठ विमोक्खा” ति ।

७. अनरियवोहारसुत्तं

१ “अट्ठिमे, भिक्खवे, अनरियवोहारा । कतमे अट्ठ ? अदिट्ठे
दिट्ठवादिता, असुते^१ सुतवादिता, अमुते मुतवादिता, अविञ्जाते 5
विञ्जातवादिता, दिट्ठे अदिट्ठवादिता, सुते असुतवादिता, मुते अमुत-
वादिता, विञ्जाते अविञ्जातवादिता । इमे खो, भिक्खवे, अट्ठ
अनरियवोहारा” ति ।

८. अरियवोहारसुत्तं

१ “अट्ठिमे, भिक्खवे, अरियवोहारा । कतमे अट्ठ ? अदिट्ठे
अदिट्ठवादिता, असुते असुतवादिता, अमुते अमुतवादिता, अविञ्जाते 10
अविञ्जातवादिता, दिट्ठे दिट्ठवादिता, सुते सुतवादिता, मुते मुत-
वादिता, विञ्जाते विञ्जातवादिता । इमे खो, भिक्खवे, अट्ठ अरिय-
वोहारा” ति ।

९. परिसासुत्तं

१ “अट्ठिमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा अट्ठ ? खत्तियपरिसा,
ब्राह्मणपरिसा, गृहपतिपरिसा, समणपरिसा, चातुमहाराजिकपरिसा, 15
तार्वत्तिसपरिसा, मारपरिसा, ब्रह्मपरिसा । अभिजानामि खो पनाहं,
भिक्खवे, अनेकसत्त खत्तियपरिस उपसङ्कमिता^२ । तत्र पि मया
सन्निसिन्नपुब्ब चैव सल्लपितपुब्ब च साकच्छा च समापन्नपुब्बा । तत्थ
यादिसको तेस वण्णो होति तादिसको मय्ह वण्णो होति, यादिसको
तेस सरो होति तादिसको मय्ह सरो होति । धम्मिया च कथाय 20
सन्दस्सेमि समादपेमि समुत्तेजेमि सम्पहसेमि । भासमान च म न
जानन्ति — ‘को नु खो अय भासति देवो वा मनुस्सो वा’ ति । धम्मिया^३
कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा अन्तरधायामि ।

१ शम्भवे — अण० । २ उपसङ्कमिता — जी०, स्या०, रो० । ३ धम्मिया च —

अन्तरहित च म न जानन्ति - 'को नु खो अय अन्तरहितो देवो वा मनुस्सो वा' ति ।

२ "अभिजानामि खो पनाहु, भिक्खवे, अनेकसत् आहाणपरिस पे०.. गहपतिपरिस समणपरिस चातुमहाराषिकपरिस - तावतिसपरिस भारपरिस ब्रह्मपरिस उपसङ्कमिता । तत्र पि मया सन्निसिन्नपुब्ब चेव सल्लपितपुब्ब च साकण्छा च समापन्नपुब्बा । त्वया दिसको तेस वण्णो होति तादिसको मय्ह वण्णो होति । यादिसको तेस सरो होसि तादिसको मय्ह सरो होति । धम्मिया च क्खाम सन्दस्सेमि समादपेमि समुत्तेजेमि सम्पहसेमि । भासमान च म न जानन्ति - 'को नु खो अय भासति देवो वा मनुस्सो वा' ति । धम्मिया क्खाम सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा अन्तरधायामि । अन्तरहित च म न जानन्ति - 'को नु खो अय अन्तरहितो देवो वा मनुस्सो वा' ति । इमा खो भिक्खवे अट्ठ परिसा' ति ।

१० भूमिचालसुत्त

१ एक समय भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार सालाय । अय खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय वेसालि पिण्डाय पाविसि । वेसालिय पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्त पिण्डपातपटिक्कन्तो आयस्मन्त आनन्द आमन्तसि - "गण्हाहि आनन्द, निसीदन । येन 'आपाल' चेति य' तेनुपसङ्कमिस्साम दिवाविहारया' ति । "एव भन्ते" ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पटिस्सुत्वा' निसीदन आदाय भगवन्त पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धि ।

२ अय खो भगवा येन 'आपाल' चेति य' तेनुपसङ्कमि उपसङ्कमिस्वा पच्छास्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो भगवा आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि - "रमणीया, आनन्द वेसासी रमणीय उदेग" चेति य' रमणीयं गीतमव" चेति य', रमणीयं यट्ठपुत्तव" चेति य' रमणीयं सत्तम्ब" चेति य' रमणीय सारन्दद" चेति य' रमणीय 'आपाल' चेति य' । यस्स

१-१ आपालचेति - एवा आपालचेति - रो । २ पटिस्सुत्वा - एवा ।

३ रमणीया - गी । ४-४ उदेगचेति - गी एवा रो । ५-५ गीतमवचेति -

चेति - गी सत्तम्बचेति - एवा रो । ६-६ यट्ठपुत्तचेति - एवा रो । ७-७ सत्तम्ब

८-८ सारन्ददचेति - रो । -९ सारन्ददचेति - एवा रो ।

१-१ आपालचेति - रो ।

कस्सच्चि, आनन्द, चत्तारो इद्धिपादा भाविता बहुलीकता यानीकता^१
 वत्थुकता अनुद्धिता परिचिता सुसमारद्धा, आकङ्खमानो सो, आनन्द,
 कप्प वा तिद्देय्य कप्पावसेस वा । तथागतस्स खो, आनन्द, चत्तारो
 इद्धिपादा भाविता बहुलीकता यानीकता वत्थुकता अनुद्धिता परिचिता
 सुसमारद्धा । आकङ्खमानो, आनन्द, तथागतो कप्प वा तिद्देय्य कप्पाव- 5
 सेस वा” ति ।

३ एव पि खो आयस्मा आनन्दो भगवता ओळारिके^१ निमित्ते
 कयिरमाने^१ ओळारिके ओभासे कयिरमाने नासक्खि पटिविज्झितु,
 न भगवन्त याचि — “तिट्ठतु, भन्ते, भगवा कप्प, तिट्ठतु सुगतो कप्प
 बहुजनहिताय बहुजनसुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय 10
 देवमनुस्सान” ति, यथा त मारेन परियुद्धितचित्तो ।

४ दुतिय पि खो भगवा पे० ततिय पि खो भगवा आयस्मन्त
 आनन्द आमन्तेसि — “रमणीया, आनन्द, वेसाली, रमणीय उदेन चेतिय,
 रमणीय गोतमक चेतिय, रमणीय बहुपुत्तक चेतिय, रमणीय सत्तम्बं
 चेतिय, रमणीय सारन्दद चेतिय, रमणीय चापाल चेतिय । यस्स 15
 कस्सच्चि, आनन्द, चत्तारो इद्धिपादा भाविता बहुलीकता यानीकता
 वत्थुकता अनुद्धिता परिचिता सुसमारद्धा, आकङ्खमानो सो, आनन्द,
 कप्प वा तिद्देय्य कप्पावसेस वा । तथागतस्स खो, आनन्द, चत्तारो
 इद्धिपादा भाविता पे० आकङ्खमानो, आनन्द, तथागतो कप्प वा
 तिद्देय्य कप्पावसेस वा” ति । 20

५ एव पि खो आयस्मा आनन्दो भगवता ओळारिके निमित्ते
 कयिरमाने ओळारिके ओभासे कयिरमाने नासक्खि पटिविज्झितु, न
 भगवन्त याचि — “तिट्ठतु, भन्ते, भगवा कप्प, तिट्ठतु सुगतो कप्प
 बहुजनहिताय बहुजनसुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय
 देवमनुस्सान” ति, यथा त मारेन परियुद्धितचित्तो । 25

६ अथ खो भगवा आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि — “गच्छ
 त्व, आनन्द, यस्स दानि काल मञ्जसी” ति । “एव, भन्ते” ति खो
 आयस्मा आनन्दो भगवतो पटिस्सुत्वा उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा
 पदक्खिण कत्वा भगवतो अविदूरे अञ्जतरस्मि रुक्खमूले निसीदि ।
 अथ खो मारो पापिमा अचिरपक्वन्ते आयस्मन्ते आनन्दे भगवन्त 3
 एतदवोच —

- ७ "परिनिब्बातु दानि, भन्ते, भगवा, परिनिब्बातु सुगता ।
 परिनिब्बानकासो दानि, भन्ते, भगवतो । भासिता खो पनसा, भन्त
 भगवता वाचा - 'न तावाहु, पापिम, परिनिवायिस्सामि याय मे निस्सु
 न सावका भविस्सन्ति वियत्ता विनीता विसारदा पत्तयोगस्समा वा
 ५ स्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना सामीचिप्पटिपन्ना' धनुधम्म
 चारिनो, सक् आचरियक् उग्गहेत्वा आचिचिस्सन्ति देहेस्सन्ति पम्प-
 पेस्सन्ति पट्टपेस्सन्ति विवरिस्सन्ति विभजिस्सन्ति उत्तमीवरिस्सन्ति
 उप्पन्न परप्पवाद सहधम्ममेन सुनिग्गहित निग्गहेत्वा सप्पाटिहारिध धम्म
 देहेस्सन्ती' ति । एतरहि, भन्त, भिक्खू भगवतो सायका विपत्ता विनीता
 १० विसारदा पत्तयोगस्समेमा बहुस्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना सामी-
 चिप्पटिपन्ना धनुधम्मचारिनो, सक् आचरियक् उग्गहेत्वा आचिचिस्सन्ति
 देहेस्सन्ति पम्पपेस्सन्ति पट्टपेस्सन्ति विवरन्ति विभजन्ति उत्तमीकरोन्ति उप्पन्न
 परप्पवाद सहधम्ममेन सुनिग्गहित निग्गहेत्वा सप्पाटिहारिध धम्म दस्सन्ति ।
 परिनिब्बातु दानि, भन्ते, भगवा परिनिब्बातु सुगता । परिनिब्बान-
 १५ कासो दानि, भन्ते, भगवतो । भासिता खो पनसा, भन्त, भगवता
 वाचा - 'न तावाहु, पापिम परिनिवायिस्सामि याय मे भिक्खुनिया न
 सावका भविस्सन्ति पे० - माय मे उपासका न सायका भविरस्सन्ति
 .. पे०.. माय मे उपासिका न माविषा भविस्सन्ति विपत्ता विनीता
 विसारदा पत्तयोगस्समेमा बहुस्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना
 २० सामीचिप्पटिपन्ना धनुधम्मचारिनिमा सक् आचरियक् उग्गहेत्वा आचि-
 चिप्पटिपन्ति देहेस्सन्ति पम्पपेस्सन्ति पट्टपेस्सन्ति विवरिस्सन्ति विभजि-
 स्सन्ति उत्तमीचिप्पटिपन्ति उप्पन्न परप्पवाद सहधम्ममेन सुनिग्गहित
 निग्गहेत्वा सप्पाटिहारिध धम्म देहेस्सन्ती ति । एतरहि भन्त उता
 गिवा भगवतो माविषा विपत्ता विनीता विसारदा पत्तयोगस्समेमा
 २५ बहुस्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना सामीचिप्पटिपन्ना धनुधम्म
 चारिनिमा सक् आचरियक् उग्गहेत्वा आचिचिस्सन्ति देहेस्सन्ति पम्पपे-
 स्सन्ति पट्टपेस्सन्ति विवरन्ति विभजन्ति उत्तमीकरोन्ति उप्पन्न परप्पवाद
 सहधम्ममेन सुनिग्गहित निग्गहेत्वा सप्पाटिहारिध धम्म दस्सन्ति ।
 ८ परिनिब्बातु दानि, भन्ते, भगवा परिनिब्बातु सुगता ।
 परिनिब्बानकासो दानि, भन्ते, भगवतो । भासिता खो पनसा, भन्त
 ३ भगवता वाचा - 'न तावाहु, पापिम परिनिवायिस्सामि याय मे भिक्खुनिया न
 सावका भविस्सन्ति पे० - माय मे उपासका न सायका भविरस्सन्ति
 .. पे०.. माय मे उपासिका न माविषा भविस्सन्ति विपत्ता विनीता
 विसारदा पत्तयोगस्समेमा बहुस्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना
 सामीचिप्पटिपन्ना धनुधम्मचारिनिमा सक् आचरियक् उग्गहेत्वा आचि-
 चिप्पटिपन्ति देहेस्सन्ति पम्पपेस्सन्ति पट्टपेस्सन्ति विवरिस्सन्ति विभजि-
 स्सन्ति उत्तमीचिप्पटिपन्ति उप्पन्न परप्पवाद सहधम्ममेन सुनिग्गहित
 निग्गहेत्वा सप्पाटिहारिध धम्म देहेस्सन्ती ति । एतरहि भन्त उता
 गिवा भगवतो माविषा विपत्ता विनीता विसारदा पत्तयोगस्समेमा
 बहुस्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना सामीचिप्पटिपन्ना धनुधम्म
 चारिनिमा सक् आचरियक् उग्गहेत्वा आचिचिस्सन्ति देहेस्सन्ति पम्पपे-
 स्सन्ति पट्टपेस्सन्ति विवरन्ति विभजन्ति उत्तमीकरोन्ति उप्पन्न परप्पवाद
 सहधम्ममेन सुनिग्गहित निग्गहेत्वा सप्पाटिहारिध धम्म दस्सन्ति ।

भगवता वाचा — 'न तावाह, पापिम, परिनिव्वायिस्सामि याव मे इद
ब्रह्मचरिय न इद्ध चेव भविस्सति फीत च वित्थारिक वाहुजञ्ज
पुथुभूतं, याव देवमनुस्सेहि सुप्पकासित' ति । एतरहि, भन्ते, भगवतो
ब्रह्मचरिय इद्ध चेव फीत च वित्थारिक वाहुजञ्जं पुथुभूत, याव
देवमनुस्सेहि सुप्पकासित ।

5

६ "परिनिव्वातु दानि, भन्ते, भगवा, परिनिव्वातु सुगतो ।
परिनिव्वानकालो दानि, भन्ते, भगवतो" ति ।

"अप्पोस्सुक्को त्व, पापिम, होहि । नचिर तथागतस्स परि
निव्वान भविस्सति । इतो तिण्ण मासान अच्चयेन तथागतो परिनिव्वा-
यिस्सती" ति ।

10

१० अथ खो भगवा चापाले^१चेतिये^१सतो सम्पजानो आयुसङ्खार
ओस्सजि । ओस्सट्ठे^२ च^२ भगवता आयुसङ्खारे महाभूमिचालो अहोसि
भिसनको सलोमहसो, देवदुन्दुभियो च फलिसु । अथ खो भगवा एतमत्थ
विदित्वा ताय वेलाय इम उदान उदानेसि —

"तुलमतुल च सम्भव ,
भवसङ्खारमवस्सजि^३ मुनि ।
अज्झत्तरतो समाहितो ,
अभिन्दि कवचमिवत्तसम्भव" ति ॥

15

११ अथ खो आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि — "महा वताय
भूमिचालो^४, सुमहा वताय भूमिचालो भिसनको सलोमहसो, देव-
दुन्दुभियो च फलिसु । को नु खो हेतु, को पच्चयो महतो भूमिचालस्स
पातुभावाया" ति ?

20

१२ अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदवोच — "महा वताय, भन्ते,
भूमिचालो, सुमहा वताय, भन्ते, भूमिचालो भिसनको सलोमहसो,
देवदुन्दुभियो च फलिसु । को नु खो, भन्ते, हेतु, को पच्चयो महतो
भूमिचालस्स पातुभावाया" ति ?

25

१-१ पावालचेतिये — स्या०, चापालचेतिये — रो० । २-२ ओस्सट्ठे — सी०,
रो०, ओस्सज्जिते — स्या० । ३ भवसङ्खारमोस्सजि — सी०, ० भवस्सज्जि — स्या० ।
४ भूमिचालो अहोसि — सी० ।

१३ "अद्विमे, आनन्द, हेतु, अद्व पञ्चया महतो भूमिचालस्स पातुभावाय । कतमे अद्व ? अयं, आनन्द, महापथवी उदके पतिद्विता, उदक वाते पतिद्वित, वातो आकासद्वो होति । सो आनन्द, समया य महावाता वायन्ति, महावाता वायन्ता उदक कम्पेन्ति, उदक कम्पित
 ५ पथवि कम्पेति । अयं, आनन्द, पठमा हेतु, पठमो पञ्चयो महतो भूमि-
 चालस्स पातुभावाय ।

१४ "पुन च पर, आनन्द समणो वा ब्राह्मणो वा इडिमा भेतावसिप्पत्तो देवता वा महिद्विका महानुभावा । तस्स परिता पथवीसञ्जा भाविता होति, अप्पमाणा आपोसञ्जा । सो इम पथवि
 १० कम्पेति सङ्कुम्पति सम्पकम्पेति सम्पवेधेति । अयं, आनन्द दुत्तियो हेतु, दुत्तियो पञ्चयो महतो भूमिचालस्स पातुभावाय ।

१५ "पुन च पर, आनन्द, यदा बोधिसत्तो तुत्तिवा काया चवित्वा सतो सम्पजानो मातुकुञ्चि ओक्कमति, तदाय पथवी कम्पति सङ्कुम्पति सम्पकम्पति सम्पवेधति । अयं, आनन्द, तत्तियो हेतु, तत्तियो
 १५ पञ्चयो महतो भूमिचालस्स पातुभावाय ।

१६ "पुन च पर, आनन्द, यदा बोधिसत्तो सतो सम्पजानो मातुकुञ्चिस्मा निक्कमति तदाय पथवी कम्पति सङ्कुम्पति सम्पकम्पति सम्पवेधति । अयं आनन्द चतुत्तियो हेतु, चतुत्तियो पञ्चयो महतो भूमि-
 चालस्स पातुभावाय ।

१७ "पुन च परं आनन्द यदा तथागता अनुत्तरं सम्मासम्भोधि अभिमम्भुज्जति तदाय पथवी कम्पति सङ्कुम्पति सम्पकम्पति सम्पवेधति । अयं आनन्द पञ्चमो हेतु, पञ्चमो पञ्चयो महतो भूमि-
 चालस्स पातुभावाय ।

१८ "पुन च पर, आनन्द यदा तथागता अनुत्तरं धम्मपपरं उपसति तदाय पथवी कम्पति सङ्कुम्पति सम्पकम्पति सम्पवेधति । अयं आनन्द षष्ठो हेतु, षष्ठो पञ्चयो महतो भूमि-
 चालस्स पातुभावाय ।

१९ "पुन च पर आनन्द यदा तथागता सता सम्पजानो पापुगद्धार आगग्गमि तदाय पथवी कम्पति सङ्कुम्पति सम्पकम्पति सम्पवेधति । अयं आनन्द सप्तमो हेतु, सप्तमो पञ्चयो महतो भूमि-
 चालस्स पातुभावाय ।

१८ - अयं सो । १-२ देवता महिद्विका - नी । १९ सो । १ । नी । २० सो । नी । २१ सो । २२ सो । २३ सो । २४ सो । २५ सो । २६ सो । २७ सो । २८ सो । २९ सो । ३० सो । ३१ सो । ३२ सो । ३३ सो । ३४ सो । ३५ सो । ३६ सो । ३७ सो । ३८ सो । ३९ सो । ४० सो । ४१ सो । ४२ सो । ४३ सो । ४४ सो । ४५ सो । ४६ सो । ४७ सो । ४८ सो । ४९ सो । ५० सो । ५१ सो । ५२ सो । ५३ सो । ५४ सो । ५५ सो । ५६ सो । ५७ सो । ५८ सो । ५९ सो । ६० सो । ६१ सो । ६२ सो । ६३ सो । ६४ सो । ६५ सो । ६६ सो । ६७ सो । ६८ सो । ६९ सो । ७० सो । ७१ सो । ७२ सो । ७३ सो । ७४ सो । ७५ सो । ७६ सो । ७७ सो । ७८ सो । ७९ सो । ८० सो । ८१ सो । ८२ सो । ८३ सो । ८४ सो । ८५ सो । ८६ सो । ८७ सो । ८८ सो । ८९ सो । ९० सो । ९१ सो । ९२ सो । ९३ सो । ९४ सो । ९५ सो । ९६ सो । ९७ सो । ९८ सो । ९९ सो । १०० सो ।

सम्पवेधति । अय, आनन्द, सत्तमो हेतु, सत्तमो पच्चयो महतो भूमि-
चालस्स पातुभावाय ।

२० “पुन च पर, आनन्द, यदा तथागतो अनुपादिसेसाय
निब्बानधातुया परिनिब्बायति, तदाय पथवी कम्पति सङ्कम्पति सम्प-
कम्पति सम्पवेधति । अय, आनन्द, अट्ठमो हेतु, अट्ठमो पच्चयो महतो 5
भूमिचालस्स पातुभावाय । इमे खो, आनन्द, अट्ठ हेतू, अट्ठ पच्चया
महतो भूमिचालस्स पातुभावाया” ति ।

भूमिचालवग्गो सत्तमो ।

तस्सुद्धानं

इच्छा अल च सङ्घित्त, गया^१ अभिभुना सह^२ ।

विमोक्खो^३ द्वे च वोहारा, परिसा भूमिचालेना^४ ति ॥

— ० —

८. यमकवग्गो

१. पठमसद्धासुत्तं

१ “सद्धो^१ च”, भिक्खवे, भिक्खु होति, नो च सीलवा । एव 10
सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन त अङ्ग परिपूरेतब्ब — ‘किन्ताह^२
सद्धो च अस्स सीलवा चा’ ति । यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च
होति सीलवा च, एव सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।

२ “सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति सीलवा च, नो च बहु-
स्सुतो । एव सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन त अङ्ग परिपूरेतब्ब — 15
‘किन्ताह सद्धो च अस्स, सीलवा च, बहुस्सुतो चा’ ति । यतो च खो,
भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा च बहुस्सुतो च, एव सो तेनङ्गेन
परिपूरो होति ।

३ “सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति सीलवा च बहुस्सुतो च,
नो च धम्मकथिको पे० धम्मकथिको च, नो च परिसावचरो पे० 20
परिसावचरो च, नो च विसारदो परिसाय धम्म देसेति पे० विसा-
रदो च परिसाय धम्म देसेति, नो च चतुन्न ज्ञानान आभिचेतसिकान”

१ भया — स्या० । २ ते महा — सी०, ते सह — स्या०, रो० । ३ विमोक्खो — सी० ।

४ भूमिचालेन चा — स्या० । ५-५ सद्धो — स्या० । ६ किन्ताह — स्या० । ७ अभिचेत-

दिट्ठधम्मसुखविहारान निकामलामी होति अकिच्छलामी अकसिरलामी
 पे० चतुस्र ज्ञानान् अभिचेतसिकान् दिट्ठधम्मसुखविहारान निकाम
 लामी होति अकिच्छलामी अकसिरलामी, नो च आसवान् सया अनासव
 चेतोविमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मो सय अभिञ्ञा सच्चिक्त्वा
 उपसम्पज्ज विहरति एव सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन त अङ्गं
 परिपूरेतव्य - 'किन्ताह सद्धो च अस्स, सीलवा च, बहुस्सुतो च,
 धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय धम्म वेसेय्य,
 चतुस्र' च' ज्ञानान् अभिचेतसिकान् दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलामी
 अस्स अकिच्छलामी अकसिरलामी, आसवान् च सया अनासव चेतो-
 विमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मो सय अभिञ्ञा सच्चिक्त्वा उप
 सम्पज्ज विहरेय्य ति ।

४ "यतो च लो भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा
 च बहुस्सुतो च धम्मकथिको च परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय
 धम्म वेसेति, चतुस्र च ज्ञानान् अभिचेतसिकान् दिट्ठधम्मसुखविहारान
 निकामलामी होति अकिच्छलामी अकसिरलामी आसवान् च सया
 अनासव चेतोविमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मो सय अभिञ्ञा सच्चि-
 क्त्वा उपसम्पज्ज विहरति एव सो तेनङ्गेन परिपूरो होति । इमहि
 लो भिक्खवे अट्ठहि धम्महि समन्नागतो भिक्खु समन्तपासादिको च
 होति सव्वाकारपरिपूरो चा' ति ।

२ इतिमसद्धासुत्त

१ 'मद्धो च भिक्खवे भिक्खु होति नो च सीलवा । एव
 मो तनङ्गेन अपरिपूरो हाति । तन त अङ्गं परिपूरतव्य - 'किन्ताहं
 मद्धो च अस्स सीलवा चा ति । यतो च यो भिक्खवे भिक्खु सद्धा च
 होति सीलवा च एवं मो तनङ्गेन परिपूरो हाति ।

२ "मद्धो च भिक्खवे भिक्खु होति सीलवा च नो च बहु
 स्सुतो पे० अट्ठगुणा च मा च धम्मकथिको .. पे० धम्म
 कथिको च मा च परिगावपरो पे० .. परिगावपरो च नो च विसारदो
 परिगाय धम्म दमति पे० .. विगाग्दो च परिगाय धम्म वेसति

नो च ये ते सन्ता विमोक्खा अतिक्कम्म रूपे आरुप्पा ते कायेन फुसित्वा विहरति . पे० . ये ते सन्ता विमोक्खा अतिक्कम्म रूपे आरुप्पा ते कायेन फुसित्वा विहरति, नो च आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन त अङ्ग परिपूरे- 5 तब्ब - 'किन्ताह सद्धो च अस्स, सीलवा च, बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय धम्म देसेय्य, ये ते सन्ता विमोक्खा अतिक्कम्म रूपे आरुप्पा ते कायेन फुसित्वा विहरेय्य, आसवान च खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरेय्य' ति ।

10

३ "यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति, सीलवा च, बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय धम्म देसेति, ये ते सन्ता विमोक्खा अतिक्कम्म रूपे आरुप्पा ते^१ च^२ कायेन फुसित्वा विहरति, आसवान च खया पे०. सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, एव सो तेनङ्गेन परिपूरो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहि 15 धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु समन्तपासादिको च होति सब्बाकारपरिपूरो चा" ति ।

३. पठममरणस्सतिसुत्तं

१ एकं समयं भगवा नातिके^३ विहरति गिञ्जकावसथे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - "भिक्खवो" ति । "भदन्ते" ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच - "मरणस्सति, भिक्खवे, 20 भाविता बहुलीकता महप्फला होति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरि-योसाना । भावेथ नो तुम्हे, भिक्खवे, मरणस्सति" ति ।

२ एवं वुत्ते अञ्जातरो भिक्खु भगवन्त एतदवोच - "अह खो, भन्ते, भावेमि मरणस्सति" ति ।

"यथा कथ पन त्व, भिक्खु, भावेसि मरणस्सति" ति ?

25

"इध मय्ह, भन्ते, एव होति - 'अहो वत्ताह रत्तिन्दिव जीवेय्य, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु^३ वत मे कत अस्सा' ति । एव खो अह, भन्ते, भावेमि मरणस्सति" ति ।

१-१ ते - सी०, स्था०, रो० । २ नादिके - सी०, स्था०, नादिके - रो० ।
३ बहु - सी०, रो० ।

३ अञ्जतरो पि खो भिक्खु भगवन्त एतदवोच - "अहं पि खो, भन्ते, भावेमि मरणस्सति" ति ।

"यथा कथं पन त्वं, भिक्खु, भावेसि मरणस्सति" ति ?

"इधं मग्गं, भन्ते, एव होति - 'अहो वताहं दिवसं जीवम्यं,

भगवतो सासनं मनसि करेम्यं, बहु वत्तं मे कत्तं अस्सा' ति । एव खो अहं भन्ते भावेमि मरणस्सति" ति ।

४ अञ्जतरो पि खो भिक्खु भगवन्त एतदवोच - "अहं पि खो भन्ते, भावेमि मरणस्सति" ति ।

"यथा कथं पन त्वं, भिक्खु, भावेसि मरणस्सति" ति ?

"इधं मग्गं, भन्ते, एव होति - 'अहो वताहं उपपुद्गलदिवसं जीवम्यं, भगवतो सासनं मनसि करेम्यं, बहु वत्तं मे कत्तं अस्सा' ति । एव खो अहं भन्ते, भावेमि मरणस्सति" ति ।

५ अञ्जतरो पि खो भिक्खु भगवन्त एतदवोच - "अहं पि खो, भन्ते, भावेमि मरणस्सति" ति ।

"यथा कथं पन त्वं, भिक्खु, भावेसि मरणस्सति" ति ?

"इधं मग्गं, भन्ते, एव होति - 'अहो वताहं तदन्तरं जीवम्यं यदन्तरं एकपिण्डपातं भुञ्जामि, भगवतो सासनं मनसि करेम्यं, बहु वत्तं मे कत्तं अस्सा' ति । एव खो अहं भन्ते, भावेमि मरणस्सति" ति ।

६ अञ्जतरो पि खो भिक्खु भगवन्त एतदवोच - "अहं पि खो भन्ते भावेमि मरणस्सति" ति ।

"यथा कथं पन त्वं भिक्खु भावेसि मरणस्सति" ति ?

"इधं मग्गं भन्ते एव होति - 'अहो वताहं तदन्तरं जीवम्यं यदन्तरं उपपुद्गलपिण्डपातं भुञ्जामि, भगवतो सासनं मनसि करेम्यं, बहु वत्तं मे कत्तं अस्सा' ति । एव खो अहं भन्ते भावेमि मरणस्सति" ति ।

७ अञ्जतरो पि खो भिक्खु भगवन्त एतदवोच - "अहं पि खो भन्ते भावेमि मरणस्सति" ति ।

"यथा कथं पन त्वं भिक्खु भावेसि मरणस्सति" ति ?

"इधं मग्गं भन्ते एव होति - 'अहो वताहं तदन्तरं जीवम्यं यदन्तरं पणारा पण्यं धानोणे भुञ्जामि भगवतो सासनं मनसि करेम्यं, बहु वत्तं मे कत्तं अस्सा' ति । एव खो अहं भन्ते भावेमि मरणस्सति" ति ।

सासनं मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा' ति । एव खो अह, भन्ते, भावेमि मरणस्सति" ति ।

८ अञ्जतरो पि खो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच — "अह पि खो, भन्ते, भावेमि मरणस्सति" ति ।

"यथा कथ पन त्व, भिक्खु, भावेसि मरणस्सति" ति ? 5

"इध मय्ह, भन्ते, एव होति — 'अहो वताह तदन्तर जीवेय्य यदन्तर एक आलोप सङ्खादित्वा अज्झोहरामि, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा' ति । एव खो अह, भन्ते, भावेमि मरणस्सति" ति ।

९ अञ्जतरो पि खो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच — "अह पि 10 खो, भन्ते, भावेमि मरणस्सति" ति ।

"यथा कथ पन त्व, भिक्खु, भावेसि मरणस्सति" ति ?

"इध मय्ह भन्ते, एवं होति — 'अहो वताह तदन्तर जीवेय्य यदन्तर अस्ससित्वा वा पस्ससामि, पस्ससित्वा वा अस्ससामि, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा' ति । एव खो अह, भन्ते 15 भावेमि मरणस्सति" ति ।

१० एव वुत्ते भगवा ते भिक्खू एतदवोच — "य्वाय^१, भिक्खवे, भिक्खु एवं मरणस्सति भावेति — 'अहो वताह रत्तिन्दिव जीवेय्यं, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा' ति, योपाय^२, भिक्खवे, भिक्खु एव मरणस्सति भावेति — 'अहो वताह दिवस जीवेय्य, भगवतो 20 सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा' ति, योपाय, भिक्खवे, भिक्खु एव मरणस्सति भावेति — 'अहो वताह उपड्ढदिवस जीवेय्य, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा' ति, योपाय, भिक्खवे, भिक्खु एव मरणस्सति भावेति — 'अहो वताह तदन्तर जीवेय्य यदन्तर एकपिण्डपात भुञ्जामि, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत 25 मे कत अस्सा' ति, योपाय, भिक्खवे, भिक्खु एव मरणस्सति भावेति — 'अहो वताह तदन्तर जीवेय्य यदन्तर उपड्ढपिण्डपात भुञ्जामि, भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे कत अस्सा' ति, योपाय, भिक्खवे, भिक्खु एव मरणस्सति भावेति — 'अहो वताह तदन्तर जीवेय्य यदन्तरं चत्तारो पञ्च आलोपे सङ्खादित्वा अज्झोहरामि, भगवतो सासन मनसि 30

करेय्य, बहु वत मे क्त अस्सा' ति - इमे धुच्चन्ति, भिक्खवे, भिक्खु पमत्ता विहरन्ति, दध मरणस्सति भावेन्ति आसवान खयाय' ।

११ "यो च' खयाय', भिक्खवे, भिक्खु एव मरणस्सति भावेति -

५ 'अहो वताह तदन्तर जीवेय्य यदन्तर एक आसोपं सङ्गादित्वा अन्ता-
हरामि भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे क्त अस्सा ति,
योपाय, भिक्खवे, भिक्खु एव मरणस्सति भावेति - 'अहो वताह तन्तर
जीवेय्य यदन्तर अस्ससित्वा वा पस्ससामि, पस्ससित्वा वा अस्ससामि,
भगवतो सासन मनसि करेय्य, बहु वत मे क्त अस्सा' ति - इमे धुच्चन्ति
भिक्खवे, 'भिक्खु अप्पमत्ता विहरन्ति, तिक्ख' मरणस्सति भावेन्ति
१० आसवान खयाय' ।

१२ "तस्मात्तिह, भिक्खवे, एव सिक्खित्तव्य - 'अप्पमत्ता
विहरिस्साम, तिक्ख मरणस्सति भावेयिस्साम आसवान खयाया ति ।
एव हि वो, भिक्खवे सिक्खित्तव्य' ति ।

४ बुद्धियमरणस्सत्तिमुत्त

१ एक समयं भगवा नातिके विहरति गिञ्जकावसथ ।
१५ तत्र सो भगवा भिक्खु आमन्तेसि पे० मरणस्सति, भिक्खवे, भाविता
बहुनीयता महप्पना होति महानिससा अमतोगघा अमतपग्गिमासाना ।

२ 'यय भाविता य भिक्खवे मरणस्सति यय बहुसीयता
महप्पना हाति महानिससा अमतोगघा अमतपग्गिमासाना ? इय,
भिक्खव भिक्खु दिग्गे निगगन्ते रत्तिया पत्तिहिताय' इति पटिसाञ्च
२० क्कति - 'यट्ठगा गा मे पक्कया मरणस्स - अहि या म डगेय्य बिग्घिक्खो'
या म डगेय्य गत्तपदी या म डगेय्य तेन म अस्स नात्तद्धिरिया ।
गा मम अग्ग चन्तगयो । उपक्कमित्था या पगतय्यं भत्त या म भुत्तं
आपग्गय्य तिग्ग या म कृण्णय्य गम्भं या मे कृण्णय्य, गत्तया या म
वागा कृण्णय्यं मनुग्गा या म उपक्कमय्य अमनुग्गा या म उपक्कमेय्य,
२५ गत म अग्ग नागग्गिया । गा गग्ग अग्ग अग्गया ति । तन
भिक्खव भिक्खया इति पत्तिहिताय - 'अग्गि मू गो मे
१ क्त - की । २ एव कीचि मत्त । ३ अग्गिमा - एव ।
४ तिक्ख - की । ५ एव ।

पापका अकुसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु रत्ति काल करोन्तस्स अन्तरायाया' ति ।

३ "सच्चे, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एव जानाति — 'अत्थि मे पापका अकुसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु रत्ति काल करोन्तस्स अन्तरायाया' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसयेव पापकान् अकुसलान् धम्मान् पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्ज च करणीय । 5

४. "सेय्यथापि, भिक्खवे, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स वा निब्बापनाय अधिमत्त छन्द च वायाम च उस्साह च उस्सोब्धि च अप्पटिवानि च सति च सम्पजञ्ज च करेय्य", 10
एवमेव खो, भिक्खवे, तेन भिक्खुना तेसयेव पापकान् अकुसलान् धम्मान् पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्ज च करणीय ।

५ "सच्चे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एव जानाति — 'नत्थि मे पापका अकुसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु रत्ति काल करोन्तस्स अन्तरायाया' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेनेव पीतिपामोज्जेन विहातब्ब अहोरत्तानुसिक्खिना कुसलेसु धम्मेषु । 15

६. "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु रत्तिया निक्खन्ताय दिवसे पतिहिते^१ इति पटिसञ्चिक्खति — 'बहुका खो मे पच्चया मरणस्स — अहि वा म डसेय्य, विच्छिको वा म डसेय्य, सतपदी वा म डसेय्य, तेन मे अस्स कालङ्किरिया । सो मम अस्स अन्तरायो । उपक्खलित्वा वा पपतेय्य, भत्त वा मे भुत्त व्यापज्जेय्य, पित्त वा मे कुप्पेय्य, सेम्ह वा मे कुप्पेय्य, सत्थका वा मे वाता कुप्पेय्युं, मनुस्सा वा म उपक्कमेय्यु, अमनुस्सा वा म उपक्कमेय्यु, तेन मे अस्स कालङ्किरिया । सो मम अस्स अन्तरायो' ति । तेन भिक्खवे, भिक्खुना इति पटिसञ्चिक्खितब्ब — 20
'अत्थि नु खो मे पापका अकुसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु दिवा काल करोन्तस्स अन्तरायाया' ति । 25

७ "सच्चे, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एव जानाति — 'अत्थि मे पापका अकुसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु दिवा काल

करोन्तस्स अन्तरायाया' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसयेव पापकान्
अकुसलान् धम्मान् पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो
च उस्सोन्ही च अप्पटिवानी' च सति च सम्पज्झनं च करणीय ।

८ "सेम्ययापि, भिक्खवे आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा

५ तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स वा निब्बापनाय अधिमत्त छन्द च वायाम च
उस्साह च उस्सोन्ही च अप्पटिवानि च सति च सम्पज्झनं च करण्य,
एवमेव सो भिक्खवे, तेन भिक्खुना तेसयेव पापकान् अकुसलान् धम्मान्
पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोन्ही च
अप्पटिवानी च सति च सम्पज्झनं च करणीय ।

१० ९ "सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चवेक्खमानो एव जानाति -
'नत्थि मे पापका अकुसला धम्मा अप्पहीना ये मे अस्सु दिवा कस
करोन्तस्स अन्तरायाया ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेनेव पीडि-
पामोज्जेन विहातव्य अहोरत्तानुसिक्खिना कुसलेसु धम्मेसु । एव भाविता
सो, भिक्खवे, मरणस्सति एव बहुलीकता महप्फला होति महानिस्सदा
१५ अमत्तो गघा अमत्तपरियोसाना' ति ।

५ पठमसम्पदासुत्त

१ "अट्ठिमा भिक्खवे सम्पदा । कत्तमा अट्ठ ? उट्ठा
सम्पदा आरक्खसम्पदा कल्याणमिच्छता समजीविता, सट्ठासम्पदा,
सीलसम्पदा चागसम्पदा पञ्चासम्पदा - इमा सो, भिक्खव, अट्ठ
सम्पदा ति ।

२० "उट्ठाता कम्मधेय्येसु, अप्पमत्तो विधानवा ।
समं कप्पेति जीविकं सम्मतं अनुरक्खति ॥
"सट्ठो सीसन सम्पत्तो वदब्भू बीतमच्छरो ।
निष्णं मग्ग विसोधेति सोत्थानं मम्मरायिक ॥
"इच्छेते अट्ठ धम्मा च सट्ठस्स धरमसिनो ।
अकमाता सच्चनामेन उभयत्थ सुखावहा ॥
२५ "विट्ठधम्महितत्थाय सम्परायसुखाय च ।
एवमतं गहट्ठानं चागो पुञ्चं पबद्धती' ति ॥

६. दुतियसम्पदासुत्तं

१ “अट्ठिमा, भिक्खवे, सम्पदा । कतमा अट्ठ ? उट्ठान-
सम्पदा, आरक्खसम्पदा, कल्याणमित्तता, समजीविता, सद्धासम्पदा,
सीलसम्पदा, चागसम्पदा, पञ्ञासम्पदा । कतमा च, भिक्खवे, उट्ठान-
सम्पदा ? इध, भिक्खवे, कुलपुत्तो येन कम्मट्ठानेन^१ जीविकं^२ कप्पेति —
यदि कसिया यदि वणिज्जाय^३ यदि गोरक्खेन यदि इस्सत्तेन^४ यदि राज- 5
पोरिसेन यदि सिप्पञ्ञातरेन — तत्थ दक्खो होति अनलसो, तत्रुपायाय
वीमंसाय समन्नागतो, अल कातु अल सविधातु ति । अयं वुच्चति,
भिक्खवे, उट्ठानसम्पदा ।

२ “कतमा च, भिक्खवे, आरक्खसम्पदा ? इध, भिक्खवे,
कुलपुत्तस्स भोगा होन्ति उट्ठानविरियाधिगता बाहाबलपरिचिता सेदा- 10
वक्खित्ता धम्मिका धम्मलद्धा ते आरक्खेन गुत्तिया सम्पादेति — ‘किन्ति
मे भोगे नेव राजानो हरेय्यु, न चोरा हरेय्यु, न अग्गि डहेय्य, न उदकं
वहेय्य, न अप्पिया दायादा हरेय्यु’ ति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, आरक्ख-
सम्पदा ।

३ “कतमा च, भिक्खवे, कल्याणमित्तता ? इध, भिक्खवे, 15
कुलपुत्तो यस्मिं गामे वा निगमे वा पटिवसति, तत्थ ये ते होन्ति गहपती
वा गहपतिपुत्ता वा दहरा वा बुद्धसीलिनो बुद्धा वा बुद्धसीलिनो सद्धा-
सम्पन्ना सीलसम्पन्ना चागसम्पन्ना पञ्ञासम्पन्ना, तेहि सद्धि सन्तिट्ठति
सल्लपति साकच्छ समापज्जति, यथारूपान सद्धासम्पन्नान सद्धासम्पद
अनुसिक्खति यथारूपान सीलसम्पन्नानं सीलसम्पद अनुसिक्खति 20
यथारूपानं चागसम्पन्नान चागसम्पद अनुसिक्खति यथारूपान पञ्ञा-
सम्पन्नान पञ्ञासम्पद अनुसिक्खति, तेहि सद्धि सन्तिट्ठति सल्लपति
साकच्छ समापज्जति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणमित्तता ।

४ “कतमा च, भिक्खवे, समजीविता ? इध, भिक्खवे, कुल-
पुत्तो आय^१ च भोगान विदित्वा वयं च भोगान विदित्वा सम जीविक 25
कप्पेति नाच्चोगाब्ह नातिहीन — ‘एव मे आयो वयं परियादाय
ठस्सति, न च मे वयो आयं परियादाय ठस्सती’ ति । सेय्यथापि,
भिक्खवे, तुलाधारो वा तुलाधारन्तेवासी वा तुल पग्गहेत्वा जानाति —

१ वम्मट्ठानेन — स्या०, रो० । २ जीवित — म० । ३ वणिज्जाय — सी० ।

“इच्छेते अट्ठ धम्मा च, सद्धस्स घरमेसिनो ।

अक्खाता सच्चनामेन, उभयत्थ सुखावहा ॥

“दिट्ठधम्महितत्थाय, सम्परायसुखाय च ।

एवमेते गहट्ठान, चागो पुञ्ञ पवड्ढती” ति ॥

७. इच्छासुत्तं

१ तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो 5 B
भिक्खवो” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स
पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

२. “अट्ठिमे, आवुसो, पुगला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि ।
कतमे अट्ठ ? इधावुसो, भिक्खुनो पविवित्तस्स विहरतो निरायत्तवुत्तिनो
इच्छा उप्पज्जति लाभाय । सो उट्ठहति घटति वायमति लाभाय । 10
तस्स उट्ठहतो घटतो वायमतो लाभाय लाभो नुप्पज्जति । सो तेन अला-
भेन सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति, सम्मोहं आपज्जति ।
अयं वुच्चतावुसो, ‘भिक्खु इच्छो विहरति लाभाय, उट्ठहति घटति
वायमति लाभाय, न च लाभी, सोची च परिदेवी च, चुतो च सद्धम्मा’ । R

३. “इध पनावुसो, भिक्खुनो पविवित्तस्स विहरतो निरायत्त- 15
वुत्तिनो इच्छा उप्पज्जति लाभाय । सो उट्ठहति घटति वायमति
लाभाय । तस्स उट्ठहतो घटतो वायमतो लाभाय लाभो उप्पज्जति ।
सो तेन लाभेन मज्जति पमज्जति पमादमापज्जति’ । अयं वुच्चतावुसो,
‘भिक्खु इच्छो विहरति लाभाय, उट्ठहति घटति वायमति लाभाय, लाभी
च, मदी च पमादी च, चुतो च सद्धम्मा’ । 20

४. “इध पनावुसो, भिक्खुनो पविवित्तस्स विहरतो निरायत्त-
वुत्तिनो इच्छा उप्पज्जति लाभाय । सो न उट्ठहति न घटति न वायमति
लाभाय । तस्स अनुट्ठहतो अघटतो अवायमतो लाभाय लाभो नुप्प-
ज्जति । सो तेन अलाभेन सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति,
सम्मोहं आपज्जति । अयं वुच्चतावुसो, ‘भिक्खु इच्छो विहरति लाभाय, 25
न उट्ठहति न घटति न वायमति लाभाय, न च लाभी, सोची च परिदेवी
च, चुतो च सद्धम्मा’ ।

५ “इध पनावुसो, भिक्खुनो पविवित्तस्स विहरतो निरायत्त-

वृत्तिनो इच्छा उपपज्जति लाभाय । सो न उद्वहति न घटति न वायमति
 लाभाय । तस्मिन् अनुद्वहतो अघटतो अवायमतो लाभाय लाभो उप-
 पज्जति । सो तेन लाभेन मज्जति पमज्जति पमावमापज्जति । अयं
 बुद्ध्यतावुसो, 'मिक्खु इच्छो विहरति लाभाय, न उद्वहति न घटति न
 ३ वायमति लाभाय, लाभो च, मदी च पमादी च, भुत्तो च सद्धम्मा' ।

६ "इयं पनावुसो, मिक्खुनो पविचित्तस्स विहरतो निरायत-
 वृत्तिनो इच्छा उपपज्जति लाभाय । सो उद्वहति घटति वायमति
 लाभाय । तस्मिन् उद्वहतो घटतो वायमतो लाभाय, लाभो नुपपज्जति । सो
 तेन अलाभेन न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरस्ताळि क्ववति,
 १० न सम्मोहं आपज्जति । अयं बुद्ध्यतावुसो 'मिक्खु इच्छो विहरति
 लाभाय, उद्वहति घटति वायमति लाभाय, न च लाभो, न च सोची न च
 परिदेवी अणुतो च सद्धम्मा' ।

७ "इयं पनावुसो, मिक्खुनो पविचित्तस्स विहरतो निरायत-
 वृत्तिनो इच्छा उपपज्जति लाभाय । सो उद्वहति घटति वायमति लाभाय ।
 १३ तस्मिन् उद्वहतो घटतो वायमतो लाभाय, लाभो उपपज्जति । सो तेन
 लाभेन न मज्जति न पमज्जति न पमावमापज्जति । अयं बुद्ध्यतावुसो,
 'मिक्खु इच्छो विहरति लाभाय, उद्वहति घटति वायमति लाभाय, लाभो
 च न च मदी न च पमादी, अणुतो च सद्धम्मा' ।

८ "इयं पनावुसो, मिक्खुनो पविचित्तस्स विहरतो निरायत-
 वृत्तिनो इच्छा उपपज्जति लाभाय । सो न उद्वहति न घटति न वाय-
 २० मति लाभाय । तस्मिन् अनुद्वहतो अघटतो अवायमतो लाभाय, लाभो
 नुपपज्जति । सो तेन अलाभेन न सोचति न किलमति न परिदेवति, न
 उरस्ताळि क्ववति न सम्मोहं आपज्जति । अयं बुद्ध्यतावुसो, 'मिक्खु
 इच्छो विहरति लाभाय न उद्वहति न घटति न वायमति लाभाय, न च
 २३ लाभो न च सोची न च परिदेवी अणुतो च सद्धम्मा' ।

९ "इयं पमावुसो मिक्खुनो पविचित्तस्स विहरतो निरायत-
 वृत्तिनो इच्छा उपपज्जति लाभाय । सो न उद्वहति न घटति न वायमति
 लाभाय । तस्मिन् अनुद्वहतो अघटतो अवायमतो लाभाय, लाभो उप-
 ३० पज्जति । सो तेन लाभेन न मज्जति न पमज्जति न पमावमापज्जति ।
 अयं बुद्ध्यतावुसो 'मिक्खु इच्छो विहरति लाभाय न उद्वहति न
 घटति न वायमति लाभाय, लाभो च न च मदी न च पमादी अणुतो

च 'सद्धम्मा' । इमे खो, आवुसो, अट्ठ पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकिस्मि' ति ।

८. अलंसुत्तं

१ तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि . पे०

छहावुसो, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल अत्तनो, अलं परेस । कतमेहि छहि ? इधावुसो, भिक्खु खिप्पनिसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु, सुतान च धम्मान धारणजातिको होति, धातान च धम्मान अत्थूपपरिक्खिता होति, अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति, कल्याणवाचो च होति कल्याणवाक्करणो, पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगळाय अत्थस्स विञ्जापनिया, सन्दस्सको च होति समादपको समुत्तेजको सम्पहसको सब्रह्मचारीनं । इमेहि खो, आवुसो, छहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल अत्तनो, अलं परेस ।

२ "पञ्चहावुसो, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल अत्तनो, अल परेस । कतमेहि पञ्चहि ? इधावुसो, भिक्खु न हेव खो खिप्पनिसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु, सुतान च धम्मान धारणजातिको होति, धातान च धम्मान अत्थूपपरिक्खिता होति, अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति, कल्याणवाचो च होति पे० सन्दस्सको च होति पे० सब्रह्मचारीन । इमेहि खो, आवुसो, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलं अत्तनो, अल परेस ।

३ "चतूहावुसो, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल अत्तनो, नाल परेसं । कतमेहि चतूहि ? इधावुसो, भिक्खु खिप्पनिसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु, सुतानं च धम्मान धारणजातिको होति; धातान च धम्मान अत्थूपपरिक्खिता होति, अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति, नो च कल्याणवाचो होति पे० नो च सन्दस्सको होति पे० सब्रह्मचारीन । इमेहि खो, आवुसो, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलं अत्तनो, नालं परेस ।

४ "चतूहावुसो, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल परेसं, नाल अत्तनो । कतमेहि चतूहि ? इधावुसो, भिक्खु खिप्पनिसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु; सुतानं च धम्मान धारणजातिको होति; नो च धातान

धम्मान अत्यूपपरिक्खिता होति, नो च अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति, कल्याणवाचो च होति .. पे०... सन्दस्सको च होति पे० सन्नहाचारीन । इमेहि खो, आबुसो चतूहि धम्महि समन्नागतो भिक्खु अल परेस, नाल अत्तनो ।

५ “तीहाबुसो, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अत्त अत्तनो, नाल परेस । कत्तमेहि तीहि ? इहाबुसो, भिक्खु न हेव खो सिप्पनिसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु सुत्तान च धम्मान धारणजातिको होति, धात्तानं च धम्मान अत्यूपपरिक्खिता होति, अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति, नो च कल्याणवाचो होति ... पे०... नो च सन्दस्सको होति पे० सन्नहाचारीन । इमेहि खो, आबुसो, तीहि धम्महि समन्नागतो भिक्खु अल अत्तनो, नाल परेस ।

६ “तीहाबुसो, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल परेसं, नाल अत्तनो । कत्तमेहि तीहि ? इहाबुसो, भिक्खु न हेव खो सिप्पनिसन्ति च होति कुसलेसु धम्मेसु, सुत्तान च धम्मान धारणजातिको होति, नो च धात्तानं धम्मान अत्यूपपरिक्खिता होति, नो च अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति, कल्याणवाचो च होति पे० अत्यस्स विञ्जापनिया, सन्दस्सको च होति .. पे०... सन्नहाचारीनं । इमेहि खो, आबुसो, तीहि धम्महि समन्नागतो भिक्खु अत्तं परेसं, नालं अत्तनो ।

७ “ढीहाबुसो, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अत्तं अत्तनो, नालं परेस । कत्तमेहि ढीहि ? इहाबुसो, भिक्खु न हेव खो सिप्पनिसन्ति च हाति कुसलेसु धम्मेसु, नो च सुत्तानं धम्मान धारणजातिको होति, धात्तानं च धम्मान अत्यूपपरिक्खिता होति अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति नो च कल्याणवाचो होति ... पे०... ना च सन्दस्सको होति .. पे० .. सन्नहाचारीन । इमेहि खो आबुसो ढीहि धम्महि समन्नागतो भिक्खु अत्त अत्तनो नालं परेस ।

८ “ढीहाबुसो, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अत्त परेसं नालं अत्तनो । कत्तमेहि ढीहि ? इहाबुसो भिक्खु न हेव खो सिप्पनिसन्ति च हाति कुसलेसु धम्मेसु ना च सुत्तानं धम्मानं धारणजातिको हाति, नो च धात्तानं धम्मानं अत्यूपपरिक्खिता होति ना च अत्यमञ्जाय

धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति, कल्याणवाचो च होति कल्याणवाक्करणो, पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगळाय अत्थस्स विञ्जापनिया, सन्दस्सको च होति समादपको समुत्तेजको सम्पहसको सब्रह्मचारीन । इमेहि खो, आवुसो, द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल परेस, नाल अत्तनो” ति ।

5

६. परिहानसुत्तं

१. “अट्ठिमे, भिक्खवे, धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय सवत्तन्ति । कतमे अट्ठ ? कम्मरामता, भस्सारामता, निद्वारामता, सङ्गणिकारामता, इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता, भोजने अमत्तञ्जुता, ससगारामता, पपञ्चारामता — इमे खो, भिक्खवे, अट्ठ धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ति ।

२ “अट्ठिमे, भिक्खवे, धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ति । कतमे अट्ठ ? न कम्मरामता, न भस्सारामता, न निद्वारामता, न सङ्गणिकारामता, इन्द्रियेसु गुत्तद्वारता, भोजने मत्तञ्जुता, अससगारामता, निप्पपञ्चारामता — इमे खो, भिक्खवे, अट्ठ धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती” ति ।

10

15

१०. कुसीतारम्भवत्थुसुत्तं

१ “अट्ठिमानि, भिक्खवे, कुसीतवत्थूनि । कतमानि अट्ठ ? इध, भिक्खवे, भिक्खुना कम्म कत्तब्ब होति । तस्स एव होति — ‘कम्म खो मे कत्तब्ब भविस्सति । कम्म खो पन मे करोन्तस्स कायो किलमिस्सति । हन्दाह निपज्जामी’ ति । सो निपज्जति, न विरिय आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतरस्स सच्छिकिरियाय । इदं, भिक्खवे, पठम कुसीतवत्थु’ ।

20

२ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खुना कम्म कत होति । तस्स एव होति — ‘अहं खो कम्म अकासि । कम्म खो पन मे करोन्तस्स कायो किलन्तो । हन्दाह निपज्जामी’ ति । सो निपज्जति, न विरिय आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतरस्स सच्छिकिरियाय । इदं, भिक्खवे, दुतिय कुसीतवत्थु ।

25

३ “पुन च पर, भिक्षवे, भिक्षुना मग्गो गन्तव्यो होति । तस्स एव होति — ‘मग्गो मे’ गन्तव्यो भविस्सति । मग्गो सो पन म गच्छन्तस्स कायो किलमिस्सति । हन्दाह निपज्जामी’ ति । सो निपज्जति न विरिय आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिममाय असञ्चिकतस्स सञ्चिकिरियाय । इदं भिक्षवे, ततिय कुसीतवत्थु ।

४ “पुन च पर, भिक्षवे, भिक्षुना मग्गो गतो होति । तस्स एव होति — ‘अहं सो मग्ग अगमांसि । मग्गो सो पन मे गच्छन्तस्स’ कायो किलन्तो । हन्दाह निपज्जामी’ ति । सो निपज्जति, न विरिय आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिममाय असञ्चिकतस्स सञ्चिकिरियाय । इदं भिक्षवे, चतुत्थ कुसीतवत्थु ।

५ “पुन च पर, भिक्षवे, भिक्षु गाम वा निगम वा पिण्डाय चरन्तो न लभति सूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थ पारि पूरि । तस्स एव होति — ‘अहं सो गाम वा निगम वा पिण्डाय चरन्तो नालत्थ सूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थ पारिपूरि । तस्स मे कायो किलन्तो अकम्मञ्जो । हन्दाह निपज्जामी’ ति । सो निपज्जति, न विरिय आरभति पे० इदं भिक्षवे पञ्चमं कुसीतवत्थु ।

६ “पुन च परं भिक्षवे भिक्षु गामं वा निगम वा पिण्डाय चरन्तो लभति सूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थ पारिपूरि । तस्स एव होति — ‘अहं सो गाम वा निगम वा पिण्डाय चरन्तो भतत्थ सूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थ पारिपूरि । तस्स मे कायो गएवो अकम्मञ्जो मासाचित मज्जे । हन्दाह निपज्जामी’ ति । सो निपज्जति न विरिय आरभति पे० इदं भिक्षवे छट्ठं कुसीतवत्थु ।

७ “पुन च पर भिक्षवे भिक्षु गो उपपन्नो होति अप्पमत्तवो आवाधो । तस्स एव होति — ‘उपपन्नो गो मे अय अप्पमत्तवो आवाधो अरिपि मग्गो निपज्जितु । हन्दाह निपज्जामी’ ति । गो निपज्जति, न विरिय आरभति पे० इदं भिक्षवे सप्तमं कुसीतवत्थु ।

८ “पुन च पर भिक्षवे भिक्षु गियाना बुद्धितो होति अप्पि र बुद्धितो मेमज्जा । तस्स एव होति — ‘अहं गो गियाना बुद्धितो अप्पि र बुद्धितो मेमज्जा । तस्स म कायो दुप्पत्ता अकम्मञ्जो । हन्दाहं

निपज्जामी' ति । सो निपज्जति, न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं, भिक्खवे, अट्ठमं कुसीतवत्थु । इमानि खो, भिक्खवे, अट्ठ कुसीतवत्थूनि ।

६ “अट्ठिमानि, भिक्खवे, आरम्भवत्थूनि । कतमानि अट्ठ ? 5
इध, भिक्खवे, भिक्खुना कम्म कत्तव्वं होति । तस्स एवं होति — ‘कम्म खो मे कत्तव्वं भविस्सति । कम्म खो मया’ करोन्तेन न सुकरं बुद्धान सासनं मनसि कातु । हन्दाहं पटिकच्चेव विरियं आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाया’ ति । सो विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय 10
असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं, भिक्खवे, पठमं आरम्भवत्थु^१ ।

१०. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुना कम्म कतं होति । तस्स एव होति — ‘अहं खो कम्म अकांसि । कम्म खो पनाहं करोन्तो नासक्खि बुद्धान सासनं मनसि कातु । हन्दाहं विरियं आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया 15
अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाया’ ति । सो विरियं आरभति । इदं, भिक्खवे, दुतियं आरम्भवत्थु ।

११. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुना मग्गो गन्तव्वो होति । तस्स एव होति — मग्गो खो मे गन्तव्वो भविस्सति । मग्गं खो पनं मे गच्छन्तेन न सुकरं बुद्धान सासनं मनसि कातु । हन्दाहं विरियं पे० 20
इदं, भिक्खवे, ततियं आरम्भवत्थु ।

१२ “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुना मग्गो गतो होति । तस्स एव होति — अहं खो मग्गं अगमांसि । मग्गं खो पनाहं गच्छन्तो नासक्खि बुद्धान सासनं मनसि कातु । हन्दाहं विरियं आरभामि पे०
इदं, भिक्खवे, चतुत्थं आरम्भवत्थु ।

१३ “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुं गामं वा निगमं वा पिण्डाय 25
चरन्तो न लभन्ति लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूर्तिं । तस्स एव होति — अहं खो गामं वा निगमं वा पिण्डाय चरन्तो नालत्थं लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूर्तिं । तस्स मे कायो

१ पनं मे — सी०, स्या०, रो० । २ आरम्भवत्थु — सी०, आरम्भवत्थ — स्या०, आरम्भवत्थु — रो० ।

हतूपनिसो^१ होति इन्द्रियसंवरो । इन्द्रियसंवरे असति इन्द्रियसंवरविपन्नस्स हतूपनिसं होति सीलं । सीले असति सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि । सम्मासमाधिं हि असति सम्मा समाधिविपन्नस्स हतूपनिस होति यथाभूतज्जाणदस्सन । यथाभूतज्जाणदस्सने असति यथाभूतज्जाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निब्बिदाविरागो । निब्बिदाविरागे 5 असति निब्बिदाविरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिज्जाणदस्सनं । सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका पि न पारिपूर्तिं गच्छति, तच्चो पि फेगु पि सारो पि न पारिपूर्तिं गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, सतिसम्पज्जे असति सतिसम्पज्जविपन्नस्स हतूपनिस होति हिरोत्तप्पं, हिरोत्तप्पे असति हिरोत्तप्पविपन्नस्स हतूपनिसो^२ होति .. पे० विमुत्तिज्जाणदस्सन । 10

२. “सतिसम्पज्जे, भिक्खवे, सति सतिसम्पज्जसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति हिरोत्तप्प । हिरोत्तप्पे सति हिरोत्तप्पसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति इन्द्रियसवरो । इन्द्रियसवरे सति इन्द्रियसंवरसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति सील । सीले सति सीलसम्पन्नस्स 15 उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि । सम्मासमाधिं हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति यथाभूतज्जाणदस्सन । यथाभूतज्जाणदस्सने सति यथाभूतज्जाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निब्बिदाविरागो । निब्बिदाविरागे सति निब्बिदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति विमुत्तिज्जाणदस्सनं । सेय्यथापि, भिक्खवे, 20 रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका^१ पि पारिपूर्तिं गच्छति, तच्चो पि . फेगु पि .. सारो पि पारिपूर्तिं गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, सतिसम्पज्जे सति सतिसम्पज्जसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति हिरोत्तप्प, हिरोत्तप्पे सति हिरोत्तप्पसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति पे० विमुत्तिज्जाणदस्सन” ति । 25

२. पुण्णियसुत्तं

१ अथ खो आयस्मा पुण्णियो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त

१ हतूपनिसो - सी०, स्या०, रो० । २ हतूपनिस - सी०, स्या०, रो० ।

सरणा । साधु, भन्ते, भगवन्तंयेव पटिभातु एतस्स भासितस्स अत्थो ।
भगवतो सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।

“तेन हि, भिक्खवे, देसेस्सामि” । त^१ सुणाय, साधुक मनसि
करोथ, भासिस्सामी” ति ।

“एव, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा 5
एतदवोच — “सच्चे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिब्बाजका एव पुच्छेय्यु
— ‘किंमूलका, आवुसो, सब्बे धम्मा, किसम्भवा सब्बे धम्मा, किसमुदया
सब्बे धम्मा, किसमोसरणा सब्बे धम्मा, किंपमुखा सब्बे धम्मा, किंअधि-
पतेय्या सब्बे धम्मा, किउत्तरा सब्बे धम्मा, किसारा सब्बे धम्मा’ ति,
एव पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेस अञ्जतित्थियान परिब्बाजकान एवं 10
व्याकरेय्याथ — ‘छन्दमूलका, आवुसो, सब्बे धम्मा, मनसिकारसम्भवा
सब्बे धम्मा, फस्ससमुदया सब्बे धम्मा, वेदनासमोसरणा सब्बे धम्मा,
समाधिप्पमुखा’ सब्बे धम्मा, सताधिपतेय्या सब्बे धम्मा, पञ्जुत्तरा
सब्बे धम्मा, विमुत्तिसारा सब्बे धम्मा’ ति, एव पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे,
तेस अञ्जतित्थियान परिब्बाजकान एव व्याकरेय्याथा” ति । 15

४. चोरसुत्तं

१ “अट्ठहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो महाचोरो खिप्पं
परियापज्जति, न चिरट्ठित्तिको होति । कतमेहि अट्ठहि ? अप्प-
हरन्तस्स पहरति, अनवसेस आदियति, इत्थि हनति, कुमारिं दूसेति,
पव्वजित विलुम्पति, राजकोस विलुम्पति, अच्चासन्ने कम्मं करोति,
न च निधानकुसलो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहङ्गेहि समन्नागतो 20
महाचोरो खिप्पं परियापज्जति, न चिरट्ठित्तिको होति ।

२ “अट्ठहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो महाचोरो न खिप्पं
परियापज्जति, चिरट्ठित्तिको होति । कतमेहि अट्ठहि ? न अप्पहरन्तस्स
पहरति, न अनवसेसं आदियति, न इत्थि हनति, न कुमारिं दूसेति, न
पव्वजितं विलुम्पति, न राजकोसं विलुम्पति, न अच्चासन्ने कम्मं करोति, 25
निधानकुसलो च^१ होति । इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहङ्गेहि समन्नागतो
महाचोरो न खिप्पं परियापज्जति, चिरट्ठित्तिको होती” ति ।

१-१ मी०, न्या०, रो० पात्येनेनु न दिस्सति । २ ममाधिपमुखा — मी०, रो० ।

५ समणसुत्त

१ “समणो” ति, भिक्षवे, तथागतस्सेत अधिवचन अरुहो सम्मासम्बुद्धस्स । ‘ब्राह्मणो’ ति, भिक्षवे, तथागतस्सेत अधिवचन अरुहो सम्मासम्बुद्धस्स । ‘वेदगू’ ति, भिक्षवे, तथागतस्सेत अधिवचन अरुहो सम्मासम्बुद्धस्स । ‘भिसक्को’ ति, भिक्षवे, तथागतस्सेत अधिवचन अरुहो सम्मासम्बुद्धस्स । ‘निम्मलो’ ति, भिक्षवे, तथागतस्सेत अधिवचन अरुहो सम्मासम्बुद्धस्स । ‘विमलो’ ति, भिक्षवे, तथागतस्सेत अधिवचन अरुहो सम्मासम्बुद्धस्स । ‘आणी’ ति, भिक्षवे, तथागतस्सेत अधिवचन अरुहो सम्मासम्बुद्धस्स । ‘विमुत्तो’ ति, भिक्षवे, तथागतस्सेत अधिवचन अरुहो सम्मासम्बुद्धस्स ति ।

“य समणेन पत्तव्व, ब्राह्मणेन वृसीमता ।
य वेदगुणा पत्तव्व, भिसक्केन अनुत्तर ॥
“य निम्मसेन पत्तव्वं, विमसेन सुचीमता” ।
य आणिना च^१ पत्तव्व, विमुत्तेन अनुत्तर ॥
“सोह विजितसङ्गामो, मुत्तो मोचेमि वचना ।
नागोम्हि परमदन्तो, असंखो^२ परिनिब्बुतो” ति ॥

६ यत्तसुत्त

१ एव समय भगवा बोससेसु^१ चारिक चरमानो महता भिक्षुमन्नेन सद्धि येन इच्छानङ्गस नाम बोसस्तान ब्राह्मणगामो त^२ यसरि । तत्र सुद भगवा इच्छानङ्गसे विहरति इच्छानङ्गसवनगण्डे । अस्तोमुं गो इच्छानङ्गसया ब्राह्मणगहपतिवा — “समणो रातु भो गोतमो गयपुत्तो सयपुत्ता पय्यजितो इच्छानङ्गसं अनुप्पत्ता इच्छानङ्गसे विहरति इच्छानङ्गसवनगण्डे । तं गो पन भवन्त गोतम एव वत्थाणो विसिगहो अम्भुगगा — ‘इति पि सो भगवा अरुह सम्मासम्बुद्धो .. पे०... गागु गो पन तथाग्गामं अरुहत्तं दग्गनं होणी’ ति ।

२ यत्त वा। इच्छानङ्गसया ब्राह्मणगहपतिवा एरगा रतिमा अयपयन पटु^३ नात्तीयं भोत्तीयं पादाय येग इच्छानङ्गसवनगण्डो

१ अरुहत्तं - की वरुहत्तं - एवा । २ की री बोससेसु सद्धि ।

३ वरुहो रति - की वरुहत्तं - एवा वरुहत्तं - की । ४ यत्तसुत्त - एवा ।

५ वरुहत्तं - एवा । ६ यत्त - की एवा ।

तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा वहिद्वारकोट्टके अटुंसु उच्चासद्वा महासद्वा ।
तेन खो पन समयेन आयस्मा नागितो भगवतो उपट्ठाको होति । अथ
खो भगवा आयस्मन्त नागितं आमन्तेसि — “के पन ते, नागित, उच्चासद्वा
महासद्वा केवट्ठा मञ्जे मच्छविलोपे^१” ति^१ ?

“एते, भन्ते, इच्छानङ्गलका ब्राह्मणगहपतिका पहुत खादनीय 5
भोजनीय आदाय वहिद्वारकोट्टके ठिता भगवन्तयेव उद्दिस्स भिक्खु-
सङ्घ चा” ति ।

“माह^२ नागित, यसेन समागम, मा च मया यसो । यो
खो, नागित, नयिमस्स नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स
सम्बोधसुखस्स निकामलाभी अस्स अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, 10
यस्साह नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स
निकामलाभी^३ अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, सो त मीब्बसुख मिद्धसुख
लाभसक्कारसिलोकसुख सादियेय्या” ति ।

“अधिवासेतु दानि, भन्ते, भगवा । अधिवासेतु सुगतो ।
अधिवासनकालो दानि, भन्ते, भगवतो । येन येनेव दानि, भन्ते, भगवा 15
गमिस्सति तन्निन्ना व भविस्सन्ति ब्राह्मणगहपतिका नेगमा चेव जानपदा
च । सेय्यथापि, भन्ते, थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते यथानिन्न उदकानि
पवत्तन्ति, एवमेव खो, भन्ते, येन येनेव दानि भगवा गमिस्सति
तन्निन्ना व भविस्सन्ति ब्राह्मणगहपतिका नेगमा चेव जानपदा च । त
किस्स हेतु ? तथा हि, भन्ते, भगवतो सीलपञ्जाण” ति । 20

३ “माह, नागित, यसेन समागमं, मा च मया यसो । यो
खो, नागित, नयिमस्स नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स
सम्बोधसुखस्स निकामलाभी अस्स अकिच्छलाभी अकसिरलाभी,
यस्साहं नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स 25
निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, सो तं मीब्बसुखं मिद्धसुख
लाभसक्कारसिलोकसुखं सादियेय्य ।

४ “देवता पि खो, नागित, एकच्चा नयिमस्स नेक्खम्मसुखस्स
पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स निकामलाभिनियो अस्सु
अकिच्छलाभिनियो अकसिरलाभिनियो, यस्साहं नेक्खम्मसुखस्स पवि-

१-१ मच्छ विलोपे तीति — स्या०, मच्छे विलोपे ति — रो० । २ मा त्व — स्या० ।

३ निकामलाभी —

वेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स निकामलाभी अकिञ्चलाभी
अकसिरलाभी । सुम्हाक पि खो, नागित, सङ्गम्म समागम्म सङ्गणिक-
विहार अनुयुत्तान विहरस एव होति — ‘न हि’ नूनमे आयस्मन्तो इमस्स
नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स निकाम-
लाभिनो अस्सु अकिञ्चलाभिनो अकसिरलाभिनो, यस्साह नेक्खम्म-
सुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स निकामलाभी
अकिञ्चलाभी अकसिरलाभी । तथा हि पन मे आयस्मन्तो सङ्गम्म
समागम्म सङ्गणिकविहार अनुयुत्ता विहरन्ति ।

५ “इथाह, नागित, भिक्खू पस्सामि अञ्जमञ्ज अङ्गुलि-
पतोदकेन’ सञ्जग्घन्ते सङ्कीळन्ते । तस्स मय्ह, नागित, एव होति —
‘न हि नूनमे आयस्मन्तो इमस्स नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उप-
समसुखस्स सम्बोधसुखस्स निकामलाभिनो अस्सु अकिञ्चनाभिनो
अकसिरलाभिनो यस्साह नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स
सम्बोधसुखस्स निकामलाभी अकिञ्चलाभी अकसिरलाभी । तथा हि
पन मे आयस्मन्तो अञ्जमञ्जं अङ्गुलिपतोदकेन सञ्जग्घन्ति
सङ्कीळन्ति ।

६ “इध’ पनाह’ नागित, भिक्खू पस्सामि यावदत्थ उदराव-
वेहक भुञ्जित्वा सेय्यसुख पस्ससुख’ मिदसुख अनुयुत्ते विहरन्ते । तस्स
मय्ह नागित एव होति — ‘न हि नूनमे आयस्मन्तो इमस्स नेक्खम्म-
सुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स निकामलाभिनो
अस्सु अकिञ्चलाभिनो अकसिरलाभिनो यस्साह नेक्खम्मसुखस्स पवि-
वेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स निकामलाभी अकिञ्चलाभी
अकसिरलाभी । तथा हि पन मे आयस्मन्तो यावदत्थ उदरावदहक
भुञ्जित्वा सेय्यसुख पस्ससुख मिदसुख अनुयुत्ता विहरन्ति ।

७ “इथाह नागित भिक्खू पस्सामि गामन्तविहारि’ समाहित
निसिण । तस्स मय्ह नागित एव होति — ‘इथानि इम आयस्मन्तं
आराभित्थो वा उपट्ठहिस्सति’ समणुद्देशो वा । त सम्हा समाभिम्हा

१ इ - धी स्या रो । २ अङ्गुलिपतोदकेन - धी रो । ३-४ इथाह
- धी रो । ५ पस्ससुख - धी रो । ६ गामन्तविहारि - स्या । ७ पञ्चेस्यवि -
धी तञ्जेस्यवि - रो

चावेस्सती” ति । तेनाहं, नागित, तस्स भिक्खुनो न अत्तमनो होमि गामन्तविहारेन ।

८. “इध पनाह, नागित, भिक्खु पस्सामि आरञ्जकं^२ अरञ्जे पचलायमान निसिन्न । तस्स मय्ह, नागित, एव होति — ‘इदानी अयमा-
यस्मा इम निद्दाकिलमथ^३ पटिविनोदेत्वा अरञ्जसञ्जयेव^४ मनसि 5
करिस्सति एकत्तं^५” ति । तेनाह, नागित, तस्स भिक्खुनो अत्तमनो होमि अरञ्जविहारेन ।

९. “इध पनाह, नागित, भिक्खु पस्सामि आरञ्जकं अरञ्जे असमाहितं निसिन्न । तस्स मय्हं, नागित, एवं होति — ‘इदानी अय-
मायस्मा असमाहित वा चित्तं समादहिस्सति, समाहित वा चित्तं अनु- 10
रक्खिस्सती’ ति । तेनाह, नागित, तस्स भिक्खुनो अत्तमनो होमि अरञ्जविहारेन ।

१०. “इध पनाहं, नागित, भिक्खुं पस्सामि आरञ्जकं अरञ्जे समाहितं निसिन्न । तस्स मय्ह, नागित, एव होति — ‘इदानी अयमायस्मा
अविमुत्त वा चित्तं विमुच्चिस्सति^६, विमुत्त वा चित्तं’ अनुरक्खिस्सती’ 15
ति । तेनाह, नागित, तस्स भिक्खुनो अत्तमनो होमि अरञ्जविहारेन ।

११ “इध* पनाह, नागित, भिक्खुं पस्सामि गामन्तविहारि
लाभिं चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । सो तं
लाभसक्कारसिलोकं निकामयमानो रिञ्चति पटिसल्लान, रिञ्चति 20
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि; गामनिगमराजधानि ओसरित्वा
वासं कप्पेति । तेनाहं, नागित, तस्स भिक्खुनो न अत्तमनो होमि
गामन्तविहारेन ।

१२ “इध पनाह, नागित, भिक्खु पस्सामि आरञ्जकं लाभिं
चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारान । सो तं लाभ-
सक्कारसिलोकं पटिपणामेत्वा न रिञ्चति पटिसल्लान, न रिञ्चति 25
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि । तेनाह, नागित, तस्स भिक्खुनो
अत्तमनो होमि अरञ्जविहारेन* ।

१ गमिस्सती — स्या०, चाविस्मती — रो० । २ म्या० पोत्यके नत्थि । ३ निद्दाकिलमथ —
ती० । ४ अरञ्जसञ्जयेव — स्या० । ५ एत्तक — स्या० । ६ विमुच्चिस्सति — स्या० ।

— अय पाठो रो० पोत्यके छक्कनिपातेयेव दिस्सति न एत्थ अट्ठकनिपाते ।

१३ “यस्माद्, नागित, समये अद्यानमगम्यपटिपन्नो न कश्चि’
पस्सामि पुरतो वा पच्छतो वा, फासु मे, नागित, तस्मि समये होति
अन्तमसो उच्चारपस्सावकम्माया” ति ।

७ पत्तनिकुञ्जनसुत्त

१ “अट्ठहि, भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागतस्स उपासकस्स
५ आकङ्खमानो सङ्खो पत्त नित्थुज्जेय्य” । कतमेहि अट्ठहि ? भिक्खून्
अलाभाय परिसक्कति, भिक्खून् अनत्थाय परिसक्कति, भिक्खून् अवा
साय” परिसक्कति, भिक्खू” अक्कोसति परिभासति, भिक्खू भिक्खूहि
मेदेति^१, बुद्धस्स अवण्ण भासति, धम्मस्स अवण्ण भासति, सङ्खस्स
अवण्ण भासति । इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहज्जेहि समन्नागतस्स
१० उपासकस्स आकङ्खमानो सङ्खो पत्त नित्थुज्जेय्य ।

२ “अट्ठहि, भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागतस्स उपासकस्स
आकङ्खमानो सङ्खो पत्त उक्कुज्जेय्य । कतमेहि अट्ठहि ? न भिक्खून्
अलाभाय परिसक्कति, न भिक्खून् अनत्थाय परिसक्कति, न भिक्खून्
अवासाय परिसक्कति, न भिक्खू अक्कोसति परिभासति, न भिक्खू
१५ भिक्खूहि मेदेति बुद्धस्स वण्ण भासति, धम्मस्स वण्ण भासति, सङ्खस्स
वण्ण भासति । इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहज्जेहि समन्नागतस्स
उपासकस्स आकङ्खमानो सङ्खो पत्त उक्कुज्जेय्या” ति ।

८ अप्पसावपवेवनीयसुत्तं

१ “अट्ठहि भिक्खवे धम्मोहि समन्नागतस्स भिक्खुनो आकङ्ख-
मानो उपासका अप्पसाव पवेदेय्युं । कतमहि अट्ठहि ? गिहीनं अला
२० भाय परिसक्कति गिहीन अनत्थाय परिसक्कति, गिही” अक्कोसति
परिभासति गिही गिहीहि मेदेति बुद्धस्स अवण्ण भासति धम्मस्स
अवण्ण भासति सङ्खस्स अवण्ण भासति अगोभरे” च” न पस्सन्ति ।

१ विज्जि - ली स्वा रो । २ धम्मस्स - स्वा । ३ भिक्खुज्जेय्य -
वा । ४ अलाभाय - ली स्वा रो । ५ भिक्खून् - ली रो । ६ मेदेति -
ली स्वा रो । ७ गिहीन - ली रो । ८ च - च लो च देवा - स्वा ।

इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहि धम्ममेहि समन्नागतस्स भिक्खुनो आकङ्खमाना
उपासका अप्पसादं पवेदेय्युं ।

२. “अट्ठहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतस्स भिक्खुनो आकङ्ख-
माना उपासका पसादं पवेदेय्यु । कतमेहि अट्ठहि ? न गिहीन अला-
भाय परिसक्कति, न गिहीन अनत्थाय परिसक्कति, न गिही अक्कोसति 5
परिभासति, न गिही गिहीहि भेदेति, बुद्धस्स वण्णं भासति, धम्मस्स
वण्णं भासति, सङ्घस्स वण्णं भासति, गोचरे च नं पस्सन्ति । इमेहि
खो, भिक्खवे, अट्ठहि धम्ममेहि समन्नागतस्स भिक्खुनो आकङ्खमाना
उपासका पसादं पवेदेय्यु” ति ।

६. पटिसारणीयसुत्तं

१. “अट्ठहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतस्स भिक्खुनो 10
आकङ्खमानो सङ्घो पटिसारणीयकम्मं करेय्य । कतमेहि अट्ठहि ?
गिहीनं अलाभाय परिसक्कति, गिहीनं अनत्थाय परिसक्कति, गिही
अक्कोसति परिभासति, गिही गिहीहि भेदेति, बुद्धस्स अवण्णं
भासति, धम्मस्स अवण्णं भासति, सङ्घस्स अवण्णं भासति, धम्मिकं
च गिहिपटिस्सवं न सच्चापेति । इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहि 15
धम्ममेहि समन्नागतस्स भिक्खुनो आकङ्खमानो सङ्घो पटिसारणीय-
कम्मं^१ करेय्य ।

२. “अट्ठहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतस्स भिक्खुनो आकङ्ख-
मानो सङ्घो पटिसारणीयकम्म पटिप्पस्सम्भेय्य । कतमेहि अट्ठहि ?
न गिहीन अलाभाय परिसक्कति, न गिहीनं अनत्थाय परिसक्कति, न 20
गिही अक्कोसति परिभासति, न गिही गिहीहि भेदेति, बुद्धस्स वण्णं
भासति, धम्मस्स वण्णं भासति, सङ्घस्स वण्णं भासति, धम्मिकं च
गिहिपटिस्सवं सच्चापेति । इमेहि खो, भिक्खवे, अट्ठहि धम्ममेहि
समन्नागतस्स भिक्खुनो आकङ्खमानो सङ्घो पटिसारणीयकम्म पटिप्प-
स्सम्भेय्या” ति ।

११. रागपेय्यालं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्ञाय अट्ठ धम्मा भावेतब्बा ।
 कतमे अट्ठ ? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो,
 सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि — रागस्स,
 भिक्खवे, अभिञ्ञाय इमे अट्ठ धम्मा भावेतब्बा” ति ।

२ “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्ञाय अट्ठ धम्मा भावेतब्बा । 5
 कतमे अट्ठ ? अञ्जत्त रूपसञ्जी बहिद्वा रूपानि पस्सति परित्तानि
 सुवण्णदुब्बण्णानि, तानि अभिभुय्य ‘जानामि पस्सामी’ ति एवसञ्जी
 होति । अञ्जत्त रूपसञ्जी बहिद्वा रूपानि पस्सति अप्पमाणानि
 सुवण्णदुब्बण्णानि, तानि अभिभुय्य ‘जानामि पस्सामी’ ति एवसञ्जी
 होति । अञ्जत्तं अरूपसञ्जी बहिद्वा रूपानि पस्सति परित्तानि सुवण्ण- 10
 दुब्बण्णानि, तानि अभिभुय्य ‘जानामि पस्सामी’ ति एवसञ्जी होति ।
 अञ्जत्तं अरूपसञ्जी बहिद्वा रूपानि पस्सति अप्पमाणानि सुवण्ण-
 दुब्बण्णानि, तानि अभिभुय्य ‘जानामि पस्सामी’ ति एवसञ्जी होति ।
 अञ्जत्तं अरूपसञ्जी बहिद्वा रूपानि पस्सति नीलानि नीलवण्णानि नील-
 निदस्सनानि नीलनिभासानि . पे० . पीतानि पीतवण्णानि . पे०.. 15
 लोहितकानि लोहितवण्णानि . पे० ओदातानि ओदातवण्णानि
 ..पे०... ओदातनिभासानि, तानि अभिभुय्य ‘जानामि पस्सामी’ ति
 एवंसञ्जी होति — रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्ञाय इमे अट्ठ धम्मा
 भावेतब्बा” ।

३. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्ञाय अट्ठ धम्मा भावेतब्बा । 20
 कतमे अट्ठ ? रूपी रूपानि पस्सति, अञ्जत्तं अरूपसञ्जी बहिद्वा
 रूपानि पस्सति, सुभ तेव अधिमुत्तो होति, सब्बसो रूपसञ्ञान समति-
 क्कमा पटिघसञ्ञान अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ञान अमनसिकारा ‘अनन्तो
 आकासो’ ति आकासानञ्ञायतन उपसम्पज्ज विहरति, सब्बसो आका-
 सानञ्ञायतन समतिक्कम्म ‘अनन्त विञ्ञाण’ ति विञ्ञाणञ्ञायतनं 25
 उपसम्पज्ज विहरति, सब्बसो विञ्ञाणञ्ञायतन समतिक्कम्म ‘नत्थि
 किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्ञायतन उपसम्पज्ज विहरति, सब्बसो आकि-
 च्चञ्ञायतन समतिक्कम्म नेवसञ्ञानासञ्ञायतनं उपसम्पज्ज विह-
 रति, सब्बसो नेवसञ्ञानासञ्ञायतन समतिक्कम्म सञ्ञावेदयित-

निरोधं उपसम्पज्ज विहरति - रागस्स, मिक्खवे, अभिञ्जाय इमं
अट्ठ धम्मा भावेतब्बा” ।

४-३० “रागस्स, मिक्खवे, परिञ्जाय ... पे० .. परिक्खमाय

पहानाय सयाय .. वयाय विरागाय ... निरोधाय ... चापाय

८ .. पटिनिस्सगाय ... पे० इमे अट्ठ धम्मा भावेतब्बा” ।

११-५१० “दोसस्स पे०.. मोहस्स ... कोषस्स ... उप

नाहस्स .. मक्खस्स .. पलासस्स .. इस्साय ... मच्चरिमस्स ... मायाय

.. साठेम्मस्स धम्मस्स .. सारम्मस्स .. मानस्स .. अस्सिमानस्स ...

मदस्स पमादस्स अभिञ्जाय .. पे०... परिञ्जाय ... परिक्खपाय

१० .. पहानाय .. सयाय वयाय विरागाय निरोधाय ... चापाय ...

पटिनिस्सगाय .. पे० इमे अट्ठ धम्मा भावेतब्बा” सि ।

उपपेय्यासं निट्ठि ।

अट्ठकनिपात्री निट्ठि ।

विसेसपदान

अनुवकमणिका

अ		अट्ट, आरम्भवत्थूनि	४१७, ४१८
अस्सणो ब्रह्मचरियवासाय, अट्टमो	३२६	— कुसीतवत्थूनि	४१५, ४१७
— चतुत्थो	३२८	— गरुधम्मो	३७०
— छट्ठो	३२६	— दानवत्थूनि	३३७
— ततियो	३२८	— दानानि	३३६, ३३७
— दुतियो	३२८	— दानूपपत्तियो	३३६
— पञ्चमो	३२६	— धम्मा	४११, ४२६
— षष्ठो	३२८	— धम्मा, सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय	४१५
— सत्तमो	३२६	— धम्मा, सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय	४१५
अक्खघुत्तो	३७६	— पच्चया	२७१, ४००, ४०१
अग्गी, तयो	१८६	— परिसा	३६५, ३६६
— सत्त	१८४	— पुञ्ञामिसन्दा	३४४
अङ्गान	३४६, ३५३, ३५६	— पुरिसखळुङ्का	३०१, ३०२, ३०५
अङ्गीरस्स	१६६	— पुरिसदोसा	३०१, ३०२, ३०५
अचिरवती, नदी	१०८, ३०७	— पुरिसपुगला	८
अचेलकसावका, ओदातवसना	६४	— बलानि	३२६
अच्छरिया अन्मुता धम्मा, अट्ट	३०७, ३११, ३१४, ३१५, ३१७, ३२०	— मलानि	३०५
अच्छरियो अन्मुतो धम्मो, अट्टमो	३०८, ३१७, ३२०	— महापुरिसवितक्का	३३३
— चतुत्थो	३०७, ३१०, ३१७	— लोकधम्मा	२७५, २७६
— छट्ठो	३०८, ३१०, ३१७, ३२०	— विमोक्खा	३६४, ३६५
— ततियो	३०७, ३१०, ३१६	— सप्पुरिसदानानि	३४२
— दुतियो	३०७, ३०६, ३१६	— सम्पदा	४०८, ४०९
— पञ्चमो	३०८, ३१०, ३१७	— हेतू	२७१
— षष्ठो	३०७, ३०६, ३१६	अट्टङ्गिकस्स मग्गस्स अरियस्स	११७, २४६
— सत्तमो	३०८, ३११, ३१७	अट्टानिससा, पाटिकस्स	२७०
अजातसत्तु, वेदेहिपुत्तो	१६४, १६५	अतिनिपात	१३२
अञ्जदत्थुदसो	२२१	अतिमान	१३२, १४४
अट्ट, अच्छरिया अन्मुता धम्मा	३०७, ३११, ३१४, ३१५, ३१७, ३२०	अतीत, एको अन्तो	१०६
— मनरियवोहारा	३६५	अत्तञ्जू	२४०
— अभिभायतनानि	३६३, ३६४	अत्यञ्जू	२४०
— अस्सखळुङ्का	३०१, ३०२	अत्यूपपरिक्खिता, धातान धम्मान	३८६-३८८, ४१४
		अदिट्ठे, अदिट्ठवादिता	३६५
		— दिट्ठवादिता	३६५
		अदिन्नादान	३४५

अविज्ञासयोजन	१५६	आनिससो, पञ्चमो	६३
अविज्ञाते, अविज्ञातवादिता	३६५	— पठमो	६२
— विज्ञातवादिता	३६५	आवाधा, छठेव	२५६
अवेचपमादेन, धम्मे	१४८	आभस्सरूपगो	२२२
— वुद्धे	१४८	त्रायस्मा, अनुसुद्धो	२०, ३३०-३३३
— सद्धे	१४८		३३६, ३५६
असह्यारपरिनिव्वायी	२६६	— आनन्दो २०, ५६, ७४, ६०-६४, १०८,	
असद्धम्मा, सत्त	२६५	१०६, ११२, १६५, ३६६-३७१,	
असम्पजज्ज	१३२	३६६, ३६७, ३६६	
असम्मोहाधिमुतो	८७	— उत्तरो	२७६, २८०
असाधारणेन जाणेन समन्नागतो	१४१	— उदायी	४०, ६०
असुते, असुतवादिता	३६५	— उपालि	२६३
— सुतवादिता	३६५	— किमिलो	५५, २१७
असुभसज्जा	१८८, १८६	— खेमो	७२
असुरिन्दो, पहारादो	३०६	— घम्मिको	७८-८०
अस्सकान	३४६, ३५३, ३५६	— नागितो	५७, ४२३
अस्सखळुक्का, अट्ट	३०१, ३०२	— पुण्णियो	४१६
अस्सदोसा, अट्ट	३०२	— फग्गुनो	६०, ६१, ६३
अस्सदोसो, अट्टमो	३०२	— महाकच्चानो	२०, ३३, ३६, ५०
— चतुत्थो	३०२	— महाकप्पिनो	२०
— छट्ठो	३०२	— महाकस्सपो	२०
— ततियो	३०२	— महाकोट्टिको	२०, १०१
— दुतियो	३०१	— महाचुन्दो	२०, ६८
— पञ्चमो	३०२	— महामोगल्लानो	२०, ४७, ४८, २००,
— पठमो	३०१	२१०, २१२, २२०, ३१३	
— सत्तमो	३०२	— रेवतो	२०
		— सारिपुत्तो १५, १६, २०, ५५, ७४,	
		१७६-१८०, २००, ४११, ४१३	
आ		— सुमनो	७२
आकासानञ्चायतन	३६४	— सोणो	८५, ८७
आकिञ्चञ्जायतन	३६४	आरकत्ता, अरहा	२६५
आजीवका, आजीविकिनियो	६४	— अरियो	२६५
आनन्दो, आयस्मा २०, ५६, ७४, ६०-६४,		आरक्खसम्पदा	३७५, ४०८, ४०६
१०८, १०६, ११२, १६५,		आरम्मवत्थु, अट्टम	४१८
३६६-३७१, ३६६, ३६७, ३६६		— चतुत्थ	४१७
आनिससा, छ	६३	— छट्ठ	४१८
आनिससो, चतुत्थो	६२	— ततिय	४१७
— छट्ठो	६३	— दुतिय	४१७
— ततियो	६२	— पञ्चम	४१८
— दुतियो	६२		
अ० ३-५५			

भारम्भवत्पु पठनं	४१७	उत्तमी गृहपति विस्तारिणी	१४६, ११३, ११८	१२
— सप्तमं	४१८	— हृत्पिपासको		१२१
भारम्भवत्पुनि धट्ट	४१७ ४१८	— राजमहामतो		१२२
भासोकसञ्चनं	४१	उत्तमासोप		२२
भासवतिरोधो कृतमो	११६	उत्तमयी ब्राह्मणी		१७८
भासवा भविष्यना पहातम्भा	६७ ६८	उद्गातसम्पदा	१७८ ४०८, ४ ६	
— तयो	११६	उत्तुसतानि तीणि		२२६
— तिरश्चानयोनियमनीया	११६	उत्तरा नम्भमाता उत्पत्ति		४२८
— वेवसोकगमनीया	११६	उत्तरिनुस्सधम्मं		११२
— निरमगमनीया	११६	उत्तरो धायस्मा	२७६, २८०	
— पट्टिसेवना पहातम्भा	६७ ६८	उत्तरूपमा पुमाना	११६, ११	
— परिचयना पहातम्भा	६७ ६८	उत्तमी धायस्मा	४ १	
— पेटिचिचयमनीया	११६	उत्तमपुन्यकुलं		११
— भावना पहातम्भा	६७ ६८	उत्तमोतो होति भकनिद्वयायी		११२
— समुत्सर्गकगमनीया	११६	उत्तमपरिनिम्बायी		२११
— विचारपट्टिहा	६७ ६८	उत्तामवक्त्रयाभिमुत्तो		८७
— विनीयमा पहातम्भा	६७ ६८	उत्तामि धायस्मा		२११
— संवत् पहातम्भा	६७	उत्तामकस पद्यमवा सत		१७१
भासवानं निदानसम्भयो भविष्या	११६	— सम्भवा सत		१७१
— विपाको	११६	उत्तामका जम्मेयका	१६७ १६८	
— वैमसत्ता	११६	उत्तामकी प्रचक्षिप्य पटिपयो	१२४ १२५	
भाहारे पटिकूलसञ्चया	१८८ १८९	— छिद्रो		१४६
भाहनेम्यमि	१८४ १८७	— वासेद्वो		१४६
भाहवके वेधिये	१२१ १२१	— उदासम्भो		१२५
भाहवकी हृत्पको	१४६, १२१	— तारम्भो		१४६
भाहवियं विहृति मगवा	१२१ १२१	— सीतवा	१२४ १२५	
इ		उत्तामिका	१११ १११	
इच्छानज्जमनसम्भे	४२२	— उत्तरा नम्भमाता		४२८
इच्छानज्जनं कोसलानं ब्राह्मणमात्रो	४१ ४२२	— काथमाता		४२८
इमादानस्मि	४१	— काणा		४२८
इत्थिमुत्तो	१७१	— कुम्भुत्ता		४२८
इत्थिपावा जतायी	१४६, १६७	— काणा		४२
इत्थियानं पञ्चमं	२४६	— तिरसमाता		४२८
इत्थियेगु धनुत्तरा	११२	— तिरसा		४२८
इत्थिपत्तो गृहपति	१२, ११ १२, १४६	— नटुत्तमाता गृहपतानी		४२८
इत्थिपत्ते मित्रवाये	१८ १ १ १ १	— नम्भमाता	२ २ १	
इत्थावयोजनं	१२७	— नटुमा		४२८
उ		— विन्धी		४२८
उत्तमगरीरो ब्राह्मणी	१८४ १८५, १८८			

[illegible]

कामसूक्तं	१३१	कौसमानं	१४८, १४९, १४९
कामानमेतं अभिबर्चनं गण्यो	१ १८१	— निगमो बृहदकम्पकं	१०८
— यज्मो	१ १८१	— ब्राह्मणगामी, ह्यन्धानज्जलं	१८, ४२१
— हुक्कं	३० ३८१	कौससेषु चारिकं चरमानो भगवा	२२, १५, १०८
— पञ्चो	१ ३८१		१३८, ४२२
— मयं	१ ३८१	कोभियपुतो बीवजापु	१०१
— रोषो	१ ३८१	कोभियानं निगमो कनकरपठं	१०१
— सङ्गो	१ ३८१	कोभियेषु विहरति भगवा	१०१
— सस्तं	१ ३८१		
कामानं निबानमम्मको फस्तो	११६		
— विपाको कतमो	११७	कतियपरिषा	२१४ ११४
— वेमत्तता कतमा	११७	कतियमहासासकुनं	८३, ८९
कामासवो	११८	कारकमासो	२४४
कामेसुमिच्छाचारो	१४४	क्षिप्पमिसिन्ति कुससेषु बन्नेषु	१८६-१८८
कामञ्जु	२४ २४१	कुञ्जुत्तरा उपासिका	४२८
कासीनं	१४८ १४९ १४९	कोमा उपासिका	४२८
किमिसामं विहरति भगवा	४३, २१७	कोमो धायस्ता	
किमिको धायस्ता	४३, २१७		
किवो सङ्गिणी	८४		
कुटुमलक्यायो	२४४	कम्पराय पोक्कारिधिया तीरे	१८७ २४४
कुटामको नाम सत्वा	८३ ८४ २४९	पञ्जा	१०७
कुक्कं	१४८, १४९ १४९	पन्पायानं	१४८, १४९ १४९
कुसीतवत्पु भट्टनं	४१९	मयारं विहरति भगवा	१८१
— चतुत्वं	४१९	मयावीरो मयारं	१७
— च्छं	४१९	ययवन्मे भट्ट	१८४ १८४
— उत्तियं	४१९	महपत्तिग	२४९
— कुत्तियं	४१९	गहपति क्षतावपिधिको	१४८
— पञ्चवर्चं	४१९	— इतिवत्तो	१४८
— पठ्यं	४१९	— क्षमत्तो	१४८
— सत्तयं	४१९	— क्षमो वेसाधिको १४८, ११३, ११३	१२
कुसीतवत्पुनि भट्ट	४१९, ४१७	— इतिवत्तयामको	१४८
कुह्नं	११२	— भित्ति	१४८
कुटामारत्ताना महावर्चं २१३ २१३ ११३, ११३,		— लपुत्तो	१४८
११३, ११३ ११४ ११३		— लपकम्पिको	१४८
कोबमानो अभिबर्चो हीति पुगलस्त	१४ १४	— वाक्कम्पिको	८३
कोमारमन्नी बीवको	१४८	— मनुजपिता	१७ १८, १४८
कोरकवाती	२४४	— कुत्तो	१४८
कोसन्धियं विहरति भगवा	१८१	— कल्पिको	१४८
कोसमस पथेनरिस्त	१८	— निष्कको	१४८

गहपति, विचयो	१४६	चम्पाय विहरति, भगवा	१६७, २८४
- विजयमाहिको	१४६	चम्पेय्यका, उपासका	१६७, १६८
- सन्वानो	१४६	चागवन	१५३, १५५
- सुदत्तो	१४६	चागवती	३६१, ३६३
गहपतिपरिसा	२१४, ३६५	चागसम्पदा	३७७, ३८०, ३८१, ४०८-४१०
गहपतिमहासालकुल	६५, ६६	चागानुस्सति	७, १०
गामगामणिको	२१	चातुमहाराजिकपरिसा	३६५
गिज्झकूटे, पव्वते	५५, ७८, ८५-८७, ६३, १६४, १६८, २०६, २८१	चातुमहाराजिका, देवा	१०, ३५, ४८, ४९, १६६, २४४, ३३६, ३४१, ३५०, ३५३
गिज्झकावसये	२४, २६, ६६, ४०३	चारित्तकिलमथो	३८
गेवो	३३-३५	चित्तो, गहपति मच्छिकासण्डिको	१४६
गेलञ्जा	१६	- हत्थिसारिपुत्तो आयस्मा	१०१, १०५, १०६
गोतमी, महापजापति	३६८, ३७०, ३७१	चित्त, अविमुत्त	५८
गोतमो, अकिरियवादो	२८८, २६३	- असमाहित	५८
- अयगव्मो	२८६	- विमुत्त	५८
- अरसरूपो	२८८	- समाहित	५८
- उज्जेदवादो	२८८	चुन्दी, उपासिका	४२८
- जेगुच्छी	२८६	चेतसा, उद्धच्चकुक्कुच्चपरियुद्धितेन	३७, ३६
- तपस्सी	२८६	- कामरागपरियुद्धितेन	३६, ३६
- निव्मोगो	२८८	- कामरागपरेतेन	३६, ३६
- वेनयिको	२८६	- थीनमिद्धपरियुद्धितेन	३६, ३६
गोविन्दो	८४	- व्यापादपरियुद्धितेन	३६, ३६
		- विचिकिच्छापरियुद्धितेन	३७, ३६
घ		चेतिय, अग्गाळव	३२३
घोसितारामे, कोसम्बिय	१८१	- उदेन	३६६
च		- गोतमक	३६६
चण्डालकुल	६७	- चापाल	३६६, ३६६
चतस्सो, पटिसम्भिदा	१७८	- बहुपुत्तक	३६६
- परिसा	२८३	- सत्तम्ब	३६६
चतुत्थो, अञ्छरियो अम्भुतो वम्मो	३१७, ३१६	- सारन्दद	१६३, ३६६
चतुत्थ, ज्ञान	४२, २०३, २६०, ३३२	चेतीन	३४६, ३५३, ३५६
चत्तारि, अपायमुखानि	३७६	चेतीसु विहरति, अनुषद्धो	३३०
- तयागतस्स आरक्खेय्यानि	२१६, २१७	- आयस्मा महाचुन्दो	६८
- पुरिसयुगानि	८	चोरा, आवुधवला	३२६
- सत्तिपट्टानानि	६६, २४६	चोरी च अय्या	२२४, २२५
- सम्मप्पधानानि	२४६	चोरीसमा	२२३
चत्तागे, आहारा	२३६	चोदना	६६, ६७
- पटिपादा	२४६	छ	
		छ अज्जस्तिवानि आयतनानि, एको अन्तो	१०७

च, अनुत्तरिण्यनि	७ ४२	तथा विस्ती	१४
- अनुत्तरिण्यनि	७ ४३ ३३	- सिद्धिनी	१०६ १०
- अपरिहानिया धम्मा	१	तथियो धम्मरियो धम्मोतो धम्मो	११६ ११६
- धम्मध्वानानि	१३६, १४	तथियं धम्मं	४० २१ ११२ १
- धम्मिस्सदा	६३	तथागतस्स धारस्सेम्मनि जत्तारि	२१६ २१७
- ठानानि	८७	- तथागतवसानि ध	१२१
- तथागतस्स ठवामतवसानि	१२१	तथागतो परिसुद्धकामसमाचारी	२१६
- धम्मा ४६, ४७ ५ १२५, १२७ १३१ १३२,	१४६, १५	- परिसुद्धमनोसमाचारी	२१६
		- परिसुद्धवर्णीसमाचारी	२१६
- निस्सारणीया धादुवी	१३ १३	- परिसुद्धाचीनो	२१६
- पुमत्ता	६३	उत्तुत्तरि, वेवा	१
- बाहिरिणि धम्मवतानि बुद्धियो धम्मो	१ ७	तपुस्ती गहपति	१४६
- विभावमूत्रानि	५ ५१	तयो धम्मी	१०६
- उत्तारो	८४	- धासवा	११६
- समया	३६	- धम्मा	२६, १४४ १४६
- सारणीया धम्मा	११ १२	- परिहानिया धम्मा	२६
छन्दो धम्मरियो धम्मोतो धम्मो	३१७ ३२	- भवा	१४१
छन्द पापुभावी दुल्लभो लोकास्मि	१४१	तत्तकम्मिको गहपति	१४६
छन्दमिवातिवो	६४ ६६	तत्तपापियसिक्कम्मकत्तेन	४२०
छन्देव भावावा	२५६	तत्तपापियसिका	१६१
		तान्तिष्ठपरिखा	१६५
ज		तान्तिष्ठा वेवा	१० १२, ४६, २५४
जानुस्तीनि बाह्यनी	७३, १६४		३४ ३५ ३३३
जानकजत्तो	२४४	विजयत्वारको	२११
जीवकम्मवत्तं राजगहे	३२५	विमि	१०० ११३ ११४
जीवको कोमारमन्वी	१४६	विमिज्जको	१ ८ ११३ ११४
जेतवन अनापपिण्डकस्त आरामे १ २ ३१		विमिरिज्जको	१ ८ ११३ ११४
	३६, ७२ १३१ १३२	तिरस्सद्धानयोमियमनीया धासवा	११६
	१७१ २७ ३७७ ३५६	तिरस्सद्धानयोमियेदनीयं धम्मं	१२
जेतवन ४६, ४७ १२७ १७४ १७५		तिमिबो धम्मार्तं विपाको	४२८
जीवितानी नाम जत्ता	५३ ५४ २३६	तिरममाता उपासिका	४२८
झ		तिरमा उपासिका	४२८
जानी	४२३	तिरपी तप्ता	१४६
		- तप्ता	२१
ठ		- जिह्व	४८
ठानानि ध	५३	गीगज्जानि धायकम्म	२१
		- धम्मिगाहवार्त	२१
त		गीनि धनुगजानि	१३६
तत्तकम्मपापिमुनी	८७	- निदानानि धम्मार्तं तत्तकम्म	२४

तौणि, पुञ्जविग्यवत्तूनि	३४०, ३४२	दुत्ता, चोत्ति, यत्ति	६६
तौमु, सिक्खानु	१४३	- वेदना निगमिना	११७
तौहि, अतपवज्जो	२१६, २१७	- वेदना नागिना	११७
तुमिता, देवा	३२, ४६, २४४, ३४०, ३४२, ३४०	- नातापन्दिदुत्ताग्गमनम्मुपायाना	१२०
तुमिन, काय	६०, ६३	दुत्ता अतत्तगज्जना	१२८, १२९
थ		दुत्ता, न्यागि	१२०
मम्म	१३०	दुत्ता, मरण	१२०
वीनमिद्ध	१३०	- य पिन्द न नमति	१२०
		- नात्तिग्ग, दाविद्दि	६५
द		- नात्तिग्ग, वण्ण	६६
दक्खिणागिर्त्तिम्म	२००	दुत्तियो, अत्तुत्तियो अत्तुत्तो धम्मो	३१६, ३१६
दक्खिणेष्यग्गि	१२८, १२८	दुत्तियो अत्तो, अनागन	१०६
दण्डकप्पक, कोमलान निगमो	१०८	- छ साहिरानि आयतनानि	१०७
दम्भनानुत्तग्गि	७, ४२-४५	- दुत्ता वेदना	१०७
दानवत्तूनि, अट्ट	३३७	- फत्तानमुदयो	१०८
दानानि, अट्ट	३३६, ३३७	- रूप	१०७
दानूपपत्तियो, अट्ट	३३६	- सवत्तायममुदयो	१०७
दायकस्स, तीणज्ज्ञानि	५१	दुत्तिय ज्ञान	२६०, ३३२
दारका, रुण्णवला	३२६	देवतानुत्तति	७
दाक्कम्मिको, गहपति	६६	देवदत्तो	१०६, २८१, २८२
दालिद्दि, दुक्ख लोकस्मि	६५	देवपुत्तो, वमवत्ती	३४२
दामी, भरिया	२२५	- सुनिम्मितो	३४२
दामीत्तमा	२२३	- सुयामो	३४१
दिट्ठवम्ममुत्तविहाराय	४०	देवलोकागमनीया, आसवा	११६
दिट्ठानुसयो	१५७	देवलोकावेदनीय, कम्म	१२०
दिट्ठिसंयोजन	१५६, १५७	देवा, चातुमहाराजिका	१०, ३२, ३५, ४८, ४६, २४४, ३३६, ३४१, ३५०, ३५३, ३५७
दिट्ठे, अदिट्ठवादिता	३६५	- तदुत्तरि	१०, ३२
-दिट्ठवादिता	३६५	- तावत्तिमा	३४०, ३५०, ३५३
दिवासञ्ज	४१	- तुसिता	१०, ३२, ४६, २४४, ३४०, ३४२, ३५०
दीवजाणु, कोळियपुत्तो	३७५	- निम्मानरत्ती	१०, ३२, ४६, २४४, ३४०, ३४२, ३५१
दुक्खनिरोधो, कतमो	१२१	- परनिम्मितवसवत्ती	१०, ३२, ४६, २४४, ३४०, ३४२, ३५१, ३५४, ३५७
दुक्खस्स, निदानमम्मवो, तण्हा	१२०	- ब्रह्मकायिका	१०, ३२, २१०, २४४, ३४०
- विपाको कतमो	१२१	- भुम्मा	२४४
- वेमत्तता कतमा	१२१	- मनापकायिका	३६२
दुक्खा, जरा	१२०	- यामा	३६२
- जाति	१२०		
- पञ्चुपादानक्खन्वा	१२०		
- लोकस्मि, अनुचरिया	६६		
- लोकस्मि. चोत्ता	६६		

पञ्चाभासनेपनसम्पद्यो	२३८	पुष्पनी उमतीमानविमुत्तो	१२८
पञ्चाभासम्पदा	१७७ ३८ ३८१ ४ ८	- सम्मुग्धिता ठितो	१२१
पटिमसंयोजनं	१५६, १५७	- विष्णो	१९
पटिबानुसयो	१५७	- निमुग्धति	१२१
पटिञ्चासकरणं	२६३	- पठरति	१९
पटिप्पाहकानं शीषञ्जामि	५१	- पठिमाप्यतो	१९
पटिषम्मिदा चतस्सो	१७८	- विपस्वति	१९
पटिसारणीयकम्पं	४२७	- कायसपिब	१२८
पठनो धम्मरितो पञ्मुत्तो धम्मो	३१६, ३१८	- विट्पिप्यतो	१२८
पठनं धानं	२६ ३३१	- कुटिबी	२९३
पठिवा निम्नसिबला	३२६	- धम्मामुत्तरी	१२६
पठुमा उपासिका	४२८	- पञ्चाभिमुत्तो	१२८
पठ्ठते निम्नकूटे	५३, ७८ १३४	- पठनो	२९३
- सङ्ख्येयके वट्ठामिकायं	२७६, २८	- सकिं निमुत्तो	१२६
पठिम्मिदवसवसितो वेवा १ ३२ ४६, २४४		- सङ्गामुत्तरी	१२६
१४ ३४२, ३४३ ३४३ ३४४ ३४५ ३४७		- सङ्गामिमुत्तो	१२८
पठिवावको शीक्षिपवीवको	७	- शीक्षी	१२, १४
पठिपत्तकवत्सु पुष्पं	१४१	पुष्पकिपिप्यवत्पूनि शीषि	१४ ३४२
पठिपत्तु	३४१	पुष्पामिदम्पदा धट्ट	३४४
पठिवा धट्ट	३४३, ३४६	पुष्पामिदम्पदो धट्टमी	३४३
- चतस्सो	२८३	- धट्टमी	३४४
पठिवापिपा धम्मा तयो	२६	- धट्टो	३४३
पठिवापिमुत्तो	८७	- धट्टिबी	३४४
पठिवापि कोवलो	३६	- धट्टिबी	३४४
पठ्ठावती धट्टुरित्तो	३ ६	- धट्टमी	३४३
पाभातिपाटी	३४३	- पठनो	३४४
पापुवापी पुष्पनी लोकास्स धात्रं	१४१	- धट्टमी	३४३
पापमित्तवा	२६	पुष्पिया धायस्सा	४२६
पापधम्मवट्टो	३४३	पुष्पावसे मिताधायुवासावे	५६, ११२, १२२, ११२
पापसहावी	३४३	पुष्पावी धट्टावती	१२, १३
पापयने मेत्तम्पट्टे	१ ६ १ ८	पुष्पियधम्मवट्टा धट्ट	३ १३ २, ४ ३ ५
पापिपरिधानुत्तरियं	७ ४२-४३	पुष्पियधम्मवट्टो धट्ट	२ ४ २ ६
पिपुवा धावा	३८६	पुष्पियधम्मवट्टो धट्ट	३ ६ ३ २, ३ २
पुष्पवट्टुत्तं	३४	पुष्पियधम्मवट्टो धट्टमी	३ २
पुष्पवट्टुत्तं धट्टु	२४३	- धट्टमी	३ ३
पुष्पवट्टुत्तं धट्टु	३४ १३	- धट्टु	३ ४
पुष्पवा उरुधम्म	१२६	- धट्टिबी	३ ३
- ध	१३	- धट्टिबी	३ ३
- ध	१२६, २९६	- धट्टमी	३ ४
		- धट्टमी	३ ३

भिक्षु, कुटीरो	१३३	भिक्षु धोतपिनो	१००
- गमखो	१२६	- धम्मविषयसम्बोज्झं भावेस्समि	१७
- गगारामत्तं अनुसुत्तो	१२६	- निरोधसञ्चं भावेस्समि	१७१
- गगारामी	१२६	- धम्मज्जन्तो	१७०
- गहपतिबीवरधरो	१	- पस्सदिसम्बोज्झं भावेस्समि	१७०
- गामन्तविहारो	१	- पहामसञ्चं भावेस्समि	१७१
- गुप्पच्छो	१३३	- पीठिसम्बोज्झं भावेस्समि	१७०
- हुत्थीलो	१३३	- बह्वसुता	१७०
- धम्मज्जू	२३८	- विरागसञ्चं भावेस्समि	१७१
- धम्माराधो	१३३	- विरियसम्बोज्झं भावेस्समि	१७
- म अपायकुसलो	१३३	- सतिमन्तो	१७
- म अपायकुसलो	१३३	- सतिसम्बोज्झं भावेस्समि	१७
- म अपायकुसलो	१३३	- समाधिसम्बोज्झं भावेस्समि	१७
- म महिच्छो	१३३	- हिटीमन्तो	१७०
- निप्पपञ्चादामो	१३३	भिक्षकी	४२२
- नेमत्तनिको	१	सुम्मा देवा	२४४
- पञ्चबा	१३३, १३६	सुमिच्चालस्स पातुभावाय धट्ठमोहेतु	४ १
- पमिबेकादामी	१३३	- बटुलो हेतु	४
- पहाणादामी	१३३	- छट्ठो हेतु	४
- पिम्बपासिको	१	- सतिमो हेतु	४
- पंसुकुमिको	१	- सुतिमो हेतु	४ ०
- भावनादामी	१३३	- पञ्चमो हेतु	४
- महिच्छो	१३३	- पठमी हेतु	४
- मुट्ठस्सति	१३३	- सत्तमो हेतु	४ १
- योगबहुलो	१३४	वेसकळावने भियरावे	१७-१८, २१५
- विमवधरो	२६	जीवने धमराज्जू	१३२
- वेदबहुलो	१३४	स	
- सङ्गमिकखो	१२६	नक्कसि बीछाली	६४
- सङ्गमिकादामी	१२६	मनचानं	३४८, ३४९ ३४९
- सतिमा	१३३	मगी धट्ठङ्गिको धरिवी	११७
- सदी	१३३	मण्डपरियघोवनं	११७
- सीलवा	१३३	मण्डानं	३४८, ३४९ ३४९
- हिरिमा	१३३	मनापकायिका देवा	३४२
भिक्षुमीवारकत्तम्मुरि	४२८	मनुवा कपासिका	४२५
भिक्षु धनतत्तञ्चं भावेस्समि	१७१	मनुवलीकयमनीया धातवा	११८
- धनित्तसञ्चं भावेस्समि	१७	मनुवलीकयमनीयां कम्मं	१२
- धनुवत्तञ्चं भावेस्समि	१७१	मनीसत्तं वट्ठं	१५६
- धाटीनवत्तञ्चं भावेस्समि	१७१	मरणसञ्चं	१५८ १५८
- धाट्टविट्ठि	१७	मरणसत्ति	२४ ४ ४ ४ ४
- उदेसवासम्बोज्झं भावेस्समि	१७		

वेदेहिपुत्तो, मागवो अजातसत्तु	१६४, १६५	सतिवल	१५३
वेनकुल	६४	सतिविनयो	२६३
वेरञ्जाय विहरति, भगवा	२८७, ३०६	सत्त, अग्गी	१८४
वेरञ्जो, ब्राह्मणो	२८७, २६२	— अच्छरिया अब्भुता धम्मा	३२१
वेसालिय विहरति, भगवा	१६३, २१३, २३०,	— अधिकरणसमया धम्मा	२६३
	२६३, ३१५, ३५५, ३७३,	— अनुसया	१५७
	३७४, ३६६	— अपरिहानिया धम्मा	१६३, १६४, १६७—१६६
वेसाली	३६६, ३७६	— असद्धम्मा	२६५
वेस्सवणो, महाराजा	२००, २०२, २८०	— उदकूपमा पुग्गला	१६०
वेस्सामित्तस्स	१६६	— उपासकस्स पराभवा	१७३
वेळुकण्डकी, नन्दमाता	५१, २००	— सम्भवा	१७३
वेळुकण्डको	२०१	— धनानि	१५४, १५६
वेळुवने	५५	— धम्मा	१७१, २६४, २६८
वोहारवेपक्का, सञ्जा	११८	— निहसवत्थूनि	१६२
स		— पुग्गला	१५६, २६६
		— पुरिसगत्तियो	२०८, २०६
		— पुरिसस्स भरियायो	२२३
		— वोज्झङ्गा	२४६
		— विञ्जाणट्ठित्तियो	१८४
		— सञ्जा	१८८, १६४
		— सद्धम्मा	२६५
		— समाधिपरिक्खारा	१८४
		— सयोजनानि	१५६, १५७
		सत्तमो, अच्छरियो अब्भुतो धम्मो	३१७, ३२०
		सत्तहि नगरपरिक्खारेहि सुपरिक्खित	२३६
		सत्था, अरको	२५७, २५६
		— अरनेमि	८३, २५६
		— कुहालको	८३, २५६
		— जोतिपालो	८३, २५६
		— मूगपक्खो	८३, २५६
		— सुनेत्तो	८३, २५६
		— हत्थिपालो	८३, २५६
		सत्थारो, छ	८४
		सत्थुगारवता	१२७
		सहे, उभो	४
		सद्धम्मनियतो	१४१
		सद्धम्मा, सत्त	२६५
		मद्धावन	१५३, १५४
सकदागामिपत्तो	६२		
सकदागामी	३११, ३८३		
सर्कि निमुग्गो, पुग्गलो	१५६		
सक्कायदिट्ठि	१३८		
सक्कायनिरोधो	१०७		
सक्कायसमुदयो, दुत्तियो अन्तो	१०७		
सक्कायो, एको अन्तो	१०७		
सक्केसु विहरति, भगवा	७, २८, ३२४, ३६८		
सक्को, देवानमिन्दो	८२, २२१, २८०		
— महानामो	७, १४६		
सखी च भरिया	२२५		
सखीसमा	२२३		
सङ्खेय्यके, पव्वते वटजालिकाय	२७६, २८०		
सङ्गणिकारामता	२६		
सङ्गारवता	१२७		
सङ्गानुस्सत्ति	७, ६		
सञ्जानिरोधो, फस्सनिरोधो	११८		
सञ्जान निदानसम्भवो, फस्सो	११८		
— विपाको	११८		
— वेमत्तता	११८		
सञ्जा, सत्त	१८८, १६४		
सत्तिदोवारिको, अरियसावको	२३८		
सत्तिपट्टानानि, चत्तारि	—		

सुप्पिया, उपासिका	४२८	सोरतो होति पुगलो	६३, ६४
सुमनो, आर्यस्मा	७२	सोवचस्सता	१२७
सुयामो, देवपुत्तो	३४१	सयोगो, विसयोगो	१६६, १६७
सुराघुत्तो	३७६	सयोजनानि, पञ्च ओरम्भागियानि	२०३, २०७
सुरामेरयपान	३४६	- सत्त	१५६, १५७
सुसुमारगिरे, भैसकळावने मिंगदाये	१७-१६, २१८		
	३३०, ३३१, ३३३, ३६२	ह	
सूकरिको	२३	हृत्यको, आळवको	१४६, ३२१, ३२३
सूरसेनान	३४६, ३५३, ३५६	हृत्यपालो, सत्या	८३, ८४, २५६
सूरो, अम्बद्धो	१४६	हिरीघन	१५३, १५४
सेखस्स, अपरिहानाय अट्ट घम्मा	४१५	हिरीपरिक्खो, अरियसावको	२३७
- परिहानाय अट्ट घम्मा	४१५	हिरीवल	१५३
सेतो, नागो	५६	हेतु, अट्टमो	२७२
सेनापति, सीहो	२१३, २१५, २६३, २६४	- चतुत्थो	२७२
	२६७, २६६	- छट्ठो	२७२
सेय्यावसथपदीपेय्यस्स	६५	- तत्तियो	२७१
सोणा, उपासिका	४२८	- दुत्तियो	२७१
सोणाय माता, उपासिका	४२८	- पञ्चमो	२७२
सोणो, आर्यस्मा	८५, ८७	- षष्ठमो	२७१
सोतापन्नो	३११, ३८३	- सत्तमो	२७२
सोत्तियो, निस्सुत्तता	२६४	- सुदिट्ठो	१४१
		हेतु, अट्ट	२७१

गाथायो

अकम्मकामा अलसा महग्घसा	२२४	असज्झायमला मन्ता	३०५
अकसु सत्थु वचन	३३०	असन्दिद्ध च भणति	३०६
अक्कुल्लसन्ता वघदण्डतज्जिता	२२५	असिना हन्ति अत्तानं	२२८
अट्ठङ्गुपेतस्स उपोसथस्स	३५२, ३५५, ३५८	अहेसु सावका तेस	८४
अत्तूपमा हि ते सत्ता	२२८	इच्चेते अट्ट घम्मा च	३६६, ३६७, ३७८, ३८१
अत्यस्साय विञ्जापनी	६१	इट्ठा घम्मा अनिट्ठा च	६०
अदण्डेन असत्येन	२२२	इताय कोषरूपेन	२२८
अनत्यजननो कोधो	२२७	इति बुद्धो अभिञ्जाय	२३४
अनीतिसम्पदा होति	३३८	इतो च वहिद्धा अञ्ज	१७२, १७३
अप्पमादगरु होति	१७५	इद्धिमा यसवा होति	२२२
अप्पमादे पमुदिता	४५	उट्ठाता कामवेय्येसु	३७८, ३८१, ४०८, ४११
अप्पसादो च भिक्खूसु	१७२, १७३	उट्ठाहिका अनलसा	३६१, ३६३
अल वायमितु तत्थ	३३०	उपादाने भय दिस्वा	३१
अवीतरागो कामेसु	८५	उपट्ठिता पारिचरिया	४५

उभयस्य कटङ्गाहो	३८	तस्मा हि अलकामैव	२२२
एषं पि ने पागमद्वुवितो	२७०	तस्मा हि मारी न मरी न सीमका	३१२, ३१२, ३१८
एतस्मिन् विवर्तते अन्तरे बर्ग	३४२, ३४४ ३४८	तस्य सम्भाविमुत्तस्य	१५, ८२
एते चो अपरिहानिये	१७२, १७३	तस्मागुरोका मयका विरोधा	२७१, २७८
एते चो पट्टिगानिये	१७२, १७३	तस्माहं नम्ममञ्जाम	१११
एते च अत्ता सतिमा शुमबो	२७१, २७८	तावितं भिषकुमासक	४१
एतहि बलबा भिषकु	१४२, १४३	तुसमपुत्रं च सम्भवं	११२
एतं चो परमं ज्ञानं	३८	ते खेमपत्ता सुविनी	३१
एतं हि नन्वनं दुष्क	३८	तेषु गुणो ब्रह्म सरो	३१०
एतं ज्ञत्वा ब्रह्मजुतं	३८	वत्पुत्रं भाविततलं	१७२, १७३
एतं वधिन्वा मेवावी	३३ ३४३	वावित्विन् दुस्सं वीके	३१
एतं सम्भजसीमेसु	३३८	विद्वज्जम्माहित्वाय	३७८ ३४१ ४०८, ४११
एषो चो अपिपितये	३८	दुष्कं ब्रह्मति मितो	१७७
एषो हेतु महत्त्वस्य	२२२	दुष्मज्जुयं पदस्थिति	२२८
ओवुमित्ता मलं सज्जं	३३२	जम्मेन रज्जं कोरेया	२२२
कम्मानमितो सुबो	१७३	न इतो बहिष्ठा मञ्ज	१७२, १७३
कायदुष्परिणं कत्ता	३७	न चापि सीरिय मत्तारं	३९१, ३९३
कारणं मिद्धम	२८७	न सापुर्णं प्राप्तीये	४३
कुडो मलं न जानाति	२२७	नामं चो कित्तियिस्सामि	६१
कुडो हि पितरं ह्मि	२२८	मिद्धमित्तान पापिक्के	२८७
कीवनी दुष्मन्तो ह्मि	२२७	मिद्धमयन्वा कम्मेविमत्ता	४४
कीवसम्मदसम्मत्तो	२२७	मिद्धिदुस्सो पुणेति	३४३
कपाटीठा हि वीवन्ति	३३	मेवज्जम्मां पविमुत्तस्य	८२
मूर्धं च उत्तं अक्खाति	१७७	मेव विपसिस्सारिस्स	३४३
वक्कज्जसी पटुं राजा	२२२	पञ्च नीवरणे हिरवा	३८
वत्तापो च पटिपसा	३८३ ३८४	पट्टुविष्ठा धडिष्ठानुकम्मी	२२४
वन्तो च कुरिन्तो च उनी सुवस्सगा	३४२, ३४४ ३४८	पत्तं पुञ्ज्जामं विपाकं	२२९
वाधिरत्तज्जहारं	३३	पत्तावी वत्त भिक्खु	१७२, १७३
वोत्तिपानी च वीविन्तो	८४	पार्थनं ह्मन्ने न वरिस्समाविदे	३२१ ३२४ ३२७
सध्माकसपाविमुत्तस्य	८२	पिपो मय भावनीवी	१७७
सरी अमुवत्ति न	३७ ३८	पुञ्जेव दागा गुमनी	३१
सरी कावेन बाधाय	२२७	पुणेति सद्दमयेन	३४३
सवेव अपिपितनी	३७ ३८	सद्दमं वत् अत्ताय	३४३
सवेव नीके वज्जोडी	६१	सद्द हि पयसया गुता	३३
सपनीयानि कम्मानि	२२८	मलं दुस्सं च दीपो च	३४२
सरी च बद्धवत्ति	३३	मयं दुस्सं दीपो पत्तो	३०
सविन् सम्भुवीनूयं	३३	मुञ्जति अयज्जमानि	६१
सत्ता सज्जं च सीरं च	३४४-३४६	मुत्तवत्तानि कम्मानि	२२४
तस्मा सज्जस्सगाहो	३२८	मनुजमपुनं मनुजं	३

मनुस्सलाभ लद्धान	३३०	य समणेन पत्तव्व	४२२
मम सङ्कप्पमञ्जाय	३३६	लाभो अलाभो च यसायसो च	२७५, २७८
मलित्तिया दुच्चरित	३०५	लोक जत्वा यथाभूत	३३६
महागिनी व जलितो	६१	वाणिजो व अतीतत्यो	३३०
माल न धारे न च गन्वमाचरे	३५१, ३५४, ३५७	विज्जाचरणसम्पन्ने	३३८
मेत्तस्स चित्तस्स सुभावितस्स	२७१	वीतकोवा अनायासा	२२८
यजमानान मनुस्सान	३८३, ३८४	वीतरागा वीतदोसा	५२
यतो च भिक्खु आतापी	३८२	वीतरागो वीतदोसो	६२
यत्थ सत्तो पुथुज्जनो	३८२	सङ्कप्परागो पुरिसस्स कामो	११६
यथापि उदके जात	६१	सति गीवा सिरो पञ्जा	६१
यथापि खेत्ते सम्पन्ने	३३८	सत्तक्खत्तु महान्नह्मा	२२२
यथापि जेढ्ढा भगिनी	२२४	सत्युगरु घम्मगरु	४७, १७५
यथा मे अहु सङ्कप्पो	३३६	सद्वाधन सीलधन	१५४, १५६
यथा मेत्त अकुसल	२२८	सद्वावल विरिय च	१५२, १५३
यम्हि एतानि ठानानि	१७७, १७८	सद्वासीलेन सम्पन्ना	३६६, ३६७
यस्स एते घना अत्थि	१५४, १५६	सद्वा हिरिय कुसल च दान	३३७
या एव वत्तति नारी	३६१, ३६३	सद्वा सीलेन सम्पन्नो	३७८, ३८१, ४०८, ४१०
या चीघ दिस्वान पति पमोदति	२२५	सन्तवाचो जनवति	२८६
या चीघ भरिया वषका ति वुच्चति	२२५	सव्वकामेहि सम्पन्ने	२२२
या चीघ माता भगिनी सखी ति च	२२५	सव्वेस सो हितो होति	३४४
याय मानु भतो पोसो	२२८	सय आचमयित्वान	५२
या सव्वदा होति हितानुकम्पिनी	२२४	सव्वसयोजनातीत	६०
ये ते इसी बाहिरका	८४	सव्वे अच्चरुची नागो	६१
ये दस्सनानुत्तर लद्धा	४५	सील समाधि पञ्जा च	३२४
ये मग्ग पटिपर्जिज्जसु	३३०	सुचि पणीत कालेन	३४३
ये सत्तदण्ड पथवि विजेत्वा	२७०	सुनेत्तो मूगपक्खो व	८४
यो उमोन्ते विदित्वा	१०६, १०८	सुसविहितकम्मन्ता	३६६, ३६७
यो च पपञ्च हित्वान	१६, १७	सेय्य समाहितो नागो	६१
यो च मेत्त भावयति	२७०	सेलो यथा एकगधनो	८६
यो च रक्खति अत्तान	८५	सो क्षायी अस्सासरतो	६१
यो चेक दिट्ठिसम्पन्न	८४	सो पापकम्मो दुम्मेधो	६७, ६८
यो न हन्ति न धातेति	२७१	सो ससप्पति कायेन	६७
यो न भरति सव्वदा	३६१, ३६३	सोह विजितसङ्गामो	४२१
यो पपञ्चमनुयुत्तो	१६, १७	सोळसाकारसम्पन्ना	३६६, ३६७
यो वे न व्ययति पत्वा	३०६	सयोजन अणु थूल	६१
य इत्थिया विन्दति सामिको धन	२२४	सवट्टमाने लोकम्हि	२२२
य कुद्धो उपरोधेति	२२८	सवासाय विजानाथ	२८६
य निम्मलेन पत्तव्व	४२१	ससप्पी च मुसावादी	२८७
य मनस्सा नमस्सन्ति	६०	दिनि शोणपायमानो	

उपमायो

सेम्यवापि भञ्ज्येसं मङ्कानं मिकतुनं	२८८२५
सेम्यवापि भञ्ज्येसं यवानं	२८९
सेम्यवापि आकासे	४
सेम्यवापि आनन्द आङ्गारानि आदितानि...	११८१४
सेम्यवापि आनन्द आङ्गारानि धीतानि...	११९
सेम्यवापि आनन्द मूषकूपो सापिकूपोरितौ	११०
सेम्यवापि आनन्द पुरितो वसिष्ठो अस्तको...	१४
सेम्यवापि आनन्द पुरितो महतो छठाकस्तं पटिकन्धेव चाळि बन्धेय...	१०१
सेम्यवापि आनन्द बीजानि अक्षयानि अपूर्णीनि...	११ १११
सेम्यवापि आनन्द बीजानि अक्षयानि पूर्णीनि...	११२
सेम्यवापि आनन्द यानि कानिचि कुक्षानि बहुलिकानि...	१०२
सेम्यवापि आनन्द सम्पत्ते उच्छुक्तेषु मञ्जिष्टिका...	१०३
सेम्यवापि आनन्द सम्पत्ते सान्निध्येषु सेतुट्टिका...	१ ३
सेम्यवापि आबुसो नामस्य वा नियमस्य वा अविद्वरे...	१ १
सेम्यवापि आबुसो मोषो किट्टावो धामेन वा बडो...	१ २
सेम्यवापि आबुसो चतुस्महापदे युस्तपुसितको देवो...	१ ४
सेम्यवापि आबुसो पञ्चतसद्वेपे सबकच्छी निवातो...	१ ३
सेम्यवापि आबुसो पुरितं पणीतमोषनं युतावि...	१ ४
सेम्यवापि आबुसो पचा वा पचमहामतो वा चतुर्पङ्क्तिवा...	१४३
सेम्यवापि उक्लितासिके वक्त्रे	४
सेम्यवापि उक्त्रे	२८१
सेम्यवापि देवानमित्थं नामस्य वा नियमस्य वा अविद्वरे महावज्जपति...	३३३
सेम्यवापि नाम गृहपतिस्त्वं कृत्यायार् उक्लितावधितं...	३३३
सेम्यवापि नाम गृहपतिस्त्वं नामानेसज्जमानि	३३२
सेम्यवापि नाम गृहपतिस्त्वं नामारत्तानं कुस्तानं...	३३३
सेम्यवापि नाम गृहपतिस्त्वं पस्तञ्जो बीजकल्पतो...	३३२
सेम्यवापि नाम गृहपतिस्त्वं सासीनं भवेतो विधितकम्पको...	३४८, ३४९
सेम्यवापि नाम पञ्चवज्जिक्कस्तं पुरिमस्तं	२४८, २४९
सेम्यवापि नाम पुरितो सुवज्जनिक्कं अविज्जयेय...	४८४ -
सेम्यवापि नाम बहवो पुरितो उम्मिम्भितं वा बाहं पचारेय...	२८८ ११८, ११९
सेम्यवापि नाम मुञ्जं बत्तं अपचककककं सम्पदेव रजनं पटिम्भयेय...	४
सेम्यवापि नाम पञ्चवी सङ्गुणो	४
सेम्यवापि पञ्चविंश	४१
सेम्यवापि पस्सेय्य सपीरं तीवणिकाम अङ्गितं...	३ ८
सेम्यवापि पहापव महासमुदो अनुपुज्जनिवो...	३१
सेम्यवापि पहापव महासमुदो एकरसो नीवरतो	३ ८
सेम्यवापि पहापव महासमुदो ठितवम्भो...	

सेय्यथापि, पहाराद, महासमुद्दो न मतेन कुणपेन सवसति	३०६
सेय्यथापि, पहाराद, या काचि महानदियो .	३१०
सेय्यथापि, पहाराद, या च लोके सवन्तियो	३१०
सेय्यथापि, व्यग्घपज्ज, तुलावारो वा तुलाधारन्तेवासी वा	३७६
सेय्यथापि, व्यग्घपज्ज, महतो तळाकस्स चत्तारि आयमुखानि .	३७६, ३७७
सेय्यथापि, ब्राह्मण, अम्बपिण्डिया वेण्टच्छिन्नाय	७६
सेय्यथापि, ब्राह्मण, कूटागारस्स या काचि गोपानसियो	७७
सेय्यथापि, ब्राह्मण, गावी वज्झा आघातन नीयमाना	२५८
सेय्यथापि, ब्राह्मण, तिणगे उस्सावविन्दु सुरिये उग्गच्छन्ते	२५८
सेय्यथापि, ब्राह्मण, तुलाधारो वा तुलाधारन्तेवासी वा	३७६
सेय्यथापि, ब्राह्मण, थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते उदकबुब्बुल	२५८
सेय्यथापि, ब्राह्मण, दिवससन्तत्ते अयोकटाहे मंसपेसि पक्खिता	२५८
सेय्यथापि, ब्राह्मण, नदी पव्वतेय्या दूरङ्गमा सीघसोता	२५८
सेय्यथापि, ब्राह्मण, पव्वजलायको पव्वज लायित्वा	७७
सेय्यथापि, ब्राह्मण, बलवा पुरिसो जिह्मगे खेळपिण्ड सयूहित्वा	२५८
सेय्यथापि, ब्राह्मण, महतो तळाकस्स चत्तारियेव आयमुखानि .	३८०
सेय्यथापि, ब्राह्मण, या काचि तारकरूपान पमा	७८
सेय्यथापि, ब्राह्मण, यानि कानिचि जङ्गलान पाणान पदजातानि	७७
सेय्यथापि, ब्राह्मण, ये केचि खुदराजानो	७८
सेय्यथापि, भन्ते आनन्द, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा	३७२
सेय्यथापि, भन्ते, थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते	५७, ४२३
सेय्यथापि, भन्ते, दक्खो गोघातको वा गोघातकन्तेवासी वा	६१
सेय्यथापि, भन्ते, द्वे बलवन्तो पुरिसा दुव्वलतर पुरिस	६१
सेय्यथापि, भन्ते, बलवा पुरिसो तिण्हेन सिखरेन	६०
सेय्यथापि, भन्ते, बलवा पुरिसो दब्बहेन वरत्तक्खण्डेन	६१
सेय्यथापि, भिक्खवे, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा	२७, २८, ४०७
सेय्यथापि, भिक्खवे, उक्खित्तासिके वधके	१६२, १६३
सेय्यथापि, भिक्खवे, कुक्कुटपत्त वा न्हारुदहल वा	१८६-१६२
सेय्यथापि, भिक्खवे, कुक्कुटिया अण्डानि अट्ठ वा	२४६, २६०
सेय्यथापि, भिक्खवे, कुम्भकारपाको आलेपितो	२३२
सेय्यथापि, भिक्खवे, तुलाधारो वा तुलाधारन्तेवासी वा	४०६
सेय्यथापि, भिक्खवे, दिवससन्तत्ते अयोकपाले हज्जमाने	२०६-२०८
सेय्यथापि, भिक्खवे, पलगण्डस्स वा पलगण्डन्तेवासिस्स वा	२५०
सेय्यथापि, भिक्खवे, महासमुद्दो न सुकर उदकस्स पमान	५२
सेय्यथापि, भिक्खवे, महासमुद्दो अनुपुव्वनिन्नो	३१४
सेय्यथापि, भिक्खवे, महासमुद्दो महत्त भूतान आवासो	३१४
सेय्यथापि, भिक्खवे, यो इमेस सोळसन्न महाजनपदान	३४६
सेय्यथापि, भिक्खवे, रज्जो पव्वन्तिमे नगरे	२३७-२३६
सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलासविपन्नो	७३, २२६, ४१६

सेव्ययापि भिक्षवे क्वचो साक्षापभाससम्पन्नो...	७१ २१० ४११
सेव्ययापि भिक्षवे सप्तिस्त वा तेसस्त वा स्थायमानस्त...	२१२
सेव्ययापि भिक्षवे सम्पत्ते यवकरणे यवदूषी जायध...	२२१
सेव्ययापि भिक्षवे सरयसमये बस्तफुसिपके देवे वस्तन्ते...	२११
सेव्ययापि भिक्षवे सामुहिकाय सावाय वस्तव्यमनवडाय...	२२०
सेव्ययापि भो धीरतम निक्कुञ्जितं वा उक्कुञ्जय्य...	२२३
सेव्ययापि मनुस्सा एकज्जे च देवा एकज्जे च विनिपासिका	१८१
सेव्ययापि मह्यो बह्वारासिस्त फुण्णमानस्त...	२२२
सेव्ययापि वा पत पानत्थं सायन्नुत्तमयं सुरिये...	१११
सेव्ययापि वा पत पसेव्यं सरीरं सीवन्निकायं ध्वितं...	४१
सेव्ययापि वा पतानत्थं अजिहो अदरत्तं अलकाभसमये...	१११
— यग्गसिह्णे अलकाभसमये...	११४
सेव्ययापि वा पतानत्थं एत्तिवा पक्कूत्तसमयं सुरिय...	११४
सेव्ययापि विसासे इमत्तं छोट्ठत्तं महात्तपवानं...	३३१ ३३१
सेव्ययापि एी भिक्षवे अस्सवज्जुक्को पेहीति बुत्तो...	३०१ ३०४

सुद्धिपणं

पिट्टे	पन्तियं	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो
७	१६	० राम	० रामे
१०	१	० मवस्स	० मेवस्स
१६	४	वसारज्जप्पत्ता	वेसारज्जप्पत्ता
१६	१२	बुद्धाहि	बुद्धहि
२१	२६	समयं	सय
२३	८	तेहि	ते हि
२४	२०	भन्त	भन्ते
२८	३	अप्पाटिवानि	अप्पटिवानि
२६	२	निहारामसा	निहारामता
२६	२१	दोवच्चस्सता	दोवचस्सता
३०	७	अनानत ०	अनागत ०
३०	१४	अविवचन	अविवचन
३०	२१	पङ्को पि	पङ्को ति
३१	१	B 27	B 275
३५	(सिरो) ०	सुत्त	० सुत्त
४०	१६	ति ?	ति ।
४१	२	दिवा सञ्जा	दिवासञ्जा
४५	६	० नुत्तरिय	० नुत्तरिय
४६	(अवो) ०	वसवत्तीन	० वसवत्तीनं
५१	७	जनति	जनेति
५८	१	वा	वा उपट्टहिस्सति
५८	१	तम्हा	सो त तम्हा
५८	२१	वा सङ्कप्पेति	वास कप्पेति
५६	६	पिण्डपातटिक्कन्तो ०	पटिक्कन्तो
७६	२२	खा	खो
८२	२६	यथापुर	यथापुरे
८६	२१	नक्खम्म	नेक्खम्म
११५	२७	वेदि	वेदि-
११८	२	वदियमानो	वेदियमानो

पिट्टे	पन्तियं	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो
१३१	६	विहिंसासञ्जा	विहिंसासञ्जा
१४४	१५	भवाहतण्हायेका	भवा तण्हायेकादसा
१५०	७	पहनाय	पहानाय
१७०	१४	भिक्खु	भिक्खू
१७६	१८	निवासत्वा	निवासेत्वा
१८२	२१	० नन्दित्व	० नन्दित्वा
२२५	२३	सत्तिम	सत्तिमे
२२६	७	० मिपगवर ०	० मिगपवर ०
२३६	३	भिक्खव	भिक्खवे
२४१	११	तुण्ही,	तुण्ही-
२४८	२	अत्थ	अत्थ
२६२	१५	समन्ना तो	समन्नागतो
२६६	२	पमादस्स	पमादस्स
२७७	६	यसा	यसो
२८४	११	परिसोचेति	परिसोवेति
२६६	१६	सेनापति	सेनापति
३०७	१४	पं	य
३१२	२२	भिक्खुसङ्घ	भिक्खुसङ्घ
३१५	३	महावन	महावने
३२८	(सिरो) ६२८		३२८
३३५	७-८	मुट्टट्टस्सतिस्सा	मुट्टस्सतिस्सा
३३७	७	अट्टमानि	अट्टिमानि
३४०	२०	हाने	हीने
३४५	६	पटिविरता	पटिविरतो
३७३	१६	कतिहि	कतीहि
३८१	१०	मम	सम
४०५	२५	भुञ्जामि	भुञ्जामि
४१८	२१	अथापर	अथापर

प्रकाशक—भिक्षु जयबौद्ध काश्यप मगधी पालि प्रकाशन मण्डल
बिहार नालम्बा (पटना)
मुद्रक—श्रीकृष्णचन्द्र बेरी बिद्यामन्दिर प्रेस (ग्राइवेट) लिमिटेड
डी० १५।२४ मानसम्बिष्ट, बाराणसी-१

